هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

113

سالی/ 2020 بەرگی سەدو سێزدە

چاپی یەکەم/ سالی 2021

لە بڵاوکراوەکانی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

ناوی کتێب: پرۆتۆکۆلەکانی ساڵی(2020)ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق
بەرگی: 113
چاپی یەکەم: 2021
تیراژ: 250
پێداچوونەوەونەخشەسازی: سنوبر صابر حسن

ئینصات کردن: نەورۆز شێرزاد، دلێر اکرم، شوان محمد، کۆڤان خسرو، تارا رشاد، رێبین رشاد، ارام کمال، رەنجدەر رەقیب.

ژمارەی سپاردنی بە کتێبخانەی نیشتمانیی هەرێمی کوردستان:

پێریست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن □ یەك شەممە 2020/1/12 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن □ دوو شەممە 2020/1/13 ل 215

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن □ پێنج شەممە 2020/1/16 ل 421

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (16) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن □ پێنج شەممە 2020/1/23 ل 461

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (17) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن □ پێنج شەممە 2020/1/30 ل 471

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13)ی

یەك شەممە رێکەوتی 12□1□2020

خولی پێنجەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (13)

یەك شەممە رێكەوتی 2020/1/12

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی یەك شەممە رێكەوتی 2020/1/12 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی د. رێواز فایق حسێن سەرۆكی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز هێمن هەورامی جێگری سەرۆك و، بەڕێز منی نبی قهوچی سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (13)ی ئاسایی خولی پێنجەمی ساڵی (2020) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمی بڕگەی (یەكەم)ی ماددەی (16) و ماددەی (47) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەر لەمان بڕیار یدا بەرنا مەی كاری دانیشتنی ژ مارە (1)ی ئا سایی ساڵی یەكەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان لە كا تژمێر (11)ی پێش ن یوەڕۆ رۆژی یەك شەممە رێكەوتی (2020/1/12) بەم شێوەیە بێت:

1- دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای ماددە هۆشبەرەكان و كارتێكەرە عەقڵیەكان لە هەرێمی كورد ستان ـ عیراق بە پێی حوكمی ماددەكانی (90 هو 91 و 92 و 96 و97) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی كوردستان ـ عیراق.

2- دەنگدان لە سەر پێشنیازە بڕ یاری ڕۆژا نی بۆ نە فەرمـیەكانی نە تەوەی توركمان بەپێی حوكمی ماددەكانی (90 وە 91 و 92 و 96 و 97) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق.

3- خوێند نەوەی دووە می پرۆژە یا سای چاكسازی لە خانەن شینی موو چە و دەرما ڵە و بەخ شینی ئیمتیازا تەكانی تر بەپێی حوكمی ماددە كانی (87ی و 88 و 89 و 92) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كورد ستان، دانیشتنی ژ مارە (13)ی ئا سایی، خولی پاییزە، ساڵی یە كەم لە خولی پێنـجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان دەست پێ دەكەین، سەرەتاش داوا لە بەڕێز سكرتێری پەر لەمان دە كەم پوختەی كۆنووسی كۆبوونەوەی پێشوو و بەرنامەی كار لەگەڵ ئامادەنەبووانی كۆبوو نەوەكانی پەر لەمان و لیژنەكان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت بخوێنێتەوە، فەرموو.

بەڕێز منی نبی قهوەچی/ سكرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەر لەمان.

بەرنامەی كار

بەپێی حوكمی مادده (5) و برگەكانی (1 و 2) له ماددەی (16) برگەی (3) له ماددەی (18)، برگەكانی (1 و 2و 3و 4و 5) له ماددەی (20)، مادده كانی (47 و 48 و 52 و 54 و 55 و 56 و 57) له پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بریاری دا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (13) ی ئاسایی، خولی پاییزەی ساڵی یەكەم له خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەر لەمان له كا تژمێر (11) ی پێشنیوەرۆی رۆژی یەك شەممە رێككەوتی 2010/1/12 بەم شێوەیە بێت:

4- دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەكان و كارتێكەرە عەقڵیەكان له هەرێمی كورد ستان ـ عیراق بە پێی حوكمی ماددەكانی (90 هو 91 و 92 و 96 و97) لەپەیرەوی ناوخۆی پەر لەمانی كوردستان ـ عیراق.
5- دەنگدان له سەر پێشنیازە بر یاری رۆژا نی بۆ نه فەرمیەكانی نه تەوەی توركمان بەپێی حوكمی ماددەكانی (90 وە 91 و 92 و 96 و 97) لەپەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق.
6- خوێند نەوەی دووە می پرۆژە یا سای چاك سازی له خانەن شینی موو چە و دەرما ڵە و بەخ شینی ئیمتیازا تەكانی تر بەپێی حوكمی مادده كانی (87ی و 88 و 89 و 92) له پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق.

بەرێز سەرۆكی پەر لەمان، پوخ تەی دانیشتنی ژ مارە (12)ی ئا سایی رۆژی سێ شەممە رێك كەوتی 2019/12/24 بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

1- دەستپێكردنی دانیشتن لەلایەن بەرێز جێگری سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان.
2- خوێندنەوەی بەرنامەی كار و پوختەی دانیشتن و ناوی ئامادە نەبوون و ئا مادەبوونی ئە ندامانی دانیشتنی پێشوو بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لەلایەن بەرێز سكرتێری پەرلەمانی كوردستان.
3- دەست پێ كردنی برگەكانی بەرنامەی كار لەلایەن بەرێز جێگری سەرۆكی پەرلەمان.
4- خوێندنەوەی دووەم گفتوگۆ و پێشنیازی بریاری رۆژانە بۆنە فەرمیەكانی نەتەوەی توركمان.
5- دەن گدان له سەر درێژكرد نەوەی خولی پاییزەی ساڵی یە كەم له خولی هەڵبژاردنی پەر لەمانی كوردستان پەسەندكردنی بەزۆرینەی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان.
6- پەسەندكردنی دەست لەكاركێشانەوەی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەرێزانەی لەم لیژنەی خوارەوە:
1/عثمان علی سمایل/ له لیژنەی ئاوەدانكردنەوە و وەبەرهێنان.
2/هەورامان حمه شریف/ له لیژنەی شەهیدان وجینۆساید و زیندانیانی سیاسی.
7- پەسەند كردنی دانانی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەرێزانە بۆ ئەم لیژنانەی خوارەوە:
1/عثمان علی سمایل/ بۆ لیژنەی شەهیدان و جینۆسایدی زیندانیانی سیاسی.
2/ هەورامان حمه شریف بۆ لیژنەی ئاوەدانكردنەوە و وەبەرهێنان.
8- خستنەرووی بیرۆكەی بەرێز (مەم برهان قانع) پەیوەست بە سیاسەتی بەگەرخستنی داهاتەكان.
9- كۆتایی هاتنی دانیشتن لەلایەن بەرێز جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ناوی ئەو ئەندامانەی مۆڵەت پێدراون یان بە بێ مۆڵەت ئامادەنەبوون بۆ دانیشتنی ژمارە (12)ی ئاسایی خولی پاییزە لەبەرواری 2019/12/24 بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

ابوبکر عمر عبدالله/ مۆڵەت

ارشد حسین محمد/ مۆڵەت

کۆبوونەوەی لیژنە: باپیر کاملا سلیمان / ئامادەنەبوو

کۆبوونەوەی لیژنە: بهجت علی ابراهیم/ مۆڵەت

کۆبوونەوەی لیژنە: بەلێن اسماعیل حاجی ابراهیم/ مۆڵەت

راهی رەهبەر ابراهیم/مۆڵەت/ کاری تایبەت

ئەوانەی کە بەشداری کۆنگرەیان کردبوو مۆڵەتیان پێدراوە:

رۆژان محمد کریم، زیاد جبار محمد، سلمە فاتح توفیق، سەرکۆ ئازاد حسین، سۆران عمر سعید/ مۆڵەت

کۆبوونەوەی لیژنە:

شنۆ اشقی عبدالله/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

شێرکۆ جودت مستەفا/ مۆڵەت

کۆبوونەوەی لیژنە:

صباح محمود محمد/ ئامادەنەبوو

عباس فتاح صالح/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

عثمان کریم سوارە/ مۆڵەت

کلارا عودیشو یعقوب/ مۆڵەت

لەنجە ابراهیم عبدالرحمن/ مۆڵەت/ لەدەرەوەی وڵات

لقمان حمد حاجی/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

لیزا فلك الدین صابر/ مۆڵەت/ کۆبوونەوەی لیژنە

لیلی عبدالجبار حدو/ ئامادەنەبوو

محمد سعدالدین انور/ مۆڵەت/ کۆبوونەوەی لیژنە

نجات شعبان عبدالله/ مۆڵەت/ کۆبوونەوەی لیژنە

هاوڕێ بناء محمد/ مۆڵەت/ کاری تایبەت/ بەشداری کۆنگرەی کردبوو

ناوی ئەو ئەندامانەی کە بە مۆڵەت یان بە بێ مۆڵەت لە کۆبوونەوەی لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمان ئامادەنەبوون:

ناوی لیژنە:

لیژنەی وزە و سامانە سروشتیەکان و پیشەسازی لە 2010/1/7:

سەرکۆ ئازاد حسین/ مۆڵەت

شێرکۆ جودت/ مۆڵەت

سۆران عمر/ مۆڵەت

چنار جبار بۆیان/ مۆڵەت

فرید یعقوب ایلیا/ مۆڵەت

لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی:

فرید یعقوب/ مۆڵەت

لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکاڵا:

هەژان حسن احمد/ مۆڵەت

سەروان محمد علی/ ئامادەنەبوو

راهی رەهبەر ابراهیم/ ئامادەنەبوو

لیژنەی کاروباری پێشمەرگە:

سەروان محمد علی/ مۆڵەت/ بۆ کاری خۆی

باپیر کاملا سلیمان/ مۆڵەت

بژار خالد عبداللە/ مۆڵەت

لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری:

شوان کریم محمد/ مۆڵەت/ لە دەرەوەی وڵات

هەڵز احمد محمد/ مۆڵەت/ بۆ کاری خۆی

لیژنەی شارەوانی گواستنەوەو گەیاندنی گەشتوگوزار لە 2020/1/8:

نجات شعبان عبداللە/ مۆڵەت

کلارە عودیشو یعقوب/ مۆڵەت

لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگەی مافی بەکاربەر 2020/1/8:

زانا خالد سمایل/ مۆڵەت

جلال محمد امین/ مۆڵەت/ لە لیژنەی یاسایی کۆبوونەوەی هەبوو

لیژنەی پەیوەندیەکانی رەوەندی کوردستانی 2020/1/8:

بەڵێن اسماعیل حاجی/ مۆڵەت/ لە لیژنەی دارایی کۆبوونەوەی هەبوو

محمد سعدالدین/ مۆڵەت/ لە لیژنەی دارایی کۆبوونەوەی هەبوو

زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێستا دەست بە بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کارەکەمان دەکەین کە بریتییە لە دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان لە

هەرێمی کورد ستان ـ عیراق، بەپێی حوکمی مادده کانی (97،96،92،91،90) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەو مەبەستە داوا لەبەڕێزان سەرۆك و جێگری لیژ نە تایبەتمە ندەکان و لیژ نەی یاسایی دەکەین فەرموون بۆ شوێنی خۆیان، ئەگەر جێگر لێرە نییە دەتوانن بڕیاردەر لەگەڵ خۆ تان ب ێنن، کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە 2019/10/16 بە نوو سراوی ژ مارە (219) دە ستەی دە ستپاکی هەمواری یا سای دە ستەی دە ستپاکی ئارا ستەی سەرۆکایەتی پەر لەمانی بەڕێز کردووە، داوا کارم ڕوونکردنەوە یەکمان بەنێ چۆن تا ئێ ستا نەخراوەتە بەرنامەی کار و ئاراستەی لیژنەی یاسایی نەکراوە؟ زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمەی کە باسی دەکەن کێشە و پرسێکە پەیوەندی بە کۆی پەرلەمانتارا نەوە هە یە پێموا یە، پاڵپ شت بە ماددەکانی (58 و 59 و 60) ڕەنگە من زیاد لە (30) پر سیار و نوو سراوم ئارا ستەی لا یەنی پەیوە ندار کرد بێ، تا ئێ ستا وەڵا می حکو مەتمان بۆ نەهاتۆ تەوە، نوو سراوەکان رۆ شتوون یان پر سیارەکان؟ وەڵام نەهاتۆتەوە هیوادارم گڕوتینێکی زیاتر بەوە بدرێ لە دانیشتنەکانی ڕابردووش دا قسەمان لە سەر کردووە ئەو کێشە چارەسەر بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (69) بڕ گەی (2) هەر پەر لەمانتارێك بۆی هە یە کە داوای پر ساندنی ئە ندامێکی ئەنجو مەنی وەز یران ب کات، بەواژووی یەك لە سەر شە شی ئە ندامانی پەر لەمان، ئێ مە بەواژووی (21) ئەندامی پەرلەمان داوامان کردووە کە بەڕێز وەز یری دارا یی ئا مادەی پەر لەمان بێ بۆ لێپر سینەوە، لە 12/9 یاداشتەکەمان ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردووە لە ماددەی (70) لەبڕ گەی (3) باس لەوە دەکات ئەگەرهاتوو نەیتوانی یاخود پێویستی بە ڕوونکردنەوە یان پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەبوو (7) رۆژ مۆ ڵەتی هە یە بۆ وەڵامدا نەوە، ئەم مودە یەش تێ پەڕیوە تا ئێ ستا بەڕێزیان ئامادە نەبوون داوا کارم ڕوونکردنەوە بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سەبارەت بەوەی جەنابتان نووسراوی جەخت كردنەوە دەكەین، سەبارەت بە پرسیارەكەی كاك سۆران لەڕا ستی دا وا یە ئێ مە بۆ مان هاتووە، بەڵام لەبەر ئەوەی هەموو ئەو دە ستانەی كە لەژێر چاودێری پەرلەمانی كورد ستانن، ئێ ستا ئی شكالیەتی بەسەر چوونی مادده كە، موده كەیان هە یە، ئێ مە بیر مان لەوە كردەوە كە هەموو ئەو دە ستانە دە بێ سەرۆكی تازە یان بۆ داب ندرێت، و تمان ئەیخەی نە ئەو كا تەی كە سەرۆكێكی تازە دێت، بۆ ئەوەی كە بتوانین بە ئاسانی مامەڵەی لەگەڵ بكەین، لیژنەی یاسایی حازرن، كاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

د یارە ئێ مە وە كو خۆ مان لە گەڵ پر سا ندنی هەموو وەزیر ێك دا ین، لە گەڵ پر سا ندنی سەرۆكایەتی ئەنجو مەنی وەزیرانی شداین، بەڵام هەر بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ پێش پر ساندن، پر سیار هە یە، پر سیار دەكەی، وەڵامت بۆ دەگەڕێتەوە، وەڵامەكەت موقنع نییە، واژووی دیاری كراوی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان كۆدەكەیتەوە، ئەگەر نا بۆ نموونە تۆ پرسیارت هەیە لەسەر با بەتێك وەڵا مت وەرنەگرتۆ تەوە تەحقیقاتی تیا نەكردووە، لە كوێ بووە یەكسەر بچیتە مەرحەلەی پرساندن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ مەبە ستت چییە لەو پر سیارە؟ مەبە ستت پر ساندنی وەز یری دارای یە؟ بەڵێ ئەو مەرحەلا نەی تێپەڕاندووە، بۆیە ناردوومانە ئێمە، پر سیاریان كردووە، كا كە تۆ ناتوانی ڕا ستەوخۆ وەڵا می ئە ندامێكی پەرلەمان بەیتەوە، كاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ناوی هیچ بەڕێزێكم نەهێناوە، یاداشتەكەم بینیوە، تۆ دایرێكت، ڕاستەوخۆ ڕۆیشتووی بۆ پرساندن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە سەرۆكایەتی قەرار دەدات ئسوڵی خۆی بڕیوە یان نەبڕیوە، ئەوان پر سیاریان كردووە وەڵامیان وەرگرتووە، وەڵامەكەیان بەدڵ نەبووە، جارێكی تر پرسیاریان كردووەتەوە وەڵامیان بۆ نەهاتۆ تەوە، بۆ یە پرساندنیان كردووە، كاك كاروان لێرە ئێمە دەرفەتی ئەوەمان نییە جواب و جواب دانەوەی تیا بێ، دە ست بە بەرنامەی كار دەكەین، دەرفەت نییە، تەواو، وەڵامم دایەوە لەجیاتی تۆ بەگوێرەی پەیڕەو، كاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە كۆبوونەوەی لیژنە، مۆڵەت دراوم، نەك نەهاتووم، ئەگەر ئەوە چاك بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەسەرچاو، فەرموون بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کار؟ کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە دەقی ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەشە:

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە مافی مرۆڤ و لیژنەی کاروباری تەندورستی و ژینگە و مافی مرۆڤ، لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان، ڕۆژی سێ شەممە ڕێککەوتی 2020/1/7 کاتژمێر 12 کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا، بە مەبەستی نووسینی ڕاپۆرتی هاوبەش، بۆ تاوتوێ کردن و داڕشتنەوەی ئەو پێشنیارانەی کەلەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراون تایبەت بە پێشنیازە پرۆژەی یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق لە خوێندنەوەی دووەمدا لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

سەبارەت بە ناونیشان دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، پرۆژە یاسای بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ئێمە پێشنیاری یەکەم دەخەینە دەنگدان وەکو خۆی، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە دوو پێشنیارمان هەیە یەکیان وەك خۆی، یەکێکیان هی پێشنیاری لیژنەی هاوبەشەکانە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی ناونیشانی پرۆژە یاساکە وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ناونیشانی پرۆژە یاسایەکە وەکو خۆی بێ با بفەرمووێت دەنگی پێ بدات؟ کەس نییە، پێشنیاری دووەم پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ناونیشانی پرۆژەکە بەو شێوەیە بێ کە لیژنە هاوبەشەکان پێشنیاریان کردووە، بەڵێ بەڕێزان بە دەنگی (94) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، بەڕێزان بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فکرەیەکی هەیە، ئەو ماددانەی پرۆژە یاسایەکە کە وەك خۆیەتی ئەسڵ ئەوەیە کە جەنابتان ڕاپۆرتی لیژنەکانتان لەبەردەستە ئەوەی کە گفتوگۆی لەسەر کرا، پێشنیارێکی هەیە کە مەرج نییە هەمووی بخوێنرێتەوە، لەبەرئەوەی زۆر زۆرن، تەنها ئیزافاتەکان بخرێتە دەنگدان و بخوێندرێتەوە، ئەوەش پێشنیاری ئەم لیژنە بەڕێزانەیە، کەس ئیعتیرازی هەیە؟ کاك بژار ماددەی یەکەم فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەك دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەكەم/ وەك خۆی، پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، بەپێی ئەو دەسەڵاتانەی ماددە (91) بڕگەی (4) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان كە بەلیژنەی یاسایی و لیژنە تایبەتمەندەكان دراوە، ئێمە كۆبەندی ئەو بژاردانەی كە پێشنیار كراون لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان لە دانیشتنی خوێندنەوەی دووەم دا ئەم پێشنیارانە دەخەینە ڕوو و داوا دەكەین بخرێتە دەنگدان:

ماددەی/ 1

وەك خۆی تەنها پێناسەیەك بۆ گەڕانەوە بە زنجیرەی (22) زیاد بكرێت، گەڕانەوە، دووبارە كردنی هەمان تاوان یان زیاتر لە تاوانێك كە لەم یاسایەدا دەق نووس كراوە، دوای دەرچوونی حوكمی كۆتایی لەسەر تاوانی پێشتر.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئێمە دوو پێشنیارمان هەیە، یەكێكیان وەك خۆی، یەكێكیشیان وەك خۆی لەگەڵ ئەو ئیزافەیەی كە لیژنە هاوبەشەكان داییانناوە بۆ پێناسەیەكیان ئیزافە كردووە بۆ گەڕانەوە بۆ تاوان كە لەناو یاسایەكەدا عقوبەكەی بەهێزتر دەبێ یان زیاتر دەبێ، تەعریفیان كردووەتەوە، ئێستا هەردووكی دەخەینە دەنگدان، یەكەم جار هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی وەك ئەوەی كە لەڕاپۆرتی لیژنە هاوبەشەكان هاتووە، دەنگ بە ماددەكە بدات با دەست بەرز بكاتەوە؟ وەك خۆی بەبێ ئەوەی كە لیژنەی هاوبەش ئیزافەی كردووە، وەك خۆی ئەوەیە كە لە ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش، تەبعەن دوای پیاچوونەوەی زمانەوانی، بۆ خۆتان دەزانن ئێمە كێشەی زۆرمان هەبوو لەڕووی زمانەوانی، بەڕێزان بابیخوێنێتەوە بەڕاستی ئاوا بەو شێوەیە نازانم بۆ خۆم زۆر قەناعەتم پێی نییە، وەك خۆی بخوێننەوە لەگەڵ ئیزافەكەی، كاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەك دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەكەم/ وەك خۆی، بۆ مەبەستەكانی ئەم یاسایە ماناكانی ئەم دەستەواژە و زاراوەكانی بەرامبەریان دا دانراون:

1- هەرێم: هەرێمی كوردستان ـ عیراق

2- وەزارەت: وەزارەتی تەندروستی هەرێم ـ عیراق

3- وەزیر: وەزیری تەندروستی هەرێم ـ عیراق

4- سەندیكای دەرمانسازان: سەندیكا دەرمانسازانی هەرێمی كوردستان ـ عیراق

5- سەندیكای پزیشكان: سەندیكای پزیشكانی هەرێمی كوردستان ـ عیراق

6- مادده هۆشبەرەکان: هەر ماددە یەکی سرو شتی یان پێکهێنراو لەو ماددا نەی کە لە خشتەکانی یەکەم و دووەم و سێ یەم و چوارەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا هاتوون

7- کارتێکارە عەقڵیەکان: هەر ماددە یەکی سرو شتی یان پێکهێنراوە لەو ماددا نەی لە خشتەکانی پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا هاتوون

8- پێشینە کیمیاییەکان: ئەو توخم یان پێکهاتە کیمییانەیە کە دەچنە ناو دروست کردنی دەرمانی پزیشکی خاوەن کاریگەری دەروونی وردەکارییەکانی لە هەردوو خشتەی نۆیەم و دەیەمی هاوپێچی ئەم یاسایە دا هاتوون

9- بازرگانی پێکردنی نارەوا: چاندنی ماددە هۆشبەرەکان یان بازرگانی پێکردنیا نە یاخود بازرگانی پێکردن بە کارتێکارە عەقڵی یان پێشینە کیمیاییەکانە بەپێچەوانەی ئەو حوکمانەی لەم یاسایەدا هاتوون

10- هاوردەکردن: هێنانی ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیاییەکانە بۆ ناو هەرێم

11- هەناردەکردن و بردنەوەی یان گواستنەوەی ماددە هۆشبەر و کار تێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیاییەکانە بۆ دەرەوەی هەرێم، چ لەناوەوەی عیراق یان بۆ وڵا تانی دیکە، یاخود بەرێگای تێ پەڕبوون یان ترانزێت ما نای زاراوەی هەنارده کردن سەر لەنوێ هەنارده کردنیش دەگرێتەوە، تەنها مەگەر بەڵگینەیەك قەرینە هەبێ لەسەر پێچەوانەکەی

12- دەستدار: حیازە و خاوەنداریێتی دەستداری ماددە هۆ شبەر و کارتێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیایەکانە، بەهەر سیفەتێك بێت و بەهەر مەبەستێك بێت

13- درو ست کرد نی گ شت پرۆ سەکانی بەدە ستهێنانی ماددەی هۆ شبەر یان کارتێ کارە عەقڵیەکان کە بەفالێتەکردن و گۆڕینیان لە شێوەیەك بۆ شێوەیەکی دیکە دەگرێتەوە، پرۆ سەی گۆڕینیش واتا گۆڕینی ماددەیەکە لە شێوەی یەکەمیەوە بۆ دروست کردنیەتی لە شێوەی دووەمی دا

14- بەر هەمهێنان: جیاکرد نەوەی ماددە هۆ شبەر یان کارتێ کارە عەقڵی یان پێ شینە کیمیاییەکانە لەبنەچە ڕووەکیەکانیان

15- گیراوە: هەر تێکەڵەیەکی رەق یان شل یاخود گازی کە ماددەی هۆ شبەر لەخۆ بگر ێت بە پێی ئەوەی لە بڕگەکانی 6 و 7و 8 ی ماددەی یەکی ئەم یاسایەدا هاتووە

16- بازرگانی پێکردن: بەرهەمهێنان و درو ست کردن و دەرهێنان و گرتنەوە و دە ستداری و پێشکەش کردن و خستنەڕووە بۆ فرۆ شتن و رەواج پ ێدان و دا بەش کردن و کرین و فرۆ شتن و ڕادەست کردن بە هەر سیفەتێك دەلالی کردن و ناردن و پێدارۆی شتن و بەترانزێت گوا ستنەوە و

هاوردەکردن و هەناردەکردن و نێوە ندگیری کرد نە لە ن ێوان دوو لا یەن دا کە لە یەکێك لەو کردانەوەی لەم برگەیەدا هاتوون

17- ڕووەکی هۆشبەری هەمواركراو لەڕووی بۆهێلەوە (جینیا) ئەو ڕووەکە خۆرسکانەن کە بە مەبەستی لێ دەستکەوتنی مادده هۆشبەرەکان لەڕووی بۆهێلەوە هەموار دەکرێن

18- پزیشك: پزیشکی مۆڵەت دراوە بە پێی یاسای بەرکاری سەندیکای پزیشکان کەلایەنی کەم بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە پزیشکی دا لە زانکۆیەکی عیراقی یان هاوتاکەی بەدەست هێنابێت

19- دەرماڵ ساز: دەرماڵ سازی مۆڵە تدراوە بەپێی یا سای بەرکاری سەندیکای دەرماڵ سازان کەلا یەنی کەم بڕوانا مەی بەکالۆریۆ سی لەدەرماڵ سازی دا لە زانکۆ یەکی عیرا قی یان هاوتا کەی بەدەستهێنابێت

20- ڕادەست کردنی چاودێری کراو: ڕێگەدانە بە تێ پەڕبوونی باری شەحنە ناڕەوا یان گومان لێکراو لە مادده هۆ شبەر یان کارتێکارە عەقڵی یان پێ شینە کیمیایی یەکان لە هەرێ مەوە بەرەو دەوڵەتێکی دیکە بە ئاگاداری دەسەڵاتە تایبەتمەندەکان و لەژێر چاودێرییاندا بۆ مەبەستی زانینی کۆ تا شوێنی مەبە ستی بارە کە و بەدوا گەڕان لە تاوانە کە و ئا شکرا کردن و دە ستگیر کرد نی ناسنامەی ئەنجام دەرانی ئەو کەسانەی دەستیان لەم کارەدا هەیە

21- لیژنەی باڵا: لیژنەی باڵا نەهێ شتنی مادده هۆ شبەر و کارتێکارە عەقڵیەکانی پێکهێ نراو بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە

پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەش

بەپێی ئەو دە سەڵاتانەی مادده 91 بڕ گەی 4 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستان کە بەلیژ نەی یا سایی و لیژ نە تایبەتمە ندەکان دراوە ئێمە لە کۆبە ندی ئەو بڕاردا نەی کە پێ شنیار کراون لەلا یەن ئە ندامانی پەر لەمان لە دانی شتنی خوێند نەوەی دووەم دا ئەم پێ شنیارانە دەخەی نە ڕوو و داوا دە کەین بخرێـتە دەنگدان:

ماددەی/1 وەك خۆی تەنها پێناسەیەك بۆ گەڕانەوە بە زنجیرەی 22 زیاد بکرێت.

22- گەڕانەوە، دووبارە کردنی هەمان تاوان یان زیاتر لە تاوانێك کە لەم یاسایەدا دەق نووس کراوە، دوای دەرچوونی حوکمی کۆتایی لەسەر تاوانی پێشتر.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، وەك خۆی بۆ خوێندنەوە، لەگەڵ پێشنیاری لیژنە هاوبەشەکان کە وەك خۆ یەتی لە گەڵ ئیزا فەکردنی پێنا سەیەك گەڕا نەوە، ئێ ستا هەردووکیان دەخەی نە دەن گدان، یە کەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خۆی ببێتە مادده یەك؟ لیژنەی هاو بەش وەك خۆی دایناوەتەوە تەنها یەك پێناسەی ئیزافە کردووە کە پێی وایە زەرورە، ئەمەی ئێستا دەیخەینە دەنگدان وەك خۆیەتی بەبێ ئەوەی کە لیژنە هاوبەشەکان ئیزا فەیان کردووە، بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان بۆ ئەوەی

زیاتر تێ بگەین، وەك خۆی ئەوە بوو کە کاك بژار بۆ جەنابتانی خوێندەوە، ئەمە وەك خۆی یەکێکە لە موقتەرەحەکان بەبێ هیچ ئیزافەیەك، شتێکی تر هەیە کە لیژنەی یاسایی بە تایبەتی پێیان وا بووە مادام باسی گەڕانەوە دەکات واتا کەسێك کە ماددەی هۆشبەر بەکاردێنێت حوکم دەدرێ حوکمەکەی تەواو دەکات، جارێکی تر دەیفرۆشێ بۆ نموونە موتاجەرەی پێ دەکات، جارێکی تر دەگەڕێتەوە سەر هەمان تاوان لەناو یاسایەکەدا، لەناو پرۆژەکەدا سزاکەی زیاترە، لیژنەی یاسایی پێیان وایە گەڕانەوە بۆ تاوان دەبێ پێشتر پێناسە بکرێ ئینجا باس بکرێ لەناو پرۆژە یاسایەکە، ئێمە ئێستا لەبەردەم دوو پێشنیارین یەکەم وەك خۆی بەبێ، پێناسەکردنی گەڕانەوە، هەرکەسێك لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خۆی بەبێ پێناسەکردنی زاراوەی گەڕانەوە ئەو ماددەیە ببێتە ماددەیەکی یەکەم لەناو ئەم پرۆژە یاسایە با بفەرموی دەنگ بدات، لیژنەی هاوبەش گەڕانەوەی تێدایە کاك زانا، وەك خۆی بەبێ ئەوەی لیژنەی هاوبەش، بەڵێ بەڕێزان (25) دەنگ، ئەوەی دووەم وەك خۆی لەگەڵ ئەو ئیزافەیەی بەڕێز لیژنە تایبەتمەندەکان و لیژنەی یاسایی ئیزافەیان کرد، ناتوانن دووجار دەنگ بدەن جەنابتان، فەرموون زۆر سوپاس، (68) دەنگ ئەوەی لیژنەی هاوبەش پەسەندکرا، ماددەی دواتر، فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (2) هیچ پێشنیارێك نییە، کەواتە وەك خۆی بەم شێوەیە:

ئامانجەکانی ئەم یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

1-خۆ پاراستن لە ئالوودەبوون بە هەر یەکێك لە ماددە هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلییەکان و خاڕپ بەکارهێنانیان و چارەسەرکردنی کەسانی ئالوودەبوولە نەخۆشخانەکانی تایبەتکراو بە چارەسەری.

2-پەرەپێدانی دەزگاکانی هەرێم ئەوانەی پەیوەندیدارن بە نەهێشتنی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا بە ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی یان پێشینە کیمیاییەکان یاخود خراپ بەکارهێنانیان.

3- چڕکردنەوەی ڕێکارەکانی نەهێشتنی بازرگانی پێکردن و ئالوگۆڕیکردنی ناڕەوای ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی یاخود پێشینە کیمیاییەکان و سنووردار کردنی بڵاوبوونەوەیان.

4- مسۆگەرکردنی جێبەجێ کردنی کارای پەیماننامەی نێودەوڵەتییەکانی پەیوەندیدار بەو ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییانەی کۆماری عیراق پەسەندی کردوون یان تیایاندا ئەندامە باوەی لە هەرێمیش دا کارپێکراو بن.

5-فەراهەمکردنی دروستی مامەڵە کردن بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان بۆ مەبەستی پزیشکی و زانستی و پیشەسازی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەم ماددەیە هیچ پێشنیارێکی لەسەر نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەیە وەکو خۆی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە پەسەند بکرێ با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەڵێ زۆر سوپاس، بە (98) دەنگ پەسەند کرا، ماددە (3).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (3) چوار پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی (سێیەم)دا نوێنەرێکی وەزارەتی ئەوقاف بۆ لیژنەی باڵا زیاد بکرێ.

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی (سێیەم)دا نوێنەرێکی وەزارەتی پەروەردە و نوێنەرێکی وەزارەتی ڕۆشنبیری زیاد بکرێ.

پێشنیاری سێیەم:

وەك خۆی:

یەکەم/ لیژنەیەك لە وەزارەت بە ناوی لیژنەی باڵای نەهێشتنی ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان پێك دەهێنرێت.

دووەم/ لیژنەی باڵا بە سەرۆکایەتی وەزیر دەبێت و جێگرەکەشی جێگری ئاسایشی گشتی هەرێم دەبێت.

سێیەم/ ئەندامانی لیژنەی باڵا لەمانەی خوارەوە پێك دێت:

1- **بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەی کاری هونەری لە وەزارەت.**
2- **بەڕێوەبەری چاودێری تەندروستی دەروونی.**
3- **بەڕێوەبەری پەیمانگای پزیشکی دادی.**
4- **بەڕێوەبەری دەستەی گومرگەکان.**
5- **بەڕێوەبەری پۆلیسی گومرگ.**
6- **نوێنەرێکی هەر یەك لەم لایەن و وەزارەتانەی خوارەوە کە پلەی هیچ کامیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێ:**
    - أ- **دیوانی ئەنجومەنی وەزیران.**
    - ب- **وەزارەتی داد.**
    - ج- **وەزارەتی دارایی و ئابووری.**
    - د- **وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی.**

هـ- وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو.

و- وەزارەتی ناوخۆ.

ز-دەزگای ئاسایش.

ح- نوێنەرێ هەر یەك لە سەندیکاکانی پزیشکان و دەرمانسازان.

چوارەم/ وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت لە پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەر کەمتر نەبێت وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات.

پێنجەم/ سەرۆکی لیژنەی باڵا بۆی هەیە بانگهێشتی هەر شارەزایەك لە بواری نەهێشتنی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر یان کار تێکارە عەقلییەکان بکات بە مەبەستی وەرگرتنی بۆچوونی بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێت.

پێشنیاری چوارەم:

پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی بڕگەی چوار بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

چوارەم/ وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت کە پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەر کەمتر نەبێ وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لە چوارەم کاك بژار چوارەم (وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت) ئەو ئەها ئەوەی لە (پلەی بەڕێوەبەر کەمتر نەبێ) ئەوە بکوژێننەوە لای خۆتان، تەنها ئەوە، چونکە ئەوە لە خوارەوە پێشنیار کراوە، هەڵەیەکی تەبعە، بەڕێزان ئێستا ئێمە لەبەردەمی چوار پێشنیاردایین، یەکەم/ وەك خۆی تەنها لە بڕگەی سێیەم نوێنەرێکی وەزارەتی ئەوقاف بۆلیژنەی باڵا زیاد بکرێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە نوێنەرێکی وەزراەتی ئەوقاف زیاد بکرێ بۆ لیژنەی باڵا با بفەرموێت دەنگ بدات، بەڵێ، (5) کەس، بەڵێ ڕۆژان خان، فەرموو، نوقتەی نیزامی؟ پەیوەندی بەو مادده هەیە؟.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی لەسەر کۆی پرۆژەکە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با دەنگدان تەواو بکەین.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

سەبارەت بە بڕگەی یەکەمیش بەرنامەی کاری سەر دەنگدانا پرۆژە یاسای مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، وەکی پێشتر کو پەخشی ڕاستەوخۆ ڕاگرتبین، نوکەش دەنگدانە، ئەز دبینم دیسان باشترە بێتە ڕاگرتنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، تەنها بۆ دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، تەنها بۆ بڕگەی یەکەم پەخش ڕابگرێن تا دەنگ دەدەین لەسەر قانونەکە، بەس بۆ بڕگەی یەکەم، لە بڕگەی دووەم دا پەخش دەکەینەوە، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە تەنها بۆ بڕگەی یەکەم پەخش ڕابگرین؟ پێشتریش دەنگمان لەسەر داوە، دروستە تەنها پەخش، پرۆتۆکۆڵ تەسجیل دەکات، بەڕێز بەڕێوەبەری ڕاگەیاندن تەنها بۆ بڕگەی یەکەم، لە بڕگەی دووەم دا دەکرێتەوە پەخشەکە.

دووەم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پێشنیاری دووەم وەك خۆی تەنها نوێنەرێکی وەزارەتی پەروەردە و نوێنەرێکی وەزارەتی ڕۆشنبیری زیاد بکرێ، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە نوێنەری ئەو دوو وەزارەتە بەڕێزەش لەوێ بن؟ بەڵێ زۆر سوپاس، (32) دەنگ.

پێشنیاری سێیەم وەك خۆی، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ؟ بەڵێ، کەسی لەگەڵ نییە.

دوای ئەوە پێشنیاری چوارەم ئەوەیە کە یەك ئیزافەیان بۆ کردووە لیژنە هاوبەشەکان کە وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت کە پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەر کەمتر نەبێ وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات، وەك خۆی لەگەڵ ئەو زیاد کردنە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خۆی لەگەڵ ئەو زیادکردنە ماددەکە پەسەند بکرێ بفەموێ دەست بەرز بکاتەوە، غەڵەتێکی تەبعە کاك بەڵێن، لایدا تەواو، وەك خۆی ئیزافەی تێدایە لە چوارەم دا لایبەن، غەڵەتی تەبعە، زۆر سوپاس، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش پەسەند کرا بە (40) دەنگ.

ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێز شاخەوان ڕۆوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (4) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەم و سێیەمدا ڕیژەی یاسایی کۆبوونەوەکان دەنگدان بکرێتە (50٪ + 1).

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی:

یەکەم/ لیژنەی باڵا بەلایەنی کەم مانگی جارێك لەسەر بانگهێشتی سەرۆکەکەی کۆدەبێتەوە و سەرۆك بۆی هەیە لە هەر کاتێکی دیکەی پێویست دا بانگهێشت بۆ کۆبوونەوە بکات.

دووەم/ ڕێژەی یاسایی کۆبوونەوەی لیژنەی باڵا بە ئامادەبوونی (3/2)ی ئەندامانی تەواو دەبێت و لە حاڵەتی ئامادەنەبوونی سەرۆك یان جێگرەکەی سەرۆکایەتی کۆبوونەوەکە دەکات.

سێیەم/ بڕیارەکانی لیژنەی باڵا لە ڕێگای دەنگدان و بە زۆرینەی ژمارەی ئامادەنەبووانی دەنگدەر وەردەگیرێت و ئەگەر دەنگەکان یەکسان بوون ئەو لایەنەی دەنگی سەرۆکی لەگەڵ دایە پێش دەخرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەم ماددەیە هیچ پێشنیارێكی لەسەر نییە، ئێمە بۆ ماددەی (4) لەبەردەی دوو پێشنیارین:

یەكەم/ برگەی دووەم و سێیەم وەك خۆیان بن، بەڵام ڕێژەی پێویست بۆ كۆبوونەوە بكرێتە (50٪+1) یەكەم جار ئەوە دەخەینە دەنگدان هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە با دەنگ بدات، بەڵێ زۆر سوپاس، (3) كەس.

ئەوەی دووەم خۆی هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ماددەكە وەكو خۆی پەسەند بكرێ با بفەرموێ دەنگ بدات، بەڵێ زۆر سوپاس، بە (82) دەنگ وەك خۆی پەسەند كرا، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (5) سێ پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی (حەوتەم) بەم شێوەی لێ بكرێت:

سالآنە سوود وەرگرتن لە ڕۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەكان بە ئامانجی بڵاوكردنەوەی هۆشیاری لە بواری سیمینار و ۆركشۆپی و بایەخدان بە ئاستی ڕۆشنبیری و عەقلی و فیكری گەنجان و بڵاوكردنەوەی نامیلكەی سالآنە لەچوارچێوەی خۆپاراستن لە مەترسییەكانی ئالۆدەبوون.

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی تەنیا لە هەردوو بڕگەی حەوتەم و دەیەم بكرێتە یەك بڕگە و دەستەواژەی (لە ڕووی ماددییەوە) لە بڕگەی دەیەم لاببرێت و ئەم ڕستەیە زیاد بكرێت بۆ بڕگەی (چواردەیەم) (نوێكردنەوەی ئەو خشتانەی كە هاوپێچی ئەم یاسایەن لە خشتەی (1) تا (11) بە جۆرێك كە بگونجێت لەگەڵ ئەو ڕێككەوتنە نێودەوڵەتیانە لەلایەن كۆماری عیراقی فیدراڵەوە واژوو كراون و پەیڕەو دەكرێن، هەروەها سوود وەرگرتن لە ڕێكخراوی تەندروستی جیهانی.

پێشنیازی سێیەم:

وەك خۆی:

لیژنەی باڵا ئەم ئەركانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:

یەكەم/ دانانی سیاسەتی گشتی بۆ هاوردەكردنی هەر جۆرێك لە ماددە هۆشبەر و كارتیكارە عەقلی و پێشینە كیمیاییەكان و هەناردەكردنی گواستنەوە و بەرهەم هێنان و دروستكردن و گرتنەوە و شیكردنەوە و چاندن و خاوەنبوون و دەستداری و دەستهێنانی (إحراز) بازرگانی كردن و كڕین فرۆشتن و ڕادەستكردن و وەرگرتن و نووسینی بەڕاچێتەی پزیشكی و پێدانی لە دەرمانخانەكان و هینانی بە هەر ڕێگایەك یان

نێوەندگیری کردن لە هەر یەکێك لەم کردانە بە مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی یاخود پیشەسازی بەو مەرجەی بە پێی مۆڵەتی وەزیر بیت لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتی هەرێم دا.

دووەم/ هەماهەنگی گرتنی هاوکاری لەگەڵ وەزارەت و لایەنەکانی دیکەی تایبەتمەند لە کاروباری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێم بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم/ هەماهەنگی کردن لەگەڵ لایەنە تایبەتمەندەکانی حکومەتی فیدراڵ بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

چوارەم/ دانانی ستراتیجی نیشتیمانی گشتگیر بۆ نەهێشتنی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەرەکان و خراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان سەرەڕای ئامادەکردنی پلان و پرۆگرام بۆ جێبەجێ کردنیان.

پێنجەم/ گرتنەبەری ڕێ و شوێنی پێویست بۆ نەهێشتنی دیاردەی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان و خەراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلییەکان بە پێی میتۆدێکی زانستی چاکسازی و چارەسەرکاری کەسانی ئالۆدە بوو.

شەشەم/ دیاریکردنی بڕی ئەو مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان کە دەبێت ساڵانە هاوردە بکرێن یان هەناردەبکرێن یان بگوازرێنەوە یان بەرهەم بهێنرێن یاخود بە مەبەستەکانی زانستی و پزیشکی بچینرێن.

حەوتەم/ ساڵانە سوود وەرگرتن لە ڕۆژی جیهانی نەهێشتنی مادده هۆشبەرەکان بۆ مەبەستی بڵاوبوونەوەی هۆشیاری گشتی سەبارەت بە مەترسییەکانی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان یان بازرگانی کردنی ناڕەوا پێیان یاخود خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان.

هەشتەم/ هاندانی لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی لە بوارە جیاجیاکان تایبەت بە نەهێشتنی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و خراپ بەکارهێنانیان و ئەنجامدانی پێشبڕکێی ساڵانە و بەخشینی پاداشتی ماددەی و هاندانی پەخشینی خەلاتی نەختینە بە سەرکەوتووان.

نۆیەم/ پێشنیازکردنی بۆ دامەزراندن و پەرەپێدانی دامەزراوە تەندروستی تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆدەبوو بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و دەستەبەرکردنی پێداویستی یە بنەڕەتییەکان لە فەرمانبەرانی لێهاتوو بۆ ئەم چارەسەرییە لەگەڵ ئامێر و کەرەستەی پێویست.

دەیەم/ هاندانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی پەیوەندیدار بە پرسەکانی نەهێشتنی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان یان خەراپ بەکارهێنان و کۆمەك کردنیان لە ڕووی ماددی و مەعنەوییەوە.

یازدەهەم/ گرێبەست کردنی لەگەڵ شارەزایانی خاوەن لێهاتووی زانستی و پراکتیکی بۆ سوود وەرگتن لێیان لە هەر بوارێك لەو بوارانە هاوکار دەبێت لە هینانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

دوازدەهەم/ پێکهێنانی لیژنەی تایبەتمەند لە هەر کاروبارێك لە کاروبارەکانی ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان.

سێزدەهەم/ هاندانی کادیرە پزیشکی کۆمەڵایەتییەکان بۆ کارکردن لەو دامەزراوانەی پەیوەندیدارن بە نەهێشتنی ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و چارەسەرکردنی ئاڵودەبووان بە ماددە هۆشبەرەکان.

چواردەیەم/ نوێکردنەوەی ساڵانەی خشتەکانی ژمارە (1) تا (11) کە هاوپێچی ئەو یاسایەن بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی فیدراڵ بە جۆرێك کە بگونجێت لەگەڵ ئەو ڕێککەوتنامە نێودەوڵەتیانەی لەلایەن کۆماری عیراق پەسەند کراون.

سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بە ماددەی (5) سێ پێشنیار هەیە، یەکەم ئەوەیە کە خوێندیانەوە بەڕێزیان، (ساڵانە سوود وەرگرتن لە ڕۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەکان بە ئامانجی بڵاوکردنەوەی هۆشیاری لە بواری سیمینار و وێرکشۆپ و بایەخدان بە ئاستی ڕۆشنبیری و عەقلی و فیکری گەنجان و بڵاوکردنەوەی نامیلکەی ساڵانە لەچوارچێوەی خۆپاراستن و مەترسییەکانی ئاڵودەبوون) پێشنیاری یەکەم دەڵێ وەك خۆی تەنها بڕگەی حەوتەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە وەکو خۆی لەگەڵ داڕشتنەوەی بڕگەی حەوتەم بەو شێوەیە کە خوێندرایەوە با دەنگ بدات، بەڵێ (2) دەنگ.

پێشنیاری دووەم وەکو خۆی هەردوو بڕگەی حەوتەم و دەیەم بکرێتە یەك بڕگە و دەستەواژەی (لەڕووی ماددییەوە) لە بڕگەی دەیەم لابرێ و ئەم ڕستەیە زیاد بکرێ بۆ بڕگەی چوارەم (نوێکردنەوەی ئەو خشتانەی کە هاوپێشی ئەو یاسایەن لە یەك بۆ دە بە جۆرێك کە بگونجێن لەگەڵ ئەو ڕێککەوتنامە نێودەوڵەتییانەی لەلایەن کۆماری عیراقی فیدڕاڵەوە واژوو کراون و پەیڕەو دەکرێن و هەروەها سوود وەرگرتن لە ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە بەم شێوەیە پەسەند بکرێ با دەنگ بدات، (84) دەنگ زۆر سوپاس، دوای ئەوە وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی ماددەکە پەسەند بکرێ با دەنگ بدات، بەڵێ بە (82) دەنگ پێشنیاری دووەم پەسەند کرا.

فەرموون ماددەی (6).

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (6) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر لە دەزگای ئاسایش ئەم ئەرکانەی لە ئەستۆ دەبێت:

1- بەرەنگاربوونەوەی ئەو تاوانانەی ئەم یاسایە سزای لەسەر داناون و دەستگیرکردنی ئەنجامدەرانی.

2- گرتنی زەبت ئەو مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییانەی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بازرگانیان پێوە دەکرێت.

3- هاوکاریکردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە هەرێم و کۆماری عیراق و ئەوانەی تایبەتمەندن بە کاروباری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی باڵا.

4- دۆکیومێنت کردنی داتای تایبەت بەو کەسە عیراقی و بیانیانەی لەسەر تاوانی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان حوکم دراون و بەدواداچوونی چالاکییەکانی ئێستایان بۆ خۆپاراستن لە دووبارە گەڕانەوەیان بۆ ئەنجامدانی تاوانی نوێ و گرتنەبەری ڕێ و شوێنی یاسایی پێویست بۆ ئەم خۆپاراستنە.

5- چاودێری کردنی ئەم کەسانەی بە پێی ئەو یاسایە مۆڵەت دراون بە هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوە یان دروست کردن، یاخود دەستداری ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی بۆ دڵنیابوون بۆ پابەندبوونیان بە سنوورەکانی ڕێ و شوێنە دیاریکراوەکان ئەو مۆڵەتانە و گرتنەبەری ڕێ و شوێنی یاسایی بەرامبەر بە سەرپێچیکاران ئەنجامدانی ئەو پرۆسەی چاودێری کردنەش کە لەم بڕگەیەدا دەقنووس کراوە بە هەماهەنگی نێوان وەزارەت و سەندیکای دەرمانسازان دەبێت.

6- چاودێری کردنی نێوەندەکانی گواستنەوە بۆ زامن کردنی بە کارنەهێنانی ئامرازەکانی گواستنەوە لە ئەنجامدانی تاوانێك بە پێی ئەم یاسایە سزای بۆ دانراوە ئەوەش بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان دەبێت.

7- ئاڵوگۆڕکردنی زانیاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە عیراق و وڵاتانی دراوسێ و عەرەبی و نیودەوڵەتییە پەیوەندیدارەکان بە کاروباری مادده هۆشبەرەکان بۆ بەدەست هێنانی زانیاری سەبارەت بە تۆڕەکانی بازرگانی کردن بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان.

8- جێبەجێ کردنی حوکمە دادوەرییەکان لەگەڵ فەرمانەکانی دەستگیرکردن کە لەلایەنە عیراقی یە ڕێ پێدراوەکان لە ڕووی یاساییەوە دەرچوون وتایبەتن بەو تۆمەتبار و حوکم دانەوەی لە هەرێمن.

9- جێبەجێ کردنی ڕێککەوتنامەکانی هاوکاری یاسایی دادوەری و ئەمنی و ڕادەستکردنی تاوانباران لە نێوان عیراق و وڵاتانی دیکەدا سەبارەت بە تۆمەتباران و حوکم دراوانی ناعیراقی کە لە هەرێم دا لەسەر پرسەکانی بازرگانی کردن بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان یان خراپ بەکارهێنانیان دەستگیرکراون بە پێی ئەو ڕێسایانەی لەم بارەیەوە پەیڕەو دەکرێن، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە فیدراڵیە پەیوەندیدارەکان.

10- هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەت لە چوارچێوەی پرۆگرامەکانی ستراتیجیەتی نیشتیمانی بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان بە مەبەستی ڕێکخستنی خولی ڕاهینان بۆ کارمەندەکانی بواری ئاسایشی ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە گشتیە لە بواری نەهێشتنی بازرکانی

پێکردنی نارەوا یان خەراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلییەکان لە پێناوی پەرەپێدانی لێوەشاوەی و گەشەپێدانی ئەزموونیان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەیە وەکو خۆی پەسەند بکرێ با دەنگ بدات؟ تەنها ئەو پێشنیارە هەیە، ماددەکە وەك خۆی، بەڵێ بە (91) دەنگ پەسەند کرا، دوای ئەوە فەرموون، بەڵێ کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن إسماعیل حاجی إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژە یاسایە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە چۆتە بەردەم ئەندامانی پەرلەمان، خوێندنەوەی دووەمی بۆ کراوە و موناقەشە ئەوە جەلسەی دەنگدانە، تکا دەکەم لە پێناو گێڕانەوەی کات ئەو ماددانەی کە پێشنیازی ئیزافەیان نییە وەك خۆیەتی، پێویست ناکات بخوێندرێتەوە بەڕاستی، یەعنی بەس بۆ ئەو ماددانەی کە وەك خۆیەتی پێشنیازی ئیزافەی نیە یەکسەر بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك شاخەوان، فەرموو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران::

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (7) سێ پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی چوارەم بەم شێوەی لێ بکرێ:

سەنتەرەکە لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی دا بێت و فەرمانبەرێکی خاوەن شارەزایی و پسپۆڕی لە ساڵانی خزمەتی لە (10) ساڵ کەمتر نەبێت و هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس بێ لە زانستی کۆمەڵایەتی سەرۆکایەتی دەکات.

پێشنیاری دووەم وەك خۆی:

یەکەم/ وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت سەنتەرێکی شیاندنەوەی کەسانی ئالودەبوو بە بەکارهێنانی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلییەکان دادمەزرێنێت و بە پێی پێویست سەنتەری دیکە لە پارێزگاکان دەکرێتەوە.

دووەم/ ئەو سەنتەرەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا دەقنووس کراوە تایبەت دەبێت بەوانەی بە بڕیاری دادوەر ئازاد (إفراج) دەکرێن، یاخود لە فەرمانگەی چاکسازی نەوجەوانان بە کۆتایی هێنانی

حوکمەکانیان ئازاد دەکرێن، لە نەخۆشخانە دەهێنرێنە دەرەوە یان هامشۆ کردنیان بۆ نۆرینگەی دەروونی و کۆمەڵایەتی ڕادەگیرێت لیژنەکانی پەیوەندیدار بە بارەکانیان بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت بڕیار لەسەر بارودۆخیان و پابەندکردنیان بە پرۆگرامەکانی شیاندنەوە دەدەن.

سێیەم/ (سەنتەری) لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا دەقنووس کراوە پرۆگرامێکی گونجاو بۆ شیاندنی ئارەزوومەندان بۆ فێبوونی پێشەکییەکی گونجاو لەگەڵ لێوەشاوەییان و خستنەسەر کاریان دادەنێن بە جۆرێك کە داهاتی گونجاویان بۆ مسۆگەر بکات، سەرەڕای بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی بەرنامەکانی دیکە چاودێری بڕیارلێدراویان بۆیان.

چوارەم/ سەنتەرەکە بۆی هەیە بۆ جێبەجێ کردنی پرۆگرامەکەی پشت بە پسپۆری دەروونی و کۆمەڵایەتی و ڕێنوێنکاری ئاینی و لێهاتوو ببەستێ.

پێنجەم: سەنتەرەکە لە ئا ستی بەڕیوەبەرا یەتی دەبێت و فەرمانبەرێکی خاوەن شارەزایی پسپۆری کە سالأنی خزمەتی لە (10) ساڵ کەمتر نەبێت سەرۆکایەتی دەکات.

پێشنیاری سێیەم پێشنیاری لیژنەی هاوبەش، وەك خۆی تەنها بڕگەی یەکەم بکرێتە دووەم وە بەو شێوەیە جێبەجێبکرێت، بکرێتە دوو بڕگە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان بۆ ماددەی (7) سێ پێشنیار هەیە وەکو خۆی، تەنها یەك شت ئیزافە بکرێت لە بڕگەی چوارەم سەنتەرەکە لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتیا یە و فەرمنبەرێکی خاوەن شارەزایی و پسپۆری کە سالأنی خزمەتی لە (10) ساڵ کەمتر نەبێت و هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس بێت لە زانستی کۆمەلأیەتی سەرۆکایەتی دەکا، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەم پێشنیازەیە با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ.

سێیەم پێشنیازی لیژنەی هاوبەش تەنها بڕگەی یەکەم بکرێت بە دوو بڕگە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز کاتەوە؟ سوپاس، بەدەنگی (75) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەو گۆڕانکاریانەی لە وەك خۆی کراون تەنها گۆڕانکاری لە ڕووی زمانەوانی تەرجەمەی هەندێك زاراوەوە، لە بەر ئەوەی ئێمە ئەوەێکمان هەیە تەرەدوودێکمان هەیە لەوەی کە نەخوێنرێتەوە ئەگەر ڕەزامەند بن ئەو گۆڕانکاریانەی کردوومانن تەنها بە ئیزنی خۆتان دواومانن بە دوو زمانەوان وە کاك (مم) یش هاوکاری کردووین تەنها لە ڕووی زمانەوانییەوە گۆڕانکاری لە وەك خۆی کردووە، لەبەر ئەوەی ئەو پێشنیارەی کاك (بەڵێن) جارێکی تریش وتمان و جارێکی تریش هاتینەوە سەر ئەوەی بیخوێنینەوە قەلەقییەکە بۆ ئەوەیە دوایی ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان بڵێ ئەو ماددەیە کە ئێستا داتان ناوە وەکو ئەوە نییە کە لە ناو ڕاپۆرتی لیژنە هاوبەشەکانایە، ئێمە لە ڕووی زمانەوانیی و ئیعادەی سیاغەوە کردوومانەتەوە لەسەر دوای خۆتان، ئەگەر ڕەزامەندن ئێمە هیچ موشکیلەمان نییە ئو کەس

ئیعترازی نییە، کەس ئیعترازی هە یە؟ ئەیخەیـنە دەنگدان بەڕێز ئەو گۆرانکاریـیە زمانەوانیا نەی کە لە ئیعادەکردنەوەی سیاغە و زاراوەکان بەبێ دەستکاری کرد نی با بەتی لەوەك خۆی کراوە ڕەزامە ندن بەبێ خوێندنەوەی وەك خۆیانە ئێمە پرۆسەی دەنگدان ببەین بەڕێوە؟ هەرکەسێك ڕەزامە ندە دە نگ بدا. کاك (امید)، فەرموون.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە کات دەگەڕێتەوە زۆر ئاساییە لەو بارە کات بگەڕێـتەوە، بەڵام خوێند نەوەی هەر دەقـێك پرۆتۆکۆل تۆماری دەکا دەنگ لەسەر ئەوە دەدر ێت، ناکرێ دە نگ بە دەقـێك بدەین کە ئە ندامی پەر لەمان نەزانی دەنگ بە چ دەدات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەقیقە، خۆی مشکیلەکە ئەوەیە سیاغەك لەسەر ئەسا سی ئەم ڕاپۆر تە ناکرێ، سیاغەکە لە سەر ئەسا سی ئەوە دەکرێ کە لە انـصات ئەوان دەیخوێنـنەوە و ئەوان سیاغەی دەکە نەوە، بە را ستی من موتەرەد یدم، بیخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (8) سێ پێشنیار هەیە:

ماددەی (8):

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها حکومەت خۆی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلیـیەکان بهـێنن نەك بازرگان.

-پێ شنیاری دووەم: وەك خۆی، بە شی سێیەم مۆ ڵەتی هاوردە کردن و هەناردەکرن و گوا ستنەوە و مەرجەکانی:

1-هاوردەکردنی ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلی و پێشینە کیمیاییەکان و هەناردەکرن و گوا ستنەوەیان بە مۆ ڵەت یان بە ڕەزامە ندی وەز یر دە بێ دوای ئەوەی ڕەزامە ندی لایە نە تایبەتمە ندەکانی ئا سایش وەردەگیرێت.

2- مۆڵەت بۆ ماوەی یەك ساڵ دەکرێ نوێ بکرێتەوە لە ڕێکەوتی (31)ی کانونی یەکەمی هەموو ساڵێکیش کۆتایی پێدێت.

3- لە پێدانی مۆڵەتدا بڕی دیاریکراوی ئەو ماددە هۆشبەرە یاخود کارتێکارە ئەقلیانە پێشینە کیمیایـیەکان ڕەچاو دەکرێ کە لیژنەی باڵا ڕەزامەندی لەسەر هاوردەکردنی یان هەناردەکردنی یان گوا ستنەوەی داوە لە هەمان ئەو ساڵەدا کە مۆڵەتەکەی تێدا دەدرێت.

-پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، وەك خۆی تەنها بڕگەی دووەم بەم شێوەی لێبکرێت:

مۆڵەت بۆ ماوەی یەك ساڵە و دەكرێ نوێ بكرێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە لەبەر دەمی سێ پێشنیارین، یەكەمیان وەك خۆی بێت بە تەنها حكومەت بۆی هەبێ ماددەی هۆشبەر و كارتێكارە ئەقلییەكان بێنێ نەك بازرگانان، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ دەقی ماددەكەیە بەو شێوەیە با دەنگی پێبدا؟ (11) دەنگ. وەك خۆی هەر ئەندامێكە بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ با دەست بەرز كاتەوە؟ كەسی لەگەڵ نییە. سێیەم پێشنیاری لیژنەی هاوەش لەگەڵ ئەوەیە كە وەك خۆی بێت تەنها بڕگەی دووەم بەو شێوەیە لێبكرێت كە مۆڵەت بۆ یەك ساڵە و دەكرێ نوێ بكرێتەوە، هەر ئەندامێكی بەڕێزە پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز كاتەوە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (65) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەی (9)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان ڕۆوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (9) پێشنیارێك نییە وەك خۆی

ماددەی (9):

نابێ ماددەی هۆشبەر یان كارتێكاری ئەقلی یان پێشینەی كیمیاوی هاوردە یان هەناردە یان بگوازرێتەوە یاخود بچێنرێت یاخود بەر هەم بهێنرێت یاخود درو ست بكرێ یاخود خاوەندار یەتی بكرێت یان بەكاربهێنرێت یاخود دەستبەردار بكرێ یان بە دەست بهێنرێ یان كرین و فرۆشتنی پێوە بكرێ یان رادەست بكرێ یان بازرگانی پێوە بكرێ یان لە رووی پزیشكییەوە سەرف بكرێ یان بە نوسینی رەچەتە بە نوسینی رەچەتەی پزیشكی بدرێت یاخود سەودای پێوە بكرێ یان بەهەر سیفەتێك بێ دەستی لێ هەڵبگیرێ یان نێوەندگیری لە یەكێك لە و كردانەی سەروە بكرێ، بێجگە لە مەبەستەكانی پزیشكی یان زانستی و تەنها بەپێی ئەو حاڵەت و مەرجانەش لەم یاسایەدا دەق نووس كراون.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی (9) وەكو خۆی هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو ماددەیە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ بە دەنگی (66) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان ڕۆوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (10) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (10):

یەكەم: ئەو مۆڵەتەی كە لە ماددەی (8)ی ئەم یاسایەدا دەق نووس كراوە تەنها بەم لایەنانەی خوارەوە دەدرێت:

1-فەرمانگەکانی هەرێم و پەیمانگا زانستییەکان و ناو ندەکانی توێژینەوەی زانستی دانپێدانراو کە پسپۆڕەکانیان پێویستی بە بەکارهێنانی مادده هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکانە.

2-خاوەنی کارگەکانیش شیکردنەوەی کیمیایی یا پیشەسازی یا خۆراکی یا هەر شتێکی دیکە کە کارەکانیان پێویستی بە بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری ئەقلییە.

3- خاوەنی ئەو کارگە و شوێنانەی مۆڵەت دراون بە دروستکردنی ئەو دەرمانانەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی دەخرێتە ناو پێکهاتەکانیانەوە.

4- نووسینگەکانی راگەیاندنی تایبەت بە دەرمانی مۆڵەت پێدراو.

دووەم: وەزیر بە بڕیارێی هۆدار بۆی هەیە بەخشینی مۆڵەت رەت بکاتەوە ئەگەر ئەو مەرجانەی لەو یاسایەدا هاتوون دەستەبەر نەببوون.

سێیەم: بڕیاری وەزیر بە رەتکردنەوە شیاوی تانە لێدانە بەپێی حوکمەکانی یاسایی بەرکاری ئەنجومەنی شورای هەرێمی کوردستان-عیراق یان هەر یاسایەکی دیکە کە جێگەی دەگرێتەوە.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (10) وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی با دەنگی پێبدا؟ بە دەنگی (71) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ماددەی (11)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (11) دوو پێشنیار هەیە:

ماددەی (11):

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەی دووەم بەم شێوەی لێبکرێت:

وەزیر بە هەماهەنگی لە گەڵ لیژنەی باڵای بەرەنگار بوونەوەی مادده هۆشبەرەکان بۆی هەیە داواکارییەکە قبووڵ بکات یان رەت بکاتەوە.

پێشنیاری دووەم، وەك خۆی:

1-پێویستە ئەو کەسەی مۆڵەتی هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی پێدراوە داواکارییەك پێشکەشی وەزارەت بکات و تێدا کاری خۆی و ناونیشانی کارەکەیی و ناوی ئەو مادده هۆشبەرە یان کارتێکارە ئەقلییە بخاتە روو کە بە نیازە هاوردەی بکات یا بیگوازێتەوە لەگەڵ سروشت و پێکهاتە و بڕەکەی، هەروەها ئەو مۆڵەتی هاوردە کردن یان هەناردە کردن یاخود گواستنەوەی کە لەلایەن حکومەتی ئەو وڵاتەوە پێی دراوە کە ماددەی لێ هاوردە کراوە سەرەرای ئەو هۆکارانەی کە بوونەتە پاساو بۆ ئەو کارەی هەروەها رێکەوتەکەی بە نزیکەی لە گەڵ تەواوی ئەو زانیاریانەی کە وەزارت لێی داوا دەکات.

2- وەزیر بۆی هەیە داواکارییەکە قبولْ بکات یان رەت بکا تەوە یاخود ئەو برەی تێیدا د یاری کراو کەم بکاتەوە بە رەچاو کردنی ئەو مەبەست و حالْەت و مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دوو پێشنیارمان هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی بەلاّم ئە مە ز یاد بکرێ بەم شێوەیەی لێبکرێ، بە هەماهەنکی لە گەلْ لیژنەی بالأی بەرەنگار بوونەوەی مادده هۆ شبەرەکان بۆی هەیە داواکارییەکە قبوولْ بکات یان رەت بکاتەوە. هەر ئەندامێکی بەڕێز پەرلەمان لە گەلْ ئەوە یە کە بەم شێوەیە پەسەند بکرا بە (63) دەنگ. ماددەی (12)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (12) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (12):

یەکەم ئەم مادده هۆ شبەریە یان کارتێکارە ئەقلیـ یە یاخود پێ شینە کیمیاییا نەی دەگە نە فەرمانگە یەکی گومرگی نابێت رادەست بکرێن تەنها بەو مۆ لەتی راکێ شانەی (ا جازە السحب) نەبێت وەز یر یان ئەوەی وەزیر رای دەسپێرێ دەری دەکا دەبێت تەواوی زانیارییە پێویستەکانیشی لەسەر نووسرابێ.

دووەم: پێوی ستە فەرماذ گەکانی گومرگ لە دەروازە سنوورییەکان و فرۆکەخا نەکان لە حالْە تەکانی هاوردەکردن یان هەنارده کردن یاخود گوا ستنەوە بە تێ پەڕبوون ترانز یت مۆ لەتی هاوردەکردن یان هەناردەکردن یاخود گواستنەوە لە کە سانی پەیوەند یدار وەربـگرن رەوا نەی وەزارەت بکە نەوە وی نەیکیش لەو مۆڵەتە لە لای فەرمانگەکانی گومرگ یان فرۆکەخانە کە سانی پەیوەند یدار بپارێزر یت بەو مەر جەی هێنانە ناوەوەی بۆ لایەنی هاوردەکار بە پاسەوانی گومرگی بێت.

سێیەم: ئەگەر لە ماوەی (90) رۆژدا لە رێکەوتی دەرچوونییەوە کاری پێ نەکرێ مۆڵەتە کە بە هەلوە شاوە دادەنرێ لەکاتی پێویستیشدا وەزیر بۆی هەیە ئەو ماوەیە بۆ ماوەیەکی هاوتا درێژ بکاتەوە.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بوڕێزان هەر کەسێك لەگەلْ ئەوەیە ماددەی (12) بەم شێوەیە پەسەند بکرێ با دە نگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (76) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. ماددەی (13)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (13) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (13):

دووەم: ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەر ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی تەنها لەو بارەدا هاوردە دەکرێ کە لە رێکەوتی دەرچوونی مۆڵەتی هاوردەکردنەکەدا لە تۆمارنامەکە وەزارەتدا تۆمار کرابێت و شیاو بوونی و بەکارهێنانی سەلمێنرابێت و وەك یەك بێت لە گەڵ ئەو خەصلەت و زانیارییا نەی لە مۆڵەتی هاوردەکردنەکەدا هاتوون بەپێی راپۆرتی تاقیگەکانی چاودێری کردنی دەرمان.

دووەم: وەزارت رێکارەکانی دڵنیابوون لە شیاو بوون و وەك یەکی بە رێنمایەیەك رێك دەخات کە وەزیر دەری دەکات.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەی (13) بەو شێوەیە پەسند بکرێ کە بەڕێزیان خوێندیانەوە با بفەرموێ دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (74) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (14) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (14):

نابێت ماددەی یان کارتێکاری ئەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی لەناو پاکێجێکدا ماددەی دیکەی تێدابێت هاوردە یان هەناردە یاخود بگوازرێتەوە، بەڵکو دەبێ ناردنی تەنانەت ئەگەر وەك نمونەش بێت لەناو پاکێجی دڵنیایی لەسەر کراودا بێت و تێیدا ناوی تەواوی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکەی لەسەر نووسرا بێت سروشت و پێکهاتە وبڕ و رێژە و رێکەوتی بەکار هێنان و بەسەر چوونیشی لەسەر بێت.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بکرێ کە بەڕێزیان خوێندییەوە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (72) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. داوی ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (15) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (15):

یەکەم: ئەو مۆڵەتانەی لە ماددەی (8)ی ئەم یاسایەدا دەقنووس کراوە بە مانەی خوارەوە نادرێ:

1-ئەوەی لەسەر تاوانێك یان کەتنێکی ئابرۆبەر حوکم دراوە.

2- ئەوەی بە یەکێ لەو تاوانەی لەم یاسایەدا دەقنووس کراوە حوکم دراوە.

دووەم: ئەوەی لەم مۆڵەتەی لە ماددەی (8)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراوە بە هەڵوەشاوە دادەنرێ ئەگەر خاوەنەکەی بە حوکمێکی بنەبڕ یا یەکێکی لەو تاوانەی یان ئەو سزایانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیەدا هاتوون لەسەری دەربچێت.

سێیەم: مۆڵەتی بازرگانی کردن بە ماددەی هۆشبەر کارتێکارە ئەقلی و پێشینە کیمیاییەکان تەنها دەدرێتە کەسێکی دەرمانساز مۆڵەتدراو یان کارگەیێکی دەرمان یاخود ئەو لایەنانەی لە ماددەی (10)ی ئەم یاسایەدا دەق نووس کراوە.

چوارەم: خاوەنی ئەو شوێنانەی مۆڵەت دراون بە بازرگانی کردن بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی یان بۆیان نییە شوێنەکانیان یان ئەو ماددانەی تیایاندا بفرۆشن یان رادەستی بکەن یاخود بە دەستی بیهێڵنەوە تەنها بۆ ئەو لایەنانە نەبێت کە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (10)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراوان یان ئەو کەسانەی بەپێی یاسا پەیرەو کردن پیشەی دەرمانسازی بەرکار ژمارە (40)ی ساڵی (1970) یا هەر یاسایەك کە جێگەی دەگرێتەوە مۆلەت پێدراون بازرگانی بکەن بەو ماددانەی وە بەو مەرجانەی کە لایەنی پەیوەندیدار لە وەزارەت ئاگادار بکرێتەوە و وە ئەو لایەنانەش کە لەم مامەلانەدا بەشدارن بخرێنە روو.

پێنجەم: وەزیر بە رێنمایی مەرجی پێویست ئەو شوێنە دەری دەکات کە بۆ بازرگانی کردن بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلی و پێشینە کیمیاییەکان مۆڵەت پێ دەدرێت.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (15) هەر وەك بەڕێزیان خوێندییەوە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە (67) دەنگ پەسەند کرا. ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (16) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەی یەکەم بەو شێوەی لێبکرێت:

پزیشکی تایبەتمەند بۆی هەیە ماددە هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان بۆ نەخۆش بنووسێت و بە مەبەستی چارەسەری پزیشکی تەنها لەناو نەخۆشخانەکاندا.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

بەشی چوارەم رەچەتەی پزیشکی سەرف کردنی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان لەلایەن دەرمانسازەوە:

1-جگە لە مەبەستی چارەسەر کردنی بزیشکی و تەنها بەپێی ئەو رێنماییانەی رێ و شوێنانەی کە وەزارەت لەم بارەیەوە دەریان دەکات بزیش بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بۆ هیچ نەخۆشێك بنوسێ.

2- پزیشك نابێت هیچ برِێك لە ماددەی هۆشبەر یان كارتێكاری ئەقلی بە مەبەستی بەكارهێنان تایبەت بە خۆی بنوسێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، پێشنیاری یەكەم وەكو خۆی تەنها برِگەی یەكەم بەو شێوەی لێبكرێت كە بەڕێزیان خوێندییەوە هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە بەو شێوەیە بێت ماددەكە با دەنگ بدا؟ كەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری دووەم وەك خۆی بۆ ماددەی (16) هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز كاتەوە؟ بە دەنگی (71) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا. دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (17) سێ پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم: وەك خۆی تەنیا وشەی كەسەكان بگوردرێ بۆ وشەی نەخۆشەكان.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی كەسەكان بۆیان هەیە لە چارەسەری تەواوی پزیشكیدا ماددەی هۆشبەر و كارتێكارە ئەقلییەكانیان هەبێت یان بە دەستی بیهێنن ئەمەش بە تەنیا بۆ لەبەر هۆكاری تەندروستی دەبێت و لە چوار چێوەی ئەو پرسەشدا دەبێت پزیشك بنوسێت ناشبێت لەبەر هەر هۆكارێك بێت دەستبەرداری بن بۆ كەسێكی دیكە.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش لابردنی ماددەی (17)یە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە لەبەر دەمی سێ پێشنیارین، یەكەم وەكو خۆی تەنیا وشەی كەسەكان بگوردرێ بۆ وشەی نەخۆشەكان، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز كاتەوە؟ زۆر سوپاس، (24) كەسی لەگەڵە. وەك خۆیمان هەیە لەگەڵ ئەوەی لیژنەی هاوبەش، وەك خۆی چەند كەس لەگەڵ ئەوەیە؟ (4) كەس. چەند كەس لەگەڵ ئەوەیە كە ماددەكە بە تەواوی لابرێت؟ (41) ئەندام لەگەڵ ئەوەیە ماددەكە بە تەواوی لابرێت. ماددەی (18)، فەرموون.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (91) دەنگدان بە روونی لە پەیرەویشدا نەهاتووە، بەڵام عورفی وا جێبەجێكرایە كە ئەندام دەتوانێ لەسەر یەك ماددە دەنگ بدا لەسەر یەك را دەنگ بدا، بەڵام چەند جارە ئەو حاڵەتە دووبارە دەبێتەوە پێویست دەكا سەرۆكایەتی پەرلەمان روونكردنەوە بە ئەندامانی پەرلەمان بدرێ بە تەنها دەتوانێ لەسەر یەك را دەنگ بدا نەك لەسەر چەند رایەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زیاتر له جارێك ئەوەمان وتووە هەر ئەندامێكی پەرلەمان دەتوانێ لەسەر یەك پێشنیار دەنگ بدات تكا یە راستە دروستە، كاك (زانا)، فەرموون.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كە دەیلێین زۆر زەرورە و ئەو ماددەیە لەناو بڕگەكانی ئەم یاسایەدا بمێنێتەوە نازانم چ بەڕێزێك لە رابردوودا پێشنیاری كردییە، تا چەند پشتگیری بەدەست هینایە هەتا وەكو لیژنەی هاوبەش بڕیار بدا ئەو ماددەیە هەڵبگیرێ داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی هاوبەش دەكەم كە روونكرد نەوە لە سەر ئەو ماددە یە بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

موناقە شە لە كاتی دەنـگدانا ناكرێ، لیژ نە هاوبە شەكان بێگو مان ئە گەر گوماذ یان لەلا نەبووبێ داوای لابردنی ماددەكە ناكەن بەڕێز كاك (بژار) قسەێكتان هەیە لەو بارەیەوە، وەلەو دەنگمان داوە بەلاَم، وەزیری تەندروستی بۆ خۆی پێی باش بووە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاری وەز یری تەندرو ستی بوو، كاك (د. سامان) لە سەر پێ شنیاری ئەو بوو، كمن لـێرە نەبووم لەو جەلەسە نەبووم بەس بە قسەی هاورێیان.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

قسە لە دەنگدان ناكرێ مادده (18)، فەرموون.

بەڕێز شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان سەبارەت بە ماددەی (18) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم: وەك خۆی تەنیا بڕگەی یەكەم بەم شێوەی لێبكرێت:

دەرمانساز بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان كارتێكارە ئەقلییەكان سەرف بكا تەنها بە پـێی رە چەتەی پـسولی نووسراو لەلایەن پزیشكێكەوە یان بەپێی پسولەی مۆڵەتی بەخشراو لەلا یەن وەزارە تەوە نەبێت كە تێـیدا مادده هۆ شبەر و كارتێ كارە ئەقلییە كە و بڕەكاذ یان د یاری دە كات وە پێوی ستە وەزارەت و لایە نە پەیوەندیدارەكان پسولە و رەچەتەكان بە یەك شێوە رێك بخەن لە نەخۆ شخانە و نۆرینـگەكانی حـكومی و ئەهلی.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

1-دەرمانساز بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقڵییەکان سەرف بکا تەنها بە پێی رەچەتەێکی ئسولی نوسراو لەلایەن پزیشکێکەوە یان لەلایەن پسولەی مۆڵەتی بەخشراو لەلایەن وەزارەتەوە نەبێت کە تێیدا ماددە هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلییەکە و برەکانیان دیاری دەکات.

2- وەزیر بەیانێك دەردەکات بەو مەرج و زانیاریانەی پێویستن بۆ بەدەست هێنانی پسوولەی مۆڵەتی دەق نووسکراو لە برگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا لەگەڵ ئەو لایەنە کارگێرییەی تایبەتمەند دەبێت پێدانی پسوولەی مۆڵەتەکە و ئەو برە دیاریکراوانەی کە نابێت لێیان زیاتر بۆ خاوەنی پسوولەکە سەرف بکرێ.

3- پسوولەی مۆڵەت تەنیا بەو کەسانەی خوارەوە دەدرێت:

1-پزیشك.

2- ئەو پزیشکانەی نەخۆشخانە و سەنتەرەتەندروستییەکان بەهۆی نەبوونی دەرمانساز تێیاندا دەست نیشانیان دەکەن.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێمە بۆ ماددەی (18) دوو پێشنیارمان هەیە، یەکەمیان دارشتنەوەیە برگەی یەکەمە بەو شێوەیەی کە بەڕێزیان خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە وەکو خۆی لەگەڵ دارشتنەوەی برگەی یەکەم وەك ئەوەی بەڕێز (د.شایان) خوێندییەوە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ بە (61) دەنگ پێشنیاری یەکەم پەسەند کرا، وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بێت با دەنگ بدا؟ (1) دەنگ، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی لەگەڵ دارشتنەوەی برگەی یەکەم بەو شێوەیەی کە پێشنیار کرا بوو پەسەند کرا. ماددەی (19)، فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (19) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: ئەم ماددەیە لابرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

وەزیر رێنمایی دەردەکا تێیدا دەستنیشانی ئەو زانیاری و مەرجانە دەکا کە دەبێت لە رەچەتە پزیشکییەکان و پسوولەکانی مۆڵەتدا دەستەبەر ببن وە بەپێی ئەو رەچەتە و پسوولانەش وەصفی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکان لە دەرمانخانەکان بۆ سەرف بکرێت و دەستنیشانی ماددەکە و ئەو برەش دەکرێ کە نابێت مانگانە لەوە زیاتر بۆ نەخۆش سەرف بکرێت.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پێشنیارێك هەیە کە ئەو ماددەیە لابرێت هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ئەو ماددەیە لابرێت با دەنگ بدا؟ کەس لەگەڵ ئەوە نییە ماددەکە لا ببرێ. پێشنیاری

دووەم مادده کە وە کو خۆی بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان ماددەی (19)، زۆر سوپاس بە دەنگی (64) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ئەوەی کە ماددەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە. مادده (20)، فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (20) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی:

ماددەی (20):

بە بەیانێك کە وەزیر دەریدەکا، چۆنیەتی ئاڵوگۆر پێکردنی مادده هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلییەکان لە نەخۆشخانە و بنکە تەندروستییەکان و ئەو یەکانەی سەر بەوانن لە کەرتی گشتی و تێکەڵاو تایبەت یان سەر بە ڕێکخراوێکی ناحکومین و خزمەتگوزاری و تەندروستی پێشکەشی نەخۆش دەکەن دیاری دەکرێن.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماددەی (20) هیچ پێشنیارێك نییە بەو دارشتەی کە بەڕێز (د.شایان) خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەت با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (65) ئەندامی پەرلەمان ماددەی (20) پەسەند کرا. مادده (21)، فەرموون.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (21) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: ناونیشانی ماددەکە لابرێت هەردوو برگەی یەکەم و دووەم بکرێتە یەك برگە بەم شێوەیە:

کارگەکانی دەرمان تەنها دوای وەرگرتنی ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (8)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراوە دەتوانن ئەو گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن و بەکار بهێنن کە ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری ئەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی دەچێتە ناو پێکهاتەکانەوە.

پێشنیاری دووەم: دروستکردنی ئەو گیراوە پێشینە کیمیاوی مادده هۆشبەر و کارتێکارە ئەقڵی و یا پێشینەی کیمیایی لە خۆ دەگرن:

1-کارگەکانی دەرمان تەنها دوای وەرگرتنی ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (8)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراوە دەتوانن ئەو گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن و کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی دەچێتە نێو پێکهاتەکانیانەوە.

2- کارگەکانی دەرمان بۆیان نییە ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری عەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی بەدەست هاتوو بەکاربهێنن تەنها لە دروستکردنی گیراوی پزیشکیدا نەبێت بەپێی ڕێنمایی وەزارەت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (21) یەکێکیان پێشنیارێك هە یە کە ناونیشانی ماددەکە لابرێت هەردوو برگەی یەکەم و دووەم بکرێتە یەك بڕگە بەو شێوەی کە بەڕێزیان خوێندیەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرمویت دەنگ بدا؟ کەسی لەگەڵ نییە. دووەم وەك خۆی هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی پەسەند بکرێ با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (65) ئەندامی پەرلەمان وەکو خۆی پەسەند کرا. ماددەی (22)، فەرمووون.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویست بوو پێشەکی هەر برادەرەکی هەر ئەندامەکی بەڕێز کە ماددەکان دەخوێنیتەوە ناوی خۆی بڵێ ، سەبارەت بە ماددەی (22) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

بەشی شەشەم: ئەو ڕووەکانەی چاندنیان قەدەغەیە

ماددەی (22):

جگە لە مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی تەنها لەسەر ئەو حاڵەتانەی کە بەپێی ئەم یاسایە ڕێگە پێدراون چاندنیان یان هاوردەکردن یان هەناردەکردن یاخود خاوە نداری کردن یا بەدەستهێنان یان دەستداری یان کرین یان فرۆشتن یان گواستنەوە یان رادەستکردن یان ئاڵوگۆڕ کردن، یاخود دەست لی هێکردن یان نێوەندی کردن لە هەر گرتیەك لەوانەی سەرەوە ئەو ڕووەکانە قەدەغە کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلی هاتووە لە خشتەی یەکەمی هاوبەشی ئەو یاسایە یان لەبەر هەم دێت لە تەواوی قۆناغەکانی گەشە کردنیان و تۆەکانەوەش خشاش و ئەفۆین و ڕەوەکی گۆشت و ئەو ڕووەکانەشی ئەوانە لە خۆ ئەگرن و لە ڕووی بۆهۆێلەوە هەموار کراوەن و کاریگەری هەمان ماددەی هۆشبەریان هەیە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ماددەی (22) هیچ پێشنیارێك نییە، کێ لەگەل ئەوەیە؟ (65) کەس لەگەڵدایە، ماددەی (23).

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 23:

دوو پێشنیار هەیە:

1 وەکو خۆی تەنیا برگەیەك زنجیرەی برگەی دوو زیاد بکرێ بەو شێوەیە (2- لە وەزارەت داتابەیسێك ڕێکبخرێ سەبارەت بە ڕە سید و بڕ و پی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلیەکان و پێشینە کیمیاییەکان بۆ ڕێکسختنی برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە)

2- وەکو خۆی.

بەشی حەوتەم:

تۆمار كرد نی ماددەی هۆ شبەر و كارتێكەری عەقلی و پێ شینە كیمیای یەكان و خاوەن كردن و چاودێری كردن و پشكنینیان.

ماددەی 23:

پێویستە لەسەر بەرپرسانی دەرمانخانە و ئەو شوێنانەی مۆڵەتدارن بە هاوردە كرد نی ماددەی هۆ شبەر و كارتێ كەری عەقلی یان پێ شینە كیمیای یەكان یان بەكارهێنان دەرخ ستەیەكی واژوو كراو بە وردە كاری رێ یەوە بهێ ندرێن بۆ ئەو لایا نە كارگێریا نەی وەزارەت د یاری ئەكات، سەبارەت بە ماددە هۆ شبەر یان كارتێكەرە عەقلیا نەی وەر یان گر تووە و و سەرفیان كردووە و ئەوە شی ماوە تەوە بە ماوەی (7) رۆژ لە رێكەوتی بەسەر چوونی وادەی ئەو (90) رۆژەی لە برگەی سێیەمی ماددەی (12) ی ئەو یاسایە دەقنووس كراوە بەپێی ئەو كلێشانەی وەزارەت بۆ ئەو مەبە ستە ئا مادەی ئەكات، ئەوەش بە سەر تەواوی دا مەزراوە تەندروستییە حكومییەكان و ناحكومی و نۆرینگەكانی پزیشكی پیادە ئەكرێ.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، پێشنیاری یەكەم داوا ئەكرێ برگەیەك زیاد بكرێ بۆ ماددەی دووەم بەو شێوەی خوێندرایەوە، كێ لەگەلە؟ (55) كەس، وەكو خۆی كێ لەگە ڵە؟ (3) كەس، پێ شنیاری یە كەم پە سند كرا، فەرموو ماددەی (24).

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 24: سێ پێشنیار هەیە:یەكەم:

وەكی خۆی یان لە برگەی یەكەم داتابەیس بكرێتە ببانكیی زانیاری.

دوو: وەكو خۆی تەنیا برگەیەك بە زنجیرەی برگەی چوارەم زیاد بكرێ بەو شێوەیە:

4- هەمان ئەو بانكی زانیار یەی لە بر گەی یە كەمی ئەو ماددەی ئا ماژەی پێ‌كراوە لە خا ڵە سنووریەكان دابنرێ.

سێیەم: وەكو خۆی:

1 لە وەزارەت بانكی زانیاری درو ست ئەكرێت و تای بەت ئەبێ بەو كەس و لایەنا نەی مۆ لەت دراون بە هاوردە كردن و هەناردەكرن و گواستنەوە و دروست كردنی ماددەی هۆشبەر و كارتێكەری عەقلی و پێشینە كیمیایەكان.

2- ئەو زانیاریا نەی لە بر گەی یە كەمی ئەو ماددەی دەقنووس كراون هەریە كە بۆ ماوەی 20 ساڵ لە رێكەوتی دواین تۆمارەوە ئەپارێزرێ.

3- ئەو رە چێتە پزی شكیانەی لە ماددەی 18 ی ئەو یا سایە دەق نووس كراون بۆ ماوەی 5 ساڵ لەو رێكەوتەی لەسەریی جێگیر كراوە ئەپارێزرێ.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان سێ پێشنیار هەیە، یەکەم دتابەیس بکرێتە بانکی زانیاری، فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری یەکەم خۆیان جێ بەجێیان کردووە لە سێیەم، بۆیە ئەوەی یەکەم هەر نەخرێتە دەنگدان.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

را ستە، پێ شنیاری دوو، هەمان ئەو باز کە زانیار یەی لە بر گەی یە کەم ئا ماژەی پێ کراوە لە خا ڵە سنووریەکانیش دابنرێ، کێ لەگەڵە؟ 3 کەس، سێیەم وەکو خۆی، 61 کەس، پەسند کرا، ماددەی 25.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 25: دوو پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا برگەی یەکەم لابرێ.

دوو: وەکو خۆی:

1 وەزارەت پابەند ئەبێ بە ئا گادار کرد نەوەی لا یەنی پەیوەند یدار لە دەروازە سووریەکان و دە ستەلاتی گومرگی لە هەرێم سەبارەت بە سروشت و جۆری ئەو ماددە سروشتیانەی خواست لە سەر هاوردە کردنیان هەیە لەگەل راسپاردنی دەرمانسازێك لە هەر دەروازەیەکی سنووری بۆ پشکنینی ئەو ماددە و بەراوردنیان لەگەل مۆلەتی هاوردە کردنەکە، ئامادە کردنی کۆنووسێك لە بارەیەوە کە وێنە یەکی هەر یەك لە لا یەنی پەیوەندیدار لە دەروازەکان و دەستەلاتی گومرگی لە هەرێم و وەزارەتیش ئەکرێ.

دوو: ئەو ماددە هۆشبەرانەی بەپێی ئەو رێکارانەی لە برگەیەی یە کەمی ئەو ماددە یە وەر گیراوە رەوا نەی کۆگاکانی وەزارەت ئەکرێن و دواتریش رادەستی لایەنە هاوردەکارەکان ئەکرێن.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوو پێشنیار هەیە، یەکەم وەکو خۆی بر گەی یە کەم لا برێ، کێ لەگە ڵە؟ کەس نی یە، وە کو خۆی؟ (64) کەس لەگەلیەتی ، پەسند کرا، ماددە سزایەکان.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 26: سێ پێشنیار هەیە:

یە کەم: وە کو خۆی تەنیا بر ێك د یاری بـ کرێ بۆ ماددەی هۆ شبەر و کارتێ کەرە عەقلی و پێ شنینە کیمیاییەکان بە مەبەستی هەژمار کردنی وەکو بازرگانی پێ کردنی نارەوا.

دوو: وەکو خۆی تەنیا سزای لەسێدارەدان نەمێنێ.

سێ: وەكو خۆی.

ماددەی 26:

هەر كەسێك یەكێك لەو كردەوانەی خوارەوە ئەنجام بدات بە لە سێدارەدان یان زیندانی كردنی هەتاهەتایی سزا ئەدرێ:

1 ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی یان پێشینەی كیمیایی هاتوو لە خشتەی ژمارەی یەكی هاوپێچی ئەو یاسایە یان رووەكێك لەو رووەكانەی ماددەی هۆشبەر و كارتێكەری عەقلی لێ بەرهەم د ێت بە مەبە ستی بازرگانی پێ كردن بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆلەتی پێداون هەنارده یان هاورده كردبێت.

2- ماددەی هۆ شبەر یان كارتێ كەری عەقلی بە مەبە ستی بازر گانی پێ كردن بەر هەمهێنابێ یان درو ستی كردبێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون.

3- بەمەبە ستی بازر گانی پێ كردن رووەكێ كی چاندبێت كە ماددەی هۆ شبەر یان كارتێ كەری عەقلی لێ بەرهەمدێت یان رووەكێكی لەو رووەكانە لە هەر قۆناغێك لە قۆناغەكانی گەشە كردنی هێنابێ یان هاوردە یان هەناردە كردبێ یان بازرگانی بە تۆوەكەی كردبێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێدوان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/سەرۆكی پەرلەمان:

سێ پێشنیار هەیە، یەكەم، وەكو خۆی، تەنیا برێك دیاری بكرێ بۆ بازرگانی پێكردنی ناڕەوا، كێ لەگە ڵە؟ كەس نییە، دووەم وەكو خۆی تەنیا سزای لە سێدارەدان نەمێنێ، كێ لەگەڵە؟ (8) كەس، وەكو خۆی؟ (60) كەس، پەسند كرا، ماددەی (27).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 27: سێ پێسشنیار هەیە:

یە كەم: وە كو خۆی تەنیا سزا ماددیە یەكان لە بڕ گەكانی یە كەم و دووەم سێ ئەوە ندەی لێ بكرێ بەو شێوەیە:

1 پێبژاردن كەمتر نەبێ لە (30) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (90) ملیۆن دینار.

2- پێبژاردن كەمتر نەبێ لە (15) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (30) ملیۆن دینار.

دووەم:

1 هەر كەسێك یەكێ لەو كردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات بە زیندانی كردنی هەتاهەتایی یان كاتی و بەپێ بژاردنی برێك كەمتر نەبێ لە (10) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (30) ملیۆن دینار سزا ئەدرێ.

1 ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی یان پێشینەی كیمیایی هاتوو لە خ شتەی ژ مارە یەكی هاوپێچی ئەو یاسایەی بەدەست هێنابێ یان دەستكاری كردبێ یان كڕیبێ یان فرۆ شتبیتی یان رادە ستی كرد بێ یان وەریگرتبێ یان گواستبێتیەوە یان دەستی لێ هەڵگرتبێ یان ئالوگۆڕی پێ كردبێ یان سەرف كرد بێ بە هەر

سیفەتێك یان نێوەندگیری كردبێ لە یەكێ لەو كردانە بە مەبەستی بازرگانی پێ كردن بە هەر شێوەیەك بێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون.

2- ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی بۆ بەكارهێنان پێشكەشی كەسێكی دیكە كرد بێ یان بەشدار بووبێ یان هاندەر بووبێ لەسەر بەكارهێنانی بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسای مۆڵەتی پێداون.

3- مۆڵەت درابێ بە دەستداری ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی یان پێشینەی كیمیایی هاتوو لە خشتەیەك لە خشتەكانی ژمارە یەكەم و دووەم و سێیەمی هاوپێچ لەگەڵ ئەو یاسایە بۆ بەكارهێنانی لە مەبەستێكی دیاری كراو بەڵام بە پێچەوانەی ئەو مەبەستە رەفتاری كردبێ.

4- شوێنێكی بۆ بەكارهێنانی ماددەی هۆشبەر یان ارتێكەری عەقلی بەرێوەبردبێت یان ئامادەی كردبێ یان رەخساندبێت.

5- ناوجەوانێكی هەڵنابێت یان كەسێكی هاندابێت بۆ ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی.

دوو: هەر كەسێك بە مەبەستی بازرگانی پێ كردن بە هەر شێوەیەك بێت بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی لە خشتەكانی دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم و نۆیەم و دەیەمی هاوپێچ لەگەڵ ئەو یاسایە یان روەكێك لەو روەكانەی كە ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی لێ بەرهەم دێت بە خاوەن بووبێ یان بەدەستی هێنابێ یان دەستداری كربێ یان كریبێتی یان فرۆشتبێتی یان راستی كرد بێ یان وەریگرتبێ یان گواستبێتیەوە یان دەستی لێ هەڵگرتبێ یان ئالوگۆری پێ كردبێ یان سەرفی كردبێ بە هەر سیفەتێك بێ یان نێوەندگیری لە هەر كردەیەك لەوانەی سەرەوە كردبێ بە بەند كردنی توند بوون و بە پێ بژاردنێك كەمتر نەبێ لە (5) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (10) ملیۆن دینار سزا ئەدرێ.

سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە:

وەكو خۆی تەنیا خاڵی (5) لە برگەی یەكەمی ئەو ماددەیە لابرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان سێ پێشنیار هەیە، یەكەم، چەند مەبلەغێك زیاد كراوە، كێ لەگەڵە؟ (38) كەس، وەكو خۆی گە لیژنەی هاوبەش پێشنیاری كردووە خاڵی (5) لابرێ؟ (27) كەس، پێشنیاری یەكەم پەسند كرا، فەرموو بۆ (28).

بەرێز صباح محمود محمد:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 28: سێ پێشنیار هەیە:

یەكەم: وەكو خۆی تەنیا لە برگەی سێیەم وشەی باندی ناوخۆی زیاد بكرێ.

دووەم: وەكو خۆی:

ئەما نەی خوارەوە بە باری تو ند کردن بۆ ئەو سزایانەی لە هەردوو ماددەی 26 و 27 ئەو یا سایە دەقنووس کراون دائەنرێ.

1 گەڕانەوە بۆ تاوان بۆ سەلماندنی تاوان گشت ئەو حوکمە دادوەریە نیشتیمانی و بیانیا نە رە چاو ئەکرێن کە بە تاوانبار کردن بەو تاوانانەی لەو یاسایە دەقنووس کراوان دەرچوون.

2- ئەگەر بکەر فەرمانبەر یان کەسێکی راسپێردراو راژەی گشتی بێ لەوانە یە بەرەنگاربوو نەوەی بازر گانی پێکردن یان بەکارهێنانی نارەوا بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان چاودێری کردنی ئالوگۆریان دەستداریان پێ سپێردراوە.

3- ئەگەر بکەر بە شدار بوو بێت لە با ندێکی نێودەو لەتی یان کردارێکی هاو کات بێت لە گەڵ تاوانێکی پێشێلکار (مخل) بە ئاسایشی هەرێم.

4- ئەگەر بکەر توندو تیژی یان چەك لە ئەنجامدانی تاوانەکەی بەکاربێنێ.

5- ئەگەر تاوانەکە لە شوێنی خواپەرستی یان دامەزراوەیەکی فێرکاری سەربازی یان مەدەنی لە زیندان یان گرتووخانە یان شوێنی راگرتن یان چاکسازی ناوجەوانان یان پەناگەیەکی لەخۆ گرتن کە سانی بێ لا یەن و بێ سەرپەرشت یان شوێنی چاودێری کردنی بێ باوك و دایکان یان یانە یەکی وەزر شی یان دامەزراوە یەکی کۆمەڵگەی مەدەنی ئەنجام درابێ.

سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش:

وەکو خۆی تەنیا برگەی دووەم بەو شێوەیە بێ:

2- ئەگەر بکەر فەرمانبەر یان کەسێکی راسپێردراو بە راژەی گشتی بێ یان پۆلیس یان ئاسایش بێ لەوانەی بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێکردن یان بەکارهێنانی نارەوا بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان چاودێری کردنی ئالوگۆر یان دەستداریان پێ سپێردراوە، لە بر گەی پێنجەمیش و شەی فێر کاری لا برێ، قوتابخانە یان فەرمانگە و دەزگاکانی حکومەت زیاد بکرێ بەو شێوەیە.

5- ئە گەر تاوانە کە لە شوێنی خواپەر ستی یان دامەزراوە یەکی سەربازی یان مەدەنی لە زیندان یان گرتووخانە یان شوێنی راگرتنی چاکسازیەکی ناوجەوانان یان پەناگەیەکی لەخۆ گرتنی کە سانی بێ لا نە و بێ سەرپەرشت یان شوێنی چاودێری کردنی بێ باوك و دایکان یان قوتابخا نە یان فەرمانگەی و دەزگا کانی حکومەت یان یانەیەکی وەزرشی یان دامەزراوەیەکی کۆمەڵگەی مەدەنی ئەنجام درابێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سێ پێشنیار هەیە، یەکەم، وە کو خۆی تەنیا لە بڕ گەی سێیەم وو شەی با ندی ناوخۆی ز یاد بکرێ، کێ لەگەڵە؟ (1) کەس، دووەم، وەکو خۆی، کەس نییە، سێیەم پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، (69) کەس لەگەڵە، پەسند کرا، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددە سزاییەکان بەڕێزت بیخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (29) هیژ پێشنیار نیە وەکو خۆی،

1 هەر کەسێك دەستڕێژی بکاتە سەر فەرمانبەرێك یان راسپێردراوێك بە راژەی گشتی لەوانەی ئەو یا سایە جیّ بەجیّ ئەکەن یان بە هێز یان بە توندوتیژی یان بە چەك لە کاتی بەجیّ گەیاندنی وەزیفە یان بە هۆیەوە بەرنگاری بێتەوە ئەوە زیندانی کردنی کاتی سزا ئەدریّ و سزاکە ئەبیێتە زیندانی کردنی تاهەتایی لەو حالەتانەی خوارەوە:

1 ئەگەر ئەو دەست درێژیە کە لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەی دەقنووس کراوە پەکەوتەی هەمیشەیی لیّ بکەوێتەوە.

2- ئەگەر بکەر لەو فەرمانبەرانە بیّ کە نەهێشتنی تاوانی یان پاراستنی ئاسایشیان پیّ سپێدراوە.

3- ئەگەر ئەو دەستدرێژیەی لە برگەی یەکەمی ئەو ماددە یە دا دەقنووس کراوە بووە هۆی مردنی تاوانلێکراو ئەوا سزاکە ئەبێتە لە سێدارەدان.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (29) وەکو خۆی، کیّ لەگەڵە؟ (64) کەس لەگەڵە، پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30) چوار پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا سزا ماددەیەکە بەو شێوەی لیّ دیّ، بە پێبژاردنێك لە (20) ملیۆن دینار کەمتر نەبیّ و لە (40) ملیۆن دینار زیاتر نەبیّ.

دوو: وەکو خۆی تەنیا سزای بەند کردنەکە بەو شێوەیە بیّ، لە سیّ ساڵ کەمتر نەبیّ.

سیّ: وەکو خۆی، هەر پزیشکێك راچێتەیەکی بۆ سیەرف کردنی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی جگە لە مەبەستی چارەسەری پزیشکی بنووسیّ بە بەند کردن بۆ ماوەی (6) مانگ کەمتر نەبیّ و پێبژاردنێك لە (3) ملیۆن دینار کەمتر نەبیّ و لە (5) ملیۆن دینار زیاتر نەبیّ بەیەکیّ لەو دووانە سزا ئەدریّ و هاوکات پیادە کردنی پیشەکەی بۆ ماوەی (1) ساڵ لیّ قەدەغە ئەکریّ، هەر دەرمانسازێکیش ئەم ماددانە بیّ راچێتەی پزیشکی هاورێك لەگەڵ حومکەکانی ئەو یاسایە سەرف بکات هەمان سزا ئەدریّ.

چوارەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، وەکو خۆی تەنیا لە سزا ماددیەکە بەو شێوەیە، پێشبژاردنێك لە (10) ملیۆن دینار کەمتر نەبیّ و (20) ملیۆن دینار زیاتر نەبیّ.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان چوار پێشنیار هەیە، وەکو خۆی تەنیا سزا ماددەیەکە بەو شێوەی لیّ دیّ، بە پێبژاردنێك لە (20) ملیۆن دینار کەمتر نەبیّ و لە (40) ملیۆن دینار زیاتر نەبیّ، کیّ لەگەلە؟ (2) کەس، پێشنیاری دووەم، وەکو خۆی تەنیا سزای بەند کردنەکە بەو شێوەیە بیّ، لە سیّ ساڵ کەمتر نەبیّ، (1) کەس، سێیەم، وەکو خۆی، (2) کەس، چوارەم، (56) کەس لەگەلە، پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31) دوو پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا سزا ماددیەکە بەو شێوەیە بێ، پێبژاردنێك کە لە (50) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (100) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ و سزای بەند کردن لە (10) ساڵ کەمتر نەبێ و لە (15) ساڵ زیاتر نەبێ.

دووەم: وەکو خۆی، هەر کەسێك بە مەبەستی وەرگرتن و بەکارهێنانی کەسی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاودرە بکات یان بەرهەم بهێنێ یان دروستی بکات یان دەستداری بکات یان بەدەستی بهێنێ یان بە خاوەنی بهێنێ یان بیکرێ یان رووەکێك لە رووەکەکانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەرهەم بهێنێ یان بچێنێ یان بەرهەم بهێنێ، ئەوا بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە (1) ساڵ کەمتر نەبێ و لە (3) ساڵ زیاتر نەبێ و بە پێبژاردنێك لە (5) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (10) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ سزا ئەدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوو پێشنیار هەیە، یەکیان سزاکە زیاد کراوە، یەکیان وەکو خۆی، یەکەم، کێ لەگەڵە؟ (4) کەس، وەکو خۆی؟ (60) کەس، پەسند کرا، ماددەی (32).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 32: دوو پێشنیار هەیە.

یەکەم : وەکو خۆی، برگەی سێیەمی ئەو ماددەیە بەو شێوەی لێ ئەکرێ:

3 هەر کەسێك بزانێ ئەو روەکە هۆشبەرانەی لەو یاسایە هاتوون یان روەکی هۆشبەری هەموار کراو لە رووی بۆهێلەوە بە نارەوایی لە شوێنەکە چێنراون و دەست پێشخەری نەکرا بۆ هەوڵدان بە دامەزراوە پەیوەندیدارەکان ئەوا ەو سزایەی بەسەر جێ بەجێ ئەکرێ کە لە خالی یەکەمی برگەی دووەمی ئەو ماددەیە دەقنووس کراوە.

دووەم: وەکو خۆی:

1 بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە (6) مانگ کەمتر نەبێ و لە (2) ساڵ زیاتر نەبێ و پێبژاردنێك لە (3) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (5) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ سزا ئەدرێ.

1 هەر کەسێك لە شوێنی خۆی رێگە بە کەسی دیکە بدات ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەکاربێنێت تەنانەت ئەگەر بێ بەرامبەریش بێت.

2- هەر کەسێك لە شوێنێکی ئامادە کراو یان رەخسێندراو بۆ بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلیەکان بگیرێت و بە ئاگاداری ئەو ماددە بەکاربهێندرێ.

دووەم: حوکمی برگەی یەکەمی بەسەر هاوسەر و بنەچەو لقەکانی ئەو کەسەی ئەو شوێنەی ئاماددە کردوە و رەخساندووە یان ئەوەی لەگەلیان نیشتەجێ بووە جێ بەجێ ناکا بە مەرجی رە چاو کرد نی حوکمەکانی یاسای سزادان دەربارەی بەشداری کردن لە هەوالدان لەسەر تاوانەکان.

سێیەم:

بە پێبژاردنێك لە (2) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (5) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ هەر کەس ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی دەستبەر بکات یان بەدەست بێنێ بە بڕی زیاتر لەو بڕانەی کە دەرنجامی فرەیی پرۆسەی کێشانن یان کەمتر بێ لەو مەرجە جیاوازانەی لەوانەی خوارەوە زیاتر نەبن:

1 ڕێژەی 10٪ لەو برانەی لە (1) گرام زیاتر نین و ڕێژەی 5٪ لەو بڕانەی لە (1) گرام زیاترن تا (25) گرام بەو مەرجەی برەکە ڕێگە پێدراوە لە (25) گرام زیاتر نەبێ.

2- ڕێژەی 2٪ لەو بڕانەی کە لە (25) گرام زیاتر نین دال/ لە سەدا پێنج لەو ماددە هۆشبەرانە یان کار تێکارە عەقلییانە شل جا بڕەکەی هەر چەندێك بێت، دووەم لە حالەتی گەرانەوە بۆ تاوان سزایەکە دەبێت بە بەندکردن و پێبژاردنێك لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت یان بە یەکێك لەم دوو سزایە.

چوارەم: هەرکەسێك بزانێت ئەو رووەکە هۆشبەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون بە نارەوا لە شوێنێك جێندراون دەست پێشخەری نەکات بۆ هەوالدان بە دامەزراوە پەیوەندیدارەکان ئەوا سزایی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت کە لە خالی یەکەمی بڕگەی سێیەمی ئەم ماددەیەدا دەق نوسکراوە.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس، بەرێزان ماددەی (32) دوو پێشنیار هەیە، یەکەمیان داڕشتنێکی تری بۆ بڕگەی سێیەم کردووە کە بەرێزیان خوێندیانەوە، دووەمیش وەك خۆی، هەر بەرێزێك لەگەلّ پێشنیاری یەکەمە کە داڕشتنەوەی ماددەی بڕگەی سێیەمی ماددەکەیە کە بەو شێوەیە خوێندرایەوە با بفەرموێت دەنگ بدات؟ بەلێ کەسی لەگەلّ نییە، پێشنیاری دووەم وەك خۆی؟ بەلێ زۆر سوپاس بەدەنگی (64) ئەندامی پەرلەمان وەك خۆی جێبەجێکرا ،ماددەی (33) بخوێنەوە.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (33) هیچ پێشنیارێك نییە

1-پێویستە دادگای تایبەتمەند بڕیاری گلدانەوەی مایەی هەموار گوێزرانەوەو نەگوێزرانەوەی هەر کەسێك بدات بە پێی یاسا یەکێك لەو تاوانەی ئەنجام دابێت کە لە هەردوو ماددەی (26و 27)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراون.

2-پێویسته له سەر دادگا لەسەر چاوەی راستەقینەی ئەو مایانەی له بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نوسکراون بە لێکۆلینەوە لێکۆلینەوەکەش مایەی گوێزراوەو نەگوێزراوەو هاوسەرو منالّ و کەسانی دیکە جگە لەوانەی له ناو دەرەوەی هەرێم دەیان گرێتەوە.

2-دادگا بڕیاری دەست بەسەرداگرتنی مایەی تۆمەتبارو هەروەها هاوسەرو منالّەکانی یان کەسانی دیکە جگە لەوان دەدات، ئەگەر بۆی سەلمێندرا ئەو مایانە بەرهەمی ئەنجامدانی یەکێك لەوانەن کە لە هەردوو ماددەی (26 و 27) ئەم یاسایەدا دەق نووسکراون.

3-بان کە عێراقی و بیانیەکان ئەوانەی لە هەرێم کار دەکەن پابەند دەبن بە پێدانی گشت داتاو بە دادگا تایبەتمەندیەکان بۆ زانینی بڕی رەسید و پاشەکەوت و پێسپاردەو پشکو سەنەدوو هەر مایەکی دیکە کە خاوەنداریەتی دەگەرێتەوە بۆ ئەو کەسانەی لەسەر ئەو تاوانەی لەم یاسایە دەق نوسکراون لێکۆلێنەوەیان لەگەڵدا دەکرێت و جێبەجێکردنی بڕیارەکانی دادگا بە گلدانەوەی یان دەست بەسەرداگرتنیان.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ بەرێزان بۆ ماددەی (33) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەلّ ئەوەیە وەك خۆی پەسەند بکرێ با بفەرمێ دەنگ بدات؟ بەلێ زۆر سوپاس بە دەنگی (65) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، ماددەی (34) بخوێنەوە.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (34) سێ پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنیا لەبڕگەی دووەمدا لەکۆتایدا دەستەواژەی لە ناو دەبرێت زیاد بکرێ.

پێشنیاری دووەم: سزای دەستکردن الشروع بە ئەنجامی تاوان وەك ماددەی (31 و 32) یاسای سزادانی عێراقی ژمارە (111)ی سالّی (1969) بێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی

1- لە هەموو بوارێکدا حوکوم بە دەست بە سەرداگرتنی ماددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییەکان و ئەو رووەکانەی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی لێ بەرهەم دێت و ئەو کەرەستەو ئەو ئامێرو کەل و پەل و ئامرازی گواستنەوەو ئەو گواستنەوانەی لە ئەنجامدانی تاوانە کە بەکار هاتوون دەدرێت بە بێ پێشێلکردنی مافی کەسانی دیکەی نیاز پاك.

2-گشت ئەو ماددەو هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییانەی هۆکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت.

3-حکومەت بە داخستنی هەر شوێنێکی مۆڵەت دراو پالپشت بە حوکمەکانی ماددەی (8)ی ئەم یاسایە بە هاووردەکردن یان بە هەناردەکردن یان گواستنەوەی یان دەستداری ماددەی هۆشبەر یان کار تێکارە عەقلی یان پێشینە کیمیاوییەکان دەدرێ بۆ ماوەیەك لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك سالّ زیاتر نەبێ

داخستنەکەش قەدەغەکردنی خودی کارەکەی یان بازرگانیەکەی یان خودی دروستکردنەکە لە هەمان شوێن بە دوای خۆیدا دەهێنێت و چ لە ڕێگەی خودی حوکومدراو یان لە یەکێك لە تاکەکانی خێزانەکەی یان هەرکەسێکی دیکە کە حوکوم دراو لە دوای ڕوودانی تاوانەکە شوێنەکەی بکرێ تێدابێت یان دەستی لێ هەڵگرتبێت و قەدەغەکردنەکەش خاوەن شوێنەکە یان هەر کەسێك مافی عایلی بە سەردا هاتبێت ناگرێتەوەو ئەگەر پەیوەندی بە تاوانەکەوە نەبێت.

4-پێویستە لەسەر دادگا سەرباری ئەو سزایانەی لەم یاسایانەدا دەقە دادنوسکراون حوکم بدات بە بێ بەشکردنی کەسی حوکم دراو لە پیادەکردنی کارەکەی بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت، ئەگەر گەڕایەوە بۆ هەمان تاوان لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەی دەکەوێتە دوای دەر چوونی حوکمی کۆتای قەدەغە کردنەکەی، ئەوا دادگا بۆی هەیە فەرمان بکات بە قەدەغەکردنی بۆ ماوەیەك لە سێ ساڵ زیاتر نەبێت و قەدەغەکردنەکەش لە ڕێکەوتی کۆتایهێنانی جێبەجێ کردنی سزاکەی یان کۆتایهاتنی بە هەر هۆیەك بێت دەست پێ دەکات.

پێنجەم:

1-بۆ سزای دەستکردن الشروع بە ئەنجامدانی هەر تاوانێك لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە سزای تاوانی تەواو جێبەجێ دەکرێت.

2-بەژداری کردن (المساهمة) لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە چ بە هاندان بێت یان ڕێکەوتن یان یارمەتیدان یان هەر شێوەیەکی دیکەی بە شداریکردن سزای بکەری تاوانەکەی بە سەردا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (34) سێ پێشنیارمان هەیە، پێشنیاری یەکەم وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی دووەمدا لە کۆتاییدا دەستەواژەی لە ناو دەبرێ زیاد بکرێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بە دەنگی (51) ئەندامی بەڕێز.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی، بەڵام سزای دەستکردن بە ئەنجامی تاوان وا تا الشروع وەك ماددەی (31 و 32) یاسای سزادانی عیراقی(111) ساڵی (1969)ی لێ بکرێ هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز بکاتەوە؟ (1) دەنگی بەدەست هێنا.

وەك خۆی بەڵێ زۆر سوپاس پێشنیاری یەکەم پەسەندکرا فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (35): دوو پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەکانی یەکەم و سێیەم بەم شێوەیەی لێبکرێت

برگەی یەکەم: نابێت ئەوانەی تۆمەتبارن بەو تاوانانەی لە ماددەکانی (27و 28و 30 و 31)ی ئەم یا سایە دەق نوسکراون دەستەبەری ئازاد بکرێن تا وەکو دەعواکە یەکلایی دەکرێتەوە.

لە برگەی سێیەمیشدا بەم شێوەیەی لێبکرێت ئەو تاوانانەی لە ماددە کانی (26 و 27 و 30 و 31)ی ئەم یاسایە دەق نوسکراون بە تاوانی ئابروبەر دادەنرێن.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی

1-نابێت ئەوانەی تۆمەتبارن بەو تاوانانەی لە ماددەکانی (26 و 27 و 30) ی ئەم یاسایە دەق نووسکراون بە دەستەبەری ئازاد بکرێن تا وەکو داواکەی یەکلای دەکرێتەوە.

2-ئەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەق نووسکراون لەو تاوانانەدا کە پابەندن بە رادەستکردنەوەی تاوانباران بە پێی یاسا دەیان گرێتەوە.

3- ئەو تاوانا نەی لە هەردوو مادده کانی (26 و 27)ی ئەم یا سایەدا دەق نو سکراون بە تاوانی ئابرو بەر دادەنرێن.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان سەبارەت بە ماددەی (35) دوو پێشنیارمان هەیە، پێ شنیاری یە کەم وەك ئەوەی بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵە با دە ستی خۆی بەرز بکا تەوە؟ زۆر سوپاس (5) کەس.

پێشنیاری دووەم وەکو خۆی هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەستی خۆی بەرز بکا تەوە؟ زۆر سوپاس بەدەنگی (63) ئەندامی پەرلەمان وەك خۆی پەسەندکرا ،فەرموون مادده (36) بخوێنەوە.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (36) دوو پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: برگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێ:

1-هەر کەس لە سزاکانی ئەم یا سایە دەبور ێت ئە گەر بە بەڵگە سەلمێندرا دەستپێ شخەربووە بە پ ێدانی زانیاری بە دەسەڵاتە گ شتیەکان لە سەر تاوانە کە بەر لەوەی دە سەڵاتەکان بە دوای بـگەرێن و گەڕان لەو بارەیەوە ئەنجام بدەن.

پێشنیاری دووەم:

1-هەرکەسێك لە نێو تاوانبارەکان دەست پێشخەربێت بە هەڵدان بە دەسەڵاتە گ شتییەکان لە سەر تاوانە کە بەر لە ئەنجا مدان و پێش ئەوەی دە سەڵاتەکان دە ست بە گەڕان و بە دوا دا گەرانی ئەنجا مدانی زانیـنی بکەرەکانی دیکە بکەن لەو سزایانەی لەم یاسایەدا دەقنوسکراون دەبوردر ێت، بەڵام ئە گەر هەوڵدانە کە لە دوای دە ستپێکردنی دە سەڵاتەکان ب ێت بەو کارا نە ئەوا تەنها ئەوکا تە لە سزاکە دەبوردر ێت کە هەواڵدانەکەی دەستگیرکردنی ئەو تۆمەتبارانەی ئاسانکردبێت.

2-هەر هەوڵدانێك بە دەسەڵات تا گشتیەكان سەبارەت بە تاوانەكە لە كاتی لێكۆڵینەوە یان داد گایكردن كە بێتە ما یەی گرتنی تاوانبار یان ئا شكراكردنی كە سانێك بە شداریان كردبێت لە تاوانە كەو پەیوەندییان هەبێت بە باندی تاوانكاری نێو خۆی یان نێو دەوڵەتی بە پا ساوێكی سەوكەر دا دەنرێت بۆ ئەوەی ئەو هەوڵدانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ماددەی (36) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەكەم ئەوەیە كە بڕگەی یەكەم بەو شێوەیەی لێبكرێ كە بەڕێزیان خوێندیەوە، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەستی خۆی بەرز بكاتەوە؟ بەڵێ سوپاس كەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەستی خۆی بەرز بكاتەوە؟ بەڵێ زۆر زۆر سوپاس (73) دەنگ وەكو خۆی پەسەندكرا، فەرموون ماددەی (37) بخوێنەوە.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (37): هیچ پێشنیارێك نیە وەك خۆی حوكمەكانی یاسای سزاكانی بەركار ژمارە (111)ی ساڵی (1969)ی یان هەر یاسایەكی دیكە جێگەی بگرێتەوە بەسەر هەر تاوانێك یا سەرپێچیەك كە لەم یاسایەدا نە هاتوە جێبە جێ دەكرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان هیچ پێشنیارێك نییە بۆ ماددەی (37) هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە كە ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بكرێ كە بەڕێزیان خوێندیەوە با بفەرمێ دەنگ بدات؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (71) ئەندامی پەرلەمان پەسەندكرا، فەرموون ماددەی (38) بخوێنەوە.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (38) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی بەشی نۆیەم ڕێ و شوێنەكانی چارەسەركردنی كەسی ئاڵوودەبوون ماددەی (38)

یەكەم: دادگا لە جیاتی سەپاندنی ئەو سزایەی لە ماددەی (31)ی ئەم یاسایە دەق نوس كراوە بۆی هەیە بڕیار بدات بەوەی بە گونجاو دەزانێ لە مانەی خوارەوە.

1-دانانی ئەو كەسەی كە دەسەلێندرێن كە ئاڵوودەی ماددەی هۆشبەر یان كارتێكاری ئەقلیە لە یەكێك لەو دامەزراوە تەندروستییانەی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەكرێن، بۆ ئەوەی تێیدا چارەسەر بكرێن تاكو لێژنەی تایبەتمەند بە لێكۆڵینەوە لە بارودۆخی ئەو كەسە ڕاپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەكەی بۆ دادگا بەرز دەكاتەوە، بۆ ئەوەی بڕیاری ئازادكردن یان درێژە دان بەمانەوەی بۆ ماوەیەكی دیكە بدات.

دووەم: پابە ندكردنی ئەوكە سەی دە سەلمێندرێت ماددەی هۆ شبەر یان كارتێ كاری عەقلی بەكار دە هێنێ بەسەردانی كردنی نۆرینگەیەكی دەروونی كۆمەڵایەتی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەكرێن هەفتانە یەك جار یان دووجار یارمەتیدانی لەسەر دەربازبوون لە بەكار هێنان تا كە پزیشكی راسپێردراو بە یارمەتیدانی راپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەكەی بۆ دادگا بەرز دەكاتەوەو بۆ ئەوەی بڕیار لە راگرتنی سەردانی كردن یا درێژە پێدانی بۆ ماوەیەكی دیكە بدات ،و نابێت بەس كردنەوەی ئەم راپۆرتە لە (90) رۆژ زیاتر بێت لە رێكەوتی دروستكردنی نەخۆش بە سەردانی كردن ئەم نۆرینگەیە دوا بكەوێت.

سێیەم: پابە ندكردنی ئەو كە سەی بڕ یاری ئازادكردنی لە دا مەزراوەی تەندرو ستی كە سەردانی نۆرینگەیەكی دەروونی كۆمەڵایەتی بكات.

دووەم: لە وەزارەت لیژنەیەكی پزیشكی جێبەجێكردنی ئەو رێكارانەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەق نووس كراوە پێك دەهێندرێت و ئەركی ئەو لیژنەیە بە رێنمایی دیاری دەكرێ كە وەزیر دیاری دەكات.

3-ئەگەر كەسی حوكم دراو ئەو چارەسەرییەی لەو ماددەیەی بڕیاردراوە رەتكا تەوە ئەوە داد گا بۆی هە یە لە شوێنی بەندكردن دایبنێت بۆ ماوەیەك لە ماددەی (31)ی ئەم یاسایە دەق نوسكراوە سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ماددەی (38) هیچ پێشنیارێكی لەسەر نییە، هەر ئە ندامێكی بەرێزی پەر لەمانی لە گەڵ ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بكرێ با دەستی خۆی بەرز بكا تەوە فەرموێ دە نگ بدات؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (76) ئەندامی پەرلەمان پەسەندكرا ،فەرموون ماددەی (39) بخوێنەوە.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (39) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم: وەك خۆی:

1- ئەو كە سەی ماددەی هۆ شبەر یان كارتێكاری ئەقلی بەكار دەهێنێت و لە خۆ یەوە دێ تە پێش و بۆ چارەسەركردن لە نەخۆ شخانەی تایبەت بە چارە سەركردنی كە سانی ئاڵودەبوو سكاڵای تاوانكاری لە سەر ناكرێت.

دووەم:

1- ئەو نەخۆ شەی حوكمی بڕ گەی یە كەمی ئەم ماددە یە دەیگرێ تەوە لە ژ ێر چاودێری دا مەزراوەیی تەندروستی دادەنرێت بۆ ماوەیەك لە (30) رۆژ زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر بۆ دامەزراوەی تەندروستی سەلمێندرا كە نەخۆشەكە ئالودەیەو پێویستی بە چارەسەر هە یە، بۆی هەیە بۆ ماوەیەك لە (90) رۆژ زیاتر نەبێت بهێلرێتەوە.

3-دامەزراوەی تەندروستی ماوەی مانەوەی نەخۆش تیا یدا بۆ ماوەی (180) رۆژ در ێژ دەكا تەوە، ئە گەر بۆی دەركەوت چارەسەركردنی پێویست بەو ماوەیە هەیە.

سێیەم: لێژنەی پزیشکی تایبەتمەند بۆی هەیە ئەوکەسەی بڕیاری دەرچواندنی لە دامەزراوەی تەندروستی دەدر ێت پابە ند ب کا بە سەردانی کرد نی نۆرینگەی دەروو نی کۆمەلا یەتی بەو مەر جەی پزی شکی چارەسەرکراو راپۆرتەکەی بۆ لیژنە بەرز بکاتەوە و بۆ ئەوەی بڕیار لە راگرتنی سەردانی کردنی نۆرینگەی باسکراو یا بەردەوام بوونی بدات.

چوارەم: لە کاتی پابەند نەبوونی نەخۆش لە پرۆگرا می چارە سەری لەلای دا مەزراوەی تەندرو ستی یان نۆرینگە، بە گوێرەی حاڵەتەکە دادگای تایبەتمەند لەم بارە یەوە ئا گادار دەکا تەوە بۆ گرتنە بەری رێکاری یاسایی بە پێی ماددەی (31)ی ئەم یاسایە،

پێشنیاری دووەم پێشنیاری لیژنەی هاوبەش:

وەك خۆی تەنها دەستەواژەی نەخۆشخانەی تایبەت بکرێتە نەخۆشخانەی تایبەتمەند.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەرێزان ئە ندامانی پەر لەمان بۆ ماددەی (39) دوو پێ شنیار هە یە، یە کەمیان وەك خۆی، دووەمیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، هەر ئە ندامێکی بەرێزی پەر لەمان لە گەڵ ئەوە یە ماددە کە وەکو خۆی پەسەند بکرێت با بفەرموێ دەنگبدات؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەرێزێك لە گەڵ ئەوە یە کە بەو شێوەیە پە سەند بکرێ کە لیژ نەی هاو بەش داوا یان کردووە با دە نگ بدات؟ بەڵێ زۆر سوپاس ماددەکە بە (76) دەنگ پەسەندکرا بەو شێوەیەی کە لیژنەی هاو بەش پێ شنیاریان کرووە، ماددەی (40) بخوێنەوە فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (40):

ماددەی (40) هیچ پێ شنیارێك نی یەو وەك خۆی ماددەی (40) پێوی ستە ئەو کە سانەی ئالۆدەبوون بە ماددەی هۆ شبەر یان کارتێ کاری عەقلی چارە سەر دە کرێن نهێنی یان پارێزراو ب ێت، بە پێ چەوانەوە هەر فەرمانبەرو کارمە ندو را سپێردراوێك بە چارە سەری نهێنی یان ئا شکرا ب کا بە پ ێی یا سا بەرکارەکان سزا دەدرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس ماددەی (40) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی، وەك ئەوەی بەرێزیان خوێندی یەوە هەر بەرێزێکی لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بەلێ زۆر سوپاس بە دەنگی (81) ئە ندامی پەر لەمان پە سەند کرا، فەرموون ماددەی (41) بخوێنەوە.

بەڕێز صباح محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (41):

سەبارەت بە ماددەی (41) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی، بەشی ددە یەم حوكمە گشتیەكانی كۆتا یەكان ماددەی (41).

یەكەم: لیژنەیەك بە سەرۆكایەتی دادوەرێكی بۆ پۆلێنكراوی پێك دەهێندرێت كە ئەنجو مەنی دادوەری لە هەرێم دەست نیشانی دەكات بە نوێنەری ئەم لایەنانەی خوارەوەش ئەندامی لیژنەكە دەبن.

1-دیوانی ئەنجومەنی وەزیران.

2-بەرێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی ماددەی هۆشبەر.

3-بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگەكان.

4-پەیمانگای پزیشكی داد لە هەرێم.

5-لیژنەی بالاّ.

6-لیژنەی پاراستن و زانیاری.

دووەم: ئەو لیژنەیە لە برگەی یەكەم ئەم ماددەیە دەق نووسكرا ئەركی بە دوادا چوون و سەرپەر شتیكردن و پشكنین و پارا ستن و عەمباركردن و لە ناوبردنی مادده هۆ شبەر یان كارتێكارە عەقلی یان پێ شینە كیمیاییەكان، ئەوانەی حوكمی دەست بەسەر داگرتنیان دراوە لە ئەستۆ دەگرێت.

سێیەم: كاری ئەو لیژنەیە لە برگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەق نووسكراوە بە پەیرەوێك رێك دەخرێت كە سەرۆكی لیژنەی بالاّ دەری دەكات.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس ماددەی (41) هیچ پێ شنیارێك نی یە، بەرێزان ئە ندامانی پەر لەمان هەر ئە نداميێكی بەرێزی پەرلەمان لەگەلێیەتی بەو شێوەیەی بەرێزیان خوێندیەوە با بفەرموێ دەنگی پێ بدات؟ بەلێ زۆر سوپاس بە دەنگی (72) ئەندامی پەرلەمان پەسەندكرا ،فەرموون ماددەی (42) بخوێنەوە.

بەرێز گلوستان سعید حمە:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (42):

سەبارەت بە ماددەی (42) چوار پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم: وەك خۆی تەنها لە برگەی یەكەم خالّی چوارو پێنج بەم شێوەیەی لێ بكر ێت، چوارهەم فەرماذ بەرانی سەر پ شككراو لە وەزارە تی ك شتوكالّ، پێذ جەم فەرماذ بەرانی وەزارەت لەوا نەی پی شەی پزیشكیان هەیەو ئەوانەی دیكە كە وەزیر بۆ چاودێری كردنی جێبەجێكردنی ئەم یاسایە دایان دەنێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی تەنها لە برگەی یەكەم خالّێك بە زنجیرە شەش زیادبكرێ؟ شەشەم موختار.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی یەكەم بۆ پیادەكردنی دەسەلاّتەكانی بەدوا داگەران لەم تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە كۆكردنەوەی ئەو بەلگانەی پەیوەند یدارن پێیا نەوە هەر یەكێك لەما نەی خوارەوە بە ئەندامی بەرزەفتی دادوەری دادەنرێت:

1- ئەفسەران و کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.
2- دووەم ئەفسەران و کارمەندانی پاسەوانی سنورەکان.
3- فەرمانبەرانی گومرگوو فرۆکە خانە و بازارە ئازادەکان و پۆستە.
4- فەرمانبەرەنی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی ڕێپێدراون.
5- فەرمانبەرانی وەزارەت ئەوانەی خاوەن پیشەی پزیشکین و ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێریکردنی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان دەنێت.

دووەم: هەر یەکێ لەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نوسکراون پابەند دەبن بە پیادەکردنی حوکمەکانی یاسای بنەما دادوەریە تاوانکاریەکان ژمارە (23)ی ساڵی (1971).

سێیەم: فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی ڕاسپێردراون بە جێبەجێکردنی ئەوەی تایبەتە بە وەزارەتەکەیان لەم یاسایەدا ڕێپێدراون بە هەڵکەندنی ئەو جێندراوانەی بە پێی حوکمەکانی یاساکە قەدەغەن و کۆکردنەوەیان لەگەڵ پەلکە گەڵاو ڕەگەکانیان لە سەر تێچووی خاوەنەکانیان و لە کۆگاکانی وەزارەتی کشتوکاڵیشدا دەپارێزرێن تا ئەو کاتەی داواکە بە شێوەی کۆتایی لە لایەن دادگای تایبەتمەندەوە یەکلایی دەکرێتەوە لەگەڵ لەبەر چاوگرتنی ئەمانەی خوارەوە:

1- ئەو ڕێکارانەی فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ وەك دەزگاکانی بەرزەفتی دادوەری جێبەجێی دەکەن بە ئاگاداری لایەنە دادوەریە تایبەتمەندەکان دەبێت.
2- هەڵکەندنی جێندراوە قەدەغەکراوەکان بە هەمەهەنگی دەبێت لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەرو کۆنوو سەکانی پشکنین و لێکۆڵینەوە ئاراستەی لیژنەی پێکهێنراو بە پێی ماددەی (41)ی ئەم یاسایە دەکرێت و عەمبارکردنەکەش لە ژووری توندو تۆڵ دەبێت کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادە کراوە، یا بە پێی ڕێنمایی کە وەزیری کشتوکاڵ و سەر چاوەکانی ئاو دەری دەکات لە ناو دەبرێن.

پێشنیاری چوارەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی یەکەمدا بەم شێوەیەی لێبکرێ خاڵی سێ لابرێت لە خاڵی پێنج وشەی پزیشکی بکرێتە تەندروستی سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس گلوستان خان، بەڕێزان بۆ ماددەی (42) چوار پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەم خاڵی چوار و پێج بەم شێوەیەی لێ بکرێ، بۆیە بۆتان ئەخوێنمەوە نەکا لە بیرتان چووبێ، زۆرە پێشنیارەکان چوار فەرمانبەرانی سەرپشك کراو لە وەزارەتی کشتوکاڵ پێنج فەرمانبەرانی وەزارەت لەوانەی پیشەی پزیشکیان هەیەو ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێری کردنی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان ئەنێت هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەم پێشنیارەیە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم: موختاری بۆ زیاد بکرێ کێ لەگەڵە؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی كێ لەگەڵە؟ زۆر سوپاس (29) دەنگ.

پێشنیاری چوارەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە فەرموون كێ لەگەڵە؟ بەلێ پێشنیاری لیژ نەی هاو بەش بە (36) دەنگ پەسەندكرا ،فەرموون ماددەی (43)بخوێنەوە.

بەڕێز گلوستان سعید حمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (43):

سەبارەت بە ماددەی (43) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم: وەك خۆی تەنها بڕگەكانی سێیەم و چوارەم بەم شێوەیەی لێ بكرێ لە بڕگەی سێهەم پاداشتی ماددی ببێتە پاداشتێكی مەعنەوی، لە بڕگەی چوارەم لە جیاتی دەزگای ئاسا سیش وەزارە تی كارو كاروباری كۆمەلأیەتی یا وەزارەتێكی تایبەتمەند یا لیژنەیەكی تایبەت ئەم ئەركە لە ئەستۆ بگرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

1- ئەو لایە نەی لە ماددە هۆ شبەرەكانی گر توە لە هەر جۆرێكی بێت بڕی یەك ملیۆن دینا ری بەرامبەر بە هەر یەك كیلۆ گرامێكی دەست بەسەركراو پێ دەبەخشرێ.

2- ئەو بڕە پارەیەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەق نوسكراوە دەكرێ تە دوو هێندە لە حا ڵەتی دەستگیركردنی تۆمەتبار لەگەڵ ماددە هۆشبەرەكان.

3- پاداشتێك بە رێژەی سەدا (40)ی بە های ئەو پاداشتانەی لە هەردوو بڕگەكانی یە كەم و دووە می ئەم ماددە یە دەق نوو سكراون دەبەخ شرێتە ئەو كە سانەی لە سەر تاوا نەكانی بازر گانیكردن بە ماددە هۆ شبەرەكان هەواڵ دەدەن ئە گەر هەواڵ دانە كە بوە هۆی ئا شكراكردنی تاوانە كەو دەستگیركردنی تاوانباران.

4- ئەو پاداشتەی لە بڕ گەكانی یە كەم و دووەم و سێیەمی ئەم ماددە یە دەق نوو سكراون لە رێگای دەزگای ئاسایش رادەستی ئەو كە سانە دەكر ێت كە دەیانگرێ تەوە میكانزمی خەرجكردنی شی بە رێنمایی دیاری دەكرێت كە وەزیری دارایی دەری دەكات سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن /سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەرێزان بۆ ماددەی (43) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەكەم ئەوەی بەرێزان گلوستان خان خوێندییەوە هەر ئەندامێكی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵە با بفەرموێ دەست بەرز بكاتەوە؟ بەڵێ (63) دەنگ.

پێشنیاری دووەم وەك خۆی كێ لەگەڵە؟ (2) كەس، پێشنیاری یەكەم پەسەندكرا فەرموون ماددەی (44) بخوێنەوە.

بەڕێز بالأنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (44):

سەبارەت بە ماددەی (44) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی جێگری سەرۆکی دەزگای ئاسایش بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری دارایی بۆی هەیە پاڵپشت بە مۆڵەتی دادوەری لێکۆڵینەوە بە مەبەستی ئاشکرا کردنی باندەکانی تاوانکاری ئەوانەی مامەڵە بەم ماددانە دەکەن شێوازی رادەستکردنیشی چاودێریکراوی مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییەکان بەکار بهێنێت.

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش ماددەی (44) لا بدرێت سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێزان بۆ ماددەی (44) دوو پێشنیار هەیە، یەکێکیان وەك خۆی، یەکێکیشیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، سەرتا وەك خۆی کێ لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ (28).

پێشنیاری دووەم: ماددەکە لابرێ پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە هەر بەرێزێك لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە لابرێ با دەستی خۆی بەرزبکاتەوە وەك ئەوەی لیژنە هاوبەشەکان پێشنیاریان کردوە؟ بەڵێ (36) کەس لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە لابرێ (28) لەگەڵ ئەوەبوون ماددەکە لادەدرێ، بەڵێ فەرموون ماددەی (45) بخوێنەوە.

بەڕێز بالأنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (45) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی پاداشتی ئەو لیژنەیە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (41) و بڕگەی دووەمی ماددەی (38)ی ئەم یاسایەدا دەقنووس کراوە، بەرێنمایی رێك دەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش ماددەی (45) لابدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەرێزان ئەوەی پێشوو ماددەی (44) بوو کە لادرا، ئێستا ماددەی (45)، دوو پێشنیارمان هەیە، یەکەمیان وەکو خۆی، دووەمیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە کە لابدرێ، یەکەمجار وەکو خۆی دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە وەکو خۆی بمێنێتەوە؟ سوپاس (2) کەس، پێشنیاری دووەم ماددەکە لابدرێ ماددەی (45) پێشنیاری لیژنەی هاوبەش، کێ لەگەڵە؟ بەدەنگی (67) ئەندامی پەرلەمان، پەسەند کرا، ماددەی دوای ئەوە فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

سەبارەت بە ماددەی (46) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنیا دەستەواژەی (رێك دەخرێت) زیاد دەکرێت، پێشنیاری دووەم وەکو خۆی رسوماتی ئەو مۆڵەتانەی لەو یاسایەدا دەقنووس کراون بەپێی خشتەکانی رسوماتی ژمارە (11) دەبێت، کە هاوپێچی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان پێشنیاری یەکەممان هەیە، کێ لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە؟ رسوماتی ئەم مۆڵەتەی لەم یاسایە دەقنووس کراون بەپێی خشتەکانی رسوماتی ژمارە (11)، رێك دەخرێت و کە هاوپێچی ئەم یاسایە، دووەم: رسوماتی ئەم مۆڵەتانەی لەم یاسایە دەقنووس کراون بە پێی خشتەکانی رسوماتی ژمارە (11) دەبێت، کە هاوپێچی ئەم یاسایە وەکوخۆی، بە (66) پەسەند کرا. ماددەی (47).

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (47) سێ پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی یەکەمدا ماوەکەی کەم بکرێتەوە، پێشنیاری دووەم: وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەمدا دەزگاکانی راگەیاندن رابگەیەنرێت لەدوای کۆمەڵگەی مەدەنی، پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی، یەکەم لەماوەی دوو ساڵ لە رێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە وەزارەت ئەمانەی خوارەوە جێبەجێ دەکات:

1-دامەزراندن و پەرەپێدانی چارەسەری تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆودە بوو بە مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییەکان لە چوارچێوەی دامەزراوە تەندروستییەکاندا.

2-دابین کردنی نۆڕینگەی دەروونی کۆمەڵایەتی بۆ چارەسەرکردنی بەکارهێنەرانی مادده هۆشبەرەکان و کارپێکارە عەقلیەکان و ئەوانەی ئالۆودەیانن.

3-شیاندن و راهێنانی فەرمانبەران و کارمەندان لە پزیشك و دەرمانساز و پەرستار و فەرمانبەران و هاندانیان لەرووی ماددی و مەعنەوییەوە بۆ چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆودە بوو بەکارهێنەری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، بۆ ئەوەی تەواویش شیاوی تەندروستی خۆیان لەرووی جەستەیی و عەقلییەوە لە رووی کۆمەڵایەتییەوە بەدەست بێننەوە.

بڕگەی دووەم: وەزارەت بە هاوکاری لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندارەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی پلان و پرۆگرامی پێویست بۆ هۆشیارکردنەوەی خەڵك دادەنێت و جێبەجێیان دەکات، دەربارەی مەترسییەکانی بازرگانی کردن یان خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە و کاریگەری لەسەر تەندروستی تاکە کەس و ئاسایشی کۆمەڵگا و مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە بنەڕەتییەکانی.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، سێ پێشنیار هەیە بۆ ماددەی (47) وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی یەکەمدا ماوەکەی کەمبکرێتەوە، بەڵام دیاری نەکراوە چەند بێ، دووەم وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەمدا دەزگاکانی ڕاگەیاندن دابندرێ لەدوای کۆمەڵگەی مەدەنی، ئێستا یەکەم ئەخەینە دەنگدان وەکو خۆی تەنیا ماوەکەی کەمبکرێتەوە؟ (2) کەسی لەگەڵە، پێشنیاری دووەم، دەزگاکانی ڕاگەیاندن دابنرێ لەدوای کۆمەڵگەی مەدەنی؟ (66) دەنگ، وەك خۆی؟ کەسی لەگەڵ نییە پەسەند کرا، فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (48) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەمدا دەستەواژەی مایا بگۆڕدرێت بە موڵك و ماڵ، پێشنیاری دووەم وەك خۆی، یەکەم سندوقەك دادەمەزرێت بۆ ئەوەی ئەو بڕە پارانەی لە بژاردنانەی لەم یاسایەدا دەقنووس کراون و ئەوەی لە فرۆشتنی ئەو مایانەی بە پێی ئەو یاسایانە دەستیان بەسەردا دەگرێت، تیادا سپاردە بکرێت.

دووەم: ئەو سندووقەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقنووس کراو و بۆ پارەدار کردنی ئەو دامەزراوە تەندروستیانەی لە ماددەی (38)ی ئەم یاسایەدا هاتوون تەرخان دەکرێن.

سێیەم: لیژنەی باڵا بەڕێوەبردنی سندووق لە ئەستۆ دەگرێت.

چوارەم: وەزیر بە هاوبەشی لەگەڵ وەزیری دارایی ڕێنمایی تایبەت بە بەڕێوەبردنی ئەم سندووقە دەردەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی (48) تەنها دوو پێشنیار هەیە، یەکەمیان مایا بگۆڕێ بە موڵك و ماڵ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەڵێ کەسی لەگەڵ نییە، دووەم وەك خۆی فەرموون، زۆر سوپاس بەدەنگی (69) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، فەرموو.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (49) سێ پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەم وەزیر دەسەڵاتی هەمواری خشتەکانی ئەبێت، تەنها پێشنیار بنێرێ بۆ پەرلەمان بۆ هەموارکردنی، پێشنیاری دووەم وەك خۆی، وەزیر بۆی هەیە ئەمانەی خوارەوە دەربکات:

1-ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

2-بەیانێك کە هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بەم یاسایە لە خۆ بگرێت جگە لە خشتەی یازدەیەمی تایبەت بە ڕسومات ئەویش بە سڕینەوە یان زیاد کردنی یان گۆڕینی ڕێژەکانی هاتوو تیایاندا، بەو شێوەیە بگونجێ لەگەڵ هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بە تاکە ڕێککەوتنامەی ساڵی 1961 و هەموارەکانی و

ڕێککەوتنامەی کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی 1971 هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە ماددەی هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی 1988 و هەموارەکانی یان بەو شێوەیەی لەگەڵ دەرەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانەی وەزارەت ئەنجامیان دەدات و یان بەسەر مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵییەکان پێڕەویان دەکات، بگونجێ بەو مەرجەی بەیانەکە لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان بڵاوبکرێتەوە.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی دووەم ناوی ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی زیاد بکرێ بەم شێوەیە.

دووەم: بەیانێك کە هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بەم یاسایە لەخۆ بگرێت، جگە لە خشتەکانی یازدەیەمی تایبەت بە رسومات ئەویش بە سڕینەوەی یان زیاد کردنی یان بە گۆڕینی ڕێژەکانی هاتوو تیایاندا، بەو شێوەیە بگونجێ لەگەڵ هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بە تاکە ڕێککەوتنامەی ساڵی 1961 و هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی 1971 هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە ماددەی هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی 1988 و هەموارەکانی و ڕێکخراوە تەندروستی و جیهانی یان بەو شێوەیەی لەگەڵ دەرەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانەی وەزارەت ئەنجامیان دەدات و یان بەسەر مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵییەکان پێڕەویان دەکات، بگونجێ بەو مەرجەی بەیانەکە لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان بڵاوبکرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی (49) سێ پێشنیار هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرمێ دەنگ بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە، دووەم وەك خۆی کێ لەگەڵە با دەستی بەرزبکاتەوە؟ (1) کەس، سێیەم پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەش کێ لەگەڵە؟ بەڵێ بەدەنگی (65) ئەندامی بەڕێز پەسەند کرا، ماددەی (50) فەرموو.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (50) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، یاسای مادده هۆشبەرەکان ژمارە (68) ساڵی 1965 کاری پێ ناکرێت و ئەو پەیڕەو ڕێنمایی و بەیاننامانەی بە پێی ئەو یاسایەی دەرچوون بە بەرکاری دەمێننەوە بەمەرجێك ناکۆك نەبن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە تاکو هەڵدەوەشێنرێنەوە، یان ئەوانەی جێگایان دەگرێتەوە دەردەچوێندرێن، پێشنیاری دووەم، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی تەنیا بڕگەیەك بە زنجیرەی دووەم زیاد بکرێ بەم شێوەیە:

دووەم: کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێ کە ناکۆك بن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ماددەی (50) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، هەر ئەندامێکی بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ؟ (3) کەس، پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەش، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە؟ بەدەنگی (71) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسەند کرا. فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (51) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی، پێویستە ئەنجوومەنی وەزیران و ئەنجومەنی دادوەری و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (51) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر بەڕێزێکی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش دەنگ بدەن، ئەوە لە ئەصڵی یاساکە نییە، دەبێ لیژنە بڵێ ئێمە زیادمان کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ڕاستە دەبێ وابوترێ، مادام لە ئەصڵی یاساکە نییە کاك بژار زیادتان کردووە، ماددەیەکی پرۆتۆکۆلییە وەکو پێویستی زیاد کراوە، بەڵێ، فەرموون دەنگ بدەن؟ بەدەنگی (72) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان زیاد کرا، بەڵێ ماددەی دواتر.

بەڕێز گولستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (52) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی، ئەم یاسایە لەدوای تێپەڕبوونی ماوەی (90) ڕۆژ لە ڕێککەوتنی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان ماددەی (52) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بە (68) دەنگی ئەندامانی پەرلەمان پەسەند کرا، فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری لیژنەی هاوبەش کە لە خوێندنەوەی دووەمدا، لیژنە هاوبەشەکان ئەم پێشنیارەیان کرد کە ئەم ماددەیە بە زنجیرەی ماددەی (53) زیاد بکرێ بۆ ئەو پرۆژەیە، بەم شێوەیە:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر ئەوانەی پێش پەسەند کردنی ئەم یاسایە حوکم دراون جێبەجێ دەبێت ئەگەر لە بەرژوەندی ئەواندا بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ لەگەڵ زیاد کردنی ئەو ماددەیە کە لیژنە هاوبەشەکان داوایان کردووە.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناو قانوونی ئصولی موحاکمات ماددەی جەزائی (القانون الاصلح للمتهم) بەرکارە و پێویست ناکات ئەو ماددەیە زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، لەراستیدا ئەواشمان پێگوتن، ئەوان بۆ تەئکید دەیانەوێ زیاد بکرێ، پێشتر ئەو قسەیەمان کردبوو لەگەڵیان بۆ تەئکید دەیانەوێ زیادی بکەن، ئەگینا هەیە ئەو (قانونی اصلح للمتهم) ساری مەفعولە، بەڵێ دەیخەینە دەنگدان، فەرموو هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگی پێ بدات؟ ئەگەر ئەم قانوونە باشتر بوو بۆ بۆ یەکێك کە ئێستا حوکم دراوە ئەوەیان لەسەر جێبەجێ دەکرێ، ئەوانەی لە صالحی نەبوون هەر بە قانوونە کۆنەکە، بەڵێ (53) کەس، چەند کەس دژییەتی؟ سوپاس (14) کەس دژییەتی، پەسەند کرا ماددەکە، هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە هۆیەکانی دەرچوواندن هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بە لەبەر چاوکردنی پەسەندکردن و ئەندام بوونی کۆماری عێراق لەچەندین پەیماننامەی نێو دەوڵەتی پەیوەندار بە ماددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکان، بەمەبەستی رووبەرووبوونەوەی بڵاوبوونەوەی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵییەکان لە هەرێمی کوردستان، لەپێناو لەناو بردنی باندەکانی تاوانکاری، ئەوانەی هانی هاووڵاتیان دەدەن بۆ بەکارهێنانی ئەم ماددانە کە هەڕەشەیەکی ترسناکە لەسەر تەندروستی مرۆڤ و خۆشگوزەرانیان و زیان دەگەیەنێت بە بنەماکانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری و رەوشت لەناو کۆمەڵگەدا و بەمەبەستی پەیڕەوکردنی رێسای زانستیانە لە چارەسەرکردنی ئەو کەسانەی کە ئالوودەی ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵییەکانن، بۆ پتەوکردنی هاوکاری نێو دەوڵەتی لەو بوارە و بە مەبەستی رێگە نەدان بە چاندنی ماددە هۆشبەرەکان یان ئەو رووەکانەی کە کارتێکاری عەقڵییان لێ دەردەهێنرێت و یان سنووردار کردنیان وەك ئافاتێکی مەترسیدار کە هەرەشە لە قەوارەی کۆمەڵگە دەکات و دانانی سزای پێشگر، بۆ ئەو کەسانەی دەیانچێنن یان بازرگانیان پێوە دەکەن ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان هەر ئەندامێكی بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە كە هۆیەكانی دەرچوواندن بەو شێوەیە پەسەند بكرێ كە بەڕێز د. شایان خوێندیەوە، بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەدەنگی (72) بەڕێزی پەرلەمان پەسەند كرا، پەخش بكەنەوە راگەیاندن، بەڕێزان ئێمە لە كۆبوونەوەی موناقەشە بەڕیزان لە لیژنەی تەندروستیمان راسپاردبوو بۆ حازر كردنی راپۆرتێك سەبارەت بە خشتەكانی تایبەت بە ئەم پرۆژە یاسایە، ئەوان بە راپۆرتێك كە ئیستیعانەیان بە خەڵكی شارەزای بوارەكە كردووە و راپۆرتێكیان ئامادە كردووە كە هاوپێچی ئەم راپۆرتی لیژنە هاوبەشەكانە بۆ پەسەند كردنی ئەو شتانەی كە لەناو پرۆژە یاساكەدا هاتوون بەو شێوەیەی كە لیژنەی تەندروستی تایبەتمەند پەسەندی كردوون، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگی پێ بدا؟ بە دەنگی (78) ئەندامی پەرلەمان خشتەكانیش پەسەند كران، ئێستا ئێمە كۆی پرۆژە یاساكە دەخەینە دەنگدان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پەسەند كردنی كۆی ماددەكانی پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەكان و كارتێكارە عەقڵییەكان لە هەرێمی كوردستان عێراق با بفەرموێ دەنگ بدات؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (88) ئەندامی پەرلەمان كۆی یاساكە پەسەند كرا، پیرۆزبایی لە خۆمان و پیرۆزبایی لە گەلی كوردستان دەكەین، بەهۆی پەسەند كردنی ئەم پرۆژە یاسایە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێستا دەچینە سەر جێبەجێكردنی بڕگەی دووەمی بەرنامەی كارەكەمان كە بریتی یە لە دەنگدان لەسەر پێشنیازە بڕیاری رۆژانی بۆنە فەرمییەكانی نەتەوەی توركمان، بە پێی حوكمی ماددەكانی (90، 91، 92، 96، 97) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان عێراق، سوپاسی لیژنەكان دەكەین، لیژنە تایبەتمەندەكان، لیژنەی یاسایی بمێننەوە، لیژنەی رۆشنبیری فەرموون بێنە سەر منەصەكە، بڕگەی دووەمی بەرناكەی كارەكە جێبەجێ دەكەین كە بریتییە لە دەنگدان لەسەر پێشنیازە بڕیاری رۆژانی بۆنە فەرمییەكانی نەتەوەی توركمان لە هەرێمی كوردستان عێراق، فەرموون.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان

بابەت/ راپۆرتی هاوبەش

لیژنەی كاروباری یاسایی و لیژنەی رۆشنبیری و كۆمەڵگەی مەدەنی و وەرزش ولاوان، رۆژی سێ شەممە رێككەوتی 2020/1/7 كاتژمێر (10،30) سەر لەبەیانی كۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا بۆ تاوتوێ كردن و داڕشتنەوەی ئەو پێشنیارانەی كە لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كرابوون، سەبارەت بە پێشنیاری بڕیاری رۆژانی بۆنە فەرمییەكانی پێكهاتەی توركمان لە هەرێمی كوردستان عێراق، لە خوێندنەوەی دووەمدا، دوای گفتوگۆ كردن و تاوتوێ كردن لیژنەكان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

سەبارەت بە ناونیشان هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

پێشنیاری ڕۆژانی بۆنە فەرمییەکانی پێکهاتەی تورکمان لە هەرێمی کوردستان عێراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ناونیشانی بڕیارەکە بەم شێوەیە دەبێ (ڕۆژانی بۆنە فەرمییەکانی پێکهاتەی تورکمان لە هەرێمی کوردستان عێراق)، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ناوونیشانەکە بەم شێوەیە بێت، بفەرمێ دەنگی پێ بدات؟ بە (71) دەنگ پەسەند کرا، ماددەی یەکەم.

بەڕێز سارا دڵشاد بکر:

سەبارەت بە ماددەی یەکەم هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی،

1-11/17 هەموو ساڵ بە ڕۆژی زمان و کەلتووری پێکهاتەی تورکمان دادەنرێت.

2-2/25 ی هەموو ساڵێك بە ڕۆژی ڕۆژنامەگەری پێکهاتەی تورکمان دادەنرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی یەکەم بەو شێوەیەی سارا خان خوێندیەوە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی لەگەڵە با بفەرمێ دەنگی پێ بدا؟ بە (70) دەنگ پەسەند کرا، ماددەی دووەم.

بەڕێز ازاد اکرام بهرام:

سەبارەت بە ماددەی دووەم هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

ماددەی دووەم: پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنی پەیوەندیدار ئەم بڕیارە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە دووەم بەو شێوەیە پەسەند بکرێ کە کاك ئازاد خوێندیەوە با بفەرمێ دەنگ بدات؟ دووەم بە (69) دەنگ پەسەند کرا، سێیەم.

بەڕێز ازاد اکرام بهرام:

سەبارەت بە ماددەی سێیەم هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

ماددەی سێیەم: ئەو بڕیارە لە ڕۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێت و لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستاندا بڵاودەکرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە سێیەم پەسەند بکرێ کە بەڕێزیان خوێندیانەوە با دەنگ بدات؟ بە (72) دەنگ پەسەند کرا، فەرموو.

بەڕێز ازاد اکرام بهرام:

هۆیەکانی دەرچوواندن

بۆ پتەوکردنی گیانی یەکتر قەبووڵ کردن وپێکەوە ژیان وکەلتووری لە هەرێمی کوردستان ئەم بڕیارە دەرچووێندرا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سێ پێشنیارە هەر سێکیان بخوێنەوە.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

پێشنیاری دووەم: بۆ ئەوەی هەموو چین و توێژەکانی شارەزای کلتووری پێکهاتەی تورکمان و بن و پتەوکردنی کلتووری لە هەرێمی کوردستان ئەم بڕیارە دەرچووێندرا.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە سێ پێشنیارمان هەیە بۆ هۆکارەکانی دەرچوون، یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندیەوە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی با بفەرموێ دەنگی پێ بدات؟ کەس، پێشنیاری دووەم فەرموون بەڕێزان، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری دووەمە با دەنگی خۆی بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیاری سێیەم کێ لەگەڵە؟ بەدەنگی (72) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، بەڕێزان ئێستا کۆی بڕیارەکە دەخەینە دەنگدان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پەسەند کردنی کۆی بڕیارەکەیە با دەنگی بدات؟ بەڵێ بە (73) دەنگی ئەندامی بەڕێز پەسەند کرا، پیرۆزبایی لە پێکهاتەی تورکمان دەکەین لە هەرێمی کوردستان، بەڕێزان زۆر سوپاس بۆ لیژنە تایبەتمەندەکان بۆ وەرگرتنی پشوویەك ئێمە ئیسراحەتێك وەردەگرین، دوایی لەسەعات (3) ونیوە کۆبوونەوە دەست پێ دەکەینەوە.

پاش پشوو

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان یارمەتیمان بدەن، دانیشتنەکەمان دە ست پێ دەکەینەوە، زۆر بە گەرمی بەخێرهاتنی بەڕێزان وەزیرە بەڕێزەکان و سەکۆی دیوان، سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران، بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، هەموو ئامادەبووانی ئازیز، وەکیل وەزیرەکان، ستافەکانیان بە گەرمی بەخێرهاتنیان دەکەین، ئێستا دەست دەکەین بە جێ بەجێ کردنی بڕگەی سێیەمی بەرنامەی کارەکەمان کە بریتییە لە خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یا سای چاک سازی لە خانەنشینی و موو چە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی تر بە پێی حوکمی ماددەکانی تری (87 و 88 و 89 و 92) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق، بۆ ئەم مەبەستەش داوا لە بەڕێزان سەرۆك و جێگری لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەین بێنە سەر مەنەسەکە و بێنە شوێنی خۆیان، ئەوەندەی کە جێگایان دەبێتەوە، ئەولەویەت بۆ سەرۆکەکانە دواتر دەتوانن جێگرەکان ئەگەر جێگا بووەوە ئەوانیش کەرەمکەن و دابنیشن، بەڵێ بەڕێزان ئاماژە بە ماددەی 87 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، خوێندنەوەی دووەم بە خوێندنەوەی

دەقی پرۆژە پێشنیازەکە دەست پێ دەکات، دوا تر ڕا پۆرتی لیژ نەی تایبەتمە ند دەخرێتەڕوو، فەرموون بەڕێزان، دەقی پرۆژەکە وەك چۆن لە حکومەتەوە هات بوو بیخوێننەوە.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای ساڵی 2019 چاکسازی لە خانەنشین و مووچە و دەرماڵە و بەخشین لە ئیمتیازا تەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق

بەشی یەکەم/

ئامانجەکانی یاساکە

ماددەی/1

1- بەرجەستە کردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری و شایستە بوون لە خەرجی، لە خەرج کردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان لە هەرێمی کوردستان و نەهێشتنی سوودمەندبوونی نا شایستە لە بووجەی گشتی و ڕێ گرتن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.

2- بە دامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوبەرا یەتی فەرمانگە و یەکە جیاجیا کانی خانەنشین لە بواری شارستانی و سەربازی و هێزە کانی ئاسایشی ناوخۆ لە یەك دەستەی خانەنشینی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان.

3- چالاك کردن و پێوا نەکردنی دارا یی سەندوقی خانەنشین و ڕێ گرتن لە هەر خەرج یەك لە سەر سەندوقەکە جگە لەو مەبەستانەی لە یاسای خانەنشینی کارپێکراو لە هەرێم ئاماژەیان پێکراوە.

4- ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان لەسەر بنەمایەکی تەمەن و بڕوانا مە و ساڵانی خزمەت.

بەشی دووەم

بواری خانەنشینی

ماددەی/2

1- یەکخستنی خانەنشینی ئەوا نەی کە لە خوارەوە ئاماژە یان پێدراوە لە ڕووی مەرج و پێداویستیەکانی خانەنشین بوون بە هەمان مەرج و پێوەرەکانی خانەنشینی فەرمانبەران لە پلە گشتیەکانی وەزیفە لە سەر میلا کی شار ستانی سەربازی هێزە کانی ئاسایشی ناوخۆ، سەرۆکی هەرێم، سەرۆکی پەر لەمان، سەرۆکی ئەنجو مەنی وەز یران، جێگرەکانیان، ئەندامانی پەر لەمان و وەزیرە کان و ئەوا نەی بە پلەی ئەوان و بریکارەکانی وەزارەت ئەوانەی بە پلەی ئەوانن، ئەوانەی مووچەی بریکاری وەزیر وەردەگرن و خاوەن پلە تایبەتەکان و بەڕێوبەرە گشتیەکان و ئەوانەی بە پلەی بەڕێو بەری گشتی، ئەوا نەی مووچەی بەڕێوبەری گشتی وەردەگرن، سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێم و گشت ئەو کەسانەی کە بە پێی

خشتەی کارپێکراو مووچە لە هەرێمی کوردستان، مووچە و دەرماڵەی هەردوو پلە باڵای (أ وب) وەردە گرن لە سەر میلاکی شارستانی، سەربازی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

2- مووچەی خانەنشینی هەژمار دەکرێت بۆ هەژمارپێدراوان لە بڕگەی یە کەمی ئەم ماددە یە بەم شێوەیەی خوارەوە:

1/ 25٪ ی لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵەی ئەوانەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرن، ڕێژەی (2,5٪ دوو و نیو لە سەد) لە کۆی دوا موو چە دەرما ڵە ئەوەی لە کاتی خز مەت دا وەری دە گرن دەخرێ تە سەر مووچەی خانەنشینی بۆ هەر ساڵێکی خزمەت.

3- شایستەی مووچەی خانەنشین نابێت لەڕ ێژەی 70٪ تێ پەڕێت لە کۆی گ شتی دوا موو چە و دەرما ڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت.

3 ـ ئەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە و پێ شتر فەرمانبەری حکو مەت بوون، کە دەگەڕێ نەوە بە ئارەزوومەندا نە بۆ سەر وەزیـفەکانیان دە ست لە کارکێ شانەوەیان هەڵدەوە شێتەوە و ڕاژەکان یان بۆ هەژمار دە کرێ بۆ مەبە ستی سەر موو چە و پـ لە بەرز کرد نەوە و خانەن شینی لا یەنی پەیوەندار پابەند دە بێ بە دا بین کرد نی پـلەی پێویـست بۆ یان و سەرپـشك دە بن لەوەرگرتنی موو چەی خانەن شینی د یاری کراو لە بڕ گەی دووە می ئەم ماددە یە یان موو چەی وەزیـفەی پێ شووی کە دوو بارە گەڕاوەتەوە سەری.

4- هەژمارکردنی ماوەی خزمەتی خولی پەر لەمانی بۆ هەموو مەبە ستەکانی سەر موو چە و بەرزکرد نەوەی پلەی خانەنشینی بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی بە ئارەزوومەندانە دەگەڕێنەوە بۆ سەر وەزیفەکانیان.

5- ئەحکامەکانی ئەم ماددە یە ئەو پۆ ست و وەزیفا نە ناگرێ تەوە کە بە پـێی یا سا بەرکارەکان لە هەرێمی کوردستان مافی خانەنشین بوون دەستەبەر ناکەن لەم پۆستانەدا.

6- ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی ئەو کەسانەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددە یە ئاماژە یان پـێدراوە کە بە پلەی بەرزتر لە پلەی وەزیفی شایستەی خۆیان لە پێش جێ بەجێ کرد نی ئەم یا سایە خانەن شین کراون بۆ ئەو مووچەی خانەنشینیەی کە شایستەی دەبن بە پێی هاتوو لە بڕگەی دووی ئەم ماددەیە.

7- حوکمەکانی ئەم ماددەیە هەموو ئەو کە سانە دەگرێ تەوە کە لە بڕ گەی یە کەمی سەرەوەی ئەم ماددە یە ئاماژەیان پێدراوە، لە پێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە خانەنشین بوون و پێویـستە خۆ یان بـگونجێنن لە گەڵ ئەحکا مەکانی ئەم یا سایە، بۆ ئەوانە شیان کە خز مەتی خانەن شینیان نەگەیـشتووەتە (15) ساڵ ئەوا تاوەکو (3) ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەکەیان بۆ ئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی.

ماددەی/3

فەرمانبەر بەو پێناسەیەی لە یاسای خانەنشینی یەکگرتووی بەرکار لە هەرێم هاتووە بە وانە شەوە کە لە بڕگەی یەکەم و دووەمی ئەم یاسایە ئاماژەیان پێدراوە و شایـستەی موو چەیەکی خانەن شینی دە بن ئە گەر خزمەتی خانەنشینیان لە 15 ساڵ کەمتر نەبێت، ئەو مووچەی خانەنشینیەیان بۆ خەرج ناکر ێت تاوەکو

45 ساڵ لە تەمەنیان تەواو نەکردبێ لە هەموو حاڵەتێك دا هیچ موو چەیەکی خانەنشینیان بۆ ماوەی پێش تەواو کرد نی ئەم تەمە نە بۆ خەرج ناکرێ جگە لە حاڵە تەکانی مردن یان شەهید بوونی یان خانەنشین بوون بەهۆکاری تەندروستی، ئەو حاڵەتانەی دیکە بەدەرکردن کە لە یا سای خانەنشینی بەرکار داهاتووە.

ماددەی/4

هەڵوە شاندنەوەی بەڕێوبەرا یەتی گشتی خانەنشینی لە سەر میلا کی وەزارە تی دارا یی و ئابووری هەرێم هاتووە لە ماددەی 12 لە یا سای وەزارەت ژ مارە 5 ی ساڵی 2010 دامەزرا ندنی دە ستەی خانەنشینی نیشتمانی هاتووە لە یاسای خانەنشینی یەکگرتووی بەرکار لە هەرێمی کوردستان کە بە پەیڕەوێك لەلا یەن ئەنجومەنی وەزیرانی کوردستانەوە پێك دێت، کە جێگەی بەڕێوبەرا یەتی گشتی هەڵوە شاندنەوەی ناوبراو دەگرێتەوە.

2/ گوا ستنەوەی گشت ئەو بەڕێوبەرا یەتی و فەرمانگە و هەر یەکە یەکی دیکە کارگێڕی کە موو چەی خانەنشینیان لێ خەرج دە کرێ شار ستانی، سەربازی، هێزە کان ئاسایشی ناوخۆ بۆ دە ستەی خانەنشینی نیشتمانی هاتوو لە بڕگەی یەکەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە لەگەڵ گواستنەوەی گشت میلاك و موڵك و ماڵی گوا ستراوەی ئەو بەڕێوبەرایەتیە و یە کە کارگێڕیا نە و دۆ سیە و بەرای یەکانی ئەو کە سانە و ئاماژە یان پێدراوە.

ماددەی/5

هەڵوە شاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێو بەری گشتی هەر پلەیەکی تری تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان بوون و پێش ڕێککەوتنی 3/5 /1991 وەك ڕێز لێنانێك موو چەی خانەنشینیان بەو پلا نە پێدراوە لەبری ئەوە پێویستە لەدوای دڵنیابوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان و ووردبینی کرد نی لە پاککرد نەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە ناوی کەسانی ناشایستە ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دا بین بکرێ لە بەر ڕۆشنایی یا سای ژ مارە (33) ی ساڵی 2007 و یا سای 34 ی ساڵی 2007 و یا سای ژ مارە (38) ی ساڵی 2007 بە پێی تایبەتمەندی.

ماددەی/6

ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بە شێوەی نا یاسایی یان بە پلەی بەرز تر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین کراون یان لەسەر بنەمای ئەژمارکردنی نا یا سایی ساڵانەی خز مەتی وەزیفی خانەنشین کراون، ڕا ستکردنەوەی موو چەی خانەنشینیان بۆ ئەو موو چەیەی بە پێی یا سا کارپێکراوەکان شایستەی دەبن وەك لە یاسا ئاماژەی پێکراوەن.

بەشی سێیەم

ڕێکخ ستنەوەی ماف و ئیمتیازە کانی میراتگرا نی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زی ندانیان و ڕاگیراوانی سیاسی.

ماددەی/7

یەکەم/ ڕاگرتنی کۆکردنەوە لە نێوان ئیمتیازاتی هەر دوو یاسای ژ مارە (9) ی سالی 2007 هەموار کراو تایبەت بە ماف و ئیمت یازاتی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و یا سای ژ مارە (11) ی سالی 2011 هەموارکراوی تای بەت بە ئیمت یازاتی زی ندانیان و ڕاگیراوا نی سیا سی لە هەرێمی کورد ستان بەدەر لە کەسوکاری پلە یەکی شایستە کە زیاتر لە یەك شەهید یان ئەنفالیان هەیە، بەرەچاوکردنی شایستە بوونیان بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار.

دووەم/ یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان ئەنفالکراوان و زیندانیان و ڕاگیراوا نی سیا سی لەسەرتاسەری هەرێمی کوردستان لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

سێیەم/ لە کاتی مردن یان بڕینی مافی دارایی سەرجەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و قورباذ یانی جینۆساید کە بۆ لەمەودوا بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار ئەو میراتگرانە دەست نیشان دەکرێ، ئەوا ئەو مافە داراییە کۆتایی پێ دێت و ناگوازرێتەوە بۆ کە سانی دیکە، جگە لە سوودمەندان بە پ ێی یا سای ژمارە (9) ی سالی 2015 ی یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

چوارەم/ بڕگەی سێیەمی ئەم ماددەیە بەسەر میراتگرانی زیندانی و ڕاگیراوانی سیا سی جێ بەجێ دە کرێ بە پیادەکردنی یاسای خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

پێنجەم/ پێوستە لەسەر وەزارەتەکانی دارایی وئابووری و خوێندنی بالا و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەما هەنگی لە گەل وەزارە تی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوان ڕێن مایی دەرب کەن بە مەبەستی ڕێکخستنەوە و لەئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرجی و چارەسەری تەندروستی خوێندنی کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردبێ، لە قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلیەکان لە ناو هەرێم دا و دەست نیشان کردنی شایستە بوون لەبەر ڕۆشنایی بڕگەی دووەم لە ماددەی (7) لە یا سای ژمارە (9) ی سالی 2007.

شە شەم/ پاککرد نەوە و هەلوە شانەوەی ماف و ئیمت یازاتی میرات گری ئەو کە سانەی کە بەدەر لە ئەحکا مەکانی یا سای ژ مارە (9) ی سالی 2007 ی هەموار کراو یا سای ماف و ئیمت یازاتی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان سوودمەند بوون.

حەو تەم/ پاککرد نەوە و هەلوە شانەوەی ئیمت یازاتی زی ندانیانی ڕاگیراوا نی سیا سی و بەناوی زی ندانی و ڕا گیراوی سیا سی بە پێ چەوانەی ئەحکا مەکانی یا سای ژ مارە (11) ی سالی 2011 ی هەموار کراو سوودمەند بوون.

بەشی چوارەم

نەهێشتنی سوودمەند بوون لە جارێك زیاتر لە بوودجەی گشتی.

ماددەی/8

یەکەم/ هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی کە خەرج دەکرێن بۆ ئەو کەسانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و خاوەن پێداویستی تایبەت و کەم ئەندامان خۆ یان تۆ مارکردووە، بەدەر لە یاسا و ڕێنمایەکارپێکراوەکان، ڕاستکردنەوەی ئەو سوودمەندییە بە پێی پێوەرەکانی سوود وەرگرتن لەو بەخشین و ئیمتیازاتانەی لە ناونیشاندا ڕێژەی پەککەوتەیی و بە پێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی ڕاستێنراون.

دووەم/ کار لەسەرجەم ئەو ڕێسا و ڕێنماییانە ناکرێت کە ڕێگە دەدەن بە سوودمەند بوون لە وەرگرتنی زیاتر لە یەك مووچە و بەخشین و هەر ئیمتیازێکی دارایی تر لە بودجەی گشتی لەناو هەرێم و دەسەڵاتی فیدراڵی بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارەکانی شارستانی، سەربازی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و سوودمەندانی تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و ئیمتیازاتی زیندانیان و ڕاگیراوانی سیاسی و خانەنشینی بە هەموو جۆرەکانی و جگە لە ئیمتیازاتە داراییەکانی میراتگران و کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان بە ڕەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای خانەنشینی بەرکار.

سێیەم/ سەرپشك کردنی ئەو کەسانەی کە برگەی دووەمی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە، بە پێی یاسا و ڕێنماییەکان، سەرەڕای مووچە سوودمەندن لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی تر لە پارەی گشتی لەناو هەرێم و لە دەسەڵاتی فیدراڵی کە دەبێ تەنها لە یەك لەو مووچانە و مینحە و ئیمتیازاتانە سوودمەند بن.

چوارەم/ کەم ئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر لە جیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی دەرماڵە لەبری پەککەوتەیی یان پێدەدرێ بە ڕێژەیەك کە لە مووچەی بنەڕەتیان کە ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەست نیشان دەکرێ و بەڕەچاوکردنی ڕێژەی پەککەوتەیی لەلایەن لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆڕەوە.

پێنجەم/ لە کاتی گەڕانەوەی فەرمانبەری خانەنشین کراو بۆ وەزیفە، سەرپشك دەکرێ لە وەرگرتنی مووچەی خانەنشینیەکەی یان مووچەی ئەو وەزیفەیەی کە پێی دامەزراوەتەوە لە هیچ کاتێك دا نابێ سوودمەند بێ لە دوو مووچە.

بەشی پێنجەم

بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ.

ماددەی/9

یەکەم/ یەك خستن و ڕێکخستنەوەی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوبەرایەتی گشتی بوودجە و بەرنامەکان ژمێریاری سەربازی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستانە.

دووەم/ یە کەکانی ژمێر یاری پێویستە لەژێر وردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان و فەرمانگەی چاودێری دارایی هاتوو لە ماددەی (3) لە یاسای ژمارە (19) ی ساڵی 2007 یاسای وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە هەرێمی کوردستان، هاوشێوەی هێزە ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی ناوبراو بێت.

سێیەم/ پێویستە وەزیری کاروباری پێشمەرگە دەسەڵاتی تەواو بە پێی یاسا بەرکارەکان بداتە فەرمانگەی چاودێری دارایی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بۆ وردبینی کردنی لیستی پێشمەرگە و دروستکردنی دۆسیەی کەسی بە پێداویستیە یاساییەکانیەوە و پێداچوونەوە بە خزمەتی پێشمەرگایەتی لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو ڕێک نەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوبەرایەتی میلاکی سەر بە بەڕێوبەرایەتی گشتی بوودجە لە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

چوارەم/ پێویستە دەست نیشان کردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبیەکان و هەروەها پاسەوانی پارێزگاری خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی ئاسایشی ناوخۆ بە پێی پەیڕەوێك ڕێك بخرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێ ئەوانەی زیاد دەبن لە ژمارەی دیاری کراو لەو پەیڕەوە لە چوارچێوەی میلاکی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و بە پێی شایستە بوونی خۆ یان ڕاژە یان ڕێك دەخرێتەوە.

پێنجەم/ گواستنەوەی گشت پاسەوانەکان بۆ سەر میلاکی هێزەکانی یەکەی پاسەوانی لە وەزارەتی ناوخۆ بە هیچ جۆرێك نابێ پاسەوان لەسەر میلاکی هیچ یەکەیەکەی تری سەربازی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بێت جگە لە یەکەی پاسەوانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ و خەرج کردنی مووچەی پاسەوانی تەنها لەلایەن بەڕێوبەرایەتی ژمێریاری وەزارەتی ناوخۆوە دەبێ دوای هاوتاکردن و یەکخستنیان.

شەشەم/ پێدا چوونەوە و ڕێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەنشینی و کەم ئەندامانی پێشمەرگە لە بەر رۆشنایی یاسای ژمارە (34) ی ساڵی 2007، هەڵوە شاندنەوەی خانەنشینی ئەو کەسانەی بە پێچەوانەی یاسای ناوبراو خانەنشین کراون.

بەشی شەشەم

دەرماڵەکان

ماددەی/ 10

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی کوردستان دەرماڵەکان لەسەرجەم دامەزراوە دەستووریەکانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان لە هەرێم دا بەشێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێك بخاتەوە.

بەشی حەوتەم

ڕێکخستنەوەی هەژمارکردنی خزمەت

ماددەی/11

یەکەم/ پێداچوونەوەو ڕێکخستنەوەو پلە و ناونیشان و مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچە خۆرانی هەرێم لە بوارە کانی خز مەتی شار ستانی پێ شمەرگایەتی هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ بە پ ێی یا سا و پەیڕەو و ڕێنماییە کارپێکراوەکان، ڕێکخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتی لەسەر بنەمای بڕوانامە و ساڵانی خزمەتی فعلی و خزمەتی هەژمارکراوی یاسایی، بە پێی هەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بە نایا سایی لە دەرەوەی یاسا کارپێکراوەکان بۆ مووچە خۆر هەژمار کراوە.

دووەم/ یەکخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بە پ ێی حوکمەکانی یا سای میلا کی ژمارە 25 ی ساڵی 1968 ی هەموارکراوی کارپێکراو لە هەرێم یان هەر یا سایەکی تر کە جێگەی ئەم یاسایە دەگرێتەوە، هەڵوەشاندنەوەی ئەو ناونیشان و پلە وەزیفیانەی کە هاودژن لەگەڵ یاسای ناوبراو.

سێیەم/ هەڵوە شاندنەوەی گ شت پ لە و مەرتە بەی ز ێدەکی کە بەدەر لە یا سا کارپێکراوە کان دراوە بە مووچەخۆران، چ لە ڕۆژی یەکەمی دامەزراندنیان یان لە دوای دامەزراندنیان.

چوارەم/ هەڵوە شاندنەوەی ساڵانەی خز مەتی هەژمارکراو بۆ خز مەتی وەزی فی شار ستانی یان پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بۆ ئەو ماوانەی کە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەك دەگرنەوە جگە لە حاڵەتەکانی مۆڵەتی خوێندن یان خوێندنی ئێواران یان تەمەنی ئەو کا تە لە خوار 16 ساڵ بێت، جگە لە زیندان و ڕاگیراوانی سیاسی.

پێنجەم/ هەر پێگەیەکی یاسایی بورای ڕادەی گشتی پشت بەستن بە بڕیاری کارگێڕی هاتووە تە دی لە سەر بودجەی گشتی مووچەیان وەرگرتووە ئەوا ئەو پێگانە پارێزراو دەبن لە مەرجێك لێبوردنی خانەن شینیان بدەن و پشت بەستن بە بڕیارێکی کارگێڕی دامەزراندنیان، پێویستە پ لە و ناونی شانی وەزی فی و موو چەی شایستەیی داراییان لە چوارچێوەی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماي یە بەرکار ڕ ێك بخرێ تەوە و خۆ یان بـگونجێنن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

بەشی هەشتەم

حوکمەکانی کۆتایی

ماددەی/ 12

یەکەم/ دەبێ وەزیری پەیوەندار و سەرۆکی پەیوەند یداری لا یەنی نەبە ستراوە بە وەزارەت و فەرمان بەری تایبەت حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

دووەم/ د یوانی چاودێری دارا یی هەرێمی کورد ستان پابە ند دە بێ بە پ شکنین و وردبی نی کردن و بەدواداچوون و جێ بەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یا سایە و یا سا پەیوەند یدارەکانی تر و ئا مادەکردنی ڕا پۆرت لە بەر ڕۆ شنایی یا سای د یوانی چاودێری دارا یی هەرێمی کورد ستان ـ عیراق ژ مارە (2) ی ساڵی 2008.

سێیەم/ دەستەی دەست پاکی و داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق بە پێی تایبەتمەندی و پابەند بوون بە وەرگرتنی رێنمایی کاری یاسایی، پێویستە بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك کە بەربەست و ئاستەنگ دروست بکات لەبەردەم جێ بەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی/ی 13

یەکەم/ دامەزراندن لە هەر وەزیفەیەکی پلە باڵا بەڕێوبەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر لە هەر سێ سەرۆکایەتیەکە وەزارەتەکان لایەنی نەبەستراو بە وەزارەتەکان ڕادەگیرێت مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێت.

دووەم/ خانەنشین کردنی فەرمانبەر بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر کە پێکهاتەی دیاری لە ئاستی بەڕێوبەرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوە نابات بە پێی ئەحکامەکانی هەردوو ماددەی دوو و سێی ئەم یاسایە دەبێت یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ کە لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دەگونجێت و بەڕازی بوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە.

سێیەم/ حوکمەکانی بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە، سەرۆکی یەکە ئیدارییەکانیش پارێزگار، قایم قام و بەڕێوبەری ناحیە دەگرێتەوە، کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوە نابەن.

چوارەم/ مەرجەکانی دامەزراندن، بە پلەی بەڕێو بەری گشتی و بەرەو ژوور جگە لە مەرجەکانی فەرمانبەرێتی وەزیفەی گشتی بە پەیڕەوێك دەست نیشان دەکرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت کە تێیدا ڕەچاوی بڕوانامە و پسپۆری و ساڵانەی خزمەت و شارەزایی و لێهاتووی بکرێت.

ماددەی/14

یەکەم/ جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاسەواری دارایی و دادوەری لێ ناکەوێتەوە و بۆ حاڵەتەکانی پێش کەوتنە بواری جێ بەجێ کردنی یاسایەکە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە.

دووەم/ ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، مافی ئەوەیان هەیە بە پێی حوکمەکانی یاسای بەرکارتانەی یاسایی بدەن.

ماددەی/ 15

نابێ هیچ کەسێك خانەنشین بکرێت یان ئیمتیازێکی دیکەی دارایی لەژێر هیچ پاساوو ناونیشانێك دا پێ بدرێ ئەگەر پێشتر بە شایستە بوونی یاسایی لە تۆمارەکانی داتابەیس و سیستمی بایۆمەتری پەیڕەو کراو لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە تۆمار نەکرابێ و بەرایی نەبێت، موو چەی خانەنشینی بۆ میراتگری یاسایی، موستەحەق خەرج ناکرێ تاوەکو تۆمار نەکرێت لە داتا بەیسی سیستمی بایۆمەتری.

ماددەی/16

یەکەم/ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە هەموو حاڵەتەکانی پێش بەرکار بوونی ئەم یاسایە دەگرێتەوە، پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەم یاسایە.

دووەم/ کار بە هیچ دەقێ کی یا سایی، برِ یارێکی ناکۆك لە گەڵ حوک مەکانی ئەم یا سایە ناکر ێت و هەڵوەشاندنەوەی یاسایی خانەنشین و خاوەن وەزیفە باڵا کانی هەرێمی کورد ستان ـ عیراق ژ مارە (36) ی ساڵی 2004.

ماددەی/17

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربکات بۆ ئا سانکاری جێ بەجێ کرد نی حوک مەکانی ئەم یاسایە، لە ماوەیەك کە لە (60) رۆژ تێ پەڕ نەکات لە رۆژی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە.

ماددەی/ 18

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی/ 19

ئەم یاسایە لە رۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە و لە دوای تێ پەڕبوونی (90) رۆژ لە رێککەوتی دەرچوونی ئەم پەیڕەوە هاتووە لە ماددەی (17) ی ئەم یا سایە دەکەوێ تە بواری جێ بەجێ کردنەوە.

هۆیەکانی دەرچوواندن

لە پێ ناوی رێکخ ستنەوە و بواری وەزیـ فەی گ شتی و خانەن شینی لە سەرجەم بوارە کانی شار ستانی و پێ شمەرگایەتی هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ و هەروەها تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و بەرپاکردنی دادپەروەری و یەکسانی لە خەرج کرد نی موو چە و دەرما ڵە و بەخ شین و ئیمتیازا تە دارایـیە گشتیەکان و رێگری کردن لە سوود وەرگرتنی نارەواو نا یاسایی لە تەرخان کراوەکانی بوود جەی گ شتی لە پێناوی زامن کردنی موو چەخۆر و خانەن شین و سوودمەندی چاودێری کۆمەڵا یەتی شای ستە ئەم یا سایە دەرچووێنرا.

زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەرێزان هەموارێك هەیە لەناو ئەو پرۆژە یاسایە کە ئەنجو مەنی وەز یران کردوو یەتی، ئێستا دەقەکەیمان لەلایە، با بفەرموون ئەو دەقەیەمان بۆ بخوێننەوە، کاك هێڤیدار فەرموو.

بەرێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئە ندامانی بەرێز، ئەو ماددەی کە هاتووە هەموارە کە دوای موناقە شە بووە لە لیژ نەی دارا یی لە گەڵ ئەنجومەنی وەزیران، ماددەی (14) ئەنجومەنی وەزیران ناردوویەتی کە هاوپێچە لەگەڵ ئەمەی کە بەرێز سەرۆکی لیژنەی دارایی خوێندییەوە.

ماددەی/14

یەکەم/ وەزارەتی دارایی و ئابووری لە چوارچێوەی ڕێکخستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم و بە ئەلیکترۆنی کردنی خزمەت گوزاریە بانکیەکان ئەژمارێکی تایبەت دەکاتەوە بۆ هەر موو چە خۆر و سوودمەندێك لە بوودجەی گشتی لە پێناو زامن کردن و پاراستنی گشت شایستە داراییەکان بە شایستە داراییە خەرج نەکراوەکانیشەوە.

دووەم/ چۆنیەتی کردنەوەی ئەو ئەژمارە سوود وەرگرتنی موو چەخۆر و سوودمەند لە ئەژمارەکە بە ڕێنماییەکی دارایی ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابوورییەوە دەردەکرێت لە بەر رۆشنایی برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە.

دووەم/ لەبەر رۆشنایی ئەو برە پارەیەی کە بە فعلی لە خەرجیەکان دەگەرێتەوە لە ئەنجامی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەبێت ئەنجومەنی وەزیران ئەولەویەت بدات بە پێدا چوونەوە بە کەمترین موو چەی خانەنشینی لە هەرێم بە ئاراستەی زیاد کردن و بەرە چاوکردنی بژێوی گوزەرانی ئەو کەسانەی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن.

تێبینی/ زنجیرەی ماددەکانی پرۆژە یاساکە ڕێك دەخرێتەوە بە پێی زیاد کردنی ئەم ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش فەرموون بیخوێننەوە، کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە دەقی ڕاپۆرتی هەر شەش لیژنەیە هاوبەشە.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکاڵا و لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان و لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی، ڕۆژی پێنج شەممە ڕێککەوتی 2020/1/9 کاتژمێر (11) کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجام دا، بە مەبەستی نووسینی ڕاپۆرتی هاوبەش تایبەت بە خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان - عیراق، دوای گفتوگۆ کردن و تاوتوێ کردن، لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

ناونیشان

پرۆژە یاسای چاکسازی لە موو چە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق

بەشی یەکەم

ئامانجەکانی یاساکە/

ماددەی/1

1- **بەرجەستە کردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری و شایستە بوون لە خەرج کردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان و نەهێشتنی سوودمەندبوونی نا شایستەیی و ڕێ گرتن لە بەهەدەردانی بوودجەی گشتی.**

2- **بە دا مەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوبەرا یەتی و فەرماندگە و یە کە جیاجیا کانی خانەنشینی لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە یەك بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان.**

3- **کارا کردن و پ شتیوانی کرد نی دارا یی سەندوقی خانەنشین و ڕێ گرتن لە هەر خەرج یەك لە سەر سەندوقەکە جگە لەو مەبەستانەی لە یاسای خانەنشینی کارپێکراو ژمارە 27 ی ساڵی 2006 لە هەرێم ئاماژەیان پێکراوە.**

4- **ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان.**

بەشی دووەم

ڕێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازا تەکانی میراتگرا نی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی کراو و گیراوانی سیاسی

ماددەی/2

یەکەم/ ڕاگرتنی کۆکردنەوە لە نێوان ئیمتیازاتی هەر دوو یاسای ژمارە (9) ی ساڵی 2007 هەموار کراو تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و یا سای ژمارە (11) ی ساڵی 2011 هەموارکراوی تایبەت بە ئیمتیازاتی زیندانی کراو و گیراوی سیا سی کورد ستانی بەدەر لە کە سوکاری پلە یەکی شایستە کە زیاتر لە یەك شەهید یان ئەنفالیان هە یە، بەڕە چاوکردنی شایستە بوونیان بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار.

دووەم/ یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان ئەنفالکراوان و زیندانی کراو و ڕ گیراوی سیا سی لە هەرێمی کوردستان لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

سێیەم/ لە کاتی مردن یان بڕینی مافی دارایی سەرجەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و قوربانیانی جینۆساید کە بۆ لەمەودوا بە گوێرەی یا سای خانەنشینی بەرکار ئەو میراتگرا نە دە ست نیشان دە کرێن، ئەوا ئەو مافە داراییە کۆتایی پێ دێت و ناگوازرێتەوە بۆ کە سانی دیکە، جگە لە سوودمەندان بە پێی یاسای ژمارە (9) ی ساڵی 2015 ی یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کورد ستان ـ عیراق.

چوارەم/ بڕگەی سێیەمی ئەم ماددەیە بەسەر میراتگرانی زیندانی کراو و گیراوی سیاسی جێ بەجێ دەکرێ بە پیادەکردنی یاسای خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

پێنجەم/ پێوستە لەسەر وەزارەتەکانی دارایی وئابووری و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەماهەنگی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان ڕێنمایی دەربکەن بە مەبە ستی ڕێکخستنەوەی لەئەستۆ گرتنی حکو مەت بۆ خەرجی و چارە سەری تەندرو ستی خوێ ندنی کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردۆتەوە، لە قوتابخا نە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلـ یەکان لە ناو هەرێم دا و دەست نیشان کردنی مەرجەکانی شایستە بوون لە بەر رۆ شنایی بڕ گەی دووەم لە ماددەی (7) لە یاسای ژمارە (9) ی ساڵی 2007.

شەشەم/ پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یا سای ژ مارە (9) ی ساڵی 2007 ی هەموار کراو یا سای ماف و ئیمت یازاتی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان سوودمەند بوون، لەلا یەن لیژنەیە کەوە بەسەرپەر شتی وەز یری شەهیدان و ئەنفاکراوەکان ئەنجام دەدرێت.

حەوتەم/ پاککردنەوە و هەڵوەشانەوەی ئیمتیازاتی زیندانی کراو و گیراوی سیا سی و کە بەناوی زی ندانی کراو گیراوی سیا سی بە پێ چەوانەی حوک مەکانی یا سای ژ مارە (11) ی ساڵی 2011 ی هەموار کراو سوودمەند بوون، لەلایەن لیژنەیەکەوە بەسەرپەرشتی وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان ئەنجام دەدرێت.

بەشی سێیەم

نەهێشتنی سوودمەند بوون لە جارێك زیاتر لە بوودجەی گشتی.

ماددەی/3

یەکەم/

1- هەڵوە شاندنەوەی سەرجەم ئەو بەخ شین و ئیمتیازا تە داراییا نەی کە خەرج دە کرێن بۆ ئەو کەسانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و خاوەن پێداوی ستی تای بەت و کەم ئە ندامان خۆ یان تۆ مارکردووە، بەدەر لە یا سا و ڕێنمای یە کارپێکراوە کان، ڕاستکردنەوەی ئەو سوودمەندییە بە پێی پێوەرەکانی سوود وەرگرتن لەو بەخشین و ئیمتیازاتانە لە ناویشیان دا ڕێژەی پەککەوتەیی و بە پێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی ڕاستێنراون.

2- کەم ئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کە سانی فەرمانـ بەر لە جـ یاتی ئەو بەخـ شینەی لە تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی دەرماڵەی لەبری پەککەو تەییان پـ ێدەدرێ بە ڕێژە یەك کە لە مووچەی بنەڕەتیان کە ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەست نیشان دەکرێ و بەڕەچاوکردنی ڕێژەی پەککەوتن لەلایەن لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆڕەوە.

دووەم/کار بە ئەو یا سا و بڕ یار و پەیڕەو و ڕێنماییا نە ناکر ێت کە ڕێگە دەدەن بە سوودمەند بوون لە وەرگرتنی زیاتر لە یەك مووچە و بەخشین و هەر ئیمتیازێکی دارایی تر لە بودجەی گشتی لەناو هەرێم و دەسەڵاتی فیدراڵی بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارەکانی شارستانی، سەربازی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و سوودمەندانی تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و ئیمت یازاتی زیـ ندانی کرا و گیراوا نی سیا سی و

خانەنشینی بە هەموو جۆرەکانی و جگە لە ئیمتیازاتە داراییەکانی میراتگران و کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان بە ڕەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای خانەنشینی بەرکار.

سێیەم/ سەرپشك کردنی ئەو کەسانەی کە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە، کە بە پێی یاسا و ڕێنماییەکان، سەرەڕای موو چە سوودمەندن لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی تر لە بوودجەی گشتی لەناو هەرێم و لە دەسەڵاتی ئیتحادی کە دەبێ تەنها لە یەك لەو موو چانە و مینحە و ئیمتیازاتانە سوودمەند بن.

چوارەم/ لە کاتی گەڕانەوەی فەرمانبەری خانەنشین کراو بۆ وەزیفە، سەرپشك دەکرێ لە وەرگرتنی مووچەی خانەنشینیەکەی یان مووچەی ئەو وەزیفەیەی کە پێی دامەزراوەتەوە لە هیچ کاتێك دا نابێ سوودمەند بێ لە دوو مووچە.

بەشی چوارەم

بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ

ماددەی/4

یەکەم/ یەك خستن و ڕێکخستنەوەی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و ڕێکخراو و ڕێك نەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کارو باری پێشمەرگە لە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوبەرایەتی گشتی بوودجە و بەرنامەکان ژمێریاری سەربازی سەر بە وەزارەتی کارو باری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستانە.

دووەم/ یەکەکانی ژمێریاری پێویستە لەژێر وردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان و فەرمانگەی چاودێری دارایی هاتوو لە ماددەی (3) لە یاسای ژمارە (19) ی ساڵی 2007 یاسای وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە هەرێمی کوردستان، هاوشێوەی هێزە ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی ناوبراو بێت.

سێیەم/ پێویستە وەزیری کاروباری پێشمەرگە دەسەڵاتی تەواو بە پێی یاسا بەرکارەکان بداتە فەرمانگەی چاودێری دارایی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بۆ وردبینی کردنی لیستی پێشمەرگە و دروست کردنی دۆسیەی کەسی بە پێداویستییە یاساییەکانییەوە و پێدا چوونەوە بە خزمەتی پێشمەرگایەتی لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو ڕێك نەخراو لە چوارچێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوبەرایەتی میلاکی سەر بە بەڕێوبەرایەتی گشتی بوودجە لە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

چوارەم/ پێویستە دەست نیشان کردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبیەکان و هەروەها پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایشی ناوخۆ و بە هەماهەنگی و بە پێی پەیڕەوێك ڕێك بخرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێ ئەوانەی زیاد دەبن لە ژمارەی دیاری کراو لەو پەیڕەوە لە چوارچێوەی میلاکی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و بە پێی شایستە بوونی خۆیان ڕاژەیان ڕێك دەخرێتەوە.

پێنجەم/ گواستنەوەی گشت پاسەوانەکان بۆ سەر میلاکی هێزەکانی یەکەی پاسەوانی لە وەزارەتی ناوخۆ بە هیچ جۆرێك نابێ پاسەوان لەسەر میلاکی هیچ یەکەیەکەی تری سەربازی یان هێزە کانی ئاسایشی ناوخۆ بێت جگە لە یەکەی پاسەوانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ و خەرج کردنی مووچەی پا سەوانی تەنها لەلا یەن بەڕێوبەرایەتی ژمێریاری وەزارەتی ناوخۆوە دەبێ دوای هاوتاکردن و یەکخستنیان.

شە شەم/ پێدا چوونەوە و رێکخ ستنەوەی لی ستی سوودمەندانی خانەنشینی و کەم ئە ندامانی پێ شمەرگە لەبەر رۆ شنایی یا سای ژ مارە (34) ی سالی 2007، هەڵوە شاندنەوەی خانەنشینی ئەو کە سانەی کە بە پێچەوانەی یاسای ناوبراو خانەنشین کراون.

بەشی پێنجەم

دەرماڵەکان

ماددەی/ 5

ئەنجومەنی وەزیران گ شت دەرما ڵەکان لە بەر رۆ شنایی یا سا بەرکارەکان بە شێوەیەکی دادپەروەرا نە ڕ ێك بخاتەوە.

بەشی شەشەم

ڕێکخستنەوەی هەژمارکردنی خزمەت

ماددەی/6

یەکەم/ پێداچوونەوەو ڕێکخستنەوەو پلە و ناونیشان و مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچە خۆرانی هەرێم لە بوارە کانی خز مەتی شار ستانی پێ شمەرگایەتی هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ بە پ ێی یا سا و پەیڕەو و ڕێنماییە کارپێکراوەکان، ڕێکخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتی لەسەر بنەمای بڕوانامە و ساڵانی خزمەتی فعلی و خزمەتی هەژمارکراوی یاسایی، بە بێ هەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بۆ موو چە خۆر هەژمار کراون.

دووەم/ یەکخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بە پ ێی حوک مەکانی یا سای میلا کی ژمارە (25) ی سالی 1960 ی هەموارکراوی کارپێکراو لە هەرێم دا، یان هەر یاسایەکی تر کە جێگای ئەم یاسایە دەگرێتەوە، هەڵوەشاندنەوەی ئەو ناونیشان و پلە وەزیفیانەی کە هاودژن لەگەڵ یاسای ناوبراو.

سێیەم/ هەڵوە شاندنەوەی گ شت پ لە و مەرتە بەی ز ێدەکی کە بەدەر لە یا سا کارپێکراوە کان دراوە بە مووچەخۆران، چ لە رۆژی یەکەمی دامەزراندنیان یان لە دوای دامەزراندنیان.

چوارەم/ هەڵوە شاندنەوەی ساڵانەی خز مەتی هەژمارکراو بۆ خز مەتی وەزی فی شار ستانی یان پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بۆ ئەو ماوانەی کە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەك دەگرێتەوە جگە لە حاڵەتەکانی مۆڵەتی خوێ ندن یان خوێ ندنی د ێواران یان تە مەنی لەو کا تە لە خوار (16) ساڵ بێت، جگە لە زیندان و ڕاگیراوانی سیاسی.

پێنجەم/

1- هەر پێگەیەکی یاسایی بورای ڕاژەی گشتی پشت بەست بە بڕیاری کارگێڕی هاتوونە تە دی لە سەر بود جەی گ شتی موو چەیان وەرگر تووە ئەوا ئەو پێگا نە پارێزراو دە بن بە مەرجێك لێبڕی نی خانەنشینیان بدەن و پشت بەستن بە بڕیاری کارگێری دامەزراندنیان، پێویستە پلە و ناونیشانی وەزیفی و مووچەی شایستەیی داراییان لە چوارچێوەی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییە بەرکارەکان ڕێك بخرێتەوە و خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

2- حوکمی خاڵی 1 ی بڕگەی 5 ئەم ماددەیە تەنیا ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە تا پەسەند کردنی ئەم یاسایە مووچەیان وەرگرتووە.

بەشی حەوتەم

بواری خانەنشینی

ماددەی/7

1- یەکخستنی خانەن شینی ئەوانەی کە لە خوارەوە ئاماژە یان پێدراوە لە ڕووی مەرج و پێداویستیەکانی خانەنشین بوون و بە هەمان مەرج و پێوەرەکانی خانەنشینی فەرمانبەران لە پلە گشتیەکانی وەزیفە لە سەر میلاکی شارستانی سەربازی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ (سەرۆکی هەرێم، سەرۆکی پەرلەمان، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، جێگرەکانیان، ئەندامانی پەرلەمان، وەزیرەکان، ئەوانەی بە پلەی ئەوانن و بریکارەکانی وەزارەت و ئەوانەی بە پلەی ئەوانن، ئەوانەی مووچەی بریکاری وەزیر وەردەگرن و خاوەن پلە تایبەتەکان و بەڕێوبەرە گشتیەکان و ئەوانەی بە پلەی بەڕێوبەری گشتی، ئەوانەی مووچەی بەڕێوبەری گشتی وەردەگرن، سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێم و گشت ئەو کەسانەی کە بە پێی خشتەی کارپێکراوی مووچە لە هەرێمی کوردستان، مووچە و دەرماڵەی هەردوو پلە باڵای (أ و ب) وەردەگرن لە سەر میلاکی شارستانی و سەربازی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ).

2- مووچەی خانەنشینی هەژمار دەکرێت بۆ ئاماژەپێدراوان لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بەم شێوەیەی خوارەوە:

1/ ڕێژەی 25٪ ی لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە ئەوەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت.

2/ ڕێژەی (2,5٪ دوو و نیو لە سەد) لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە ئەوەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی بۆ هەر ساڵێکی خزمەت.

3/ شایستەی مووچەی خانەنشین نابێت لەڕێژەی 70٪ تێ پەڕێت لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت.

3- هەژمارکردنی ماوەی خزمەتی خولی پەرلەمانی بۆ هەموو مەبەستەکانی سەر مووچە و بەرزکردنەوەی پلە و خانەنشینی بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی بە ئارەزوومەندانە دەگەڕێنەوە بۆ سەر وەزیفەکانیان.

4- حوکمەکانی ئەم ماددەیە هەموو ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە لە بڕگەی یەکەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە، لە پێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە خانەنشین بوون و پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ

ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، بۆ ئەوانەشیان کە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتووەتە (15) ساڵ ئەوا تاوەکو (3) ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەکەیان بۆ ئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی بە مەرجێك بڕی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات.

ماددەی/8

فەرمانبەر بەو پێناسەیەی لە یاسای خانەنشینی یەکگرتووی بەرکار لە هەرێم دا هاتووە بە وانەشەوە کە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (7) ی ئەم یاسایە ئاماژەیان پێدراوە و شایستەی مووچەیەکی خانەنشینی دەبن ئەگەر خزمەتی وەزیفەیان لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت و (45) ساڵ لە تەمەنیان تەواو نەکردبێت، جگە لە حاڵەتەکانی مردن یان شەهید بوونی یان خانەنشین بوون بەهۆکاری تەندروستی، ئەو حاڵەتانەی دیکە بەدەرکردن کە لە یاسای خانەنشینی بەرکار داهاتووە.

2/ ئەوانەی بە خزمەتی گشتی ڕاسپێردراون لە بڕگەی (1) ی ماددەی (7) ئاماژەیان پێکراوە مەرجی یەکەمی ئەم ماددەیە نایانگرێتەوە، بەڕێژەی 40٪ لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە خانەنشین دەکرێن تاوەکو خۆ گونجاندنیان لەگەڵ بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە.

ماددەی/9

ئەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (7) ئاماژەیان پێدراوە و پێشتر فەرمانبەری حکومەت بوون، کە دەگەڕێنەوە بە ئارەزوومەندانە بۆ سەر وەزیفەکانیان دەست لە کارکێشانەوەیان هەڵدەوەشێتەوە و ڕاژەکەیان بۆ هەژمار دەکرێ بۆ مەبەستی سەر مووچە و پلە بەرزکردنەوە و خانەنشینی لایەنی پەیوەندار پابەند دەبێ بە دابینکردنی پلەی پێویست بۆیان و سەرپشك دەبن لەوەرگرتنی مووچەی خانەنشینی دیاری کراو لە بڕگەی دووەمی ماددەی (7) و بڕگەی (2) لە ماددەی (8) یان مووچەی وەزیفەی پێشووی کە دووبارە گەڕاوەتەوە بۆی.

ماددەی/ 10

هەموارکردنی ماددەی (12) لە یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (5) ی ساڵی 2010 بەم شێوەیە دەبێت:

بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی لەسەر میلاکی وەزارەتی دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان - عیراق هاتووە دەبێت گواستنەوەی گشت ئەو بەڕێوبەرایەتی و فەرمانگە و هەر یەکەیەکی دیکە کارگێڕی و دارایی کە مووچەی خانەنشینیان لێ خەرج دەکرێ شارستانی، سەربازی، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و یەکە ڕێك نەخراوەکانی هێزەکانی پێشمەرگە و گواستنەوەی گشت میلاك و موڵك و ماڵی گواستراوەی ئەو بەڕێوبەرایەتیە و یەکە کارگێڕیانە و دۆسیە و بەراییەکانی ئەو کەسانە و ئاماژەیان پێدراوە بۆ سەر ئەو بەڕێوبەرایەتییە هەیکەل بەندیەکی تازە بۆ بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی لەلایەن وەزارەتی داراییەوە ئامادە دەکرێت و لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران پەسەند دەکرێت.

ماددەی/11

هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی هەر پلەیەکی تری تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان بوون و پێش ڕێککەوتنی 3/5 /1991 وەك ڕێزلێنانێك مووچەی خانەنشینیان بەو پلانە پێدراوە لەبری ئەوە پێویستە لەدوای دڵنیابوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان و ووردبینی کردن و پاککردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لە ناو کەسانی ناشایستە ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێ لە بەر رۆشنایی یاسای ژمارە (33) ی ساڵی 2007 و یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگە زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق، یان یاسای ژمارە (34) ی ساڵی 2007 و یاسای خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق یان یاسای ژمارە (38) ی ساڵی 2007 یاسای ڕاژە و خانەنشینی پێشمەرگە زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق بە پێی تایبەتمەندی.

ماددەی/12

ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بە شێوەی نا یاسایی یان بە پلەی بەرز تر لە پلەی شایستەیی خۆیان خانەنشین کراون یان لەسەر بنەمای ئەژمارکردنی نا یاسایی ساڵانی خزمەتی وەزیفی خانەنشین کراون، ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینیان بۆ ئەو مووچەیەی بە پێی یاسا کارپێکراوەکان شایستەی دەبن وەك لەم یاسایەدا ئاماژەی پێکراوە.

بەشی هەشتەم

حوکمەکانی کۆتایی

ماددەی/ 13

یەکەم/ دەبێت وەزیری پەیوەندار و سەرۆکی پەیوەندیداری لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت و فەرمانبەری تایبەتمەند حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

دووەم/ دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان پابەندە لە پشکنین و وردبینی کردن و بەدوادا چوون و جێ بەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە و یاسا پەیوەندیدارەکانی تر و ئامادەکردنی ڕاپۆرت لە بەر رۆشنایی یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان ـ عیراق ژمارە (2) ی ساڵی 2008.

سێیەم/ دەستەی دەست پاکی و داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق بە پێی تایبەتمەندی و پابەندن بە وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست بۆجێ بەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی/ 14

یەکەم/ دامەزراندن لە هەر وەزیفەیەکی پلە باڵا بەڕێوەبەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر لە هەر سێ سەرۆکایەتییەکە وەزارەتەکان لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت ڕادەگیرێت مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێت.

دووەم/ خانەنشین کردنی فەرمانبەر بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر کە پێکهاتەی ئیداری لە ئاستی بەڕێوبەرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوە نابات بە پێی ئەحکامەکانی هەردوو ماددەی حەوتەم و

هەشتەمی ئەم یاسایە دەبێت یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ کە لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆیان دەگونجێت و بەرازی بوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە.

سێیەم/ حوکمەکانی بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە، سەرۆکی یەکە ئیدارییەکانیش پارێزگار، قایمقام و بەڕێوبەری ناحیە دەگرێتەوە، کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوە نابات.

چوارەم/ مەرجەکانی دامەزراندن، بە پلەی بەڕێوبەری گشتی و بەرەو ژوور جگە لە مەرجەکانی فەرمانبەرێتی وەزیفەی گشتی بە پەیڕەوێك دەست نیشان دەکرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت کە تێیدا ڕەچاوی بڕوانامە و پسپۆری و ساڵانەی خزمەت و شارەزایی و لێهاتووی بکرێت.

ماددەی/15

یەکەم/ وەزارەتی دارایی و ئابووری لە چوارچێوەی خستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم و بە ئەلیکترۆنی کردنی خزمەتگوزارییە بانکییەکان هەژمارێکی تایبەت دەکاتەوە بۆ هەر مووچەخۆر و سوودمەندێك لە بودجەی گشتی لە پێناو زامن کردن، پاراستنی گشت شایستە داراییەکانیان بە شایستە داراییە خەرج نەکراوەکانیشەوە.

دووەم/ چۆنیەتی کردنەوەی ئەو ئەژمارە، سوودوەرگرتنی مووچەخۆر و سوودمەند لە ئەژمارەکە بە ڕێنماییەکی دارایی ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابوورییەوە دەردەچێت لە بەر رۆشنایی بڕگەی یەکەم، خاڵی یەکەمی ئەم ماددەیە.

دووەم/ لەبەر رۆشنایی ئەو بڕە پارەیەی کە بە فعلی لە خەرجیەکان دەگەڕێتەوە لە دەر ئەنجامی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەبێت ئەنجومەنی وەزیران ئەولەویەت بدات بە پێدا چوونەوە بە کەمترین مووچەی خانەنشینی لە هەرێم بە ئاراستەی زیادکردن و بەرەچاوکردنی بژێوی و گوزەرانی ئەو کەسانەی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن.

ماددەی/ 16

یەکەم/ جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاسەواری دارایی و دادوەری لێ ناکەوێتەوە و بۆ حاڵەتەکانی پێش کەوتنە بواری جێ بەجێ کردنی یاسایەکە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە.

دووەم/ ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، مافی ئەوەیان هەیە بە پێی حوکمەکانی یاسای بەرکارتانەی یاسایی بدەن.

ماددەی/ 17

نابێ هیچ کەسێك خانەنشین بکرێت یان هەر ئیمتیازێکی دیکەی دارایی لەژێر هیچ پاساوو ناونیشانێك دا پێ بدرێ ئەگەر پێشتر بە شایستە بوونی یاسایی لە تۆمارەکانی داتابەیسی سیستمی بایۆمەتری پەیڕەو کراو لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان تۆمار نەکرابێ و بەرایی نەبێت، مووچەی خانەنشینی بۆ میراتگری یاسایی، (المستحق) خەرج ناکرێ تاوەکو تۆمار نەکرێت لە داتا بەیسی سیستمی بایۆمەتری.

ماددەی/18

یەکەم/ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە هەموو حاڵەتەکانی پێش بەرکار بوونی ئەم یاسایەش دەگرێتەوە، پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەم یاسایە.

دووەم/ کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیارێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت و یاسای خانەنشینی و خاوەن وەزیفە باڵاکانی هەرێمی کوردستان ژمارە (36) ی ساڵی 2004 هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی/19

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربکات بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە، لە ماوەیەك کە لە (60) رۆژ تێ پەڕ نەکات لە رۆژی دەرچواندنی ئەم یاسایە.

ماددەی/ 20

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی/ 21

ئەم یاسایە لە رۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە و لە دوای تێ پەڕبوونی (90) رۆژ لە رێککەوتی دەر چوونی پەیڕەوی هاتوو لە ماددەی (19) ی ئەم یاسایە دەکەوێتە بواری جێ بەجێ کردنەوە.

هۆیەکانی دەرچوواندن

لە پێناو رێکخستنەوە و بواری وەزیفەی گشتی و خانەنشینی لە سەرجەم بوارەکانی شارستانی و پێشمەرگایەتی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و هەروەها تەرخان کراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و بەرپاکردنی دادپەروەری و یەکسانی لە خەرج کردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتە دارایییە گشتیەکان و رێگرتن لە سوود وەرگرتنی نارەواو نایاسایی لە تەرخان کراوەکانی بوودجەی گشتی لە پێناوی زامن کردنی مووچەی مووچەخۆر و خانەنشین و سوودمەندی چاودێری کۆمەڵایەتی شایستە ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئاماژە بە ماددەی (87) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، لەبەر ئەوەی راپۆرتەکەی لیژنە هاوبەشەکان هەندێ گۆڕانکاری کردووە لەوەی لە ئەسڵی پرۆژەکە ئێستا بۆ ئەوەی بکرێتە بنەمای گفتوگۆ دەبێ بیخەینە دەنگدان، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە راپۆرتی لیژنەی هاوبەش کە ئێستا بەڕێز کاك بژار خوێندیەوە بکرێتە بنەمای گفتوگۆ بۆ ئەم دانیشتنە؟ زۆر سوپاس، (97) ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە راپۆرتی لیژنەی هاوبەش بکرێتە بنەما، بەڵێ کاك سۆران نوقتەی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددەی (78) برگەی (یەکەم) دەسەڵاتی جێبەجێ کردن پرۆژە یاسا پێشکەش دەکات لە ڕاپۆرتی هاوبەش خوێندنەوەی دووەم بە پێشنیازی یاسا هاتووە هیوادارم ئەوە چاك بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دروستە، بە پرۆژە خوێندوویەتییەوە لە وەرەقەکەیان چاکی دەکەن، بەڵێ بفەرموون، لیژنەی هاوبەش دەست بە ناونیشانی پرۆژە یاساکە، فەرموون دەست بە گفتوگۆ دەکەین، ناونیشان بخوێننەوە، فەرموون، وەکو ئەوەی لە ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش دا هاتووە.

بەڕێز هێڤیدار أحمد سلمان:

بە ناوی خودا.

ناونیشانی پرۆژەی یاساکە ئاوهای لێ دێت:

(چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان عیراق).

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کێ دەیەوێ لە بارەی ئەو ناونیشانەوە گفتوگۆ بکات؟ بەڕێزان ئەو بەڕێزانە ناویان نووسیوە: (د. ڕێبوار، کاك سروان، د. کازم، د. محی الدین، بدریە خان، کاك بەڵێن، کاك کاروان، کاك سۆران، ڕوپاك خان، کاك دابان، کاك یاسین)، بەڕێزان ئاماژە بە ماددەی (88) لە پەیڕەوی ناوخۆ ئەو ئەندامەی ناوی تۆمار دەکرێت دەتوانێ لەسەر هەر ماددەیەك تەنیا یەك جار بدوێ و نابێ لە دوو خولەك تێپەڕ بکات و هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان کە قسە دەکات ناوی سیانی خۆتان بڵێن، لەبەر ئەوەی لە ئەنسات دەیانەوێ تۆماری بکەن بە ناوی سیانیتان و دەچێتە ناو پرۆتۆکۆڵەوە، فەرموون کاك د.کاظم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە مەعلومە کە ناونیشان دەبێ تەعبیر بکات لە ناوەڕۆکی پرۆژەکە یان پێشنیازە یاساکە، ئەوەندەی کە هەردوو ڕاپۆرتەکە خوێندرایەوە لە ناوەڕۆکەکەش دا دەردەکەوێ کە ئەوە ڕێکخستنەوەییە، چاکسازی نییە، تەنانەت یەکجاریش وشەی چاکسازی لە ناو ڕاپۆرتەکە نەوتراوە، لە هۆیەکانی دەرچوواندنیش دا باس نەکراوە، لەبەر ئەوە باسی ئێمە ڕێکخستنەوەی دەرماڵە و مووچە و ئەو بابەتانەیە، بۆیە ئێمە پێشنیاز دەکەین کە وشەی چاکسازی لاببرێت، چونکە چاکسازی بوعدێکی گەورەتری هەیە، چاکسازی لە کەرتی نەوت دا هەیە، لە داهات دا هەیە، لە صەرف دا هەیە، لە بودجەدا لە کۆمەڵێ کەرت دا هەیە، لە کەرتی پێشمەرگەدا هەیە، ئەوە تەنها ڕێکخستنەوەی دەرماڵەکانە، لەبەر ئەوە بەڕاستی ئێمە تەنها ڕێکخستنەوەیە چاکسازی نیە، بۆیە پێشنیاز دەکەین ئەو وشەی چاکسازی یە بگۆڕدرێ بۆ ڕێکخستنەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك د.محی الدین، فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم کە پرۆژە یاساکە بکرێتە پرۆژە یاسای هەموارکردن لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازەکان، لەبەر دوو هۆکار:

یەکەم/ یاسای ئەم بوارە بە پێی گۆڕینی بار و ئاستی گوزەرانی ژیان بەردەوام لە ئەگەری گۆڕانکاریدایە و لە کاتی هەموارکردنی ئەو یاسایە ناشێ بگوترێ یاسای چاکسازی هەمواردەکەین.

دووەم/ خودی چاکسازی یەك پرۆژە نیە تەنیا بواری خانەنشینی و مووچە ناگرێتەوە، بەڵکو پرۆژەیەکی گشتگیرە دەبێ هەموو بوارەکان بگرێتەوە، بۆیە گرنگە ئەو پرۆژەیەی لەبەر دەستمانە بەشێك بێت لە پرۆسەیەك بە ناوی پرۆژەی چاکسازی و گەشەپێدان کە دەکرێ لەو کابینەیە و کابینەکانی دوای ئەوەش بەردەوام بێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بدریە خان فەرموون.

بەڕێز بدریە إسماعیل محمود:

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر هەمان پێشنیاری کاك د.کاظمم هەبوو لەسەر ناونیشانی پرۆژە یاساکە، ناونیشانی تەشریعەکە تەبعەن چاکسازی یە لە زۆربەی ماددەکان دا بە ڕێکخستنەوە هاتووە، بۆیە من پێم باشە بکرێت بە ڕێکخستنەوە، پاشان ژمارە و بەرواری ساڵ بۆ تەشریعەکە ڕاست بکرێتەوە بۆ ساڵی (2020) زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاروان فەرموون.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بە ناوی خودای گەورە و میهرەبان

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت من هەمان بۆچوونم هەیە لەوەی کە ئەم ناونیشانە بە هیچ شێوەیەك تەعبیر لە ناوەڕۆك و بە تایبەت لە هۆیەکانی دەرچوواندنی پرۆژە یاساکە ناکات، چونکە ئەوە زیاتر باس لە ڕێکخستنەوە دەکات و لە هەمان کاتیش دا باس لە ڕێکخستنەوەییە مووچە و دەرماڵە ناکات، چونکە ئەوەی کە ئەم بڕگەیەی کە باس لە دەرماڵە دەکات تەفویز کردن ئەنجومەنی وەزیرانە و پێکهێنانی لیژنەیەك، بۆ ئەوەی کە بتوانێت

ئەو کاتە دەرماڵەکان ڕێك بخاتەوە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم سەربارى لابردنى مووچە و وشەی مووچە و دەرماڵە بەم شێوەی لێ بکرێت:

ڕێکخستنەوە لە خەرجی و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی خانەنشینی لە هەرێمی کوردستانی عیراق، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك بەڵێن، فەرموون.

بەڕێز بەڵێن إسماعیل حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەشێك لە هاوڕێکانیشم باسیان کرد دەبێ ناونیشان تەعبیر بکات لە ناوەڕۆکی پرۆژە یاساکە، بۆیە ئێمە تێبینی جیدیمان هەبوو لەسەر ئەوەی لە لیژنەش باس کرا لەسەر مەسەلەی وشەی چاکسازی لە ناونیشانی یاساکە، بەڵام لەبەر ئەوەی تەوەفوعاتی جەماوەر و خۆشمانمان وا بەرز کردۆتەوە کە ئەوە هەنگاوی یەکەمە لە پرۆسەیەکی چاکسازی، ئەوە کێشەیەك نابێ، بەڵام مەسەلەی دەرماڵەکان ئەوەی ئێستا کاك کاروانیش باسی کرد، لەبەر ئەوە بە یەك مادده دەسەڵاتمان داوە بە ئەنجومەنی وەزیران خۆی ڕێکی بخاتەوە، بۆیە پێشبینی دەکەم بەو تەخەوفەش کە لەلای خەڵك هەیە لەسەر بڕینی دەرماڵە نەمێنێ، ناونیشانی یاساکە وشەی دەرماڵەی لێ دەربهێندرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك د.ڕێبوار فەرموون.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت ئەوە خۆی لەخۆیدا پرۆژەیەکە ناوی لێنراوە چاکسازی، ڕێك وایە کە ئەوە پرۆژەیەکی چاکسازی یە، ئەگەرچی لێرەدا ووشەی چاکسازی بە تەعبیرێکی مەجازی هاتووە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئێمە دیقەت بدەین زۆر لێی وردبینەوە لە دەق و بڕگەکانی ئەو پرۆژە یاسایە هاتووە کە بەشێك لە گەندەڵی لە هەندێك بواردا هەبووە، لە بواری خانەنشینی، لە بواری پێدانی زیاتر لە یەك مووچە، ئەوانە هەموو دەکرێ بڵێین کە بە نایاسایی یە و جۆرێکە لە گەندەڵی، کەواتە ئەگەر ووشەی گەندەڵی هەبێ و نایاسایی هەبێ ناڕەوایی هەبێ دەبێ لە بەرامبەر ئەوە ووشەی چاکسازی هەبێ، بەڵام من لەگەڵ ئەوەدا پاڕالێل لەگەڵ ئەوەدا من پێشنیار دەکەم ووشەی ڕێکخستنیش زێدە بکرێ لەگەڵ چاکسازی، بەو شێوەی خوارەوەی لێ بکرێ:

پرۆژە یاسای چاکسازی و ڕێکخستنەوەی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان عیراق.

سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك سەروان، فەرموون.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆ پرۆژە یاساکە پێشنیار دەکەم کە بەو شێوەیەی لێ بکرێت:

چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی پلە باڵاکان لە هەرێمی کوردستان عیراق.

لەبەر ئەوەی ئەو پرۆژە یاسایەش شمولی فەرمانبەری ئاسایی ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك سۆران، قسەت نیە؟ ڕووپاك خان، فەرموون.

بەڕێز ڕووپاك أحمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوشێوەی خوشك و براکانم ناونیشانی پرۆژەکە بە ناوی چاکسازیە، بەڵام ناوەڕۆکەکەی ڕێکخستنەوەییە، بۆیە دەبێ ناونیشان و ناوەڕۆك هاوتا بکرێ و هەروەها بەرواری تەشریعەکەش، چونکە پرۆژەکە لە ساڵی 2019 هاتووە، بەڵام ئێستا کەوتووینە 2020، بۆیە ئەوەش ڕاست بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك دابان، فەرموون.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە لە ناوەڕۆکی پرۆژە یاساکەدا هاتووە ڕاست کردنەوەی کۆمەڵێ بڕیاری کارگێری یە لە ماوەی ڕابردوودا، بەپێچەوانەی یاسا بەرکارەکانی هەرێمی کوردستان کراوە و ئەوەی لەم پرۆژە یاسایەدا هاتووە ئەنجومەنی وەزیران خۆی یاخود وەزارەتی دارایی دەیتوانی بە بڕیار و ڕێنمایی چاکی بکات و یان ئەوەی کە پێویستی بە یاسا یان هەمواری یاسا هەبوو تایبەتمەند بوو بە پەرلەمانی کوردستان پەرلەمان دەیتوانی ئەوە بکات، من تێبینیم لەسەر دەرماڵەکان هەیە، بەتایبەتی خودی دەرماڵەکان لە هەرێمی کوردستان بە پێی قانونی ڕەواتبی دەولەی ژمارە (22)ی ساڵی 2008ی حکومەتی عیراقیە، تاوەکو ئێستا ئەو قانونە لە پەرلەمانی کوردستان ئینفاز نەکراوە، لە ماددەی (5)دا بە یەك فەقەرە ئاماژەی پێکراوە کە صەلاحیاتەکانی بۆ خودی حکومەت لەوێ دەستکاری دەرماڵەکان بکات، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کە ووشەی دەرماڵەکان هەڵبگیرێ لەگەڵ خودی ماددەکەدا کە ماددەی ژمارە (5) بە تایبەت یاسا بۆ دەقێکی عام و موجەرەدە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ، زۆر سوپاس کاك دابان، کاك یاسین فەرموون.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك دابانی دەکەم، قسەکانی من هەمووی کرا، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ، زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیرەکان، قسەیەکتان هەیە لەو بارەیەوە؟

بەڕێز ڕێبەر احمد/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئەو بابەتەی کە ئاماژەی پێکرا لە ناوەڕۆکی پرۆژەکە باس لە چاکسازی دەکرێت، باس لە ڕێکخستنەوەش دەکرێت، لە بەرنامەی یەکێك لە خاڵە سەرەکییەکانی کابینەی نوێ چاکسازی یە، ئەوەی کە لێرە پێشنیار کراوە هەندێك لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان ئاماژەیان پێکرد کە جۆرێك لەلادان لە یاسا و لە پەیڕەو و لە ڕێنماییەکانی دامەزراندن و بەخشینی مووچە و ئیمتیازات بە هەندێك خەڵك لە ساڵانی ڕابردوو کراوە، بۆیە پێویستە کە چاکسازی بکرێت لەو بوارە، پێمانوایە کە ناونیشانەکە وەکو خۆی تێبپەڕێت و سوپاستان دەکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، فەرموون ماددەی یەکەم ئامانجی یاساکە.

بەڕێز هێڤیدار أحمد سلمان:

بەشی یەکەم: ئامانجەکانی یاساکە

ماددەی یەکەم:

یەکەم/ بەرجەستەکردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری و شایستەبوون لە خەرج کردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان و نەهێشتنی سوودمەندبوونی ناشایستەیی و ڕێگەگرتن لە بەهەدەردانی بودجەی گشتی.

دووەم/ بەدامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیاجیاکانی خانەنشینی لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە یەك بەڕێوەبەرایەتی خانەنشینی نیشتیمانی لە هەرێمی کوردستان.

سێیەم/ کاراکردن و پشتیوانی کردنی دارایی سندووقی خانەنشینی و ڕێگەگرتن لە هەر خەرجییەك لەسەر سندووقەکە جگە لەو مەبەستانەی لە یاسای خانەنشینی کارپێکراو ژمارە (27)ی ساڵی 2006 لە هەرێم دا ئاماژەیان پێکراوە.

چوارەم/ ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەو بارەیەوە قسە بکات، کاك شێخ ظاهر، فەرموو نوقتە نیزامی.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عورفی تەشریعی وایە کاتێ کە یاسایەك دەردەچووێندرێ لە سەرەتای یاساکە پێناسەی زاراوەکان دەکرێ، واتا هەر زاراوەیەك لە بەرامبەری واتاکەی دەنووسرێ، ئەو یاسایە دەبوایە لە سەرەتاکەی پێناسەی زاراوەکان بکرایە، بۆنمونە باس لەوەی دەکات کەس و کاری سەر بەرزی شەهیدان، کێن کەس و کاری سەربەرزی شەهیدان؟ باس لەوە دەکات خانەنشینی، خانەنشینی کێیە؟ کەواتە دەبێ لە سەرەتای یاساکە پێناسەی زاراوەکان بکرێ بۆ ئەوەی ئەو واتایانەی لە ناو یاساکەدا هەیە بەڕوونی دیاری بکرێت و تەفسیر و تەحلیلی جیا جیا هەڵنەگرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، لەبەر ئەوەی موتەقاعید خۆی تەعریف کراوە، لەبەر ئەوەی کەس و کاری شەهیدان لە قانونی خۆیان تەعریف کراوە، ڕەنگە زۆر زاراوە بەکار نەهاتبێ لە ناو ئەو پرۆژەیە کە پێویستی بە پێناسەکردن بێ، یان زۆر زاراوە بەکار نەهاتبێ کە لە قانونێکی تر تەعریف نەکرابێ، ئەوەی لە قانونێکی تر تەعریف کرابێ ئەوە هیچ جیاوازی نەی وەکو ئەوەیە لێرەش تەعریف کرابێ، لەبەر ئەوە تەصەور دەکەم هەر لەبەر ئەوە بێ، دەرفەتیش دەدەین بە حکومەت لەو بارەیەوە قسە بکات، بەڕێز وەزیری هەرێم قسەیەکتان هەیە لەو بارەیەوە؟

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو موستەلەحانەی کە لە ناو ئەو یاسایەدا هاتووە لەبەر ئەوەی چاکسازی یە لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستانی عیراق، هەر هەموویان یاسای تایبەتمەندیان هەیە، هەموو موستەلەحەکان لە یاسای تایبەتمەندیدا تەعریف کراون، بۆیە پێویستیان بە تەعریف کردن نییە، لەسەر عینوانی یاساکەش ئێمە تەئکید دەکەینەوە لەسەر ئەوەی کە ئەو پرۆژە یاسایە پرۆژە یاسای چاکسازی یە، بە ڕێکخستنەوە و بە هەڵوەشاندنەوە و بە پاککردنەوەی لیستەکان، زۆر سوپاس بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێزان ئەم ناوانە ناوی خۆیانیان نووسیوە: (د. شێرکۆ، د. اسماعیل، کاك سیروان، کاك کاوە، کاك ابوبکر، کاك سۆران، هلز خان، سەرچنار خان، کاك مەم، موژدە خان، د. کازم، د, هەورامان، کاك سیپان، کاك سەرکۆ، کاك عوسمان، کاك کاروان، کاك زانا، د. ڕێبوار، کاك پێشەوا، شیرین خان، کاك

عبدالستار، ژیان خان، کاك بەهمەن، خدیجە خان، کاك ئومێد، کاك یاسین، کاك هاورێن روپاك خان، د. عوسمان، د. شایان، کاك علی، رۆژان خان، گولیزار خان، گوڵستان خان)، بەڵێ بەڕێزان لێرەوە دەست پێ دەکەین، کاك بەهمەن، فەرموو.

بەڕێز بەهمەن کاکە عبدالله:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئەم بەشە بەشی ئامانجەکانی ئەم یاسایەیە، تەبعەن ئاماژە بەوە دراوە کە بە دامەزراوەیی کردن و یەکخستنەوەی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیاجیاکانی خانەنشینی، بەڵام ئاماژە بەوە نەکراوە کە من پێشنیار دەکەم خاڵێکی تری بۆ زیاد بکرێ یەکخستنەوەی هەموو بەڕێوەبەرایەتی و یەکە کارگێری و سەربازیەکان ئەوانەی کە هەتاکو ئێستا لە هەرێمی کوردستان دا یەك نین، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاکپێشەوا،فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

لە ئامانجەکانی یاساکە کە لە بەشی یەکەم دا هاتووە، یەعنی ئەگەر لەگەڵ هۆیەکانی دەرچوواندن دا سەیری بکەی هەست دەکەی لە یەکچوونێك هەیە، یەعنی نازانم بۆچی ئامانجی یاسا هەندێك شتی باس کردووە لە هۆیەکانی دەرچوواندنیش دا هەیە بەتایبەت لە ماددەی یەکەم خاڵی یەکەم و دووەمی زۆر بە وازحی ئەوە دەردەکەوێت، حەز دەکەم ڕوون کردنەوە هەبێت، ئایا پێویست بوو ئەوە یان نەبوو لە هۆیەکانی دەرچووان دا؟ ئەگەر نەقصێکیش هەیە یان زیادەیەك هەیە هەر لە هۆیەکانی دەرچوواندن دا جێگەی بکرایەتەوە پێموایە یەعنی کێشەیەکی ئەوتۆی نەبوو، سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس بۆ جەنابت، کاكعثمان سێدەری،فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم بڕگەی دووەمی بەدامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە یەکە جیاکانی خانەنشینی لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە یەك بەڕێوەبەرایەتی خانەنشینی نیشتیمانی لە هەرێمی کوردستان بکرێت ب یەك دەستە، دەستەی خانەنشینی نیشتیمانی لە هەرێمی کوردستان باشترە لەبەر ئەوەی خۆی چەندین بەڕێوەبەرایەتی هەیە ئێستا بەڕێوەبەرایەتی گشتی لە هەموو بوارەکان دا هەیە هی خانەنشینی، بۆیە هەموو بکرێ بە یەك دەستە باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك د.عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ڕاستی بێ خەڵکی کوردستان چاوەڕوانی هەر ئەوە نییە حکومەت پارە و مووچە لە خەڵك بگێڕێتەوە، چاەڕوانی ئەوەی دەکرد شایستە داراییەکانی فەرمانبەران و خەڵك بە پێی هۆکارەکانی دەرچوونی ئەو یاسایە بێ بەڕاستی تەنها وەرگرتن و سەندنەوەی ماف و مووچەی خەڵك و هاووڵاتیانی کوردستانە، نەك زیاتر پێدان و پێداچوونەوەی مافی موەزەفەکان، سوپاستان دەکەم.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین یونس عبدالله:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (1) بڕگەی (3) یاسای ژمارە (7)ی ساڵی 2006 کارپێکراوە کە ئاماژەی پێدراوە لە هەرێمی کوردستان (12) یاسای خانەنشینی هەیە، لە کاتێك دا ئەو یاسایەی ئێستا کاری پێ دەکرێ بۆ خانەنشینی یاسای ژمارە (27)ی ساڵی 2006 لە هەرێم بەرکار نەکراوە لە عیراقیش هەڵوەشاوەتەوە، پێشنیار دەکەم یاسای خانەنشینییەکی یەکگرتووی هەرێمی کوردستان لە پەرلەمان دەربکرێت کێشەی سەرجەم خانەنشینان چارەسەر دەکات، سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك سۆران عمر فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی شیرین خان دەکەمن لە هەرێمی کوردستان خانەنشینان بە یاسایەك خانەنشین دەکرێن کە ئینفاز نەکراوە لەعیراقیش هەڵوەشاوەتەوە، ئەوە ناوێکی چی بۆ بدۆزینەوە کە خەڵك لە هەرێمی کوردستان بە یاسای ژمارە (27)ی ساڵی 2006ی هەڵوەشاوە لە عیراق و بەرکارنەکراوە لە هەرێم خانەنشین دەکرێ؟ بۆیە ئەوە کەم و کوڕییەکی زۆر گەورەی تەشریعی یە و کاریشی پێ دەکرێ، سندووقی خانەشینیش کە تا ئێستا دروست نەکراوە جارێکی تر هەر بەو یاسایە دروست دەکرێ دیسانەوە کەم و کوڕییە، بڕگەی چوارەم ڕێکخستنەوەی وەزیفە باڵاکان، پێویستە وەکو ئەوەی پرۆژەکەی حکومەتی لێ بکرێتەوە و لەسەر بنەمای تەمەن و ساڵانی خزمەت و بڕوانامە هەژمار بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، مامۆستا أبوبکر فەرموو.

بەڕێز أبوبكر عمر عبدالله:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم وشەی (یەکسانی) لاببرێ، هەر بۆ بنەمای دادپەروەری و شایستەبوون کافی یە، یەعنی شتێك نیە بە ناوی یەکسانی ئێمە تاوەکو ئێستا لە هەرێم دا سندووقی خانەنشینیمان نییە و کەس نازانێ پارەی (28) ساڵی ڕابردوو کە وەردەگیرێ لە فەرمانبەران بۆ کوێ ڕۆیشتووە؟ بۆیە بکرێت بە دامەزراندن و پشتیوانی کردنی سندووقی خانەنشینی، بە هەمان شێوە پشتیوانی لە کاك سۆران دەکەم لە بڕگەی چوارەم ئەوەی بۆ زیاد بکرێ (لەسەر بنەمای گەیشتن بە تەمەنی یاسایی دیاریکراو بۆ خانەنشینی و ساڵانی خزمەت)، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم ئامانجەکانی پێشنیازە یاسایەکە لە بڕگەی یەکەم دەڵێ بەرجەستەکردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری، بەڵام لە چوارەم دەڵێ ڕێکخستنەوەی خانەنشینی و خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان، ئێمە پێمانوایە لە هەرێمی کوردستان ناعەدالەتییەکی زۆر زۆر گەورە هەیە، لەنێوان خانەنشینی پلە باڵا و تایبەت لەگەڵ خانەنشینی ئاسایی مەدەنین، بۆیە من پێشنیار دەکەم بڕگەی چوارەم کە دەڵێ ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان بکرێتە هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان، چونکە بەڕاستی خانەنشینی وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان لە ئێستادا بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ بەرجەستەکردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری ناگونجێ، بۆیە ناکرێت وەزیرێك یان پەرلەمانتارێك یان پلە باڵایەك بە پێنج تا شەش ملیۆن خانەنشین بکرێ، بەڵام خانەنشینێکی مەدەنی بە (220) هەزار دینار کە (30) ساڵ خزمەت دەکات خانەنشین بکرێت، من ڕەتی دەکەمەوە و پێموایە ئەوە دەبێ بگۆڕێ و خانەنشینی پلە باڵا نەمێنێ زائیدەن لە بڕگەی دووەم کە باس لە بەدامەزراوەیی کردنی یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیاجیاکانی خانەنشینی لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە یەك بەڕیوەبەرایەتی خانەنشینی نیشتیمانی لە هەرێمی کوردستان دەکرێ، لێرە پێشتر بە پێی ئەو یاسایەی کەوا بە پێی ئەو پرۆژە یاسایەی لە ئەنجومەنی وەزیران هاتووە پێشتر دەستەی سەربەخۆی خانەنشینی نیشتیمانی بوو لە هەرێمی کوردستان ، تێناگەم بۆچی گۆڕانکاری بەسەردا هات، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەوە وەکو خۆی لێ بکرێتەوە و بکرێتە دەستەی سەربەخۆی خانەنشینی نیشتیمانی لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك زانا،فەرموو.

بەڕێز زانا مەلا خالد إسماعيل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم لە ماددەی یەكەم، باس لە دامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتی خانەنیشینی نیشتیمانی دەكات، لە ماددەی (10) هەمان یاسادا ئاماژە بەوە دەكات كە هەیكەلبەندییەكی تازە لەلایەن وەزارەتی دارایی حكومەتی هەرێمی كوردستان دادەندرێت بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی هەرێم، بۆ ئەوەی ئێمە دووچاری گرفتێكی ئیداری نەبینەوە، پێویستە لێرەدا ڕاستی بكەینەوە بیكەینە بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی نیشتیمانی، بۆ ئەوەی لە دوایی دا لە ماددەی (10) تووشی هەمان گرفت نەبینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، خدیجە خان فەرموو.

بەڕێزخديجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشێك لە قسەكانی من كرا و هەروەها پشتگیری لە كاك زاناش دەكەم، بۆ ئەوەی كە لێرەدا بەڕێوەبەرایەتی گشتی یەعنی وشەی (گشتی) بۆ زیاد بكەین، لەبەر ئەوەی كە هەموو یەكەكان، هەموو بەڕێوەبەرایەتییەكان سەر بەو بەڕێوەبەرایەتییە دەبن و دەبێتە بەڕێوەبەرایەتییەكی گشتی، سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، مامۆستا عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجيد قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی یەكەم كە باسی مەرجەكانی یاساكە دەكات مادام باسی ئامانج دەكات، ئێمە بەڕای من دەبێ یەكێك لە ئامانجەكانمان كە تێبگەین لەم پرۆژە یاسایە ئەوە بێ لە دەستكاری كردنی و ڕێكخستن و ڕاست كردنەوەی خانەنشینی نایاسایی یان هەر ئیمتیازاتێكی تری نایاسایی بڕە پارەیەك دەگەڕێتەوە بۆ خەزێنەی حكومەتی هەرێمی كوردستان، بۆیە من پێم باشە ئامانجێكی دیكەش زیاد بكەین، بۆ ئەوەی كە بتوانین لە نێوان ماددە و بڕگەكانی ئەم یاسایەدا ئێمە ئەم هەوڵە بدەین و ئەم قسانەی خۆمان بكەین تێدا هەبێ و، بنووسین یەكێ لە ئامانجەكانی دیكەش ئەوەیە كە باشتر كردنی ژیان گوزەرانی مووچەخۆران و خانەنشینانی هەرێمی كوردستان، یان لە ماددەی یەكەم لە بڕگەی یەكەم دا جێی بكرێتەوە كە بەرجەستەكردنی بنەماكانی یەكسانی لەوێدا جێی بكرێتەوە، یان ئەوەتا بڕگەیەكی سەربەخۆ بێ و

پشتگیری ئەو پێشنیارەی شیرین خان و کاك سۆرانیش دەکەم کە فیعلەن مادام ئەم یاسایە لێرە بەرکار نیە بە چ یاسایەك تۆ ئەوە جێبەجێ دەکەیت؟ سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، گوڵستان خان فەرموو.

بەڕێز گوڵستان سعید محمد:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە لە بڕگەی(4) ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکانە، پلە تایبەتەکان وای لێ بکرێت (ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و چاکسازی لە مووچە و دەرماڵەیان بە پێی ساڵانی خزمەت و تەمەن و بڕوانامەیان) و، پشتیوانی لە قسەکانی بەڕێز کاك بەهمەن دەکەم بە یەکخستنی یەکەی کارگێری و حیسابی هێزە سەربازییەکان لە هەرێمی کوردستان و پشتیوانی لە کاك عبدالستار دەکەم بە باشترکردنی بژێوی و ژیانی مووچەخۆران، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ڕۆژان خان فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان إبراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (1) بڕگا (2) بەحسی بەڕێوەبەرایەتی خانەنشینی نیشتیمانی دێ هاتی هەمان مادده (10) بەحسی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی هاتی کرنێ کو هاودژیت ببیت، دگەل جا پێشنیار دکەم ئەوسا بێتە دارشتنێ بە دامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیا جیاکانی خانەنشینی لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی و پشتگیریا ئاخافتنێت کاك زاناش دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك سەرکۆ فەرموو.

بەڕێز سەرکۆ ئازاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم بڕگەی (چوارەم) ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان بۆی زیاد بکرێ بەم شێوازە، زیادکردنی کەمترین مووچەی خانەنشینی، چونکە لە حوکمەکانی کۆتایی ماددەی (15) بڕگەی (دووەم) دەڵێ لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕە پارەیەی کە بە فیعلی لە خەرجییەکان دەگەڕێتەوە، لە دەرەنجامی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەبێت ئەنجومەنی وەزیران ئەولەویەت بدات بە پێداچوونەوە بە کەمترین مووچەی خانەنشینی لە هەرێم بە ئاراستەی زیاد کردنی و بەرچاوگرتنی بژێوی گوزەرانی ئەو

کەسانەی کەمترین مووچەی خانەنشین وەردەگرن لەگەڵ ئەوەشدا بۆ ماددەی یەکەم بەشی (دووەم) پشتیوانی قسەکانی کاک سۆران و شیرین خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایە و بڕگەی یەکەمی، من پێشنیازم هەیە لە دێری یەکەم دا کە دەڵێ بەرجەستە کردنی بنەماکانی یەکسانی و دادپەروەری لە کۆی ئەم یاسایەدا بەداخەوە نە یەکسانی فەراهەم دەبێ، نە دادپەروەری، دادپەروەریش بۆ خۆی چەمکێکی لاستیکییە هەر یەکە لەدیدەکی خۆیەوە خوێندنەوەی بۆ دەکات، هەرچەندە لە ماددەیەکیش دا هەیە باسی دادپەروەری دەکات دەبێ حکومەت جێبەجێی بکات، دواتر قسەی لەسەر ئەو مەسەلەیە دەکەین، کە پێویستە بە یاسا دەرچێ، بۆیە من پێشنیازم هەیە، یەکەمیان بڕگەی یەکەم بەم شێوەی لێ بکرێت:

بەرجەستەکردنی بنەمای یاسای و شایستە بوون لە خەرجی و مووچەدا.

یەعنی واتا ئەو دوو دەستەواژەیە لابرێ، ئەوە یەك، چونکە تیای نییە لە کۆی یاساکەدا.

پێشنیازیش دەکەم بڕگەیەکی تر بۆ ئەوە زیاد بکرێت وەکو لە ماددەی (15) ی یاساکەدا ئەو هەژمارە حیسابی یە کە دەکرێتەوە بۆ فەرمانبەران کە پەیوەندیدارە بە پاشەکەوتی مووچەکەیان لە کابینەی پێشوودا لێیان بڕاوە، من پێشنیار دەکەم لە ئامانج دا جێگیر بکرێت، ئەویش بەم شێوەیەی خوارەوە:

گەڕاندنەوەی مافی خوراوی مووچەخۆران کە بە بڕیاری پاشەکەوت کردنی مووچە بەشێك لە مووچەکانیان لە کابینەی پێشووی حکومەتی هەرێمی کوردستان دا لێ بڕاوە، ئەوە جێگیر بکرێ و دواتر چۆنیەتی سەرف کردنی هەژمارەکە، چۆن مامەڵەی لەگەڵ بکرێ؟ سەرەڕای ئەوە پشتگیری لە پێشنیازەکانی گوڵستان خان دەکەم ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە بڕگەی چوارەم پشتگیری لە پێشنیازی کاک أبوبکر دەکەم بۆ بڕگەی سێیەم، پشتگیری لە پێشنیازی کاک سەرکۆ دەکەم بۆ ئیزافەرکردنی کەمترین مووچەکە دەبێ بەرز بکرێتەوە لە ناویدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفى:

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە بۆچوونەکەی شیرین خان و کاک سۆران و مامۆستا أبوبکر هەڵەدنی دەکەم، بە بوونی یاسای خانەنشینی یەکگرتووی هەرێم، هەروەها بۆ بڕگەی سێهەم کە بووترێ دامەزراندن و کاراکردن و

پشتیوانی کردنی دارایی سندووقی خانەنشینی، هەروەها بۆ برگەی چوارەم کە بلێین ڕێکخستنەوە و یەکخستنی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵا و پلە تایبەتەکان و فەرمانبەرانی ئاسایی، بۆ ئەوەی کە بە یەک سیستەم ڕێکبخرێتەوە، ناکرێ پێوەرەکانی پلە باڵاکان لەگەڵ پێوەرەکانی فەرمانبەری ئاسایی بۆ خانەنشینی جیاواز بن، ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێ (بە ڕەچاوکردنی بڕوانامە و تەمەن و ساڵانی خزمەت)، زۆر سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەشی یەکەم ئامانجەکانی یاساکە، من پێموایە هەموو لایەک کۆکین لەسەر ئەوەی کە ئامانجی ئەو چاکسازی ناونرێ یان پاکسازی ناونرێ هەر شتێکی ناونرێ، ئامانجەکەی ئەوەیە خزمەت بە هاووڵاتیان بکات، لەبەر ئەوە من پێشنیاز دەکەم برگەیەکی تری بۆ زیاد بکرێت لە دوای چوارەم و پێنجەم کە مەرجی ئەم نەهێشتنی بۆ نموونە لە ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان بە مەرجی ئەوەی بخرێتە سەر مووچە و خانەنشینی کەسانی تر و دیاری بکرێت بەلایەنی کەمەوە وەکو هاوشێوەی عیراق بەلایەنی کەمەوە (500) هەزار بێت، لە برگەی چوارەمیش دا من پێموایە مادام دەڵێ ڕێکخستنەوەی خانەنشینی، کەواتە نادادپەروەرییەک و گەندەڵییەک هەبووە لەمەوپێش کەسانێک هەبوون بەداخەوە لەم وڵاتەدا بە بێ ئەوەی ڕۆژێک لە ڕۆژان وەزیر بووبێت بە پلەی وەزیری خانەنشین کراون، کەواتە هەڵوەشانەوەی ئەو سیستەمە بە کۆمپلیتی چارەسەر دەکات، هەروەها پشتگیری لە پێشنیازی کاک سۆران و کاک مەم و کاک کاوە دەکەم، سوپاس.

بەڕێزد.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم (یەکەم) بەرجەستەکردنی بنەماکانی یاساکان و دادپەروەری شایستە لە خەرجییەکانی مووچە و دەرماڵە و بەخشین، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە هەتا ئێستا چوار وەزیر لێرەنە هیچمان ئەو پرسیارەمان لێ نەکردوون، یەکەمیان لە وەزیری ناوخۆ چەند پۆلیس و ئاسایشت هەیە؟ دووەمیان لە وەزیری پێشمەرگە چەند پێشمەرگەت هەیە؟.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاک یاسین دەرفەت دێ ئەو پرسیارانەی لێ بکەی، لەسەر ئامانجەکان چیت هەیە؟ بۆیە هاتووە بۆ ئەوەی لێی بپرسی.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەموو دونیادا وڵات بە دوو شت بەڕێوە دەچێ، یەکیان بە یاسا، یەکیان بە بڕیارن، ئەو ماددانەی لەو پرۆژە یاسایەدان ئەو بەڕێزانە هەموویان دەتوانن بە یەك بڕیار هەمووی جێبەجێ بکەن، خۆ ئەوە بە یاسا نەکراوە کە دوو خانەنشینی هەبێ، یان دوو هێزی پێشمەرگە هەبێ، بە یاسا نەکراوە، بە بڕیار کراوە دوو هێزی پێشمەرگە هەبێ، لە ئەنجامی شەڕی نەگریسەی ناوخۆدا ئەو دوو هێزە دروست بووە، ئێستا وەزیری پێشمەرگە دەتوانێ بە یەك بڕیار هێزی پێشمەرگە بکاتەوە یەك، وەزیری ناوخۆش دەتوانێ بە یەك بڕیاری هەموو ئاسایش و پۆلیس بکاتەوە یەك، بۆیە من پێشنیار دەکەم بە بڕیار ئەو شتانە جێبەجێ بکرێن نەك بە یاسا، بۆ ماددەی چوارەمیش ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە پلە باڵاکان و تایبەتەکان، من پێشنیار دەکەم کەمترین مووچە لە کوردستان لە (500) هەزار کەمتر نەبێ، بەرزترین مووچەش لە دوو ملیۆن و نیو زیاتر نەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک هاوڕێ فەرموو.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم بڕگەی (3) کاراکردن و پشتیوانی کردنی دارایی سندووقی خانەنشینی و ڕێگرتن لە هەر خەرجییەك لەسەر سندووقەکە جگە لەو مەبەستانەی کە لە یاسای خانەنشینی کارپێکراو ژمارە (27)ی ساڵی 2006 لە هەرێم ئاماژەیان پێکراوە، پێشنیار دەکەم یاسای خانەنشینی یەکگرتووی هەرێمی کوردستان لە پەرلەمان دەربکرێن پشتیوانی بەڕێزان شیرین خان، کاك سۆران، کاك بەهمەن، کاك سەرکۆ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، گولیزار خان فەرموو.

بەڕێز گولیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هیچ تێبینیم نییە، دەستم بەرز نەکردۆتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك شێخ ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڵێ کاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم بڕگەی (دووەم) بە دامەزراوەیی کردنی یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە جیاجیاکانی خانەنشینی بوارەکانی شارستانی، دیارە خانەنشینی بوارەکانی شارستانی یاسای خانەنشینی ژمارە (27)ی ساڵی 2006ی حکومەتی عیراقی ئینفاز نەکراوە کەم و کوڕیەکی یاسایی و دەستوری یە لە هەرێمی کوردستان، تەنیا لە ساڵی 2007 گشتاندنێکی بۆ کراوە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوەن ئەوەی تایبەتە بە هێزەکانی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ئەوە کارێکی زۆر باشە، چونکە لە ئێستادا تەنیا لە ناو وەزارەتی پێشمەرگەدا مامەڵەی خانەنشینی لە (10) بەڕێوەبەرایەتی جیا دەکرێ، بەڵام یەك پرسیار داوای ڕوونکردنەوە لە بەڕێزان ئەنجومەنی وەزیران دەکەم، ئەویش ئەوەیە ئایا بەڕێزان لە ئەنجومەنی باڵای دادوەری و دەسەڵاتی دادوەری و فەرمانبەرانی زانکۆ و راژە و خانەنشینی لە پێشمەرگە کە ئەوانە بە یاسای (23)ی ساڵی 2007 و (23)ی ساڵی 2008 و یاسای (38)ی ساڵی 2007 خانەنشین دەبن، لە ناو ئەم ڕێکخستنەوە دەیانگرێتەوە یان نا؟ ئەگەر نایانگرێتەوە بۆچی وا؟ ئەگەر دەیانگرێتەوە بۆچی لە ناو یاساکەدا باس لە ئەوانە نەکراوە و باس لە دەستکاری کردنی مووچەی خانەنشینی ئەوانە نەکراوە، سوپاس بۆ بەڕێزتان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك د.إسماعیل فەرموو.

بەڕێز إسماعیل علی طه:

بسم الله الرحمن الرحیم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سێ تێبینیێت هەین، یا یەکی پشتگیریا کاك عثمان و کاك کاوە دکەم، کو ببیتە دەستە نە بەڕێوەبەرایەتی بیت، دەستەیەکا تایبەت بیتن، تێبینیا یەکێ، تێبینیا دووێ لە خالا (3) کاراکردن و پشتیوانی کردن ئەز لەگەل هەندێمە بێتە جێبەجێ کردن چونکی موقابیلیش 2006 ئەوە چواردە ساڵە نزیکی (15) ملیار هەتا (20) ملیار نەزانین کێڤە چووینە نەهاتیە تەئسیس کرن، چاوا هاتە کارەکرن

دڤێت بێتە تەئسیس کرن ئەز لەگەڵ هەندێمە بببێتە جێبەجێ کردن دوای وی ببێتە جێبەجێ کردن و پاشی کاراکردن، پشتیوانی کردن و دیسان بوڤێیە سەر پشتگیریا د.شێرکۆ و کاک أبوبکر و کاک سۆرانی دکەم، خالا (4) تێبینیا من لەسەر هەندێیە ئەز لەگەڵ هەندێمە ببێتە ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان و گشت پلەکان وەکو عیراق فەرقی نەبی لە ما بەینا تەقاعودا خانەنشینا پلەی تایبەت و پلەی نزم، هەمی وەکی یەك بن، جارەکا دی سیستەمی عیراقێ سەر وی ئەساسێ رەواتب دەرکەون فەرق و جودایی نەبیت دەڤەرا پلە بەرز و پلە بلند و دیسان لەگەل هەندێمە ئیزافە ڤی هەر بێتە کرن لەسەر بنەمای تەمەن و بڕوانامە و ساڵانی خزمەت، ئەڤە دەبێتن لەسەر هەر ئەساسێ مووچەی خانەنشینی دەرکەویتن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، هەڵەز خان فەرموو.

بەڕێز هلز أحمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناڤێ خودێ مەزن و دلۆڤان

بەڕێز سەرۆکا پەرلەمانی.

سەبارەت خالا (4) لە ماددا (1) پشتگریا مامۆستا أبوبکر و د.شێرکۆ و د.إسماعیل و سۆران عمر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاک د.هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حەمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی لە ماددەی یەکەم لە ئامانجەکانی یاساکە ماددەی یەکەم بڕگەی یەکەم، ئێمە دڵخۆشین کە باسی دادپەروەری دەکرێت، بەڵام لە ڕاستیدا بەرجەستەکردنی دادپەروەری کە ئەم یاسایە دەیەوێ بەشێکی ئەو دادپەروەرییە لە کوردستان دا جێبەجێ بکات، من پێموایە لێرە ئەوەی کە گرنگ بێ ئەوەیە کە میللەتەکەمان ئەم دادپەروەرییە لە دوای جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە بە چاوی خۆی ئەگەر بەشێکی کەمیش بێت بیبینێت، خۆشبەختانە لە ماددەی (15) باسی ئەوە کراوە ئەو پارەیەی کە بە هۆی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەگەڕێتەوە چۆنی لێ دەکرێ؟ بەڕاستی زۆر زۆر مەتاتیە، زۆر ڕوون نییە، زەمانەتی تێدا نییە، دەتوانم بە دەستەواژەیەکی تر بیڵێم ئەم یاسایە باسی ئەوە دەکات کە ئەندازەیەکی کەمیش بێت لە گیرفانی ئەوانەی کە بە نایاسایی خانەنشین کراون یان پلە باڵاکان، یان ئەوانی دیکە باس کراوە کە لەشکرێکی گەورەیە لە کوردستان دا، باسی گیرفانی ئەوانە کراوە کە ئەندازەیەك لەم پارەیەی لێ دەبهێنرێت، بەڵام باسی گیرفانی دووەم نەکراوە کە دەخرێتە گیرفانی کێوە؟ ئەم یاسایە دەبێ زۆر بە ڕوونی

تێیدا بێ، دوو شتی بچووکی تێدابێ، بەڕاستی خەڵك دڵی پێ خۆش دەبێ، یەکەم ئەو بە ناو پاشەکەوتەی مووچە دەبێ بە هەر جۆرێك بێ لەو پارەی کە دەگێڕدرێتەوە لە دوای جێبەجێ کردنی ئەو یاسایە شتێك بۆ ئەوان دابنرێ، ئەوەی کە بە ناوی پاشەکەوتی مووچەوە کراوە لە کوردستان دا، هەروەها کەمترینی خانەنشینی، بەڕاستی بە مەتاتی هاتووە، دەبێ کەمترینی خانەنشینی لێرە دیاری بکرێ دەقی لەسەر بکرێ، ئەگەر ئەوە کرا ئەو کاتە بەڕاستی بەشێك لەو بنچینەی کە خوای گەورە فەرمویێتی: (كي لا يكون دولة بين الأغنياء منكم) بۆ ئەوەی پارە و سەروەت و سامانی وڵات تەنها لە بەینی دەوڵەمەندەکان دا وەرنەسوورێ و نەیێ و نەڕوات و ئەوەی کە پێغەمبەری ئیسلام (ص) فەرموویێتی (تؤخذ من أغنيائهم فترد على فقرائهم) دەبێ لە دەوڵەمەندەکانیان وەربگیرێتەوە بخرێتە گیرفانی فەقیرەکانیان بەڕاستی، ئەگەر تۆ تەنها لە گیرفانی دەوڵەمەندەکان و پلە باڵاکان وەریگریتەوە و دووبارە بیخەیتە ناو تونێلێکی مەجهول ئەو سەری دیار بێ و ئەو سەری دیار نەبێ بەڕاستی سوودێکی نابێ، بەو هیوایەی ماددەی (15) لە کاتی خۆی دا ئەو بابەتە چارەسەر بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك علی حەمە صالح فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نامەوێ بچمەوە ناو ناوەڕۆکی ماددەکانی تر، چونکە زۆرێك لە موناقەشەکان موناقەشەی ماددەکانی تر بوون، ئەوەی کە دەڵێ یاسای خانەنشینی ژمارە (27)ی ساڵی 2008 من پێموایە دەقیق ئەوەیە بنووسن یاسای بەرکار، چونکە ئیحتیمالی بەهێز ئەوەیە، هەموومان کار بۆ ئەوەی دەکەین قانونێکی موەحەد لە هەرێمی کوردستان دا دەربکەین، کە قانونە موەحەدەکەمان دەرکرد نابێ ئاماژە بەم یاسایە بکەین کە ئینفاز نەکراوە، دەقیق ئەوەیە بنووسین یاسای بەرکار لە هەرێمی کوردستان دا، خاڵی چوارەم بنووسین پێداچوونەوە بە سیستەمی خانەنشینی، چونکە ئێمە لە ماددەکانی ئایندە دەمانەوێت پێداچوونەوەیەکی دادپەروەرانە بە پلە باڵاکان بکەین، لە ماددەیەکی تریش دا جێگیری دەکەین کە ئەوانەی مووچەیان نزمە لە خانەنشینی لەم پارە دەگەڕێتەوە مووچەکەیان بەرز بکەینەوە، کەواتە ئەوە پێی دەووترێت ڕێکخستنەوە یاخود پێداچوونەوە بە سیستەمی خانەنشینی، خاڵی پێنجەم ئیزافە بکرێت بە دیدی ئێمە من بە تێبینی خۆم ئەوە گرنگترین بابەتی یاساکەیە بۆیە دەبێ ڕەنگدانەوەی هەبێ، تێبینی دووەمیش ئەوەی پێداچوونەوە بە سیستەمی پاسەوانی کە گرفتی گەورەی ئەم وڵاتەیە لەگەڵ ڕێکخستنەوەی سەرجەم یەکە ژمێریاری هێزەکانی ئەمنی و سەربازی و خازیع بوونی بۆ دیوانی ڕەقابەی مالی، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بینووسن جەنابتان بۆ لیژنەکە ئەو ئیزافەیە، د.کاظم فەرموو.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری لە قسەكانی بەڕێز كاك كاوە عبدالقادر دەكەم، دیارە تێبینی من لەسەر ئەم ماددەیە لە چەند خاڵێك دا زۆر بە كورتی عەرزی جەنابتانی دەكەم، یەكەمیان بەڕاستی سندووق لە هەرێمی كوردستان دا بە شێوەیەكی گشتی سومعەی زۆر باش نییە، یەعنی مولاحەزە بفەرموون ئەو سندووقی كۆمەكی تووشبووانی شێرپەنجە كە زیاتر لە (110) ملیار دیناری تێدابووە حكومەت دەری هێنا كە من هیوادارم بەڕێزان بەڕێوەبەری دیوان و سكرتێر كە ئێستا لێرە وجودیان هەیە وەڵامێكمان بدەنەوە كە ئەو پارەیە چی لێهات؟ بۆ كوێ ڕۆیی؟ كە هی تووشبوانی شێرپەنجەیە، ئەوە ئەو سندووقە، سندووقێكی تر لە (2015/5/10) دا بە ناوی سندووقی كوردستان بۆ داهاتە نەوت و گازیەكان لەم پەرلەمانەوە بە یاسا دەرچووێندرا تا ئێستاش دروست نەكراوە، لەبەر ئەوە بەڕاستی لە خاڵی سێیەم دا كە باسی سندووقی خانەنشینی دەكرێ هەر لە ئێستاوە مەترسییەك كە ئەم سندووقە چۆن دەردەچێ؟ لەبەر ئەوە دەبێ بەڕاستی زامن بكرێت، چونكە تا ئێستا هەر فەرمانبەرێك لە هەرێمی كوردستان دا مانگانە مووچە وەردەگرێ بڕی لە 7٪ی مووچەكەی دەبڕدرێت بۆ خانەنشینی و تا ئێستا ئەو پارەیە نازانین لە كوێ یە؟ یەعنی هیوادارم جەنابی بەڕێز وەزیری دارایی لێرە پێمان بڵێ كە لەم كابینەیەش و لە كابینەكانی پێشوودا ئەو پارەیە كە لە فەرمانبەران بردراوە پارەكەی چەندە و لە كوێ یە؟ بۆ ئەوەی ڕاستەخۆ لە دوای دەرچوواندنی ئەو یاسایە بیكەینە ناو ئەو سندووقەوە، ئەوە نوقتەی یەكەم، نوقتەی دووەمیان وەكو عەرزم كردن پشتگیری بەڕێز كاك كاوە دەكەم لەوەی كە بۆ ئەوەی جیاوازی چینایەتی لە هەرێمی كوردستان دا نەمێنێ و تەبەقە و تەبەقەكاری نەمێنێ و تەبەقەیەك خۆی بەبەرزتر و تەبەقەیەك خۆی بە نزمتر نەبینێ، شتێك نەمێنێ بە ناوی پلە باڵا و تایبەت و ئەوانە، هەمووی یەك بخرێ، هەر هەموو فەرمانبەران لە سەرۆكی هەرێم و سەرۆكی حكومەت و جێگرەكانیان، وەزیرە بەڕێزەكان، پەرلەمانتارە بەڕێزەكان و مودیر عام و ڕاوێژكار و فەرمانبەرانی ئاسایی هەر هەمووی بە یەك یاسای موەحەدی نیشتیمانی خانەنشین بكرێن، خاڵی كۆتاییم ئەوەیە كە وەكو چۆن لە ناوەڕۆكەكەیدا باس كراوە لە ماددەی (15)دا، لێرەدا وەكو ئامانجێك بنووسرێ كە بە مەبەستی زامن كردنی ئەو بڕە پارەیەی كە لە ساڵانی ڕابردوودا لە مووچە خۆران و خانەنشینان بڕدراوە بە زۆرەملێ لە ژێر ناوی پاشەكەوتی مووچەدا بۆ ئەوەی پارەكەیان زامن بكرێ و لەو ڕێگەیەوە بە میكانیزمێك بۆیان بگێردرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، هیوادارم هەمووتان پابەندی دوو دەقەكە بن، سەرچنار خان، فەرموو.

بەڕێز سەرچنار أحمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئامانجی یاساکە، منیش هەر لەسەر خاڵی سێهەمی کاراکردن و پشتیوانی کردنی دارایی سندووقی خانەنشینی، بەڕاستی ئەم سندوقە لەسەری منیش وترا ئیزافەیەك بۆ ئەو قسانە، ئەو یاسایە یاسایەکی بەرکارە ژمارە (27)ی ساڵی 2006 تا ئێستا 2020 تەبعەن (10) ساڵ دەکات، (14) ساڵ هەموو فەرمانبەرێك لە (7٪) زیاتر و کەمتری وەکو خانەنشینی لێ بڕاوە و خراوەتە سەر ئەو مووچەیە ناو ئەو سندووقەوە کە نزیکەی دەیان و سەدان ملیار دینارە کە تا ئێستا پرۆژەکە پرۆژەی حکومەتە، بەداخەوە لە ئامانجەکان دا هێناویتیەوە جارێکی تر دەڵێ کاراکردن و پشتیوانی کردن ئێ کێ دەستی گرتووە حکومەت (14) ساڵە پارەی ئەم سندووقەی چی لێ کردووە؟ بۆ دیار نیە؟ ئەسڵ وایە بە پێی ئەو یاسایەش هەر مووچەی خانەنشینی لەو سندووقە بدرێت، نەك ئێستا بیر لەوە بکرێتەوە بکرێتە ئامانج لە یاساکە کاراکردن و دامەزراندنی سندووقەکە، ئەوە کەم و کورتییەکە لە ئەدای حکومەت دا، لە بواری جێبەجێ نەکردنی ئەو یاسایە لە ئامانجێکیش بیهێنین بۆ یاسای چاکسازی دایبنێن، خاڵی چوارەم ڕێکخستنەوەی خانەنشینی ئەوەی خاوەن وەزیفە و پلە تایبەت و پلە باڵا و ئەوانە، ئەگەر ئەو پلە باڵا مادام پێشتر هاتووە پلە باڵا دوایی بە دەقێك هەڵدەوەشێتەوە، بەڵام ئەوە لەسەر بنەمای تەمەن بێ، لەسەر بنەمای بڕوانامە و ساڵانی خزمەت بێ، یەعنی ئەو ئیزافەیەی بۆ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هیوادارم ئەگەر قسەی دووبارە دەکەن هەر بە گوێرەی پەیڕەو بەسە بڵێن پشتگیری فلان دەکەم، ئیتر ئەوان نووسیویانە بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەکان، بۆ گەڕانەوەی وەخت لە ناو پەیڕەودا بە وازحی هەیە دووبارە کردنەوە نابێ، یەعنی ئەو تەحلیلاتانەی ناوێ، هەر کەسێك قسەیەك دەکات پشتگیری کەسێکی تر دەکات، پێویست ناکات عەینەن موبەریراتی ئەو کەسە دووبارە بکاتەوە، کاك د.ڕێبوار ئەگەر قسەکەت نوقتە نیزامیە، فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان هاتووە کە کاتێك ماددەیەك خوێندنەوەی دووەمی بۆ بکرێ دەبێ گفتوگۆکان لە چوارچێوەی ناوەڕۆکی ئەو ماددەیە بن، بەشێك بەو گفتوگۆیانە لە دەرەوەی ئەو ماددەن، تکا دەکەم بە هیچ شێوەیەك ڕێگە نەدرێ هیچ بەڕێزێك لە دەرەوەی ماددەکە گفتوگۆ بکات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ئەوە ئامانجەکانە بەڕێزان پەرلەمانتاران هەموویان دەگرێتەوە، بەڕێزیان ئیلتیزام دەکەن، جەنابت سڕەی قسەشتە، بۆ هەر قسەش ناکەی؟.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە کاتێك کە هەر پرۆژە یاسایەك بێ بە دوو بەشە بەشی یەکەم پێی دەڵێین (من حيث الشكل و الهيكلية) و بەشی دووەمی پێی دەڵێین (من حيث المحتوى) واتا لە ڕووی شێوە و لە ڕووی ناوەڕۆکەوە، ئەوەی کە ئێستا هاتووە سەبارەت بە ماددەی یەکەم لە ڕووی شێوەیە، ئەگەر لێ وردبوونەوەیەکی لێ بکەین لەگەڵ هۆکارەکانی دەرچوواندن یەك شتە، بەڵام لە هۆکارەکانی دەرچوواندن بە کورتی هاتووە، لێرە بە موفەصەلی هاتووە، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە ئەو ماددەیە لابدرێت، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی ئامانجەکان هەمووی؟

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڵێ، چونکە لە هۆیەکانی دەرچوواندن هاتووە، دائیمەن لە هەموو پرۆژە یاسایەکیش ئەوە کاریگەری ناکاتە سەر ناوەڕۆك، ناوەڕۆك کاریگەری دەکاتە سەر بە شێوەیەکی پێچەوانەوە، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم ئەگەر گریمان مایەوە ئەو ماددەیە، نووسراوە ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان، بەڵام نەنووسراوە لەسەر چ بنەمایەك، بۆیە پێشنیار دەکەم بنەماکان و پێوەرەکانیش دیاری بکرێ، سەبارەت بەوەی کە ئایا حکومەت دەتوانێ کەمترین مووچە بکات بە (500) هەزار و ئەو ی تریش بکات بە دوو ملیۆن و نیو وەزیری دارایی لێرەیە، داوا دەکەین کە ڕوون کردنەوەیەکمان بداتێ ئایا کە حکومەت دەتوانێ یان نا؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك د.ڕێبوار دەکەم کە ئەم ماددەیە خۆی لە ئەساس دا زیادە لابرێت لەبەر چەند هۆکارێك، یەکەم ئەوە تەبعی قانونی قەدیمە خۆی لە ئەساسدا لە قانونی ئێستادا بە هیچ شێوەیەك باس لە ئامانجەکان ناکرێت و یاسا خۆی دەبێ تەعریفی خۆی بکات کە ئەو پرۆژە یاسایە خۆی تەعریفی خۆی کردووە، هەر یەکێك لەو بڕگانەی کە لە ئامانجەکان هاتوون لە ڕاستی دا فەصلێکی تایبەتی بۆ تەرخان کراوە، بۆ ئەوەی کە موناقەشە بکرێت و ئەو موناقەشەی کە ڕەفیقەکانمان کردیان دەکرێ لە فەصلەکان دووبارە گوێمان لێ بێتەوە، لە کۆتاییش دا ئەوانە نوقتەی گەرمی گفتوگۆی ناو قانونەکەن، بۆیە پێشنیاز دەکەم تەواوی بڕگەکە تەواوی ماددەکە لابرێت و ئەگەر بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی (91) بڕگەی (3) ئەگەر ئەخیر کەی بم پێموایە خۆی پێویست بە پشتیوانی ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەخێر كەس نیت، د.شایان فەرموو.

بەڕێز شایان كاكە صالح محمد:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری كاك مەم دەكەم سەبارەت بە ئاماژەدان بە گەڕاندنەوەی مووچەی مووچەخۆران، لە بڕگەی چوارەم پشتگیری گوڵستان خان دەكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ڕووپاك خان فەرموو.

بەڕێز ڕووپاك أحمد رحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی یەكەم بڕگەی یەكەم پشتگیری مامۆستا أبوبكر هەڵەدنی دەكەم لەسەر وشەی (یەكسانی) لابرێت و، لە بڕگەی سێیەم كە زۆربەی هاوكارانم باسیان كرد یاسای خانەنشینی ئیتیحادی لێرە بەركار نییە و لە بەغداش ئیلغا بۆتەوە، پشتگیری ئەو بەڕێزانە دەكەم كە باسیان كردووە، بڕگەیەك بۆ ئامانجەكان زیاد بكرێ ئەوەش بە باشتر كردنی بار و گوزەرانی خەڵك و زیادكردنی كەمترین مووچەی خانەنشینی، بۆ ئەوەش پشتگیری لە قسەكانی مامۆستا عبدالستار و كاك سەركۆ دەكەم، هەوەها لە چوارەم بڕگەش ڕێكخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە بالاكان و پلە تایبەتەكان پشتگیری قسەكانی د.شێركۆ دەكەم كە وەزیفە تایبەتەكان و پلە بالاكان هەروەها فەرمانبەران خۆی جیاوازی تەبەقە و چینایەتی نەبێ و سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، موژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وتەكانی من وتران، پشتیوانی لە قسەكانی بەڕێز كاك عبدالقادر دەكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، كاك سیپان فەرموو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

گوتنی من دڤیا یكەم هاتنە گوتن لەلایەن زۆربەی هەڤالا مە، پشتگیری كاك سۆران و عمر و كاك عبالقادر و د.إسماعیل دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان وەزیرەكان قسەیەكتان هەیە لەسەر قسەی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان؟ جوان خان، فەرموو، پێش ئەوە ببوورن جوان خان نوقتە نیزامی هەیە.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان بڕگە (3) لە ماددەی (91) ئەگەر هەر پەرلەمانتارێك پێشنیارێكی كرد دەبێ سێ پەرلەمانتار پشتگیری لێ بكات ئینجا ئەو پێشنیارە دەدرێتە لیژنەی یاسایی و دواتر دەنگی لەسەر دەدرێ، ئەو پێشنیارەی كە تازە كرا و جەنابت داوات كرد هیچ پشتگیرییەكی نەبوو و داوات كرد بدرێتە لیژنەی یاسایی، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، تەنها وتم بینووسە ئەگەر خۆیان دواتر قەناعەتیان پێ بوو، یەعنی ئەوەی بڕگەیەكی ئیزافە كردووە نەك هەر ئەوەی كاك علی، هەر كەسێكی تر داوای زیاد كردنی بڕگەیەك دەكات بۆیان بنووسێ، ئەگەر خۆیان قەناعەتیان پێی هەبوو وەكو خۆیان بڕیاری لە بارەیەوە دەدەن دواتر نەك وەكو موقتەرەحێك بیخەنە دەنگدان، كاك ئومێد ماوە؟ بیرم چووە ناوەكەی بخوێنمەوە، فەرموو كاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا پشتیوانی لە بۆچوونەكەی بەڕێز مامۆستا هەڵەدنی لە بابەتی لابردنی وشەی (یەكسانی) دەكرێ لە بەرجەستەكردنی دادپەروەریش دا ببێتە چەسپاندنی دادپەروەری نەك بەرجەستەكردنی دادپەروەری، بڕگەی دووەم سەبارەت بەو دامەزراوانەی كە یەكخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەكان و یەكە جیاجیاكانی خانەنشینی ئەوانە خۆیان دامەزراوەن، ناكرێ بە دامەزراوەیی كردن دەكرێ وشەی (بەدامەزراوەیی كردنەكە) لابدرێ چاككردن و یەكخستنی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەكەكان تا كۆتایی دێرەكەی، لە بەشی چوارەم پشتیوانی لە بۆچوونەكەی د.ڕێبوار دەكەم، ئەگەریش هەر ئەو خاڵە مایەوە بەو جۆرەی لێ بكرێ (ڕێكخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاكان و پلە تایبەتەكان و بە ئارەزوومەند كردنی خانەنشین بوونی پلە باڵا و تایبەتەكان، چونكە لەم پەرلەمانە بەڕێزە دڵنیاین لەوەی لە ماددە و بڕگە و بە ماددەكانی داهاتوودا، دەكرێ ئێستا ڕۆژی ئەوەیە ئەوە بە یاساوە ڕێك بخەین، ببێتە ئارەزوومەندانە فۆرمێك پڕ بكرێتەوە، هەر بەڕێزێك بیەوێ خانەنشین نەبێت ناكرێت زەمیلەكەی خۆی بشكێنێت، با خۆی ئیعلانی ئەوە بكات ئەوجا قسە لەسەر ئەو بابەتە بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێزان وەزیرە بەڕێزەكان فەرموون.

بەڕێز اوات شیخ جناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

من سەرەتا لەوەوە دەست پێ دەکەم کە ئامانجی هاتنی ئێمە وەکو نوێنەرانی حکومەت تەنها بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو پرۆژە یاسایەیە کە لە حکومەتی هەرێم هاتووە، مافی زیاد کردن و کەم کردنی مافی پەرلەمانی بەڕێزە، ئێمە هاتووین تەنها ڕوونکردنەوە بدەین بە ئێوەی بەڕێز، پێش ئەوەی بچمە ئەوەی کە خانەنشینی جواب بدەمەوە، پێشنیاری ئەوەش دەکەم ئێمە مادده بە مادده موناقەشەکان لێرە جەنابتان بیکەن بە موحەدەدی بۆ ئەوەی ئێمە لە کاتی خۆیدا بە موحەدەد جوابتان بدەینەوە، ئەوەی کە بەڕێزتان باستان کردووە لە ئامانجەکانی یاساکەدا هەبووە ئەوەی کە باستان کردووە ئێستا وەڵامتان دەدەمەوە، ئەوەی کە لە باقی ماددەکانی تردا هەڵی دەگرێن بۆ ئەو کاتەی ماددەکە دێتە پێشەوە لەو وەختە بەڕێزەوە ئەوەی لە توانامان دا بێ پێشکەشتانی دەکەین، بە نیسبەتی سندووقی خانەنشینی بە پێی یاسای ژمارە (27) لە ساڵی 2006 ئەم سندووقە بڕیاری یاسای دەرچوونەکەی دەرچووە، وەکو یاسا هەیە، تەفعیل نەکراوە، ئامانج لەم یاسایەش کە باسی دەکەن لە ئامانجی ئەو یاسایەدا باسی تەفعیلی ئەو ماددەیە دەکەن، باسی ئەوەتان کرد کە هینی تەقاعودی بۆ کوێ چووە، پارەکانی بۆ تەقاعودی بۆ کوێ چووە؟ چەند ساڵی ئەزمەی ئیقتیصادی لێرە هەبووە بۆ ئەوەی مەشاکیلی ناوخۆی ئیقتیصادی و سیاسی لەگەڵ بڕینی بودجەی هەرێم لەلایەن عیراقەوە ئەو نەقصانە بووە کە جەنابتان بە ئەنواعی چارەکە مووچە و نیوە مووچە و پاشەکەوت بیستووتانە، بەشێکی زۆری ئەوە پارەی بنوك لەگەڵ پارەی خەڵکی موقاویلیش دا چووە بۆ مووچە ئەوەی کە لە خانەنشینیش دا بووە بەشێکی زۆری چووە بۆ مووچە، لایزالیش ئەوەی کە وەردەگیرێ تەعویزی ئەو نەقصی بودجەی پێ دەکرێ کە ئێستا هەیە، هەموو ئەوانەش مەحفوزە، بە ناوی تەوقیفاتی تەقاعودییەوە لە وەزارەتی مالیە تەسبیت کراوە وەکو ئەوانە دانراوە، لە گەنجینەی حکومەت تۆمار کراوە، وەکو عەرزیشم کردن بۆ دەعمی مووچە ئێمە ئەو فەترەیە بەکار هاتووە، لە ئامانجی ئەم یاسایەش کە دامانناوە باسی دروست کردن و پارێزگاری ئەو ئیستیحقاقاتانەی کە خانەنشینان هەیانە لە مەودوا دەستکاری سندووقی خانەنشین و ئەو ئیداعاتانەی کە لە ناو سندووقی خانەنشین دەکرێ نابێ دەستکاری بکرێ، تەعلیقێکیشم لەسەر ئەوە هەبوو باسی ئەوە دەکەن ئەوە پێویستی بە یاسا نیە، موزاعەفاتی ئەو گلەیی و گازندەیەی کە ئێوە لەسەر ئاستی مووچە لەسەر دەرماڵە لەسەر پلە باڵا، خوارتر، خانەنشینی هەتانە، بەشێکی زۆری بە یاسا هەر لەم پەرلەمانە موحتەرەمەوە دەرچووە، لەبەر ئەوە خۆتان دەزانن یاسا بە یاسا دەگۆڕێ، یاسا تەعدیل دەکرێ، لە دەرەنجام دا دروستکردنی یان دەرکردنی قانونی تەقاعود موەحەدە لە کوردستان دا کە باقی هەموو ئەو یاسانەی کە باسمان کرد کە لەلای ئێمە بە پێی زانیاری من (9) یاسای خانەنشینی دەرچووە، پێشموایە ئەکسەریەتی لەم پەرلەمانە بەڕێزەوە دەرچووە، ئەوە موختەسەری ئەو هینە بێ ئەوەی کە من تەئکیدی دەکەمەوە لەسەر ئیستیحقاقی تەقاعودی یان

غەیری تەقاعودی بە مووچە و پاشەکەوتی مووچەشەوە ئەو رەقەم حیسابیانەی کە دەردەچێ بۆ دڵنیای هاووڵاتیان هەموو ئەوانەی تێدا تەسبیت بکرێ، لەبەر ئەوە لەو بارەیەوە هەموو خەڵك دەتوانێ دڵنیا بێ و پەرلەمانی بەڕێزیش دڵنیا بێ، ئومێدەوارم لەگەڵ دەرچوونی ئەو قانونەدا ئەم دۆخە ناهەموارەی کە لەمەو پێش دیتمان هەمووی تێپەڕێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابت، فەرموون.

بەڕێز ڕێبەر احمد/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان.

سەبارەت بە هەبوونی یان نەبوونی ماددەیەك بە ناوی ئامانجەکان وە هەبوونی هۆ یەکانی دەرخستنی ئەو پرۆژە یاسایە، بە رای ئێمە بریار بۆ جەنابتان دەگەرێتەوە ئێمە پێمان وا یە هۆ یەکانی دەر چوون بە شێك نینە لە یاسا هەروەکو جەنابتان دەزا نن، وە ویستوومانە لێرە ناوەرۆکی یا ساکە گرینگی و ئیلتیزامێکی زیاتر بۆ حکومەت دروست بکەین کە ماددەیەك تایبەت بێتن بەوەی کە ئا مانج لە دەرکرد نی ئەو یا سایە چییە، بۆیە گرینگە بەرای ئێمە بمێنێتەوە، بابەتی تر کە گرینگە ئیشارەتی پێ بدەین با بەتی دە تەێکی خانەنشینی نیشتمانی ئێستا لە زۆربەی وەزارەت لە چەندین دامەزراوەی تر بەرێوەبەرایەتی گشتی هە یە، بەرێوەبەرایەتی هەیە، دەما نەوێ هەموو ئەو بەرێوەبەرایەتییا نە لە شوێنێك کۆ بکەینەوە وەو هەموو مومتەلەکات و ئەو خەڵکەی کە سەبارەت بەو بەرێوەبەرایەتییانە بچێتەوە سەر دەستەی خانەنشینی، بۆیە زۆر گرینگە کە دەستەی خانەنشینی نیشتمانی زیاد بکرێتەوە وەکو ئەوەی کە پرۆژەی حکو مەت هاتووە، بابەتێکی تر کە لە بڕ گەی چوارەم لە ماددەی یە کەم حکو مەت ئیشارەتی پێکردووە کە رێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە بالاکان و پلە تایبە تەکان، ئێمە ئاماژە مان بەوە کردووە کە لە سەر بنەمای تەمەن و بڕوانا مە و ساڵانی خز مەت بێت، ئە گەر ئە مەی تێدا نەبێتن پێویست نا کات ئەوەی تر هەر ئیشارەتی پێبکر یت، چونکە خوودی ئا ماجی یا سایەکە ئەوە یە لە سەر چ بنەما یەك ئەو با بەتی ر ێك دەخرێتەوە، بنەما یەکان وا بزانم ئەوەی (د. شێرکۆ) ئیشارەتی پێکرد پ شتگیری ئەو را یەی جەنابیان دەدەین، ئەو بابەتە وەکو خۆی لەسەر بنەماکان ئیشارەتی پێبکرێت، ئەوەی تر بابەتی یاسای ژمارە (27)ی ساڵی (2006) دەکرێت ئەوە وەکو کاك (علی) ئیشارەتی پێکرد یاسای (بەرکار) بکرێتە (بنەما)، هەر ئەوە دەگرێتەوە کە یاسای (2006)ە کە ئاماژەیان پێکراوە، خاڵێکی تر کە ئەکە هەموو پرۆژەی چاکسازی نییە ئەمە هەنگاوێکە لەسەر رێگای پرۆژەی چاکسازی کە هەنگاوێکی دوور و در ێژە بەرفراوا نە ز یاتر چەندین سێکتەری تر دەگرێتەوە، بەلام بۆ چاکسازی ریشەیی لە هەموو بواری خانەنشینی حکومەتی هەرێم پرۆژە یاسایەکی لەبەر دەستە، بۆ ئەوەی پرۆژە یاسایەکی خانەنشینی یەکگرتوو هاو شێوەی ئەوەی کە لە عیراق

هەیە شتێك كە بۆ كوردستان بگونجێتن لە ئایندەیێكی نزیكدا پێشكەشی پەرلەمانی كوردستانی دەكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

وەزیرە بەڕێزەكان قسەی تریان نییە بۆ ئەوەی لیژنەكانیش قسەی خۆیان بكەن، پرسیارێك بەراستی كاك (زیاد) زۆر بەی ئەندامانی پەرلەمان قسەیان لەبارەوە كرد لە پرۆژەكەی حكومەت بۆ خۆی كە ئەوان خیبرەێكیان هەیە، لەو ڕووەوە داوا دەكەن دەستەبێت، ئێوە لە لیژنەتایبەتەكان بۆ كردووتانە بە بەڕێوەبەرایەتی، فەرمووون.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەوە جەنابت ئیشارەتت پێكرد پرۆژەكەی حكومەت بە دەستە هاتووە، بەلاَم ئەمە دوای گفتوگۆیەكی زۆر موناقەشەیێكی زۆر كە ماددەی (10) تەسبیت كراوە لای ئێمە، پێمان باش بووە كە لە چوار چێوە بەڕێوەبەرایەتییێكی گشتیا ئەمە ڕیك بخرێت، هەر لێرەش لە ئامانجەكانی ئەو دەستەیە كراوەتەوە بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی، دووەم ڕوونكردنەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك (زیاد) موبەریرێكی زیاد چی بووە؟ لەبەر چی ئەوەتان كردووە پێتان باش بوو؟

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لە پرۆژەكەی حكومەت بە دەستە هاتووە، بەلاَم لە كاتێكا كە ئێمە گەیشتووینەتە گفتوگۆ كردن لەسەر دوای موناقەشەیێكی زۆر كراوە، كە بیانووی ئەوە هەبووە كە بۆ چی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەمە ڕێك بخرێت، بۆیە لە ماددەی (10) بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووە، بۆیە لە ئامانجەكانیشا ئەوەمان گۆڕیوە كردوومانە بە بەرایۆوەبەرایەتی گشتی، زیاتر بیانووەكە ئەوە بووە كە بارگرانییەك بۆ حكومەت دروست نەكەین، دەستەیەك كە لەئاست وەزارەت و ئەوانەوە بێت، بەلاَم پێمان باش بووە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بێت سەربە وەزارەتی دارایی و ئابووری، ئەوە لە پێشنیاری ماددەی (10) بەو شێوەیە ئێمە ڕێكمان خستووە، دووەم ئێمە دیارە ئەركی پەرلەمان بێجگە لە دەرچواندنی یاسا بریتییە لە چاودێری كردن، ئێمە لەوە تێئەگەین كە هەرچی ئەو یاسایانەی دەردەچن لە حكومەتی هەرێم و چاودێری ئیش و كارەكانی حكومەت لەلایەن پەرلەمانەوە ئەركی سەرەكی خۆمانە، بەلاَم بۆ تەئكید كردنەوە ئێمە ئەو كۆبوونەوەی كە لە گەڵ جەنابی سەرۆكی حكومەت و جێگرەكەی وەزیرە بەڕێزەكانا كۆبوونەوەمان كرد، ئێمە تەئكیدمان كردەوە بۆ جدی بوونی چاودێریكردنی جێبەجێكردنی ئەم یاسایە، داوامان لە حكومەت كرد لەو كاتەیا سێ مانگ جارێك جێبەجێكردنی ئەم یاسایە سێ مانگ جارێك ڕاپۆرتێك بدات پەرلەمانی كوردستان، بۆ ئەوەی بتوانین باشتر چاودێری جێبەجێكردنی ئەم یاسایە بكەین، سێیەم باسی قانوونی

خانەنشینی موەحەدی یەکگرتوو کرا لە هەرێمی کوردستان، هەر هەمان رۆژ ئێمە پێشنیاری ئەوەمان بۆ حکومەت بەڕێزانی حکومەت کرد کە ئەوان ئاگاداریان کردینەوە نارد کە ئێستا خەریکی ئامادەکردنی ئەو پرۆژە یاسایەن بۆ قانوونی خانەنشینی یەکگرتووی هەرێمی کوردستان کە لە داهاتوویەکی نزیکدا ئامادە دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێزتان، کاك (هێڤیدار) فەرموون.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی دارایی ووشە بە ووشە خوێندنەوەمان بۆ ئەو راپۆرتە کردووە، دوای کە گەیشتوینەتە قەناعەت دوایی ئەو راپۆرتە هاوبەشە نووسراوە لەگەڵ لیژنەی دارایی، قسەمان کردووە لەگەڵ حکومەت بەڕێز حکومەت خۆتان ئەم هەموو شتە نایاسایيەتان کردووە، ئێستا دەکەنە قانوونێك بە ملی پەرلەمان دادەهێننەوە، حکومەت وتی وەختی خۆی ئەو حوکمانەی کە بەشدار بوون لە حکومەتدا هەندێك شتیان بۆ خاتری ئەم و بۆ خاتری ئەو کراوە پلە بەوە دراوە پلە بەم دراوە، ئێستا ناتوانین حزبەکان رێگە بە حکومەت نادەن بە قووەت کار بکەن، ئێمە داوا لە پەرلەمانی بەڕێز دەکەین ئەم قانوونە دەربکەن قوەتێك بداتە حکومەت ئەو شتانەی کە بە ناقانوونی کراوە بە رێگەی پرۆژەی چاکسازی بکەین، بۆیە ئەم قانوونە لە پەرلەمانەو ئێمەش پشتگیری حکومەت دەکەین ئەو چاکسازییە بکات، ئەگەر جەنابی سەرۆکی لیژنەی دارایی رێگە بدات لەسەر دوو دەستە لادراوە کراوەتەوە بەڕێوبەرایەتی گشتی ئێمە خۆمان وتومانە قانوونی چاکسازییە لەگەڵ ئەوە نین زۆر خەرجی بکرێت زۆر پۆستی تر بدرێت و هەیکەلیەتی تر دروست ببێت، پەلە بکرێتن بەڕێوەبەرایەتییەکە خۆی هەیە ئی خانەنشینی سندوقەکەشی ببێتە بەڕێوەبەرایەتییەك سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی وەزارەتی دارایی چاودێری بکات وە بەڕێوەبەرایەتی بکات، ئیشرافی بکات، ئەم بەڕێوەبەرایەتییە دروست ببێت کارەکە پەلە تر دەبێت، ئەگەر سندوق بێت درەنگ دەکەوزێت و رەنگە گومانیش هەبێت نەکرێ ئەسلەن، ئەو روونکردنەوەمان هەبوو گلەیشمان لە حکومەت کرد کە بۆ (12) قانوونی تەقاعودی هەیە لە کوردستان، بەڕێزیان کە ئەوانەی لێرە دانیشتوون قانوونەکە حازرە لەدوای چاکسازی ئەو قانوونەش دێتە پەرلەمانی کوردستان، سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (د. ئامانج) دەیەوێت قسە بکات راستە (د. ئامانج) لەو وەزیرانە نییە کە لە پەرلەمان متمانەی پێدراوە، بەلاَم لەناو ئەم پرۆژە یاسایە خیبرەیێکی هەیە، لەبەر ئەوە دەرفەتی پێدەدەین قسە بکات، فەرموون.

بەڕێز د. ئامانج رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها یەك تەوزیح لەسەر ئەو قسانەی بەڕێز کاك (ڕێبەر) باسی کرد بەپێی قانوونی وەزارەتی دارا یی (1) مارە (5)ی سڵی (2010) بەڕێوەبەرایەتییەکی گشتی هەیە پێی دەڵێن بەڕێوەبەرایەتی گ شتی خانەنشینی ئێستا بەپێی ئەم پرۆژە یاسایە ئەم بەڕێوەبەرایەتی گ شتی خانەنشینییە ئەرك و چالاکییەکانی گەورەتر دەبێت فراوانتر دەبێت لەوەی کە ئێ ستا ھە یە وە کو ئەوە ئێ مە تێگەی شتووین من خوێندومە تەوە با سی بەڕێوەبەرایەتی دەکرێت، بەڵام حکومەت داوی کردووە کە دەستەی خانەنشینی نیشتمانی درو ست بکر ێت، چونکە ئەرك و چالاکییەکانی گەورەتر دەبێت بە خۆی ئەو دە ستەی خانەنشینییە نی شتیمانییە لە کوێ هاتووە لە قانوونی ژمارە (27)ی ساڵی (2006) هاتووە، بۆیە لێرە تەفصیلەکەی باس نەکراوە ئەم هەی ئە سەر بە وزارەتی دارایی ئابووریی ئەبێ وە هیچ زیادە یێك ناکرێ، چونکە ئەو بەڕێوەبەرایەتی یە گ شتییە خانەنشینییەی ئێستا ھە یە بۆ مومتە لەکاتی مەوقول و غەیر مەوقول و میلا کی نەقل ئەبێت بۆ ئەم هەیئەیە، بە نسبەت سندوقەکەوە کە بەڕێز کاك(د.کاظم) باسی کرد سندوق فەرقی چییە لەگەڵ حی ساب سندوق بە ئینتیهای ساڵی دارا یی کۆ تایی پێنا یێت، یەعنی واریدا تەکانی تەودیر ئەبێ تەوە لە سندوقەکە ئەپارێزرێ بەپێی قەوانینی مەوازەنە ساڵانە لە (12/13)ی هەر ساڵێك کە کۆ تایی دارا یی د ێت دەب ێت داهات هەمووی تەدویر نابێتەوە بۆ ساڵێك دەچێتەوە گەنجینە، بەڵام لە بەر ئەوەی تەوقیفاتی تەعاقودی ئەخرێتەوە ئەو سندوقە ئەو سندووقە بەردەوامی خۆی دەب ێت، یەعنی داهاتە کە تەدویر ناکرێ تەوە بۆ خەزێنە لە کۆتایی ساڵی دارایی ئەمە فەرقی بەینی حیسابێکی کە قەیدی تێدا دەکرێ لە وەزارە تی دارا یی یاخود سندوق دەب ێت، ئەو سندووقە تەفا صیلێکی زۆر زۆری ھە یە (6) مادده قانوونی تەقاعوودی موە حەدی ساڵی(2006) بە تەف صیل با سی کردووە مەجلی سەکەی ئ یدارە دەدا کە نوێ نەری وەزارەت پێشمەرگەی تێدایە، نوێنەری وەزارەتی پلان دانانی تێدایە، نوێنەرری وەزارەتی داخیلـ یەی تێدا یە، چونکە ئێستا بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەی کە لە وەزارەتی داراییە ئەرك و چالاکییەکەی تەحدید کراوە، تەنها بە زیاتر بۆ مۆزەفی مەدەنی ئێستا وەکو خۆتان با ستان کرد هەر لە پێ شمەرگە چەندین فەرماندگە و یە کە ھە یە کە لەناو وەزارە تی پێ شمەرگە سەربەخۆیانە تەقاعوودیە کە دە کا، بۆ ئەوەی ئەوا نە دا مەزراوە بکرێنەوە لە یەك سندوق کۆ بکرێنەوە، یەعنی هەر کەسێك کە تەوقیفاتی تەقاعوی دەدا لە سەربازی بێ هێزەکانی ئاسایشی مەدەنی بێت دەچێتەوە ناو ئەم سندوقە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك (سروان) ناوت نوو سیبوو کە ئێ مە ناوی جەنابتان دەنوو سین، ناوی هەمووتان ئەخوێنینەوە ئەڵێین کەسمان لەبیر نەچووە، فەرموون.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دروست هاورای بەڕێز (د.ڕێبوار)م بۆ لابردنی ماددەی یەکەم، ئەگەر ئەو مادە یەش بە تەواوی لانەبردرا، من بەراستی وشەی یەکسانی دادپەروەری لە بڕگەی یەکەمدا دەمەوێت لابدرێت چونکە بڕگەی یەکەم و بڕگەی چوارەم خۆی پێچەوانەی یەکترن لە یەك مادە یا خۆی بەرجەستەکردنی بنەماکانی یەکسانی داد پەروەری داوادەکەین کە چی لە بڕگەی چوارەم رێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان، خۆمان کۆمەڵگامان کردۆتە دوو بەش، پلە باڵاو پلە نزم، بۆیە یەکسانی و دادپەروەری لابدرێت وە یەك، ئەوەی تریش دروست هارای برای بەڕێزم کاك (اومید) خۆشناوم کە داوای ئەوەی کرد کە هەموو پەرلەمانتاران ئەوانەی بۆ شکاندنی یەکتر ئێمە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا شوێنی ئەم ماددەیە نییە.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك شت ئەگەر رێگە بدەن، چونکە پێم خۆشە ئەورۆ ئەو مێژووە و ئەو جوانییە و ئەو پیرۆزییە، من وەکو پێشمەرگەیێك بۆ خۆمی تۆمار بکەم ئەگەر روخسەت بدەن.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سوپاسی خوا دەکەم کە یەکەم کەسم لەسەر مایك و لەپێش چاوی هەر هەمووتان و بە ئامادەبوونی هەر هەمووتان ئەو پێشمەرگەیەم کە نامەوێت وەکو پەرلەمانتار خانەنشین بکرێم لەگەڵ خانەنشین کردنی پێشمەرگە نیم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڵێ زۆر سوپاس دەچینە سەر ماددەی دووەم، فەرموون.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم: رێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتەکانی میراتگرانی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی کراو و گیراوانی سیاسی.

ماددەی (2):

یەکەم: راگرتنی کۆکردنەوە لەنێوان ئیمتیازاتی هەردوو یاسا ژمارە (9) ساڵی (2007)ی هەموار کراو تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و یاسای ژمارە (1)ی ساڵی (2011)ی هەموارکراو تایبەت بە ئیمتیازاتی زیندانی کراو گیراوی سیاسی کوردستانی بەدەر لە کەس و کاری پلەیەکی شایستە کە زیاتر لە یەك شەهید یان ئەنفالیان هەیە بە رەچاو کردنی شایستە بوونیان بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار.

دووەم: یەکخستنی مافی ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال کراوان و زیندانیان و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

سێیەم: لە کاتی مردن یان مافی دارایی سەرجەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و قوربانیانی جینۆساید کە بۆ لەمەودوا بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار ئەو میراتگرانە دەستنیشان دەکرێن ئەوە ئەو مافە داراییە کۆتایی پێدێت و ناگوازێتەوە بۆ کەسانی دیکە جگە لە سوودمەندان بەپێی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2015) یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

چوارەم: برگەی سێیەمی ئەو ماددەیە بەر میراتگرانی زیندانیانی کراو گیراوی سیاسی جێبەجێ دەکرێت بە پیادەکردنی یاسای خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

پێنجەم: پێویستە لە سەر وەزارەتەکانی دارایی و ئابووری و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەماهەنگی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفال کراوان رێنمایی دەربکەن بە مەبەستی رێکخستنەوەی لە ئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرجی چارەسەری تەندروستی و خوێندنی کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردۆتەوە لە قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلییەکان لەناو هەرێمدا و دەستنیشان کردنی مەرجەکانی شایستە بوون لە بەر رۆشنایی برگەی دووەم لە ماددەی (7) وە یاسای ژمارە (9) ساڵی (2007).

شەشەم: پاککردنەوە و هەڵوەشانەوە و ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2007)ی هەموارکراو یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال کراوان و سوودمەند بوون لەلایەن لیژنەیێکەوە بە سەرپەرشتی وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان ئەنجام دەدرێت.

حەوتەم: پاککردنەوەی و هەڵوەشاندنەوەی ئیمتیازاتی زیندانی کرا و گیراوی سیاسی کە بەناوی زیندانی کرا و گیراوی سیاسی بەپێ چەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (11)ی ساڵی (2011)ی هەموارکراو سوودمەند بوون و لەلایەن لیژنەیێکەوە بە سەرپەرشتی وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان ئەنجام دەدرێت.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا هەر بەڕێزێك دەیەوێت ناوی خۆی تۆمار بکات، بۆ ئەوەی گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە بکا، با دەست بەرز کاتەوە تا لەلایەن بەڕێز سکرتێری پەرلەمان بنوسرێ، تکاتان لێ ئەکەین ئەوەی ئەیەوێ

گفتو گۆ بـكات ئێـستا ناوی خۆی تۆ مار بـكات ده ستیش دا نەنێ تا ناوه كان دەنو سێ بەڕێزان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان ئەم بەڕێزانە ناویان تۆمار كردووە تا گفتوگۆ لەسەر ئەو مادده یە بـكەن، تكاتان لێ ئەكەین هەر بەڕێزێك ناوەكەی ئەخوێنیـنەوە دوا تر ئە گەر ناو نەنوو سرابوو پێمان بـڵێن، كاك (علی)، كاك (عبدالستار)، كاك (د.محی الدین)، كاك (د.شێركۆ)، (بدریە) خان، كاك (سۆران)، (ئا شنا) خان، (شنۆ) خان،(شیرین) خان، كاك (بەڵێن)، (رو پاك) خان، كاك (عثمان سێدەری)، كاك (ملا نا صر)، كاك (هێرش)، كاك (سەركۆ)، كاك (شاخەوان)، (د. شایان) كاك (گۆران)، (شیرین) خان، (گلو ستان) خان، كاك (كاروان، كاك (هاورێ)، (شنۆ) خان، (هەژان)خان، (رۆژان) خان، كاك (بە من)، كاك (پێ شەوا) كاك (د.رێبوار)، كاك (د.سعید)، كاك (سەروان)، كاك (حاجی سفین)، كاك (د. ز یدان)، كاك (زا نا)، كاك (نزار)، كاك (هیمداد)، كاك (رزگار)، كاك (جلال)، كاك (رزگار عیسا)، كاك (عبدالسلام)، (سلمی) خان، كاك (را هی)، (كلستان باقی)، كاك (مسلم)، كاك (رزگار) نوقتە نیزامە، فەرموون.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نازانم چ عورفەكە مۆڵەتی قسە كردن وەك سەعات وایە، لەوبەرەوە دەست پێدەكات لێرەوە خلاص دەبـیت، ئەگەر بكرێتن یەك ناو لەوبەر یەك ناو لەم بەر، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

تەنزیمی ئەكەین، بەڕێزان بەپێی ماددەی (88)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان هەر ئە ندامێكی بەڕێزی پەرلەمان بۆی هەیە (2) دەقە گفتوگۆ لەسەر ئەو بابەتە بكات بابەتی گفتوگۆ كردنە، بۆیە ئێـستا كات ئەگرینەوە رێگە نادەین لە دوو دەقە زیاتر بێت، تكایە پابەند بن پێوەی، كاك (بهمن) فەرموو.

بەڕێز بهمن كاك عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبعەن لای ئێمە ئاشكرایە خانەوادەی سەربەرزی شەهیدان هەمووومان قەرزاریانین لەم ولاّ تە وە ئەوا نە خەڵكی بەناز و رێز لێگیراوی ئەم ولاّتەن وە دەبێ لە هەموو شتێكا ئەوان حا ڵەتی ئستیـسنایان بۆ بكر ێت، قـ سەیێك هە یە كە كاتی خۆی وەز یری شەهیدان لە گەڵ جێگرە كەی هاتـ نە لیژ نەی شەهیدان ئەوان روونكرد نەوەیێكیان دا بە ئێمە، دوا یی كە ئێـمە لە گەڵ لیژ نەی دارا یی قـسەمان كرد وتـیان بەڕێز كاك (ئامانج رەحیم) و برادەری وەزارەتی دارایی وتوویانە ئەو رێنماییە وا نیـیە كە لە خاڵی سێیەما هاتووە كاتی مرد نی وارس، یەعنی وار سی یە كەمی شەهید گوا ستنەوەی بۆ سەر وار سیكی تر دە چێتە سەر تەقاعوودی دەبڕێ، ئەگەر وایە داواكارین ئەوە نەبڕێ بۆ وارسی یەكەم كە بەپێی یاسای ژمارە (9) و ژمارە (11) دیاری كراوە، خاڵێكی تر كە گرینـگە لـێرە لە خاڵی پێنـجەما هاتووە ئەڵێ (وەزارە تەكانی دارا یی و خوێندنی باڵاّ و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەما هەنگی لە گەڵ وەزراە تی كارو باری شەهیدان رێنـمایی دەردە كەن بە مەبە ستی رێكخـستنەوە و لە ئە ستۆ گرتـنی حكو مەت) پێم وا یە ئەم

جوملەیە تەواو نییە لە ئەستۆ گرتنی حورمەت چییە، خۆیان حکومەتن بابنووسرێ (لە ئەستۆ گرتنی ئەو پێداویستیانەی کەس و کاری شەهیدان هەر یەکێك لەلایەن وەزارەتە تایبەتمەندەکەی خۆیەوە) ئێمە دەزانین لە ساڵانی رابردووا وەزارەتی شەهیدان بەدەست ئەو گرفتەوە گیری خوارد بوو کە وەزارەتی خوێندنی باڵا داوای پارەی لێدەکرد، وەزارەتی تەندروستی داوای پارەی لێدەکرد، وەزارەتەکانی تر کە مندا لە شەهید لەوێ سوودمەند دەبوون داواکاریان لە وەزارەتی شەهیدان بوو قەرزێکی زۆر دەها تە سەریان، بۆیە دەکرێ ئێستا لەم یاسایە ئەوان لە ئەستۆی بگرن راستەوخۆ وەزارەتەکانی دارایی و پەروەردە و خوێندنی باڵا و تەندروستی، خاڵێکی تر کە داواکارم ئیزافە بکرێ لەگەڵ خاڵی شەشەم و حەوتەم کە لە هەردووکی لیژنە دروست دەکرێ بۆ پاکتاو کردنی لیستی شەهیدان و لیستی زیندانیانی سیاسی موودە دیاری بکرێ خۆی یاساکە (60) رۆژ دیاری کراوە بۆیە پێشنیار دەکەم (120) رۆژ دیاری بکرێت (60) بۆ جێبەجێکردنی یاساکە (60) رۆژی تر دیاری بکرێت ئەو دوو لیژنەیە بەپەلە دروست بکرێ بۆ پاکتاو کردنی لیستی شەهیدان، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (عثمان سێدەری) فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددەی (2) بڕگەی سێیەم لەکاتی مردن یا بڕینی مافی دارایی سەرجەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفال کراوان و قوربانیانی جینۆساید کە بۆ لەمەو دوا بەگوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار ئەو میراتگرانە دەستنیشان دەکرێ، کە نووسیویەتی دەستنیشان دەکرێن لێرە نووسیویەتی ئەوە ئەو مافە داراییە کۆتایی پێدێت و ناگوێزرێتەوە بۆ کەسانی دیکە جگە لە سوودمەندان بەپێی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2015) یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان، بۆیە پێویستە لێرە ئیشارەت بەوە بدرێت کە کچ و کوڕ دایك و باوك خوشك و برا بگرێتەوە ئەو واریسانە بە روونتر ئیشارەتی پێبدرێت، لەبەر ئەوە ناروونییەك لە دەستەواژەکەیا هەیە، هەروەها لەبەر چاو گرتنی باشکردنی مووچەکانیان وە هەروەها بە لەبەرچاو گرتنی یەکسانی لە ماف و ئیمنیازاتەکانیش زۆر جار هەیە خەڵك خانووی بۆ کردراوە هەر شەهیدە خەڵك هەیە مووچەکەی زۆر زیاتر لە شەهیدێکی تر لە هەمان کاتیشدا ناوی پیرۆزی شەهید هەر شەهیدە و ئەنفال هەر ئەنفالە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (علی حمە صالح) فەرموو.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم ئەوە کە دەڵێت یا سای خانەنشینی بەرکار قەلەقییەکی لای کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان دروست کردووە کە ئەمە ئەوەی کە بەتەمەنە لە کەیەوە ئەیگرێتەوە نایگرێتەوە، فیکرەکەی ئێمە ئەوەیە ووە زۆر بەروونی پێویستە لێرە وەلاّم وەربگرین، ئەوەی کە پێی ئەوتریت وارسی شەهیدان عیبارەتە لە بەڕێزان دایك باوك کوڕ خوشك برا و کچ و کوڕ، ئەوەی کە ئێستا موو چە وەردەگرن تا وەکو لە ژیانا مابن بە هیچ شێوەێك مووچەکانیان نابڕدرێت، ئەوەی کە پەیوەندی بە تاقانەی ئەنفا لەوە هەیە، ئەوە یا سایەکی تایبەتی خۆی هە یە، بۆ یە ئەوە دەبێت روون کرێتەوە وە ئەو قەلەقییەش نەمێنێ، قەلەقییەك هەیە من پرسیار ئەکەم ئا یا لە راستیا هە یە کە معاشی شەهیدان بۆ نەوە نەقل ببێت لە ئێستا، بۆ نمونە معاشی باپیری وەرگرێ (70) ساڵ پێش ئێستا شەهید بووبێ، شتی واهە یە یان نییە؟ بۆمان روون کەنەوە، خاڵێکی کە کە گرینگە باس بکرێت لە چەند شوێنێك وشەی پاککردنەوە بەکار هاتووە، جارێ لە خاڵی شەشەم وشەی پاککردنەوەکە هەر زیادە کە دەڵێ (هەڵوەشانەوە) تەواو، لە خاڵی حەوتەمیشا پاککردنەوەکە بکرێت (پێداچوونەوە)، پرسیارێکی تریش لە بەڕێز وەزیری شەهیدان، تەیعەن ئەمە زۆر گرینگە بە دەرهێنانی خەڵکی ناموستەحەق هەندێك خەڵك هە یە چووە بۆ دزی لەکاتی دزیا کوژراو ئێستا کراوە بە شەهید هە یە، میکانیزمیکتان دیاری کردووە کە شەهیدی حەقیقی و شەهیدی ساختە لە یەك جیا ئەکەنەوە، یەعنی میکانیزمێك هە یە یان ئێمە تەنها ئەم کەسانە رێك دەخەین، چونکە ئەوە من پێم وایە ئەرکێکی زۆر گەورە یە وە یەکێك لە خاڵە گرینگەکانی ئەم یاسایە کە ئەمە خواستی شەهیدان و ئەنفالکراوانی فعلیشە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (د.شیرکۆ) فەرموو.

بەڕێز شیرکو جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم لەسەر ماددەی دوو، باس لە بڕگەی دووەما بێگومان تاوانەکە دەوڵەتی عیراق کردوویەتی وە لە هەموو دونیا یا دەوڵەت کە تاوان دەکا بە تایبەتی جینۆساید و پێشێلکاری ماف و مرۆڤ ئەبێت دەوڵەتیش تەعویزەکە بداتەوە وە دەوڵەتیش حەقەکە دابین بکات، بۆیە من ئەمەوێ ئیزافەی ئەوە بکەم یان پێشنیاری ئەوە بکەم کە ئەوە ئیزافە بکرێ لە بڕگەی دووەما دوای کە ئەڵێت رێکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکگان و زیان لێکەوتووەکان و زیندانیانی سیاسی لە هەرێمی کوردستان، لە بەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان و لێرەوە ئیزافە بکرێت پەیوەست کردنی بە سیستەمی بەخشی عیراقی بۆ لەبەر ئەو بوو بیست و پێنج ساڵی تر درێژ کراوەتەوە بڕەکەشی زیاترە کە حەوت سەد و پەنجا هەزارە، لەکاتێکا ئەوەی هەرێم تا ساڵ و شتێکی ماوە وە بڕەکەشی پێنج سەد هەزارە

بەپێی قانوونی دەولیش بێ تاوانبار دەبێت تەعویزەکە بداتەوە کە دەوڵەتی عیراقییە نەك ئەوەی کە بە شێوازێکی تر چارەسەری بۆ بدۆزرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (هیمداد) فەرموو.

بەڕێز هیمداد صباح بلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی بەخێر هاتنی وەزیرە بەڕێزەکان دەکەم روونکردنەوەی من لەلایەن چەند پەرلەمانتارێك گفتوگۆی لەبارەوە کرا، دەمەوێت پشتگیری لە کاك (بهمن) کاك (علی حمە صالح) و کاك (عثمان سێدەری) بکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (سعید) فەرموو.

بەڕێز سعید مصطفی تەتەرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینی لەسەر بڕگەی پێنجەم هەیە کە باس لە خۆگرتنی خەرجی پەروەردەیی تەندروستی دەکرێتن ئیشارەت بە وارسی شەهید دەراوە کە کوڕ و کچی شەهید هاوسەری ئەگەر شووی نەکردبێتەوە، بەڵام وارسی شەرعی شەهید دایك و بابیشە خاستەن لە مەجالی تەندروستی حەقە ئیشارەت بە وارسی شەهیدی دایك و باوکیش بدرێتن، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (شاخوان) فەرموو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ماددەی دوو وە بڕگەکانی ماددەی (2) تێبینیم زۆر بەتایبەتی ئەوەی کە ناوی شەهید ئەنفال بکرێتە ناو لیستێکەوە کە مناقەشەیەکی زۆر دەکرێ، لێرەیا بە لیستی چاکسازی یان بە پاککردنەوەی ئەو لیستە ناو ئەهێنرێت، لە راستیا ئەتونم بڵێم غەدرێکی گەورەیە لە کەس و کاری شەید و ئەنفال ئەکرێ دوو کەس و کاری شەهید ناکرێ بەپێی یاسای خانەنشینی بەرکار تەعامووڵی لەگەڵ بکرێ وەکو فەرمانبەر سەیر بکرێ لە کاتێکا بە خوێنی خۆی ئەوەی کردووە سێ لەبەینی فەرمانبەر و حکومەتدا عەقدێك هەیە بەپێی یاسای خانەنشینی تەعامولی لەگەڵ ئەکرێ، بەڵام پێشمەرگە هیچ عەقدێکی نەبووە ، لەراستیا هەڵگرتن و لابردنی بڕگەی سێ لە ماددەی (2) چونکە ئەو بڕگە لەراستی بڕگەیێکی مەتاتییە، یەعنی دەکرێ ئەم بڕگەیە لابرێت، چونکە لە مەصلەحەتی شەهید و ئەنفال نییە وە پێشنیار ئەکەم بە لابردنی یاسای خانەنشینی بەرکار، چونکە یاسای خانەنشینی بەرکار ئەوەش ئەتوانم بڵێم لە مەصلەحەتی شەهید

و ئەنفال نی یە وە ئێ ستا من تکا ئە کەم هەم پەر لەمان و هەم ئەنجو مەنی وەز یران ق سەی جدی یان وەزارەتی شەهیدان لەسەر ئەم بابەتە بکرێت، چونکە بە بڕوای ئێمە لە ماددەی (2) ناحەقی یەکی گەورە ئەکرێ بەرامبەر بە کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (د. محی الدین) فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەزانین هەموومان حالی حازرا دە یان شاندی کەس و کاری ئەنفال و زی ندانیانی سیا سی سەردارنی فراکسیۆنەکان و پەرلەمانیتان کردووە، ئێستا لە دلە راوکێیەکی گەورەدان وە یەکێك لە بڕیارەکانی داد گای تاوانی عیراقی قەرەبوو کردنەوەی کەس و کاری ئەنفال و جینۆ سایدەکانە، دووەم شت حکو مەتی هەرێمی کوردستان لە کابینەی هەشت و لە کابینەی نۆیەمیش ئەو شاندانەی کە دەستیان بە وتووێژ دە کرد لە گەڵ بەغدا بۆ ئەوە بوو بە تایبەتی لەگەڵ وەزیری شەهیدان و ئەوا نەی کە بە شێك لەو شەهید و زی ندانیانی سیاسی و کەس و کاری قوربانیانی ئەنفالەکان موو چەکانیان شای ستە دارای یەکانیان بخرێ تە سەر دەو ڵەتی عیراقی، بۆیە لە حالی حازردا لەو وەختەیدا ئە گەر ب ێت و ئێ مە ئەو موو چە و ئیمت یازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال و جینۆساید ببڕین، یاخود کەم بکرێتەوە رەن گە کەس و کاری شەهیدێك هەبێت دوو یان سێ زیاتر وەربگرێ، پێم وایە لە حالی حازر ئەو هەوڵە لەبار دەبات وە بارودۆخی کورد ستان پێم وا یە لەبار نیە لەو کاتەیدا کە ئێشستا بێن ئێمە دەستکاری ئەوا نە بکەین، بۆ یە بمینێ تەوە تا ئەو کا تەی ئەو کێشەیە لەگەڵ بەغدای یەکلا دەکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناوەرۆکی بە شی دووەم رێکخ ستنەوەی ماف و ئیمتیازا تەکانی میراتگرا نی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان و زیندانیکراوان و گیراوانی سیا سی، ئێ مە ل ێرە ئامانجمان دوو خا ڵە خاڵێك یان رێکخستنەوەی ئەم بەشەیە، خاڵی دووەم دەمانەوێ خۆشگوزەرانی بۆ بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان هەبێ، بۆ یە من پێم با شە سەبارەت بە ناوەرۆکە کە بەم شێوەی بێ (رێکخ ستنەوە و با شتر کرد نی ماف و ئیمتیازا تەکانی میراتگرا نی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان و زی ندانیانی کراوان و گیراوا نی سیاسی) بێم باشە باشتر کردنی لە نێوان رێکخستنەوە و مافە کە دابنرێت، زۆرسوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (پێشەوا) فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەتایبەتی ئاراستەی پەیامم بۆ وەزیری شەهیدانە، کە بایەتی شەهیدان بابەتێکی زۆر هەستیارە دەبێت هەموومان زۆر بە هەستارییەوە مامەلەی لەگەلّ ئەم پرسە بکەین، شتێك نەکەین کە ببێتە هۆی حاجزکردنی دلّی ئەوان نارەزایی ئەوانی لێبکەوێتەوە، ئەوان نوێنەریان هاتنە پەرلەمانی کوردستان لە ماوەی رابردوودا ئێمە لەگەلّیاندا دانیشتین بەبێ دووبارەکردنەوەی قسەکانی پالّپشتی لە برای بەڕێزم کاك (بهمن) دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (سلمە) خان فەرموو.

بەڕێز سلمە فاتح توفيق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دووەمدا لە بڕگەی یەکەم، هەروەها لە بڕگەی سێیەمی ماددەکەدا ئاماژە بە یاسای خانەنشینی بەرکار دەکا پیشتر هەڤالأنمان ئاماژەیان بەوە کرد کە ئەم یاسایە هەلّوەشاوەتەوە، ئەگەر مەبەست لە یاسای ژمارە (27) ی سالّی (2006)ی عیراق بێت، هەم بەرکار نییە لە کوردستان هەم ئەم یاسایە هەلّوەشاوەتەوە، لەبەر ئەوە پشتیوانی لە کاك شاخەوان دەکەم ئەوە لابرێت وە لەبری ئەوە بلّێ بەگوێرەی یاسای ژمار (9)ی سالّی (2007)ی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان وە قەلەقییەکی زۆر هەیە، نازانم بەداخەوە نەدەکرا کەس و کاری شەهیدان لەناو پرۆژەی چاکسازی هەبن سەرەرای ئەوەیمن هەندێ قسەی هین ناکەم خوانەخواستە نەوعێك تێبگەن، بەلأم بەداخەوە کەس و کاری سەربەرزی شەهیدان لەناو پرۆژەی چاکسازیا دادەنرێت، لەکاتێکدا پێویست دەکات چاکسازی لە داهات و لە خەرجییەکاندا بکرێت، هەروەها لە بڕگەی پێنجەمدا پشتیوانی لە قسەکانی بەڕێز کاك (بهمن) دەکەم بۆ ئەوەی ئەو وەزارەتانەی یەکسەر خۆیان بتوانن ئەرکەکە لە ئەستۆی بگرن، چونکە ئەمەش دیسانەوە کێشەیێکی زۆر دروست دەکات لە کاتی خەرجی خوێندنی خوێندکاران، هەروەها لە تەندروستیشدا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پرسیارەکە ئاڕاستەی بەڕێز وەزیری شەهیدان دەکەم لەوەی کە ئێستا ئەم ماددەیە ئەم بڕگەیە وا لەناو کەس و کاری شەهیدانا هەیە، ئەگەر ئێستاکە زۆربەی وارسی شەهیدەکە با بلّێن هاوسەری شەهیدەکەیە وە دەڵێن لەدوای کۆچی دوایی هاوسوری شەهیدەکە کە دەکاتە دایکی مندالّەکان وە ئەم وتەیە ناگەرێتەوە بۆ کوردەکانی وە بۆ کچەکانی ئێمە تا ئێستا نازانین لە بەینی هەندێك ماددەیا، ئەگەر وایە ئەمە خەتەرێکی گەورەیە وە دەست بردن بۆ قوتی کەس و کاری شەهیدان شتێکی مەترسیدارە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (سوران) فەرموو.

بەڕێز سوران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دوو بڕگەی یەك ئیمتیازاتی زیندانی سیا سی بە دوو موو چە وە کو هەژمارکراو هژمار ئەکرێ وە رای ئەگرێ، ئەگەر هاتوو لەگەڵ ئیمتیازاتی شەهید و ئەنفالا کۆبۆوە لە کاتێکا پ ێنج هەزار و دوو سەد و حەفتاو پێنج زیندانی سیاسی لە (7/1) ئەم ساڵ کۆتایی بە مینحەکەیان دێ هەزار و پ ێنج سەد و سی و شەش راگیراو سیاسی کە لە شەش مانگ کەمترن لە (2021/11/4) کۆتایی دێ وە هەژدە هەزار زی ندانی سیاسی تریش شەش ساڵە دۆسیەکانیان تەواو بووە تا ئێستا هیچ مینحە و ئیمتیازاتێکیان وەر نەگرتووە تۆ کە لێرە ئەمە ئەم کۆکردنەوە یە را ئەگری داوا ئە کەم بەڕیز وەز یری شەهیدان دڵنیا یمان باتێ کە ئەو هەژدە هەزارەش چارەنووسیان چی ل ێدێت دێ نە شوێنی ئەم پ ێنج هەزارەوە ئە گەر ئەم پ ێنج هەزارەی زیندانی سیاسی لە مانگلی (11)ی ساڵی داهاتوو لە (7/1)ی ئەم ساڵ کۆتایی دێت بۆ چی کۆکردنەوە کەی رائەگری، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم لەکاتی مردن یان بڕینی مافی دارا یی سەرجەم میراتگران دە چیتەوە سەر خانەنشینی بەرکار داوا ئەکەم ئەم بڕگەیە لابرێت چونکە بەراستی خانەوادەی شەهیدان قەلەڤ یەکی زۆر یان هە یە لەکاتی گوا ستنەوەی ئیمتیازە کە لە میراتگرێ کەوە یان لەکاتی مرد نی یا سای خانەن شینی بەرکار کۆتایی پێدێنێ ئەمە بۆ سرینەوەی کۆتایی پێهێنان بە نا سنامەی شەهید کارێکی باش نی یە بۆ یە بڕ گەی چواریش کە میرات گری زی ندانی سیا سییە بە هەمان شێوە داوا ئە کەم لابر ێت، بەڕێز وەز یری شەهیدان هەشت هەزار کەسی تر هە یە وە کو بەڕێزتان با ستان کرد داوای مین حەی چارە سەر ئە کەن لە بەرکەوتوانی چەکی کیمیاوی.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (سروان) فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دروست هاورای برای بەڕێزم کاك (بهمن)م بۆ نەهێشاندنی خانەوادەی سەربەرزی شەهیدان بەرا ستی، چونکە بەدیهێ نەر و پارێزەری پیرۆزی یەکان و ئەوانن وە بەن سبەت ماددەی دووەم بڕ گە پێن جەم ئەوە پر سیار لە وەزارە تی شەهیدان و زی ندانی سیا سی و پێ شمەرگە دە کەم پێ شمەرگە نا، چونکە ئەوەی شەهیدیش هەتانە، بەڵام ئەوانەی زیندانی سیا سین لە وانە یە لەما ڵدا چوار کور یان دوو کچ، وەلحا صل چەند کەسێك بن لە ماڵەوە بۆ گرتنی خەرجی خوێندنی ئەوان تەنها یەك کەس بۆی هە یە یەك کەس بخوێن ێت لە سەر ئەرکی وەزارەت ئەوا گو تەی ئەو کە سانەیە کە باو کەکانیان زی ندانی سیا سین، ئە گەر پێداچوونەوە لەسەر ئەوە بکرێت زۆر باشە، لەبەر ئەوەی زیندانی سیا سی یەك م ندالی نی یە باوکی یەك کەسیش نییە ئەوە یەك پرسیاری شم هە یە لە وەز یری شەهیدان و پێ شمەرگە لە سەر کۆی ماددە کە بۆ ئەوەش دروست هاورای برای بەڕێزم کاك (علی حمە صالح)م، چونکە هەبووە دیسان دەڵێن ئەو و تی چووە

بۆ دزی کوچراوە کراوەتە شەهید بەڵام هەشە لەسەر دزی گیراوە کراوە زیندانی سیا سی ئە گەر ئەو شتانە لێك بکرێ تەوە زۆر باش دەب ێت بۆ ئێ مە، ئەوەی تریش لە بڕ گەی حەو تەم پێ شنیار دە کەم کە هەڵوەشاندنەوە لابدرێت، پاککردنەوە بهێڵدرێتەوە، چونکە ئەوا نەی زیندانی سیا سین ئەوان بەدیهێنەرن دیسان دەڵێمەوە، بۆیە هەڵوەشاندنەوە لابدرێت تەنها پاککردنەوە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (عبدالسلام) فەرموو.

بەڕێز سلام عبدالله حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێ شنیار دە کەم لە ماددەی (2)ی پرۆژە یا سایەکە بڕ گەیێك ز یاد بکر ێت تێ یدا حکو مەتی هەرێمی کوردستان مولزەم بکرێت، بۆ ئەوەی بە زووترین کات خزمەتگوزاری بگەیێنیرێتە ئەو پارچە زەوییانەی کە تێیدا وەزارەتی تایبەتمەند بۆ خانەوادەی سەربەرزی ئەنفالەکان دیاریان کردووە کە خۆ شیان نازانن لە چ هەسارەیێکە، دواتریش بڕی پارەیێکیان دیار کردبوو بۆ دروست کردنی خانوو لەسەر ئەو پارچە زەوییانە کە بریتی بوو لە بیست و حەوت ملیۆن تا ئێستا چەند خانەوادەیێکی کەم ئەو بڕە پارەیان وەرگرتووە ئەوانەی دیکە وەریان گرتووە، داوا کارین ئەوەش لێرە جیی بکرێتەوە، بەپێی بڕ گەی پێنجەم لە ماددەی دووە می راپۆرتی هاوبەشی لیژنەکان هاتووە کەوا کچ و کوڕ و هاو سەری شەهید موقە یەج کراوە بەوەی حکو مەت خەرجی چارەسەری تەندروستی خوێ ندن تەنها لەناوەوەی هەرێ مدا لە ئە ستۆ دەگر ێت، لێرەدا پێ شنیار دەکەم کە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (پێویستە لە سەر وەزارە تەکانی دارا یی و ئابووری و خوێ ندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی پەروەردە و تەندروستی بە هەما هەنگیوەزارەتی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوان رێ مایی دەرب کەن بە مەبە ستی رێکخ ستنەوەی لە ئە ستۆ گرت نی حکو مەت بۆ خەرجی چارە سەری تەندرو ستی خوێ ندنی کور و ک چی هاو سەری شەهید کە هاو سەرگیری نەکردۆ تەوە لە قوتابخا نە و پەیمانگاکان و زان کۆ حکومی و ئەهلی یەکان لەناوەوەی هەرێم و لە دەرەوەی هەرێمی شدا وە دەستنی شان کردنی مەرجەکانی شایستە بوون لەبەر رۆشنایی بڕگەی دووەم لە ماددەی (7) لە یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2007)) واتە خەرجی چارەسەری تەندرو ستی وە خوێ ندیش بە تای بەتی بەتای بەتی خوێ ندنی باڵا لە دەرەوەی وڵاتیش لە ئەستۆ بگرن بۆ خانەوادەی.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (شنۆ) خان فەرموو.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دووەم، پێشنیار دەکەم هەریەك لە بڕگەی یە کەم و سێیەم و چوارەم لابب ێت، لە بەر ئەوەی ئەم بڕگانە خزمەت بە کەس و کاری شەهید و زیندانی کراون وم ئەنفال کراوان نا کات ئەوەی لە

ناوەرۆکی ئەو ماددانە هاتووە، تەنها بەخشینە کە حکومەت چاوی لەوەیەتی بیبڕێت ئەمانە کەمترین ما فە کە تاوەکو ئێستا کەس و کاری شەهید و ئەنفال کراوان و یز ندانیانی سیا سی بەدە ستیان هێ نابێ، لە بەر ئەوە بەڕوای من ئەوە هەوڵێکە بۆ سڕینەوەی ئاسەواری شەهید و زیندانیانی سیاسی، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم لە ئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرجی چارەسەری تەندروستی خوێندن بۆ کوڕ و کچ و هاو سەری شەهید کە هاو سورگێری نەکردۆ تەوە لە قوتابخا نە و پەیمانگا و زانکۆ حکو مەدی و ئەهلیـ یەکان لەناو هەرێمدا و وە ناوچەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمدا ز یاد بکر ێت، لە بەر ئەوەی بیر مان نە چێت لەوێش شەهیدمان هەیە و کەس و کارمان هەیە وە زیـ ندانی سیا سی هە یە وە پـ شتیوانی قـ سەکانی کاك (سروان)، (سلمی) خان، کاك (شاخەوان) و کاك (سۆران) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (بدریە) خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، زۆر بەی قـ سەکانی من کرا، بەڵام دە مەوێت پـ شتگیری ئەو بەڕێزا نە بکەم، بڕ گەی دووەم پێم با شە بکرێ تە پێش بڕ گەی یە کەم بخر ێت، لە بەر ئەوە لەرووی تە شریعییەوە با یەخێکی سەربا سە و گرینـ گە وە پـ شتگیری لە قـ سەکانی بەڕێز کاك (شاخەوان) دە کەم لە سەر ماف و ئیمتیازاتی شەهیدان و ئەنفاکراوان و زیـ ندانیانی سیا سی وە پـ شتگیری لە بەڕێز کاك (عـ لی حمە صالح) دەکەم لە بڕگەی شەش و حەوت کە باس لە پاککرد نەوەی دە کات، ئێمە پێـ مان با شە و شەی پاککرد نەوە لابدرێت هەڵوەشانەوە بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی لەگەڵ شکۆ و کەسایەتی پێشمەرگەیا ناگونجێت، ئەم وشەیە پێویـ ستە هەڵوە شێتەوە و بەکار نەهێنرێت، بڕ گەی حەو تەمیش بە هەمان شێوە پـ شتگیری لە قـ سەکانی هاوکارانم دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (حاجی سفین) فەرموو.

بەڕێز سفین اغا عمر اغا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەرەو میهرەبان، پێشەکی بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەکان دەکەم بەڕێز سەرۆکی پەر لەمان ماددەی (29 بڕگەی یەکەم یاسای ژمارە (11) ساڵی (2011)ی هەموارکراو تایبەت بە ئیمتیازاتی زیندانی سیاسی گیراوی کوردستانی، لێرە پێم باشە گیراوی سیاسی گیراو هەڵبگیرێ، لە بەر ئەوەی زیـ ندانی کراوا نی سیاسی کوردستانی لێرە ئەو یاسایە زیندانییە زۆر زیندانی دەگرتەوە، پێم با شە بکرێ تە (زیـ ندانیکراوانی سیاسی کوردستانی) وە پشتگیری کاك (بهمن) و کاك (علی حمە صالح) دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (راهی) فەرموو.

بەڕێز راهی راهبر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو مهرەبان، تێبینیەکانم زۆر بوون، بەلاّم بەشی زۆریان کران بەتایبەت لە سەر بڕگەی سێیەمی ماددەی دووەم وە هەروەها بڕگەی شەشەمی ماددەی دووەم، بۆیە پاڵپشتی خۆم رادەگەێنم بۆ (شنۆ) خان و (سلمه) خان و (رۆژان) خان و کاك (علی) وە هەروەها کاك (عثمان) و کاك (سۆران)، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (مسلم) فەرموو.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەس و کاری شەهیدان جێگای ڕێز و تەقدیرن هەمووومان ئەو دەزانین قسەکەی من لە سەر ماددەی (2) بڕگەی پێنجەمە کە دیارە هەماهەنگی هەیە لەنێوان وەزارە تە مەعنییەکان کە ئیشارەت پێدرا وەزارە تی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوان سەبارەت بە خەرجی، هەم بۆ چارە سەری تەندرو ستی، هەم بۆ چارەسەری خوێندنی کوڕ و کچی شەهید و هاوسەری شەهید لە قوتابخانەو خوێندنگا ئەهلییەکان، ساڵانە بڕێکی زۆر پارە لەم بوارەوا تەرخان کراو سەرف دەکرێ، ئەوەی جێی باس کردنە کە بەراستی ڕێژەیەکی زۆری لە کەس و کاری شەهید و ساڵانە سوودمەند لەم ڕێکارە، بەلاّم لە گەڵ ئەوە شدا ڕێژەیەکی زۆر خەڵکیش هەن کە بەراستی بە نایاسایی یان شایستە نین هەن لەناو ئەم لیستانە خەرجێکی زۆریان لێ سەرف دەکرێ بوونەتە بارگرانی، بۆیە پێویستە لە ڕێگەی ئەو ڕێنمایی و مەرجانەی لەم یاسایە ئیشارەتی پێدراوە ئەم لیستانە پاك بکرێنەوە کەسانێك دابنرێنەوە لەو شوێنانە کە مەرجی یاساییان تێدابێت ئەم لیستە دووبارە ڕێك بخرێتەوە، پشتگیری لە برای بەڕێزم کاك (بهمن) دەکەم کە پێویستە هەر وەزارەتێك خەرجی کەس و کاری شەهیدان لە وەزارەتەکەی خۆی مامەڵکە رایی بکات کە زۆر جارجار بەراستی کێشەی زۆر هەیە لەنێوان وەزارەتەکان لە چۆنیەتی رایی کردنی مامەڵەکان بۆ کور و کچ و وارسی شەهید کە گرفت بۆ ئەو کەسانە دروست دەبێت کە لە چۆنیەتی مامەڵەی یاسایی نێوان وەزارەتەکان انشاء الله بەو جۆرە گرفتەکە چارەسەر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (د.زیدان) فەرموو.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە تیبینییەکیان بە گشتییە بۆ ئەم یاسایە چەند وشەیێکیان تێدا دوو بارە بۆتەوە، بەتایبەت لە سەرەتای زۆربەی بڕگەکاندا ئەویش لە شێوی رێکخستنەوە پاککردنەوە پێدا چوونەوە یان یەکخستن یان هەلوەشانەوە ئەم هەموو وشانە دەتوانین هاوتا بکەین لەگەڵ ناونیشانی یاساکەمان هەموو ئەو وشانە بکەینە چاکسازی، بۆ ئەوەی لەگەڵ ناونیشانەکە رێك بکەوێت وە وشەکانیش گونجاو تر بێت لە بەکارهێنانیان، تێبینی دووەمیشم لەسەر بڕگەی پێنجەمە لە بڕگەی پێنجەم پێویستە وشەی سەرەتا کە نوسراوە، پێویستە لابدرێ بەڵك و بکەینە وەزارەتەکانی دارایی و ئابووری و خوێندنی بالاّ و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان رێنمایی دەربکەن بە مەبەستی بەخشینی چارەسەری تەندلاوستی لەنێوان دوو کەس تەندروستی گشتی و تایبەت واتە نەخۆشخانە تایبەتی و گشتییەکان وە خوێندنی بەرایی و بالاّ ئیزافە بکرێت، لێرە مەبەستمان لەوەیە ئەو خوێندنانەی فوتابخانەکانن زانکۆ و خوێندنی بالاّی ماستەر و دکتۆراش بگرێتەوە بۆ کچ و کوڕ زو هاو سەری شەهید و وە ئەو هاو سەرەی هاو سەرگیری نەکردۆ تەوە لە فوتابخا نە و پەیمانگا و زانکۆ حکومیەکان لەناو هەرێم و دەرەوەی هەرێمیش لێرە ئیزافە بکرێ، بۆ ئەوەی بتوانن سوودمەند بن لە رێنماییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا (عبدالستار) فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاّ من وێرای ئەوەی پشتگیری ئەو بەڕێزانە دەکەم کە باسی لابردنی ووشەی پاککردنەوەیان کرد، فیعلەن منیش پێم وا بوو ئەو وشەی گو نجاو نییە دەکرێت، باش ئەوەی دەکرێت هەڵوەشانەوە دەڵێین هەڵوەشاندنەوە و رێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتی میرات گری ئەو کەسە تا دوایی، سەرنجێکم هەیە بەراستی بۆ هەموو لایەك ئێمە هەندێك لەو بەڕێزانەی ئێرە هەندێك پەر لەمانتارانی بەڕێز باسی خانەنشینی پلە بالاّکان و باسی پاشەکەوتی مووچە و باسی کەمترین خانەنشینی کرا، من پێم وایە کاتی خۆی دێ ئێمە پەلە نەکەین با هەرکاتێك کاتی خۆی هات هەر کەسێك ئازادە لەوەی کە خۆی چۆن قەناعەتی خۆی دەخاتە روو چۆن ناخی خۆی باس دەکات، نەك هەر دەتوانێ خانەنشینی پلەکەی خۆی خانەنشینی خۆی رەت کاتەوە دەتوانێ موڵك و ماڵی خۆشی ببەخشێ بە فەقیر و هەژار و خاوەن پێداویستی تایبەتی ئەم ولاّتە با بڵێی ئیعتیادییە، بەلاّم با لەکاتی خۆیدا بێت کە ئێستا ئێمە قسەمان نەکردووە، مانای ئەوە نییە کە ئێمە قسەمان پێ نییە، مانای ئەوەیە کە بەراستی ئێمە رێز مان لە رێکارەکانی بەڕێوە چوونی ئەم پەرلەمانە گرتووە وەرێز مان لە تەعلیماتەکەی گرتووە رێز مان لە

پەیڕەوەی ناوخۆ گرتووە، ئەگەر وای لێ بێ هەر کەسە و بە ئارەزووی خۆی بێ قسە بکا و ئەوی دیکەش دابنیشێ وا بێتە بەرچاو لە ڕاگەیاندنەکانا لێرە ئەو پاڵەوانە و ئەوەی تر شتی پێ نییە ئەوە شتێکی چاك نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (لقمان) فەرموو.

بەڕێز لقمان حمە حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمووومان دەزانین شەهیدان شکۆی نیشتمان و کەس و کاریشیان خانەوادەکانیان گەورەترین سووتەمەنی و قوربانیدان و قوناغە جیاجیاکانی نیشتمانی بە ئێستا شەوە، بۆیە کەس و کاری شەهیدان چاوەڕوانن حکومەتی خۆمان پاداشت و ئیمتیازاتی زیاتریان بۆ دەستەبەر بکات نەوەك بەزۆر زانینی ئەو ماف و ئیمتیازاتانەی کە پێشووتر لە چوار چێوەی ڕێنمایی و یاسا بەرکارەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆیان دەستەبەر کراوە ئەگەر بەپێی جێبەجیکردنی ماددەی (2)ی ئەم یاسایە بێت کەس و کاری شەهیدان بەشێکی زۆریان زەرەرمەند دەبن، ئەمەش دەبێت ئازادانی ڕۆحی نەمری شەیدانمان لە بەهەشتی بەریندا، بۆیە من پێشنیاز دەکەم بە لابردنی بڕگەی سێیەم و چوارەم لە ماددەی دووەم کە تایبەتە بە شەهیدان و وە ئەوەی تریشیان تایبەتە بە زیندانیانی سیاسی کە زیندانیانی سیاسیش بە شەهیدانی زیندوو هەژمار دەکرێن وە بەتایبەت پاداشتێکی کاتیان پێدەدرێت کە لە حکومەتی فیدراڵی بیست و پێنج ساڵە، بەڵام لە هەرێمی خۆمان دە ساڵە وە پاداشتەکەش کەمە، بۆیە پێشنیاز دەکەم هەردوو بڕگە لابرێن وە پێشنیاز دەکەم وە بە پێویستی دەزانم پاکسازی لیستی شەهیدان بکرێ هەمووومان دەزانین چمارەیێکی زۆر شەهید هەن شەهیدی فیعلی نین لە لیستی شەهیدان تۆمار کراون دەکرێ هەموو ئەوانە پێناسەی شەهیدانیان گرێتەوە بەپێی یاسا کارپێکراوەکانی شەهیدان هەموو ئەوانە لە لیستی شەهیدان دەردەهێنرێن وە مووچەیان بە ڕێژەیێك لە مووچەکانیان بۆ دیاری بکرێت لە چوار چێوەی وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی نەك مووچەکانیان ببڕدرێت بگوازرێنەوە، لەم حاڵەتەدا بڕێکی زۆر داهات بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان دەگەڕێتەوە، چونکە حکومەت کە ئەمان لە چوارچێوەی لیستی شەهیدان تۆمار کراوەن خەرجی خوێندن خەرجی چارەسەری وە هەروەها خەرجی پێدانی زەوی و کۆمەڵێك ماف و ئیمتیازاتی تریان پێدەدرێ ئەمانە ئەمانە هەموو بۆ حکومەت دەگەڕێنەوە، ئەمەش لە چوار چێوەی وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی ڕێك بخرێنەوە، هەروەها پشتیوانی لە کاك (سۆران) و کا (سعید) و (سلمە) خان، کاك (شاخەوان)، (شنۆ) خان و کاك (مسلم) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، (کلستان)، فەرموو، پێتان چۆن ئێمە دەرفەتێك بدەین بە وەزیری شەهیدان بۆمان روونکاتەوە بزانین، ئایا شتێك هەیە بەناوی برین لەناو ئیمتیازاتی شەهیدان دواتر ئەو بەڕێزانەی قسەتان نەکردووە قسە بکەن پێتان باشە ئەوە؟ با تەواو بێت ئەوانە، (کلستان) خان فەرموون.

بەڕێز گلوستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاورای ئەو هاورێیانەم برگەی سێیەم و چوارەمم پێباشە لابرێت، کاك (شاخەوان) کاك (لقمان)، (سلمی) خان، (شنۆ) خان، کاك (علی) وە هەروەها پشتیوانی لەوە ئەکەم برگەی شەشەم لەگەڵ برگەی حەوتەم هەڵوەشانەوەکە لابرێت تەنها پاککرد نەوەی ئەو لیستانە بێت وە بەردەوام بوونی ماف و ئیمتیازاتی زیندانی کراو و گیراوی سیاسی هەبێت بەتایبەتی کە ئێستا چەند قائیمەیێك حازر کراوە لە چاوەروانی ئەوەدان موودەی ئەوانەی کە ئێستا وەری ئەگرن تەواو بێن ئەوان بخرێنە بری ئەوانی تر کەوا تەواو دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك (گۆران) فەرموو.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ مافەکانی شەهید و ئەنفال لە ماددوە (2) پشتیوانی لە بەڕێز کاك (شاخەوان)، کاك (بهمن) دەکەم وە هەروەها لە برگەی دووەم پشتیوانی لە بەڕێز کاك (سۆران) بۆ راگیراوانی سیاسی و وە هەروەها (د. شێرکۆ) دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (هەژان) خان فەرموو.

بەڕێز هەژان حسن احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڤالأنم دیارە پێشنیارەکانی منیان وت، من تەنها بەس پشتگیری لە (شنۆ) خان، (سلمە) خان، کاك (سۆران)، کاك (شاخەوان)، کاك (لقمان)، دەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (د.ریبوار) فەرموو.

بەڕێز ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وتەیێك هە یە ئەڵێت (ذوی الشهداء اعز الناس)، واتە كەس و كاری شەهیدان عەزیزترین كە سن، لە بەر ئەوەی عەزیز ترین كەسن، چونكە عەزیز ترین كەسیان لەدەست داوە لەم سۆنگەیەوە من پرسیارێكم هەیە لە بەڕێز وەزیری شەهیدان موداخەلەیێكم هەیە لەسەر بڕگەی (5) لە مادده (2) پرسیارەكەم ئەوەیە دایكە شەهیدێك لە دە ڤەری بارزان پەیوە ندی پ ێوە كردم و تی من وە كو دایكە شەهید موو چەی شەهیدانە وەردەگرم، مینحەیێكیشم هەبوو لە كاروباری كۆمەڵایەتی، بەڵام مینحە كە بڕاوە ئێ ستا من بەو موو چەیە ناتوانم نەوەكانی خۆم بەخێو بكەم، بۆ یە داوا لە بەڕێز وەز یری شەهیدان دە كەم روونكردنەوە یەكمان بداتێ كە ئایا بۆچی ئەو مینحەیە بڕاوە؟ سەبارەت بە موداخەلە كەم پەیوە ست بە بڕ گە دوو بڕ گە پ ێنج ماددەی (2) هاتووە كە دەڵێ (حكومەت خەرجی خوێندن لە زانكۆیە ئەهلییەكان و حكومییەكان لە ئەستۆ ئەگرێ)، بەڵام نەهاتووە كە بلێ حكومەت خەرجی تەندروستی لە نەخۆ شهان ئەهلی یەكان و حكوم یەكان لە ئەستۆ ئەگرێ، ئەوە پێویستە دەستەواژەی نەخۆشخانە ئەهلییەكانیش ئیزا فە بكر ێت، بۆ ئەوەی روون بێت تەفسیری جیاواز هەڵنەگرێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، (كلستان)، فەرموو.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مە رێزەك مەزان بۆ خانەوادەی شەهیدا هەیە، بەس روونكردنەكا بچیك من هە یە لڤ ێرە، هە ندەك كەس هەنە ل زینداندا گەلەك هاتی نە ئە شكەنجەدان ئو ئافرەت هە یە لە زی ندا زارۆك پە یدا بوو نە هەر ئە ڤە ناشایستەی، لەبەر هەندێ هاریكاریەكا باش بێ تە كرن، لڤ ێرێ ئەز دەب ێژم ل بەر هە ندێ هە ندەك كەس هەبوونە كچ و كورێن هاتنە گرتن وشەهید كرن نووكە ژێ ناڤێ وان دگەل زیندانێن سیاسی ئێ ستا موو چە وەردگرن، مادەم دێ چاكسازی دێتە كردن دڤێت دیڤچوونەكا جدی بێتە كردن بۆ هە ندێ ناڤێ وان كە سانا دەربینن ئو هاوركاریەكا باش بۆ ڤان بكەن، بۆ ئەوەی حەقی وانا بەرزەف نەبیتن ئە پ شتگیری لە برادەرێ خوە كاك (عبدالسلام) دكەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك (جەلال) فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر باسی كرێ خوێندن و باسی موعالەجەی كەس و كاری شەهیدان كرا، هەموومان دەزا نین زی ندانیانی سیاسی لە عائیلەیێك كاك (سروان) باسی كرد یەك م ندالێ شمولی دە كا، كەس بیری لەوە كردۆ تەوە دە یان

خێزان دەناسم کاتێك ئافرەتەکەی ئەنفال کرایە، ئافرەتەکە منداڵی لە زگی بووە ئەو کاتە ئەو منداڵ بووە، لەبەر هەر هۆیەك بێت ئەو کات نەیتوانیوە خوێندن تەواو بکات، زوڵمێکی گەورەیە ئەگەر ئێمە نەتوانین لێرە وەکو حکومەت لێرە وەزیرە بەڕێزەکان دانیشتینە لەگەر وەزیری شەهیدان، بە شەخصی قسەم کردووە لێرەیە لەگەڵ وەزیری پەروەردە قسەم کردووە دەکرێ حکومەت لە ڕێگەی ئەو دوو وەزارەتەوە، بەراستی ئەگەر زانکۆکان هی حکومەتە دەتوانێ کورسییەکیان بۆ دابین بکرێ، ئەهلییەکان کە لەسەر حیسابی ئەم وڵاتە لەسەر حیسابی خوێنی ئەم شەهیدانە بوویینە ساحێبی ملیۆنان دۆلار لەسەریان فەرز کرێ هەرە یەك لەوانە لە باخچەی ساوایان تا دەگاتە زانکۆ، یەکێك لەو نەوەی ئەنفالانە یان نەوەی شەهیدەکان هەڵبگیرێ ببێتە ئەمرێکی رەسمی دەشکرێ بەخاوی، ئێمە هەموو کوڕی ئەو وڵاتەین ئەوان زۆر موستەفید بوونە، ئەوی تر سەبارەت بە زەوی ئەنفالکراوان کە کاك (عبدالسلام) باسی کرد پێنج ساڵە وەریان گرتووە کاك (عبدالسلام) باسی خزمەت گوزاری دەکات کاکە خزمەتگوزاریان ناوێت بەس بەناویان بکەن، هەتا ئێستا رەقەمە هەر کەس نازانێ عەردەکەشی لەکوێیە، یەعنی ئەوە وەفادارییە بەرامبەر خوێنی ئەنفالکراوان ئەو هەموو قوربانییەیان داوە ئێستا ئەو کارەیان بۆ نەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (رۆژان) خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەگەڵ ئەوەی باشتر وا بوو ناوی شەهید و ئەنفال لە پرۆژەی چاکسازیدا نەهێنرێ، بەڵام هەموومان ئەزانین لیستی شەهیدان و ئەنفالکراوان پێویستی بەوەیە کە پێداچوونەوەی تیا بکرێ و پاکسازی بکرێ، سەبارەت بە برگەی یەکەمی ماددەی (2) باسی راگرتنی کۆکردنەوە دەکات لە نێوان هەردوو ماف و ئیمنیاواتەکانی یاسای ژمارە (9) ساڵی (2007) و ژماری (11) ساڵی (2011) وە ئیستسنایەکی تیاکراوە کە ئەوانەی کە زیاتر لە شەهیدێك یان ئەنفالێکیان هەیە ئەوانە ناگرێتەوە، بەڵام من داوای روونکردنەوەیەك لە بەڕێز وەزیری شەهیدان دەکەم، ئەی سەبارەت بەو زیندانی سیاسیانەی کە شەهیدی دەرەجەیەکیان هەیە و خۆشیان زیندانی سیاسین ئایا ئەمانەش دەگرێتەوە؟ وە داواکارم ئەوانەش بەدەر بکرێن، چونکە ئەوانیش هەر وەکو ئەوان کەسی دەرەجە یەکیان شەهید بووە، سەبارەت بە برگەی سێیەم پەیوەندی نێوان فەرمانبەران و حکومەت پەیوەندییەکی تەنزیمییە، بەڵام شەهیدان و ئەنفالکراوان ئەمانە گیانی خۆیان بەخشیوە وە سونبوولی رزگارین بۆ کوردستان گیانی خۆیان بەخشیوە لەپێناوی ئازادیا وە ئەو برە پارەی کەس و کارەکانیان وەری ئەگرن ئەوا پاداشتە نەك مووچە، بۆیە پێشنیار دەکەم برگەی سێیەم لابرێت نا بێ شەهیدان بەپێی یاسای خانەنشینی بەرکار کەس و کارەکانیان میراتگرەکانیان دەستنیشان بکرێن ئەگەر بکرێ بەپێی یاسای پێویستە بەپێی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2007) کە میراتگری شەهیدان دەستنیشان بکرێ، بۆ ئەوەی هیچ میراتگرێکی دەرەجە یەکی شەهید بێبەش نەبێ، سەبارەت بە

برگەی پێنج پشتیوانی لە قسەی کاك (د.ریبوار) دەکەم، سەبارەت بە برگەی چوارەمیش داوا ئەکەم هەردوو ئەو برگەیە برگەی سێیەم و چوارەم لابربێت، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (شیرین) خان، فەرموو.

بەرێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە کەس و کاری ئەنفال کراوان و شەهیدان شکۆی ولاتن و گەورەترین قوربانیان لە پێناوی ولات و نیشتیمان داوە، بە حوکمی ئەوەی یاسای تایبەت بە کەس و کاری ئەنفال هەیە کە یاسای ژمارە (9) ی ساڵی (2007) ە، ئەکرا هەر پرسێك پەیوەست بە بواری ئەنفال ئەو پرۆژە یاسایە هەموار بکرایە نەك لە نێوەندی پرۆژەیەك یان پرۆژە یاسای چاکسازی کەس و کاری ئەنفال یان پرۆسی ئەنفال هاوتا کرایە، لەو روانگەش نوێنەری (20) رێکخراوی بواری ئەنفال و شەهیدان هاتوونە تە پەرلەمان و نارەزایەتی خۆیان لەسەر ئەو ماددەیە دەربریووە، لە روانگەی پرۆژە یاساکە رەنگە ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری ئەنفا کراوان بەرتەسك بکرێتەوە، کەس و کاری شەهید و ئەنفال چاویان لە دەستی پەرلەمانی کوردستانە کەبالاترین دەسەلاتی تەشریعیە بە خوێنی شەهیدان و ئەنفال کراوان دروست بووە، بۆیە تەمانا ئەکەین پەرلەمانی کوردستان ئەو حەقە بە خۆی نەدات دەست بۆ قوتی کەس و کاری شەهیدان ئەنفال کراوان ببرێ، بەداخەوە ئەلێم ئەگەر ئێستاش بەراورد بکرێ لە نێوان کەس و کاری ئەنفال و جاشێك چ لە روانگەی ماددی و مەعنەوی و پۆستەوە بە دەیان قات و زۆرترین ئیمتیاز لەو جاش و موستەشارانە دراوە، لەو روانگەوە پێشنیار ئەکەم ماددەی دووەم برگەی یەك و سێیەم و چوارەم لابرێ و بە پێی ئەو یاسایە واریسی ئەنفال یان میراتگرانی ئەنفال کە بریتیە لە ژن و مێرد و دایك و باوك و کچ و کور و خوشك و برا بەهیچ شێوەیەك مووچە و مینحەی کەس و کاری ئەنفال نەبرێ، پشتگیری لە بەرێزان کاك عەلی و کاك شاخەوان و کاك سۆران و کاك لوقمان ئەکەم و شنۆ خانیش.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی دووەم لە برگەی سێیەم و چوارەم ناروونیەك هەیە، تایبەت بە لێبرینی ئیمتیازاتی خانەوادەی سەربەرزی شەهیدان و شەنفال و زیندانیانی سیاسی، بۆیە ئەگەر وابێ گومان لەوەدا نییە کەسمان لەگەڵ ئەو بابەتە نین، پێشمان وایە بابەتێکە ناکرێ جێگەی بکرێتەوە بە یاسا رێگە بدرێ ئیمتیازات یان ببردرێ، ئەگەر وا نییە ئەبێ روون کردنەوە بدرێ لەو پەرلەمانە، بۆیە داوا لە بەرێز سکرتێری ئەنجوو مەنی وەزیران ئەکەم بەو پێیەی بەرێزتان وتتان ئاگاداری وردەکاری ئامادەکردنی

راپۆرتەکە یە، روون کرد نەوەی پێویست لە سەر ئەو بابە تە پێشکەش بکات، تێبینی دووەمم، دیارە لە هەرێمی کوردستان کچ و کوری شەهید و ئەنفال لە زانکۆ ئەهلیەکان و قوتابخانەکان بری ئەو پارەیان بۆ سەرف ئەکرێ کە پێویستە بیدەن، لە پرسی چارەسەری تەندروستیش لە نەخۆشخانە گشتیەکان ئەو ئیشکالیەتە نییە، لە رێگەی وەزارەتی تەندروستی حکومەتی هەرێم رێنمایی بۆ ئەو مەبەستە دەرکراوە، ئەوەی گرفت هەیە نەخۆشخانە تایبەتەکانە، دایکە شەهید و باوکە شەهید یان کور و کچی دوو چاری نەخۆشیەك ئەبێتەوە چارەسەری تەنیا لە نەخۆشخانە تایبەتەکان ئەبێ بە داخەوە بە شێکی زۆر ئەبینین لە میدیاکان کور و کچێکی شەهید دێتە سەر شاشەی تیڤی و ئیمکانیەتی نییە، گومانمان لە جدیەتی حکومەتی هەرێم نییە، دلسۆزی حکومەتی هەرێم، بۆیە واباشە لە برگەی پێنجەم لە ماددەی دووەم بابەتی نەخۆشخانە تایبەتەکان ئیزافە بکرێ، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا ناسر.

بەرێز عبدالناصر احمد علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دوو برگەی سێ هەڤالأن باسیان کرد، بۆیە پێشنیار ئەکەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفال پێویستە بە پێی یاسای تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەسانی شەهیدان و ئەنفال کراوان ژمارە (9) ی (2007) دیاری بکرێ، ناکرێ بخرێتە چوارچێوەی یاسای خانەنشینی، چونکە ئەو برە پارەی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال وەریئەگرن پاداشتە نەك مووشە، بۆیە داوا ئەکەم ئەو چاکسازیە لە خانەنشینی کەس و کاری شەهید ئەکرێ ئەو برە پارەیە بۆ کەس و کاری شەهیدان بە تایبەتی بۆ ئەو کەس و کارە نەخۆشانە سەرف بکرێ کە لە نەخۆشاخانە تایبەتەکانە، پشتیوانی لە برگەی سێ و یەك و پشتیوانی رۆژان خان و کاك لوقمان و سەلما خان و برادەران، پشتیوانی لە قسەکانی کاك سۆران ئەکەم بۆ مەبەستی زیندانیانی سیاسین پێویستە لە رووی زیندانیانی سیاسی ژمارەیەکی زۆر تا ئێستا مووچە وەرناگرن، (5) هەزار کەس مووچە وەر ئەگرێ (18) هەزار کەس مووچە وەر ناگرێ، ئەبێ و داوا ئەکەین لە وەزیری شەهیدان و ئەنفال روون کردنەوە لەو بارەوە بدەن، بۆیە پێشتر بریار بوو زیندانی سیاسی مووچەیان بخرێتە سەر عێراق، تا ئێستا هیچ وەلامێك نیە، کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال و زیندانی سیاسی موستەمیر پەیوەندی ئەکەن.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك هاورێ.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دوو برگەی یەکەم زیندانیانی سیاسی مینحەکەیان لە (2020 بۆ 2021) کە ئەمسالٚ کۆتایی دێ، لە (2011) بۆ ماوەی (10) سالٚ ئەو مینحەیان بۆ دیاری کراوە، لە بەغدا هەم مووچەی زیندانی سیاسی بۆ ئەو مینحەیە زیادە و هەم ئەو بوودجەی تەخسیس کراوە بۆ ئەوان زیاتر، لە مووچەیان مانگانە (750) هەزارە لە هەرێمی کوردستان (500) هەزار، لێرە (10) سالٚ لەوێ (25) سالٚ، بۆیە پێشنیار ئەکەم برگەی سێ و برگەی چوار لادرێ بۆ ئەوەی زیندانیانی سیاسی بە شێوەی زیندوو لە قەلٚەم بدرێن، نەبنە قوربانی ئەوپرۆژە یاسایە، پرسیار لە وەزیر ئایا چارەنووسی ئەو (18) هەزار زیندانی سیاسیە چی لێ دێ ئەگەر ئەوانە کۆتایی هات کە هەموویان مامەلٚەیان تەواو کردووە، تەنانەت هەویەشیان بۆ کراوە، پشتگیری لە کاك لوقمان و ڕۆژان خان و کاك سۆران و سەلما خان و کاك شاخەوان و شنۆ خان و کاك مسلیم و هەژان خان و شرین خان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادیە خان نوقتەی نیزامی.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (68) ی پەیڕەو و ماددەکانی دواتری ڕێککاری پرساندن دیاری کراوە، بۆیە پێشنیار ئەکەم زیاد لە جارێ ووشەی پرسیار ئەکەم لە وەزیری تایبەتمەند لێرە دوو بارە کرا یەوە، وەزیرە بەڕێزەکان هیچیان بە مەبەستی پرساندن لێرە نین، بۆ پێشکەش کردن و روون کردنەوە لێرەن، بۆیە پێشنیار ئەکەم لە پرۆتۆکۆل بسرێتەوە یان بگۆڕدرێ بە داوا کردن و روون کردنەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەلێن.

بەڕێز بەلێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی دارایی لە پەرلەمان زۆر باسمان لەوە کرد لەو لەمپەرانەی لە بەردەم تێپەڕاندنی یاساکە دروست ئەبێ هەلٚیان گرین، لەبەر ئەوە زۆر بە وردی ئەو برگە و ماددانەی پەیوەندە بە کەس و کاری شەهیدان تاوتوێ کرا لەگەلٚ بەڕێز وەزیری شەهیدان، ئێمە ئەو تەوافوقەی لەسەر کەس و کاری شەهیدان هەبوو لەلای لیژنەی دارایی و ئەندامە بەڕێزەکانیش هەبوو، ئەمەوێ بلێم بۆ ئەوەی ئیشەکە تێکەلٚ نەکەین لەو ماددە و برگانەی لەو یاسایە هاتووە، ئەوەی کەس و کاری ئەهیدان ئەیانەوێ ئەوەیە کەس و کاری شەهید شایستە داراییەکانیان پارێزراو بێ، حکومەتیش ئەو دلٚنیاییەی دا بە لیژنەی دارایی، لە کۆتاییەکانی نووسینی ڕاپۆرتەکە حکومەتی هەرێم مەسجێکی نارد کە چۆن پێمان باشە وادابڕێژین بۆ

ئەوەی ئەو ترسە نەمێنێ، بۆیە پێشنیار ئەکەم برگەی سێیەم لە ماددەی دوو بەو شێوازە دابڕێژرێ (مافی دارایی سەرجەم شەهیدان و ئەنفال کراوان پارێزراو ئەبێ، بەڵام لە کاتی مردنی سەرجەم میراتگران ئەوە ئەو مافە داراییە کۆتایی پێ دێ و ناگوازرێتەوە بۆ کەسانی دیکە) واتە نەوەکانی تر بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار مامەڵەی لەگەل ئەکرێ جگە لە سوودمەندان بەپێی یاسای ژمارە (19) ی ساڵی (2015) یاسای ماف و ئیمتیزات و جینۆساید لە هەرێمی کوردستان، خاڵی دووەم ئەوەی کاك سۆان باسی کرد پشتیوانی ئەکەم، بەشێ لەو زیندانیە سیاسیانەی کە ئێستا مینحەکە وەر ئەگرن لە (4-11-2020) کۆتاییان پێ دێ، هێشتان بەرچاومان روون نییە، ئایا بە دەرچوونی ئەو یاسایە ئەوانەی کە هێشتان ماون نەك ئەو رەقەمەی تر باس ئەکرێ، ئەوانەی ئێستا ماون ئایا مینحەکانیان ئەبرێ یان نا؟ پشتیوانی لە کاك رێبوار ئەکەم بۆ زیاد کردنی نەخۆشخانەی تایبەت بۆ برگەی پێنجەمی ئەو ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك هێرش.

بەڕێز هێرش حسن حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە برگەی سێیەم لە دوای نەمانیان ئەو مافە داراییە ناگوازرێتەوە، پێشنیار ئەکەم لە دوای نەمانیان ئەو مافە داراییە کۆتایی پێ نەیەت، سەندوقێك دروست بکرێ بە ناوی ئەو شەهیدانەی میراتگرانیان لە ژیان ماون، لە هەر بەرێوەبەراتیەك بۆ ئەوەی لە پرۆژەی خزمەتگوزاری خەرج بکرێ لە داهاتوو، سەبارەت بە برگەی پێنجەم لە دوای لە ئەستۆ گرتنی خەرجی چارەسەری تەندروستی و خوێندن بۆ کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردووە لەگەڵ کور و دایك و باوك، مەرجەکانی شایستە بوون لابرێ، لەبەر ئەوەی مەرجی شایستە بوون تەنیا ئەوەیە کەس و کاری شەهیدە، پێم وانییە پێویست بێ، پشتیوانی لە کاك عوسمان و کاك سۆران و کام ناصر و کاك لوقمان و سەلمان خان و شنۆ خان و هەموو ئەو هەڤالانەی تێبینیان هەبوو.

بەڕێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبینیەی منیش لەسەر ماددەی دوو برگەی سێیەمە، هاورێیان بە جوانی باسیان کرد، بەڵام بۆ رەواند نەوەی و نیگەرانی لای کەسو کاری شەهید و زیندانیان و ئەنافال هە یە ئەکرێ بەو شێوە دابرێژرێتەوە (ماف و ئیمتیازات و مینحەی میراتگرانی قوربانیانی ئەنفال و شەهید و جینۆساید پارێزراو ئەبێ بۆ هەر یەك لە دایك و باوك و هاوسەر و کور و کچ و خوشك و برای قوربانی) دواتر ماددەی سێیەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ڕوپاك خان.

بەڕێز ڕوپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەهەمان شێوەی كاك عەلی داوای ڕوون كردنەوە لە وەزیری شەهیدان ئەكەم لەسەر ئالیەتی كاریان بۆ شەهیدی حەقیقی چۆن جیا ئەكرێتەوە؟ هاوكارانم باسیان لە زیندانی سیاسی كرد كە (18) هەزار زیندانی سیاسی ماوە، ئایا كە ئەو یاسای كۆتایی پێ دێ و ئەو (5) هەزارەی سوودمەند بوون ئایا ئەو (18) هەزارە ئەخرێتە شوێنیان؟ پشتگیری لە قسەكانی شیرین خان ئەكەم بۆ ماددەی یەكەم برگەی یەكەم، پشتگیری لە قسەكانی ڕۆژان خان ئەكەم بۆ برگەی سێیەم، بۆ برگەی شەشەم و شەی پاك كردنەوە بۆ بنەماڵەی شەهیدان لە ئاست ئەوان جوان نیە، هەڵوەشاندنەوە بەسە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو شایان خان.

بەڕێز شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كران، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو شرین خان.

بەڕێز شیرین یونس عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كرا، پشتگیری ڕۆژان خان و كاك سۆران و سەلما خان و شنۆ خان و كاك موسلیم و كاك لوقمان وشیرین خان و كاك هاوڕێ ئەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك كاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوە نوقتەی نیزامیم هەیە لەسەر ماددەی (54)ن لە برگەی سێیەم زۆر بە وازیحی هاتووە ئەندامان چۆن شێوازی ئاخاوتنیان چۆنە، هیوام وایە پابەند بن بە ماددەی (54)، لە مەر بەشی دووەم لەو فەسڵە باس لە چوار شەریحەی زۆر گرنگ ئەكات، ئەو شەریحەیە وەكو شەهیدان كە شكۆی نیشتیمانی و زیندانیانی سیاسی كە قەڵایەكی خۆڕاگری و كەس و كاری ئەنفالیش شەهیدی زیندوون، بۆیە نەدەبوو ئەوە لە یاسای چاكسازی هەبووایە، ئەبوایە بە شێوازی تر بووایە كە چەند تەرحێكم لەسەر هەیە، هەموو

ئەو برادەرانەی پێشنیاری ئەوەیان کرد برگەی یەکەم و دووەم و سێیەم لا برێ، پشتیوانیان ئەکەم، لە هەمان کات ئەوانەی کاك سۆران ئاماژەی پێ کرد کە خاڵێکی زۆر گرنگە، خەڵکی زۆرمان هەیە لە هەرێمی کوردستان تا ئێستا حیساب نەکراوە گیراوی سیاسی یان راگیراوی سیاسی بوون، پێشنیار ئەکەم لە بری برگەی سێیەم برگەی تر زیاد بکرێن هەژمار کردنی ساڵانی زیندانی کردن بۆ ئەو کەسانەی زێندانی سیاسی بوون و سوودمەند نین لە هیچ شتێکی دەوڵەت، داوا ئەکەم چەسپاندنی ئەو مادده دەستوورییەی کە باس لە قەرەبوو کردنەوەی کەس کاری ئەنفال و شەهیدان ئەکات لە دەستووری عێراقی لەو یاسایە بچەسپێندرێ، بۆ ئەوەی بتوانن قەرەبووی ئەوە بکرێتەوە، لەو خاڵەش باس لە پاکسازی لەلیستی شەهیدان بکرێ، پێم وایە ئەو تەعریفە مەعروفە، موناقەشەی زۆر هەڵئەگرێ، هەر کەس پێناسەی شەهیدی نەبێ نەیگرێتەوە، ئەتوانین لای بدەین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی باس لە میراتگرانی شەهیدان و زیندانیانی سیاسی، ئەگەر ئەو برگانەی لە دوایە جێ بەجێ بکرێ، بە دڵنیاییەوە زۆربەی واریسی شەهید و زیندانیانی سیاسی و ئەنفال مووچەکانیان ئەبرێن، لەبەر ئەوەی ئێستا خەڵك هەیە مووچەی خوشك و برا و دایك و باوکی وەر ئەگرێ، خۆی مینحەیە، خۆشی زیندانی سیاسیە، مووچەی کەس و کاری ئەنفال خوشك و برا و دیاك و باوك وەر ئەگرێ، ئەگەر لێرە ئەوە بە مینحە حیساب بکرێ یەکیان وەرئەگرێ، یان خۆی یان خوێنی دایك و باوك و خوشك و برا، بۆیە لێرە پێشنیار ئەکەم ماددەی دوو ئەو برگانەی باسی لە میراتگیری شەهید و ئەنفال و زیندانی سیاسی ئەکات هەڵگیرێ، پشتگیری لە کاك شاخەوان و کاك لوقمان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سوسن خان وەزیری شەهیدان، فەرموو کاك باپیر.

بەڕێز باپیر کاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەشە گرنگە کە چوار توێژی گرنگە و مافیان لەسەرمان هەیە، ئەبێ بە هەستیارییەوە ئەو مادده و برگانەی پەیوەندە بەوان تەعامولیان لەگەڵ بکەین، دەربارەی ماددەی دووەم برگەی دووەم بەر چاو روون نییە، یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال کراوان و زیندانی کراو و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسای بەرکار، ئایا یەکخستنی مەبەستی ئیدارەی هەولێر و سلێمانی کە هەبووە ئەو یەکخستنەیە؟ یان یەکخستن و هاوتا کردنیەتی لەگەل بەغدا؟ یان هەموویان بە یەك شێوە بێ پلە یان پلەکان ڕێکئەخرێتەوە، ئەو یەکخستنە زۆر روون نییە، دەربارەی برگەی سێیەم و

چوارەم قسە کرا، برگەی پێنجەم باس لەوە ئەکات بۆ خەرجی و چارەسەری تەندروستی، ئێمە ناوی وەزارەتی خوێندنی بالاّ و پەروەردە بێنین کە بیگرێتە ئەستۆ، لەبەر ئەوەی کور و کچی ئەنفال و زیندانی سیاسی هەیە کە پارەیان نادرێ، زۆرجار هەیە کاتی تاقی کردنەوە کێشەیان بۆ دروست ئەبێ، بۆ ئەوەی ئەو خەرجیەش نەکەوێتە سەر حکومەت زانکۆی حکومی لە ئەستۆی بگرێت و بێ قەید وەرگیرێن بەپێی ئەو بوارەی لێ دەرچوون، مەسەلەی هاوسەرگیری کە ئەڵێ هاوسەرگیری نەکردۆتەوە، کە هاوسەرگیری ئەکات بێگومان گرێبەستی هاوسەرگیری ئەکات، راستەوخۆ میراتگر نامێنێ، بۆیە ئەو وشەی لێ لا برێ، برگەی شەشەم و حەوتەمیش پێم باشە پێداچوونەوە هەڵوەشانەوە بێت لە جیاتی پاکردنەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جەلال.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەبینین لە نەتیجەی پەرۆشی سەرجەم فراکسیۆنەکان و ئەندامان بۆ کەس و کاری سەربەرزی شەهیدان، بەو پێیەی ئێمەش بەشێکین لە ئازار و کێشەکانی ئەوانین، ئەکید بیر لەوە ئەکەینەوە هەست ئەکەین لە ماددەی دوو برگەی سێیەم ناروونییەك هەیە و پێمان وایە ئەگەرچی بەرێز وەزیری شەهیدان وەلاّم ئەداتەوە، بەلاّم ناروونییەك هەیە ئەبێتە هۆی ئەوەی بەجۆرێك دڵی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال زویر بکات، بۆیە پێم باشە لە برگەی سێیەم لە ماددەی دوو پارێزگاری لە ماف و ئیمتیازاتی میراتگرانی کەس و کاری شەهیدان و قوربانیانی ئەنفال و جینۆساید ئەکرێ، بۆ هەر یەکە لە هاوسەر و کچ و کور و خوشك و برا ئەوە ئیزافە بکرێتە سەرین پشتگیری قسەکانی کاك عەلی و کاك هاورێ و کاك عبدالسلام دۆڵەمەری و کاك زانا و ئاشنا خان و شنۆ خان و رۆژان خان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ل سەر ماددا ئێك و دوو بەحس هاتە کرن کو یاسایەکی ل عێراقێ نەمایە و کاری پێ ناکرێ، لە هەرێمی کار پێ کریە، ئەز دیفاع لە حکومەتێ هەرێمێ ناکەم کو کار پێ کرنا یاسایە عێراقی بێتن، گومان نیە جیهەت و ئالیەت و قانوونی و قەرارە تەشریعی و قەرارا پەرلەمانێ کوردستانێ و دەستووری عێراقیش لە پەرلەمانی کوردستانێشە جهێ پەسند کردن و دەرکردنا یاسایان، هەر وسا ئینفازا قانونێت ئیتیحادین بەس ئەگەر قانوونەك ل عێراقێ ئیلغا بیت ئەم ل ڤێرێ نابیت کار پێ بکەین ئەڤە قیودێت قانوونی نیە، نموونە ل برگا دووێ دانیشتنا ئەڤرۆ قانوونا تایبەت بە ماددێت هۆشبەر، ئەڤ قانوونا ژمارە (68) ی سالاّی (1965) ە، بەری دوو ساڵە ل عێراقێ کاری پێ ناکرێ و یا سایەکا نوێ دەر کری، تا نو کە پەر لەمانی

کورد ستانێ ئەڤ یا سایە پە سند کری، چ قیود ێت قانوونی نی نە ئە گەر قانوو نەکا عێرا قی ل بە غدا کو قانوونەکا دی دەرکەت لازمە ل ڤێرێ بهێتە گۆرین، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سوسن خان.

بەرێز سوسن محمد میرخان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ئەوەی لیژ نەی تایبەتمە ندین لە سەر ماددەی دووەم زۆر ترین نی گەرانی لای پەر لەمانتاران و رێکخراوەکانی تایبەت بەو مەسەلەیە، تەنانەت هاتوونە لیژ نەی ئێمەش و زۆر قە لەق بوو نە، ئێ مە وە کو لیژنەی شەهیدان چەندین جار لەگەڵیان و لەگەڵ وەزارەتی شەهیدان دانیشتووین و خۆشمان وەکو لیژ نەی شەهیدان تەقەبوولی ئەوە نا کەین ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و زیندانیانی سیا سی کەم بکرێتەوە، بەڵام ئەم چاکسازیە زۆر پێویستە، لە ئێستا (18) هەزار زیندانی سیا سی چاوەرێی وەر گرتنی مینحەی خۆیانن، زیندانی سیاسی هەیە هاتووە ئەڵێ زیندانی سیاسی حەقیقم تا ئێستا ئەو مینحەیەم پێ رەوا نەبووە، بەڵام زیندانی سیا سی نا حەقیقی بەبەر چاوی من ئەو مینحە یە وەر ئەگرێ، بۆ یە ئەبێ پشتیوانی ئەوە بین پێداچوونەوە بە لیستی زیندانیانی سیا سی و لیستی شەهیدان بکرێ، ئێمەش قبوڵ ناکەین مافیان کەم بکرێتەوە، هەندێکیان پرسیاریان ئاراستە کرد، پێم باشە وەڵام بدەمەوە............

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر وەزیر وەڵام بداتەوە، ئەگەر ئاراستەی لیژنەی کراوە.

بەرێز سوسن محمد میرخان:

.... ئێمەش وەکو لیژ نەی شەهیدان پێمان با شە وەزارە تی پەیوەند یدار روون کرد نەوەی پێویست بدات، چونکە ئێ مەش کەس و کاری شەهیدین، زۆر بەی ئەوا نەش لە لیژ نەی شەهیدین کەس و کاری شەهیدن، ئێمەش تەقەبولی ئەوە ناکەین مافیان کەم بکرێتەوە، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەرێز وەزیری شەهیدان.

بەرێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا ئەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان بەو حوکمی ئەوەی قسە زۆر کرا، دەر فەت بە روون کرد نەوە و هەم پرسیاریان کرد لە دەرەوەی پرۆتۆکۆڵە، بە تە سەوری من ئە گەر جواب وەر نەگرن رەدنگە بەر چاو روو نی نەبێ، سوپاسی پەرلەمانتاران ئەکەم کە بە جۆشەوە ئەکسەریەتیان خەڵکی شۆرش گێر و خاوەن شەهید و کەس و کاری زیندیانی سیاسی و لە قۆناغی رزگاری رۆلی بەرچاویان هەبووە، پە یەکانی هەم تە شریعی و قەزائی و تەنفیزی بە خوێنی شەهیدان و زیندانی سیاسی و بەری رە نجی خەباتی گەلی کورد ستانە، ئەو

دلسۆزی بەرێزتان حەقی خۆ یەتی لە سەر مە سەلەیەکی حەسا سی وا رابوە ستن و روون بێ لا تان، چونکە کەس و کاری شەهید و زیـندانی سیا سی هەر چیان بۆ بـکرێ حەقی خۆیا نە، بەرکەو تەی کیم یایی، نایشارمەوە لە کۆبوو نەوەی ئەنجوو مەنی وەز یران خودی سەرۆکی ئەنجو مەنی وەز یران و جێگرە کەی و ستاف نوێی حکو مەتی هەرێمی کورد سان جەختی کردۆ تەوە لە خز مەتکردنی کەس و کاری شەهید و زیـندانیانی سیا سی، بەڵام ئەوەی را ست بێ بۆ ئێوە بە هۆی قەیرانی دارا یی لە هەرێم ئەو رەو شەی سیاسیەی لە کابینیە پێشوو هاتە پێش، بارگرانی گەورە بۆ سەر کابیـنەی را بردوو درو ست بوو، وەزارە تی شەهیدانیش پشکی گەورەی بەر کەوت بە تایـبەتی ئەو بە شانەی لەقۆناغی خەباتی رز گاری نیـشتیمانی خەباتیان کردووە حەق و مافین پێ نەدراوە، زۆربەی پەر لەمانتارانیش ئاماژە یان پێ کرد کە راستیـشە، بەڵام شتێکی تر هەیە کە گرفت هەیە یان نییە؟ زوربەی پەرلەمانتارە بەرێزەکان ئاماژەیان پێ کرد، بەڵێ هەیە، ئەبێ دەرچەیەك بدۆزینەوە بۆ ئەوەی راست و ناراست لێك جیا بکەینەوە، کاتی خۆی بە یاسا ئەوە رێکخراوە، هیچ شتێی نـیە لە وەزارە تی شەهیدان لە دەرەوەی یا سا کرا بێ، بە یا سا کراوە، بەڵام ئەبێ جارێکی تر واقیعی کوردستان خۆتان ئەزانن چۆن بوو، ئەبێ ئەو عەمەلـیە بە وردی و لە سەر خۆیی و دوور لە وەی قەناعەتمان پێ هەیە کاری لەسەر ئەکەین، لێرەوە پێش ئەوەی بـچمە ناو پرۆژە کە دڵنـیایی ئەدەمە کەس و کاری شەهیدان و زیندانی سیاسی نە لە پرۆژەکە نە لە هیچ شوێنێکیش با سی بڕینی نە مینحە کراوە نە مووچە کراوە، تەنیا تەنزیم کردنە، دادپەروەریە، ئەوەش هەمووومان کۆکین لە سەر ئەوە تەنیزم بکرێ، ئەو پرۆسیارانەی کردیان لە دەرەوەی، یەکەم بەرکەوتووی چەکی کیمـیایی پر سیاریان کرد، لیژنـە یەکمان دا ناوە بەرکەو تەی چەکی کیم یایی بۆ بەر چاو روو نی بەرێزتان نزیـکی (800) کەس مینحەیان هەیە، (8) هەزار کەسیش ئێستا مە لەفیان لای ئێمە، داوا ئە کەن ئێمە پێدا چوونەوە بـکەین و ئیشیان بۆ بکەین، حەقیقەتی ئەو هەرێمە ئەزانین و ئەبێ بایی ئەوە خەمخۆر بین و ئەوەی حە قە حەقی بدرێتێ و ئەوەی حەقی نیە پێی بلێین شمولی نا کات، لە گەڵ وەزارە تی تەندرو ستی لیژنـە یەکمان درو ست کردووە بە کەسانی پسپۆر و خەبیر لە بواری تەشخیس کردن و دیاری کردنی بەرکەوتەی چەکی کیمیایی و خۆشبەختانە ئەنجومەنی وەزیران فەرمانی دەرکردووە و لیژنەکەشمان دیاری کردووە لەلایەن هەردوولاوە، هەم ئەچینەوە بەو (800) کەسە، هەم بەدواداچوون ئەکەین بۆ ئەو (8) هەزارە، یەعنی بۆی هەیە ئەگەر یەك کەسیش لەو (8) هەزارە حەقی خۆی بێ حەقی ماف خۆ یەتی، سولفەی خانووی خۆکرد، را ستە، بەهۆی قەیرانی داراییەوە راوەستاوە، نیوەی وەریگرتووە و نیوەی ماوە، نیوەشی قەرزاربای شیش فرۆش و دوکاندارە، بە هۆی قەیرانی داراییەوە بوو، سولفەی زەواجیش بەهەمان شێوە، زیندانی سیاسی، بەپێی ئەو یاسایەی لە پەرلەمانەوە دەرچووە بە ژمارە (11)ی (2011) مامە ڵە لە گەڵ زیـندانی سیا سی ئە کەین، (5) هەزار قسور مینحەی هەیە، بە سەراحەت بە ئێوەش رائەگەیەنم مینەحەکە کۆتایی پێ هاتووە لە (1-7-2019)، لە (2020) یش ئەوانیش کۆتایـیان پێ دێ، حکو مەتی هەرێم و پەر لەمانمان هە یە، یا سای خۆشمان هەیە، وەزارەتەکان مامەڵە لەگەڵ ئەو یاسایانە ئەکەن کە لە پەرلەمانەوە دەرئەچن و یان تە بەنی

یاسا كارپێكراوەكان ئەكەن كە لە ناوەندەوە دێت، (18) هەزارەكەش نایشارمەوە هەیانە (6، 4، 5، 3) ساڵە هەویەی بۆ كراوە و پشتراست كراوەتەوە، كراوە بە زیندانی سیاسی، تا ئێستا نە خز مەتگوزاری بۆ كور و كچی ئەكرێ، نە خۆشی مینحەی هەیە، جا ئەوە گرفتێكی زۆرە، بۆیە لەو یا سای چاك سازییە ئەو بە ندو و خاڵانەمان هێناوە بۆ ئەوەی دەست كراوە بین، ئەوەی بەپێی یاساكە كۆتایی هاتووە تەواو، ئەوە شی حەقی خۆیەتی لەو (18) هەزارە حەقی خۆی پێ بدرێ، مە سەلەی عـێراق و هەرێمی كورد ستان لە را ستی دا وە فدی پێش و وەزارە تی شەهیدان و ستاف ئەنجو مەنی وەز یران كۆبوو نەوەی زۆر كراوە، دوو كابیـ نە بەدوادا چوون و چەندین كۆبوو نەوە كراوە لە گەڵ حكو مەتی عێرا قی، ئەوەی تا ئێستا روو نە جـگو لە حكومەتی هەرێم و وەزارەتی دارا یی و وەزارە تی شەهیدان هیچ هاوكاری یەك بۆ كەس و كاری شەهید و زیـ ندانی سیا سی و میـ نـ حەكان لە لا یەن حكو مەتی عێراقـ یەوە بۆ ئێـ مە نەهاتووە، لە ئاخیر وەلاّ میش هەفتەیەك دوای ئەوەی من بووم بە وەز یر جوابێكی دوور لە پرۆتۆ كۆلیش و نا شیرینی دراوە تەوە، لا تان روون بێ جـگە لە بود جە هیچ هاوكار یەك بۆ وەزارە تی شەهیدان تا ئێـستا نەیناردووە، لە دا هاتووش نایـنێرێ، تۆماری زۆری نوێمان لایە هەرچەند بەپێی یاسا موخالیفین، بەڵام بە حوكمی ئەوەی تازە بووم و بە حوكمی قەیرانی داراییش تا ئێستاش تەفریـ بەن (10 بۆ 12) هەزار تۆ ماری نوێی شەهید ئێـستا لە وەزارەتی شەهیدانە، ئەوە خۆی قسە هەڵئەگرێ، لە ئێـستا نە شەر هە یە نەكێـ شە، بەدەر لە شەهیدانی شەری دا عش كە بەرێز وەز یری پێـ شمەرگە حزووری هە یە كە مە لەفیان هەر لە سەر وەزارە تی پێشمەرگەیە، وەكو خۆی مووچەیان سەرف ئەكرێ وەكو پێشوو، تەحویلی ئێمە نەبووە، بەدەر لەوە (10، 12) هەزار مەلەف هەیە لای ئێمە تۆماریان بكەین، ئەگەر لیژنەیەكی تازە دروست نەكرێ و پێداچوونەوە نەكرێ ئەو حكومەتە ناتوانێ بچێتە ژێر بارگرانی ئەو فایـلەوە، خۆ ئە گەر شەهید بێ حەق بێ حەقی خۆ یەتی، بەڵام پێدا چوونەوەی ئەوێ و ئەبێ كۆك بین بۆ ئەوەی داد پەروەری بێـ تە ئاراوە، مە سەلەی نەخۆشی بەراستی حكومەتی هەرێم درێخی نەكردووە، لە خز مەتگوزاری خوێـ ندن، كور و كـچی زیـ ندانی سیاسی، بۆ نەخۆشخانە حكومیەكان، لە كابینەكانی پێشوو بە هۆی قەیرانی دارایی ئێستا حكومەتی هەرێم مانگا نە بر ێك پارەی زۆر ئەدا تە وەزارە تی شەهیدان، ئێـ مە تەحویلی بەرێوەبەرایەتـ یەكانی سلێمانی و هەولێر و دهۆكی ئەكەین و قەرزەكانی (2014، 2015، 2016) ئەدا تەوە هی نەخۆش و كەس و كاری شەهید و زیـ ندانی سیا سی، بەدەر لەوە ئێـ ستا نەخۆ شخانە حكومـ یەكان بە پـ شتگیری و پـ شتیوانی بەرێوەبەرایەتیەكانی وەزارەتی شەهیدان كارئا سانی ئە كەن و بە بەلاش چارە سەری كەس و كاری شەهید ئەكەن، ئەوەی لە توانا هەبێ، بەڵام بۆ مە سەلەی ئەهلی ئەزانن پارە یەكی زۆری ئەوێ، تە سەور ئە كەم حكومـ یەكانیش دكـ تۆری زۆر با شی لێ یە، خز مەتگوزاری با شی لێ یە، رە چاوی كەس و كاری شەهید و ئەنفالیش ئەكەن، ئەكرێ لە داهاتوو ئەگەر باری دارایی هەرێم باش بوو بخرێتە بەرنامەوە، زەوی، وتوومە دوای ئەوەی وەزارەتی شەهیدان دەست بەكار بوو دەست بەجێ هەرچی مە لەفـ شەهید و زیـ ندانی سیا سی هەیە دەرم كردووە لە خانوویان و زەویان و ئەوەی زەوی تۆمار نەكراوە و ئەوەی خانووی تۆ مار نەكراوە

له گەڵ وەز یری داد و وەز یری شارەوانی و بەرنا مەمان دا ناوە و سوپا سیان ئە کەم زوو هاتن بە دەنگی پێشنیاری ئێمەوە و ئێستا چۆتە بواری جێ بەجێ کردن، خانوو تاپۆ ئە کەن، هەر زەو یەکیش کێشەی بۆ هاتبێتە پێش لیژ نەی بۆ دا نراوە، هە ندێ مو شکیلە هە یە له ئیفرازی زەوی پەیوەند یدارە بەوەزارەتی زرا عەوە، ئەبێ سرینەوەی بۆ بکرێ، وە ختی ئەوێ، خوێ ندن، خوێ ندنی ئێ مە لە هەرێمی کورد ستان پشتگیری کردووە، وەزارەتی شەهیدان و سوپا سی خوێندنی بالأش ئە کەین رێژە یەکی د یاری کردووە بۆ کەس و کاری شەهید بەدەر لە رێنمایی کە لە ناوخۆ یان کێبڕ کێ ئە کەنن ئێ مە بۆ خوێ ندنی دەرەوە حکو مەتی هەرێم تا ئێستا نەیتوانیوە و بارگرانی دارا یی درو ست ئەکات، ئەکرێ ئە گەر قەیران نەما، ئەچمە سەر ئەسلی پرۆژەکە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزتان بۆ هەر مادده یەك دوو دە قەتان هە یە، بەلأم لە بەر ئەوەی پر سیاریان زۆر کردووە دەر فەتی زیاترت ئەدەینێ.

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

.... ماددەی دووەم لە هەموو برگەکان پرسیاریان کردووە، ماددەی یەکەم ئەڵێ ڕاگرتنی کۆکردنەوە لە نێوان هەردوو یاساکە، هەم یاسای زیندانی سیاسی و هەم یاسای شەهیدان، یەعنی ڕاگرتنی کۆکردنەوەی هەردوو ئیمتیاز لە نێوان هەردوو یاساکە بەدەر لە کەس و کاری شەهید، ماددەی دووەم برگەی دووەم کاك باپیر بە وردی قسەی لەسەر کرد، ئێمە تەسنیفی شەهیدمان هەیە، لە عێراق وا نیە، لە (250) هەزاریەوە تەسنیف کراوە تا (6) ملیۆن، داواشم کردووە لە هەردوو لیژنەی دارایی و لیژنەی شەهیدان پشتیوانیمان بکەن بەپێی ئەو خەمڵاندنەی ئێستا ناتوانین بێین، چونکە دوای ئەو چاکسازیە ئەبێ وەزارەتی دارایی هەڵسەنگاندن بکات بۆ خۆی و حکومەتی هەرێم بەگشتی و وەزارەتی شەهیدان پێکەوە ئەو جیاوازیە نەهێلین، خۆم لەگەڵ ئەوەم ئەو جیاوازیە نەمێنێ، لە (250) هەزار بۆ (6) ملیۆنی تێدایە، ئەم جیاوازیە، شەهید هەر شەهیدە، لە هەر ئاستێك بێ فەرقی نییە، پلە و مەسئولیات بمێنێتەوە، بەلأم مینحە سابیت بکرێ لەو پەرلەمانە یان ئەنجومەنی وەزیران بە بریار سابیتی بکات شەهید لە هەرێم شەهیدانەی ئەوەندەیە بێ فەرق و جیاوازی، بەلأم دەرفەتێکمان ئەوێ دوای ئەوە برگەی شەش و حەوت کە پاکتاوی هەردوو زیندانی سیاسی و هەم شەهیدانە، چونکە ئەگەر ئەوە نەکەین ناتوانین وەك پێویست کارەکان بکەین، برگەی سێیەم ئەڵێ لەکاتی مردنی برینی مافی دارایی، مافی دارایی تەعیناتە، یان تەواو کردنی خوێندنە، لە ئێستا دڵنیایی ئەدەم باسی برینی نە شەهیدان و نە مینحە و هیچی تێدا نیە، ئەوەی وتراوە لێك تێنەگەیشتن هەیە، ئەو یاسایە بۆ ئێستا بەدواوەیە، دوای ئەوەی هەر گۆڕانکاریەك هات بەسەر واریسی شەهید لە یاسای خانەنشینی بەرکار مامەڵەی لەگەڵ ئەکرێ، نەئیستایە، سوپاس بۆ خوا ئێمە پێشبینی بکەین هەمووی ئەمرێ، هەڵسانگاندنەکە بە خراپ تەفسیر کراوە، ئەم یاسایە باسی بڕین و سرینەوە کەس و کاری شەهیدی تێدا نییە، لە ئێستا بە دواوە لە دوای ئەو یاسایە هەر گۆڕانکاریەك هات بەپێی یاسای

خانەنشینی بەرکار مامەڵەی لەگەڵ ئەکرێ، یاسای خانەنشینی بەرکاریش ئەتوانن سەیر بکەن ئەو دەق و بەشانەی پەیوەندی هەیە بە بەشەکەی خۆمان وازیحە، ئەوەی وتراوە ڕەتی ئەکەینەوە، باسی بڕین نەکراوە، هیچ کەسێ حەقی نابرێ، بەلاّم بۆ واریس لە دوای ئەو یاسایە هەر گۆرانکاریەك بکرێ بەسەر واریسی شەهیدان ئیشی پێ ئەکرێ، یەعنی دوای یاساکەش نییە، بۆ گۆرانکارییە لە واریسەکە لە دوای ئەوە ئەویش بەپێی یاسای خانەنشینی بەرکار شمول ئەکات هەر شمولی بکاتەوە، ئەگوازرێتەوە بۆ یەکی تر، بەلاّم ئەویش مەرجی خۆی هەیە، یاسای خانەنشینی بەرکار وازیحە.........

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با بەڕێز وەزیر قسەکانی بکات، ئەگەر روون نەبوو درەفەتی تر ئەدەین، بۆ ئەوەی زیاتر روون بێ.

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

...... برگەی چوارەم، برگەی سێیەم ئەم ماددەیەش بەسەر میراتگرانی زیندانی سیاسیش، زیندانی سیاسی ئەوەی مینحەی نیە پاکتاو کراوە و لیژنەمان دروست کردووە و حەقی خۆی وەرئەگرێ و بەپێی یاسا ئەو حەقەی هەیە ئەیدرێتێ، خزمەتگوزاریەکانیش بەردەوام ئەبێ، بەلاّم بە پێی یاسا پرسیار کرا بۆ دوو منالی تێدا نیە، بەپێی یاسا زیندانی سیاسی یان خۆی یان یەکێ لە منالّەکانی، ناتوانین لە دەرەوەی یاسا مامەڵەی لەگەڵ بکەین، خالّی پێنجەم وەزارەتە پەیوەندیدارەکان گرفتمان هەیە لەسەر خزمەتگوزاری، لە هەندێ شوێن خزمەتگوزاری وەکو خۆی نارِوا، کەس و کاری شەهیدان گلەیی ئەکەن کە کەس و کاری شەهیدان لە هەندێ لە نەخۆشخانەکان کار ئاسانیان بۆ ناکرێ، ئەکید ئەکەینەوە لە خزمەتگوزارییەکان ئەو وەزارەتانە کۆ ئەبینەوە و ڕێنمایی تازە دەرئەکەین لەگەڵ واقیعی ئەمرۆی کوردستان بگونجێ و خزمەتگوزاری باشتر و کار ئاسانی باشتر چ خوێندن و چ نەخۆشی و چ ئەوانەی پەیوەندی بەو وەزارەتانەوە هەیە کە ناویان هاتووە، خزمەتگوزاری باشتر و بەردەوام بوونیان، مەسەلەی ماددەی شەشەم هەڵوەشاندنەوە، ئەگەر هەڵینەوەشێنیتەوە نا ئاساییە، پاکی نەکەیتەوە نائاساییە چۆن هەڵیبوەشێنیتەوە؟ ئەگەر ئێمە پاکی نەکینەوە ناتوانین هەڵیوەشێنینەوە، بە حوکمی ئەوەی کاتی خۆی نەمویست وەزیری شەهیدان لە ناو ئەو مەلەفە بێ خۆمان ئامادەی بکەین، وەزارەتی شەهیدان و خۆشم وەزیرم بریاری لێ بدەم رەنگە لە رووی دادپەروەریەوە قسە بێتە سەر ئەو مەسەلەیە، پێشنیارمان کرد لەگەڵ لیژنەی موختەس هەم لیژنەی دارایی و شەهیدانیش پێشنیاری ئێمە بەو شیوە بوو، ئەندامێکی ئەنجومەنی وەزیران، ئەندامێکی لیژنەی دارایی، ئەندامێکی وەزارەتی شەهیدان، ئەندامێکی وەزارەتی پێشمەرگە، سەرۆکایەتی دادوەرێك، بەچاودێری دارایی گشتی و پەرلەمانی کوردستان، دواجار بریارەکە وەزیری شەهیدان بیدات، ئەوە ئیختیساسیە، ئەو هەموو مەلەف و فایلە وەزیری شەهیدان ناکرێ بەسەرئەو فایلە بچێتەوە، دواجار تەحویلی منیش بکەن هەرئەبێ لیژنەیەك دابنێم، چونکە هەندێکی ئیختیساسیە، هەندێکی قانوونییە، ئینجا بەربلاّون، مەلەفی زۆری زیندانی سیاسی و شەهید لە هەرێمی کوردستانە، ئەگەر لیژنەیەکی موختەس نەبێ دواجار وەزارەتی شەهیدان و وەزیری شەهیدان بریاری لێ نەدات کۆتایی

نایەن، بۆیە وەزیری شەهیدانم لەناو ئەو مەلەفە دەرکرد خۆمان ئامادەی بکەین و ئیمزاشی لەسەر بکەین هەر لە رووی دادپەروەریەوە قسەمان بێتە سەر، جا بۆیە زیندانی سیاسیش بەهەمان شێوەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وەزیرە بەڕێزەکان و کاك دکتۆر ئامانج، پرسیاری پەرلەمانتاران ئەوەیە کە باسی راگرتنی کۆکردنەوە ئەکات لە نێوان ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و زیندانی سیاسی، بۆ نموونە وەکو چی؟

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

دوو مینحەن لە نێوانی زیندانی سیاسی و شەهیدان یەکیان هەڵئەبژێرێ، زیندانی سیاسی بەدەر لە کەس و کاری شەهید.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەس و کاری شەهیدی پلەیەکی شایستە زیاتر لە یەك شەهیدیان هەیە.

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

بۆ نموونە زیندانی سیاسی ئیعدام کراوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

یەعنی میراتگیری شەهید.

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

زیندانی سیاسی کە ئیعدام کراوە، زیاتر ئەوە ئەگرێتەوە، ئەلێ لە نێوانی هەردوو یاساکە ژمارە (9) ی ساڵی (2011) یەك ئیمتیاز وەرئەگرێ، بەدەر لە کەسوکاری شەهید لە یەك شەهید زیاتر، ئیتر شەهید بەدەرە لەوە، بەس بۆ زیندانی سیاسی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

روون کردنەوەتان هەیە کاك دکتۆر ئامانج.

بەڕێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

یەك تیبینی تر ماوە، بۆ بەرچاو روونی، ئەوەی مینحەی خۆی وەرئەگرێ لەدوای تەواو بوونی مینحە ئیختیاری یەکیان هەڵئەبژێرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەلی نوقتەی نیزامی.

بەڕێز عەلی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر بە روونی ئەو تەوزیحە گرنگە، وترا بۆ نموونە دایك واریسی شەهیدە، ئەمرێت و مناڵ ئەمێنێتەوە، مناڵ وەریئەگرێ یان نا واریسی مێردەکەیەتی، بە روونی بیڵێ، ئایا ئەو واریسە تا لە ژیان بن ئەم مووچەیان ئەمێنێ بە خوشك و براشەوە، زۆر بە روونی بیلێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر وەڵامێك هەیە، ئەزانم برسیاری ئەوانی تریش هەمان شتە، فەرموو کاك دکتۆر.

بەڕێز د.ئامانج رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەشە بەشی سێیەم زۆر حەساسە، هاوڕاتانم کە ناوی شەهید و کیمیاباران و تاقانەی جینۆسایدو زیندانی سیاسی دێ بەراستی لە ئاستی ئەبێ بە وریایی سەیر بکرێ، پێش ئەوەی باس لەوە بکەم بەراستی ئەو بابەتە ئەکرێ بە دوو بەش، یەکیان بریتیە لە بابەتی ئیستیحقاق و شایستەی کەس و کاری شەهید و ئەنفال و جینۆساید و کیمیا باران، هیچ کەس بەپێی ئەو مەشروعە قانوونە یەك دینار کەم ناکاتەوە، واریسی شەهیدێك لە بەغدا (1200000) وەرئەگرێ، لای ئێمە (0500) هەزار وەرئەگرێ، زیندانی سیاسی لە بەغدا (750) هەزار وەرئەگرێ لای ئێمە بەپێی گیراوی سیاسی و ساڵانی زۆر کەمتر وەرئەگرێ، لەوێ (25) ساڵە لێرە (10) ساڵە، ئەبێ حکومەتی هەرێم و ئەنجومەنی وەزیران، ئەو پرۆژە یاسایە راستە تیمی من و کاك دکتۆر ئومێد، بەڵام هەر وەزیرێکی بەڕێز بەرپرسە لە چاپتەرەکەی خۆی، ئەوە بابەتێکە تایبەتمەندی ئیشی برای بەڕێزمان کاك عبداللە یە کە وەزیری کاروباری شەهیدانە زۆر بە ووردی لەسەر بابەتەکان قسەی کرد، من بەرپرسی کابینەی پێشوو دۆسیەی هاوتایی کردنی شایستەی دارایی کەس و کاری شەهید و ئەنفال و زیندانی سیاسی بووین لەگەڵ بەغدا، ئەگەر بە بیرتان بێ لە خولی پێشووتری ئەنجومەنی وەزیران بریاری نیابی دەرچوو ژمارە (6) ی ساڵی (2018)، بە دەست خۆشی لە ئەو برا بەرێزانە لە فراکسیۆنی کوردستانی بە یەك دەنگ توانیان ئەو بڕیارە دەربکەن، ئەڵێ چی، هاوتا کردنی شایستەی دارایی زیندانی سیاسی و کەس و کاری شەهیدانی هەرێمی کوردستان لەگەڵ بەغدا، لە (2005) ەوە تا (2020) شایستەی دارایی زیندانی سیاسی و کەسوکاری شەهیدانی بەغدایان ئەخستە ناو جەدوەلی نوقاتی سیادی، واتە هەرێمی کوردستان لە (2005) ەوە لە (17٪) ەی راتبی شەهیدی عێراقی داوە، راتبی زیندانی سیاسی داوە، ئەمساڵ لەگەڵ ئەو تیمە بەڕێزەی لە بەغدا بووین توانیمان موستەنەدەن، ماددەی (132) ی دەستوور زۆر وازیحە وەکو کاك دکتۆر شێرکۆ زۆر جوان باسی کرد، کاك سۆران و کاك لوقمان و شنۆ خان باسیان کرد لە دەستوور هاتووە حکومەتی ئیتیحادی بەرپرسە لە ریعایەت کردنی کەس و کاری شەهیدان و زیندانی سیاسی، ئێمە بەم مەبدەئە دەستووریە تونیمان موناقەشە بکەین، بەڵام ئەمساڵ بۆ یەکەمجار لە (2020) هەستان تەخسیساتی زیندانی سیاسی و شەهیدانیان لە ناو جەدوەلی سیادی دەرهێنا، بە ئێمەیان وت ئەمساڵ مادام ئێوە ئەو قەرارە نیابیەتان هەیە بەداخەوە لە ناو جەدوەلی سیادی دەریانهێنا، بۆیە هەم رەئی شەخسی خۆم و بەڕێز وەزیر و کابینەکە هەمووی لەگەڵ ئەوە بووە نابێ دینارێك لە موستەحەقات و شایستەی دارایی شەهیدان و زیندانی سیاسی کەم بکرێتەوە، لێرەشەوە دڵنیایی ئەدەمە کەس و کاری شەهید و زیندانی سیاسی هیچیان لێ کەم ناکرێتەوە، بەڵکو کار ئەکەین لەسەر ئەساسی ئەو مەبدەئی مساوەتەی لە دەستوور هاتووە بتوانین شایستەی دارایی زیندانی سیاسی و شەهیدان

هاوتای بەغدا بکرێ، چونکە شەهید لە عێراق هەمان شەهیدەلە هەرێم ، بەلاّم شەهیدی شایستەیە، هەموومام کۆکین خەلکێکی زۆر ناوەکانیان خزێندراوەتە ناو خشتەی کەس و کاری شایستەی شەهیدان و ئەبێ و ئەبێ رێکبخرێتەوە، بەشی دووەم قانوونێك هەیە حیمایەی حەقی شەهید ئەکات ژمارە (9) ی ساڵی (2007)، هی زیندانی سیاسی ژمارە (11) ی ساڵی (2011)، بەو دوو قانوونە حیمایەی شایستەی دارایی زیندانی سیاسی و کەس و کاری شەهید ئەکرێ، شەهیدێك ئەمرۆ شەهید بێ واریسەکانی لەسەر ئەساسی قانوونی (2007) ئەبێ نەك تەقاعودی، ئەم قانوونە هەلّنەوەشاوەتەوە، مەسەلەی واریس هەر بە قانوونی (2007) دەستنیشان ئەکرێ کە وەکو سەیری بکەی باس لەوە کراوە بگۆردرێ؟ نەخێر، ئەوەی باس کراوە و وەزارەتی شەهیدان هیناویەتیە کۆبوونەوەی ئەنجوومەتی وەزیران ئەوەیە کە واریسی وارس، لێرە زۆر تایبەتە، تا ئێرەی باسم کرد روونە، کە دێتە سەر واریسی وارس ئەو پرسیارەی کاك عەلی کردی کەسێ دایکی وەفات ئەکات، منالّەکە واریسە، چی ئەبری؟ حەقی ئەمێنێ، ئینجا لە یاسای (2007) یش مەرجەکانی دەستنیشان کراوە، بەلاّم رەئی شەخسی خۆم ئەوەیە بۆ ئەوەی ئەو گومان و راراییە نەمێنێ، ئەگەر سەرۆکی پەرلەمان پێی باش بێ لیژنەکەی حکومەت کە وەزیر دەست نیشانی ئەکات و کاك بەلێن باسی کرد ئەخیر جار ئەوەم وت ئەوە مەبدەئەکانە بۆخۆتان لە پەرلەمان، ئەگەر نا روونی هەیە دەسەلاّتان هەبێ ئیعادەی سیاغەی بکەنەوە، دواتر سەرۆکی لیژنەی مالی و سەرۆکی لیژنەی شەهیدان لەگەلّ حکومەت دابنیشین، بۆ ئەوەی ئەو وزوحیەتەی هەیە لە ناو سیاغەکەی، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان نوقتەی نیزام.

بەرێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (56) برگەی دووەم، پێم وایە تەناقوزی زۆر هەیە لەگەلّ ئەوەی بەرێز وەزیری شەهیدان ئەیلّێ و ئەوەی لە ماددەی دووەم برگەی یەکەم هاتووە، ئەگەر بەو شێوەیە بێ کاك دکتۆر ئامانج باسی کرد ئەوەی لە یاساکە هاتووە زۆر جیاوازن، خالّی دووەم، موناقەشەیەکی باتلّمان کرد لەسەر ئەو ماددەیە، بۆیە ئەگەر بەرێز وەزیر مەبەستی لەو دەربرینە بوو کە هەیبوو ئەو ماددەیە ئەوە نالێ و پێویستی بە سیاغە کردنەوە هەیە، هاورام لەگەلّ دکتۆر ئامانج، ئەگەر ئەوە نییە ماددەکە زۆر ئالۆزە و دووەمیش برگەی سێیەم دووبارە روون نیبە، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێزم بۆ ڕوون کردنەوەی دکتۆر ئامانج، ئەزانین گرنگ بوون، بەڵام بیر ئەخەمەوە وانەزانی بەسەرمان تێپەریووە، ئەوەی کردت پێچەوانەی پەیڕەو بوو، دووجار پێچەوانەی ماددەی (53)ی پەیڕەوە، کەسێ کە ئەندامانی ئەنجوومەنی وەزیران ئەتوانن فەرمانبەرانی وەزارەتەکانیان بۆ دانیشتنەکانی پەرلەمان بنێرن بە مەبەستی ڕاوێژ بێ ئەوەی مافی قسە کردنیان هەبێ، لەبەر ئەوەش سەرەتا قسەم نەکرد، چونکە ئەمزانی ڕوون کردنەوەکانی پێویستن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆمان ئەو ئیحتیاتەم کرد، ئێمە لە پەرلەمان دەنگمان پێ نەداوە وەکو وەزیر، بەڵام بیرمە لە خولی پێشووش دەرفەتمان دا قسە بکات، لەبەر ئەوەی سکرتێری ئەنجومەنی وەزیرانە، قسەکەت تەواوە، فەرموو دکتۆر ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبەر احمد/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەوانەی لێرەن بە دەعوەتی پەرلەمانی کوردستان هاتوونە، ڕێز لە پەیڕەوی ناوخۆش ئەگرین، لەسەر داوای خودی پەرلەمان بووە قسە بکرێ، ئێمە ڕێزمان هەیە بۆ ئەو پەیڕەوە، بەڵام پرسیارێکم هەیە ڕەنگە لە پرۆتۆکۆل جائیز نەبێ، بەڵام ئەم پرۆژەیە هی ئێوەیە کە ئێوە ئێستا دەیخەنە دەنگدان، ڕاپۆرتی هاوبەشە، دەقی ئەو شتەی هەیە هاتۆتە خوار، پێشنیاری ئێوە چییە بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە؟ ئەوە پرسیاری جەوهەریە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر هەر پەیوەندی بەو بابەتە هەیە تێگەیشتین شتێکە و ئەوەی خۆشمان تێگەیشتبووین شتێکی ترە، بۆ زیاتر ڕوون کردنەوە ئەتوانین سوود لە یەکتر ببینین، فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڕێزانە میوانن لە پەرلەمان، هەڵبەت ئەندامن لە کابینەی ویزاری و نوێنەری حکومەتی هەرێمن، پێویستە ڕاو سەرنجیان، ڕای حکومەت بێ، نەك ڕای شەخسی بێن یەك، دوو جار کاك دکتۆر ئامانج وتی بە ڕای شەخسی خۆم، ئەوە پرۆتۆکۆلی نییە، پێویستە ڕای حکومەت بێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕزگار.

بەرێز رزگار محمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەرێز وەزیری شەهیدان ئەکەم بەرچاو روونی زیاتر بدات لەسەر ئەوەی ئایا کەسێ واریسی شەهیدە، بەڵام خۆشی زیندانی سیاسیە، خۆی مووچەی هەیە وەکو زیندانی سیاسی، مووچەی شەهیدیش وەرئەگرێ، یان خوشکێك زیندانی سیاسیە مووچەی برا شەهیدەکەی وەرئەگرێ، هاوسەرگیریشی کردووە، ئایا مووچەی ئەبرێ یان ئەمێنێ؟ سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەی تەواو، فەرموو لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر قسەتان هەیە.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ماددەی دوو برگەی سێ مولاحەزەم هەیە، ئەوەی بەرێز وەزیر باسی کردن بڕگەی سێ ئەلێ میراتگیری شەهید باوك و دایك و کچ و کوری شەهید، لە دوای تەمەنی (18) ساڵ، ئەوە مەتاتیە، لە دوای (18) ساڵی کچ و کوری شەهید مووچەکەیان ئەبڕێ، ئەوەی بەرێزتان باستان کرد کاك دکتۆر ئامانج باسی کرد، پێویستە سیاغەیەکی باش یان هەڵگرتنی ماددەکە ئێستا زیاد لە (15) ئەندامی پەرلەمان پێشنیاری هەڵگرتنی برگەکەیان کردووە، ئەگەر برگەی سێ ئەوەندە گومانی لەسەرە بۆ هەڵیناگرن، بۆ لانابرێ؟ ئەگەر لەمەسلەحەتی کەس و کاری شەهیدە لابرێ، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڕۆینە سەر ماددەی سێ، فەرموو بەرێز وەزیر.

بەرێز عبدالله محمود محمد/ وەزیری شەهیدان و ئەنفال:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو وەزارەتی شەهیدان لەگەڵ پرۆژەکەی حکومەتی هەرێمی کوردستانین کە هاتووە بۆ پەرلەمان.

بەرێز د.رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئومێد نوقتەی نیزامی.

بەرێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای لێبوردن دەکەم، نوقتەی نیزامی نییە، فراکسیۆنی پارتی هەم پرسیاریان ئاراستەی وەزیر کرد و بەرێزانیش لە چوارچێوەی پەیرەو قسەیان کرد، ئێمە روون کردنەوەیەك ئەدەین وەکو فراسکیۆنی پارتی، لەخولی رابردووش هەمیشە دکتۆر ئامانج یەکێ لە ئەندامە کاراکانی ناو ئەنجوومەنی وەزیران بووە لە لیژنە پەیوەندیدارەکان سوودمان لێ بینیوە، لە کۆبوونەوەی پەرلەمانیش سوودمان لێ بینیوە، تکایە بە جۆرێ وەرنەگیرێ کە ئەندامێکی فراکسیۆنی پارتی بە جۆرێك ئەو دەربڕینەی هەبووە، من نووسینێکیشم

نووسیبوو، هەمیشە حەز ئەکەین وەکو فراکسیۆنی پارتی روون کردنەوەی هەبێ، چونکە یەکێکە بە ئاگایەکانی ئەنجوومەنی وەزیرانە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەلما خان.

بەڕێز سەلی فاتح توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله نوقتەی نیزامی نییە، هەر بۆ قسەکانی کاك ئومێد خۆشناو کە ئاراستەی بەڕیز دکتۆر ئامانج کردبوو، جوابی دایەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك ئاوات فەرموو.

بەڕێز اوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاتێ ئێمە ئەو ماددە یەمان لە ئەنجو مەنی وەز یران پاش موناقە شەیەکی زۆر تە سبیت کرد، لای ئێمە و ئە گەر لەلای جەنابتان زۆر وازح نەبێ، لای ئێمە زۆر وازح بوو، کە ئەوەی پەیوە ندی بە کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال و ئەوانەوە هەیە، دەرەجە یەکی هیچ نەو عە گۆڕانکاری یەکی بە سەردا نا ئەهات، یانی ئەگەر باوکە، ئەگەر دایکە، ئەگەر خوشکە، ئە گەر برا یە، ئە گەر کوڕە، ئە گەر کچە، ئەم قانوو نە لەدوای زازاکانەوە دەست پێدەکات، دوای ئەوە دەچێتە سەر ماددە کەی تر، یانی لە بەر ئەوە تکا یە هیچ هینێکی موعەقدی تێدا نییە، تەنها کە دە چێتە سەر قانونی تەقاعودی مەدەنی بابڵێم لەو وەخ تەوە دە چێ کە زازاکانی کوڕ دەست پێدەکات، بۆ ئەوەی لاتان وازح بێ لەهەموو ئەنجومەنی وەزیراندا بەهەموو ستافەکەی مەجلیسی وەزەرا، یەك کەس نەبووە لە غەیری دیفاع لە کەس و کاری شەهید و ئەنفال و سجنی سیا سی، زیاتر کەس نەبووە غەیری ئەوە شتێکی تر بکات، ئەوەش جانبێکی فەنی صرف صرفە، تکا یە بە قەدەر خۆی و حەجمی خۆی هینی بەنێ، بۆ ئەوەی کەس و کاری شەهیدان هەموو دڵنیا بن هەموو حەق و حقوقیان وەکو جاران و باشتریش لە جاران، و مەحفوز دەبێ بەیاسا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، با بچینە سەر ماددەیەکی تر، بەپێی نوقتەی نیزامی ئەبێ بڵێین بەپێی ماددەی ئەوە نە لە فلاَن قانوون، یان ئاماژە بە ماددەی ئەوەنە لە پەیڕەوەی ناوخۆ، ئەگینا نا یەڵم قسە بکەی، فەرموو کاك هاوڕێ.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە قسەکانی من رد فعل نییە، هەموو ئەو وەزیرانەی لێرەن، لە کابینەی حکومەتی ئێمەن، و ئێمە لە فراکسیۆنێکین بەتایبەتی بەشداری حکومەتین، بەڵام بۆ ئەو پرۆژە یاسایە بەپێی پەیڕەوەی ناوخۆ بڵێی ئەو پرۆژانەی کە لەلا یەن حکومە تەوە د ێن، کە رەهە ندی دارای یان هە یە، لە پەیڕەوی ناوخۆ ئا ماژەی پێدراوە، بەپێی ماددەی (81) کە پرۆژە یاسایەك لە پەرلەمانی کوردستان ئامادە بکرێت، ئە گەر رەهە ندی دارایی هەبوو، ئەنێردرێت بۆ حکومەت، بەڵام بەڕێز کاك ڕێبەر وەز یری ناوخۆ ئا ماژەی بەوەدا و تی ئەم پرۆژە یاسایە هی ئێوەیە، وەکو روونکردنەوەیەك، راستە ئەم پرۆژە یا سایە جێی شانازییە بۆ ئێمە، کە کۆمەڵە چاکسازیەکی تێدایە، بۆ بەرچاوو روونی بۆ هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی لەوە تێبگەن کە ئەم پرۆژەیە پرۆژەی حکومەتە، و ناردوویەتی بۆ پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مەبەستی کاك ڕێبەر ئەو راپۆرتەی کە ئێمە کردوومانە بە بنەما بۆ موناقە شە، هی لیژ نە و بەشەکانی پەرلەمانی کوردستانە، کاك رزگار نوقتەی نیزامیە، فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئێمە لە ماددەی دووەمین، لەبەر ئەوەی ئەوەندە درێژەی خایاند، چونکە ئەمە پابەندی ئەم راپۆرتە هاوبەشە نین، هەروەك بەڕێز جەنابی وەز یری ناوخۆش ئی شارەی پ ێدا، ئە مە یەکلایی بۆ تەوە، ئە گەر موناقە شەیەکیش هەبێت، دەبێ تە دەوڵەمە ند کرد نی دە قی ئەو راپۆر تە هاوبە شە ب ێت و بنوو سرێت و دوایی بخرێتە دەنگدان، ئەگەر بەم شێوازە بەردەوام بین بەراستی زۆر درێژە دەکێ شێت و داوا لە بەڕێزتان دەکەم پابەندی دەقی راپۆرتی هاوبەش بن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی سێ، فەرموو.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەشی سێیەم

نەهێشتنی سوودمەند بوون لە جارێك زیاتر لە بودجەی گشتی

ماددەی (3):

یەکەم:

1-هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی کە خەرج دەکرێن بۆ ئەو کەسانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و خاوەن پێداوی ستی تای بەت و کەمئە ندامان خۆیان تۆمار کردووە بەدەر لە یاسا و رێنماییە کارپێکراوەکان، و راستکردنەوەی ئەو سوودمەندییە بەپێی

پێوەرەکانیسوودوەرگرتن لەو بەخشین و ئمتیازاتانە و لە ناوی شیاندا ر یژەی پەککەو تەیی بەپێی را پۆرتی لیژنەی پزیشکی راستێنراو.

2-کەمئە ندام و خاوەن پێداوی ستی تای بەت لە کە سانی فەرماذ بەر لە ج یاتی ئەو بەخ شینەی لە تەرانکراوەکانی چاودێری کۆمەلاّ یەتی، دەرما ڵەی (لەبری پەککەو تەیی)یان پێ دەدر یت بە ریّژە یەك لە مووچەی بنەڕەتیان کە ئەو ریّژەیە لەلایەن ئەنجو مەنی وەزیرا نەوە دەستیذ شان دەکر یت، بەرە چاوکردنی ریّژەی پەککەوتن لەلایەن لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆرەوە.

دووەم: کار بە ئەو یا سا و بڕ یار و پەیرەو ریّنماییا نە ناکر یت کە ریّگە دەدەن بە سوودمەندبوون لە وەرگرتنی زیاتر لە یەك مووچە و بەخشین و هەر ئیمتیازێکی دارایی تر لە بودجەی گشتی لەناو هەرێم و دەسەلاّتی فیدرالّی بۆ سەرجەم سوودمەندان لەبوارەکانی شارستانی، سەربازی، هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ، سوودمەندانی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەلاّ یەتی و ئیمت یازاتی زی ندانیکراو و گیراوی سیا سی و خانەذ شینی بە هەموو جۆرە کانی ج گە لە ئیمتیازا تە دارای یەکانی میراتگرا نی کە سوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان بە رەچاوکرادنی حوکمەکانی یاسای خانەنشینی بەرکار.

سێیەم: سەرپشککردنی ئەو کەسانەی کە بڕ گەی (دووەم)ی ئەم ماددە یە دەیانگرێ تەوە کە بەپێی یا سا و رێنماییەکان سەرەڕای مووچە سوودمەندن لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی تر لە بود جەی گ شتی لە ناو هەرێم و دە سەلاّتی ئیت حادی، کە دەب ێت تەنها لە یەکێك لەو موو چە و مینـ حە و ئیمتیازاتا نە سوودمەند بن.

چوارەم: لەکاتی گەرا نەوەی فەرماذ بەری خانەذ شینکراو بۆ وەزی فە، سەرپ شك دەکر یت لە وەر گرتنی مووچەی خانەنشینیەکەی یان موو چەی ئەو وەزیـفەی کە پ ێی دامەزراوە تەوە، و لەهیچ کاتێکدا ناب یت سوودمەند بێت لە دوو مووچە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بۆ ئەوەی وەکو بەشی دووەم برادەران کە هەندێك شت گو مانی لێ هە یە وە کو پێشنیار بۆ بەڕێزتان ئەگەر وەز یرە مەعنی یەکان روونکرد نەوە لە سەر ئەوە بدەن، کە ئە مە چییە ئەم بابەتە دەقەکەی، ئینجا برادەران دەتوانن پرسیار ئاراستەی بەڕێزتان بکەن، سوپاس.

بەڕێز د. ریّواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارەتان پێ چۆنە؟ ئەوەی کە کاك هێڤیدار دەیڵێ؟ وەزیری تایبەتمەند یەکەم جار تەوزیحێك بدا و دواتر.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە پەیڕەوی نییە، ئەوەی لە پەیڕەودا هاتووە ئەوە یە ئەولەو یەت بۆ ئێمە یە، ئێ مە دە بێ مودا خەلات بکەین، دوای ئەوە سەرنج و ڕای وەزیرە بەڕێزەکان وەربگرین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با شە یانی قەبوول نی یە، ئەو بەڕێزا نەی دەیا نەویٚ لە سەر ماددەی (3) قـ سە بـ کەن، بەڵێ ئەو ناوا نە دەخوێنمەوە، هەر بەڕێزێك ناوەکەی تێدا نەبوو، ئێستا بڵێ ناوەکەمی تێدا نییە، (کاك عـ لی، کاك پێ شەوا، دکتۆر محی الدین، دکتۆر شێرکۆ، کاك سیپان، دکتۆر اسماعیل، بدریە خان، مژدە خان، هەڵز خان، سەرچنار خان، کاك مەم، کاك سۆران، کاك ابوبکر، کاك عبدالستار، شنۆ خان، کاك کاروان، کاك هاوڕێ، کاك بەڵێن، کاك دابان، دکتۆرکازم، رووپاك خان، شادی خان، ڕۆژان خان، کاك یاسین، کاك شوان، کاك زانا، دکتۆر ڕێبوار، کاك هیمداد، کاك ڕۆمیۆ، کاك کاوە، کاك مـسلم، کاك سیروان)، ئیتر ئیزا فە نی یە دوای ئەوە، کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە من تێبینیم لەسەری هەیە، خاڵی دووەم لە بڕ گەی یە کەم لە ماددەی (3)، کاتـ ێك با سی ئەوە دەکات دەڵێ (کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر لە جـیاتی ئەو بەخـشینەی لە تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی دەرماڵەی لە (برِی پەککەو تەیی)یان پێ دەدر ێت بەرێژە یەك لە مووچەی بنەڕەتیان کە ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیـرانەوە دەستنیشان دەکرێت بە رە چاو کرد نی ڕێژەی پەککەوتن لەلا یەن لیژنە یەکی پزیـشکی پـسپۆریەوە، تۆز ێك ناروو نە، ئە مەویٚ ئەوەمان بۆ روون ببێ تەوە، کە سێك کە کەمئەندا مە، بەڵام فەرمانبەری شە، ر ێژەی کەمئەندامییە کەی لە سەر موو چەی بـ نەڕەتی فەرمانبەریەتییە کەی بۆ دەستنیـ شان دەکر ێت، کە لیژنە کە دیار یدەکات، یان لەپاڵ موو چەی فەرمانبەریەتییەکەی مینحەیەکی وەکو کەمئەندام پێی دەدرێت، ئەو مینحە یە لە سەر ئەسا سی بـ نەڕەتی دەستنیشان دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شی سێیەم نەهێ شتنی سوودمەند بوون لە جار ێك ز یاتر لە بود جەی گ شتی، دوو بارە نەدەبوو کەمئەندامان لـ ێرە جێگا یان بۆ بکرێ تەوە، بۆ خۆی لەئەسا سدا موو چەکەیان ئەوە ندە کە مە، کە ئە گەر بشبڕدرێت هیچ بۆ خەزینەی دەوڵەت ناگەڕێتەوە، بەڵام من چەند تێبینـ یەکم هە یە سەبارەت بەوەی کە ئەگەر وەکو خۆی بمێنێ تەوە، لە بڕ گەی دووەم کاتـ ێك دە ڵێ کەمئە ندام و خاوەن پێداویـ ستی تایـ بەت لە کەسانی فەرمانبەر لە جیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵا یەتی، دەرما ڵەی (لەبری پەککەوتەیی)یان پێ دەدر ێت بە ڕێژە یەك لە موو چەی بـ نەڕەتیان کە ئەو ڕێژە یە لەلا یەن ئەنجو مەنی وەزیرانەوە دەستینشان دەکرێت، بەرەچاوکردنی ڕێژەی پەککەوتن لەلایەن لیژنەیەکی پزیـ شکی پـ سپۆڕەوە.

ئەم بڕگەیە ئە مەی بۆ ز یاد بکر ێت (جگە لەو خاوەن پێداوی ستیانەی کە رێژە کەیان لە سەرووی سەدا حەفتایە)، چونکە ئەگەر کەسێك لە سەرووی 70٪ بێت حەق نییە ببڕدرێت، و پێشنیاز دەکەم دوو بڕ گەی تری بۆ ز یاد بکر ێت بەو شێوەیە (بڕگە یەك پێدا چوونەوە و رێکخ ستنەوە لە لی ستی کەمئە ندامی و زیادکردنی ناوی ئەو کە سانەی بەهیچ یا سایەك سوودمەند نین لە راژەی گ شتی)، ئێ مە کەمئە ندامێکی یەکجار زۆرمان هەیە لەهەرێمی کوردستان، تا ئێستا تۆمار نەکراوە، ئە گەر خەڵکانێك هەبن دوو موو چە وەربگرن و قەرار بێ کە ببڕدرێن، با ئەو خەڵکانە تۆمار بکەین کە تا ئێستا دەرفەتی سوودمەند بوونیان لە راژەی گشتی نەبووە، و پێشنیاز دەکەم کە حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو بڕگەیە زیاد بکرێت، کە ئەم یا سایە ئەو کەمئەندامانە نەگرێتەوە کە رێژەی کەمئەندامیان لەسەرووی 70٪ یە، دووبارە ئەگەر کە سێك هەبێ دوو موو چەش وەربگر ێت، بەڵام ر ێژەی کەمئە ندامی لە سەرووی 70٪ یە ب ێت، بەبا شی دەزانم کە نەبڕدرێت، بۆئەوەی پێم وابێ شتی وا دووبارە بۆ خەزێنەی دەوڵەت ناگێرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبە شی سێیەم نەهێ شتنی سوودمەند بوون لە جار ێك ز یاتر لە بود جەی گ شتی، لەناونی شانەکەی من تێبینیەکم هەیە، داوا دەکەم لە بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی و هەروەها ئەگەر پاڵپشتیش هەبێ، ئەوەی بۆ زیاد بکرێت لە بودجەی گشتی بە نایاسایی، چونکە ئەکرێت مەسەلەن ئەگەر کەسێك کورە شەهیدێك بێت، مووچەی شەهیدانەی باوکی وەربگرێت، بەڵام مامۆ ستاش ب ێت، یانی دە بێ هەردوو موو چەکە وەرب‌گرێ، ئەبێتە دووجار، بەڵام لێرە نووسراوە زیاتر لە جارێك قبووڵکراو نی یە، تەنها ئەو نایا سایە ز یاد بکر ێت، پێم وایە ئەوە حەلی ئەو مەوزوعە دەکات، ئەوی تریش لەمەسەلەی کەمئەندامان، یانی وازیحە لای هەموو خەڵك کە مووچەی کەمئەندامان موو چەیەکی زۆر کە مە، لەوانە یە کە کەمترین موو چەیان هەبێ لەناو هەموو پێکها تەکانی دی‌کەی کۆمەڵگا یە، بۆ یە ئەوا نەی بە نایا سایی موو چەی کەمئە ندامی وەردە گرن و بەنایا ساییش موو چەی کەمئە ندامی وەردە گرن، ئە گەر پارە کە لەوان بڕدرا بخرێ تە سەر ئەوا نەی کە موو چەکەیان کە مە، بۆ ئەوەی ب توانن هیچ نەبێ کەمێك هەنا سەیەك پێیا ندا بێ تەوە و ب توانن پێداویستیەکانی ژیانی رۆژانەیان دابین بکەن، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شوان فەرمووە.

بەڕێز شوان كريم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە پێویستی دەزانم ئەوەی ماددەی سێیەم پەیوەستە بە كەمئەندامان، زۆرترین موو چەی كەمئە ندامان لە هەرێمی كوردستان (150) هەزار دینارە، بەراستی بەرەواژییە لەگەڵ یاسا و رێنماییەكانی هەموو دنیا، لە ئەوروپا ئیمتیازی كەمئە ندامێك لە مینحەی پەرلەمانتارێك زیاترە، یانی حەق وایە چاوی پێدا بخشێنرێتەوە، ئەگەر لە پلە بالاكانیش شتێك كەمبكرێتەوە و بخرێتە سەر موو چەی كەمئە ندامان، بەراستی جێگای خۆیەتی، لەبەر ئەوەی پلە بالاكان موو چەیەكی زۆر وەردەگرن، كابرای كەمئە ندام لەوانەیە تووشی دەرۆزە دەبێ، زۆرمان دەبینین لە بازاڕەكان بە گاگۆڵە دەڕواتن و دەرۆزە دەكات، لەبەر ئەوەی هیچ كارێكی پێ ناكرێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، كاك رۆمیۆ فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزيران نيسان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش تەئكید لەسەر كەمی مووچەی كەمئەندامان دەكەمەوە، ئەوەی برای بەڕێزم كاك شوان باسی كرد، بەلام ئێمە تێبینیەكمان هەبوو، كاتی خۆی وەكو لیژنەی كاروباری كۆمەلایەتی و داكۆكی كردن لە مافی مرۆڤ ، بەشی هەرە زۆری ئەوانەی كە پەیوەست بوون بە رێكخراوەكانی كەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت، گلەییەكی زۆریان هەبوو لە لیژنە پزیشكیەكانەوە، باسی زیاتر لە لیژنەیەكیان دەكرد و باسی زیاتر لە رێژەیەكیان دەكرد، كەواتە دیارە زیاتر لە لیژنەیەك كە بۆ هەر لیژنەیەك رێژەیەكی تایبەت بەخۆی دانابوو بۆ رێژەی پەككەوتەیی، بۆیە داوا دەكەین كە لیژنەیەكی یەكگرتوو هەبێت و بەتەنها ئەو هەبێت، هەروەها ئەم لیژنەیە رێژەی پەككەوتەیی دیاری بكات، ئەمەش لە داهاتوودا ئێمە وا تێگەیشتووین كە دیارە لیژنەكانیش هەندێ جاریش بە مەزاجی كاری خۆیان كردووە، و لە خاڵی یەكەم لە كۆتایی خاڵی یەكەم دەڵێ لیژنەی پزیشكی راسپێردراوە و مەبەستی، بەلام ووشەكە بە تەواوی نەهاتووە، و لە كۆتایی خاڵی دووەمی هەمان بڕگەی لیژنەیەكی پزیشكی پسپۆر، ئینجا هەردووكیان یان بكرێن بە پسپۆر یان بە تایبەت، یان لیژنەی پزیشكی راسپێردراو، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، گولیزار خان فەرموو.

بەڕێز گولیزار رشيد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی سێیەم نەهێشتنی سوودمەندی لە جارێك زیاتر لە بودجەی گشتی، منیش هەمان بۆچوونی كاك شوانم هەیە، رێژەی كەمئەندامان كە رێژەكەیان زۆر كەمە و پێویستیان پێ هەیە، ئێمە زیاتر ئیهتیمامیان

پێ دەدەین، پێویستیان بە موعالەجەت هەیە، پێویستیان بە پشکنین هەیە، هەروەها من لە ماددەی سێیەم بڕگەی چوارەم، لەکاتی گەڕا نەوەی فەرماذ بەرانی خانەذ شینکراو بۆ وەزیفە، لێرەدا داوای روونکرد نەوەم دەوێ، ئایا چۆن ئەو کەسەی کە خانەنشینکراوە دیسان دەگەڕێتەوە وەزیفەکەی خۆی؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئیعادەی تەعیین خۆی ماددەیە کە لەناو قانوون، هەموو کەسێك ئەتوانێ بگەڕێتەوە، یانی ماددە یەکی قانونییە، سوپاس، کاك باڵانبو فەرموو.

بەڕێز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە سەر ماددەی (3) تێبنیم هە یە بڕگەی (4)، لەکاتی گەڕانەوەی فەرماذبەری خانەذ شینکراو بۆ وەزیفە، سەرپشك دەکرێت لە وەرگرتنی موو چەی خانەذشینیەکەی یان موو چەی ئەو وەزیفەی کە پێی دامەزراوەتەوە، و لەهیچ کاتێکدا نابێت سوودمەند بێت لە دوو موو چە. دیارە ئەمە لە رووی ئیدار یەوە هەڵەیەکی گەورەی تێدایە، ئەگەر کەسێك مووچەی خانەذشینی وەربگرێت لە دام و دەزگا یەکی حکومیدا ئیش بکات، چۆن ئەتوانرێ سزا بدرێ، لێپرسراوی ئەو دەزگایە چۆن دەتوانێ سزایەکی دارایی ئەو کابرایە بدات کە خانەنشینە و لەدەزگاکەی ئەویش دا کاردەکات، لە بەر ئەوە ئەمە لە رووی داراییەوە هەڵەیە، و من پێشنیار دەکەم ئەوەی بە مووچەی پلە باڵا خانەنشین دەکرێ، بەهیچ شێوەیەك رێگەی پێ نەدرێت لە کەرتی تایبەتیش ئیش بکات، لەبەر ئەوەی هەوڵ بدەین ئێمە هەلی کار بۆ خەڵك بدۆزینەوە، نەك هەلی کار قۆرخ بکەین کە هەزارەها خەڵك لە بوارەکاندا، خاوەنی شەهادەی بەرز بەرزە، ئەوانە بڕۆن ئەو جێگایانە پڕ بکەنەوە، هەروەها ئەو کەسانەش بگرێتەوە کە لە کەرتە تایبەتەکاندا و لە پلە باڵاکان خانەنشین بوون و لە کەرتە تایبەتەکاندا ئیش دەکەن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك یاسین فەرموو، لێرە نییە، کاك موسلم فەرموو.

بەڕێز مسلم عبداللە رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی قسەکانم لەسەر ماددەی (3) بڕگەی (1)، هەڵوەشاندنەوەو راستکردنەوەی سوودمەندی بەدەر لە یاسا و رێنماییەکان، ئەمە چەندین ساڵە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران هەیە، بۆ ئەم مەبەستە، بەڵام ناحەقی دەرحەق بە سوودمەندانی چاودێری کۆمەڵایەتی کرا، لەبەرز کردنەوەی رێژەی کەمئەندامی و لە بڕینی مووچەی تۆڕی کۆمەڵایەتی، بەراستی هەمیشە لە رابردوودا ئەم لیستی تۆماری پێداویستی تایبەت کە کێشەی دروست کردووە، خەڵکانێك هەبوونە کە لەو رێژەیەش زیاتر بوونە کە دیاریکراوە لەلایەن لیژنە تایبەتمەندەکەوە، بەڵام بەداخەوە ناویان نەخراوەتە ناو لیستی تۆمارەکە، بەپێی رێنمایی ئەو لیستی تۆمارە رێکبخرێتەوە، ئەوەشی کە شایستەن تا ئێستا داخل نەکراون، لە مەودوا سوودمەند بکرێن، لەو

بەخشین و ئیمتیازاتانە هەرچەندە بڕی پارەکەشیان زۆر کەمە، پێویستە ئەو بڕگەیە نەبێتە هۆی بڕینی هاوکاری یەکانیان و هاو کاری سوودمەندی تۆری خ ێزان، کە نزیکەی (80) هەزار کە سە بۆ یان صەرف بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاک سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3) بڕ گەی (1)، بەرا ستی ئە مە بڕ یاری ئەنجو مەنی وەز یران ژ مارە (15) کە لە4/5/ 2016 داو یەتی، کە لەماوەی (60) رۆژی کارا پێدا چوونەوە بـکرێ لە لی ستی تۆ ماری سوودمەندانی تۆڕی کۆمەڵایەتی و کەمئەندامان، لە بڕگەی دووەمدا تۆ ماری نوێ و سوودمەندی نوێ دا خل بـکرێ، وەزارە تی دارایی لە (15) رۆژ رێنماییەکان دەربکات، یەکەمیان کە پێداچوونەوە بە سێ ساڵ کرا، کەمئەندامێك بەو دۆ خەوە بیهێ نە بۆ لیژ نەی پزی شکی و بێ بەرەوە، بەرا ستی موعا ناتێکی گەورەیان چێ شتووە، ئەوەی دووەمیان کە تۆماری سوودمەندی نوێ چوار ساڵە، نەکراوە و چوار ساڵە نەکراوە بڕیارە کەی ئەنجو مەنی وەزیران، بۆیە بەراستی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە جارێ شتێکی زۆر قورسە، ئومێد دە کەم بـکرێ، ئە مە یەك بڕگەیە لە ماددە یەك چوار ساڵە ئە مە نەکراوە، لەکاتێکدا کەمئە ندام لە 2017 و 2018 شە ست هەزار دیناری دراوەتێ مانگانە، لە ساڵی 2019 کە ئێ ستا موو چەی مانگی چەند دەدرێ ئەوان موو چەی مانگی دووی ساڵی 2019یان وەرگرتووە، مووچە نییە هاوکارییە، پێشنیار دەکەم هاوکاری چاودێری تۆڕی کۆمەڵایەتی کە هەشتا هەزار بێ باوك و بێ هاو سەرو را گیراو سزادراو و هەموو ئەوا نەن کە لەکۆمەڵگە توو شی دەرۆزە بوون، چوار ساڵە پارە کەیان بڕاوە، تۆ ئێ ستا د یی ئی عادەی دەکەی تەوە و پێدا چوونەوە دەکەیت و ناسوودمەند دەردەکەی تۆ، هەشتا هەزاریان هەر چوار ساڵە پارە یان نەدراوەتێ، بۆ یە پێ شنیار دەکەم هاوکارییەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی تۆڕی خێزان دەست پێ بکاتەوە و هاوکاریەکە شیان لە (150) هەزارەوە بکرێتە بە (200) هەزار دینار، کە بۆ هەر هەموویان (200) هەزار ئینسانن، دە ملیار دینار زیاد دەکات، ئەگەر یەکی پەنجا هەزاریان بۆ زیاد بکەین، و ناکرێ ئێمە هەر خەریکی ئەوە بین پاکی کەرەوە و بیهێنەرەوە و لیژنەی بەسەردا بـکەوەو، بەڵام هاوکارییە کەیان بڕدراوە، هەر بڕدراوە، ئێ ستا کە تۆ د یی سوودمەندی راستەقینەی لێ دەستنیشان دەکەی، پشتیوانی کاك موسلم و کاك شوان زراری و کاك پێ شەوا هەورامی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سیپان فەرموو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددێ (3) ئێکەم و دووەم هاڤکاتێ لگەل چەندی کو ئەڤرۆکە ژمارەکا ئەندام خوداپێدڤێ تایبەت لەبەردەم پەرلەمانێ کوردستانێ خرڤەبوون و چەند داواکاریت و هەم دڤێت لەناڤا ڤان خالا تایبەتیا خالا یەکێ و خالا دووێدا، ئەوان داواکاری ئەڤرۆکە پێشکەشی مە کردینە، ئەمانەت بین و جهێ وان بکەین و ڤێ وێ خالادا چونکی خودا پێدەڤی تایبەت وی پارەکی وان دێت تە دیا نەوێ بەخشینەك و ڤان بێتە دان، نەشێن پێدەڤێ خوین رۆژەکی ژبو چارەسەریێ دابین بکەن، لەو را خالا یەکێ دوێ رەنگین بی وەکو دوماهیا بی رەنگی لسەر بێتە زێدەکرن، هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی کە خەرج دەکرێت بۆ ئەو کەسانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخانکراوەکان و چاودێری کۆمەڵایەتی و خاوەن پێداویستی تایبەت و کەمئەندامەکان بۆیان تۆمار کردووە خۆیان تۆمار کردووە بەدەر لە یاسا و ڕێنمایەیە کارپێکراوەکان، و راستکردنەوەی ئەو سوودمەندییە بەپێی پێوەرەکانی سوودوەرگرتن لەو بەخشین و ئمتیازاتانە و لە ناویشیاندا ڕێژەی پەککەوتەیی بەپێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی ڕاسپێنراو. بە مەرجێك لە (300) هەزار دنیاری عێراقی کەمتر نەبێت، کەواتە ئەوانەی فەرمانبەری حکومەت نین، ئەو بەخشینە پێیان ئەدرێ لە (300) هەزار دینار کەمتر نەبێت، خاڵی دووەم لە ماددەی (3) یەکەم: کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لەکەسانی فەرمانبەر لەجیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی دەرمالەی لە بڕی پەککەوتەیان پێ دەدرێت بەرێژەیەك لە مووچەی بنەڕەتییەکە و ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەست نیشان دەکرێ، بەرەچاوکردنی ڕێژەی پەککەوتن لەلایەن پزیشکی پسپۆڕەوە بەمەرجێك لە (150) هەزار دیناری عێراقی کەمتر نەبێت، کەواتە ئەوانەی فەرمانبەری حکومەتن ئەو ڕێژەی کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیاردەکرێت لە (150) هەزار کەمتر نەبێت، بۆ ئەوەی بتوانن ببێت بە بەشێك لەو پارەی کە بچێتە سەر خاوەن پێداویستیە تایبەتەکان، کە ئەوەش داواکاری فەرمی ئەوان بوو، بۆیە ویستم لەو شوێنە جێیان بکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەوڵ دەدەم تێبینیەکانم کورت بکەمەوە، سەرەتا پشتگیری کاك مسلم و کاك سۆران و کاك رومیۆ دەکەم، بۆ ئەو خاڵانەی کە باسیان کرد، و لەگەڵ کاك پێشەوا، لە ماددەی سێیەم، یەکەم لە خاڵی دووەمیدا لە بڕی پەککەوتەیی کە لە ئەنجومەنی وەزیران بۆیان دیاریکردووە، بەڵام ئێمە بەخێو کەری کەمئەندامیشمان هەیە، بۆیە من پێم باشە کاك سۆران وتەنی تەنیا بڕین و بڕین و پاککردنەوە و پاکسازی

نەبێت، ئێمە دەرماڵەیەك ز یاد بکەین بۆ بەخێو کەری پەککەو تە کە دا یك و باوك و موزەف بن یاخود مووچەیەکیان هەبێ لە حکومەتەوە، بڕێك دەرماڵەیان هەبێت، لە موقابیلی ئەوەی کە مناڵە کەیان بەخێو دە کەن، و پەککەوتە یە لەما ڵەوەو تاکو ئێ ستا بڕێ کی زۆر زۆر، ئێ مە لەو فۆرما نەمان هە یە کە خاوەن پێداوی ستیە تایبەت یەکان پڕ یان کردۆ تەوە و موعا مەلاتیان تەواو کردووە، بەڵام هیچ هاوکار یان پێ نەگەیشتووە، بۆیە من پێ شنیاز دە کەم لە خاڵی دووەم فەقەرە یەك ز یاد بکر ێت (دا بین کرد نی دەرما ڵە بەناوی بەخێوکەری پەککەوتە)، هەروەها لە خاڵی سێیەمدا ئەوەی کە کاك پێشەوا باسی لێوە کرد، ئە گەر کە سێك خۆی زی ندانی سیا سی بووە و ئێ ستا موو چە خۆری حکومە تە، ئا یا ئەو موو چەیە ناکر ێت دەرماڵەیەك وەکو لە برِی پەککەوتیەکە دەرماڵەیەك بەناونیشانی ....

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە چ پەیوەندی بەو ماددەوە هەیە.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

با، ئەگەر کەسێك موزەف بێت، پێشتر خۆی زیندانی سیاسی بێت و ئێستا دوو مووچەی هەبێت و یەکێکیان ئیختیار بکرێ و ببڕێ، ئەمە پەیوەندی بەو ماددەوە هەیە بەڕێزم، ئەکرێت ئەو بکرێ تە دەرما ڵە برِ ە کەی کەمبکرێتەوە و بکرێتە سەر مووچەکەی خۆی، چونکە حەقی خۆ یەتی ئەو کە سەی کە زی ندانی سیا سی بووبێ یاخود تووشی ئەشکەنجە بووبێ، یاخود گیراو را گیراو بێ، حەقی خۆ یەتی کە دەرماڵە یەکی بەو ناوەوە هەبێت و بچێتە سەر مووچەکەی خۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ تۆش، ڕۆژان خان فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکی دیارە پرۆژەی یاسای چاکسازی لە موو چە و دەرما ڵە و بەخ شین و ئیمتیازا تەکان و خانەن شینی لە هەرێمی کوردستاندا، و لە ماددا سێدا چەند جارا وو شەی میزحە هاتۆ تەوە، دام تو شێ ڤێ گرفتێ نەبن دیسان وەکی کەلیمە بگۆڕن هەر ئێستا پێشنیار دکەم وەصا بێ دار شتنێ (سەرپ شك کرد نی ئەو کە سانەی کە بڕ گەی دووە می ئەم ماددە یە دەیانگرێ تەوە کە بەپێی یا سا و ڕێنما یەکان و سەرەڕای موو چەی سوودمەندن لە وەرگرتنی بەخشین و ئیمتیازاتی دارایی تر لە بودجەی گشتی) لەلایەن هەرێم و دە سەڵاتی ئیتحادی کە دەبێت تەنها یەکێك لەو مووچە و بەخشین و ئیمتیازاتانە سوودمەند بن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك علی حمە صالح فەرموو.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی دووەم كە پەیوەندی بە كەمئەندامانەوە هەیە، لێڵ یەك هە یە، غامز یەك هە یە، خۆز گە وەزیری كار و كاروباری كۆمەڵایەتی لێرە بوایە، رەبتی بەوە هەیە، ئایا هەمان بڕ دەكرێتەوە بە دەرما ڵە، چونكە مەجالێكی تێدا یە، لەم سەد هەزارە بیستی دە كرێ، دەی دە كرێ، حەفتای دە كرێ، هەر چەندە وەزیری كاروباری كۆمەڵا یەتی لێرە نییە، ئێمە پر سیارەمان لێكرد یە و وتو یەتی هەمان بڕ، ئەوەی كە پەیوەندی بە زیندانی سیاسی هەیە كە فەرمانبەرە، بۆ نموونە كە زیندانێكی سیا سی مامۆ ستایە، موزە فە، ئەمە حەقی ئەو كاتەیتی كە زیندانی سیاسی بووە، و هەمووشی ساڵێكی ماوە، یانی بۆ ببڕێ، ئە مە وە كو شەهیدانەكە وایە، گریمان حەقی خۆیەتی، من پێم وایە ئەو ساڵەی تریش بەردەوام بێت، خاڵی چوارەم پێویستی بە روونكردنەوە و تەوزیحات و چاككردنیش هە یە، كە ئەڵێی لە كاتی گەرا نەوەی فەرمانبەری خانەنشینكراو بۆ وەزیفە، لە قانون فەرمانبەری خانەنشین كراو ناتوانێ بگەڕێتەوە بۆ وەزیفە كەی خۆی، ئەگەر وایە ئێستا هەرچی پۆلیس و ئاسایشی هەیە، ئەگەر دەرفەت هەیە لە حكومەتی هەرێمی كورد ستان رۆژانە هەزار پۆلیس و ئاسایش ئەڵێن با بگەرێینەوە بۆ سەر وەزیفە، من پێم وا یە ئەوە مەبە ستەكە لەوەیە ئەو پلە باڵایا نەی كە ئەیا نەوێ بگەڕێنەوە بۆ سەر وەزیفە لە نێوان دوو موو چەكە یەكێكیان هەڵبژێرن بەویستی خۆیان، بەڵام پرسیارەكە لێرە ئەوەیە ئەو سیستەمی ئیداری تێك نادات، بۆ نموو نە یەكێك خانەنشینە بە پەرلەمانتاری ئەبێ بە مامۆ ستای زانكۆ، ئە گەر دەوا می نەكرد بە چی ئیجرا ئاتی لەگەڵ دەكەی؟ كە سیستەمی مووچەكەت لەدەستی بێ كوانێ، بەراستی دەبێ ئەم بڕ گەش ر ێك بخرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك لقمان فەرمووو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم، بڕگەی دووەم، كەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە كە سانی فەرمانبەر لە جیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرخانكراوەكانی چاودێری كۆمەڵایەتی، دەرماڵەی (لەبری پەككەو تەیی)یان پێ دەدرێت بە رێژە یەك لە موو چەی بنەڕەتیان، پێشووتر كە كە سێك فەرمانبەر بووبێت سەد هەزار دیناری بۆ بڕاوەتەوە لە چوارچێوەی بابڵێین خاوەن پێداویستی تایبەت و كەمئەندامان كە لەو چوارچێوەی تۆمار كراوە، پێویستە هەمان بڕ، ئاماژە بەوە بكرێت كە هەمان بڕ بخرێتە سەر موو چەی بنەڕەتی، ئەوە یەك، خاڵی دووەم ئەوەیە هەموو ئەو پارانەی كە لە چوارچێوەی ئەو فەقەرەیە ئەگەڕێنەوە، كەمئە ندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و كە توێژێكی هەرە هەژارن لە كۆمەڵگادا، و لە چوار چێوەی ئاما نجەكانی ئەم یاسایە باس لە دادپەروەری دەكات، ئەگەر بە دروستی بما نەوێ داد پەروەری پیادە بكەین، ئەبێ لە پێشی

پێشەوە مووچەی خاوەن پێداویستی تایبەت وئەو کەمئەندامانە با بلێین ز یاد بکر یت کە لە چوار چێوەی تۆڕی کۆمەڵایەتی و وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی تۆمار کراون، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەو پارەیەی کە لە چوارچێوەی ئەم ماددەیە زیاد دەکرێت، مووچەی خاوەن پێداویستی و کەمئەندامانی پێ زیاد بکرێت کە هیچ سەرچاوەو بژێوی تریان نییە و بۆ ئەو مەبەستە پشتیوانی لە بۆچوونی کاك کاروان و کاك مو سلم و کاك پێشەوا و کاك شوان و کاك سۆران و کاك سیپان و رۆژان خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە ماددەی (3) کە باس دەکات یەکسەر دێتە سەر یەکەم و ئینجا یەك، من پێم وا یە لە ئە صڵی پرۆژەکەی حکومەت کە هاتۆتە پەرلەمان، زۆر رێك بوو، یانی خاڵ بەخاڵ ئاماژەی پێدابوو، ئەمە کە دە لێ یەکەم و یەك، ئینجا دوو دیسان دە چێتەوە سەر دووەم، ناروون یەك هە یە لەوەدا، بڕ گەی یە کەم، یە کەم دەب ێت تەعریفی ب کەین و ئین جا ب چینە سەر خاڵی یەك و دوو، یە کەم بەو شێوەیەی لێ ب کرێ (رێکخستنەوەی سەرجەم بەخ شین و ئیمتیازا تە داراییەکانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و خاوەن پێداوی ستی تایبەت و کەمئەندامان بەو شێوەیەی خوارەوە)، ئینجا بچینە سەر یەك و دوو، دوای یەك و دوو بڕگە یەك زیاد بکرێ بۆ ئەوەی زا منی مافی خاوەن پێداوی ستی تای بەت و موو چە خۆران یان ئەوا نەی کە هاو کاری چاودێری خێزانیان وەردەگرن و کەمئەندامن، یان ئەو کەمئەندامە ئازیزانە کە فەرمانبەرن لەسەر میلاکی حکومەت، خاڵێك بۆبڕگەی سێیەم زیاد بکرێت بەم شێوەیە (ئەنجو مەنی وەز یران بە پ ێی پەیڕەوێك کە دەریدەکات بۆ پێداچوونەوە و دیاری کردنی بڕی هاوکاری چاودێری خێزانی و خاوەن پێداویستی تایبەت و کەمئەندامان بەشێوەیەك کە لە گەڵ باری دارا یی هەرێمی کورد ستان بگونج ێت و بەرە چاوکردنی بژێوی ژیانیان)، لەم بڕگەیەدا لەم خاڵەدا ئێمە دەتوانین زامنی مافی ئەو بەڕێزانە بکەین کە سەد هەزار دینار یان هەبووە لە بڕی پەککەوتەیی، ئەو کات ئێمە ناگەڕێینەوە سەر ماددەی پێن جەم لەو ێدا وە کو دەرما ڵەکانی تری مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان حکومەت بێت، دەرماڵە بۆ کەمئەندامان دابنرێت، رەنگە ئەو کاتی بەپێی رەچاوکردنی رێژەی پەککەوتەیی نەگاتەوە سەد هەزار دی نار، بۆ یە لێرەدا ئەم یا سایەش یا سایەك نابێت تەنها بۆ ئەم ساڵە، یا سایەك دە بێ بەردەوامی دە بێ، بۆ یە ئەم دە سەڵاتە بیدەی نەوە ئەنجو مەنی وەز یران، وابا شترە کە بەپێی پەیڕەوێك رێنمای یەکان دەرب کات، و گومانی شمان لە جد یەتی حکو مەتی هەرێمی کوردستان و ئەو کابینە نییە بۆ خزمەت کردنی خاوەن پێداویستییە تایبەتەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز د. گەلاوێژ عبيد عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم، بڕگەی یەکەم، دووەم کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر، لێرە دەڵی ئەو ڕێژەیەی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەستنیشان دەکرێت، ئایا ئەو ڕێژە یە بەپێی بڕیارێکە یان بە پێی ڕێنماییە، بۆ خۆی جێگای خۆشحاڵیە بڕیاری ژمارە (15) لە 2019/11/27 کە ئەنجومەنی وەزیران داوای لە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی و بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی کردووە، کە ڕێکخستنەوە بۆ شایستە داراییەکانی کەمئەندامانی دابنرێت، ڕەچاوی ڕێژەی کەمئەندامیان بکات، لە کاتی دەستنیشان کردنی ئەو هاوکارییە، بۆیە من پێم باشە، ئێستا هەموو کەمئەندامانی یەك مووچە وەردەگرن کە (150) هەزار دینارە، ئەوەی سەدا سەدە، ئەوەی سەدا حەفتا یە، ئەوەی سەدا پەنجا یە، بەراستی ئەو بڕیارەی ئەنجومەنی وەزیران جێگای خۆشحاڵیە، و لێرەش کە ئەنجومەنی وەزیران کە ئەو بڕیارە دەدات یان بە ڕێنمایی، ڕێژەی پەککەوتە لەلایەن لیژنەی پزیشکییەوە دیاریدەکرێت، پێمان باشە کەمترینەکەی (150) هەزار دینار بێت وبەپێی ڕێژەی کەمئەندامیان زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك هیمداد فەرمووو.

بەڕێز هیمداد صباح بلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەبوو، ئەویش لەلایەن دوو ئەندام پەرلەمان گوترا، بە پشتیوانی بەڕێز کاك سۆران عمر و بەڕێز کاك ڕۆمیۆ هەکاری دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی سێی ئەم پڕۆژە یاسایە، بەنیسبەت خاڵی یەکەمەوە من پێشنیاز دەکەم، ئێمە تەبعەن یاسا دادەنێین، ئێمە لە جیهەتی پرسیارکردندا نین، بڵێین زەحمەت نەبێ جەنابتان چ حەلتان هەیە، بزانین حەلی ئێمە چییە، چارەسەری ئێمە چییە بۆ ئەم مەسەلەیە، من پێشنیاز دەکەم و چارەسەری من بۆ ئەو مەسەلەیە بەنیسبەت خاڵی یەکەمی بڕگەی یەکەمەوە ئەوەیە، دەستنیشانی ڕێژەکە بکرێ و دەستنیشانی ئەو پارەیە بکرێ کە ئەدرێتە کەمئەندام، یان ئەوانەی خاوەن پێداویستی تایبەتن، ئەگەر ڕێژەکەی 60٪ زیاتر بوو ڕێژەی کەمئەندامیەکەی، مووچەکەی لە (300) هەزار دینار کەمتر نەبێت، ئەگەر لە 40٪ زیاتر بوو لە (250) هەزار دینار کەمتر نەبێت، واتە بەم شێوەیە جێگیر بکرێت، کە بڕەکەی دیاری بکرێت، بەنیسبەت خاڵی یەکەمەوە، بۆ خاڵی دووەم یان ئەوەی پەیوەندی بەوە هەیە کە

یەكیان خاوەن پێداویستی تایبەتە و فەرمانبەری میر یە، ئەبێ ئەو دەرماڵەی پەككەوتەیی كە ئەخرێتە سەر مووچەكەی بە شێوەیەك بێ ئەبێ رێژەكەی دەستنیشان بكرێ، ئەم ئازادیە نەدرێ بە حكومەت، ئەنجومەنی وەزیران دەستنیشانی بكات، دەبێت لەناو یاساكە ئەمە جێگیر بكرێت، بەشێوەیەك من پێشنیازم هەیە پێویستە بۆ نموونە 40٪ مووچە بنەڕەتیەكەی، خاوەن پێداویستی تایبەت هەیە فەرمانبەری میر یە، مووچە بنەڕەتیەكەی (180) هەزارە، ئەگەر 10٪ بێت، (18) هەزار دەچێتە سەری، ئەگەر 20٪ بێت (36) هەزار دەچێتە سەری، یانی پارەكە كەمە، بۆیە دەستنیشان بكرێت، بۆ نموونە 40٪ مووچەی بنەڕەتیەكەی بۆ زیاد بكرێت، ئەگەر رێژەی كەمئەندامیەكەی لە سەرووی 50٪ بوو و رێژەی 30٪یشی، مووچەی بنەڕەتیەكەی بۆ زیاد دەكرێت، ئەگەر رێژەی كەمئەندامیەتی لەسەرووی 40٪ بێت، بەم شێوەیە پێم وایە حەلێكی گونجاو دەكەین بۆ خاوەن پێداویستیە تایبەتیەكان، چ ئەوانەی فەرمانبەری میرین و كەمئەندامن، چ ئەوانەی تر كە فەرمانبەری میری نین، بۆ ئەوەی مووچەكەیان بەرزبكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، موژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری كاك سیپان و كاك سۆران و كاك مسلم و هەموو ئەو ئەندامە بەڕێزانە دەكەم كە پشتگیری كەمئەندامان دەكەن، من پێشنیاز دەكەم هیچ مینحە و ئیمتیازێكی كەمئەندامان نەبڕێت، چونكە یەكەمیان ئەوان (150) هەزار مووچەیانە و پاشەكەوت لە مووچەكەیان كراوە، دووەمیان توانای كاركردنیان نییە، خاڵی سێیەم بیمەی تەندروستیان نییە، كە بەشێكی زۆریان نەخۆشن، پێداویستی كەمئەندام بوونیان هەیە وەكو عەرەبانە و دارشەق و بەشێك لە پێداویستیەكانی تر، كە گونجاو نییە ناویان بهێنین، هەروەها ئەم خاوەن پێداویستیە تایبەتیانەی و كەمئەندامانە لە وڵاتان وەكو منداڵی نازدار بەخێو دەكرێن، وەكو گوڵ بەخێو دەكرێن لەلایەن حكومەتەوە، چونكە (150) هەزار بەشی هیچ شتێك ناكات، ئەمە یەك دووەمیان، هاوكاری چاودێری كۆمەڵایەتی پێویستە بە یاسا رێك بخرێت، كە پێم وایە ئەو چاودێری كۆمەڵایەتیە نەماوە، خانم هەیە خوێندنی تەواو كردووە و دایك و باوكێكی نەخۆشی هەیە چاودێریان دەكەن، نە تەعین دەبێ و نەدەتوانێ كار بكات، ئەگەر كار بكات ناتوانێ چاودێری دایك و باوكە نەخۆشەكەی بكات، پێویستە بە یاسا ئەو ئیمتیازاتەیان پێ بدرێت، یانی خێزان هەیە بە تەنها ئەوە بژێوەی ژیانی بووە، خاڵێكی تر ئەگەر رێگەم پێ بدەن پێشنیازم هەیە بۆ دەستەی سەرۆكایەتی پێشنیازی یاسای مافی ئیمتیازاتی كەمئەندامان هەیە، هیوادارم بە زووترین كات بخرێتە بەرنامەی كارەوە، سەرجەم ئەندامە بەڕێزەكان پشتگیرم بن بۆ ئەوە، لەبەر ئەوەی هەر كامێكمان ئێستا بڕۆینە دەرەوە، چاومان بە كەمئەندامێك بكەوێ هەر (111) مان دەڵێین بەهەموو جۆرێك پشتیوانتانین، ئەوە عەرزی واقیعەكەیە، پێویستە بە زووترین كات ئەم یاسایە بخرێتە بەرنامەی كارەوە و بتوانین پشتیوانیان بین، دكتۆرە وەزارەت

هه یه یەك تا كە شەخص هه شت موو چەی هه یه لەو وەزارە تە، بەناوی جیا جیاوە، ئه گەر یەك تۆز چاكسازی لەو وەزارە تەدا بكرێ، پێم وا یه ده توانرێ هەم ژیانی كەمئه ندامی پێ چاك بكرێ و هەم دەتوانرێ هاوكاری چاودێری كۆمەڵایەتی پێ بخرێتەوه گەڕ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك دكتۆر محی الدین فەرموو.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی سێ و بڕگەی چوار ئەوەی تایبەتە بە ڕێگەگرتن بە كەسانێك كە سوودمەند دەبن هەم لەناوەوەی هەرێم و هەم لە ناوەوەی عێراقدا، دەمێكە ئێمە مشتومڕ دەكەین لەسەر ماف و ئیمتیازاتی ئەنفالكراوەكان و جینۆسایدو هەوڵ و تێكۆشانی كابینەی هەشت و كابینەی نۆش، و وەفدی وتوێژكار لەگەڵ بەغدا، و جەختكردنەوە لەسەر دەقە دەستوریەكان، بەڵام نەمانتوانی شتێك لە بەغدا هەڵكرێنین، ئەگەر كەسانێك بەهۆی شوێنی نیشتەجێ بوونیان، یاخود بەهۆی ئەوەی كە تۆماری ناسنامەكەیان لە شارەكانی دەرەوەی هەرێمی كوردستان، بەتایبەتی ئەوانەی لە موسڵن، لە مەخمورن، لە شەنگالن، لە كەركووكن، لە خانەقینن، لە شوێنەكانی ترن، ئەگەر زیندانی سیاسیە یان شەهیدێكە، لە بەغدا موو چەیەك یان مینحەیەك وەردەگرێ، چ پای ئەوەیە كە ئێمە داوای ئەوەی لێ بكەین كە یەكێك هەڵبژێری لەگەڵ ئەو موو چەیە، ڕەنگە فەرمانبەر بێت لە كوردستاندا، بەڵام زیندانی سیاسی بێ، مامەڵەكەی لە بەغدا كردبێ، ئەو پارەیەی كە لە بەغدا ببردرێ هیچ بۆ كوردستان سوودی نابێ، دووەمیان ئەوەی پەیوەندی بە بڕگەی چوارەوە هەیە، سەرپشكردنی كەسێك كە دەگەڕێتەوە سەر وەزیفەكەی لە نێوان موو چەی خانەنشینی لەگەڵ ئەو موو چەیەی كە وەریدەگری، ڕاستە دەكرێ لەڕووی یاساییەوە كە سێك خانەنیشینە ئەگەر وەزیفە كە پێویستی پێ بوو بگەڕێتەوە، بەڵام ئۆتۆماتیكیەن موو چەی خانەنیشینیەكەی دەبڕدرێت، وەكو هاوڕێیانیشم كاك علی حمە صالح و كاك بالانبو ئاماژەیان پێكرد، لەڕووی كارگێڕی و داراییە ناتوانێ كەسێك سزا بدرێ كە هیچ ئیلتیزامێكی دارایی لەگەڵ وەزیفەكەی نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆر اسماعیل فەرموو. كاك ڕێبوار نوقتەی نیزامیت هەیە فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستە ئێمە لەگەرمە گەرمی و وگەنگەشە كردنی یەك بەیەكی ماددەكان چووینەتە نێو قۆڵاییی، بەڵام تكا دەكەم جەنابتان ئاگاتان لەو وشە و لەو گوزارشتانە بێ كە لەپرۆتۆكۆلی نێو وشەی (چەوسانەوە) وشەیەكی شیاو نییە، تكا دەكەم كە بسرێتەوە لە پرۆتۆكۆل، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ كاك مەلا وەیسی فەرموو.

بەڕێز وەیسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان ئەو تێبنیەی بەڕێز دكتۆر ڕێبوارم هەبوو، بەهیچ شێوەیەك حكومەت كەمئەندام و هیچ كەسێك ناچەوسێنێتەوە، بۆیە پێویستە ئەو ووشەیە لە پرۆتۆكۆل بسرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ دەسرێتەوە ئەو وشەیە، فەرموو كاك دكتۆر.

بەڕێز د. اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سێ مولاحەزەكا هەین، یەكێ ئەز بینم ئەڤ كەلیمە بێتە گۆرین وگەشتی داهات و خەرجی گشتی، چونكی هەتا چەن سالا بودجەیا دیارە موستەلیحەكا كو موازەنەیە، وموازەنە ژنینە، نەهاتیە موازنە، فە كیشا موازنە بودجەی گشتی ببێتە داهات و خەرجی گشتی، دوو ئەز پشتڤانیا وانا ڤێت بێژن ڤێ هاریكار یا خودان بێتەڤیا بەتایبەت بەرز ببیتن، خاصەتەن ئەڤ یا سایە ان شاءالله چشتەك بۆ حكومەتێ بكەوێتە دەستی واندا، ئەولەویەتا بدەنە هەندێ كە بێتە هێدی كرن و پشتەڤانیا كاك سیپان و حاجی شوان و كاك رومیو و كاك سۆران و كاك موسلم و ئەو برایانەی ئەو یدی گوتن، سێ ئەز پشتەڤانیا دكتۆر محی الدین دكەم فعلەن مە گەلێ كورد تەین نەفی كردبوون لجنوبی، موزەف بوون لڤێرێ و لسەر قەزایا سیاسی نەفی كرینە لڤێرێ، لەوێری موزەفا تەقاعود بوی، هاتە ڤێرێ موستەحەقە مینحەیەك وەربگری، چونكە وی نەفی كری لسەر كوردایەتێ، ڤێگەڤیا بێژی ناوالله یەكێ ئیختیار كریە یان ڤێری یان وێری، ئەز بێژم گەلەك هەندێ ئەڤ گەلا وانا نەیەتە كرن نا حەقیە ئەز بێژم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەشێكی قسەكانمدا پشتگیری لە قسەكانی بەڕێز دكتۆر اسماعیل دەكەم، لەسەر ناونیشانی گۆڕانی بودجەی گشتی بۆ داهاتی گشتی، لەبەر ئەوەی بەپێی ماددەی (98) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ئەبێ حكومەت لە مانگی دەی هەموو ساڵێكدا پرۆژە یاسای بودجە بنێرێتە پەرلەمان، پێنج ساڵە نەنێردراوە، و هیچ زەمانیەتێكیش نییە كە ئەمساڵیش بنێرێ، لەبەر ئەوە ئەو بودجە گشتیە بكرێ بە داهاتی گشتی، ئەمە خاڵێك خاڵی دووەم، كەمئەندامان ئەوەی لە خاڵی دووەندا باسی دەكات كەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت، لە خاڵی سێیەمدا ئەڵێ (لە بڕی پەككەوتەییان پێ دەدەرێ بە ڕێژەیەك لە

موو چەی بـنەڕەتیان كە ئەو رێژە یە) لەوانە یە قـسەیەك هە یە لە داڕ شتنەكە، ئەو مولاحەزە یەم بۆ جەنابتان، لە مووچەی بنەڕەتیان هاتۆتەوە سەر ئەو رێژەیە، یانی دیار نییە زیاتر بێ یان كەمتر بێ، من پێشنیار دەكەم ئەبوایە كەمئەندامان نەخراتانا یە بەر نە شتەرگەری یا ساى چاكسازی، لە بەر ئەوەی ئەو مینحە و مووچەیەی كە وەریدەگرن ئەوەندە نییە بای ئەوەندە نییە كە چاكسازی تێدا بكرێ، لە بەر ئەوە ئەبێ ئەگەر مینحەكەشیان لەبەر ئەم ماددەیە بكرێ بە دەرماڵە، ئەگەر مینحەكە زیاتر بوو لە دەرماڵە كە، بـكرێ بە دەرما ڵە، بۆ ئەوەی مەرتەبە یەك بـچێتە پێـشەوە دەرما ڵە لە پێش مینحەوە یە، بەلاّم ئە گەر دەرماڵەكە كەمتر بوو لە مینحەكە ئەوا مینحەكەیان بۆ بكرێ بە دەرماڵە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆر كازم فەرموو.

بەڕێز د. كاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من بە كورتی پشتگیری لە قسەكانی بەڕێز كاك سیپان ئامـێدی دە كەم، دەر حەق بە هەردوو خاڵی یەكەم و دووەم لە بڕگەی یەكەم، لە ماددەی سێ بەوەی كە كەمترین موو چەی یان ئەو بڕە هاوكاری یەی دەدرێت بە خاوەن پێداویستیەكی تایبەت لە (300) هەزار دیـنار كەمتر نەبێت و كە ئە مە داواكاری یەك بوو، بووە یادا شتێك خۆ یان هاتـنە بەردەم پەر لەمان و پێـشكەش بە پەر لەمانیان كرد و پێشكە شی ئەو فراكسیۆنانەیان كرد كە چوونە لایان، دووەمیان بۆ ئەو خاوەن پێداویستە تایبەتانەی كە فەرمانبەرن، ئەو دەرماڵەی كە دەخرێتە سەر مووچەكەیان لە (150) هەزار دینار كەمتر نەبێت كە دوو بارە خۆ یان داوا یان كردووە، بەرا ستی جەختیش دەكەیـنەوە لە سەر ئەوەی ئێـستا خاوەن پێداویـستیە تایبە تەكان موو چەی مانگی دووی پارساڵ وەردەگرن، كە مووچەكە (120) هەزار دیـنارە، كە من لـێرەوە دە ڵێم (120) هەزار دیـنار بیدەیـنە دە ست هەر كە سێكمان، ئێـمە خۆ مان لـێرەین و بە شێك لەوەزیرە بەڕێزەكانیش لـێرەن، ناتوانین ئیدارەی حەفتەیەكی ماڵی خاوەن پێداویستی تایبەتی بكەین، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەموومان دەزانین كە كەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت پێویستیان بە دڵـنەوایی و پێویـستیان بە دڵدا نەوە هە یە، ئەمڕۆ بەم سەرمایە كۆ مەڵێ هاتوو نە بەردەرگای پەر لەمان، لەوێ دانیـشتوون و یادداشتیان پێشكەش كردووە، داواكاری خۆیان كرد و قسەی خۆیان كردووە تەبعەن، ئەم چین و توێژە پێم وایە كە دەیبینن ئێستا رەنگە ئەوانیش تەماشای كەناڵەكان بكەن، كە دەبینن باسی كەمئەندام و مە سەلەی ئەو بەخشینەی كە هەیە تەرخانكراوە لە چاودێری كۆمەلاّ یەتی، دەرماڵە كەی لە بڕی پەككەو تەیی پێ

دەدرێت، بە ڕێژەیەك دوایی ئەنجومەنی وەزیران دیاریدەکات، من پێم وایە ئێستا دڵیان لەسەر دەستیانە، بۆیە بەرای من یەکەم ئێمە زۆر بەروونی ئەو خاڵە بنووسین و بڵێین (ئەو بەخشینەی کە هەیە ئەو مینحەی کە هەیە بە مووچە حساب نەکرێ و بۆی بخرێتە سەر مووچەکەی) چونکە چەندە، ئەگەر فەرمانبەرە چەندی پێ دەدرێت، (100) هەزاری پێ دەدرێت، خۆی مووچەکەی زۆر نییە بەراستی، بۆ ئاوا دوو دڵیان بکەین و ئەو هەموو کێشەو بەرابییەیان بۆ دروست بکەین لەسەر (100) هەزار بە حەقیقەت، ئێمە پێم وایە هەر سێ و دووی لێ نەکەین لەو مەوزوعەی، ئەوەی تر من رام وایە کەمئەندام پارەکەی یەکێ لەو بەڕێزانە بوو باسی کرد پارەکەی لە (150) هەزار کەمتر نەبێ، بەڵام دواتر بە پێی ڕێژەی کەمئەندامیەکەی با بۆی زیاد بکرێ، ئەوەی تریش ئەو ساڵی کاك دکتۆر ئامانج کە هەر موجودە ماوە لەوێ کاك دەروون و کاك رابەریش هەر مەوجود بوو، ئێمە لە ساڵی 2016 بڕیار درا کە پێداچوونەوەیەك بە کەمئەندامان بکرێ، بڕیار درا بەراستی پارەکەیان لێ راگیرا، بەڵام ئەو پێدا چوونەوە نەکرا، بۆیە پێویستە بەراستی لێرە ئاماژە بەوە بکەین کە پێویستە ئەو پارەی کە راگیراوە پێیان بدرێ، بەڵام بە پێی ئەحکامەکانی ئەو پرۆژە یاسایە، سبەینێ ئەوەی کە پەسند دەکرێ، ئەوانیش بکەونە بەر ئەحکامەکانی ئەم پرۆژە یاسایە، بۆ خاڵەکانی تریش من پشتگیری لە کاك شوان و لەکاك سۆران و کاك مسلم و کاك علی و کاك سیپان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان حەمە رەش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی دووەمی ماددەی (3) بەشی کۆتایی، ئەو بڕگەیە دەڵێ جگە لە ئیمتیازاتە دارایيەکانی میراتگرانی کەس وکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان، بەرە چاوکردنی حوکمەکانی یاسای خانەنشینی بەرکار، پێشنیار دەکەم بەرەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای خانەنشینی بەرکار لا ببرێ و بنوسرێ بە رەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9) ی هەموار کراوی ساڵی 2007، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم لە کاتی گەرانەوەی فەرمانبەری خانەنشینکراو بۆ وەزیفە سەرپشك دەکرێ لەو وەرگرتنی مووچەی خانەنیشینی و یان مووچەی ئەو وەزیفەیەی کە پێی دامەزراوەتەوە و لە هیچ کاتێکدا نابێ سوودمەند بی لە دوو مووچە، ئەگەر ئاماژە بدەی بەوە کە تەمەنی نەگەیشتبێتە تەمەنی خانەنشینی باشترە، بۆ بڕگەکانی تریش پشتیوانی لە بەڕێزان کاك سۆران و کاك کاروان و کاك مسلم و کاك لقمان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەدەر لە ئەندام پەرلەمانەکان باسی شتێکی دیکە دەکەم، ئەوەی من پێشنیارە، یانی وەکو وان نا بڵێین پشتگیری ئەوە وئەو دەکەم، من دەڵێم بۆ ئەو کەمئەندامانە لەو یاسایەدا جێگا بکرێتەوە هەر کۆمپانیایەك کە لە کوردستان هەبێت، ئینجا چەند هەزار کۆمپانیا هە یە، ئەو کۆمپانیا یەی لەو پرۆژە یا سایەی جێی بکرێتەوە، هەموو کۆمپانیایەك بتوانێت کەمئەندامێك لە خۆی بگرێت، هەم بارگرانی لە سەر حکومەت نامێنێ و هەم ئەو کۆمپانیایەش پابەند بکرێ کە ئەگەر کۆمپانیات دەرهێنا دەبێ کەمئەندامێکی بەخێو بکەی، ئەوە پێشنیارێك، پێشنیارێکی کەم ئەوەیە بۆ هەر نەخۆشخانەیەکی ئەهلی بۆ وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی شەهیدان و وەزارەتی ناوخۆ، یانی هەموو خەستەخانەیەکی ئەهلی مانگا نە چەند پێشمەرگەیەك یان چەند ئاسایشێك یان چەند پۆلیسێك بە بەلاش چارەسەر بکرێن، لەبەر ئەوەی لەسایەی سەری ئەو پێشمەرگانە ئێمە ئێستا لەو پەرلەمانە قسان دەکەین، و لە سایەی سەری ئاسایش و پۆلیسیش من شەوێ لە ماڵی خۆم دەخەوم، ئەو کابرایەی کە لە کوردستان ئیش دەکات، با مانگانە پێنج عەملیات، شەش عملیات بکات، من پێشنیار دەکەم ئەوە جێ بکرێتەوە لەو یاسایە، پرسیارێکی ترم لە وەزیری دارایی هەیە، ئێمە هەمووومان دەڵێین مەعاشی ئەوەی کەم بکە، مەعاشی ئەوەی زیاد بکا، ئایا جەنابی وەزیری دارایی بودجەی حکومەتی هەرێم چەندە؟ ئێمە تەخشان و بەخشانی ئەو پارەیەی دەکەین، پشتگیری لە کاك علی حمە سالح و کاك لقمان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بودجەی گشتی کە بگۆڕدرێ بە داهاتی گشتی، من پشتیوانی لە بەڕێزان قسەکانی دکتۆر اسماعیل و سەر چنار خان دەکەم، ئەگەر ئەمە ڕاست نەکەینەوە پێنج ساڵە بودجە نییە لە هەرێمی کوردستان و ناشزانین بودجە ئەبێ لە هەرێمی کوردستاندا یان نا، ئەگەر ئەمە ڕاست نەکەینەوە ئەم ئیصلاحە قفل دەبێت، چونکە بە نەص دەڵێین بودجەی گشتی، بودجەش مەعلومە کە ئەو تەخمینەیە کە حکومەت دەینرێ بۆ پەرلەمان، پەرلەمان موناقەشەی دەکات و ئیقراری دەکات، کە ئەمە نەبوو ئەبێ مەجبور بین بیکەین بە داهات و خەرجی گشتی، بۆ ئەوەی نەجاتمان بێت لەو مەوزوعە، هەرچەندە بودجە نەناردن خۆی موخالەفەی یاسییە، لەبەر ئەوە ناچارین بودجە گشتیەکە بگۆڕین بە داهات و خەرجی گشتی، بۆیە پشتیوانی لەوە دەکەم، و لە هەموو ئەو یاسایەدا لە هەر شوێنێکدا بودجەی گشتی هەبووبێ بیگۆڕین و بیکەین بە داهاتی گشتی، لەبەر ئەو عیللەتە، داهات و خەرجی گشتی، خاڵێکی تر بۆ مەسەلەی کەمئەندامان، کەمئەنداامان لێرەدا لە بڕگەی یەکەم، دووەم، کە باس لەوە دەکات دەڵێ بۆیان

بکرێ بە دەرماڵە، دیارە کە سولەمی سەرفیات، ئەمە ڕەواتبە ئینجا دەرماڵە یە و ئینجا مینحە یە، لێرە ئەما نەوێ لە مینحەوە تەرفیعی پێ بکەین و بیکەین بە دەرماڵە، کێ موستەفیدە لەمە ئەوەی کە موستەفیدە لەمە ئەو کەمئەندامە یە کە زیندانی سیاسی شەو فەرمانبەری شە، ئەوکاتە مینحەی کەمئەندامیە کەی دە بێ بە دەرماڵە، زیندانی سیاسیەکە شی دە توانێ وەربگرێ چونکە موو چەی فەرمانبەریش وەردەگرێ، لەبەر ئەوە لە دوو سێ لاوە موستەفید دەبێ، چۆن ئەمە عیلاج بکەین بە ئیزافەی ئەوەی دوو کەلیمە ئیزافە بکەین بۆ ئەوەی کە دەڵێ یان پێی دەدرێت بە ڕێژەیەك لە موو چەی بنەڕەتیان کەمتر نەبێ، یانی ئەگەر مووچەی بنەڕەتیەکەی (150) هەزار بوو، ئەگەر (200) هەزار بوو (200) هەزاری بۆ بچێتە سەر، وەکو وتم ئەوانەی کە مینحەی تریان هەیە لەو کەمئەندامانە ئەتوانن سوودمەند بن لە وەرگرتنی مینحەکە و مووچەکەشیان بەو شێوەیە بەرز دەبێتەوە، بۆیە لە دوو لاوە کەمئەندام موستەفید دەبێ لەبەرزبوونەوەی ئەو دەرماڵەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە غەدرێکی گەورەمان کرد لە کەمئەندامان، بەوەی کەوا ئەزانین خێریان پێ ئەکەین یان قوربانیان لەدەستی ئەو کۆمەڵگایە، بەڵکو کەمئەندام توێژێکی چالاکی ئەم میللەتەیە و لە هەموو دنیاشدا کەمئەندام قیمەتێکی زۆر زۆر تایبەتی هەیە، دوو سێ نموونەی بەسیتتان لۆ دەهێنمەوە، لە ئەڵمانیا ئەگەر کەسێك بێ کار بێ ئەو شتەی کە پێی دەڵێن سۆشیال یار مەتی کۆمەڵا یەتی وەربگرێ (350) یۆرۆ وەردگرێ، کەمئەندام بە پێی ڕێژەکەی (500 هەتا 1000) یۆرۆ وەردەگرێ، یانی لە کەسێکی ئاسایی، ئاسایی تر و باشترە، نموونەیەکتان بدەمێ ئێمە کەسێکمان لە هەڵەبجە ناوی وشیار کەمئەندام نییە بە قەد سەد کەس ئیش دەکات، یانی ئەو حکومەتەی ئێمە یان ئێمە وا بزانین خێریان پێ دەکەین، بەهەڵەدا چووین، کەمئەندام دەبێ پشتگیری بکرێ، پاڵپشت بڕوا و ئیش بدۆزێتەوە، لێرە لە بڕگەی دوو هاتووە کە من زۆر بە ئیهانەی دەزانم، خۆم قاچێکم نییە کەمئەندامم یەك ڕۆژ نییە لە ژیانم وەتەی فامم کردووە ئیشم کردووە، ئامادەشم تا هەمیشە ئیش بکەم، ئەو هاورێیانەی کە ئەمڕۆ هاتبوون و یاددا شتنامەیان هێنا، نیوەیان پێشمەرگەی سەنگەر بوون و قاچ و دەست و چاویان لەبەر خاتری ئێوە، لەبەر خاتری ئەو خاکە بەخشیوە، باسی (100) هەزار بکەین، لەم ماددەیەدا هاتووە دەڵێ (کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر) یانی کەمئەندامێك لەسەنگەردا قاچی داناوە، هاتووە ئەبێ بە فەرمانبەر و بچی هێشتا نوقرچی لێ بگری، نەخێر ئەبێ دوو ئەوەندە مووچەکەی بدەیتێ، و دەشبێ بیدەیتێ، ئەمڕۆ نا سبەینێ، ئەم دیباجەی پارەمان نییە و، خۆ ئێمە بەتەما نین شەڕێکی ترمان تووش بێ خوا نەخواستە سەد هەزار شەهید بدەینەوە، لە جەزائیر لەوەتەی ملیۆن شەهیدیان داوە، هەتا ئێستا بنەو بنەماڵەیان

وەچانێکیان هەیە و باپیر یان شەهید بووە و ئێستا باپیری لە قەبردا یە نازانم لە شە ست و چەندەوە و ئێستاش مووچەیان بۆ دەبڕنەوە، ئێستا هاتووین باسی سەد هەزار دەکەین، واللە شەرمە بۆمان، بەهەر حاڵ من پێشنیازێکی تر دەکەم کە من وەختی خۆی لە ئەڵمانیا بووم ئی شم دە کرد، فەرمانگە هە یە و شەریکە هەیە، لەسەر قسەکەی کاك یاسین، هەموو فەرمانگە یەك و هەموو دائیرە یەك و هەموو کەرتێکی تای بەت ئەبێ بەلایەنی کەمەوە بەیاساوە وا نەکەی بە رێژەی 10٪ کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت و خاوەن ئەو کەسانەی کە دەرەجەی رێژەیان هەیە تەعینی بکەن، لە زەریبە خۆش دە بن و هەم دوو لایە نە ئی ستیفادە دەکەن، ئەو کە سانە چالاکانە دێنەوە ناو کۆمەڵگە پێوی ستیان بەو خ ێرو بەرەکە تەی ئێمە نی یە، هەم کەسانێك دەبن کە بەخشندە دەبن و لە کۆمەڵگە دەبن بە کەسانی چالاك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، دکتۆر رێبوار فەرموو.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت وەك پرەنسیب من لە کانگای دڵمەوە لەگەڵ ئەوەم کە ئەو شەریحەیە گرنگی کۆمەڵگای کورد ستان کە بە هۆی تایبەتمەندی فیزیکی و جەستەیی لە ئێستادا کە پێی دەڵێن کەم ئەندام و خاوەن پێداوی ستی تایبەت، لەگەڵ ئەوەم دوای ئەوەی ئەو پرۆژە یا سایە پە سند دە کرێ و باری دارا یی حکو مەتی هەرێمی کوردستان باشتر دەبێ مووچەیە یان منحەیە بۆیان زیاد بکرێت و، من دڵنیاشم ئە گەر حکو مەتی هەرێمی کوردستان لە شیانی دارایی دابێت بەو پەڕی دڵسۆزی و پەرۆ شیەوە ئەوە دە کات، ئە مە پێ شنیارێ م نە، روونکردنەوە و تەوزیحێکم هەیە سەبارەت بە برگەی یەکەمی مادده (3) هەموو بەخ شین و ئیمت یازاتێکی دارایی بە رێنمایی رێکخراوە یا بە یاسا رێکخراوە ئە سڵ وا یە ب ڵێین هەڵوە شاندەوەی ئەو یا سایانە یا ئەو رێنماییانەی کە بوونە هۆی پێدانی ئەم بەخشینە داراییە یا ئیمتیازاتە دارای یە نەك هەڵوە شانەوەی خودی ئیمتیازاتە داراییەکە و، سەبارەت بە خاڵی دووەم دەستەواژەی لە بڕی پەککەو تەیی هاتووە کە حکو مەت دوایی ئەوەی رێژەیەك دیاری بکا پێموایە ئەگەر ئەو رێژەیە دیاری بکرێت باشترە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، مامۆستا ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها لە مادده (3) تێبینیم لە سەر برگەی یەکەمە تێبینیم لە سەر سێ برگە کەی تر نی یە، پێموا یە بە هە ڵە با سی کەمئە ندامان هاتۆ تە ناو نەهێ شتنی سودمەندبوون لە جار ێك لە بود جەی گ شتی هیچ پەیوەندیەکی بەم ناونیشانەوە نی یە ئەم وەزارە تە وەزارە تی کارو باری کۆمەلا یەتی کە من نازانم بەڕێز وەزیری کۆمەلایەتی بۆ لێرە نییە؟

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خەتای ئێمەیە بانگمان نەکردووە.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو وەزارەتەکە (14) ملیار دینار مەعاشەکەیەتی لە (2015) هەشت فیئە کە پیر و پەککەوتە، کچانی قەیرە، ئافرەتانی بێ هاوسەر، نەخۆشی شێرپەنجە، نەخۆشی تەلاسیما پێنج ساڵە مووچەکانیان بڕاوە و لە خولی پێشووی پەر لەمانی کورد ستان لیژ نەی هاو بەش لە هەردوو وەزارە تی تەندرو ستی و وەزارە تی کۆمەلأیەتی پێکهێنرا دوو ساڵ خەریك بوون کە لە (114000) سودمەند (12000) نەهاتنە بەردەم پشکنینەکان کە با بلێین خەڵکانی ناشایستە بوون ئەم پڕۆسەیە تەواو بووە و بەدا خەوە پێنج دا نە ساڵە هیچ سوودمەندێکی نوێ وەکو زیندانی سیا سی تۆ مار نەکراوە، من لەگەڵ ئەوەدام ئەو بڕگە یە هەر هەلگیرێت، خاڵی یەکەم هەڵگیرێت هیچ پەیوەندییەکی بەم یاسایەوە نییە و ئێمە دەبێت لە هەمواری یاسایی کاروباری کۆمەلأیەتی دا باس لەم شەریحەیە بکەین و ماف و ئیمتیازاتەکانیان بکەین، ئەگەر یەك بڕگە باس بکەین لە ئەخیری ئەم ماددە یە کە چۆن با سی خانەنشینی مەدەنیمان کردووە خاوەن پێداویستیانی تایبەتیش یەکێك بن لەم توێژانە کە سوودمەند بن لەم داهاتەی کە لە ئەنجامی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەگەڕێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، شنۆ خان فەرموو.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بەشی سێیەم نەهێشتنی سوودمەندبوون لە جارێك زیاتر لە بودجەی گشتی هاو شێوەی بەشێك لە هاوپیشەکانم، پیموایە نەدەبوو ناوی خاوەن پێداویستی تایبەت لەم بەشە و هەم لەم پڕۆژە یاسایەدا هەبێ، بەلأم کە هاتووە چەند سەرنجێکم هەیە لە سەر ناوەڕۆکەکەی، سەبارەت بە ماددەی سێیەم بڕگەی یەکەم خاڵی دووەم کەم ئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە کەسانی فەرمانبەر لە جیاتی ئەو بەخشینەی لە تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەلأیەتی دەرماڵەی لە بری پەککەوتەیی پێیان دەدرێت بە ڕێژەیەك لە مووچەی بنەڕەتیان کە ئەو ڕێژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران دیاری دەکرێت، لێرەدا ناڕوونییەك هەیە ڕەنگە حیلەیەکی شەرعی هەبێت، بۆ ئەوەی ئەو بەخشینەی کە ئەوانیش هەیانە هاوشێوەی کەسوکاری شەهید و ئەنفالکراوان و زیندانیانی سیاسی ئەوانیش لێیان ببڕێت، لەبەر ئەوەی ڕوون نییە، ئایا ئەو گۆڕانکارییە دەبێتە هۆی بژێوی ژیانیان و باری داراییان باشتر دەبێت یا خود خراپتر دەبێت؟ و سەبارەت بە بڕگەی دووەم کار بەو یاسا و بڕیارو پەیڕەو و ڕێنماییانە ناکرێت کە ڕێگەدەدەن بەوەرگرتنی زیاتر لە سوودمەند بوون لە یەك مووچە و بەخشین و هەر ئیمتیازێکی دارایی تر لە

بودجەی گشتی لە ناو هەرێم و دەسەڵاتی فیدراڵی بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایش و ناوەخۆ و سوودمەندانی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و هەتا دوایی، لێرەدا سوودمەندانی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی کە مەبەست لێی دوو بارە خاوەن پێداویستی تایبەتە پێشنیاردەکەم ئەمەش لێی دەربهێندرێت و ئەو مووچەو و ئەو هاوکارییەی کە هەیانە بەشی ئەوە ناکات نە چاکسازی تێدا بکرێت نە رێك بخرێتەوە، بەڵکو دەبا هەوڵ بدرێت ئەو چاکسازیەی کە لە موچەی پلە باڵاکانە دەکرێ وەکو بەشێك لە هاورێکانم ئاماژەیان پێدا مووچەی خاوەن پێداویستە تایبەتی پێ بەرز بکرایەوە نەك رێکبخرێتەوە، پشتگیری هەڤاڵەکانم کاك کاروان و کاك لقمان و کاك پێشەوا و رۆژان سلێڤانەیی و رۆژان شەهید حەمە رەش و کاك لقمان و کاك موسلم دەکەم و کاك باڵانبۆ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك هاوڕێ فەرموو.

بەڕێز هاوڕێ بناو محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەر هەڵکەوتەی ریزبەندی ناوەکەم کەوتۆتە پشتەوە زۆربەی قسەکانم کران و پشتگیری هاوڕێکانم کاك کاروان و کاك پێشەوا هەورامی و کاك سۆران عمر کاك لقمان و کاك زانا مەلا خالید و سەرچنار خان و کاك عبدالسلام و کاك عبدالستار و کاك ابوبکر و کاك سیروان و هەردوو رۆژان خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەشێکی قسەکان هاورێیانی خۆشەویستم کردیان، بەڵام یەك تەوزیحی بچووك لە سەر ماددەی (3) برگەی یەك خاڵی دووەم ئەوەی کە تایبەتە بە خاوەن پێداویستی تایبەتە، ئەوان دوو خولی پەرلەمانی کوردستانە، یاسایەکیان هەیە چاوەڕێی هەموارکرنەوەی ئەو یاسایە دەکەن، ئێوە خۆتان شاهێد بوون لە خولی پێشوودا ئەو بەرێزانەش کە لێرەن بەشێکیان هی خولی پێشوون چاوەڕوانی هەموارکردنەوەی ئەم یاسایە دەکەن، دیارە ئەمە هەموار نەکرایەوە، لەم ماوەی چەند مانگی پێشوودا پرۆژەیەك هاتە پەرلەمانی کوردستان کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا تەنیا گۆڕانکاری کە لەو پرۆژەیە ئەوە کە کورتە باڵاکان خرا بوونە ناو پرۆژەکە، ئەمە لە ئاستی تموحی ئەوان دا نەبوو و وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتیش بەوە رازی نەبوو ئەوان خۆیان وتیان ئێمە خۆمان پرۆژەیەك حازر دەکەین، قسەکە ئەوەیە ئەو پرۆژەیەی وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی حازری دەکات، ئایا ئەو رێژەیە دیاری دەکات بۆ نمونە ئەو هاوکاریەی کەمئەندامان پێیان دەدرێت، یاخود نەخێر، ئەگەر لەوێ دیاری نەکراوە کە بڕیا وەزیری کاروباری کۆمەڵایەتی

لێرەبوایە، بۆ ئەوەی کۆمەڵێك پرسیار لە سەر زەرب و تەقسیمی ژ مارە و ر ێژە و کۆ مەڵێك شت بکردرا یە ئەگەر لەویٰ نەکراوە لێرە لە ماددەی هەشت دا کە خواستی بە شێکی زۆری پەرلەمانتارا نە کەوا دیـفاعێکی جددیان لە کەمئەندامان کرد جیٰ بکەینەوە بە تایبەتی ئەوەی کە پاشەکەوتی فەرمانبەران تە سبیت بووە لەویٰ بەتایبەتی ئەوەی کە پارەیەکی زۆر لەم یا سایە دەگەڕێ تەوە سەقفێك بۆ خانەنـ شینی د یاری دە کات لەوێش سەقفێك بۆ ئەو هاوکاریەی کە دەدرێت بە کەمئەندامان دیاری بکرێت لە ماددەی (8) دا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵیٰ زۆر سوپاس، رووپاك خان فەرموو.

بەڕێز رووپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (3) یەکەم هەڵوەشانەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتانەی تەواوی ناکەم، لە دوای یاسا و ڕێنماییە کارپێکراوەکان پێم باشە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت لە جێی دانانی ئەو کەمئەنداما نەی کە تا ئێ ستا مو چەیان نی یە، و هەروەها بڕ گە (2) دووەم پێموا یە ئەو بڕگە یە هەر ز یادە، مە سەلەی کەمئە ندامان نەخرێتە ناو یاسای چاکسازی من لە ژ ێر هیچ ناو و پا ساوێك لە گەڵ ئەوە نیم کە د ست ببڕدر ێت بۆ مووچەی کەمئەندامان، چونکە کەمئەندام کە فەرمانبەرە لە سەر ئەرکی خۆی کە ئەرکی خۆی جێ بەجیٰ دە کات موو چەیەك وەردەگر ێت و ئەو ما فەی کەهە یەتی وە کو کەمئە ندام ئەو ما فەش بۆی هە یە مووچەیەکی کەمئەندامی وەرگرێت و هەروەها پشتگیری لە رەئی کاك سۆران و مامۆ ستا عبدالـ ستار و کاك کاروان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵیٰ سوپاس بۆ جەنابت، بدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخـ شندەی میهرە بان، لە بڕ گەی یەك لە ماددەی (3) پـ شتگیری لە بەڕێزان مامۆ ستا عبدالستار کاك سۆران عمر کاك مو سلیم و موژدە خان و کاك لوقـمان و رو پاك خان وە هەردوو رۆژان و کاك سیروان دەکەم، منیش زۆر پێم خۆش بوو بەڕێز وەزیری کارو کاروباری کۆمەڵایەتی لێرە ئامادە بوایە، بەنیسبەت بڕگەی یەك بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بەراستی لە چوار چێوەی چاودێری کۆمەلاٰ یەتی زۆر لە بیٰ هاوسەران چاوەڕێی ئەو رۆژە بوون چوار پێنج ساڵە بەراستی دەست خراوە تە قوتی بیٰ هاو سەران کە چاوەڕێی پرۆژەی چاکسازین بەداخەوە ئیـ شارەتی پیٰ نەدراوە لە چوار چێوەی ناوەڕۆکی یا ساکە بە هیچ ماددەیەك من لێرەوە دەڵێم سوودمەندانی تۆری چاودێری کۆمەلاٰ یەتی پاش پاککرد نەوەی سوودمەندان هاوکاریەکەیان بۆ بگێڕدرێتەوە کە ئەمە قوتێکی کەمە، بەراستی مافێکی سەرەتایی خۆیانە کە زۆر دەمێکە چاوەڕێی ئەمەن کە لە (2014) وە مووچەکەیان بۆ سەرف نەکراوە و هـیوای زۆر یان لە سەر ئەم پرۆژە

یا سایە هەڵچنیوە، بە نیسبەت خاڵی (2) لە ماددەی (3) ئەو ڕێژەیە پێویستە لەناو یاساکە جێی بۆ بکرێتەوە بۆ نموونە ئەو ڕێژەیەی دیاری کراوە بە غامزی نەمێنێتەوە ڕێك ڕێژەکە لە ناو یاساکەدا جێگای بۆ بکرێتەوە، بڕگەی (3) لە ماددەی (3) دەپرسین، ئایا ئەم دەقە دروستە؟ ئایا چۆن دەبێت کەسێك بگەڕێتەوە بۆ سەر وەزیفە و بەردەوام بێت؟ چۆن دەبێت خانەنشین بکرێت؟ و مافی هەڵبژاردنی پێ بدرێت بۆ کامەیان کە زۆرترە؟ سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك کاوە و هلز خانمان بیر چوو بوو، هلز خان فەرموو، تکایە دووبارە نەبێ بۆ ماددەی چوار دلنیابن دووبارە ڕێگا پێ نادەین، چونکە زۆربەی قسەکان دووبارەن و خۆشتان دەزانن دووبارەن.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ب ناڤ و نیشانێت بەشێ (3) پشتگیریا دکتۆر شێرکۆ و دکتۆر اسماعیل و سەر چنار خانێ دکەم سەبارەت ماددا (3) یەکەم پشتگیریا مامۆستا ابوبکر هەلەدەنی دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس بۆ جەنابت، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیری کردنی بەڕێز کاك سیپان ئامێدی و خاتوو موژدە محمود لەسەر مەسەلەی کەمئەندامان، منیش پێموایە ناکرێت بە هەر بیانۆیەك بێت، ئینجا بە ناوی چاکسازی یا خود بە هەر بیانۆیەك دەست بۆ مووچە و ئیمتیازاتی کەمئەندامان ببردرێت، لە بەر ئەوەی کەمئەندامان چینێکی پێویست و چینێکی ماف خوراوی کۆمەڵگەن، پێویستە ڕێزیان لێ بگیرێت وە پێویستە لەم چاکسازییە مشووری زیاتریان بۆ بخۆین و مووچەکانیان باشتر بکرێت، لێرە لە ماددەی (3) لە بڕگەی دووەم کاتێك کە دەڵێت کار بە ئەو یاسا و بڕیار و پەیڕەو ڕێنماییانە ناکرێت کە ڕێگا دەدەن بە سوودمەند بوون زیاتر لە یەك مووچە و بەخشین هەر ئیمیازاتێکی دارایی تر لە بودجەی گشتی، مولاحەزەکەم لە سەر بودجەی گشتییە دیارە لە چەند شوێنێك بودجەی گشتی هاتووە دیارە لە هەرێمی کوردستان بەدا خەوە حەوت هەشت ساڵە شتێك نییە...

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دووبارەیە کاك سیروان وتی کاك شێرکۆ وتی کاك ابوبوکر وتی.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

ببورە من مولاحەزەی خۆم هەیە لە سەر بودجەی گشتی کە جیاوازە لە هی ئەوان، خۆت ئاگاداری من لەم پەرلەمانە لە مانگی (10) بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ بە پێی ماددە (98) داوام کرد کە سەرۆکایەتی

پەرلەمانی کوردستان داوا لە حکومەت بکات کە بە زووترین کات بودجە بنێریت بۆ پەر لەمانی کورد ستان بەڕێزیشتان داواتان کرد، بۆیە ئێستا بەڕێزان ستافی ئەنجومەنی وەزیران لێرەن بەڕێز وەزیرەکان و بەڕێز سەرۆکی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران لێرەن ئەوەی ئێستا دەکرێت لە هەرێمی کوردستان نەهێنانی بود جە بۆ پەرلەمان و نەکرانی بە یاسا پێشێلکاری یاساییە بە تایبەتی لە ئێستا ...

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابت پیاوێکی قانوونی سوور سوور دەزانی ئەوەی ئێستا جەنابت با سی دە کەیت هیچ پەیوە ندی بەم ماددەیەوە نییە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

من یەك ڕستەم ماوە ئەگەر بەهانەکە ئەوە بووە بودجە لە بەغدا پەسند نەکراوە، خۆ ئێستا بە پێی

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو، بەڵێ بەڕێزان وەز یرە بەڕێزەکان ئە گەر قسەیەکتان هە یە لە سەر تێبینی پەر لەمانتاران، هەر چەندە بەڕێزتان دەزانن دەبوایە بەڕێز وەزیری کارو باری کۆمەلا یەتیمان بانگ بکردا یە ئە مە قسوورێکە لەلایەن ئێمەوە ئەو بەشەی کە پەیوەندی بە جەنابتا نەوە هە یە نەك ئەو بە شێکە پەیوە ندی بە بەڕێز وەزیری کاروباری کۆمەلاْیەتیەوە هەیە، ئەگەر قسەیەکتان هەیە لەو بارە یەوە دوا یی دەر فەت دەدە ین بە لیژنە پەیوەندیدارەکان، فەرموو.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، خوشك و برایانی بەڕێز، من وەکو جاری پێشووش قسەم کرد ئێستاش لە چوار چێوەی ئەو پابەندبوو نەی ئێ مە بەو تەسەلسولەی کە پڕۆژە یا ساکەی پ ێی دەخوێندرێ تەوە لەو چوارچێوەیە جواب دەدەمەوە، ئەوەی کە پەیوەندی بە ماددەکانی ترەوە بێت هەڵی دە گرم بۆ کاتی خۆی، تەبعەن خۆزگە خوشکی بەڕێزمان کوێستان خان وەز یری کارو کارو باری کۆمەلا یەتی لێرە ئا مادە بوا یە، بۆیە ئەگەر جوابەکانی من زۆر دەقیق نەبن لە ئێستاوە پێ تان بڵێم لە من ببورن، چونکە تەفسیلاتەکە زیاتر لە لای جەنابیانەوە هەیە، ئەوەی کە من حەزم کرد بیزانم ماددەی یەکەم کە بەردەوامی یا تیکرارە یا تەئکیدە لە سەر باقی ماددە کانی ترە کە ئیعادەی نەزەرە وە کو چۆن پ لە تایبە تەکان وە کو چۆن لە شەهیدانە لە زیندانی سیاسی هەیە لەم بەشەش عەینی شت تەئکیدێکی تێدایە بۆ ئەو ئیمتیازاتا نەی کە بە نایاسایی وەرگیراون وە حاشا لە رووی ئێوە و ئەو بەڕێزانەی مەسئوولبوون و بە نایاسایی ئەو ئیشانەیان بۆ جێ بەجێ کردووە و را ستکردنەوەیە، خۆ شی وە کو لە ماددە کە نوو سراوە ئەو مەوزوو عە، بەدا خەوە هەندێك لەو رەفیقانەی جەنابتان بە دیقەت رەنگە نەیانخوێندبێ تەوە ماددەی دووەم بە هیچ شێوەیەك پەیوە ندی بە کەمئە ندامانی سەنگەروە نی یە بە هیچ شێوەیەك کەمئە ندامانی سەنگەر ناگرێ تەوە، کەمئەندامی سەنگەر یاسایەکی تایبەت بە خۆی هە یە، ئەوە ماددەی ژ مارە (34) تەنا نەت بە شەهیدی

زیندووش ناوی بردوون ئیمتیازاتیشیان بە پێی تەسەلسولی سولەمی بەپێی پلەکەی خۆیانبێت، بەپێی ئەمە ئیمتیازاتیان پێ دەدرێت، من خۆم شەخسی وەك ئاوات گوێم لە گلەیی نەبووە بەو مەعنایە، ئەم خاڵە ئێمە لەو نەزرەیە یا لەم بیرکردنەوەی کە حکومەتی توێژێکی کۆمەلآیەتی هەیە ناوی لێرە بە کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت هاتووە حەسرە لە سەر ئەوە ئاوردانەوەیەکی حکومەتە بۆ ئەوەی زرووفیان بە پێی ئەو ئیمکانیەتەی لە بەر دەستیە بە پێی ئەوە چاك بکات، هەر بۆیە هاتۆتە ئێرەوە لە فەترەی پێشوودا خۆتان دەزانن بە داخەوە ئەم کەمئەندامانە یا ئەم خاوەن پێداویستیە تایبەتانە بە چەند قۆناغێکدا رۆیشتوون وەفەیدکراون، مووچەیان وەرگرتووە، راگیراون، ئیعادەی نەزەری تێدا کراوەتەوە بەعزێکیان دەرچوون و ژمارەیەکی گەورەیان کە ماوەتەوە لەم چەند مانگەی ئێمە هاتووینەتە ناو حکومەت ئیعادەی نەزەری پێداکراوەتەوە و حکومەت بە راستگۆیی لە گەڵ وەعدەکانی خۆی لە بەرنامەکەیدا کە ئیعادەی نەزەری پێداکردۆتەوە لە حدودی (12000) کەمئەندام کە ئیعادەی مووچەی بۆ کراوەتەوە وە جارێکی دیکەش (350) کە سی دیکەش چاککراوە و کەوتۆتەوە ئیش و پێموایە لیژانەکانمان بۆ ئیعادەی نەزەر بەردەوامە واشمان کردووە لە هەر مەحافەزەیەك، بۆ ئەوەی دیقەتی باشتری تێدا بکرێت خەلکی مەحافەزەکە نەچووە بۆ تەدقیق و تا رادەیەکی باشیش بە خێرایی دەڕوات، لە سەر مەوزووعی ئیمتیازات لیرە نووسراوە یەك مووچە و بەخشین وەکو لە پێشەوە هاتووە کەس لە دوو ئیمتیازات سوودمەند نابێت لێرە تەئکیدە لە سەر ئەوە هیچ کەسێك لە دوو ئیمتیازات زیاتر سوودمەند نابێت لە سەر ئەوەی ئەو رێژەیەی دەخرێتە سەر مووچەکەی هەریەك لەم کەمئەندامە یان پەککەوتە و خاوەن پێداویستی تایبەتیانە فەرمانبەریشن حکومەت وای بیر لێکردۆتەوە، بۆ ئەوەی هەول بدات بە پێی ئیمکانیەت بوون ئەو رێژەیە بەرز بکاتەوە، ئەگەر لە سەر مووچەکەی بێت قابیلی ئەوەیە رێژەی وەرگرتنەکەی بەرزتر بێت، بۆ نموونە ئەگەر ئێستا (120000) یا (80000) لە کاتێکدا ئەگەر مووچەکەی (300000) بوو بە میسال، ئەگەر رێژەی کەمئەندامیەکەی (150000) بوو لە (80000) یا لە (120000) زیاتر وەردەگرێت ئەوە ئەساسی فکرەکەیە بۆ چاککردنی بارودۆخی ژیانی ئەوان، یەك نوقتەی تر کە گرنگە کە هەمیشە جەنابتان ئەو جیهەتەن و بەشێکن لەو موئەسەسەیە کە مەسئوولیەتی بەڕێوەبردنی ولآتی لە ئەستۆیە لەگەڵ باقی سەرۆکایەتیەکانی تر کە هەیە، دەبێ ئەوە تێبگەن کە ئێمە دەجولێینەوە لە چوارچێوەی ئیمکانیەتەی کە هەمانە پێمان خۆشە، پێمان ناخۆشە، رازین، لێی نارازین ئەمەیە کە ئێستا مەوجوودە ئەوەی کە مەوجوودە، ئێمە لە سەر ئەوە دەجولێینەوە، فەقەرەیەکی تر باسی ئەوەتان کردووە یەکێك بگەڕێتەوە بۆ وەزیفە مەقسەد لە کێ؟ مەقسەد لەوەیە بۆ نموونە یەکێکمان هەیە، ئەگەر کەمئەندامە ئەگەر غەیری کەمئەندامە ئەگەر خاوەن پێداویستی تایبەتە کەفائەتێکی بەرزی هەیە ئەگەڕێتەوە بۆ حکومەت چۆن موعامەلەی لە گەڵ دەکرێت بۆ ئەو خەلآکە تایبەتانەیە کە چۆن تەعامولیان لەگەڵ بکرێت ئەوە بۆ موەزەفێکی ئیعتیادی نییە کە بەو تەریقەی کە خۆی تەقاعد بووە جارێکی تر ئیعادە دەبێتەوە ئینجا قانونیش تەنزیمی کردووە هەتا ئیعادە بوون بۆ وەزیفە قانونێکی

تایبەت بە خۆی هەیە کە تەنزیمی کردووە، چەند مە سەلەیەك هە یە تە مەن در یژن بن ژمارە تان زۆرە و تەدەخولەکانیشتان یەکجار زۆر بوو، ئەگەر فرسەتێکم بدەنێ موراجەعە یەك بکەم بۆ ئەوەی هەمووتانم بیر نەچێ بۆتان دووبارە دەکەمەوە حکومەت عەتفی لە سەر ئەم فیئەی موجتە مەع هەمان ئەوعەتفە یە کە جەنابتان هەتانە لە بەر ئەوە شە ئیقدامی کردووە بەو خەتەواتا نەی کە لەوەو پێش بۆ چاککردنی زرووفی ئەو (12000)هەزارە و ئینجا ئەو (350)، ئەخیر کۆبوو نەوەی ئەنجو مەنی وەز یرانیش وەز یری کارو کارو باری کۆمەلاّ یەتی بۆ تە سجیلی خەلّکی تازە لەم کەمئە ندام و خاوەن پێداوی ستی تایبەتیا نە تەرحی کرد و پێش نیارە کەی قبولّ کرا کە ئێمە بێن ئیعادەی دیرا سەی بکەین و لە چوار چێوەکەی بسووڕێنەوە، تەئکید لە سەر یەك شت دەکە مەوە کە ئەم داخلکرد نە بۆ چاککردنی وەز عی ئەوا نە بۆ دروست کردنی شانسێکی ترە بۆ ژمارەیەکی زیاتر لە ڕێگای ئەم قانونەوە سودمەنبێت وە سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، لیژنە تایبەتمەندەکان.

بەڕێز هیڤیدار احمد سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێ مە وە کو لیژ نەی دارا یی کە لە سەر ئەو بابە تە موناق شەیەکی زۆر مان کرد لە سەر موو چەی کەمئەندامان کاتێك بەڕێز وەزیری دارایی هاتە لیژنەی ئێمە گەیشتنە ئەو قەناعەتە کە هەموو ئەندامانی لیژنە لەویّ کە روونکردنەوەکە دروست گەیشت، چونکە ئەوەندە لە سەر ئەو بابە تە بە تای بەت ماددەی یەکەم و دووەم کە بڕگەیەکی تایبەت بوو چوارەم هێناومانەتە ئێرە لە بیر مە ئە ندامانی بەڕێزی لیژ نەی دارایی کە بەڕێزیشیان لێرە حزووریان هەیە بەڕێز دکتۆر شێرکۆ بەڕێز کاك سۆران لیزا خان و تی مادەم بەو شێویەیە دیارە زۆر لە مە سڵەحەتیانە، ئێمەش داوا دە کەین هەتا ئەم قسانەی کە داوای ز یادکردنی مووچە دەکەن بە پ ێی ماددەی (79) بڕ گەی دووەم کاری پەر لەمانی ئەوە یە کات ێك داوای پارە دە کەیت دەبێت حکومەت ڕەزامەندی لە سەر هەبێت ئێمەش داوای یەك ملیۆن دۆلار دەکەین بۆ هەر کەمئەندامێك، بەلاّم ئەوە حکومەت قەرار دەدات، لە سەر ناو نیشانی بابەتە کە بڕیار مان داوە ئێ مە وە کو لیژ نەی دارا یی سەرۆکایەتی لێرەنە و ئەندامانیش بە گو مان نین لە حکو مەتی خۆ مان ئە گەر واب ێت هەموو موو چە و ئیمتیازات لە بودجە دەبێ بێت کە تۆ بودجەت نییە حکومەت دبێ مووچە و ئیمتیازاتەکانی هەموو خەڵك ببڕ یت، ئێ مە بە گو مان نین لەو حکومە تەی ل ێرە متما نەمان پ ێی داوە، ئەوە ندە گو شارمان کرد لەو بەڕێزانەی کە ل ێرە دانی شتبوون لە سەر ز یادکردنی موو چەی کەمئە ندامان و ئەوا نەی موو چەیان کەم زەختەکە ئەوەندە زۆر بوو گەیشتە ئەوە بەڕێز وەزیری دارایی کە وتی بە گۆڕی شەهیدان پارە نی یە ز یاد بکەین، زۆر سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ئێستا دەڕۆینە سەر ماددەی چوارەم و دوا ماددە دەبێت بۆ ئەم شەو دوا ماددە دەبێت سبەینێ سەعات دەو نیو دەست پێ دەکەینەوە، بەردەوام دەبین ماددەی چوار بیخوێننەوە فەرموون.

بەڕێز ریڤینگ محمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بناڤێ خودێ بەشی چوارەم بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ

ماددەی چوارەم:

یەکەم: یەکخستن و ڕێکخستنی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بودجە و بەرنامەکانی ژمێریاری سەربازی و سەرپەرشتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستانە.

دووەم: یەکەکانی ژمێریاری پێویستە لە ژێر وردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان و فەرمانگەی چاودێری دارایی هاتووە و لە ماددەی (3) لە یاسایی ژمارە (19) ی ساڵی (2007) یاسایی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە هەرێمی کوردستان هاو شێوەی هێزە ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی ناوبراو بێت.

سێیەم: پێویستە وەزیری کاروباری پێشمەرگە دە سەلاتی تەواوی بەپێی یاسا بەرکارەکان بدات بە فەرمانگەی چاودێری دارایی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بۆ وردبین کردنی لیستی پێشمەرگە و دروست کردنی دۆسیەی کەسی بە پێداویستییە یاساییەکانەوە و پێداچوونەوە بە خزمەتی پێشمەرگایەتی لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی میلاکی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بودجە لە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

چوارەم: پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگاکان و دامەزراوە حزبیەکان و هەروەها پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایشی ناوخۆ بە هەماهەنگی بە پێی پەیڕەوێك ڕێکبخرێت کە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت ئەوانەی زیاد دەبن لە ژمارەی دیاری کراو لەو پەیڕەوە لە چوار چێوەی میلاکی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بە پێی شایستە بوونی خۆیان ڕاژەیان ڕێك دەخرێت.

پێنجەم: گواستنەوەی گشت پاسەوانەکان بۆ سەر میلاکی هێزەکانی یەکەی پاسەوانی لە وەزارەتی ناوخۆ بە هیچ جۆرێك نابێت پاسەوان لە سەر میلاکی هیچ یەکەیەکی تری سەربازی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بێت جگە لە یەکەی پاسەوانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ خەرج کردنی مووچەی پاسەوانی تەنها لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری وەزارەتی ناوخۆ دەبێت دوایی هاوتاکردن و بە یەکخستنیان.

شەشەم: پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە لە بەر ڕۆشنایی یاسایی ژمارە (34)ی ساڵی (2007) و هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی ئەو کەسانە کە بە پێچەوانەی یاسایی ناوبراو خانەنشین کراون.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەم بەڕێزانە ناوی خویان تومار کردووە ئەگەر یەکیان لەبیرمان چووبوو پێمان بڵێ، مامۆستا عبدالستار، کاک باپیر، کاک زانا، کاک رزگار عیسی، دکتۆر ڕێبوار، کاک کاروان، کاک هاوڕێ، کاک عثمان سێدەری، کاک سەرکۆ ، کاک بەڵێن، شیرین خان، کاک بالانبۆ، کاک یاسین، کاک لقمان، شیرین خانی تر، کاک کاوە، مژدە خان، کاک مەم، کاک سیپان، دکتۆر کازم، کاک رۆمیو، خدیجە خان، دکتۆرە گەلاوێژ، کاک شەمول، کاک ئەبوبەکر، کاک دابان، کاک رۆمیو فەرمووە: ئێوەش ماوە، کاک سەروان ئەڵێت من یەکەم کەس بووم، ئەوە مونا خان بیری ئەچێ، کاک شاخەوان، سەڵما خان، کاک کاوە، دکتۆر زێدان بەسەر چاو، گولیزار خان، کاک گوران، گوڵستان خانی تر، کاک رۆمیو فەرمووە:

بەڕێز رۆمیو حزیران نیسان هەکاری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوای ئەوەی پشتگیری لە سەرجەم بڕگەکانی ئەم ماددەیە دەکەم کە هەموویان بۆ ئەوە هاتوون لەسەر یەکخستن و ڕێکخستنو تەنزیم کردنی ئیش و کار و، هەروەها یەکخستنی لایەنی ژمێریاری بۆ سەرجەم یەکەکانی هێزی پێشمەرگە، ئەوانەی کە سەر بە وەزارەتی پێشمەرگەنو ئەوانەی لە دەرەوەی وەزارەتی پێشمەرگەشن، بەڵام من دوو پرسیارم لا گەڵاڵە بووە لە برگەی یەکەم یەکخستنو ڕێکخستنەکانی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ڕێکخراوو ڕێکنەکخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوەبەرە گشتی و لە هەموو شوێنێك لە هەموو دونیا دەبێت یەکەکان یەکەم جار بێ سەرەڕای ئەوەی دەبێت تا ئێستا یەك نەخستنی هەموو یەکەکانی پێشمەرگەی کوردستان دەزانم، بەڵام خۆی دەبێ یەکەکان یەکەم جار ڕێك بخرێتەوە دواتر یەکە ژمێرکاریەکانی هەر ئۆتۆماتیکییەن ڕێك دەخرێتن، دووەم من پرسیارێکم هەیە هیواداریشم وەڵامەکەی وەربگرمەوە لە بڕگەی چوارەم پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوان بۆ بارەگاو دامو دەزگا حزبیەکانو هەروەها پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازیو ئاسایشو ناوخۆ هەندێك بەرپرسانی سەربازیو ناوخۆ هەندێك یەکەن دەتوانن لەوێ پاسەوانانی خۆیان هەیە ئەوانە جیاوازن بە رای من لە بارەگا حزبییەکان و شوێنەکانی تر، نازانم بۆچی تێکەڵاو کراون ئەم لایەنانە. زۆر سوپاس

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاک سەروان فەرمووە.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك‌و پێشنیارێکم هەیە سەبارەت بە ماددەی چوارەم، پرسیارەکەی من لە ئەنجومەن وەزیرانە بە گشتی، بەلاٌم بە تایبەت وەزراتی پێشمەرگە، چونکە لە خولی پەرلەمانی کوردستان بڕیارێك دەرکرا بڕیاری ژمارە (19) کە مووچەی پێشمەرگە هاوتای مووچەی ئاسایش‌و ئەوانەی لێبکرێت، کە چی تا ئێستا جێ بە جێ نەکراوە، دەمەوێت هۆکارەکە بزانم بەڕاستی، چونکە پێشمەرگە چەند ساڵە چاوەڕێی جێ‌بەجێکردنی ئەو بڕیارە یەو خۆ شمان دەزا نین پەر لەمان‌و حکو مەت هە یە هۆ کار هەبوونی پێ شمەرگەیە ئەوە یەك، ئەوەی تریش بە نیسبەت پێشنیار، من پێشنیار دەکەم بۆ ماددەی چوارەم بڕگە یەك ز یاد بکر ێت ئەویش دا نانی لیژنە یەکی ئینـ سانی‌و و یژدانی بـ ێت بۆ چی بۆ ئەوا نەی حەقی پێ شمەرگە دە خۆن، پێ شمەرگە پیروزی‌و سەروەرییە ئەوەی کە بە ناحەق کراوەتە پێشمەرگە، بۆ ئەوەی بن دیوارە کان بە کۆرتی، ئە گەر ئەم لیژنەیە دابنرێت کە ویژدانی‌و ئینسانی بێت، پێشمەرگەکان جیا بکرێنەوە لە بن دیوارە کان لەوانە یە ئەوەی کە لە بن دیوارەکان دەبڕدرێت بۆ یەعنی ببێتە بار ئا سانیەکیش بۆ حکو مەت ئە گەر لەو فیلـ تەرە ویژدانیە بدرێت دەبێتە کار ئاسانیەك بۆ حکومەت کە موو چە ئەوەی دەبڕ ێت کە بن د یوارە بێـ تە سەر مووچەی پێشمەرگە کە دروست پێشمەرگەیەو دروست پێشمەرگایەتی خۆی دەکات‌و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك باپیر.

بەڕێز باپیر کاملا سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شی چوارەم ماددەی چوارەم من داوا دە کەم بەر چاو روو نی بدەنێ لە هـ ێزی ڕێکـ خراو ڕێکـ نەخراو، مەبەستیان چییە؟ و چەند جار ێك دوو بارە بۆ تەوە با ئێـ مە بەر چاو روونیـ مان هەبێ لەوە، مەبە ستیان لیواکانن کە ڕێك خراوە یان ئەوا نەی دەرەوەی لیوا کانن یان هێزێـ کی تر هە یە ڕێکـ نەخراو ناد یار بـ ێت، دووەم دەربارەی بڕگەی پێداچوونەوەی خانەنشینیی کەمئەندامانی پێشمەرگە لەبەر روشنایی یاسای ژمارە (34) هەڵوە شاندنەوەی خانەنـ شینی ئەو کە سانەی کە پێ چەوانەی یا سا ناوبراوە، مەبە ستی بەس کەمئەندامی خانەنشینییە یان هی خانەنـ شینی پێ شمەرگە بە شێوەی گـ شتی ئەوا نەی کە بە پـ ێی راژەی خزمەتیان هاتوون خانەنشین بوون ئەوەش زۆر روون نییە لەوەیدا تیکراوە، خاڵەکی تر کە بە شێوەیەکی تر دە مەوێت با سی بـ کەم کە پەیوە ندی بە وەزارە تی ناوخۆو هـ ێزی پێ شمەرگەوەیە، لە کاتی ئەرك‌و وەزیفەدا پێشمەرگە مەغدوورە لە کاتی خانەنشینیدا هێزەکانی ناوخۆ مەغدوورن، ئایا دەتوانین ئێـ مە لەم یاسایەدا چارەسەری بکەین؟ یان پەنا بەرینە بە بڕیاری ژمارەی (19)ی خولی چوارەم کە لە بڕ گەی (17) دا بەداخەوە هات کە دەبێ تا حکو مەت باری دارا یی باش دەبـ ێت، ئا یا بارودۆخی حکو مەت چاکتر بووە بتوانین هاوتای مووچەکانیان بکەین لە ئەرکدا و لە خانەنشیندا هاوتا بن هەم هێزەکانی ناوخۆ، بۆ ئەوەی

وەکو یاساکە هاتووە کە بنەمای لەسەر دادپەروەری پەیرەو بکەین، یاخود دادپەروەری بهێنینە دی لە نێوان ئەو دوو هێزە کە پارێزەری ولاتەکەمانن، لەهەمان کاتیشدا باسی ئەوەی دەکەن کە پێم وا یە تۆزێك باری دارایی بە تایبەتی پێشمەرگە باشتر بووە، یەك ئەگەر بودجەی سیادی بێت کە بەشێکە لە مەنزوومەی دیفاعی عێراقی کە هەموو دەبێت سوودمەند بێت ئەوەی تریش کە ماوەی چەند ساڵێکە بەشە بودجەیەك کە تەرخانکراوە لەلایەن هێزی هاوپەیمانان کە تەقدیر دەکرێت بە (25) ملیار دینار یان (25) ملیۆن دۆلار نازانم بزەبت چەندە، ئەوە دەبێتە هۆکارێك بتوانین ئەو کەلێنانەی پێ پڕبکەینەوە و یرای ئەو چاکسازییانەی کە دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگریێ راپۆرتی هاوبەشی تایبەتمەندەکان دەکەم و هەروەها پشتگیری کاك رۆمیو دەکەم تەنیا لە برگەی چوارەم حەز دەکەم یەك شت زیاد بکەم ئەگەر بکرێت پێشنیاز دەکەم پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانەکان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبیەکانو هەروەها پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکانو بەرپرسانی سەربازیو ئاسایشی ناوخۆ یان هەر کەسێکی تر ئەمە زیاد بکرێت یان هەر کەسێکی تر لەسەر ئەساسی مەترسی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەرکۆ.

بەڕێز سەرکۆ ازاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە کۆتایی لیژنەی دارایی لەگەڵ هاورێیانمان ئەوەندەی ئیمزایان کرد تێبینی هەبوو من لە کاتی نووسینەوەی کۆتا ڕاپۆرتی لیژنەی دارایی تێبینیم لەسەر دوو خاڵ هەبوو نووسیومە لەسەر ڕاپۆرتەکە یەکیان ئەوە بوو کە پلە باڵاکان ئاستی مووچەیان نزم بکرێتەوەو ئەوە لە راپۆرتەکە نووسیومانە، دووەمیش پەیوەستە بە ماددەی چوارەم، دەڵێن: یەکخستنو رێکخستنی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان رێکخراو و رێکنەخراو لە چوارچێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە یەکێکی ژمێریاری لە بەرێوەبەرایەتی گشتی بودجە و بەرنامەکان ژمێریاری و سەربازی سەر بەوەزارەتی کاروباری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستانە، پێویستە لێرە برگەیەك زیاد بکرێت بۆی کە لەبەر ئەوەی وەزیری پێشمەرگە خۆی لێرە یەو هەم روونکردنەوە یەك بما نداتێ کە بتوانین رێنمایەك و سەلاحیەتی وەزارەتی پێشمەرگە بێتو ئەو خەمانەو کێشانەی کە لەناو یاساکە توش دەبێت کە وەزارەتی پێشمەرگە بە خۆیان دەزانن چۆن چارەسەر بکرێتو، پێشنیاز دەکەین برگەیەك زیاد بکرێت بۆ ئەوەی

وەزیری پێشمەرگە ڕێنماییەك دەربکات بۆ ئەو خاڵە، خاڵێکی دیکە گرنگە بەرا ستی ئەو کێشانەی لە ناو هێزی پێشمەرگە هەیەو ئەم پڕۆژەیە ناونراوە پرۆژەی چاکسازی کە ئێمە ئەفسەرمان هەیە لە کاتی شەڕی داعشدا لە شەڕدا بووە لە جەبهەدا بووەو کاتی پلە بەرزکردنەوە هەبووە، بەڵام تاکو ئێستا پلەکانیان بەرز نەکراوە، ئەگەر ئێمە بمانەوێت هێزەکانی پێشمەرگە ڕێکی بکەین و بیکەین بە ڕێکخراوی بکەین بەڕا ستی پێویستی بە پلە بەرزکردنەوە هەیە، ئەفسەرانو کارمە ندان بە هەمان شێوەی وەزارە تی ناوخۆ بێت کە ئێمە لە حکومەتێك داین دوو وەزارەتی هەبووە یەك لە رابردوو یەك وەزیری هەبووەو پلە بەرزکردنەوەی وەزارەتی ناوخۆ لە کاتی خۆیدا نەکراوە، بەڵام لە کاتی پلەبەرزکردنەوەی وەزارەتی ناوەخۆ لەکاتی خۆ یدا کراو هی وەزارە تی پێ شمەرگەش لە کاتی خۆ یدا نەکراوە، گرنگە بڕگە یەك ز یاد بکر ێت کە وەزارە تی پێشمەرگە مولزەم بکرێت بەوەی کە بەو شێوازە بێت لە چوار چێوەی ڕێکخ ستنەوەی ه ێزی پێ شمەرگە پێویستە بە پلە بەرزکردنەوەی ئەفسەرانو کارمە ندانی ه یزی پێ شمەرگە لە کاتی وەرزی خویا ندا بێت، خاڵی پێنجەم گوا ستنەوەی گ شت پا سەوانەکان، گوا ستنەوەی گ شت پا سەوانەکان بۆ سەر میلا کی یە کەی ئەوانەی لە وەزارەتی ناوخۆ ئەمە پرسیارە لە جەنابی وەزیر کە وەڵاممان بداتەوە جیاوازی موو چە هە یە لە نێوان هێزە کانی پێ شمەرگەو پا سەوانەکانو ناوخۆ و پۆلیس، بۆ یە پێوی ستە لەم گورانکاری یە دی سان جیاوازیو مەحسوبیەت و مەنسوبیەت ناکرێت بۆ گواستنەوەی ئەوانەی لە پێ شمەرگایەتی لە ئێ ستادا بە یاسا ڕێکخراوە کە گواستنەوە نەکرێ لە ناو هێزی پێشمەرگەو ناوخۆدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عثمان سێدەری،

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددەی چوار بڕگەی پێنج و بڕگەی شەشە من تەحەفوزم لەسەر ئەو دووانە هەیە، کاك سەرکۆ باسی بڕ گەی پێنجەمی کرد کە پا سەوانانی ه ێزی پێ شمەرگەو پا سەوانانی هێزە کانی ناوخۆ هەمووی لەوێ ڕێکدەخرێنەوە، بەڵام ئایا لە رووی مووچەوە یەکسانو هاوتا بکرێت ناکرێت پاسەوانێك موو چەکەی پ ێنج سەد هەزار بێتو ئەوی تر یەك ملیۆن بێت ئەوە بۆ جەنابی وەزیری ناوخۆو هەروەها لە بڕ گەی شە شەم پێداچوونەوە ڕێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەن شینی کەمئە ندامانی پێ شمەرگە لە بەر ڕۆ شنایی یاسای ژمارە (38) ساڵی 2007و هەڵوە شاندنەوەی خانەن شینی ئەو کە سانەی کە بە پێ چەوانەی یا سای ناوبراو خانەنشین کراون، ئەمە لێرە روونو ئاشکرایە، بەڵام هەندێك لەم کەم ئەندامانە پێ شتر لە دیوا و فەو جەکان لە دەوام کرد ندا بوون، ئە گەر هاتوو نە سەر ئ ێرە ئەم ما فە لێ یان وەردەگیر ێت، پێوی ستە بگەرێنەوە سەر یەکەی سەربازییەکانی پێشووتریانو لێرە بە روونی ئەو ما فەیان پێ بدرێتو، هەروەها ئەو کەم ئەندامانەش کە کەمئە ندامی سەنگەرن، بەڵام بەدا خەوە تا ئێ ستا بە هۆی قەیرانی دارای یەوە

نەیان توانیوە ئەم مافەیان بۆ یان فەراهەم بکرێت بۆ ئەوانیش ڕەوا بێت کە لە ئێستا بەدواوە ئەژمار بکرێن وەك کەمئەندامی سەنگەر و ئەو مافانەیان پێ بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابت، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم سەبارەت لە برگەی چوارەم لە ماددەی چوارەم کە دەڵێ پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبیەکان یاخود بۆ خاوەن پلە و وەزیفە بالاکان، بە داخەوە لە هەرێمی کوردستان دەبینرێت ئەندامی مەکتەبی سیاسیەك یان خاوەن وەزیفەیەك یان پلەیەکی سەربازی بە (300) بۆ (500) پاسەوانی هەیە وە بەدەر لە وە ڕێژەیەکی زۆر وەهەمی بەدی دەکرێت لە نێو ئەو ریزبەندە لەو پاسەوانانە، بۆیە من پێم باشە یا خود تێبینی ئەوم هەیە سەبارەت بە ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حزبییەکان هەروەها پاسەوانی خاوەن وەزیفە بالاکان وە بەرپرسانی سەربازی بە غامزی لەم یاسایەدا تێنە پەڕێنرێت وە دیاری بکرێت وەکو چۆن لە نێوەندی هەموو دامەزراوەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان تەنها پەرلەمان بە یاسا ڕێکخراوە بۆ ژمارەی پاسەوانەکان، بۆیە پێویست دەکات لێرەدا ژمارەی پاسەوانەکان تەحدید بکرێت و روون بێت، وە بۆ بەڕێز وەزیری پێشمەرگە داوای دوو روونکردنەوەی لێ دەکەم سەبارەت بەوەی بە لیستی پێشمەرگە ئەگەر بکرێت روونکردنەوەیەکم بداتێ وە هەروەها ئێستاش بەداخەوە ئەمە بەدی دەکرێت لە نێوەندی پێشمەرگەکاندا سزادەدرێن بە هۆی ئەوەی پابەند نابن یاخود بە هۆی پێدانی ئابوونەی حیزبی بە داخەوە ئەوە بەدی دەکرێت، داوا لە بەڕێز وەزیری پێشمەرگە دەکەم روونکردنەوەمان بداتێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، فەرموو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە لە ماددەی چوار باسی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو و ڕێکنەخراو کراوە، بەراستی دەبێت لێرە دیاری بکرێت تەحدید بکرێت ڕێکخراوە، لێرە دیارە ئەو لیوانەی کەوا هاوبەشن و لەلایەن وەزارەتی پێشمەرگە مەشقیان پێ دەکرێت و سەرپەرشتی دەکرێن، بەڵام ڕێکنەخراو ئێمە هەموومان دەزانین دوو هێزن هێزی حەفتا و هەشتا بە داخەوە کە تاوەکو ئێستاش دوو هێزی حزبین و حزب سەرپەرشتیان دەکەن و بە هیچ شێوەیەك لە ژێر هەیمەنەی وەزارەتی پێشمەرگە نین و لە ژێر فەرمانی وەزارەتی پێشمەرگە نین، بۆیە من پێشنیار دەکەم بە راستی من حەز دەکەم بە تەحدیدی یەکەی حەفتا و هەشتا بە فاسیلەیەك لە تەنیشتی ڕێکخراو و ڕێکنەخراو بنووسرێت، بۆ ئەوەی لە دوای پەسند کردنی ئەم

پرۆژەیە وەزارەتی پێشمەرگە مولزەم بکرێت بەوەی کە بە زووترین کات ئەم دوو هێزە بخاتەوە سەر وەزارەتی پێشمەرگە و لە ژێر دەستی حزب دەربێت، خاڵی دووەم پێشنیار دەکەم ماددەیەك زیاد بکرێت لە دوای ماددەی پێنجەم کە بڵێت پێویستە خانەنشینکردنی هێزەکانی ناوخۆ و ئاسایش هاوشێوەی هێزەکانی وەزاتی ناوخۆی عێراق بێت، واتا ئەو یاسایەی لە عێراق سەبارەت بە خانەنشینکردنی هێزەکانی ناوخۆ جێبەجێ دەکرێت هەمان یاساش لە هەرێمی کوردستان جێبەجێ بکرێت، چونکە وەکو دیارە لە ئێستا دا کەمترین مووچەی خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ و ئاسایشن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ڕۆژان خان فەرموو.

بەریز رۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بەشی چوارەم هەر لە سەر ناونیشانەکە من تێبینیەکم هەیە دەڵێ بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش پۆلیس و ناوخۆ، بەڵام لە ناوەڕۆکەکەدا باسی هێزەکانی ئاسایشی تێدا نییە بەو جۆرەی کە پێویستە و ئەمە یاسای چاکسازییە و خانەنشینی و دەرماڵە و مووچە دەگرێتەوە، پێشنیار دەکەم هێزەکانی ئاسایش کە ناونیشانەکە دەربکرێت یان بڕگەیەك زیاد بکرێت بە خانەنشینکردنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ وەك ئەوەی کاك کاوە پێشنیاری کرد و پشتیوانی پێشنیارەکەی ئەو دەکەم وە پێشنیارێکی ترم ئەوەیە کە بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، سەبارەت بە مووچەی پێشمەرگە دوایی وردبینی کردن و ڕێکخستنەوەی لیستی پێشمەرگە و دروستکردنی دۆسیەی کەسی بە پێداویستییە یاساییەکانەوە مووچەکانیان هاوتا بکرێت بە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و دەرماڵەی بڕوانامە و هاوسەرگیری و منداڵیان بۆ ئەژمار بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، گوڵستان خان فەرموو.

بەڕێز گوڵستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو پێشنیارم هەیە یەکەم، سەبارەت بە ماددەی چوار بڕگەی یەکەم ڕێکخستنەوە تەنیا یەکەکان لە یەکەیەکی ژمێریاری نەبێت، بەڵکو بۆ مەسەلەی کارگێریش بێت کە ئەو هێزە ڕێکخراو و ڕێکنەخراوانە لە رووی کارگێڕی و ژمێریاریەوە یەك یەکەی تایبەتیان هەبێت لە ژێر ئاراستەی وەزارەتی پێشمەرگەدابێت خاڵێکی ترم ڕاستیەکەی زۆر یێك لە هاوڕێکانم ئاماژەیا ندا مەسەلەی یەکخستن و هاوتاکردنی مووچە وخانەنشینی و ئیمتیازاتی پێشمەرگە و هێزەکانی ناوخۆ و پۆلیس و ئاسایش بێت کە نابەرانبەریەکی زۆر هەیە لە رووی مووچەوە، دوایش لە رووی خانەنشینکردنیان داواکارییەکی زۆریش لەمە هەیە کە لە پەرلەمان ئەمە ڕێك بخاتەوە، هیوادارم ئەمە پەسند بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەم یاسایە بە چاك دەزانم و دەست خۆشیشیان لێ دەکەم، بەلاَم چەند پێشنیارێکم هە یە یەك هێزی پێشمەرگە بکرێتە هێزێکی نیشتیمانی هێزی حزبی نەمێنێت هیچ حزبێك لە کوردستان بۆی نەبێت هێزی پێشمەرگەی هەبێت حەفتا و هەشتا یەعنی چی؟ با ببێتە هێزی پێشمەرگەی نیشتیمانی، دوو هیچ کەسێك حیزبی بۆی نەبێت فەوجی هەبێت فەوجی فلان کەسی یەعنی بەراستی بێتام بووە، هەر کە سێك دەبێ تە ئامێر لیوا چەند مێکزەمینی لە دوای دەڕۆن ئاسایش و پۆلیس یەعنی ئێستا ئەو قسەیەی دە کەم زۆر تان پێ بە سیتە، بەلاَم بە جددی ئا سایش و پۆلیس لە گەڵ پێ شمەرگەی هی ناو چەی سەوز و زەرد رەنگی جلەکانیشیان جیایە ئاسایشی کوردستانە بەڕێز وەزیری ناوەخۆ دەب ێت یەك جۆرە جل و بەرگ هەبێت ناکر ێت ئەو نەو عەك بێت ئەوی تر نەوعێکی تر بێ پیاو لێی تێك دە چی، پێشنیار دە کەم بە هیچ شێوەیەك سزای سیاسی نەمێنێت کاتێك پۆلیس یان ئاسایش دەنگ بە لا یەنێك دەدات لە کاتی هەڵبژاردن بەرپرسەکان بەکاریان دێنن لەبەر سزای سیاسی ئێستاش ئێمە وەك بزووت نەوەی گۆڕان ز یاتر لە (350) کەسمان هەیە کە نان بڕاو کراوە، یەعنی بەرا ستی نابێ بمێنێ ئەوە دە بێ لەو یا سایەدا ج ێی بکرێ تەوە، شتێکی تر زۆر نا شرینە پێ شمەرگە زۆر پیرۆزە داوا لە وەز یری ناوخۆ و وەز یری پێ شمەرگە و سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەم بەهیچ شێوەیەك جاش و موستەشار کە ئەنفالیان کردووە حیما یەیان نەبێ بە ناوی پێشمەرگە ئەوە نابێ حیمایەی جاش و موستە شارەکان بن، پ شتگیری لەکاك سەرکۆ و کاك عوسمان و کاك کاوە و گولستان خانی دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، خەدیجە خان فەرموو.

بەڕێز خدیجە عمر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی شەشەم پێم وایە بویتە جێی نیگەرانی ژمارەیەکی زۆر لە پێشمەرگە بەرێزەکان بۆ نموونە پێشمەرگەمان هەیە کە چل بۆ پەنجا ساڵ خزمەتی پێشمەرگایەتی هەیە، پێشتریش بریندار بووە وەك کەمئەندامی سەنگەر خانەنشین بووە، پێشتر لە راپۆرتی پزیشکی دەرچووە بەرێژەی بۆ نموونە لە 60٪ یان 70٪، بەلاَم دووبارە پێش فەترەیەك لیژنەی پزیشکی پێکهێنراوە لە وەزارەتی پێشمەرگە بە هۆی تێپەربوونی کات، برینەکەی وەکو خۆی نەماوە ئەوەش تەئسیری لێکردیە، وەی لێکردیە کە ئەو رێژەیە کەمببیتەوە ببێتە خارێ لە 50٪ ئەمەش بوویتە هۆی ئەوەی کاریگەریەکی زۆر خراپ لێ بکات مووچەکەی بە رێژەیەکی زۆر بێتە خارێ و، هەیە نەگەیشتۆتە ئەوە بە نسبەت ئەوانەی کە خزمەتیان

زۆره وتەمەنیان ئەوەیە خانەنشین بوون، بەڵام هەندێکیش هەیە بە هۆی کەمئەندامی خانەنشین بووینە ئەوانەش تەئسیریان لێکردووە وای کردووە کە گەیشتوونە خوار ڕێژەی پەنجا داوایان لێکراوە بگەڕێنەوە سەر دەوامی خۆیان و لە وەحدات سابیتە بە پێی یاسای ژمارە (34)ی ساڵی 2007 لەوێ دەوام بکەن، بۆیە پێم باشە ئەگەر جەنابی وەزیری پێشمەرگە ڕوونکردنەوەیەك لەسەر ئەم حاڵەتەدا بکات، کە ئایا ئەو ڕاپۆرتە پزیشکانە کە بەم شێوازە تەئسیر لەو پێشمەرگە بریندارانە کردیە؟ ئایا بە نەزەری ئیعتیبار وەردەگرێت ئەو بابەتە یان بە تێپەڕبوونی کات بەو شێوازە تەئسیریات لێ کردییە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا مەلا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوو گرفتی ئەسا سیمان هە یە کە با سی بـکەین تایـبەت بە هێزە کانی پێـشمەرگەی کورد ستان و هێزەکانی ئاسایشی و پۆلیسی ناوخۆ، یە کەمییان ئەوە یە کە بە شێك لە یە کەکانی هێزە کانی پێـشمەرگە مووچەکانیان هاوتا نییە تاکو ئێستا، بۆیە پێم باشە لە بر گەی یەکە مدا کە باس یەکخستن و ڕێکخستنی یەکەکانی ژمێریاری لەگشت یە کەکانی هـێزی پێـشمەرگەی کورد ستان دە کەین ریکخراو و ڕێکنەخراو لە دوای ئەمە وشەیەك ئیزافە بکرێت و هاوتاکردنی مووچەکانیان، چونکە ناکر ێت لە نێوان دوو یە کەدا لە نێوان دەزگای پێشمەرگەدا تاکو ئێستا مووچەی هیزە کانی پێشمەرگەی کورد ستان وەك یەك نین و هاو تا نەکراون و، لەگەڵ هەمان برگەدا دێڕێك زیاد بکرێت لەگەڵ هەمان بر گەی یە کەم لە ماددەی چوارەم کە دەڵێت بودجە وبەرنامەکان ژمێریاری سەربازی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستان کە بە پێی پەیڕەوێك لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیاری دەکرێت ئەمە ئیزا فە بکر ێت و، خاڵێکی تر کە گرفـتە تاکو ئێـستا پر سی خانەنـشینیە لە هێزە کانی ئا سایش و پۆلیـسی ناوخۆ ئە مە ئە گەر لەم یاسایەشدا ئێمە ناتوانین جێگای بکەین، ئەوا جێگای خۆیەتی کە بە یاسایەکی تایبەت لێرە لەم پەرلەما نە بەرێزەوە دەربچێت، چونکە ناکرێت کارمەندێکی ئاسایشی ناوخۆ یان پۆلیس دوای (15) ساڵ خز مەتکردن جارێکی تر بگەڕێـتەوە خانەنـشین بکر ێت بە (250) هەزار دیـنار کە ئە مە جێگای خۆ یەتی کە ئە مە موعالەجە بکەین، لێرە برگەیەك زیاد بکرێت بۆ ئەم ماددەیە، جگە لەم دەز گا و کە سانەی کە لە بر گەی چوارەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە هیچ کەسێکی تر بۆی نییە پاسەوانی هەبێت، چونکە لە بر گەی چوارەمدا با سکراوە کە پێویـستە دەستنیـشانکردنی ژ مارە پا سەوانان بۆ بارە گاو دا مەزراوە حزبـیەکان و هەروەها پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە پلە باڵاکان و بەرپرسانی ئاسایشی ناوخۆ تا ئێرە ئەو برگە یەی کە مەبەستمە زیادبکرێت جگە لەمانەی کە ناویان هاتووە و هیچ کەسێکی تر بە بیانۆی ئەوەی بە هەر ناو ێك ناوی لێدەنێی ژمارەیەك پاسەوانی هەیە، پێویستە پاسەوانی لێوەربگیرێت، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت. مامۆستا عبدالستار فەرموو،

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

والله من دەستخۆشی دەكەم بە تایبەتی لە یەكخستن و هاو تاكردنی موو چەی یە كەی پا سەوانەكان كە تا ئێستا جیاوازیەكی زۆر هەبووە، هەم رێك دەخرێن و هەم هاو تاكردنی موو چەكانیان دلخۆ شیە بۆ ئەوان، بەلاّم لە هەمان كاتدا دیارە ئێمە لەو رێكخستن و یەكخستنە كۆمەلێك پا سەوان دەردە كەوێت كە تا ئێ ستا دەوامییان نەكردووە، با بەو تەعبیرەی بیلێم و لەوانەیە بەرپرسێك سوپایێك پاسەوان و حیمایەی هەبێت خزمەتی خۆی و دار و ڤێلا و باخە كەی پێبكات ئەوا نە دەگەرێنە نەوە، بە را ستی من پێ شنیاریكم هە یە پێشنیارەكەم ئەوەیە كە لەم ولاّتەی ئێمە ئێستا (64) كۆمپانیای سكیوریتی هەیە بۆ پارا ستنی كێلگەكانی نەوت بۆ مۆلەكان، ئەگەر ئێمە بێین ئەم پاسەوانانە رێكخەین لەم بەرپرسانە و لە شوێنەكانی كە بیّ كەلّك هە یە مە سەلەن یان لە مالّی خۆ یەتی بـ یانهێنین و ئەم كارە یان پێبـكەین دا هاتێكی باش بۆ حكو مەت دەگەرێتەوە دەچێتە خەزینەی حكومەت دەتوانین بۆ شتێكی دیكە بەكاری بینین ئەمە یەك ووردەكاریەكە با دوای باس بكرێت، دوو ئێمە لێرەدا باس كرا باسی هێزی رێكخراو وهێزی رێكنەخراو كراوە، هەموومان دەزا نین یەعنی چی هـ ێزی رێكـ خراو هـ ێزی رێكـ نەخراو، بە را ستی من بە درو ستی نازانم ئێ مە یا سا دەردەكەین لێرەدا دان بەوە بدەین كە هـ ێزی رێكـ نەخراودا هە یە، بۆ یە ئێمە لـ ێرە لە جـ یاتی ئەوە یا سا دەردەكەین كە ئیجباریان بكەین كە پێویستە ئەم هێزە رێكبخرێت نەك ئێمە تەكریسی بـكەین شەرعیەتی پیّ بدەین، نەك بلێن ئەم هێزە با رێك بخرێت، بەراستی ئەمن لەگەلّ هەندێك لە سەرنجەكانی كاك یاسینم و لەگەل برادەرەكانی تر باسیان كرد كە پێوی ستە ئە مە ئەوە بكر ێت، پـ شتگیری ئەم پێ شنیارەش دە كەم رەنگە موزاعەفاتی دارایی هەبێت، بەلاّم ئەوە داواكاری هەموو هێزە كانی پێ شمەرگەو ئا سایش و پۆلیس و ناوخۆیە كە خانەنشین وەك عیراق لێبكر ێت، بەرا ستی ئەمن پێ شینیار دە كەم كە وەك عیرا قی لێبكر ێت مووچە و خانەنیشینیان.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلیّ زۆر سوپاس فەرموو كاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار یەكخـ ستنەوە و رێكخـ ستنەوەی هێزە كانی پێ شمەرگە و هێزە كانی ئاسای شی و ناوخۆ كارێكی دروستە و هەنگاوێكە جێگای دەستخۆشییە، بەلاّم لە چوارچێوەی ئەو هێزا نەدا برادەرا نمان لە پێشتر ئاماژەیان بە دوو وەحدە دا كە فەرما ندەی هێزە كانی (70) و فەرما ندەی هێزە كانی (80) حەز ئەكەم بۆ هەموو لایەك روون بێت كە ئەم هێزانە هێزی نیشتمانین و ئەگەر بگەرێینەوە بۆ قۆنا غەكانی

شەری داعش زۆرترین شەهیدەکانی پاراستنی خاکی هەرێمی کوردستان لە ریزەکانی هێزەکانی فەرماندەی (70 و80) بوون، بۆیە ناکرێت لێرە وەك دوو هێزی حزبی ناوبنرێن بۆیە پێشنیاز دوکەم هێزی حیزبی لە پرۆتۆکۆل بسرێتەوە، دوو سەبارەت بە پێشمەرگە دوای یەکخستنەوەی هێزەکانی پێشمەرگە لە چوار چێوەی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە پێشنیاز دەکەم لە ئێستادا لە چوار چێوەی فەرماندەیی هێزەکانی (70 و80) دا پێشمەرگە بێ بەشە لە زەوی، پێشمەرگە دەرماڵی هاوسەرگیری بۆ نابەسترێت، پێشمەرگە دەرماڵەی منداڵەکانی بۆ نابەسترێت، پێشمەرگە بروانامەی بۆ حساب ناکرێت، بۆیە وەزارەتی پێشمەرگە مولزەم بکرێت کە لەچوار چێوەی دوای یەکخستنیان هەموو ئەو ئیمیازاتانەی بۆ ڕێکبخات، هەروەها پێشمەرگە ئەو هێزەیە کە زۆرترین خەتەری لەسەرە، بەڵام دەرماڵەی مەترسی بۆ سەرف ناکرێت ئەمە بەراستی ناحەقییەکی گەورەیە بەرامبەر بە پێشمەرگە ئەکرێت سەرەڕای ئەوەی برادەرانمان باسیان کرد هێزەکانی ناوخۆش لە روی خانەشینییەوە زۆر مەغدوورن، پۆلیسێك ئەگەر (30) ساڵ خزمەتی هەبێت بە (230) هەزار خانەنشین دەکرێت کە ئەمە غەدرێکی گەورەیە، ئومێدەوارم راست بکرێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە پشتیوانی لە بۆچوونی هەڤاڵەکانمان کاك سەرکۆ گەلاڵی کاك عوسمان سێدەری و رۆژان خان و کاك زانا مەلا خالید دەکەم و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاك شەمۆل فەرموو.

بەڕێز شەمۆل اشین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادده (4) مادام ناونیشانی پرۆژەکە ووشەی خانەنشینی تێدایە و، ئەو ماددەیەش پەیوەستە بە هێزەکانی ئاسایش و ناوخۆ، بە پێویستی دەزانم یاسای خانەنشینی پۆلیس و ئاسایش چارەسەر بکرێت، چونکە پۆلیس و ئاسایشمان هەیە لە دوای چەندین ساڵ خزمەت ئینجا بە (240) هەزار بەرەو سەرەوە خانەنشین دەکرێن و، جگە لەوانەش هاوتا کردنی مووچەکانی هێزەکانی پێشمەرگە بە هێزەکانی بەرگری عێراق بەخشینی کور و کچی پێشمەرگەی دێرین لە کەرتی خوێندن و تەندروستی و، جگە لەوانەش پشتیوانی لە وتەکانی کاك سەروان کاك سەرکۆ کاك عوسمان سێدەری، رۆژان خان، کاك زانا کاك لوقمان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددە یە بەراستی سێ ڕەهەندی هەیە، یەکەمیان دروستکردنی یەکە یەکی ژمێریاری موەحەد و، یەکەیەکی پاسەوانی موەحەد هەنگاوێکی زۆر باشە، بەشی دووەم ئێمە باسی چاکسازی دەکەین چاکسازی لە

بواری پێشمەرگە وئاسایش دوو ڕەهەندی گرنگ ئەگرێتەوە، یەکەم دەبێت ئێمە ئا یا حکو مەت تەحد یدی ژمارەی پێشمەرگە و هێزەکانی مەنزومەی سەربازی گشتی بە ئاسایش و بەدژە تیرۆر و بە هەمووە بکەین، ئا یا هەرێمی کورد ستان پێویستی بە چەند کەس لەم ژمارە یە هە یە؟ کە من قسەی وەزیرێکی بەڕێز ئەگێڕمەوە کە ئێستا لێرە ئامادەیە ناوەکەی ناهێنم کە ژمارەی هێزی چەکدار لە کوردستان لە قواتی بەری عیراق ز یاترە، دووەم ئەم هێزا نە دەبێت خۆ مان نە شارینەوە ئەبێت بە پیشەیی بکرێن و دەبێت بە نیشتمانی بکرێن و بەدا مەزراوەیی بکرێن بە نیشتمانی کرد نی هێزی پێشمەرگە مەنزو مەی سەربازی لایەنی کەم پێویستی بە (4) بۆ (5) مەرج هەیە دەبێت ئەم هێزانە لە ململانێ و رکابەری حیزبی وسیاسی بەکار نەهێنرین، دەبێت فەرما ندەکانیان خۆ یان تەر شیح نە کەن بۆ هەڵبژارد نەکان، دەبێت دەر گای کۆلێژەکانی پۆلیس بەردەم ڕۆ لەکانی نیشتمان کراوە بن، نەك ئێستا لە سەر بنەمای مەحسوبیەت و وتەزکیەی حیز بی ئەفسەرەکانیان وەردەگیرێن، چوارەم دەبێت پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە سەر بنا غەی عەقیدە یەکی نیشتیمانی کورد ستانی جارێکی تر پەروەردە بکرێتەوە و پێویستیان بە پەروەردە کردن هەیە، بە داخەوە ئەم یاسایە باسی ئەو دوو ڕەهەندە گرنگەی نەکردووە، با سی خانە شینی کەمئە ندامی سەنگەری کردووە، بەڵام با سی یا سای ژ مارە (33) و یا سای ژ مارە (38) نەکردووە کە هەردووکیان لەسالی 2007 دەرچوون، دەبوایە لێرەش باسی کردبایە چ پێوەرێك هەیە کە ئەم ووردبینییە دەکرێت کە پێشمەرگەی راستەقینە وەك کاك یاسین باسی کرد ئەوانەی کە تێی خزێنراون هاتونە تە ناو ئەو هێزانە پاککردنەوەیەکی راستەقینە رووبدات و ئەوەی کە پەیوەندی بە یەکەی پاسەوانی هە یە، من هەر قسەی وەزیرێك ئەکەم حیزبی سیاسی هەیە لەم هەرێمە لە قەزایکدا (500) دەنگی هێناوە کە چی (180) پاسەوانی بۆ تاعین کراوە هەر یەك لە وەزیرە بەرێزانەی لێرە دانیشتوون، بۆیە دەبێت هەم مووچەکانیان رێك بخرێت و پلە بەزر کردنەوەکەشیان بۆ ئەنجام بدریت کە چەند ساڵانێکە راگیراون، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە هەموو ماددە کان گرنگی خۆی هە یە، بەڵام ئەم ماددە یە یەکێکە لەو ماددە یە هەرە گرنگەکانی ئەم پرۆژە یاسایە، دەستخۆشی لە وەزیری پیشمەرگە و وەزیری ناوخۆ دە کەم بەتایبەت لە وەزیری ناوخۆ کە لە لیژنە ئامادەبوو روونکرد نەوەی زۆر پێویستی دا، زۆر تێبینی هەبوو لە سەر برگەو ماددە کان، بەڵام روونکرد نەوەکانمان یەعنی بەر چاومان ڕوون بوو، ئەم ماددە یە بەڕێزت دەر فەتت دا بۆئەوەی کە ئەگەر هەندێك قسە کراوە بەڕاستی پەیوەندی بەو ماددەوە نەبوو، چونکە لە ماددە کەدا هیچ شتێك نابینم دەربارەی مووچەو ئەوانە، بەڵام هەروەکو با سکرا ئێمەش مەجبوورین ئەو تێبینیانەی کە

هەیە بیڵێین، ئەویش ئەوەیە وەکو کاك زا ناش با سی کرد پەیوە ندی بە ناوەرۆکی ئەو ماددە یەوە نی یە، بەلاّم مە سەلەن هاو تاکردنی موو چەی کارمە ندانی مەدەنی و کارمە ندانی سەربازی لە وەزارە تی ناوخۆ بەرزکرد نەوەی موو چەی خانەنـ شینی هێزە کانی ئاسایـ شی ناوخۆ، هاو تاکردنی موو چەی پێ شمەرگەو هێزەکانی ناوخۆ، ئەمە هەمووی داواکاری خەڵکە هی ئەو هێزانەیە کە داوا لە ئێمە دە کەن رێکی بخەین، بەلاّم بەڕاستی زۆر تەرکیزمان نەخستبووە سەر، لەبەرئەوەی پەیوەندی بەو ماددەیە نییە، بەلاّم بە شێکی زۆر هاوڕێیان باسیان کرد، بۆیە ویستم تەرکیزی بخەمە سەر، ماددەی چوارەم کە ئەمن کاتی خۆشی لەگەڵ بەڕێز وەزیری ناوخۆ باسمان کرد مەسەلەی ئەو پەیڕەوەی کە لە ئەنجومەنی وەزیران دەردەچێت، بەس بۆ بیر خستنەوە باسی ئەوە دەکەم کە ئەو بارە گە حیزبیا نە ئە مە کە لـێرە ئیـ شارەتی پـێداوە دە ست نیـ شان کردنی ژمارەی پاسەوان بۆ بارەگە حیزبیەکان، لەڕاستی پێویستە تەحدید بکرێت، یەعنی کو چەو کۆلاّنی هیچ شارێك، لە هەر سێ شارە گەورە کە بێجگە لە قەزا و ناحـ یەکان پـڕ کراون لە دە یان بارە گای حیز بی بەناوی جیاجیاوە، کە ئەوە کولفەیەکی زۆر زۆری حکومەت دەبات بۆ دابین کردنی پاسەوان بۆ ئەو هەموو بارە گا حیزبیا نە، لەبەر ئەوە من پێ شنیاری ئەوە دە کەم لەو پەیڕەوەی کە لە ئەنجو مەنی وەزیرا نەوە دەردەچێت هەر حیزبەو بەپێی قورسایی و سەنگی خۆی، ژمارەی پاسەوانەکانی بۆ دیاری بکر ێت. بڕ گەی پێنجەم پێ شنیاز ئە کەم بکرێ تە دوو بەش بە شێکی خاڵی یە کەمی ئەوەی کە لە بڕگە کە هاتووە خاڵی دووەمی بۆ زیاد بکرێت ئەویش دامەزراندنی کۆمپانیایەکی سکیورتی بۆ حکومەت کە لەو ڕێکخستنەوەیەی کە ئەیکات بێگومان بەشێکی زۆری لە میلاکات لە پا سەوان دەگەڕێ تەوە ئەوە بەکاربهێ ندرێت، بۆ ئەوەی کۆمپانیا یەکی تایـ بەت سەر بە حکو مەت بۆ سکیورتی دا بمەزرێت لە بەر ئەوەی بە ڕا ستی یەکێك لە گەندەڵییە گەورەکان کە ئێستا لە هەرێمی کوردستان هەیە مەسەلەی کۆمپاـ یا سکیورتییەکانە کە ئەوا نە بە را ستی ئێ مە سئولن یان یان هی کوڕە بەرپـر سەکانن نەك بوون بە سەر چاوەی گە ندەڵی بوون بە سەرچاوەی نائیستیقراری ئەمنی و هەڕەشە لە خەڵك ئەکەن، سەرانە لە خەڵك دە ستێنن لە ژ ێر ناوێکی یا ساییدا. کۆ تا خاڵ کە دە مەوێت با سی کەم ئەوە یە کە ئێ مە هەمووما ن ئەزانین هـ ێزی پێ شمەرگەی کوردستان بە ڕێکخراو و بە ڕێکنەخراویـ یەوە هەموومان ئیـعتیراف لە سەر ئەوە ئە کەین ئەما نە هێزێکی نیشتیمان پەروەرن هێزەکانی (70و80) ش، من کوڕی پیاوێکم کاك شۆرش کە جەنابی وەزیری پێشمەرگە ئەزانێت، کاك عو سمان سێدەریش لێرە یە دەزانـ ێت (30 یان 40) ساڵە خەباتی پێ شمەرگایەتی هە یە، فەرماندە بووە لە شاخ، بەلاّم ڕاستییەك هەیە ئەبێ دا نی پـێدا بـنێین هێزە کانی (70 و80) ڕا ستە هـ ێزی نیـ شتیمان پەروەرن، بەلاّم بیر مان نە چێ هـ ێزی حـ یزبین، هەتا ئیـعتیراف نە کەین لە سەر ئەوەی هـ ێزی حیزبین و ئەمانە لە پرۆتۆکۆل بسڕێتەوە ناتواندرێت برینە کە سارێژکەین هێزێـکی نیـ شتیمان پەروەرن، بەلاّم لە ژێر فەرماندەی حیزبەکانن وەکو مامۆستا ئەبوبەکر هەڵەدنی ڕوونی کردەوە، پێویست دەکات ئەم ئیعتیرافە بکەین، ئەم ماددەیە لێرە هەنگاوێکی گرنگە بۆ ئەو مەسەلەیەو دەستان خۆش بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت. کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەوانەیە خۆمان بە دڵسۆزتر ناڵێین دەزانین، بەڵام هاوڕێکانیشمان وەکو ئێمە دڵسۆزن، بەڵام ئەبێت لە هەڵبژاردنی ووشەکان کەمێك بە حەزەر و بە وریاییەوە مامەڵە بکرێت، یەکەم ناوهێنانی یەکەی حەفتا و هەشتا بەم جۆرە بە ڕاستی لای ئێمە قابیلی قبوڵ نییە، شەهیدەکانی ئەوان هێشتا کفنەکانیان زەرد نەبووە، ئەمێنێتەوە ئەوەی کە کاتێك باسی پێشمەرگە ئەکرێت با نەوترێت هێزی نانیشتیمانی، پێشمەرگە هەمووی نیشتیمانییە، بەڵام ئەکرێت بڵێین ئەم هێزە بە دامەزراوەیی بکرێت، دامەزراوەیی کردن فەرقە لە گەڵ نیشتیمانی بوون داوا کارم لە بەڕێزت ئەو ووشانە بسڕیتەوە لە پرۆتۆکۆل کە پێشمەرگە بە نانیشتیمانی ناو بنرێت، چونکە بە هیچ جۆرێك قبوڵی ناکەین ئەمە قابیلی قبوڵ نییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت. کاك پێشەوا فەرموو.

لە هەر شوێنێك وشەی نانیشتیمانی بەکارهاتبێت بێگومان دەیسڕینەوە، بەڵام وشەی نانیشتیمانیمان گوێ لێ نەبووە.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

ئەگەر سەیری بکەنەوە بە کارهاتووە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێگومان تەماشای دەکەینەوە، ئەگەر بەکارهاتبوو دەیسڕینەوە، سوپاس بۆ جەنابت، کاك سیپان فەرموو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك کاوە عبدالقادر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەکانی کاك کاوە عبدالقادر دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان.

دوای دکتۆر کاظم، فەرموو نوقتەی نیزامیتان هەیە؟ دوو کەس لێرەوە وەردەگرین، فەرموو قسە بکە، کاك کاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەداخم لە پەر لەمانێك كە بەخوێنی شەهیدان و بازو گ یان بازی ه ێزی پێ شمەرگەی كورد ستان دەپارێزرێت، باس لە ه ێزی را ستەقینەو ه ێزی رێكخراو رێكنەخراو دەكر ێت، ه ێزی (70) و (80) ئەو هێزە بوون كە قوربانیان دا بۆ ئەم خا كەو، لەكاتی داعشیش ئەم ه ێزە بوو كە توانی خاكی كورد ستان بپارێزێت، وجودی ئەو پەرلەمانەی كە ئێستا ئێمە قسەی تێدا دەكەین بتوانێت وەكو خۆی بمێنێتەوە، بۆیە تكایە هەموو وشەكان لە پرۆتۆكۆل بسڕنەوە، تكا دەكەم وەكو سەرۆكی پەرلەمان، وەكو سەرۆكی گەل لێرە رێگا بەوە نەدەی كە كەسانێك هەبن موزایەدە بە خوێنی شەهیدان و پێشمەرگەكانمان بكەن، ئەمە خاڵی یەكەم، خاڵی دووەم دووفیئەی زۆر گرینگ لە هەرێمی كورد ستان وجود یان هەیە، كە فیئەی پێشمەرگە و فیئەی ه ێزی ئاسایشی ناوخۆن، لەحالەتێكدا ئێمە لە مەنتیقەیەك دەژ ین، لە مەنتیقەی خۆرهەلاتی ناوەڕاستە كە مەنتیقەیەكی گەرمە، هەمیشە ئەم دوو ه ێزە بە فر یای گەلی كورد كەوتوون، پارێزگاری مەنتیقە جیاكانی هەرێمی كورد ستان و خەڵكی كورد ستانیان كردووە، بۆیە ناكر ێت ناد یدە بگیرێن، من پێشنیار دەكەم وەكو برایە بەڕێزەكانم پێشتر ئاماژەیان پێكرد، كار بكر ێت لە رێگای وەز یری پێشمەرگەو تیمی وەزاری حكومەتی هەرێمی كورد ستان بۆ جێبەجێ كرد نی بڕ یاری ژ مارە (9)ی ساڵی 2019 بۆ هاوتاكردنی مووچەی هێزەكانی پێشمەرگە لەگەڵ حكومەتی ناوەندی، كە ئەمە خاڵێكی زۆر گرینگ و وەرچەرخان دەبێت بۆ ژیانی پێشمەرگە، دووەم پێشنیار دەكەم بڕگەیەك زیاد بكرێت، كە زۆر بە پێویستی دەزانم كە ژیان و گوزەرانی پێشمەرگە لە حالەتێكی زۆر خراپ دایە، ئەم بڕگەیە ئیزافە بكر ێت بۆ ماددەی چوار، رێكخستنەوەو زیادكردنی مووچەی پێشمەرگەی كوردستان، لە ئەنجامی هەر چاكسازیەكی گشتی گەڕاندەوەی هەر بڕێك بۆ خەزێنەی گشتی لە ئەولەو یەتی حكومەتی هەرێمی كورد ستان دەبێت، سەرباری ئەمانەش فیئەی دووەم كە فیئەی ئا سایش و هێزەكانی ناوخۆ یە بەگشتی، ناكر ێت بەمشێوەیە مووچەكانیان بەوشێوەیە بێت، كاتێك كە خانەنشین دەكرێن پلە بالأیەك (5) ملیۆن مووچەی بێت، بەلأم ئەندامێكی ئاسایشی ناوخۆ ماوەی (30) ساڵ خزمەت كردن مووچەی (250) هەزار بێت، حەقە ئەم ناعەدالەتیە كۆتایی پێ بهێندرێت، لەم یاسایە بە فیعلی جێگای بكرێتەوە یانیش بگەڕێنەوە بۆ پرۆژە یاسایەی كە لەلایەن پەرلەمانتارانەوە واژووی فیعلی بۆ كراوە، بۆ چاككردنی ئاسایشی هێزەكانی ناوخۆ و خانەنشین كردنیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن / سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بالانبۆ فەرموو.

بەڕێز بالأنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی ئەمەوێت باس لەسەر ئەوە بکەم، ئەم بابەتە ئەوەندەی لە سەرەوە باسکراوە، بواری پێشمەرگەو هێزی ئاسایش و پۆلیس و ناوخۆ، ئەوەندەی گرینگی بە بواری دارایی دراوە، ئەوەندە بە بواری نەتەوەیی نەدراوە، بۆیە من پێشنیاردەکەم ماددەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بێت، یەکخستن و ڕێکخستنی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزە چەکدارەکانی کوردستان، لەبەرئەوەی ئێمە تەنها هێزی پێشمەرگەمان نییە کە یەکی نەگرتووە، ئێمە ئەنجومەنی ئاسایشمان هەیە سەر بە سەرۆکایەتی هەرێمە، باشە ئێمە ئاسایشمان هەیە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، ئێمە پۆلیسی پاسەوانیمان هەیە، بەرگری فریاکەوتنمان هەیە، زێرەڤانیمان هەیە، ئەوانە هەتا ئێستا یەکلانەبوونەتەوە ئایا سەر بە وەزارەتی ناوخۆن یان سەر بە وەزارەتی پێشمەرگەن، بۆیە باشتر وایە دەوڵەمەند بکرێت بەوەی کە سەرجەم هێزە چەکدارەکان یەك بخرێنەوە، هەم لەڕووی ژمێریاری، هەم لەڕووی یەکەی سەربازی، بۆ خاڵی چوارەمیش پێویستە دەست نیشانکردنی ژمارەی پاسەوان بۆ بارەگا و ئەوانە، دیارە ئێمە نابێت ئەوەمان لەبیر بچێت، ئەم ئازادیەو ئەم پەرلەمانەی کوردستان، کە ئێمەی تێدا دانیشتووین بەر هەمی تێکۆشەرە دێرینەکانە، بەر هەمی خوێنی کەمئەندامانە، بەر هەمی خوێنی شەهیدانە، ئێمە خەلکمان هەیە بەداخەوە کە دەیڵێم لەسەر کێشەی حیزبایەتی تووشی کێشەی حیزبی بووە، ئەمڕۆ هیچ زەمانەتێك نییە کە لە داهاتوودا ئەگەر هاتو ئێستا پاسەوانی لەلایە سبەینێ لێی سەندرایەوە، تووشی کوشتنەوە نابێ، یان تووشی ئەوە نابێت کە بە شێوەیەك لە شێوەکان زەرەری پێ بگەیە ندرێت لەڕووی مەعنەوی بێ یان هەر روو یەکی ترەوە، بۆیە من پێشنیاردەکەم لێرە ئەوە زیاد بکرێت، بۆ ئەو تێکۆشەرە دێرینانەی کە بەهۆی شۆرشە یەك لە دوایەکەکانی کوردستانەوە تووشی کێشە بوون، پاسەوانیان بۆ دابندرێت، پێشنیاریش دەکەم خاڵێك لێرەدا زیاد بکرێت، هێزە چەکدارەکان، ڕێکخستنەوەی سەرجەم هێزە چەکدارەکان بەپێی میلاك و هەیکەلی سەربازی نەك تەنها ژمێریاریش بێت، بەبورە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لێرە کە دەڵێت گواستنەوەی سەرجەم پاسەوانەکان، من پشتگیری کاك بەڵێن دەکەم، تەبعەن ئێستا بەداخەوە کۆمپانیا سکیوریتیەکان ئەوانیش بوون بە یەکەی پاسەوانی بەس لەژێر ناونیشانێکی تردا، ئەوانە یەکەی پاسەوانی، ئەوە کۆمپانیای سکیوریتی نین، ئێمە پۆلیسی نەوت و غازمان هەیە، پۆلیسی کارەبامان هەیە، پۆلیسی پارێزگاکانمان هەیە، کە ئەم پۆلیسانە هەبوون، ئایا ئەو کۆمپانیا سکیوریتانە ئیشیان چیە، بۆ دەبێ ئەم کۆمپانیا بیانیانە کە دێن لەلای ئەوانەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو ئاخیر نوقتە بوو، کاك د. ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د یارە ئێمە لەو چاپتەرە باس لە مێرخا سان و عەگ یدانی کورد ستان دە کەین، کە هەتا ئەو لەحزەش لێنەگەڕاون کوردستان بکەوێتە بەر هیچ مەترسییەك، کوردستانیان پاراستووە لە هەموو مەترسیەك، بۆیە زۆر بەڕاشکاوانە دەڵێم ئێمە لە هەمبەر قوربانیەکانی ئەو ه ێزە گەورە یە دە بێ شەرم بمان گر ێت، دە بێ زۆر ور یا بین لە بەکارهێنانی وو شەکان، هەڵبە تە ه ێزی پێ شمەرگەی کور ستان، ه ێزی (80) و (70) و هێزی نیشتمانین، بەلاّم ئەو پرۆژە یاسایەش بۆ ئەوەیە کە بەدامەزراوەیی بکر ێت، هەڵبەت لە بڕگە یەکی ئەم پرۆژە یا سایە خاڵێکی گرینگی تێدا یە کە ئاماژە یە بۆ ڕێکخ ستنەوەی یە کە وە حدە حی سابیەکان و میلا کاتی هەردوو ه ێزی (70) و (80)، ئەوەش ئاماژە یە بەوەی کە ئە مە هەنگاوێك و دە ست پێکێ کی گرینگ گە بۆ یەکخ ستنەوەی ئەم دوو ه ێزە گەورە یە، وا تا بە دا مەزراوەیی کرد نی ه ێزی پێ شمەرگەی کوردستان لەپاڵ ئەوە، من پێ شنیار دە کەم کە لەڕا ستیدا ئەو ناڕێک یەی هە یە، ئەو ناعەدالەت یەی هە یە لەنێوان مووچەکانی هێزی پێشمەرگە یەك بخرێتەوە هەوڵ بدرێت مووچەی هێزی پێشمەرگە زیاد بکرێت، هەڵ بەت لەپاڵ ئەمە شدا کارمە ندەکانی ه ێزی ئاسای شی ناوخۆ ئەوانیش بە گ یان ف یدایی توانیویا نە کوردستان بپارێزن لەناوخۆی هەرێمی کوردستان، بۆیە بۆئەوانیش پێویستە پێداچوونەوە بە مووچەکانیان بکرێت، چونکە زۆر زۆر گرینگە، هەڵبەت سەبارەت بە بڕگەی یەکەم دێمەوە سەرئەوەی کە بۆ مە سەلەی دەرچوواندنی بڵێن ڕێنمایی چۆنیەتی بۆ ڕێکخستنی وەحداتی حیسابی لەڕووی هەیکەلیەوە لە نێوان هێزی (70) و (80)، من پێ شنیاردەکەم پاڵپ شتی لە ق سەکانی کاك زا نا دە کەم، کە بەپێی پەیڕەوێك لە ئەنجومەنی وەزیران ئەوە ڕێك بخرێ تەوە، پاڵپ شتی لە ق سەکانی برای بەڕێزم کاك کاروان دە کەم، لەپاڵ ئەوەشدا ڕەخنەیەکیشم هەیە لەسەر ئەو ق سەیە هە یە، جەنابت سەرۆکی پەر لەمانی، سەرۆکی گەل نی ئەوە پرۆتۆکۆلی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە حوکمی ئەوەی ئە ندامی لیژ نەی ناوخۆ و ئا سایش و ئەنجومە نە خۆجێ یەکانین، بۆ یە دە مەوێ تۆزێك باس لە ماددەی بەشی چوارەم بکەم بواری پێشمەرگەو هێزەکانی ئا سایش و پۆلیس، سەبارەت بەو سکالاّو داواکاریا نەی کە ڕۆژا نە لەلا یەن هێزە کانی پێ شمەرگەو ئا سایش و پۆلیس دەگە نە لیژنە کەمان، پێویستە ئێ مە لێرە تۆز ێك ڕوونکرد نەوە لە سەریان بدەین، سەبارەت بە پ لە بەرزکرد نەوەی هێزە کانی پێ شمەرگە، ماوەیە کە پ لەکانیان ڕاوە ستاوە، بۆ یە ئەم پر سیارەم ئاڕا ستەی بەڕێز جەنابی وەز یری پێ شمەرگەیە، تاکو کەی ئەم پلە یەی پێ شمەرگانە یاخود ئەف سەرەکان ڕادەوە ستێت پ لەکانیان بەرز

ناکرێتەوە، پرسیارێکی تریشم ئەوەیە سەبارەت بە پێشمەرگە کەمئەندامەکان، ئێمە پێشمەرگەمان هەیە ئێستا کەمئەندامە لە ماڵەوە کەوتووە لە شەڕی داعش تاکو ئێستا موو چەی هێزەکانی پێشمەرگە وەردەگرێت، بەو بڕە مووچەیەی ناتوانێت بژێوی ژیانی دابین بکات، بۆیە پێویستە ئاوڕێك لەو پێشمەرگە بریندارانە بدرێتەوە بەتایبەتی من لە سنوورێکم کە زۆر خەڵکمان هەیە لەو سنوورە ئێستا پەککەوتووە لەسەر جێگا کەوتووە، توانای بژێوی ژیانیان نییە بە موو چەی پێشمەرگایەتی، سەبارەت بە خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆش پێم باشە بەڕاستی ئەو سکاڵا و داواکارییانەی کە لە ئێمە دەکرێن بگەیەنینە لایەنی پەیوەندیدار یاخود جەنابی وەزیری ناوخۆ، کە رۆژانە پۆلیس و ئاسایش داواکاری پێشکەش دەکەن بۆ لایەنی ئێمە، کە داوا دەکەن خانەنشینیان هاوتای خانەنشینی نەك هەر پێشمەرگە بەلکو داواکارین مووچەکان و یاخود خانەنشینیەکانی هاوتای هێزەکانی عیراقی لێ بکرێت، بۆیە پێم باشە جەنابیان لەگەڵ حکومەتی عیراق لەسەر خەت بن، بۆئەوەی بتوانن خانەنشینەکانیان وەکو خانەنشینی هێزەکانی عیراقی لێ بکرێت، لە هەمان کاتیشدا پشتگیری برای بەڕێزم کاك زانا، دکتۆر رێبوار، خدیجە خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند جارێکی تریش باسم کردووە، پێویست دەکات بڕگەی سێیەم لە ماددەی (54) بسڕێتەوە، لەبەر ئەوەی زۆر پێشەڵێ پەیڕەو دەکرێت، ئێمە بەپێی ئەو تەسەلسولەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان دەینووسێ، رێزی ئەو تەسەلسولە ناگیرێت بەداخەوە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

پێش ئەوەی قسەکەت بکرێت لەسەر وەقتەکەت حیسابی ناکەین، بەڕێز سکرتێری پەرلەمان کە ناوەکان بۆمن دەنووسێت یەکەمجار سەیری دێوە دەکات، ناوی هەر هەمووتان دەنووسێت، ئینجا دێتە گروپی ناوەڕاست هەر هەموویان دەنووسێت، ئەگەر من یەکەمجار هەموو ئەوانەی کە بە تەسەلسولەکە دێتە خوارەوە هەر هەمووی بخوێنمەوە، هەمووی ئەو بەر قسە دەکات، ئینجا دوای ئەو بەر، ئنجا ئەوێ، ئنجا ئێرە، ئەوەش هیچ عەدالەتێکی تێدا نییە، لەبەر ئەوە دوو سێ کەس لێرە هەڵدەبژێرین، دوو سێیەکیش لێرەوە، گرینگیش نییە ئینسان کەی قسەی دەکات، گرینگ ئەوەیە فکرەکەی دەگات، ناتوانم هەمووتان بەیەکەوە وەرگرم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبە ستم ئەو برِگە یە، یەعنی ئیحترا می پەیرِەو بـگرین، ئەو برِگە یە با نەمێنێت ئەوە یەك، سێ دەقیقەشمان هەیە بۆی هەیە، چونكە لە هەمان برِ گەدام با شە وەزیرا نی دارا یی و وەزیرا نی پێ شمەرگە و كاروباری پێشمەرگە و وەزیری ناوخۆ لێرەن، تەبعەن من دە مەوێ جار ێك ڕوونكردنەوە یەك بدەم ئەوەی كە پەیوەندیدارە بە مەسەلەی پێشمەرگە، من رەخنە لە دۆخی ئێستای پێشمەرگە دەگرم، بەلاَم مانای ئەوە نییە كە من پێشمەرگە سووكایەتی پێ دەكەم، باوكم لە هە شتایە دەبێ تە پێ شمەرگە نـ یوەی خێزانە كەمان زیـ ندانی دە كرێن زیـ ندانی سیا سین، مالاَمان مو سادەرە كراوە قور بانی سیا سین، بەلاَم من بریـ ندارم بەو دۆخەی ئێستای پێشمەرگە، ئەوەی كە ئێستا دەیبینین دۆخی ئێستای پێشمەرگە بەداخەوەی تەماشی بكەن لەناو ماددەی چوار برِ گەی یە كەم یەعنی ئێـ مە كە دەیـ لێین هێزێـكی رێكـ نەخراو شەرعیەت بدەین بە هێزێكی رێكنەخراو لەناو یەكەیەكی ژمێریاری نابێت، دەبێت یەكەیەكی ژمێریاری بۆ هێزی رێكخراو لەناو یە كەكیش ژمێر یاری هـ ێزی رێكـ خراو بـ ێت، فر سەتێك بدەین سەققەكی زە مەنی دابـ نێین دە بێ هـ ێزە رێكـ نەخراوەكان ر ێك بخرێـ نەوە، یەعنی ئەوا نەی كە ئێـ مە رەخـ نە دە گرین لەناو ئەو هێزا نەی تر، كە دەزا نین پێـ شمەرگەكان خەلكانێكی تێكۆ شەرن، خەلكانێكن قوربا نیان داوە، بەلاَم بریـ ندار دە بن كەوا هەژموونی حیزبی بەسەر پێشمەرگە زالْ بێت، كاراكتەری حیزبی ئاڕاستەیان بكات ئەوە یەك، دەمێنێـ تەوە سەر ئەوە كە لەو مەسەلەیە رێكنەخراو بن لەو چوار چێوەیە جێگا یان بكرێـ تەوە، بۆ برِ گەی چوارەمیان ئێـ مە ئەزموونمان هە یە هاوڕێ یان ئەزموونی هە شت كابیـ نەمان هە یە لە سەر رێكخـ ستنەوەی هـ ێزی پێشمەرگە ئەوەی كە پەیوەندیدارە بە هێزی پێشمەرگە، بۆیە من پێم باشە ئەو مەسەلەیە نابـ ێت بـ یدەین بە پەیرِەوێك ئەنجومەنی وەزیران دایبنێ بۆ ئەو مەسەلەیە دەبێت بە یاسایەك ئەوە رێك بخر ێت، یەعنی پا سەوانان بۆ بارە گەكان و بۆ دا مەزراوە حیزبـ یەكان یەعنی ئێـ ستاكە حەز دە كەم وەز یری كارو باری پێـ شمەرگە وەلاَ می ئەوەمان بدا تەوە، چەند هەزار پێـ شمەرگە، چەند لـ یوا، چەند فەوج لە خز مەتی ئەجێندای هێزە سیاسیە حیزبیەكانە، حەزدەكەین بە داتا ئەوانەمان بە سەراحەت بۆ ڕوون بكاتەوە، لەناو داهاتی گشتیدا وەزیری دارایی لێرە دانیشتووە وەلاَمان بداتەوە چەندیان لەسەر داهاتی گـ شتی موو چەیان دەدرێتێ، بەداخەوە پێشمەرگە شكۆی كە بریـ ندار دەكر ێت نابـ ێت بكرێـ تە پا سەوان لەناو باخەكا ندا، ئەم كێـ شانە دەبـ ێت من بریـ ندار دەبم كە دەبـ ینم شكۆی پێـ شمەرگە بریـ ندار دەكر ێت لە ولاَتەكەما ندا ئەوە نوقتەیەك، نوقتەیەكی تر كە پەیوەندیدارە بەوەی كە ئێمە لەناو خالَی برِ گەی پێنجە مدا لە ناو برِ گەی پێنجەمدا دەبێت ئەوە بە تەحدید ئەو ماددەیە ئیزافە بكرێت نابێت پاسەوانی بەرپرسانی حیز بی لە سەر میلاكی گشتی بن، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەوڵ دەدەم قسەکانم زۆر بە کورتی بکەم، تەبعەن ئەوەی کە پەیوەستە بە یەکخستنی هێزەکانی پێشمەرگە و بە دامەزراوەیی کردنیان، تەمەننا دەکەم هیچ کەسێك ئەو پرسە بە حەساسیەت وەر نەگرێت، چونکە لەماوەی ڕابردوو بڕیاری سەرۆکایەتی هەرێم بۆ ئەوە بوو سەرکەوتوو نەبووە، لە ئێستادا ناوهێنانی هێزەکانی پێشمەرگە بۆئەوەی کە ژمێری سەربازیەکانی یەك بخرێتەوە بۆئەوەی کە ئەو هێزە بە دامەزراوەیی نەکراوە، بۆیە تەشکیلی لیواکان لەناو وەزارەتی پێشمەرگە، خۆی دیسانەوە جارێکی تر ئیعتراف کردنە بەوەی کە کۆمەڵێك لیوا ڕێکخراوەتەوە، بەڵام کۆمەڵێکی تر هێشتا ڕێکنەخراوەو، بۆیە تەمەننا دەکەم هیچ کەسێك بە حەساسیەتەوە وەری نەگرێت، ئەگەر ئیرادەیەکی جدی هەیە بۆ ئەوەی کە ئەم هێزانە ڕێك بخرێتەوە، سەبارەت بە بەشی چوارەم خاڵی چوارەم پێویستە دەست نیشان کردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حیزبیەکان، بەدا خەوە لێرە دیسانەوە بارەگاو دامەزراوە حیزبیەکان خراوەتە پێش پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە و پلە باڵاکان و یەعنی ئەو وەزیفانەی کە تایبەتن بە حکومەت، ڕەنگە لەچوارچێوەی قسەکانم چەند پرسیارێك ئاڕاستەی بەڕێز وەزیری ناوخۆ بکەم بەوەی کە لە ماوەکانی ساڵانی رابردوو باس لەوە کراوە کە ژمارەی یەکەی پاسەوانی نزیك دەبێتەوە لە (64) هەزار پاسەوان کە ئایا ئەو عەددە ڕاستە یان نا؟ بەڵام لە هەرێمی کوردستان حیزب هەیە تەواوی هێزەکەی سەر بە یەکەی پاسەوانیە لە وەزارەتی ناوخۆ، هەروەها ئەم فەقەرەیە کە داڕێژراوە زۆر دەڵەمەیە، یەعنی زۆر جەخت کردنەوەی تێدا نییە کە باس لەوە دەکات بۆ بارەگاو دامەزراوە حیزبیەکان پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازانی ئاسایشی ناوخۆ، ئەی ئەوانی تر، ئەی بۆ نموونە کەسایەتیەکان، ئەی بۆ نموونە کۆمپانیاکان، ئەی بۆ نموونە دامەزراوە بیانیەکان، ئەی بۆ نموونە تەکیە و باخ و کۆمەڵێك شتی تر هەیە، ئایا سیغەو ئالیەتەکان چۆنە بۆ ئەوەی کە ئەوانە وەربگیرێتەوە، لە هەرێمی کوردستاندا ئەوەی کە شانازی پێوە دەکرێت و ئەوەی کە هەموومان شانازی پێوە دەکەین ئەمنیەتە لەو هەرێمی کوردستاندا یەعنی ئەو (64) هەزارەی کە باس دەکرێت کە ئێستا عەددەکەی زۆر زیاترە، دەتوانێت سنووری وڵاتێك و وڵاتێکی پێ بپارێزی، لەکاتێکدا ئەوانە هاتنەوە بۆ سەر وەزارەتی ناوخۆ، ئیزافەکانیان چی لێ دەکرێت، بۆ ئەوە من پشتیوانی ئەو بۆچوونەی کاك بەڵێن دەکەم، کۆمپانیا نا، چونکە کۆمپانیا نابێت سەر بە حکومەت بێت، دەبێت لە چوار چێوەیەك ئەوە ڕێك بخرێتەوە، هەروەها پشتیوانی قسەکانی بەڕێز کاك ئەبوبکر هەڵەدنی و کاك عبدالستاریش دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هاوڕێ فەرموو.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕاستی پشتگیری قسەکانی کاك مەم دەکەم بۆ ئەو دابەشکاریەی لە خوێندنەوەی ناوەکان، بۆ ئەوەی کە بتوانین پەیامەکانمان بگەیەنین پشتگیری و ئەو قسانەی هەمانە، لەبەر ئەوەی زۆر ترین جار من بۆ خۆم گومانم لە شوێنەکە کردووە، قەناعەتێکم بۆ دروست بووە شوێنەکەم بگۆڕم، هەمیشە لە کۆتا یدا ناو مان دێت، من نامەوێ عاتیفەی کەس ڕابکێشم ئەو قسانەم هۆکار ێك نین بۆ راکێشانی عاتیفەی خەلك، ئەو کە سانەی کە لە هۆڵی پەر لەمان نین ئێستا لە سەر ئەوەی کە هێزی (70) و هێزی (80) سەر بە چ حیزبێکی سیاسین یان نا، بەلأم یەك حەقیقەت هەیە زۆربەی زۆرمان ئەوانەی کە پێشمەرگە بووین، ئەو برادەرانەمان کە شەهید بوون یان کەمئەندام بوون، یان بە شێکی جە ستەیان لەدە ستداوە بریندار بوون، کەسیان ئالأیەکی زەرد یان سەوز یان هەر ڕەنگێکی تر یان پێ نەبووە لە ڕەبیەکان، ئە مەیان ڕۆیشتوون بۆئەوەی داکۆکی لە خاکی هەرێمی کوردستان بکەن، دووەم ڕا ستیەکەی من پیشنیاردەکەم برگە یەك ز یاد بکرێت، دواتر داوای ڕوونکردنەوە لە بەڕێز وەزیری پێشمەرگە دەکەم، ڕاستیەکەی لە 2016 لە ماوە کانی پێشوو هەموو ئەو ئەفسەرانەی کە روتبەکانیان مەرسومەکانیان تاخیر بوون، لە2017 و 2018 ئەوە لە 2020 داین ئێستا، هەتا ئێستا تەرقیەی روتبەیان بۆ نەکراوە، ئایا سەبەب چیە و چی دەکرێت بۆیان ئەوە یەك؟ دووەم زۆربەی زۆری ئەو پێشمەرگانەی کە پلەکانیان بەرزکراوە تەوە لە جندی ئەوەلیە کەوە هەتا دەست پێ دەکات هەتا دەگاتە نائیب زابتی دەرە جە موم‌تاز، هەموو ئەوانە کە بە مو ستەحەقی خۆ یان پلەکانیان بەرز کراوەتەوە مووچەکیان بۆ سەرف ناکرێت، هەڵبەتە زۆرن ئەو نموونانە لە هەموو هێزە کان هەن، بۆیە داوا دەکەم وەلأم بدا تەوە ئە گەر دەکر ێت بە برگە یەك ئیزا فە بکر ێت، ڕا ستیەکەی بڕ یارێکی پەرلەمانیمان هەیە لە سالێ 2014 بڕیاری ژمارە (19) کە یەکێك بوو لە بڕ یارە گرینگەکان زۆر جار لە هزری پێشمەرگە گومانێك دروست ببوو کە لەسەر ئەوەی کە هەمیشە دە یوت تە مەننا دە کەم شەڕ بێت بەس نییە لە بیری حکو مەت و پەر لەمان و دام و دەز گا ئەسا سیەکانی هەرێمی کورد ستانین، ئەو بڕ یارە سەبەب چیە جێبەجێ ناکرێت، داوا دەکەم کە بەڕێز وەز یری پێ شمەرگە ڕوونکر نەوەمان لە سەری بدات، سوپاسی دەکەین، یەك دێری ترم ماوە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سلمە خان فەرموو.

بەڕێز سلمە فاتح توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پ شتیوانی لە و تەی ئەو هاوڕێیا نەمان دە کەین، بەتایبەتی کاك سەرکۆ کە پێویست دە کات وەز یری پێشمەرگە ڕێنمایی پێویست و ئاسان دەربکات، بۆ ئاسان جێبەجێ کرد نی ماددەی چوارەم بڕ گەی یە کەم، هەروەها هاوتا کردنی مووچەی هێزەکانی ناوخۆ و ئاسایش لەگەڵ پێشمەرگە یەکێکە لەو خاڵە گرینگا نەی

كه هێزی پێشمەرگە بە ئەمەلێكی گەورەوە چاوەڕێی جێبەجێ كردنی ئەم یاسایە دەكەن، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان دوو بابەتی زۆر زۆر گرینگ هەیە كە لەم یاسایە ئاماژەی پێ نەكراوە، ئایا نیەتی حكومەت چیە لەسەر ئەو دوو بابەتە یاخود دەتوانین لەناو ئەو پرۆژە یاسایە جێی بكەینەوە، یەكێك لەو بابەتانە چاككردنی خانەنشینی هێزەكانی ناوخۆ و ئاسایشە كە زۆر لە هاوڕێیانم باسیان كرد، دوو بابەت هەیە لەناو خەڵك زۆر گفتوگۆی لەسەر دەكرێت، یەكەم خانەنشین كردنی پلە باڵاكان لە بەرامبەردا نموونە بەهێزەكانی ناوخۆ دەهێندرێتەوە، ئێمە لە ماددەكانی داهاتوودا ئەوەی پلە باڵاكان چارەسەر بكەین، ئایا ناكرێت ئێمە بتوانین هێزەكانی ناوخۆو ئاسایشیش چارەسەرێكیان بۆ بدۆزینەوە، هاوتاكردنی موو چەی فەرمانبەرانی ناو وەزارەتی ناوخۆ، كە یەك وەزیرن یەك حكومەتن ناو یەك وەزارەتن، بەڵام جیاواز یەكی زۆر زۆر هەیە، هەندێك ئەو كەسانەشی كە كەسی سەربازین عەسكەرین هەندێ كارو باری مەدەنی دەكەن لەناو فەرمانگەكاندا، بەڵام لەگەڵ فەرمانبەری هاورێكەی كە یەك كارو یەك ئەرك دەكەن، موو چەكەیان زۆر زۆر فەرقە، پرسیارەكەم بۆ بەڕێز وەزیری ناوخۆیە، بۆ ئەوەی ئەگەر دەتوانن ئەو بابەتە چارەسەر بكەن یان هیچ پێشنیارێك هەیە لەسەر ئەو بابەتە، بەشێوازێكی گشتی پشتگیری لەو بەڕێزانە دەكەم كاك سەروان كاك لقمان رۆژان خان كاك شەمۆل كاك كاروان و كاك باڵنبۆ و كاك هاوڕێ و كاك سەركۆ لەگەڵ كاك زانای مەلا خالید، یەك داواكاری ترم هەیە لە كۆتاییدا قسەكەم دەكەم، داوا لە بەڕێزتان دەكەم رێگری بكەن لەو تەشهیر كردنانەی كە بە هێزو لایەنە سیاسیەكان دەكرێت، چونكە بەڕاستی وەك دەبینین نیگەرانن، بەڵام كە جواب نادەینەوە یان لە هەندێك بابەت خۆمان ڕادەگرین، هەم لەبەر ئیحترامی جەنابتانەوە، هەم ئەو پەرلەمانە بەڕێزەیە، هیوادارم ڕێگری لەو تەشهیرانە بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆكی پەرلەمان:

دكتۆرە گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لێرە ڕیزەكەمان ئاخیرە لە قسەكردنیش ئاخیر دەبین، پێشمەرگەی كوردستان ئەفسانەی تێكشكاندنی شەڕی داعشە، جێگای خۆ شحاڵیە لەو چاكسازیە پێدا چوونەوەیان بۆ دەكرێت و پێدا چوونەوە بە مووچەكانیان دەكرێت بۆ هاوتا كردنیان، من لێرە لەناونیشانەكەوە دەست پێ دەكەم، بواری پێشمەرگە پێم باش نییە، پێم باشە بكرێتە رێكخستنەوەی هێزی پێشمەرگە و هێزەكانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ و یەكەی پاسەوانی، چونكە باسی یەكەی پاسەوانیش دەكات، پێم باشە بەشی چوارەم ناونیشانەكەی وای لێ بكرێت، ماددەی چوارەم یەكەم پێم باشە كە ڕێنماییەك دەربكرێت بەپێی پەیرەوێك لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران ڕێكی بخاتن، بۆ یەكخستنی یەكەی ژمێریاری هێزی پێشمەرگە، لە ماددەی چوارەم لێرە باسی پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاكان كرایە، پێم باشە لەناو قەوسێك دیاری بكرێت مەبەستی كێیە وەزیفە باڵاكان؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین یونس عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە زۆر بەی برادەران و هاوڕێیان باسیان کرد، کە لە یاسای چاکسازیدا بەداخەوە باسی هێزی ئاسایش و ناوخۆ نەکراوە، هیوادارین پرۆژە یاسای کە هەیە تایبەت بە هێزی ناوخۆ و ئاسایشە بەزووترین کات حکومەت دوای یا سای چاک سازی بیهێنێت، لەبەر ئەوەی مەعاناتیان زۆر زۆرە، بەردەوام ڕۆژا نە پەیوەندیمان پێوە دەکەن و بزانن چیان لێهاتووە لە خانەنشینەکەیان، پرسیاریشم بۆ بەڕێز وەزیری ناوخۆ ئەوەیە هێزی ناوخۆ تا ئێستا یەعنی جل و بەرگەکەی خۆی لەسەر حیسابی خۆی دەکڕێت، هیچ مەعقول نییە ئەوە، پێویستە جل و بەرگیان بۆ دابین بکرێت، برادەرانیش هەندێك باسی هێزی پێشمەرگەیان کرد، یەعنی چی بکەین خوا وای کردووە ئەو دوو هێزە زوو لە دایك بوونە ئەوان تاخیر بوویەنە، بە داوای لێبوردنیشەوە کە وا دەڵێم، پشتیوانی لە قسەکانی کاك سەرکۆ و کاك زاناو کاك عوسمان و ڕۆژان خان و گولستان خان دەکەم، بە تەواوی تەفسیرەکەیان باس کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

مژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکم هەیە پێم وایە هەر پێشمەرگەیەك کە بەشداری لە شەڕی داعش کردبێت، هەر ساڵێکی خزمەتی بۆ بە دوو ساڵ ئەژمار بکرێت، وەکو ئەو پێشمەرگە بەڕێزانەی کە لە پێش را پەڕین خزمەتیان هەبووە، هەر ساڵێکی خزمەتیان بە دوو ساڵ حیساب بووە، پێشنیار دەکەم کە ئەو پێشمەرگە بەڕێزانەی کە لەشەڕی داعش بەشداریان کردووە ئەم خزمەتە بیانگرێتەوە، هەر ساڵێکیان بۆ بە دوو ساڵ ئەژمار بکرێت، لەبەرئەوەی بە گیرفان بەتاڵ، بە زۆرترین قوربانی ئێمەیان پاراستووە ئەوە بڕگە یەك، بڕگە یەکی تر چاوخ شاندنەوە بە خانەنشینی کارمەندانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ، کە پێویستە ئەوانیش خانەنشینەکەیان چاو پێداخشاندنەوەی بۆ بکرێت، بەو بڕەکەمە خانەنشین نەکرێن، پشتگیری لە وتەکانی کاك کاوە کاك بەڵێن کاك یاسین کاك ئەبوبەکر هەڵەدنی کاك سەرکۆ لەو بڕگەی کە باس لە پلە بەرزکردنەوەی پێشمەرگە دەکات، یەك پرسیاریشم بۆ بەڕێزت و بەڕێز کاك ئاوات هەبوو، من لە جەلسەکانی پێشووتر پێشنیارێکم بۆ بەڕێزتان کرد، کە لەسەر فەرمانبەرانی گرێبەست، داوا لە حکومەت بکەن کە فەترەیەکی زەمەنی دیاری بکات، وەڵامی حکومەت ئەوە بوو بە بیانووی کۆکردنەوەی زانیاری، هەموو فەرمانبەرێکی گرێبەست هەموو مانگێك زانیاری لێوەردەگرێت لە فەرمانگەکەیەوە، زائیدەن هەموو ساڵێکیش زانیاری لێوەردەگیرێت، چ لە بەڕێزتان چ لە کاك ئاوات ئەگەر بکرێت ئەو (30) هەزار

فەرمانبەری گرێبەستە لە چاوەڕوانی دان، تکایە فەترەیەکی زەمەنیمان پێ بڵێن، بۆ ئەوەی ئەوانیش لەو قەلەقیە نەمێنن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیت هەیە؟ گولیزار خان فەرموو، ببورە گولیزارخان فەرموو؟

بەڕێز گولیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، هەروەها پشتگیری دکتۆرە گەلاوێژ و کاك زانا و کاك سەروان و کاك ڕزگار دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاك علی حەمە صالح فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەورە، ئەم بەشە گرینگترین و حەساس ترین بەشی ئەو یاسایەن، تکایە با وای لێ نەکرێت ئەوە ندەمان با سی ڕێکخستن و یەکخستنەوەو با شتر کرد نی دۆخی پێشمەرگە دەکەین، لە خەمی ئەم نیشتمانەمان بەدەر نەبین، بەشێك شۆرشگێڕ بوو بێت، ئەمە زۆر خراپە، هاوڕێمان هەیە (19) ساڵی لە ژووری ئیعدام هاتووە تەدەر یەوە، بۆ یە کاتێك کە ڕەخنە لە واقیعی پێشمەرگە دەگرین دڵسۆزیە بۆ نیشتمان، دڵسۆزیە بۆ پێشمەرگە، بۆیە دەبێتە بەو نەزرەوە وەری بگرن، واقیعەکە هەیە دەبێ ئیعترافی پێ بکەین بۆئەوەی چاکی بکەین، ئەوەی کە خۆی هەر حکومەت دەڵێ هێزی ڕێکخراو ڕێکنەخراو هەیە ئەو ئیعترافێکی باشە، ئەوەی کە هەیە ئێمە پێشنیار دەکەین بکرێتە گشت هێزە ئەمنی و سەربازیەکان، چونکە لەڕووی واقیعیەوە من لەوەزیری ناوخۆ و وەزیرەکانی تر دەپرسم، جارێ ئەوە دوو بەشە، بەشێکی ئەوەی مالیەکەیەتی کە یەکخستنەوە خازعە بۆ ریقابەی مالی، بەشێکی تری ئەوەی تەنزیمەکەیەتی کە لە چوارچێوەی موئەسەساتی دەوڵەتە یەك دەخرێتەوە، گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەکە یەك دەخرێنەوە هێزە ئەمنیەکان، پر سیارەکەی من ئەوەیە ئا یا حیساباتی هێزەکانی بۆ نموونە ئەنحو مەنی ئاسایش پاراستنە، زانیاریە، دژە تیرۆرە، بەرگری و فریاکەوتنە، زێرەڤانیە هەمووی خاسە بۆ ریقابەی مالی، چونکە هەموو ئەو هێنانە ئێمە خۆمان واقیعەکە دەزانین چۆنە ئەوە بەشە ژمێریاریەکەی ئێمە پێمان وایە، بەشەکەی تری بەراستی واقیعیەك هەیە کە دەبێ کۆی هێزە سەربازیەکان لە چوار چێوەی موئەسەساتی دەوڵەت رێك بخرێنەوە بە فیعلی نەك بە شکلی، بۆ نموونە لە وەزارەتی ناوخۆ ئێمە هێزی بەرگری و هێزی فریا کەوتنمان هەیە، هێزی زێرەڤانیشمان هەیە، تاڕادە یەك وەزیفەیان وەکو یەکە، بەڵام ڕێك نەخراونەتەوە، تەنزیم نین، هەر یەکە لە جیهەتێکەوە ئاڕاستە دەکرێت ئەوە ئیتر واقیعەکەیە، دەبێ ئیعترافی پێ بکەین، هیچ کەسێك دەتوانێت بەبێ تەزکیەی حزبی کەسێکم بۆ بکات بە ئاسایش، بە

دڵنیاییەوە نەخێر، بۆیە تەنزیم کردن رێکخستنەوە ئەرکێکی گرنگە لەم چوار چێیەوە، با بەتی پا سەوانی بابەتێکی وورده و ووردەکاری زۆرتریش دەوێ، من پێشنیاز دەکەم ئەوەی دە ڵێ بە پەیرەو بە یا سا ر ێك بخرێت، لەبەر ئەوەی قوەتی زیاترە، چۆن پەر لەمانتار بە یا سا پا سەوانی هە یە با بارەگا کانیش بە یا سا پاسەوانیان هەبێت بەرپرسانیش بە یاسا پاسەوانیان هەبێت، ئەنجومەنی وەزیران سێ مانگە شەش مانگە چەندیان پێویستە یاساکەمان بۆ بنێرن و، خاڵێکی تر ژ مارەی بارەگا کانی حیز بەکانیش د یاری بکەن لە شارەکاندا خۆتۆ حیزبێك بۆ نموونە لە شارێکدا (50) بارەگای هەبوو هەر بارەگایەکیش (5) پا سەوانی بۆ دابن ێی ئەوا هەر ئەم شارە (250) پا سەوانی ویست و ئە مە ز یاتر دە کات ئەوە کەی تری هاو تاکردنی هێزەکانی ناوەخۆی مووچەی ناوخۆ و مەدەنی کە ژمارە یان (5000) هەزار کە سە با بەتێکی گرنگە من ئاگام لێیە وەزارەتی ناوخۆ ئیشی تێدا دە کات، ئەوەی لە هەمووی گرنگتر ئەوە یە کە با سمان کرد ئێ ستا سەیر بکا لە واقیعدا مووچەکانی هێزی پێشمەرگە کەمترە لە هێزەکانی ناوەخۆ، بەڵام کە خانەن شین دە بن پێشمەرگە زیاترە لە هێزەکانی ئاسایش و ناوەخۆ و ئەمە پێویستی بە تەنزیماتێك هە یە لە چوار چێوەی تەنزیماتی خانەنشینی گرنگترین بابەت ئەوەی پاسەوانییە من هە ندێ پێ شنیازم هە یە لەرووی واقع یەوە، کە ئەلێی رێکخستنەوەی سەرجەم پاسەوانەکان لە وەزارە تی ناوخۆ، بەرێز سەرۆکی پەر لەمان، مە سەلەن فەوجێکی هەیە لە هێزێکی دیاریکراوا ئەم فەوجە لەسەر ئەو هێزە یە بەس بۆ پا سەوانییەکە بەکاردێت بەناوی یە کەی پا سەوانی نی یە، بۆ نموو نە لە ه ێزی (70) یا ه ێزی (80) لە بەرگری و فریا کەوتن لە زێرەڤانی، بەڵام فەوجێکی ئەو وەزارەتە یا لیوایەك بۆ پاسەوانی خۆی بەکار ئەهێنێت و لە رووی واقعیەوە ئەمە هەیە، خاڵکی تر لە هەمووی گرنگتر ه یوادارم بەرێز وەز یری ناوخۆ من بە حسابات ئە مەی بۆ ئەسەلمێنم فکرەی ئەم یاسایە ئەوەیە پارە بگەرێتەوە بۆ دەوڵەت، وانییە بە درو ست کرد نی دامەزراوە یەك لە وەزارە تی ناوخۆ تای بەت بەو زیادا نەی کە ئەکرێت بۆ پا سەوانی ئەوەی کە کۆمپانیا کانی نەو تە، شەریکەی سکیوریتیە چییە، دڵنیا بە مانگی (30) مل یۆن دۆلار ئێ مە بەم بە شە ئەگەڕێنی نەوە بۆت ئەسەلمێنم، بۆت ئەسەلمێنم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك علی وەختەکەت تەواو بووە.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یارمەتیم بدە ئاخیر کەس بووم، بۆ نموونە کێڵگە نەوتییەکان پا سەوانی کۆ مەڵێك بەرپر سن بە ئیجباری سکیوریتی 48% موازنەی ئەم وڵاتە بۆ هێزی ئەمنی و ناوخۆیە، بەڵام نەتوانی کێڵگە نەوت یەکان ب پارێزێ بدا بەوە کۆمپانیا هەیە بەزەبری هێزی ئەمنی ئەڕوا لە بازگەکان و هینەکان سۆنەر دائەنێ ئەم کۆمپان یا سکیوریتیانەن، بۆیە بە دڵنیاییەوەش شەریکەیەکی سکیوریتی دانێین، ئەوەی کاك عبدال ستاریش ئا ماژەی پێدا ئەتوانین نزیکەی (30) ملیۆن دۆلار مانگانە بگەڕێنینەوە بۆ خەزێنەی دەوڵەت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك گۆران.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێ بەرا ستی ماددەی (4) مادده یەكی زۆر دڵخۆ شكەرە بۆ هەموو لا یەك، چونكە خوا ستی هەمووما نە بەراستی كە بە نیشتیمان كردنی هێزی پێشمەرگەی كوردستانە و بە شێك لە قسەكانی شم كاك ع لی حمە ساڵح كردی، بەڵام لەناو ئەوانەیا پێشنیازێكم هەیە بۆ ئەو پەربر سە حیزبیا نەی كەوا پا سەوانی تای بەتی خۆیان هەیە، ئە گەر ناوی ئەو پا سەوانانەیان بخرێ تە سەر یە كەی پا سەوانی بۆ بنبڕكرد نی ب ندیوار و، هەروەها روون كردنەوەیەكیش لە بەرێز وەزیری ناوخۆ داوا ئەكەم كە لیواكانی هێزی پشتیوانی كەلە سەر وەزارەتی ناوخۆیە چۆن رێك ئەخرێت، چونكە ئەوان لە گەڵ هێزە كانی پێ شمەرگەی كورد ستاندا شان بە شانی ئەوان لەسەنگەرەكاندا شەریان كردووە و وەزیفەیان چی ئەبێت لەناو وەزارەتی ناوخۆیا و چۆن ر ێك ئەخرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك بهمن.

بەڕێز بهمن كاك عبدالله:

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان.

لەرا ستیدا من پێموا یە دوای خا نەوادەی سەربەرزی شەهیدان وپێ شمەرگە، ئەو چینەیە كە هەموومان قەرزاریانین و بەراستیش هەموومان كە رۆژێك لە رۆژان پێشمەرگە ئەبینین شەرم دە كەین لەخۆمان كە ئەوان هەمیشە یەخەی ئێمە ئەگرن كوا ژیانمان گوزەرانمان چی لێهات لە كاتی شەرو ناخۆ شیا هەموومان دەلێین هەموومان پێشمەرگەین، یە كەم شت تەبعەن ئەوەی برای بەریزم كاك نزار پێ شنیاری كرد داوا لەوەزیری پیشمەرگە ئەكەم هیچ نەبیت پلە بەرزكردنەوەی پیشمەرگە جێ بەجێ بكر ێت لەم قۆنا غەدا، هیچ نەبێت هە ندێك دڵنەوای یە بۆ یان، دوو ئەو پێ شمەرگانەی لە شەری داع شدا لە كاتی واج بدا گەڕاونەتەوە بە حادیسەی سەیار تیاچوون، تا ئێستا من ئەزانم شەهیدانی شەری دا عش نەخراونە تە سەر وەزارەتی شەهیدان لە داهاتوودا هەوڵ بدرێت ئەوانەش بە شەهید حیساب بكرێن، چونكە لە كاتی واجب و لە كاتی شەری داعشیشدا لەسەیارە وەرگەراون ژمارەیەكی لەوانەمان هەیە، سێیەم: پێشنیارێكم هەیە كاتی خۆی لە ئیعلام زۆر وتوومە لە سۆشیال میدیاش بلاوكردۆتەوە بۆ هەردوو بەرێزان وەز یری پێ شمەرگەو وەزیری ناوخۆ، ئەو كەسانەی تكایە با وە كو پێ شمەرگەكانی كۆن و شاخی لێنێ یەت، ئێ ستا لە تەقا عدی و پێشمەرگەی شاخ و كەمئەندامی سەنگەر دونیایەك گەندەڵی خزاوەتە ناوی پێ شمەرگەكە لی ستێك درو ست بكەن ئەو سەربازانەی كە لە شەری داع شدا ئو ستورەی داع شیان تێك شكاند هیچ نەبێت ئێ ستا ئێ مە لە

قەیرانی داراییین ئەتوانین لە داهاتوو کۆمەڵێك شتیان بۆ بکەین، ئەگەر قەیرانی دارایی نەما ئەوا دەتوانین لە رووی داراییەوە هاوکاریان بکەین، بەڵام لەم قۆنا غە ئەتوانین هیچ نەبێت لە گەڵ وەزارە تی شارەوانی سەرو پار چەیەك زەوی یان بدەینێ لە شارەکەی خۆی گەورەترین هەدیە یە بۆ ئەوان دوو دە توانین منداڵەکانیان وەك منداڵە شەهید ئیمتیازیان پێ بدرێت لە پۆلی شەش کە دەرئە چن دوو سێ دەرەجە یەك ئیمتیاز یان پێ بدرێت بۆ ئەوەی منداڵە کەی هە ست بە شانازی بـکات کە کچە پێ شمەرگەیەك یا کورە پێشمەرگەیەك لە قوتابخانەکەیان، سێ دەتوانێت هەندێك ئیمتیازاتی بچوکتریان بدەنێ کە ئەم ئیمتیازا نە پارەیان تێناچێ لە زانکۆکانا لە زانکۆ ئەهلـیەکانا هە ندێك حـساباتی خاس بۆ مندا ڵە پێ شمەرگەی فیعـلی بکرێت ئەوانەی بەفیعلی پێ شمەرگەی شەری دا عش بوو نە نەك ئەوا نەی کە خزاونە تە ناوی مە سەلەی پاسەوانەکان تەبعەن من هەمان رە ئیم وا یە ئەم یا سایە لای هەڤا ڵەکانی خۆ شمان ووتو مە ئە ندامانی پەرلەمانی بەرێز ئەگەر ئەم یاسایە بەس بریتی بوایە لەم بەشە ئەوە هەر یاسایەکی زۆر گەورەو بە مەعنا بوو، چونکە بەڕا ستی یەکخ ستنەوەی هـ ێزی پێ شمەرگەی کورد ستان کە من پێم وا یە هۆ کاری یەکنەخستنەوەی هەتا ئێستا ئەو یەکە ژمێریاریە بوو کە لەم یا سایەدا هاتووە دوو هێزە کانی ناوخۆ کە یەکەی پاسەوانی یەك بخرێتەوە، پێموایە گەورەترین گە ندەڵی لەیە کەی پا سەوانیەکاندا هە یە ئە مە زۆر گرنگە ئەگەر ئیجازەم دەی ئاخر خاڵ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا کاتەکەت تەواو بوو، ئەتوانن جەنابتان ئە ندامانی پەر لەمان هەموار ئامادەبـکەن بۆ یا سای شەهیدان، چونکە بە را ستی ئەوا نەی لە کاتی وا جب شەهید ئەبن بە شەهید ئەژمار ناکرێن زوڵمێکی گەورەیان لێدەکەین، بە قانوون حەقی خۆیەتی هەمواریك ئامادە بکەین، بۆ ئەوەی ئەم کێ شەیەمان چارە سەر بـێت ئێ نوقتەی نیزامی؟ فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

دیڤ مادده (54) پەیڕوی ناڤخۆ برگە (5) دەسەلاتی جەنابیتەنە هەر ئاخافتـنەك بـێت کر نێ بەر هـ ندێ سەلماخانی ئاماژە پێکر کو ل دیڤ ماددا (55) بڕگە (2) تو بر یاری ل سەر بدەی ئەو و شە ل پروتو کۆلی بهیتە سرینێ ئەم نابینن ئەو جنابتە بڕیار ل سەر دا ئەم بزانن ئەو وشە هات سرینێ، بـبورە بەس وو شە سەرۆکایەتی هەریم سەرکەوتوو نەبوو هات گووتنێ مە نەدیت، جەنابت بڕ یار ل سەر بداتن، بـبورن ئەم مەجبوور بوین خالی پەیرەوی وەر گرن، چونکە وە کی دەزگا یەکی دە ستوورییە ئەم حەز د کەم جەنابت بڕیار ل سەر بدەن دیڤ مادده (55) برگە (2)، زۆر سوپاس

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەشێك لەو هاورێیانە باسی خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ و ئاسایشیان کرد وە ئێمە بە حوکمی ئەوەی لە لیژنەی ناوخۆ وئاسایشین، هاورێیان باسیان کرد زۆرترین تەلەفۆن و زۆر ترین داخوازی، یەعنی خواستیان هەیە بۆ مەسەلەی خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ ئاسایش، من لێرە پێشنیار ئەکەم لە مادەی (4) برگەیەك زیاد بکرێ بۆ خانەنشین کردنی هێزەکانی ناوخۆ ئاسایش، لەبەر ئەوەی ئەوانە شەریحەیەکن لە راستیدا زۆر ماندوون وە پێویستیان بەوەیە کە لە تەمەنێکی تەقریبەن مامناوندا خانەنشین بکرێن و، چونکە لەم پرۆژە یاسایەی کە هاتووە باسی خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆو ئاسایش ناکات، ئەوانەی کە لە پلەی کارمەندێك یا بلێین دەست پێدەکات تاکو پلەی عمید و ئەوانە زیاتر لە مادەی (4) ئەوەی کەهاتووە پەیوەندی هەیە بەلیوا بۆ سەرەوە، یەعنی یا سای چاکسازییەکە ئەیگرێتەوە لە پرۆژە کە هاتووە، لەبەرئەوە پێشنیار ئەکەم لە مادەی (4) برگەیەك زیاد بکرێت بۆ خانەنشین کردنی هێزەکانی ناوخۆو ئاسایش، ئەوە گرنگە زۆر سوپاس بۆ هەموو لایەك دەستان خۆش بێت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رێڤینگ.

بەڕێز رێڤینگ محمد محمد:

بناڤێ خودێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی بومن ئەڤ بابەتە گەلەکی خوش بوو سوپاس بۆ هەمیا کو ئەوە پەسندە پێشمەرگا کرو دلسۆزیا خو بۆ پیشمەرگا دیار کر، هەر چەندە ئەز دەردە سەرییێن هەڤالێن مە بەرێز وەزیری ناڤخۆ وەزیری پێشمەرگەش دزانم کو گەلەك معاناتێت وان ژ هەنە، بەلی ئەز باوەر دکەم گەر ئەم هەمی بزانین پیشمەرگە چەند مەغدوورە کەس مەهەندی پیشمەرگە خۆ دەردێ پێشمەرگا نزانیتن حەتا نووکە هەڤالان بێ دادیەکە گەلەك مەزن ل ناڤ سیستەمێ پێشمەرگەیێدا چێ بوویە گەلەك پێشمەرگەت هەین پێشمەرگێت شاخن بەلی حەتا نووکە بی رووتبەنە ئیحتیما لە گەلەك ژ وان پێشمەرگا هێشتا زێرەڤانێت بەر دەرگەهێ سەیدایەکن کو رۆژەکێ پارەوەکی نانێ رەق ژی نەخواریە ژ بەر ڤێرێ داخازێت کەم بلا هێزێت پێشمەرگە بێنە ناڤ ڤێ رێکخستنێدا یا تێتە کرن هەنگاوا یەکەم بۆ یەکەی ژمێریاری هەنگا ڤەکا گەلەکا باش بوو پرۆژە بەرەو چاکسازیێ دچیتە ناڤ وەزارەتا پیشمەرگە ژدا بەلی دیسان بلا ئەم شکۆیا پێشمەرگاتیێ بپارێزین هێشتا گەلەك پێشمەرگە مانە بلا ئەوی ناڤێت پێشمەر گە بێتن نەمینت باخچەڤان بەر دەرێ کەسەکی پێشمەرگە بیت بتەنی تفەنگا ل ملی بێت بۆ پاراستنا کوردستانی و سنوورێ کوردستانێ گەلەك ئەڤێت هەینێ ئەڤێت دێ تەڤا عدبن یاخانەنشین بن نووکە دێینە سەر وەزارەتا پێشمەرگەڤە رجا دکەم بلا بۆوی ناڤەکی تری بۆ بهیتە دانانێ، چوونکی ب سەدان کەس هیچ رۆژەکێ نە

تـ فەنگ هەلگرتـ یە نە پێ شمەرگە بوین نە پار یەكی نانی ژ رەق خوار یە نە سەرمایی دیتـ یە بـ ناڤێ پێشمەرگەش هاتیە خانە نشینكرن، بلا ڤانا ناڤەكی دیتری بۆ بهێتە دانان چ دەنێ بلا بدەنێ بەس شكۆیا پێشمەرگەی بلا بێ تە پارا ستن نوو كەژی مرۆڤ بریـگەدا د چی لە هەولێریێ تا د هوكێ (100) پێ شمەرگا دبـ ینن سەر جادێ نە تـ فەنگێت وان ل ملیڤە نە ل هێڤـ یا تەكـ سیەك ب را ستی ئە ڤە دەردە سەریەكا مەز نە داخازێت كەین وەختەكێ زۆر رێكخستنەك بۆ پێشمەرگا بێتە كرن، چوونكی پێشمەرگە رۆژانە گلەیێت وان بۆمە تێن هەم مە بەحسێن یەكەێن (70و 80) كر ب راستی شتەكی باش نینە، ئە گەر مرۆڤ بـ ێژێت ئەو نە پێ شمەرگەكێ نیـ شتمانیە دەنـ گێ مژیت د گەلێ هەڤالێت خۆ بەلكی نەهاتـ نە دا مەزراوەكرن، ئە گەر قوربانیا هەرە مەزن وا نە حەتا ڤێ گاڤێش ل ناو یە كەیێن (70 و 80) زۆر بەی پێ شمەرگا ب سیلاح و چەكێن خۆنە زۆر بەیێ وان ب جلكێ خۆیە گەلەكێ رەنگێ جلـكێ وان هە یە نا بەینی وادا نەرێكخـ ستینە مەعاشی وان ژی هەر كە سەكێ كەمترە پـ لە بەرزیێت وان نـ ینن هەمیێ ئەم خەلكێ فەقیرن یت بوویـ نە پێشمەرگە ژ هەمی كەسەكی ژ مەغدوورترن ژ بەر هەندیێ ژی داخازی دكەین وەزارەتا پێشمەرگە سەرۆكێ هەرێمێ كو سەرۆكی هێزێن لەشكریێ كورد ستانێ گـ شتییە خە مەكێ لێ بخۆن لەزەكی بـ كەن بۆ رێكخـ ستنا پێشمەرگە ژلایێ مووچەی ژلا یێ خا نە نـ شینیەڤە ژلایێ پـ لە بەرزیە ڤە، چوونكی ب را ستی ژی پێ شمەرگە گە لە گە لەكێ مە غدوورە و ئەز دوو بارە بـ یژم ئەوی پێ شمەرگە نەبت چەك لە مـ لی نیـ نە بەناڤێ پێشمەرگاتیا نەهێتە خانە نشین كرن، چوونكێ ب را ستی   شكۆیا پێ شمەرگاتیا بـ پارێزین مە وەخـ تەكێ ل پێشیا مەو ئەمی ژ ولاٌتەكێ دا دژین هێشتا بەلكێ ئەم ژ شۆر شەكا دژ ین ل ڤی وەلاتـ ێدا مە پێویـ ستی بە بەپێشمەرگەی هەیە، گەلەك سوپاس بۆ هەمیا ژی.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك هێڤیدار ئەگەر پرسیارەكەت بكەی.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی دارایی لەگەل حوكمەت گفتووگۆمان كردبوو، هەموو شەرەكەمان ئەوەبوو ئەو (220) هەزارەی هێزی ئاسایش و ناوخۆ مەدەنی بێت بە ئێمەیان گووت (80) هەزار، ئێ ستا كەوتوونە تە گو مان، بۆ یە داوا لەوەزیری دارا یی دە كەین ئا یا ئە مە هـ ێزی ئا سایش و ناوخۆش دەگرێ تەوە؟ یان تەنیا مەدەنیەكانە؟ داوا لەبەرێز وەزیری ناوخۆش دەكەین ئەو روون كردنەوانەی لەسەر پاسەوان بۆ ئێمەیا ندا لە لیژنەی دارا یی لـ ێرە روون كا تەوە كە روئیا یان چییە، ئەم بابە تە چارە سەر دە كەن، سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەر لەمان:

بەرێزان وەز یری پێ شمەرگەو وەز یری ناوخۆ ئێ مە كە ناوە كان ئەنوو سین دوا یی ئەیخوێنیـ نەوە، كە خوێندمەوە بۆ قسەت نەكرد، فەرموو د. زێدان.

بەڕێزد. زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا دەکەم هەمووکات ئاخیر کەس بم کێشەم نی یە لە سەر شێوازی قسەکردن، تێبینی یەکانی منیش لەو بە شە گرنگە یە بەرا ستی زۆر بەی هاو کارانم بە پوختی با سی ئەو بە شەیان کرد، ئێمەش هەموومان داکۆکی کارین لە مافی پێ شمەرگەو هێزە کانی ئا سایش و پۆلی سی ناوخۆ، من تێبینی یەکانم زۆر کورت دەکەمەوە، چونکە بەشی هەرەزۆری ئاماژەی پێکراوە، یەك لە تێبینیەکانم ئەوەیە کە خاڵی چوارەم ئا ماژە بەوە کراوە پێویستە دەستنیشان کردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگاو دامەزراوە حیزبیەکان، ئەوەی کە زۆر گرنگە لێرە کە ژمارەی بارەگاکان و حەجمی بارەگاکانیش جیاوازی هەبێت لە نێوان بارە گای هەرە گەورەو تا دەگاتە بارەگای خوارەوە، ژمارەی پاسەوانەکان دیاری بکرێت وە شوێنەکانیشیان دە ست نی شان بکر ێت و، هەروەها ژمارەی پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپر سانی سەربازی و ئاسای شی ناوخۆ لێرە زۆر گرینگە، ئێمە لەنێوان دوو کەوانە ئەو بەرپرسە باڵایانە بنووسین کە هەر سێ سەرۆکایەتییەکە زائ یدەن وەزیرە کان، بری کاری وەز یران و ئەنجوو مەنی وەزارە تەکانی ناوخۆ و پێ شمەرگە و دادوەرە کان، ئەگەر هەر لایەنێکی تریش هەبێت کە زۆر گرینگە، پێوی ستە لێرە ئا ماژەی پێبکر ێت کە بۆ ئەو چینە پاسەوانی تایبەت دابین بکرێت و، خاڵێکی تر کە ئێجگار گرینگە بەراستی پێمخۆشە بکرێ تە بڕ گەی دووەم لەم خاڵەدا ئەویش گەڕانەوەی سەرجەم ئەو پێشمەرگەو پۆلیسانەی کە دراوە بەکەسە تایبە تەکان، بەناوی هەر پا یەکی کۆمەڵا یەتی بۆ خز مەتکردنی تای بەت بە کاری دەه ێنن، بۆ یە پێوی ستە ئەو پێ شمەرگەو پۆلیسانە بەکارهێنانیان بۆ خز مەتی گ شتی ب ێت نەك بۆ خز مەتی تای بەتی و بگەرێ نەوە سەر میلا کی یەکەی پاسەوانی، چونکە ئێمە دەبینین لە دەیان شوێن و لەدەیان کەسایەتی چەندین پاسەوانی بێ ژماریان پ ێدراوە بۆ بەرژەوە ندی تای بەتی خۆ یان و هیچ کێ شەیەکی کۆمەڵا یەتی و سیاسی شیان نی یە، بۆ یە وا پێویستە سەرجەم ئەو پا سەوانانەو پێ شمەرگانە بگەرێ نەوە سەر یە کەی پا سەوانی، لێرەدا پ شتگیری لە قسەی کاك یاسین دەکەم سەبارەت بە جل و بەرگ، پێویستە جل و بەرگی پێ شمەرگەو پۆلیس لە هەموو کوردستاندا رێك بخرێت و پ شتگیری لە هەڤاڵانم کاك زا ناو کاك لق مان و کاك پێ شەواو کاك نزارو کاك کاروان سەلا خان و دکتۆرە گەلاوێژ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وەزیری پێشمەرگە و وەزیری ناوخۆ کەرەم کەن.

بەڕێز شۆرش اسماعیل عبداللە/ وەزیری کاروباری پێشمەرگە:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێوارەتان باش یا شەوتان باش، هەموو ما ندوون ئەزانم لە شتان ساغ ب ێت، پەرۆ شی دڵسۆزیتان بۆ ئەو مداخەلەو پێشنیارە جوانانەی بۆ هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هێزەکانی ناوخۆ کرا جێی تە قدیرە، من

ئەمەویٚ لەوەوە دەست پێبکەم ئەم بەشی چوارەم، یەعنی جوزئێکە لە پرۆژە یەکی فراوانی چاکسازی کە لەوەزارەتی پێشمەرگە بە هاوکاری و هەماهەنگی و پشتیوانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و دۆستەکانمان کە چوارچێوەی فراوانی لە خۆی گرتووە بەرێوە ئەچێت وە هەنگاوی جدیش لەو بەرنامەیا چۆتە پێشەوە ئەو خالأنەشی کە لێرە باس کراوە لە خالی یەکە مدا لەمادەی یەکە مدا، مەسەلەی شتێك رێکخرا بێ یا رێک نەخرابێ، هیچ عەیب نییە ئینسان کە مەسەلەی هێزی رێکنەخراو شتێکی عەیبە نییە، عەیبە ئەوەبوو کە ئەو هێزانە وەکو هێزی نیشتیمانی نەیاتوانیبا یە ئەو ئەرکە پیرۆزەی کە لەسەر شانییانە جێ بەجێ ی بکەن، هێزەکانی حەفتاو هەشتا لە قۆناغێکی زۆر ترسناکا، لە قۆناغێکی زۆر سەختدا ئەوا نەو هاورێکانیان لە هێزەکانی پێشمەرگە وە پ شتیوانەکان و خۆبەخشەکان توانیوویانە گەورەترین شانازی بۆ خەلکی کوردستان تۆمار بکەن وە دنیا شانازیان پێوە بکات وە لە جیاتی دنیاش شەری تیرۆرستانی داعش کردووەو، ئەو مەترسیە گەورەیان لەکۆڵ مرۆڤایەتی کردۆتەوە وە لە هەر شوێنێك کە باسی ئەو هێزانە ئەکرێت ئەبێ بە تەقدیرو ئیحترامی زۆرەوە باسیان بکرێت، بەلأم بێ گومان ئەو هێزەشی ئەرکی قورسی لەسەر شان بوو بەدەر نییە لە رەخنەو کەم و کوری، لەبەرئەوە ئەم پرۆژەی چاکسازیە بۆ ئەوەیە کە ئێمە هەولٚ بەین هێزێکی یەکگرتووی کوردستانیمان هەبێت، چونکە ئێمە هەمیشە باسمان کردووەو و ئەم پرۆژە چاکسازییە بەشێکە لەوەی کە کوردستان لە حیزب گەورەترە، لە یەکێتی گەورەترە، لە پارتی گەورەترە، لە هەموو هێزەکانی کە گەورەترە، پیشمەرگەیەك کە خۆی بەکوشت ئەدا لە پێناوی حیزبێکدا، خۆی بەکوشت نایا، بەلٚکو ئەوانە کوردستانیان لا پیرۆز بووە، پارێزگاریان لێکردوەو گیانیان بەخشیوە، ئەوانە کەرامەتی تاکی کوردیان بەلاوە موهیم بووە، پاراستنی کەرامەتی تاکی کورد بووە گیانیان بەخشیوە، بۆیە ئەبێ ئێمە لەو چوار چێوەیە باسی ئەم هێزانە بکریٚ، ئەوی تری کە وەکو وتم ئەمە یەکەم هەنگاوە لەوەیا کە ئەمە ئەبێ بە رێنمایی، ئەبێ بە یاسایەك بکریٚ، هاتۆتە ناو ئەم چوارچێوە یاسایە و، ئێوە بەرێزتان قسەتان زۆر بە جوانی و بە فراوانی و بە قولٚی لەسەر کرد، ئەو خالأنەی تری کە باستان کرد مەسەلەی من ئەمەویٚ پێتان بلێم لێرەوە بە هەموو پێشمەرگەی کوردستان بلێم کە فیعلەن ناهەقیان بەرامبەر کراوە وە حەقی خۆیان پێنەدراوە، کێشەیان زۆرە نارەحەتییان زۆرە، پێویستیان بەوە هەیە کە کێشەکانیان چارەسەر بکرێت، ئیرادە یەکی بەهێزیش هەیە، هەم لە حکومەتی هەرێمی کوردستان، هەم لە سەرۆکایەتی هەرێم، ئەو کۆبوونەوانەی کە ئێمە وەك وەزارەتی پێشمەرگە کردوومانە ئەو ئیرادە بەهێزە هەست ئەکریٚ کە چارەسەر کردنی کێشەکانیان لە جێگای حەوانەوەیان لە بنکەو شوێنی مەشقیان، لە چەکیان، لە جل و بەرگیان، لە میزانیەیان، هەموو ئەوانە خراوەتە چوارچێوەی ئەو پرۆژانەوە کە تۆ هێزێك بیەویٚ ئەرکێکی قورسی پیٚ بسپێری کە پاراستنی خاکی کوردستانە، بیٚ گومان مافیشی هەیە کە پێویستە بەیاساش ئەو مافانەی رێکخرێت، مەسەلەی بۆچی مووچەی پێشمەرگە بەو یاسایە جیٚ بەجیٚ نەکراوە، لە مەودا مووچەی پێشمەرگە هاوتا بکرێت کە خۆ شبەختانە لە بەشی شەشەمی ئەم پرۆژە یاسایە لە مادەی (6)

پێدا چوونەوەو رێکخستنەوەی پلەو ناونیشان و موو چەی وەزیفی سەرجەم موو چە خۆرانی هەرێم لە بوارەکانی خزمەتی شارستانی پێشمەرگایەتی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بە پێی یاسا پەیڕەو رێنمایییە کارپێکراوەکان رێکخستنەوەی لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتیدا، یەعنی لەمەشدا تاکید کراوەتەوە، کە خۆ رێکخستنەوە بەشێکە لە چارەسەر کردنی کێشە، چونکە کوردستان پێویستی بەم هێزە فراوانەو زەبرو زەبەنگەی پێشمەرگە نییە، بڕیارێکی حکومەتی هەرێمی کوردستان هەیە لە کابینەی پێشوودا کە هێزی پێشمەرگەو پێویستە، هێزی پێشمەرگەی کوردستانی دیاری کردووە، یەعنی بۆیە ئەم خۆ رێکخستنە بەشێکە لەوەی کە ئەچێتە ئەو هێزەی دیاری کراوە بە پێی پێویستی جوگرافیای کوردستان، چەند پێشمەرگەی پێویستە بەو شێوەیە رێك ئەخرێتەوانێ وە بەو شێوەیە ئەوی تری کە زیادەیە کە باس کرا، پاسەوان لەسەر هێزی پێشمەرگەیە، یەعنی لەم پرۆژە یاسایەیا رێژێکی زۆر لە پێشمەرگە گیراوە کە پاسەوان جیا ئەکرێتەوە ئەرکی پاسەوان لە ئەرکی پێشمەرگە زۆر زۆر جیایە، بۆیە ئەو پیرۆزیەی پێشمەرگە کە ئەرکی پاراستنی خاکی کوردستان جیا کراوەتەوە لەگەڵ ئەوەی کە ئەرکیەتی کە مقەرێکی حیزبی یان مقەرێکی ئەمنی یان پارێزگاری لە کەسایەتیەکی پلە بالا ئەکا، ئەوانە ئێستا خۆیان هەمان وەزیفە ئەکەن بە ناوی پێشمەرگەوە هەر پێشمەرگەیە، بەلأم پاسەوانە، بۆیە ئەبێ پاسەوان و وە هەموو ئەوانەی کە ئەرك خراوەتە سەر وەزارەتی پیشمەرگە و هێزی پێشمەرگە لە پێشمەرگە جیا ئەکرێتەوە، ئەوەی کە تەرقیە من ئەوانەی راستە هی 2017 تا ئێستا نەکراوە، دڵنیایان ئەکەم سەرۆکایەتی حکومەت بەڵێنیان پێداوین کە لەم حەفتەیە پلەکانیان بۆ ئەگەڕێتەوە، خاڵێك کە باس کرا لەسەر مەسەلەی ئابوونەی حیزبی خۆشەویستان بیست، سی ساڵە ئابوونە لە پێشمەرگە وەر ئەگیرێت، بێگومان فەترەیەکی ئەوێت ئێمە کە دەست بەکاربووین بریارمانداوە ئەوەی ئابوونەی حیزبی بکات چوار چێوەیەکی یاسایش دیاری کراوە کە سزا ئەدرێ و ئەیدەین بە دادگای سەربازی، لەبەرئەوە یەعنی ئەبێ پشوو درێژ بین لەگەڵ ئەمەیا خۆ یەکی کە ئابوونەی حیزبی وەرگت ئیعدامی ناکەین، بەلأم ئێمە ئینزارمان کردووە کە ئەمە ئەبێت کۆتایی پێبێت لە ناو هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا وە سزادانی سیاسی موتلەقەن قبوڵ ناکرێت نەش بووە، چەند حاڵەتێك بووە نەمانهێشتوە ئەوە ببێ چارەسەرمان کردووە، لەبەر ئەوە ئەرکەکە قورسە کێشەکانیش زۆر بووە کەڵەکە بووە پێویستمان بە هەموو دڵسۆزانی ئەم نیشتیمانە هەیە، بە پەر لەمان هەیە، بەهەموو موئەسەساتی تر هەیە کە هاوکارمان بن، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو هێزە کوردستانیەی کە لە ئاستی داخوازی خەڵکی کوردستان و لە ئاستی ئەرك و پێویستیەکانی ئەمڕۆی کوردستان دابێت بە هەموومان پێکەوە وە بەشێوەیەك هەوڵی جدی بدەین دوور لە ئیستیفزاز، دوور لەوەی کە هێزەکانی تر وا لێبکەین ئەو چوارچێوە یاساییەی کە دائەنرێت، بۆ ئەوەی هێزێکی کوردستانیمان هەبێت، یەکگرتوو بێت وە ئەو هێزە وە پێشتریش وتم دروشمە ئەساسیەکەی لە پێناوی خاکی پیرۆزی کوردستانا گیان بەخشی بکات، ئەوی تری ئێمە لەگەڵ هەموو ئەو هێزانەی کە ئێستا رێکخراون لە چوار چێوەی وەزارەتی پێشمەرگەدا، ئەوەی کە کاك بکریش باسی کرد کە هەموو جوزئی بچوکن لە ناو ئەو پرۆژە چاکسازیەدا،

بێگومان ئەو عەقیدەیە ئەبێ دروست بکرێ و بەردەوام پەرەمان پێداوە کە پێشمەرگە یەعنی وەکو ووتمان حیزب میکانیزمێکە بۆ خزمەتی خەڵکی کوردستان پێشمەرگەش لە چوار چێوەی وەزارەتی پێشمەرگەدا ئەرکەکەی قورسترو فراوانترە، یەعنی حیزب لە شوێنێکی کەیە، ئەرکی پێشمەرگە لە شوێنێکی کەیە، حیزب ئەرکەکەی پەروەردەکردنی تاك و وشیارکردنەوەی تاکی خەڵکی کوردستانە، بەڵام پێشمەرگەی کوردستان ئەبێ لە چوار چێوەی وەزارەتی پێشمەرگەدا رێك بخرێت وە لە ژێر دەسەڵاتی حکومەتێکی مەدەنی دیموکراتی دابێت، بۆ ئەوەی هیچ کاتێك یاساکانیش هاوتا بکرێن بەخزمەت بکرێن، بۆ ئەوەی ئەم هێزە لە هیچ ململانێکی سیاسی لە ناوخۆدا نەتوانرێت ئاسان بەکاربهێنرێت و بەشداری پێ بکرێت رەنگە پێم وایە بەشی زۆری خاڵەکان من باسم کردووە، یەعنی رەنگە ئەگەر شتیك ئەگەر باسی نەکەم دڵنیابن ئەوانەی کە هەموو ئەوەی ئەو ئەرکەی گرتۆتە ئەستۆ شەو و رۆژ بە پشوو درێژیەوە هاوکارو پشتیوانی زۆریشمان هەیە، ئەوە لە دڵ و دەروونی هەموماندایە لە دڵ و دەروونی هەموو تاکێکی کوردستاندا هەیە کە هێزێکی مەشق پێکراوی پر چەکی یەکگرتووی کوردستانی بتوانێ، بێ گومان ئەو هێزانەی پێشووتریش شانازی گەورەیان فیداکاری گەورەیان بەرکەوتووە لەوەی خاکی کوردستانیان پاراستووە، ئێمە ئەما نەوێ ئەوەی کە بە (200) هەزار (300) هەزار پێشمەرگە کوردستان پارێزراوە، لە مەودوا بەکەمتر لەوە بە هێزێکی مەشق پێکراوی بە توانای پر چەککراو بتوانێ ئەو ئەرکە نیشتیمانییە بگرێتە ئەستۆ وە هەموو ئەو مووچەو هاوتاکردنی مووچە و دەرماڵە و ئەوەی کە شەهادەی هەیە، راستە قسەیەك کرا کە پێشمەرگە لە کاتێکدا کە خانەنشین ئەکرێن رەنگە شەهادەی بۆ حساب دەکرێ، یان دەرماڵەی بۆ حساب دەکرێ، کە ئەمە بەراستی پێچەوانەی هەموو یاساو رێسایەکە، نازانم حیکمەت و عیبرەت چییە لەوەی لە ئێستایا خۆی پێویستی پێیەتی، مناڵی پێویستی پێیەتی بۆ بەهێز کردنی هێزەکەت پێویستی، یەعنی بۆچی بۆ ئێستا بۆی سەرف ناکرێت؟ کە تۆ پێویستە ئەم هێزەت هێزێکی ئەمەنە بەهێزو یەکگرتوو بێت کە نەك شەری پێبکەی، ئێمە نامانەوێ ئەو هێزە یەکگرتوو بۆ شەر، بەڵکو دەمانەوێ شەرو مەترسیەکانما لێ دوورخاتەوە، چونکە ئەم هێزە چەند یەکگرتوو بێت، چەند بەهێز بێت، چەند پر چەك بێت مەترسیەکانت لێ دووردەخاتەوە، بەڵام چەند بەم شێوەیە بێت رەنگە تووشی مەترسی گەورەو بکا، بۆیە ئەبێ ئەما نە هەمووی بەیاسا چارەسەر بکرێت وە هەموو ئەو نارەحەتییا نەی پێشمەرگە بەدەستییەوە ئەناڵێنێ، ئومێدم وایە لە ساڵی 2020 ئیرادەی بەهێز هەبێت، بۆ ئەوەی چارەسەر بکرێت، کیشەی زۆری تر هەیە کە من نامەوێ باسی بکەم، دەستان خۆش بێت ئێوە زۆرتان باس کرد، بەڵام ئەوە پرۆژەیەی کە لە وەزارەتی پێشمەرگە هەیە (39) پرۆژەیە، یەعنی ئەم دروستکردنی یەکەیەکی یەکگرتوی ژمێریاری یەکێکە لە پرۆژەکان، یەعنی ئەگەر ئەوانیکە شان بە شانی ئەمە تەواو نەکرێت، ئەوا دروستکردنی یەکەیەکی حیسابی سیحرێك نییە بەمە هێزێکی تۆکمەی نازانم چی هەبێت، رەنگە هەندێك کێشە چارەسەر بکات، بەڵام کۆی کێشەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هێزێکی ئاینەدەی کوردستانی چارەسەر ناکا، بۆیە جارێکی کە سوپاس تان ئەکەم و دەستان خۆش.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو وەزیری ناوخۆ، بە دیاریكراوی لە یەكخستنی یەكەكانی پاسەوانی ئالیەتەكەتان ئەوەمان بۆ باس بكەی سەرەتا ببورە.

بەڕێز ڕێبەر احمد خالد/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو كاتەتان باش، بەڕێزان ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانی كوردستان، هەر كەسێك لەسەر بەشی چوارەم قسە بكات ئەگەر باس لە پێشمەرگە نەكاتن مافی خۆی پێنەدات، ئەوە غەدرێكە لە مێژوو، ناوی پێشمەرگە دەكا، ئێمە هەموومان یان كوری پێشمەرگەین یان كچ و كوری شەهیدو ئەنفال و جینۆسایدو كیمیا بارانین، كەس لەسەر كەس شتێك زیاد ناكات، ئەوانەی لەو هۆڵە دانیشتوون هەموومان یەك راین وە لە حكومەتی هەرێمی كوردستان بە پرۆژەیەكی ڕێك و پێك هاتوینە تە خزمەت ێوە، بۆ ئەوەی وەكو یەك تیم هەردوولامان شتێكی ڕێك و پێك دەر چوێنین كە خزمەتی ئەو دروشمانە بكات كە هەمومان بەرزمان كردۆتەوە وە خزمەتی ئەو چین و توێژانەش بكات كە ئێمە لە سایەی خەبات و ماندووبوون و دڵسۆزی ئەوان ئەمرۆ بە ئازادی لێرە دانیشتووین، كە موومارەسەی ماف و ئەركەكانی خۆمان دەكەین، بۆیە ڕێزو تەقدیرمان هەیە بۆ هەموو ئەو بۆچوونانەی كە ئەمڕۆ لێرە باس كران وە دڵسۆزی هەمولایەك بۆ بەرامبەر بە پێشمەرگەو بنەماڵەی شەهیدان و پەككەوتەو جینۆسایدو زیندانیانی سیاسی، هەموومان لە یەك خانەین وە بە یەك ئاڕاستە ئیش دەكەین، بۆ ئەوەی كە خزمەتێكی زیاتر بكەین، سەبارت بە بابەتێك كاك شۆرش ڕەنگە لەبیری چوبێتن ئێمە لە سەر بابەتی پێشمەرگە لەگەڵ بەغداش قۆناغی باش چووینە پێش وئەو شاندەی كە چوو بوو بۆ موناقەشەكردن لەسەر میزانیەی عێراق، هەر چەندە لە میزانییەی لە 2019 (68) ملیار دینار چەسپێندرا بوو، بەڵام هیچیان خەرج نەكرد بۆ ئەم ساڵی 2020 خۆشبەختانە توانراوە (76) ملیار دینار لە میزانییەكە تەسبیت بكرێت و، هیواداریین پەیوەندییەكان لەگەڵ بەغدا لە ئاستێكی وادابن و بارودۆخ گونجاو بێت، بۆ ئەوەی شایستە داراییەكان برایانی پێشمەرگە لە كاتی خۆی بگات وە حكومەتی هەرێمی كوردستان پابەندە لەوەی كە بەجدی لەسەر ئەو بابەت ئیش بكات وە كاری بۆ بكات، بەڕێزان پرۆسەی چاكسازی پرۆسەیەكی بەرفراوانە، ئێمە هەموو بابەتی چاكسازیمان لە بەشی چوارەم كۆنەكردۆتەوە، ئەگەر باس چ لە بواری پێشمەرگە بكەین، چ لەبواری هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ بكەین، پرۆسەكە بەر فراوانترە لەوە ئەو پرۆژەیەی كە ئێستا لە وەزارەتی پێشمەرگە هەیە لە سەرچاكسازی گەورەترە لەوەی كە تەنها باسی كراوە، لێرە تەنها باسی یەكخستنەوەی یەكە ژمێركارییەكان كراوە، كە هۆكاری سەرەكی چاكسازییە لە ناو هێزەكانی پێشمەرگە، هەركاتێك بواری ژمێریاری یەك خرایەوە، سەرچاوەی داهاتی پێشمەرگە و پێشمەرگە تەرەف بوو لەگەڵ حكومەتی هەرێمی كوردستان لە وەرگرتن لە ئەرك و فەرمان، ئەو كاتە چاكسازی بنەرەتی دروست دەبێتن و جێگایی خۆیەتی كە دەست خۆشی لە هەموو ئەو یەكانەی حەفتاو هەشتا هەموو ئەو هێزانەی كە ڕێكنەخراون، بێجگە لە

یەکەی حەفتاو هەشتا هێزی تریش هە یە رێکنەخراون و هەموویان بەشدار بوون بە ئاستی خۆیان لە پارێزگاری کردن لە هەرێمی کوردستان لە شەری نەگیرسی سەپێندراو لەلایەن گروپەکانی تیرۆرستی، بابەتی کە پەیوەندە بە وەزارەتی ناوخۆ گفتوگۆی زۆرمان کرد لەگەل لیژنەی دارایی و ئەو ئەندامە بەرێزانەی کە لەوێ بوون پرسیارەکانی کە ئێستا دووبارە ورووژێندرانەوە لە هەمان سەرچاوە کە پرسیار دەکرێتن نیگەرانی ئێوە کە لە جێگای خۆیەتی و نیگەرانی ئێمەش لە حکومەتی هەرێمی کوردستان هەر لەبەر ئەم هۆکارانە یە کە بەرێزتان ئاماژەتان پێکرد بۆ رێکخستنەوەی بواری پاسەوانی لە هەرێمی کوردستان، بەحەقیقەت رەنگە ئێستا پرسیار لە هەریەکێك بکرێتن ئێمە بکرێتن ئێمە نەتوانین وەڵامی ئەوە بدەینەوە کە چەند پاسەوان لە هەرێمی کوردستان هەیە، یەکێك لە ئەندامانی بەرێز باسی شەست و چوار هەزاری کرد من نازانم ئەو ژمارەییەی لە کوێ هێناوە، بەلام ئێمە ناتوانین ئێستا ژمارەیەکی دروست بە ئێوە بدەین کە بە خەڵکی کوردستان بلێین کە ئەوەندە پاسەوانە هە یە، چونکە ئەرکی پاسەوانیەتی و پێشمەرگەیایەتی کرێکاری و خزمەتکاری تێکەلاو کراوە مەبەستی ئێمە لە پێشکەشکردنی ئەو برگە یە لە پرۆژەی لە چاکسازی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ئەوە یە کە ئەرکی پێشمەرگاییەتی و پاسەوانی و لەگەل خزمەتکار لێك جیا بکەینەوە وە شکۆی پێشمەرگەو شکۆی پاسەوانیش ئێمە خەلکێکی زۆرمان هەیە پاسەوانە لە بەرەکانی شەڕ شەهید بووە لە بەرەکانی شەری دژی تیرۆرستان خەلکێکی زۆری پاسەوان شەهید بووە، خەڵکێکی زۆری خۆ بەخش شەهید بووە، نە پاسەوانە، نە پێشمەرگەیە مو جەرەد هاوڵاتییەکی ئەو کوردستانەیە بە ئەرکی خۆی زانیوە بەشداری ئەو شەرە بکات، بۆیە ئێمە لێرە هاتووین ئەو بوارە رێك بخەینەوە وە جیاوازی بخەینەو نێوان هەموو ئەو ئەرکانە وە بە تەئکید ئێمە پێتان دەلێن ئەرکێکی قورسە و پێویستیمان بە پشتگیری ئێوە هەیە لە پەرلەمانی کوردستان لە نیگەرانییەکانی ئێوە تێدەگەین کە بە شێك لە هەڤالاًن لە برادەران باسی ئەوەیان کرد کە یاسایەك وەکو ئەوەی کە پاسەوانانی پەرلەمانتاران بە یاسا رێك خراوە بە یاسایەك رێك بخرێت، ئەگەر ئێمە بچینە ئەو بوارە ئەوە رەنگە کاتێکی زۆری بوێتن ئێمە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان جدیین کە پێشنیارمان کردووە بە پەیرەوێك لە ئەنجوومەنی وەزیران رێك بخرێت، دەمانەوێت بە پەلە ئەو بوارە دەست پێبکرێت، هێشتا ئێمە یاسایەك رێك بخەین هەر یاسایەك کە لەسەر بنەمایەکی دروستی زانیاری و داتای دروست نەبێتن ئێمە چۆن بتوانیین ئەو یاسایە رێکبخەین، کەس دەتوانێت پێم بلێت چەند بارەگای حیزبی، چەند کەسایەتی، چەند شوێنی رەسمی نارسمی لەو ولاتە پێویستی بە پاسەوانی هەیە، کەس دەتوانی پێم بلێتن چەند شوێن لەو ولاًتە چەند هاولاتی لەو ولاًتە پێویستی بە پاسەوان هە یە، ئێمە نابێت ئەوە لەبیر بکەین کە هەر لە بالاًکانن خەلکێك هەیە لە دادگاوە بریاری بۆ دەردەچێت، ئەبێت پارێزراو بێت، ئەوە ئەرکی حکومەتی هەرێمی کوردستانە پاسەوانی بۆ دابین بکات، ناکرێتن تۆ بیدەیتە دەستی عشایەرو گروپ و خزم و خزمین وای لێبیتن بۆ بە کارهێنانی چەکی خۆیان و تێکدانی بارودۆخی ناو شار بۆ پاراستن لە خۆیان توانا کانی شەخصی خۆیان بەکار بهێنن، ئەمەش یەکێکە لە ئەرکەکانی تری حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆیە

بەبێ هەبوونی داتا بە حەقیقەت چوون بۆ پرۆژە یاسایەك بۆ ریکخستنی پاسەوانی رەنگە نەتوانیین ئامانجەکە بپێکین، بۆیە ئێمە داواتان لێ دەکەین پشتگیریمان بکەن لەوەی کە ئەو پەیڕەوە لە ئەنجوومەنی وەزیران دەربچێت دواتر هەروەك لە لیژنەی دارایی کە ئێمە باسمان کرد بەڵێنمان داوە کە ئێمە لە کاتێکی نزیکدا بۆ ئێمە خۆشترە هەموو شتێك بە یاسا رێك بخرێت، چونکە ئەرکی حکومەتیش سوکتر دەبێت و ئیحراجیش بەرامبەر خەلکیش بۆ ئێمە ئاسانترە وەکو حکومەتی هەرێم بە یاسا مامەلە لەگەڵ هەموو شتێك بکەین، بەڵام کاتیکی زۆری دەوێت ئێمەش دەمانهەوێت بە حەقیقەت رێکی بخەین و لە ئەنجومەنی وەزیرانیش دوای ئەوەی کۆبونەوەکان کرا لە بەینی حکومەت و پەرلەمان جارێکی تر لە دوایین کۆبوونەوەی ئەنجوومەن، ئێمە باسمانکردەوە وە تەواوی ئەندامانی کابینە پشتگیری ئەو بابەتەیان کردووە کە لە کاتێکی نزیك و گونجاودا ئەو بەڵێنەی کە خۆمان دەبەینە سەرو کە بە یاسایەك دێینە پەرلەمان و بۆ رێکخستنی ئەو بابەتە، کاك رۆمیۆ باسی ئەوە دەکات کە بەرپرسان و سەربازی و ئاسایشی ناوخۆ و پاسەوان لە یەکەکانی خۆیان رێکبخەن، حەقیقەت ئێمە ئێستا نازانین کێ لە کوێ؟ چەند پاسەوانی هەیە؟ ئێمە بۆیە دەلێن پەیڕەوەکە بۆ ئەوەی بزانین کێ؟ لە کوێ؟ چەند پاسەوانی هەیە؟ بۆیە دواتر ئێمە تەحدیدی بکەین چی لێ بکەین؟ بابەتی مووچەی پێشمەرگەو ئاسایشی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ هاوتا بکرێت، حەقیقەت وەزیری دارایی لێرە دانیشتووە ئەوە رەنگە ئەرکێکی دارایی قورس بخاتە سەر شانی وەزارەتی دارایی و حکومەتی هەرێمی کوردستان، هەموومان تەمەنناى ئەوە دەکەین کە ئەو مووچانە یەك بخرێن، هەڤالان نەك تەنها لە بەینی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایش و ناوخۆ لە ناو وەزارەتی پێشمەرگە لە ناو وەزارەتی ناوخۆ مووچەی ئەم یەکەیە لە گەل ئەو یەکەی تر جیاوازە، بێجگە لەوەی مووچەی فەرمانبەری شارستانی لە گەل مووچەی سەربازی جیاوازە، بۆیە ئێمە کە باس لە چاکسازی دەکەین لە بواری خانەنشینی و مووچەی هێزەکانی ئاسایش و ناوخۆ، ئێمە نەمانویست لێرە جێی بکەینەوە پێش هەموو شتێك دەمان هەوێت کە بەرێزتان ئاگاداربن کە کە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بە پێی یاسای ژمارە (18) ی سالی 2011ی عێراق وە بەکارخراو لە هەرێمی کوردستان ژمارە (15) ی سالی 2011 خانەنشین دەکرێن، واتا بە پێی یاسایەك کە لە عێراق دەرچووە بەم شێوەیە خانەنشین دەکرێن یاسایەك هەیە شتێك نییە کە نەی بێت، بەڵام دواتر لە عێراق یاسایکی تر دەرچوو لە سالی 2014 و 2019ش تەعدیلاتی بۆ کرایەوە، هەمووتان ئاگاداری ئەوەن بەوەیی کە یاسایکی یەکگرتویی خانەنشینی لە عێراق دەرچوو بە شارستانی بە سەربازی و بە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ هەمووی یەك خستەوە ئەلێرەیە کە جیاوازییەك دروست دەبێت لە نێوان هێزەکانی ناوخۆ وە لەگەل ئەوانەی بەغداد بە جیاوازیی ئەوەی کە میزانییەی عیراق لە چ حالێك دایە، کێشەکانی دارایی ئێمەش لە چ حالێکدایە، هەموو بەرێزان باس لەوە دەکەن کە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ کە پەیوەندیتان پێوە دەکەن تەلەفۆنتان پێوە دەکەن دێنە بەردەرگاتان، ئێمە دەزانیین ئەگەر بۆ ئێوە هەریەکێك لە ئێوە تەلەفۆنێك بێت رەنگە من رۆژانە رەنگە بەدەیان تەلەفۆن پەیوەندیم پێوە دەکرێ، سکالا ئۆنلاینمان هەیە، لەوەزارەتی ناوخۆ داواکارییم بۆ دێتن ئەفسەرە باڵاکان تا

پۆلیسی سەر پیادەی شەقام هەموویان ئەو گلەییان هە یە، بەلاّم گلەییە کە هەر ئەوەنیـ یە کە دوو سەدو بیست هەزار وەردەگرێت، ئەوەی کە پلەی نەقیبە چەند وەردەگرێت ئەوەی کە عقـ یدە چەند وەردەگر ێت، من لە لیژنەی دارا یی خـ شتەیەکم دا بەبرادەران لە لیژ نەی دارا یی، یەعنی ئێـ مە تەنها ئەوەی سەریّ و خواریّ دەبینین، بەلام ناوەراستەکە نابینین ئەوانیش کێشەی گەورەیان هە یە لە بواری خانەنـ شین کردن، بۆ یە ئە گەر ئێـ مە بـ توانین لە رووی بارقور سایی دارا یی یەوە خانەنـ شینی ئاسایـ شی ناوخۆو موو چەی پێشمەرگە لە یەك بگۆرینەوە رەنگە کێشەیەکی گەورەمان لە کۆڵ دەبێتەوە، بەلاّم ئەوە موتەئەکید بن لەم ساڵە ناتوانین بیکەین تەنها لە کاتێك ئەگەر باریی دارا یمان با شتر بـ ێت، بۆ یە ئێمە چاکسازیش تەنها لە مووچە نابینینەوە کە دەستمان بە ئیش کرد لە کابیـ نەی نویّ سەیر دە کەین کە تەنها ئێمە لە بواری مووچەدا نییە، لە بورای هەیکەلیەتیشەوە لە بواری دامەزراندنەوە لە بواری پلە بەرزکردنەوە هەموو ئەو بابەتانەی کە لێرە باسی لێوە کراوە لە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ رەنگی داوەتەوە، تەبعەن ئێـ مە کە دە ڵێن هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ هەموو دەزگا ئەمنـ یەکان دەگرێـ تەوە، بە پۆلیـ سەوە، بە ئاسایـ شەوە، بە دەز گای پاراستن و زانیاریشەوە، بە دژە تیرۆرەوە، بە هەرچی هێزی ئاسایـ شی ناوخۆ یەوە، بە هەموویان غەدرێکی گەورەیان لیّ دەکرێت، من بۆ خۆم کە یەکێك بوومە لەو هێزانە وە بە شدار بوو مە و ساڵانێکی زۆر ئە ندام بوومە لە ئەنجوومەنی ئاسایشی هەرێمی کوردستان ئیشم کردووە مووعا ناتی ئەو خەڵکە تێدە گەین و لە خولی پێشتری پەرلەمانیش ئەوانەی کە ئە ندام بوون، لە خولی پێـ شتر پرۆژە یا سایکمان پێـ شکەش کرد و خوێندنەوەی یەکەمیشی بۆ کرا، بۆ ئەوەی خانەنـ شینی هێزە کانی ئاسایـ شی ناوخۆ ر ێك بخر ێت، چونکە بەراستی کە سانێك هەنە لە شۆرش و لە راپەرین و دواتریش لە دەزگا ئەمنیەکانی ئاسایشی ناوخۆ هەموو ژیانی خۆیان کردۆتە قوربانی ئەم ولاتە، بەلاّم کە خانەنـ شین دە بن هیچ ئیمتـ یازێکی وا یان نـ یە کە سەر بەرزبن بە رامبەر خێزان و مندالەکانیان ئەوە کێشەیەکی گەورەیە بۆیە ئێمە هەموو پرۆسە چاکسازییەکە لە مووچە نابینینەوە چاکسازییەکە لەهەیکەلیەت و لە ئیدارەو لە دامەزراندن و لە دابەش کردنی ئەرك و فەرما نەکانیش دەبینیـ نەوە، ئەوەی کە کاك عـ لی ئا ماژەی پێـ کرد بەلیّ هـ ێزی جـ یاواز هە یە لە سنووری وەزارەتی ناوخۆ مووچەیان جیاوازە، شکلیاتیان جیاوازە، ئەرك و فەرمانیان تا رادەیەك جیاوازە، بەلاّم من دەمەوێت پێتان بلیم کە هەموو ئەو هێزانە فەرمان لە وەزارەتی ناوخۆ وەردەگرن بە زیرەڤانی و بەرگریی و فریاکەوتنیشەوە، راستە هە ندێك لیـ نکی تر هە یە، بەلاّم فەرمانیان ئـ یداراتیان هەر چیـیەکی وەزارە تی ناوخۆ داوایان لێبکات جیّ بەجیّ ی دە کەن وە هیزە کانی سەر بەوەزارەتی ناوخۆ زیرە ڤانی و بەرگریی و فریاکەوتن شان بە شانی حەفتا و هە شتاو هەموو هێزە کانی تری هەرێمی کورد ستان لە شەری دژ بە تیرۆر ستان لە ر ێزی هەرە پێـ شەوە بوو نە وە ژ مارەیکی یەکجار زۆر شەهیدیان داوە، بریـ نداریان داوە، چەککەوتەشیان داوە، بۆیە جێگای خۆیەتی کە دەست خۆشی لە هەموو ئەو قارەمانانە بکەین و سەری ریز و نەوازیش بۆ هەموو شەهیدان دابنوێنین، کاك رزگار عیسا سوار باسی ئەوەی کرد کە کە لەبرِگەی چوارەم هەر کەسێکی تر زیاد بکرێت، من لە گەر ئەوە مە هەر کەس و شوێنی تر، چونکە ئێـمە لە هەولێر ئەو

هەموو قونسوڵخانەمان هەیە نوێنەرایەتی ولاتانمان هەیە ئەرکی وەزارەتی ناوخۆیە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆیە پاراستنی، ئەوە لێرە هیچ باسی لێ نەکراوە زۆر شت و شوێن و کەسایەتر هەیە کە پێویستە ئێمە لە داهاتوودا پاسەوانی بۆ دابین بکەین، بۆیە ئەگەر ئەو بڕگەیە زیاد بکرێت شتێکی باشە، باس لەوەکرا کە چۆن ئەوە ڕێك دەخرێت، هاوتا کردنی مووچەکانیان بەرێزان ئەوە لەبەرژەوەندی هەموو ئەو خەڵکەیە کە ئیشی پاسەوانی دەکات، زۆر بەروونی لە بڕگە یەك ئاماژەیی پێکراوە کە دەبێت مووچەو شایستە داراییەکانیان هاوتا بکرێت، تەبعەن ڕەنگە لەوەزارەتی ناوخۆ هەموو ئەوانەی کە بێنە ژێر چەتری وەزارەتی ناوخۆ مووچەو شایستە داراییەکانیان زیاد دەرکرێت، ئەگەر ئەوە بکرێت وە بژاردە بکرێن کە چەند پاسەوانمان دەوێت و لە کوێ پێویستیمان پێیە ئەوەی کە زیادە بخرێتەوە ژێر دەسەڵاتی وەزارەتی پێشمەرگە، یان ئەو ئۆرگانانەیی تری حکومەتی هەرێمی کوردستان کە پێویستیان پێ هەیە، ئەو کات هەم بارودۆخی پاسەوانەکان باشتر دەبێت لە ڕووی داراییی، هەم لە ڕووی ئەمنییەتەوە دەتوانن ئیشێکی باشتر بکەن، یەکێك لە بەرێزان وتی دیاریی کردنی ژمارەیی پاسەوانان، بە حەقیقەت ئێمە لەو جەلسەیە و لەو پرۆژەیە ناتوانین ژمارەی پاسەوان نەبۆ ئەحزاب دیاری بکەین، نە بۆ حکومەت، نە بۆ پلە باڵاکان، چونکە وەکو وتم بابەتێکی زۆر ئالۆزە ئەوەندە ئاسان نییە، دەبێت پشوو درێژبن و پشتگیری پەرلەمان دائیم لەگەڵ ئێمە بێت لەو مەوزووعە، بابەتی کە فەرمانبەرانی شارستانی سەربازی لە وەزارەتی ناوخۆ، حەقیقەت ئێمە لە عێراق کاتی خۆی لێك جیابووین لە 2013 یان 2014 ئەگەر کاك ئامانج بە هەڵە دا نەچووبم بۆم ڕاست بکەیەوە لەو ساڵانە لە عێراق شتێك پێشکەشی پەرلەمان کرا فەرمانبەرانی شارستانی لە وەزارەتی ناوخۆ هەمان ماف و ئیمتیازاتی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ یان پێدار، ئێمە لە هەرێمی کوردستان هەمان شتمان ئامادە کردووە و ناردوومانەتە بۆ ئەنجوومەنی وەزیرانیش چاوەریی ئەوە دەکەین دیراسەیەکی باشتر بکرێتن بتوانین لەگەڵ وەزارەتی داراییی و هەموو بابەتە داراییی کە هەمانە کێشە داراییەکان ئەگەر بتوانین پێنج هەزار و هەشت سەدو شتێك نەفەرە ئەگەر بتوانین چارەسەریان بۆ بکەین، بەڵام ئێمە لە خودی ئەو پرۆژە چاکسازییە یەکێك لە بڕگەکان ئەوەیە تەعریفی ئەوە دەکەین کێ دەبێت شایستەی داراییی مەترسی وەربگرێت، ڕەنگە هەموو کەسێك کە چەکی هەڵگرت وەکو پێشمەرگەییەك نەبێت کە لە بەرەکانی چەنگە یان وەکو پۆلیسێکی ئەفسەرێکی پۆلیس نەبێت کە لەسەر شەقامە ئەو پۆلیسەی کە لەسەر شەقامە زۆر جیاوازە هەتا لەگەڵ ئەو پۆلیسەی کە لەدائیرەیەکی تر دا ئەنیشێت، ئەوەی کەلەسەر شەقامە مەترسی زیاترە لەوەی کەلەپشت مێزیك دادەنیشێت، بۆیە ئێمە لەو پرۆژە یاسایەی بەردەستان خەریکین تەعریفی پێناسەیێکی مەترسی دەکەینەوە کێ دەبێت لەو ولاتە ئەو شایستە داراییەیان بۆ حیساب بکرێت، بۆیە ڕەنگە لە هەموو فەرمانبەرانی مەدەنی ئەگەر بڕیاریش بدرێت ڕەنگە شمولیان نەکرێت، چونکە ئەمە هەندێك شتی مەترسی یە ناکرێتن وەکو ئەوەی کە لە بابەتی پەککەوتە باسی دەرکرێت، پەککەوتە ڕێژەی هەیە یەکێك دەستێکی لە دەست داوە، یەکێك هەردوو چاوو دەستی لە دەست داوە، ناکرێت پەککەوتەیەك دەستێکی لە دەست دابێت ئەوەش هەردوو چاووی لە دەست دابێت وەکو

یەك ئیمتیازی پێبدرێت، من نەم ویست کە ئەوەی بەشداری بکەم، بەلأم شێخ ئاوات ئیشارەتی پێکرد کە ئەوەی کە بە لیژنەی پزیشکی ئەو بابەتانە یەکلایی دەکرێتەوە، ئەمەیی ئێمەش لە رووی مەترسیەوە لیژنەیەکی تایبەت دادەندرێت بۆ ئەوەی بزانیین کێ دەبێت لەرووی مەترسییەوە ئیشی لەسەر بکرێت، ئێمە لە سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران کە داوامان لێکرا کە لەسەر ئەوەی گلەیی گەیشتۆتە هەموو لایەك پاسەوان بۆ کاری تر بەکاردێت بۆ مەزرەعەو بۆ ناو ماڵ و بۆ هەموو ئەو شتانە لە ئەنجوومەنی وەزیرانەوە داوامان لێ کراوە کە گشتاندنێکمان کردووە بۆ هەموو ئۆرگانەکانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ کە هیچ کەسێك نابێت رێگا بدات پاسەوان بۆ غەیری ئیشی پاسەوانی بەکاربهێندرێت و لێرەشەوە بە هەموو خەلکی کوردستان رادەگەیینین ئەگەر بابەتێکی لەم شێوەیە هەبێت ئێمە سکالا ئۆنلاینمان هەیە دەکرێت پەیوەندیمان پێو بکاتن ئەو بوارە رێك دەکرێت، واتا ئێمە دەستمان پێ کردووە بەجێ بەجێ کردنی ئەو پرۆسەی چاکسازییە، یەك لە بەرێزان باسی لیواکانی هێزەکانی پشتیوانی کرد هەر بۆ ئاگاداری جەنابتان هێزەکانی پشتیوانی سەر بە وەزارەتی پێشمەرگەن وە لە چوار چێوەیی یەکەکانی حەفتا و هەشتا رێکخراون پەیوەندی بە وەزارەتی ناوخۆ نییە، بابەتێك کە حەقیقەتێ ئاماژەی پێکرا کە دەمویست ئاماژەی پێ بکەم لە سەر برگەی شەشەم پێدا چوونەوەو رێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەنشینی کەمئەندامانی پێشمەرگە بەرێزان ئەو برگەیە برگەیکی زۆر هەستیارە خەلکێکی زۆر بەناوی کەمئەندام باوەرتان هەبێت لە شەری بە ناو دووبنەماڵە برینداربووە لە سالأنی رابردوو، من نالێم لە چ شەرێك چی لێ هاتووە لە کوێ چی لێ هاتووە، بەلأم بە هۆکاری جیا جیا کە هیچ پەیوەندی بە پێشمەرگایەتی و بە خەبات و بە تێکۆشانییەوە نییە بریندار بووە و رێژەی پەککەوتەی لەوە زیاتر بۆ نووسراوەو لەوەی کە بەفیعلی لە پێشمەرگایەتی بریندار بووە، ئەم برگەیە مەبەستی ئەوەیە مەبەستی رێکخستنەوە و گەڕاندنەوەی شکۆی کەمئەندامانی پێشمەرگەیە، بۆ ئەوەی بە هەلە تێ نەگەن وە برایانی پێشمەرگەو بە هەلە لە برگەیە تێنەگەن هەمووی خزمەتە بە ئەو کەمئەندامانەی پەککەوتانانەی بەراستی لەسەر شۆرش و کوردایەتی و بۆ پارێزگاری کردنی لە کوردستان تووشی ئەو نەهامەتیانە بوون زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی بەرێز وەزیری دارایی، کاك رێبەر قسەیەکتان هەیە؟

بەڕێز ڕێبەر احمد خالد/ وەزیری ناوخۆ:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ هەمە، من لەسەر بابەتی سکیوریتی نوسیبووم لە شوێنێك نوسیبووم تەبعەن (66) کۆمپانیای سکیوریتی لەو ولأتەدا هەیە، ئێمە رامان گرتووە بە فەرمانی سەرۆکی حکومەت رامانگرتووە، چی تر مۆلەت بە کۆمپانیای سکیوریتی نادەین وە من داواشم لە ئەندامانی بەرێزی لیژنەی ناوخۆ لە پەرلەمان کردبوو، نازانم سەردانێکی فەرمی یان نافەرمی بوو یەکترمان بینی لە وەزارەتی ناوخۆ کە بیرو

بۆچوونەکانی خۆمان پیّ بدەن، ئەگەر کاك شاخەوان بۆم راست بکاتەوە، وابزانم بابەتێکی وامان باس کرد که ئه گەر بیرو بۆ چوونێك هەبێت دەماذ هەوێت پێدا چوونەوە بۆ با بەتی سکیوریتی بکەیـنەوە و، ئەو کۆمپانیایانە حەقیقەت وای لێهاتووە بونه ته هـێزی شەخـسی و بەهیـچ شێوەیەك ئێمە رێگا نادەین ئەو کۆمپانیایانە کە بەو شێوەییەی هەیە بەردەوام بن وە دەستمان پیّ کردووە وخۆ شمان لە وەزارە تی ناوخۆ خەریکی رێکخستنەوەین و، رەذـگە پێویـست بـکات ئەویش بە یا ساییەك، هەتا ئێـستا ئێـمە پەیرەوێکمان هەیە، رێنماییمان هەیە، لە وەزارەتی ناوخۆ، پێم باشە لە ئایندەیەکی نزیکدا بەیەکەوە ئیش لە سەر ئەوە بکەین کە بە یاساییەك ئەرکی کە بە ئەو یاسایە رێکبخەینەوە، هەندێك لە ئـێوە با ستان لەوە کرد کە لە کێلگەکانی نەوت و کۆمپانیاکانی نەوت، ئێمە لە کوردستان لە سنووری وەزارە تی ناوخۆ پۆلیـسی نەوتمان هەیە نەوت و دامەزراوەکانی نەوتیمان هە یە، دوو لیوا مان هە یە ئێـستا خەریکی خۆ رێکخـستنەوەی ئەو لیوایانەشین و، لە هە ندێك شوێن کۆمپاذ یای سکیوریتی رەذـگە رێگاش بە کۆمپاذ یای نەوت نەداتن، لە هەندێك شوێن کێشەش دروست بووە لەسەر ئەو بابەتە وە ئێستا خەریکی رێکخستنەوەی لیواکانی نەوتین و کابینە سەرۆکی حکومەت زۆر جدییە لەو مەوزووعە کە دەبێت هەر چی با بەتی پەیوە ندی بە نەوت و کۆمپانیای نەوتە ئەبێت رادەستی پۆلیسی نەوت بکرێت، بۆیە ئەو بابەتە با بەتی کۆمپانیا کانی سکیوریتی ناکرێتن ئێمەی حکومەت ببینە خاوەنی کۆمپانیا لەگەڵ ئەوە نین، بەڵام ئە گەر ئێـمە ئەو پرۆ سانەمان هەموو رێکخستەوە کە بەتە سەوری ئێـمە کاتێکی زۆری دەو ێت و پـشتگیری و خەمخۆری زۆری دەو ێتن و هاوکاری هەموو لا یەکی دەو ێت نەك هەر پەر لەمان و حکو مەت بە حەقیـقەت هاو کاری هەموو خەلکی کوردستانی پێویستە ئەو پرۆسەیە چونکە پرۆسەیەکە رەنگە لە قۆناغی ئێـستا لە بەرژەوە ندی هە ندێك خەلك بدرێت، بەڵام لە قو ناغی دوور مەوداو ستراتیجی لە خز مەتی هەموو هاوڵاتـیانی کورد ستانە زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوباس کاك ئاوات بەرێزتان قسەتان هەیە.

بەرێز ئاوات شێخ جەناب / وەزیری دارایی وئابووری:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بیدایەت بەوە دەست پیّ دەکەم کە چەند روونکردنەوەیەکی بە سیت عەرزی جەنابتان بـکەم، یە کەم با سی تەقاعودی هێزە کانی ئا سایش و ناوخۆ کرا، پر سیار لە سەر ئەوە کرا بۆ چی وای یە؟ لە سەر ئەم قاعیدە یە ئەوان مامە لەیان لە گە ڵدا دەکر ێت، ئیّ لە کاتی تقا عد بوو نا ئیذ جازاتی تەراکومیان بۆ کۆدەکرێتەوە لە دائیرەکەی خۆیان وەری دەگرن نزیکەی شەش مانگیان بۆ حساب دەکرێت، ئینجا لە هەمان کات پادا شتی خانەذ شینیان هە یە ئەویـشیان بۆ خەرج دەکر ێت ماوەی دوا نزە مانگ ئەو دووبابە تە بە قانوون لەو پەرلەما نە دەر چووە لە ژ مارە (11) ی سالی 2011، کاك هیڤـیدار پر سیاری کرد ژ مارەی خانەنشینەکان چەندە؟ خانەنشینی مەدەنی ئاسایش نزیکە هەشتا هەزار کەسمان هەیە ئیّ هەندێ پر سیار

کرا مووچەی پێشمەرگە بۆچی کەمە، لە خیلالی ئەمە جوابی رەفیقێکی تر ئەدەمەوە کە دەڵێت کە لە گەل حکومەت ناتوانیین هیچی لێ هەلکرێنیین لەگەل حکو مەتی عێرا قی کە ئە مەی کردووما نە بیست بیست وەکو کاك رێبەرو ئەو کاکانە باسیان کرد سەر بگرێت قابیلی ئەوەیە گۆرینێك دروست بکات، ئەگەر نا بەو تەریقەییەی ئێستا لە 2019 ئێمە ئەوەی بۆمان دێت چوار سەدو سێ ملیارە هەمووما نگێك فە قەت بۆ مووچەی فەرمانبەرانە، ئێمە هەموو مانگێك لە عێراقەوە نەقص کە ئیستحقاقی خۆمان کە بۆمان نانێرن بە سەریعی بیتان دەڵێم رەنگە رەقەمەکە دەقیق نەبێت چوار سەدو سی و یەك ملیارو دینار عیراق هەموو مانگێك لە ئێمە دەبرێت، لەبەر ئەوە ئەو زاتەی کە باسی یەك لە سەر دوانزدەی کرد ئێمە قەت یەك لەسەر دوانزدەمان بۆ نایەت، لەبەر ئەوە لە سەر قاعیدەی یەك لە سەر دوانزدە تە قدیمی بودجە، ئەوە یەعنی بەداخەوە وا ئەلێم، یەعنی وەکو دالغەیەکی خۆش وایە بە تاقی تەنها لەسەر چوار سەدو پەنجا و سی و یەك ملیارو دینار میزانیە دروست ناکرێت، بە خۆتان دەزانن باقی مە شاکیلەکانی تر چۆنە، ئێمە مە سەلەیکی گرینگ ئەوە یە مووچەی پێشمەرگە کە مە لە بەر ئەوەی لە عێراقەوە هیچی بۆ نایەت هەرچییەکیش وەردەرگرێت بەو ئمکیانەتە متەوازعەی ئەم مەملەکەتە وەری دەگرێت ئو بەرەکەتیان تێ بکەوێت زۆر زۆریشن ماشاءالله، لەبەر ئەوە لەوە زیاتر ناتوانی زیاتریان بۆ بکەی، ئەوەی من لە نیهایەتی قسەکانما عەرزی ئەو برادەرانەی بکەم ئێمە لەلای ئێمە وەکو حکومەت ئەم پرۆژە یاسایە یەك پاکێجە هەمووی بەیەکەوە، من تکام وایە ئینتیقائی موعامەلەی لەگەڵدا نەکەن، چونکە مەردوودی ئیجابیەکانی هەمووی لەسەر بەندەیە فەقەرەکانی ناو ئەو ماددەیە تەئسیری لە سەریەك دەکرێت ئەو دوو فەقەرییەی بە موشتەرەکی زیادمان کردووە لە وەحی ئەو دینامەکیەیە کەلەناو بەندەکانی ئەم پرۆژە یاسایە هەیە کە لەبەر ئەوە کە تەعامولتان لە گەڵدا کرد وەکو چۆن موناقەشەتان لەسەر تا ئەم ساتە موناقەشەتان لە سەر بەندو فەقەرەکانی تر کردووە دەبێت لەسەر باقیەکەشی لە سەر هەمان شتدا بکەن وە هەروەها هەمووی بەیەك پاکێج سەیر بکەن بە ئینتیقائی لە میان زیاد بکەی لەویان زۆر دەست دابگری دەست هەڵبگری لەویان دەستت سوك بکەی، نابیت بە عەینەن عەقلیەت بە عینەن مەنتق تەعامول لەگەڵ هەمویان بکرێت ئێمە لە ناو حکومەتی هەرێم وەکو عەرزمکردن زۆر بە ئومێدەوە چاوەروانی تێپەربوونی ئەم قانوونە دەکەین وە پیشمان وایە هەنگاوی یەکەم لە سەر پرۆسەیکی گەورەو موهیمی چاکسازی کە لەم ولاتە بەرێوەیە بە پشتیوانی ئێوە، بە پشتیوانی خوا سەرکەوت و بێت سوپاس. کاك رابەر پێی خۆشە رەقەمەکان بە زۆری لای ئەوە پێی خۆشە من مەزموونی ئەو دوو فەقەرەیەتان بۆ دوو بارە بکەمەوە مەزموونەکەی ئەوەیە مەردوودی ئیجابی جێبەجێکردنی ئەم قانوونە ئینعیکاس دەخاتە سەر هەموو ئەم پڕۆژەیە بە گشتی وەکو من عەرزم کردن لەم پاکێجە و ئێمە زۆر بە تەفائو لەوە چاوەڕوانی نەتیجەکانین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵی زۆر سوپاس كاك ئاوات، بەدیاری كراوی ئەو بڕگەییەی كە لە نەتیجەی تەعدیلەكە نێردرا بۆ كە لەو برگەیەیەی كە دەلێت لە بەر ڕۆشنیایی ئەو بڕە پارەیەیەی كە بەفیعلی لە خەرجیەكان دەگەرێتەوە لە دەرئەنجامی جێ بەجێ كردنی ئەم یاسایە ئیلائاخیریهی ئەوە بۆ مەبەستان هێزەكان ئاسایشی ناوخۆ یان بە تەنها خزمەتی شارستانی.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب /وەزیری دارایی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵێ هەموو ئەو تەسمیانەی لە ناو ئەو یاسایە هاتووە، ئەو پرۆژە یاسایە دا هاتووە هەموو ئەوانە دەگرێتەوە، سوپاس .

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلێ كاك زیاد قسەیەكتان هەیە؟

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زیاد جبار سەرۆكی لیژنەی دارایی، ماددەی چوار ئەوەی سەبارەت بە ماددەی چوار ئەوەی كە بەلای ئێمەوە گرینگ بوو كە بەداخەوە نە لە پرۆژەكەی حكومەت كەهات تیا بوو نە ئێمەش نەمان توانی لەراپۆرتەكەی خۆمانەوە جێی بكەینەوە كە بریتی بوو لە خانەنشینی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ كە بەرێزان بە وردی باسیان كرد، بە داخەوە ئەو رۆژەش كە جەنابی وەزیری ناوخو لە لیژنەی دارایی من لەوی ئامادە نەبووم نەمتوانی ئامادەبم، ئەوەی كە ئەمن دەمەوێت باسی بكەم ئەو یاسایە نەمانتوانی بیر لەوە بكەینەوە كە لەداهاتوو جارێكی تر قسەمان لەسەر ئەوە كرد گرینگە بەلامانەوە یاسایەكی تایبەت بە خانەنشینی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ، ئەمن باسی موعادەلاتێكی ریازیاتی دەكەم، ئێستا هەم لە وەزارەتی پێشمەرگە، هەم لە وەزارەتی ناوخۆش ژمارەیەكی زۆر لە پلە بالاَ سەربازییەكان هەیە كە ئەمان لە راستیدا راستە لەوەزارەتی ناوخۆ كە خانەنشین دەبێت مووچەیەكی كەم وەردەگرێت، بەلاَم ئێستا كە لە كارایە بە فیعلی لە ئیشكردندایە موو چەیەكی زیاد یان هە یە، ئەو پلە بالاَ سەربازیانە ئەمانە ژمارەیەكی زۆرن ئەگەر بكریت من باسی ئەو موعادەلاتە ریازیاتیە دەكەمەم كە ئەگەر بكریت ئێمە كە بتوانین ئەم یاسایە دەربكەین ئەمانە خانەنشین ببن بە پارەییەكی باشتر لەوەی كە ئێستا هە یە، ئەكرێ لە دوایدا ئەو پلە بەرزكردنەوە زۆرەی هەم لە وەزارەتی پێشمەرگە، هەم لەوەزارەتی ناوخۆش كراوە ئەمە ئیتر بە پێ میلاكات بە پێ ی بوونی پایە لە رووتبەكانی عەمید و لیواو تا دەگات فەریقیش لە وەزارەتی پێشمەرگە هەیە تا دەگاتە ئەمانە بە پێی پایەكان پلەكان بەرز بكرێتەوە، پێم وایە لە روی مالیەوە بارگرانێكی زۆر بۆ حكومەت دروست نا كات، ئەگەر ئەمە رێك بخرێتەوە ئێستا ژمارەیی ئەمانە زۆرن ئەگەر ئەمانە خانەنشین بێن دوای هەم وەزارەتی ناوخۆ وەزارەتی پێشمەرگە بتوانن ئەمە رابگرن بە پێی پایەكانیان،

ئیتر دواتر پله بەرز بكەنەوە مەرج نییە خەڵك هەر بگاتە پلەی فەریق ئەوسا خانەنشین بێت بە پێ ی پایەكان رەنگە خەڵك لە پلەی عەقیدا یە لە عەمیدیش لە دا هاتووا خانەنشین بكرێن پلە كەی نەتوانی بەرزبكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئەر شەد وە كو ئە ندامیكی لیژ نەی دارا یی تەعقیبێكی ئاخیر كە سە، دوای ئەوەی دانیشتنەكەمان هەڵەگرین بۆ سبەینێ سەعات دەو نیو فەرمو كاك ئەرشەد.

بەڕێز ارشد حسین محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە بەر ئەوەی لەماددەی نۆزدە لە حوكمە كۆتاییەكان ئاماژە بەوە كراوە كە ئەنجوو مەنی وەزیران پەیرەوێك دەربكات، بۆیە بۆ ئاسان كردن و جێ بەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە، بۆیە رێنمای نەدراوە تە وەزیری پێشمەرگە هەر بۆ روونكردنەوە، زۆر سوپاس رونكردنەوە نەدراوە تە ئەنجوو مەنی وەزیران تا قوەی قانونی زیاتر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس بەرێزان ئێستا دانیشتنەكەمان هەڵەدەگرین تا سبەینێ سەعات (10:30) دەو نیو.

منى نبى قهوچى	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فایق حسن**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان عێراق	**كوردستان عێراق**	**كوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14)ی

دووشەممە رێکەوتی 13/1/2020

خولی پێنجەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14)

دووشەممە ڕێکەوتی 2020/1/13

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2020/1/13 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی د. ڕێواز فایق حسن سەرۆکی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز هێمن هەورامی جێگری سەرۆك و، بەڕێز منی نبی قهوچی سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی خولی پێنجەمی ساڵی (2019) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (16) و ماددەی (47) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی (2020/1/13) بەم شێوەیە بێت:

1 بەردەوام بوون لەسەر خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنیشنی موو چە و دەرماڵە و بەخشینی و ئیمتیازاتی تر بەپێی حوکمی ماددەکانی (87، 88، 89، 92) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانعێراق.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێزان دەست بەدانیشتنەکەمان ئەکەین، دانیشتنی ژمارە (14) ی ئاسایی خولی پایزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردن دەست پێ ئەکەین، دوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ئەکەم پوختەی کۆنووسی کۆبوونەوەی پێشوو و بەرنامەی کار لەگەڵ ئامادە نەبووان بخوێنێتەوە.

بەڕێز منی نبی قهوەچی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرنامەی کار، بەپێی حوکمی ماددەی (5) بڕگەی (1، 2) لە ماددەی (16) و ماددەی (18) بڕگەی (1، 2، 3، 4، 5) لە ماددەی (20) و ماددە کانی (47، 48، 52، 54، 55، 56، 579 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانعێراق دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بریاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی خولی پایزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان لە کاتژمێر (30-10) بەیانی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی (13-12020) لەو شێوەیە بێت:

1 بەردەوام بوون لەسەر خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنیشنی موو چە و دەرماڵە و بەخشینی و ئیمتیازاتی تر بەپێی حوکمی ماددەکانی (87، 88، 89، 92) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانعێراق.

پوختەی دانیشتنی ژمارە (13) ی ئاسایی رۆژی یەکشەم لە رێکەوتی (12-1-2020) بەو شێوەی خوارەوە بوو:

1- **دەست پێکردنی دانیشتن لەلایەن سەرۆکی پەرلەمانەوە.**

2- **خوێندنەوەی بەرنامەی کار و پوختەی دانیشتن و ناو ئامادە نەبووانی دانیشتنی پێشوو بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت و ناوی ئامادە نەبووان لە کۆبوونەوەی لیژنە هەمیشەیەکان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لەلایەن بەرێز سکرتێری پەرلەمان.**

3- **دەست پێکردنی برگەکانی بەرنامەی کار لەلایەن بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.**

4- **دەنگدان و پەسند کردنی پرۆژە یاسای مادده هۆ شبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان.**

5- **دەنگدان و پەسند کردنی پێشنیارە بریاری بۆنە فەرمیەکانی نەتەوەی تورکمان.**

6- **پەسند کردنی راپۆرتی لیژنەی هاوبەش تایبەت بە پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتی تر بە دەنگی (979 پەرلەمنتار بۆ بنەمای گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای ناوبراو.**

7- **گفتوگۆ کردن و خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یاسای چاکسازی.**

8- **دواخستنی دانیشتن لەلایەن بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.**

ناوی ئەو ئەندامانەی مۆڵەت دراون یان بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون بۆ دانیشتنی ژمارە (139 ی ئاسایی خولی پایزە لە رێکەوتی (12-1-202):

1 **بهجت علی ابراهیم- مۆڵەت**

2- **دیاری انور حمە مۆڵەت**

3- **عباس فتاح صالح- مۆڵەت**

4- **فیصل عباس عولا- مۆڵەت**

دوێنێ لە پرۆتۆکۆل تۆمار کراوە بەرێز صباح محمود ئامادە نەبوو ئەژمار ئەکرێ، بەڵام مۆڵەتی وەرگرتبوو.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەرنامەی کار بریتییە لە بەردەوام بوون لەسەر خوێندنەوەی دووەمی پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتی تر، داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان ئەکەین بێنە شوێنی خۆیان، فەرموو دکتۆر.

بەرێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاڵپشت بە مادده کانی (58، 59، 60) لە پەیرەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستان دوو مانگە رەنگە زیاتریش پرساندنێکمان ئارا ستەی بەرێز وەزیری دارایی کردووە، تا ئێستا وەڵامی نەهاتۆتەوە، داوا لە بەرێزتان ئەکەین یان بەرێز وەزیر روون کرد نەوە لە سەر ئەو بابەتە بدات، تا ئێستا بۆ چی وەڵام نەهاتۆتەوە؟

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پرسیارە یان پرساندنە؟

بەرێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

چەند پرسیارێکمان ئاراستە کردووە بەپێی ماددەی (58، 59، 60).

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە سکرتێری پەرلەمان ئەکەین جەخت کردنەوە بکات لەسەر وەڵامدانەوەی پرسیاری بەرێزت، فەرموو لیژنەی تایبەتمەند ماددەی پێنج.

بەرێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم:

دەرماڵەکان.

ماددەی پێنج:

ئەنجو مەنی وەزیران گ شت دەرما ڵەکان لە بەر ڕۆ شنایی یا سا بەرکارەکان بە شێوەی دادپەروەرا نە ڕێکبخاتەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو کاک ئومێد.

بەرێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەرنامەی کار و خاڵی پەیرەوی لە چەند ڕۆژی رابردوو حەسەن نەسروڵا پەلاماری هەرێمی کورد ستانی داوە و ناو زرا ندنێکی بۆ ئەزموونی کورد ستان و سەرکردەکانی ئێ مە کردووە، داوا ئە کەین پەر لەمانی کوردستان وەکو نوێنەری گەلی کوردستان لەو بابەتە هەڵوێستی فەرمی هەبێ و وەڵا می ئەو چەوا شەکاریە بداتەوە کە دەرهەق بەئەزموونی کوردستان و خەڵکی کورد کراوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

یاداشتێك بنووسن، ناوەكان ئەخوێنینەوە (بەدریە خان، دكتۆر شێركۆ، دكتۆر محی الدین، دكتۆر اسماعیل، كاك مەم، كاك عەلی، شیرین خان، دكتۆر هەورامان، دكتۆر كازم، كاك سیروان، ئەبو بەكر، كاك كاوە، ئاشنا خان، كاك راهی، كاك سەركۆ، كاك عوسمان، كاك كاروان، دكتۆرە شایان، كاك پێشەوا، كاك بەهمەن ، دكتۆر ڕێبوار، كاك سەعید، دكتۆر سەروان، كاك جەلال)، فەرموو نوقتەی نیزام.

بەرێز چیا حمید شریف:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەك هەبوو ل سەر شێوازێ كۆم بوونێ ئەڤرۆكە بۆ زانینا هەموو برادەران كە ئەڤ راپۆرتە هاتبوو حەواڵە كرن بۆ (6) لیژنێت تایبەتمەند، نزیكی (66) ئەندام پەرلەمان بەشداری ڤێ راپۆرتێت هەبیت، بەس مخابن ئەڤ كەسێت موداخەلێت كەن هەمان ئەو كەسن كە ئەڤ راپۆرتە ئامادە كری، ئەز دبینم كو موداخەلەوان كەسا هەمان كەس بوون بەشداری كۆم بوونێ كرن، ئەڤ راپرۆتە ب ئامادە بوونا هەر (66) ئەندام پەرلەمانێ بوویە، ئەز دبینم ئەڤ كەسێ موداخەلە كریە هەمان ئەڤ كەس بوون راپرۆتیا دای، باوەری ب ڤێ راپۆرتێ نینە؟

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لەبەر ئەوەی پرۆژەكەمان بەش، بەش كردبوون، بۆ نموونە لیژنەی شەهیدان بەس ئەو بەشەیان بینیبوو كە پەیوەندی بە شەهیدان هەیە، لیژنەی پێشمەرگە بەس ئەو بەشەی بینیووە پەیوەندی بە پێشمەرگە هەیە، بۆیە دەرفەت ئەدەین، هیچ خاڵێكیش لە پەیرەو نییە ئەو حەقە بدات، بەڵێ ئەگەر یەكێ لەسەر راپۆرتێك ئیمزای كردبوو بۆی نییە قسە بكات، بۆیە هەموومان حەقی ئەوەیان هەیە لە گوێرەی پەیرەو قسەی خۆیان بكەن، فەرموو بەدریە خان.

بەرێز بدریە اسماعیل محمود:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم یەك ماددەیە، ئایا یەك ماددە لە یەك بەش دروستە؟ بۆچی دەرماڵەكان وەكو تەواوی مووچە و خانەنشینی لە بودجەی گشتی بە چەند برگە و ماددەیەك رێكنەخراوە و ئەو پرسە لە پەرلەمان سەندراوەتەوە بۆ ئەنجوومەنی وەزیران؟

بەرێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك راهی.

بەرێز راهی راهبر ابراهیم:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی پێنج ئاماژە بە یاسا بەركارەكان كراوە، ئەگەر مەبەست لە یاسا بەركارەكان ژمارە (22)ی (2018) یە كە پەیوەندی بە راتبی موەزەف هەیە و لە پەرلەمانی كوردستانەوە ئیندفاز نەكراوە و، بەڵكو

را ستەوخۆ حکو مەتی هەرێم ئیذ فازی کردووە، بە هەمان خە لەلی دو یێنێ ژ مارە (27) ی (2006) خانەنشینی یەکگرتووی عێرا قی کە هەڵوە شاوەتەوە، ئەوەش خە لەلێکی ترە لە بواری ئێمە، دوو ئەبێ چارە سەر بکرێن سەبارەت بە ماددەی پ ێنج را ستە روو نە، بەڵام ئەبێ مەرجی ت ێدابێ، ئەو کێ شانەی روویداوە لە کورد ستان دەر بارەی دەرما ڵە کە (42) جۆر دەرما ڵە بە پێنا سەی یا سای (22) ی (2008) کۆمەڵێ دەرماڵە یەکیان دەرما ڵەی تایبە تە، بە بۆ نەی ئەوەوە ز یاد کراوە، بۆ یە ئەبێ پێنا سیەك د یاری بکەین بۆ دەرما ڵەی تای بەت بۆ ئەوەی یەك جۆر بێ نەك چەندین جۆر بێ، من بە شێوازێکی تر دامرشتووە بۆ ئەوەی مەرج لە خۆ بگرێ، روونە بەڵام ئەبێ کاملتر بێ، وام دارشتووە (ئەنجوومەنی وز یران گشت دەرماڵەکانی ژێر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان بە شێوەی داد پەروەری رێکدەخا تەوە و ئەو مەرجا نەی خوارەوە لە خۆی ئەگرێ:

1 دەرماڵە زیاتر نەبێ لە مووچەی گشتی، ئێستا دەرماڵە (56٪) ە مووچە (44)ە.

2- دەرماڵەی تایبەت بریتیە لە یەك جۆر دەرما ڵە کە هاو کار و پادا شتی ئەو فەرمانبەرا نە ئەکا تەوە کە کاری تریان ئەنجامداوە.

3- بە هیچ شێوەیەك مووچەی فەرمانبەر کەم نەکرێتەوە، واتە مووچەی گشتی.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە شایان.

بەرێز شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج:

ئەنجومەنی وەزیران گشت دەرماڵەکان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان بە شێوەی دادپەروەرانە رێکبخاتەوە، روون نی یە، داوا ئە کەم نوێ نەری ئەنجوو مەنی وەز یران روون کرد نەوە بدات، مەبە ست لە دەرما ڵەکان کامانەن، لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکار، کامانەن؟ پشتگیری کاك راهی ئەکەم.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەعید.

بەرێز سعید مصطفى تەتەرخان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو لایەك هەست ئەکەین ناعەدالەتی زۆر لە دەرماڵەی فەرمانبەران هەیە لە وەزارەتێك بۆ وەزارەت ێك، ئەو ماددەی دەست نیشان کراوە مەتات یە، پێم وا یە ئەبێ سەقفی زە مەنی هەبێ و بە شێوەی قانوونی حکومەت مولزەم بکرێ بە زووترین کات جێ بەجێی بکات، بۆ نموو نە و شەی پێوی ستە لە سەر حکو مەت زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەهمەن.

بەڕێز بهمن کاك عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو خاڵە زۆر پێویستە وەکو خۆی بمێنێ و، ئەو دەسەڵاتە بدەینە حکومەت، بە مەرجێ حکومەت لە داهاتوو چ ڕێنمایی چ بە یاسا ئەو دەرماڵانە ڕێك ئەخات، پەرلەمان ئاگار بکاتەوە، ئێستا ناعەدالەتی گەورە لە دەرماڵە هەیە، هەتا لە ناو یەك وەزارەتیش هەیە، کەسێ زۆر ماندوو ئەبێ و تووشی ختوورە ئەبێن کەسێکیش لە شوێنی خۆیەتی وەکو یەك دەرماڵە وەرئەگرن، یان هەندێ وەزارەت هەیە دەرماڵەکانیان فولە و وەزارەتی تر وەك ئەو نییە، هیوادارین داد پەروەی لە نێوان یان و لە نێو وەزارەتەکانیش لەنێو فەرمانبەران هەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەلی.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیدی من وایە ئەو ماددەیە هیچ وەزیفەی دەقیقی نییە، چونکە ئەگەر هیچ دیاری نەکراوە دەرماڵەیەك بە قانوون بێ تا بە قانوون تەعدیلی بکەین، ئەگەر بە ڕێنمایش دانرابێ ئەبێ بە ڕێنمایی دەستکاری بکەی، ئەگەر دەرماڵەیەکیش تەنفیزی ڕێنماییەکە خراپ بێ ئەوە ڕێنمایشی ناوێ ئیجرائاتی ئەوێ، بۆ نموونە درەماڵەی مەترسی بۆ فیئەیەك دانراوە ، بەلاّم لە دەورو بەری شەش فیئەی تر لێی سوودمەند بوون، کەوایە ئیجرائاتی ئەوێ، ئەم برگەیە ئەگەر ئەمێنێتەوە بەڕێزان لە ئەنجوومەنی وەزیران تەوزیحات بدەن، بۆ نموونە مامۆستا فەلەقە، کارمەندی تەندروستی فەلەقە، مامۆستای زانکۆ فەلەقە، ئێمە لە گەڵ ڕێکخستنەوەی درەماڵەین، بۆ نموونە ژمێرکارێك (10) ساڵ خزمەتی وەزیفی هەبێ بە هەمان پلە و ساڵی خزمەت لە سەرۆکایەتی هەرێم بۆ وەزارەتی خوێندنی بالاّ تا وەزارەتێکی وەکو کار لەوانەیە مەعاشیان دوو قات و سێ قات بێ، لە کاتێکدا خزمەت و تەمەنیان وەکو یەکە، منداڵیان وەکو یەکە، شەهادەیان وەکو یەکە، ئەبێ ڕێکبخرێتەوە، ئەوەی ئیسعاف لێ ئەخورێ و تووشی حادیسە ئەبێ و ئەگەری مردنی هەیە لەگەڵ ئەوەی واریدە و سادیرە ئەکات لە کەرتی صەحە بە دڵنیایەوە نابێ وەکو یەك بێ، بەلاّم پرسیار ئەوەیە بۆ کێیە؟ چونکە لە (56) ی مووچە دەرماڵەیە ئێستا هەموو فەرمانبەران فەلەقن، منی بەرئەکەوێ؟ بۆیە هیوادارین ئەو بابەتە روون بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك هەورامان.

بەڕێز هەورامان حمە شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێم وایە كە ماددەی پێنج، ئەنجوومەنی وەزیران دەست واڵا ئەكات بە شێوەی یاسایی، چونكە لە پەرلەمانە و سەربەخۆیە بتوانێ دەستكاری لە (65) ی مووچەی فەرمانبەران بكات، ئەوەش مەخالیفی دروست كردووە، حوكم نادەین، بەس مەترسی دروست كردووە لای مووچە خۆران بەوەی كە هەمان پاشەكەوتی مووچەن بەڵام ئەمجارە بە شێوەی یاسایی، یەعنی بەرگی یاسایی لەبەر بكەی، ئەوەش مەخالیفی دروست كردووە، پێشنیار ئەكەم ئەو ماددەیە لابرێ، ئەنجومەنی وەزیران ئەتوانێ پرۆژە بریاری تر پێشنیار بكات لە پەرلەمان كۆمەڵی قەواعید و بنچینەی زۆر رێك و ێك دەربچێ بۆ دەرماڵەكان دوایش ئەنجومەنی وەزیران ئەتوانێ بە رێنمایی تەكمیلەی بكات، ئەوە بەو جۆرە بمێنێتەوە و دەست واڵا كردنی ئەنجومەنی وەزیرانە بتوانێ هەركات بیەوێ دەستكاری (56٪) مووچە بكات، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی پێنج، گشت دەرماڵەكانی هێناون، ئێمە دوو جۆر دەرماڵەمان هەیە كە بە شێوەی یاسایی دانراوە و دەرماڵەش هەیە بە نایاسایی، بۆ ئەوەی ئەو دڵە راوكێیە نەبێ لای فەرمانبەران كە دەرماڵەیان ئەبرێ ئەو دادپەروەرانە وشەیەكی مەتاتیە، ناتوانی گرەنتی بدەی بەوەی چۆن تەنیزم ئەكرێ، ئەو دەقەی بۆ زیاد بكرێ بە شێوەیەك ئەو دەرماڵانەی یاساین دەستكاری نەكرێ و پاكسازی بكرێ لە دەرماڵە نایاساییەكان، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆر كازم.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرنجی من ئەوەیە ئێستا خەڵكی زۆر ترسیان هەیە مووچەیان كەم بكرێتەوە، مەبەستم لە فەرمانبەری حەقیقیە، مەبەستم لەو كەسانە نییە بندیوارن، خۆی لە خۆی ئەو بابەتە جۆرێ ترسی لە بازار دروست كردووە و هەندێ بازاری سارد كردۆتەوە، لەبەر ئەوە ئەو ماددەیە ببێتە هۆی ئەوەی كە داهاتی فەرمانبەر كەم ببێتەوە ئەوەندەی تر تارمایی قەیرانی دارایی بەسەر بازارەكان ئەبێ، داهاتی تاك ئەوەندە كەم ئەبێتەوە خەڵك ترسی ئەبێ لە ژیانی خۆی، لەو پەیوەندیەی لە دوێنێوە پێمان كراوە لەلایەن فەرمانبەرانەوە بە تایبەتی و هاووڵاتیان بەگشتی داوا ئەكەن ئەو ماددەیە نەبێتە هۆی ئەوەی مووچەیان كەم بێتەوە، ئەوەی گرنگە ئەوەیە ئەو پرۆژەیە بتوانێ ئەو مووچانەی ناحەقن و نایاساین و بندیوارن

بیبرێ، بەڵام ئەو فەرمانبەرانەی بە راستی لە فەرمانگەکان دەوام ئەکەن مووچەی خۆیان وەرگرن، پێشنیار ئەکەین دێرێك زیاد بکرێ بە مەرجێ لە هیچ حاڵەتێك نەبێتە هۆی کەمبوونەوەی مووچەی مووچە خۆرانی حەقیقی لە فەرمانگەکانی هەرێمی کوردستان، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەرێز محی الدین حسن یوسف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دەستەلاًتدانە بە ئەنجوومەنی وەزیران بەو ئارەزووی خۆی چاوخشانەوە بە دەرماڵەکان بکات، ئەزانین دەرماڵەکان بە یاسا رێك ئەخرێ، بۆیە باشترە ئەنجومەنی وەزیران ئەگەر بیەوێ دەستکاری دەرماڵەکان بکات ئەبێ بە پرۆژە یاسایەك ئاراستەی پەرلەمانی بکات و لە پەرلەمان بریاری لەسەر بدرێ، ئەگەر پەیوەندی بەو درەماڵانەوە هەیە لە سالأنی رابردوو بە رێنمایی و بریار دراوە بە کۆمەڵە کەسانێك ئەوە ئەنجومەنی وەزیران ئەتوانێ بە بریار ئەو دەرمالأنە ببرێ، چونکە جۆرێ لە ترس لای مووچە خۆران هەیە بەوەی مەترسی لەسەر برینی بەشێ لە مووچەیان هەیە، وەك برادەران ئاماژەیان پێ کرد لە هەندێ وەزارەت دەرماڵە زۆرە هەمان پلەی وەزیفی و بروانامەیان هەیە، بەڵام جۆرێك جیاوازی هەیە، کەسێ مومارەسەی دەرماڵەی مەترسی ئەکات بەڵام کەسی تر لە فەرمانگەکە دانیشتووە وەریناگرێ، پێم وایە ئەوە ئەتوانرێ لە رێگەی بریارەوە جێ بەجێ بکرێ، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك لوقمان.

بەرێز لقمان حمد حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە روون نییە، بە شێوەی دادپەروەرانە نازانم جۆرێك ئەکرێ بە هاوسەنگی بێتە کایەوە، بەڵام ئەو مەتاتیە جۆرێ ترس لە کوردستان دروست ئەکات، پێویستە ئەوە بە روونی ئاماژەی پێ بدرێ، چونکە دوای مەترسی کەس و کاری شەهیدان و زیندانی سیاسی و کەمئەندامان توێژی فەرمانبەران مەترسیان لەو پرۆژە یاسایە هەیە کە دەرمالەیان مەم ئەبێن بۆیە پێویستە روون تر بێ، بۆ پشتیوانی لە رای کاك راهی و مامۆستا هەورامان ئەکەم، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولستان خان.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێویستە بە پرۆژە یاسایەك دەرماڵە ڕێكبخرێتەوە، ناكرێ بە یەك دێر ئاماژەی پێ بدرێ، لەكاتێكدا دەستەلأتی ڕەهای داوەتە ئەنجوومەتی وەزیران، ئەزانین لە ڕابردوو ژمارەیەكی بەرچاو لە فەرمانبەر هەیە كە بروانامەیان هێناوە و حەقیقی نین، گلەیی زۆر هەیە، لە هەندێ فەرمانگە تەسدیق كراوە، گلەیی زۆر هەیە، خەڵك هەیە بروانامەی ڕاستەقینەی هێناوە، بەلأم بۆی تەعدیل ناكرێ كە ئەوە كاریگەری لەسەر جۆری دەرماڵە دروست ئەكات، بۆیە پێم باشە ئەو ماددەی بكرێ بە پرۆژە یاسایەك لە پەرلەمان جۆری دەرماڵە دیاری بكات بە ڕێژەیەك كاریگەری دورست نەكات لەسەر مووچەی فەرمانبەران و ئەوەش كاریگەری ئەبێ لەسەر وەزعی بازار، پشتیوانی لە بەڕێز كاك ڕاهی و دكتۆرە شایان و كاك عەلی ئەكەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك كاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەڵبەت ئەو ماددەیە یەكێكە لە قسەكانی شەقامی كوردستان و هیچی كەمتر نییە لەو ماددانەی موناقەشەمان كردن، گەرم و گوری زۆری لەسەرەن بەو پێیەی لەهەرێمی كوردستان ملیۆن و چوارسەد فەرمانبەرمان هەیە كە ملیۆن و دووسەد هەزاری تا ئێستا لە بایۆ مەتری تۆمار كراوە، مووچەیان نۆسەد ملیار دینارە، (50٪) بەرەو سەرەوە دەرماڵەیە، ئەگەر دەست بەرین بۆ ئەو شەریحە ڕەنگە دووچاری گرفتی زۆر گەورە ببینەوە، حكومەتی هەرێم خۆی بە بریار كردونیەتی، ئەكرا بە بریارێك لای بدات، چونكە لە ماددەی (79) لە پەیرەوی ناوخۆ ئاماژە بەوە ئەكات كام بابەت پێویستی بە دەركردنی یاسا هەیە، پێم وایە هەبوونی دەرماڵە و لابردنی و ڕێكخستنی پێویستی با یاسا نیە و پێویستی بە بریاری حكومەتی هەرێمە، بەلأم ئەگەر ئەو ماددەیە بمێنێتەوە ناكرێ وەكو ئەوەی لە پرۆژەكە تەسبیت بكرێ، پیشنیار ئەكەم برگەیەكی كۆتایی بۆ زیاد بكرێ، ئەنجوومەنی وزیران گشت دەرماڵەكانی ژێر ڕۆشنایی یاسا بەركارەكان بە شێوەی دادپەروەری ڕێكدەخاتەوە بە ڕەچاو كردنی باری ئابووری هەرێمی كوردستان و دۆخی ژیانی فەرمانبەرانی دەوڵەت، ناكرێ لە كاتی ڕێكخستنەوەی دەرماڵە حكومەتی هەرێم دەستكاری درەماڵە و قوتی خەڵك بە ناوی ڕێكخستنەوە بكات، پشتیوانی كاك لوقمان و كاك راعی و كاك محی الدین ئەكەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هاتنی ئەو پرۆژەیە ئامانجی ئەوەیە عەدالەت بەدی بێت، بەلآم لەو ماددەیە سەرەرای پالپشتیم بۆی، بەلآم پێویستی بە روون كردنەوەی زیاتر هەیە، ئایا ئەو ترس و دڵە راوكێیەی لەلایەن خەڵك و فەرمانبەرا نەوە دروست بووە لە جێی خۆ یەتی یان بە جۆر ێك دە ستنابرێ بۆ قوتی ئەوان كە كاریگەری خراپ لە سەر ژیانیان دروست بكات، لای هەمووتان روو نە كە هەرێمی كورد ستان بە چەندین بەرز و نز می دارا یی رۆیشت، پێم وانییە خەڵكی بەرگەی ئەوە بگرێ دە ست بۆ موو چەی ببڕیەی كە كاریگەری لە سەر ژ یانی دروست بكات، ئەمانەوێ زەمانێك بدرێ كە كاریگەری خراپ لە سەر ژ یانی هاوولآتیان درو ست نابێ، یان بەرێز وەزیری دارا یی تەوزیحی با شتر بدات كە چۆن دە ست بۆ دەرما ڵە نابر ێت، ئەزانین مو ستەحەقە نامو ستەحەق هە یە، ئا مانجی ئەوە یە، بەلآم روون كرد نەوەمان ئەوێ، ئەنجوو مەنی وز یران گ شت دەرماڵەكانی ژێر رۆشنایی یاسا بەركارەكان بە شێوەی دادپەروەری رێكدەخاتەوە بە مەرجێ كارگەری سلبی نەخاتە سەر گوزەرانی فەرمانبەران، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك جەلال.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەڕای پشتیوانی، بەلآم داوا ئەكەم لە ئەنجومەنی وەزیران تێكرای فەرمانبەران دڵنیا بكە نەوە لە مەودوا دادپەروەری ئەبێ لە پێدانی دەرماڵە تایبەت ئەوا نەی مەتر سی لە سەر ژیانیان هە یە، بۆ نموو نە هەموو ئەزانین كوردستان لە رووی كارەباوە چەند نالەبارە بەو سەرمایە، كارمەندێكی كارەبا شەو تا بەیانی لەسەر عامودی كارەبایە، شوفێرێكی ئەمبولانس لەگەڵ ستافەكەی مەترسی زیاتریان هەیە، بۆیە ئەكرێ تەوزیحی زیاتر بدرێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك هاورێ.

بەڕێز هاورێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماوەی پێشوو پێش هاتنی ئەو پرۆژە یاسایە، لای كۆی گشتی فەرمانبەران دوو دڵی زۆر دروست ببوو كە لە پرۆژە یاساكە كەمكردنەوەی دەرماڵەی ئەوانی تێدابێ، سەرەرای ئەوەی دو تر لەلا یەن پەرلەمانتارا نەوە روون كردنەوە درا كە دەست بۆ دەرماڵەی ئەوان نابرێن بەلآم ئێستا بە شێوەی مەتاتی لە پرۆژە یا ساكەی لەبەر دەستە حكومەت دەست كراوەبێ لە سەر ئەوەی ئا یا چۆن مامە ڵە ئەكات لە گەڵ دەرما ڵەی موو چە خۆرانی هەرێم، داوای روون كرد نەوەی لە نوێ نەری حكو مەت ئە كەین ئا یا ئەوا نە كێن دەرما ڵەیان كەم ئەكریتەوە، یان كەس هەیە دەرماڵەی زیاد بكرێ؟ دەرمالەی مەتر سیە یان ئا سایی؟ پ شتگیری بەرێز كاك

هەورامان و کاك محى الدين و کاك راهى و کاك لوقمان و سەر چنار خان و کاك کاروان و هەموو ئەڤالأن ئەکەم، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو روپاك خان.

بەرێز روپاك احمد رحمن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەتی دەرماڵە وەکو هاورێیان باسیان کرد زۆر مەتاتیە، لە ئەنجامی پرسیارێك ئاراستەی وەزیری دارایيم کردبوو وەلأمەکەی بەو جۆرە هاتۆتەوە، لەوانەیە لەلای بەشێکمان روون بێ کە (44٪) ی مووچە بنەرتیە و (56٪) ی دەرماڵەیە، ئەو یاسایەی دەرماڵەی پێ خەرج ئەکرێ ئاماژەی بە (7) یاسا داوە باقی تر بە فەرمان و بریار بووە، بۆیە دەست بردن بۆ (56) ی مووچەی فەرمانبەران ئەستمە، ئەبێ بەیاسایەکی ورد بکرێ، بە یەك مادده پێم وانیە موعالەجە بکات، پێم باشە ئەو ماددەی لابرێ، پشتیوانی قسەکانی دکتۆر محى الدين و دکتۆر هەورامان و سەرجەم هاڤالأن ئەکەم ئەو بەشە لابرێ، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا ئەبو بەکر.

بەرێز ابو بکر عمر عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیشکالەکە لە هەندێ لە فەرمانبەران و مووچەی بنەڕەتیە، بۆیە بە دەرماڵە ژیانیان باش کراوە، دەرماڵەی جێگیر کە بڕوانامەیە و زەوجیە و ئتفالە هەیە ئەوە دەست کاری ناکرێ، بەلأم دەرماڵەی ناجێگیر کە ترسناکیە بە دڵنیایەوە ناهاوسەنگی تێدایە، منیش پشتگیری دکتۆر محى الدين و کاك لوقمان و روپاك خان و کاك کازم و کاك عەلی و کاك هەوارمان و سەرچنار خان و کاك راهى لەگەڵ ئەوەم ئەو ماددەیە هەڵگیرێ، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر اسماعيل.

بەرێز اسماعيل على طه:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

فیعلەن ئەو ماددەیە ترسەکا دلێ فەرمانبەرا چێ کری، ئەز دبینم ئەڤ مادده نەمینی، یان ژی ئیزافەك بێتە کرن کوفیعلەن ئەو موخەسەساتێت جێگیر دەستکاری ناکرێن پشتیوانی سەرچنار خان و دکتۆر کازم دکەم مەرج هەبیتن، ئەم مادده نەمینیت، یان مەرج بیتن دەستکاری دەرمالێت سابیت نەکرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شرین خان.

بەڕێز شرین یونس عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەبێ حکومەت زەمانەتی ئەوە بدات ئا یا دەرما لەی فەرماذبەران ئەبرێت یان نا؟ ئەبێ حکو مەت خۆی تەعامولی ئەوەش بکات کە دەرماڵەکە ئەبردرێ یان نا؟ پێشنیار ئەکەم ئەو ماددەی لادرێ، پشتیوانی کاك راهی و کاك عەلی و کاك محی الدین و دکتۆر هەورامان و سەچنار و کاك لوقمان و گولستان خان و هەموو برادەران ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم پرۆژەکەمان ناو ناوە پرۆژەی چاکسازی کەچی ئەبینم ترسمان لەو پرۆژە هەیە، حکومەت لەماددەی پێنج نەیگوتووە دەرماڵە ئەبرم، بە شێوەی دادپەروەرا نە رێکی بخات، بۆ تر سمان لەداد پەروەری هەبێ، هەمووومان داوای ئەوە ئەکەین عەدالەت هەبێ، با لێگەرێین حکومەت ئەوە بکات، لەوە هاورام کە کە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە هەولی چاکسازی ئەدەین و ترس هەبێ خۆی رێگری کرد نە لە چاکسازی، بۆ یە لەگەڵ مانەوەی ئەو ماددەیەم، بەلأم ئەوەی ئەمەوێ ئەبێ دەرفەت بە حکومەت بدەین بۆ ئەو چاکسازییە، ئەگەر نارێکی و ناعەدا لەتیمان بینی ئەتوانین داوای گەرا نەوەی ئەو ماددەی بکەین، ئەوەی تر داوا لە حکومەت ئەکەم دادپەروەری لە دەرماڵەی پێشمەرگە بکات، چونکە ئەرکی قورس لەسەر شانییان هە یە لەسەر شانی هیچ کەس نیە، ئەمرێ بۆ ئەوەی ئێمە بژین، تەنیا دەرما ڵەی پێشمەرگە رێك بخرێتو کاری باش بکرێ بۆیان، وەکو مووچەی پلە بالأی لێ نەکرێ موو چەمان زۆرە دەرما ڵەش بۆ ئێمە زۆرە، بەلأم مووچەی پێشمەرگە خۆی کەمە، هەشەدەرماڵەشی نییە هی منداڵ و ئەوانە، بەراستی داوای ئەکەم برواش هەیە یەکەم پرۆژە چاکسازی بێ بۆ ئەو میللەتە، وەکو خۆی بمێنێتەوە ئەو ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك هاورێ نوقتەی نیزام.

بەڕێز هاورێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی (54) برگەی چوار خالی دوو، هیچ ئەندام پەرلەمانێك مافی ئەوەی نییە تانە و توانج لە قسەی ئەندامی تر بدات، ئومێد ئەکەم رێگە نەدرێ، ئەو نادڵیە هەیە حەقی خۆیەتی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوێنێ شەو لە ماددەی (4) باس كرا پەیرەوێك نابێ ئەنجو مەنی وەز یران دا بینێ، جۆر ێك لەدە ستەلآت ئەدان بەگشتی كۆی ئەو پرۆژەیە و ماددەی پێنج ، ئەو پرۆژە یاسایە باس لە پ ێنج تەوەری گرنگ ئەكات ئەوەی ئەنجومەنی وەز یران، موو چەن دەرما ڵە، بەخ شین، ئیمت یازات ، خانەن شینی، لە (21) ماددە یەك ماددەی (10) وشەیی هاتووە باسی دەرماڵە ئەكات، لەكاتێكدا دەرما ڵە (56٪) ی موو چەیە، لە گەڵ بە شی زۆر رەئی جیاوازم هەیە، یەكەم، پێ شنیار ئە كەم ئەو مە سەلەیە ئەبێ روون بكرێ تەوە پێم با شە هاو تاو یەكسان بێ ئەو دادوەرییە، مەسەلەی دادپەروەرا نە و شەیەكی لا ستیكیە، ئەكرێ بە شێوەی تر بەكاربێ، دواتر ئەچینە ناو موناقەشەی ترەوە، رەنگە ماددەی (7) زۆر ترین رە ئیێ ج یاوازی ت ێدا بێ، هەموو رە ئە جیاوازەكان هەر یەك لە دیدی خۆیەوە پێی وایە ئەوەیە دادپەروەری، واتە دادپەروەری هەر كەس ئەتوانێ بە مەزندەی خۆی بیپێوێ، مەسەلەی هاوتا و یەكسان، یەعنی وەزارە تی داد، وەزارە تی دارا یی و خوێ ندنی باڵا و پەرەوەردە و ناوخۆ دەرماڵەكانی خاوەن بروانا مەی بەكالۆریۆس ج یاوازە لە وەزارە تی رۆ شنبیری و كاروباری كۆمەڵایەتی و كشتوكاڵ، ئەو مەسەلەیە چەند گ لەیی ئە كەن ئەوا نەی ئەو دەرما ڵەیان هە یە بە دیوی تر ئەوانەی لە ناو وەزارەتن ئەڵێن ئێ مەش خاوەن بروانا مەی دب لۆم و بەكالۆری سین بۆ چی نیما نە، حەز ئە كەم ئەو روون كرد نەوە بدرێ، مە سەلەی داد پەروەری لا برێ هاو تا كردن جێ گەی بگرێ تەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەركۆ فەرموو.

بەڕێز سەركۆ ازاد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

با سی دەرما ڵە لە پێ شووتر یەكێ لە هاورێیا نمان لە سەری نوو سیوە من بووم، ئە مەوێ یەكێ لە ئەساسیەتەكانی هێنانی دەرماڵە بۆ ناو ئەو پرۆژەیە لە كابینەی پێشووتر و ئەو كابینەیە بۆ ئەوە داهاتێك بۆ حكومەتی هەرێم بگەرێتەوە، ئەوكاتە باسی دەرماڵەی تێدا بوو بەو شێوازەی دیار بوو حكومەت ئەیوت ئەوەندە داهات ئەگەرێ تەوە، بەڵام دوای دەرهێ نانی ئەو دەرماڵە یە لە نوو سینەوەی ئەم پرۆژە یە ئێ ستا حكومەتی هەرێم نازانی چەنێ پارەی بۆ ئەگرێ تەوە، بۆ یە وە كو ئەوەی موو چەخۆران پەیوە ندی ئە كەن حەلێكی وە سەتمان لا یە بۆ ئەو پرۆژە یە، ماددەی پ ێنج، ئەنجو مەنی وەز یران گ شت دەرما ڵەكان لە بەر رۆشنایی یاسا بەركارەكان بە شێوەی دادپەروەرا نە رێكبخا تەوە، بە هیچ شێوەیەك كۆی ك شتی موو چەی فەرمانبەران و مامۆستایان و پۆلیس و ئاسایش و پێشمەرگە كەم نەكاتەوە لەكاتی ریكخستنەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

را ستی زۆر بەی ڤ سەکانم کرا، پ شتگیری ئەو هاورێیا نە ئە کەم داوای لابرد نی ئەو مادده یان کردووە، بۆرەوانەی ئەو مەترسیەی لەسەر مووچە دروست بووە لە(56٪) ڕێژەیەکی کەم نییە لە مووچە تا دە ستی حکومەت والاّ بکەین، بۆیە لابرێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عوسمان.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج ناروونە، لەبەر ئەوەی ئەبوایە هەموو ئەو برگا نە کە خۆی لە (40) خالّ ئەبینێ تەوە کە پێیان ئەوترێ دەرماڵەی مەترسی جگە لە دەرماڵەی خێزان و منداڵ ئەبوا یە لای کەم ئەوا نە نوو سرایە و بەرامبەریشیان ئیشارەت بەوە درایە ئەوانە مەترسیان ڕێژەی چەندە بۆ ئەوەی بەر چاو روو نی زیاتر مان هەبووایە، داواکارم ئەوە نەکرێ بە کەمکردنەوەی مووچەی فەرمانبەران کە لە ئێستا چاوەڕێن موو چەیان زیاد بکات، پشتیوانی لە رای کاك راهی و کاك عەلی مامۆستا هەورامان و کاك لوقمان و کاك محی ا لدین و گولستان خان و کاك سەرکۆ و کاك سەروان و شیرین خان و کاك هاورێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر هاورێ.

بەڕێز هاورێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە گرنگە، لەبەر ئەوەی جەخت لەسەر داهاتێکی شەریحەی مووچەخۆر ئەکات بە ناوی دەرما ڵە کە جیاوازی ئەوتۆی نییە بۆ دروست کردنی داهات، ئەو سیغەیە زۆر روونە، لە کۆبەندی ئەو گفتوگۆیانەی لەسەر ئەو مادده کرا بە شێ لە پەر لەمانتاران نیگەرانی ئەوەیان دەر بری کە لا برێ یان بە شێوەیەك مەتاتیە، لێرەوە ئەلێم بابەتی برینی تێدا نیە، ڕێکخستن بۆ ئەوەیە کە لە هەردەرماڵەیەك کە جۆرێ لە نا هاوسەنگی هەبێ لەوێ ڕێکئەخرێ تەوەن لە گەڵ ئەوەی هەیەڵە یە ب لێین دە ستەلاّتی ڕێک سختنی دەرما ڵە بدرێ بە وەزارە تەکان، چونکە ئەنجو مەنی وەز یران تا کە دە ستەلاّتە هەم رەزامە ندی دەر ئەبرێ لە سەر دەرما ڵە و هەم دە ستەلاتی ئەوەی هە یە رێ کی بخات، بۆ یە دە ستەواژەی دەرما ڵەی گ شتی و ڕێکخ ستنی حەسریەن بۆ ئەنجوومەنی وەزیرانە ناکرێ بۆ وەزارەتەکان بێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو كاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ماددەی پێنج باس كرا، بە بڕوای من گومان ئەكرێ ئەم ماددەیە ببێتە هۆی كەمكردنەوەی مووچە، لەبەر ئەوە پشتیوانی لابردنی ئەكەم، بە بڕوای من زەمینە خۆش ئەكات و تەئسیراتی هەیە لەسەر ماددەی دوو، بەتایبەتی لە برگەی سێی ماددەی دوو كە پەیوەندی هەیە بەكە سوكاری شەهیدان و ئەنفالەوە، لەبەر ئەوە لە ماددەی دوو برگەی سێ ئێمە موناقەشەی ئەوەمان كردووە كە بەپێی یاسای خانەنشینی بەركار مووچەی شەهید ئەبرێت، لە دوای ئەوەی كچ و كوری شەهید (18) ساڵ تەواو ئەكات بەپێی یاسای خانەنشینی بەركار مووچەی میراتگری ئەبرێت، ماددەی پێنج زەمینە خۆش ئەكات، ئەبێ بە پشتیوانیەك بۆ ماددەی دوو، لەبەر ئەوە تكا وایە ئیعادەیەك بكرێ، دوێنێ زۆر موناقەشەمان كرد لەگەڵ كاك ئامانج و وەزیری شەهیدان كە یاسای خانەنشینی بەركار لە ماددەی دوو لە برگەی سێ هەڵگیرێ، چونكە بەراستی مووچەی كەس و كاری شەهید و ئەنفال ئەبرێ، ئەكید لەوە ئەكەم ئەبێ ئەو ماددەیە هەڵگیرێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرمووو كاك ناسر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی كاكەولا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی پێنج پێشنیار ئەكەم لە بەرژەوەندی گشتی فەرمانبەران هەندێ لە دەرماڵەكان بەیاسایەك رێكبخرێتەوە بۆ ئەوەی كەمبكرێتەوە، بەڵام بە مەرجێ مووچەی بنەرەتی زیاد بكرێ، بۆ ئەوەی لە كاتی خانەنشین بوونی فەرمانبەر سوودی لێ ببینین، بۆ ئەوەی لە (220) هەزار ئەگاتە نزیكی (500) هەزار، بە ڕای من دەرماڵە كەمكرێتەوە مووچەی بنەڕەتی زیاد بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرمووو كاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەرای من ئەوە دەست والا كردنێكی ترە، ئەزموونی (28) ساڵمان هەیە بەداخەوە نیگەرانی هاوولاتیان و نیگەرانی كەسانی دلسۆز وای كردووە دائیمە بە چاوی تر سەیری ئەو كەسانە بكەین ئیمزایان بە دەستە و 010) ملیۆن دۆلار وەرئەگرن، نموونەی ئەوەی لەو كابینەیە هێلكە، بەپێی ماددەی (55) برگەی یەكەم ئەندام بۆی هەیە لە (3) دەقە زیاتر قسە نەكات، ئەمەوێ (3) دەقەی خۆم قسە بكەم..........

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

دەرفەت ئەدەم قسەی خۆت بکەی، ماددەی (88) ی پەیرەو بکەرەوە، سەیری بکە، ئەڵێ خوێندنەوەی دووەم بەخوێندنەوەی دەقی پرۆژە یان پێشنیارەکە دەست پێ ئەکات، دوا تر راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند ئەخرێتە روو، دوو، ئەو ئەندامەی ناوی تۆمار کراوە ئەتوانێ لەسەر هەر ماددەیەك تەنیا یەکجار بدوێ و نابێ لە (2) دەقە تێپەر بکات، فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

.... ئەم ماددەیە رێ ئەکاتەوە بۆ ئەوەی گەندەلی ببێ بەداخەوە لەو کابینەی ئێستا گەندەلی زۆرە، هێلکە بەئیمزایەك دێ شەندین ملیۆن دۆلار وەر ئەگیرێ، کێ ئەلێ لێرە دەست والا نابێ و ماوەیەکی تر یەکی تر گەندەلی تێدا بکات، لەگەڵ ئەوەم ئەو ماددەیە لابرێ، بۆ نموونە ئەگەر دەرماڵە بۆ ختوورە بێ هەر ئەو کەسانەی لەسەر عامووەدەکانن ختوورەیان لەسەر نیە، هەنێ کەس وەکو پۆلیس حیمایەی ئێمە ئەکەن پارەی ئەوەیان نیە قەمسەلە بکرن، کێ زامنی ئەوە ئەکات دەرماڵەی مووچە خوارەکان نزم بێتەوە و ئەوانەی شەهادەیان تەزویرە زیاد بێ،پشتگیری هەموو ئەوانە ئەکەم داوای لابردنی ئەو ماددەی ئەکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنج ئەوەی قەلەقی دروست کردووە ئەوەیە، بۆ نموونە لەو رۆژانە دەیان مامۆستا وتوویانە دەرماڵەیان (150) هەزارە، باس لەوە ئەکەن ئەبڕدرێ، ناکرێ لە پرۆسەیەك بەناوی چاکسازی دەرماڵەی چینی گرنگی مامۆستا ببردرێ، بەپێی ئەو زانیاریانەی لەبەر دەستمانە نازانین راستە یان نا حەق وایە ستافی ئەنجومەنی وەیزران روون کردنەوە بدات، حکومەت تەرفیعاتی فەرمانبەران قەرزارەن، پێم وایە دوو پلە قەرزارە، ئەیەوێ لە کاتی رێکخستنەوە ئەو دوو پلەیەی فەرمانبەران بەرز بکاتەوە و لە بەرامبەر دەرماڵە ببڕێ، ئەگەر پلەکان بەرز بکرێتەوە دەرماڵەش ببڕێ مووچە وەکو خۆی ئەمێنێتەوە فەرمانبەر هەست ناکات مووچەی کەم بووە، بەلام لە ئاساس دەرماڵە نامەوە لەکاێتکدا حەقی خۆیەتی کە بەرز کراوەتەوە، بۆیە پێمان خۆشە روون کردنەوە وەرگرین، پشتگیری قسەکانی دکتۆر کازم و دکتۆر محی الدین و روپاك خان و برادەرانی تر ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرجارەکی پەر لەمانتارەك ئاخافتن نەك نە شیاو د کاتن د یڤ ماددا (54) بر گا (5) پەیرەوی ناوخۆ دەستەلاتێ تەنە وێ ئاخفتنا بەرامبەر دامەزراوەیەکی دەستووریە، جەنابێ تە بر یار بدەتن بێت لابرد نێ، ئەڤ گەلەك چافەرێ بووم بەرێزت ڤێ بریار نەدا، دیڤ ماددا (55) بر گا دوو دا خازێ جەنابێ تە د کەم ناڤ پرۆتۆکۆلێ ئەو وشە گەندەلی بسریت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان رای رۆژان خانم هەیە، ناکرێ ئەو کابینە یە بە گە ندەل ناوی ببرێ، یان ئەبێ ئەو پەر لەمانتارە بۆ مان روون بکا تەوە کە تە شهیری بەکابینەی حکو مەت کرد، ئەبێ ئەو و شە لە پرۆتۆ کۆل بسرێتەوە، چونکە نییەتی ئەو کابینە پرۆژە یاسای چاکسازییە، دەستپێکی چاکسازیە لەو کابینەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان رەئی خوشکە رۆژان و کاك زانام هەیە، حکومەتێك یەکەم کاری بۆ لابردنی گەندەلی بێ بەگەندەل ناوی بهێندرێ، پرۆژەی چاکسازی بۆ نەمانی گەندەلی، بۆیە بەپێی ماددەی (55) ئەبێ ئەو وشەیە لابرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حکومەت خۆی لێرەیەن ئەتوانێ دیفاع لە کابینەی خۆی بکات، ئەگەر قسەی ئەوان بسرمەوە هیچ لە ناو پرۆتۆکۆل نامێنێ، چونکە رۆژانە دووبارە ئەبێتەوە، زۆربەی قسەکانیشی شەخسیە، قبولم کردووە، ئەوەی عیلاقەی بەحکومەتیش هەیە ئەتوانێ دیفاع لە خۆیان بکەن، فەرموو دکتۆر شێرکۆ، سوپاس.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەعلومە کە حکومەتی بەهێز، یەعنی ئیدارەی بەهێز، ئەو ئیدارەیە بتوانێ سەرچاوەی مرۆیی باش بەرێوە بەرێ، بەرێوە بردنی سەرچاوەی مرۆیش بەندە بە شایستەی داراییەکانیان، نیزامی دەرماڵە لەهەرێمی کوردستان تەشویر بووە، بەمەعنای ئەوەی لە هەر شوێنە بە نەوعێك جێ بەجێ ئەکرێ، ئەوە پێویستی بە تەنزیمە، تەخەوف هەیە لە دەستکاری کردنی دەرماڵە شایستەکان ئەوەی بە یاسا هاتووە ترسەکە لەوە هەیە، بۆیە ئەو نیزامە کە تێکچووە پێویستی بەوە هەیە تەنزیم بکرێتەوە، بۆیە کە دەڵێت

بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێکبخاتەوە بە مەعنای ئەوە کە نیزامێکی موەحەدی دەرماڵە دیاری بکات، بەلاّم بۆیە ئەو تەخەوفە بروێنینەوە کە هیچ مەترسییەك نەمێنێت لە دەستکاریکردنی دەرماڵە بە شایستە ئیستحقاقی یاساکان، کەلیمەی راستکردنەوە بە مەعنای تەعدیل، بۆ ئەوەی ببێتە (تنظیم و تعدیل) نیزامەکە دائەنرێت و ئەوەی کە لێی لاداوە ئەهێنرێتەوە سەر نیزامەکە، ئەو کاتە هیچ تەخەوفەك نامینێت برینی لە دەرماڵی شایستەکان، چونکە لە ئەصلا ئەم ماددە پێنجە بۆ چاکسازیە، چاکسازی بە مەعنای ئەوەی کە بە مخالەفەی یاسا ئەوەی کە بە مەحسوبیەت و مەنسوبیەت بە هەر شێوازێکی تر بەدەر لە یاسا کراوە پاك بکرێتەوە و لێی دەربکرێت بگەڕێتەوە بۆ داهاتی گشتی، بۆیە پێشنیاری ئەوە ئەکەم کە یەك کەلیمە زیاد بکرێت بۆ ماددەی (5) کە لە دوای ئەوی بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێکبخاتەوە و راستبکاتەوە، یەعنی تەنزیمی بکات و تەعدیلی بکات بەم شێوەیە هەموو مەترسییەکان پێم وایە تێدەپەڕێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاك حاجی سەفین.

بەڕێز سەفین اغا عمر اغا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (5) دەربارەی دەرماڵەکان، پێم باشە وەك خۆی بمێنێتەوە، دەسەلاّت بدرێتە ئەنجومەنی وەزیران بۆ ڕێکخستنەوەی دەرماڵەکان بەشێوەییەکی دادپەروەرانە ڕێکبخاتەوە و زەمانەتی ئەوەش بکر ێت دەرماڵەکان نەبرێتن، هەروەها پشتیوانی لە قسەکانی کاك پێشەوا و کاك سەروان و وکاك جەلال پەرێشان و د.ڕێبوار دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت خەدیجە خان.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا ئێمە دەزانین خۆی جیاوازییەکی زۆر هەیە لە نێوان ئەو دەرمالاّنەی کە بۆ فەرمانبەران دیاری کراوە لە سێکتەرە جیاجیاکاندا، پێویستە حکومەت ئەوە ڕێکبخاتەوە، چونکە ئەوە خۆی داوا لە فەرمانبەر کردییە هەست بە بێ عەدالەتی بکات، فەرمانبەرێك هەیە لە وەزارەتی پەروەردە ئەو دەرماڵەی نییە کە لە وەزارەتێکی تر دەوام دەکات، بۆ نموونە لە وەزارەتی تەندروستی کار دەکات یان لە وەزارەتی خوێندنی بالاّ، یەعنی بەو شێوەییە جیاوازییەکی یەکجار زۆر هەیە لە نێوان ئەم هەموو دەرمالاّنەی کە دیاری کراون لە لایەن حکومەت بۆ فەرمانبەران، بۆ ئەوەی کە ئەو دادپەروەرییە دەستەبەر بکرێت، پێویستە حکومەت یەعنی پیچداچوونەوە بکات پشتگیری لە دەقی ئەم ماددەیە ئەکەم کە وەك خۆی بمێنێتەوە، بەلاّم ئەم دەرماڵەیەش کە دیاری کراوە دەبێت ئەوەمان لە پێشەوە بێت کە بەشێکی ئەوەیە حکمەتەکەی ئەوەیە کە

بژێو و گوزەرانی ئەو فەرمانبەرە چاکبکرێتن، بۆیە ئەوە بابەتێکی زۆر هەستیارە، بابەتێکی گرنگە کە حکومەت پێداچوونەوە بکات، دەبێت زۆر بە وورياييی تەعامول لەگەڵ ئەم بابەتە بکاتن، چونکە لە لایەکی تریش دەتوانین بلێین وەك مافێکی بەدەستهاتووە ئەو فەرمانبەرە، بۆیە بە پێویستی دەزانم حەتمەن دەبێت حکومەت رێکیبخاتەوە پێداچوونەوە پێبکات، بەلاّم زۆر بە وورياييی تەعامول بکات و زۆر ئاگاداری ئەم بابەتە ببیت و بەشێوەیەکی وا رێکی بخات تەئسیرێکی سلبی لەسەر بژێو و گوزەرانی فەرمانبەران نەکاتەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس بەرێزان وەزیرەکان کاك جەلال نوقتەیەکی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاڵپشت بە ماددەی (91) برگەی (3) من وەك بریاردەری لیژنەی یاسای ئەمەوێت ئەو قسەیە بکەم لە کاتی موناقەشەکردن، پێویستە هەر کەسێك دوو را پشتیوانی لێبکات، دواتر ئێمە لە لیژنەی یاسایی ئەو رەئییە تەسبیت بکەین، بەلاّم ئەوەی جێی داخە گرفتە دەبینین چەند لە ئەندام پەرلەمانتارە بەرێزەکان پشتگیری (6-7) رەئیی دەکات ئەم (6-7) رەئییە هەمووی جیاوازە خۆی لە ئەصلدا پشتیوانی بۆ رەئیەك کە هاوشێوەی ئەو رەئییە بێت کاتێك ئەوەی کە دەبینی مەسەلەن ئەوەی تێبینمان کردووە کە ئێستا پشتیوانی چەند کەسێکی کردووە ئەو کەسانە رەئییان جیاوازە، دواتر بۆ ئێمە لە لیژنەی یاسایی گرفت دروستدەکات، لە کاتێکدا دەلێت پشتیوانیم هەیە بۆ ئەم قسەیە، بەلاّم پشتیوانی بەم جێشنە ناکرێت، من داواکارم جەنابت پێش ئەوەی تێپەرێت دەقاودەق وەك ئەو قسەیەی کە ئەیەوێت پشتیوانی ئەو دەقە بکات ئەوکات ئێمە دەتوانین، بۆیە لە ئێستاوە رایدەگەیەنین لە لیژنەی یاسای ئەگەر بەو چەشنە بێت ئەو پشتیوانیانە ناچاریین بە پشتیوانی هەژمار نەکەین یان نازانین چ رەئیەك تەسبیت بکەین، چۆن ئێستا من ئەوەی تێبینیم کرد هەبوو پشتیوانی دوو کەسی دەکرد یەك دەیوت ماددەکە لابرێت، یەك دەیوت ماددەکە با وەك خۆی بمێنێتەوە، باشە من ئەو پشتیوانی تۆ بەکام هەژمار بکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

شیرین خان شیرینێك نووسرابوو خوێندمەوە ؟ بەڵی فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیازێکم بۆ بەرێزتان کاتێك ناوی من یان شیرین خان ئەخوێنرێتەوە ناوی باوکمانی لەگەڵدا بێت، هەتا دڵنیابین ناومان تێدایە وکامیشمان قسە دەکەین.

لە راستیدا ئەم بەشە خەمی چینی فەرمانبەرانە، ئێستا زۆرینەی فەرمانبەران سترێسن بەوەی چۆن دەرماڵەکان رێکدەخرێتەوە وکێن دەرماڵەکانیان دەبردرێت، ناکرێت بەو رەهایە کە لەپرۆژە چاکسازەکە

هاتووە بەششێوەیەکی غامز کۆی رێکخشتنەوەی دەرمالەکان بدرێتە ئەنجومەنی وەزیران، وجۆری دەرمالەکان پەیوەست دەکات لە پرۆژەکەدا تەحدید بکرێت و ناوی بهێنرێت، سەبارەت بە بڕوانامەی دەرماڵە زۆر ناعەدالەتی هەیە، دەیاها بڕوانامەی لە ئاستی بالاْ داهەن کە بڕوانامەی ساختەو لەهەمان کاتیشدا دەرمالەی بڕوانامە وەردەگیرێتی، وەکو وەزیفەیەك، بۆیە پێشنیاز دەکەم لەکاتی رێکخستنەوەی دەرمالەکاندا ووردبینیەکی زۆر پێویست لەم دەرمالأنە، یاخود بڕوانامەی دەرماڵەدا بکرێت، ئەو بڕوانامانەی لە چوارچێوەی بڕوانامەی ساختەن لابدرێت، و پشتگیری لە بەرێزان شایەن خان وگلستان خان وسەرچنار خان وشیرین خان وکاك هاوریْ وکاك راهی وکاك شاخەوان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەچی پشتگیریان ئەکەی؟

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

یان ئەوەی ئەو ماددەیە لابدرێت، یان بەشێوازێك ریکبخرێتەوە کە دڵنیای بدرێت فەرمانبەر کە بەشێوازێکی یاسای دەرماڵە وەردەگرێت نەبڕدرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلیْ زۆر سوپاس، کاك هێڤیدار فەرموو.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە لیژنەی دارایی کە موناقەشەیان لەسەر ئەو ماددانە کرد، ئێمە بەپشت بەستن بەو یاسایانە کە بەیاسا بەرکارەکانن، یەکەم بە پشتن بەستن بە هەشت یاسای بەرکاری کە لەم پەرلەمانە بەرێزە دەرچووە، دەرماڵەیان رێکخستووە بە پێی یاسا معامەلە لەگەل دەکرێت، یەکەم یاسای ژمارە (22) ی سالی 2008 دووەم یاسای ژمارە (3) ی 2008، یاسای سێیەم یاسای ژمارە (4) ی 2015، چوارەم یاسای ژمارە (3) ی سالْی 2011، پێنجەم یاسای ژمارە (27) ی سالْی 2008، شەشەم یاسای ژمارە (23) ی 2008، حەوتەم یاسای ژمارە (18) ی سالی 2001، هەشتەم یاسای (38) ی سالی 2007 هەموو پەیوەندیان بە دەرماڵەوە هەیە، زوو دەبێت بە جورئەتەوە پشتگیری حکومەت بکەین ئەو دەرمالأنەی کە خەلکی ناشایستە بەردەم یاسایانە حکومەت رێکبخاتن، بۆ ئەوەی ئەو دادپەروەریەی کە لەم بابەتەدایە بەرێز سەرۆکی پەرلەمان هەتا لە ناونیشانی ئەم پرۆژە یاسایەش چاکسازی لە مووچە لە دوای مووچە دەرمالەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلیْ سوپاس بۆ جەنابت بەلیْ فەرموو کاك زیاد.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەرێزسەرۆکی پەرلەمان.

بۆ روونکردنەوەی زیاتر، لەراستیدا ئێمە پێش ئەوەی پرۆژەکە بێتە پەرلەمان، بیرمە مشتومڕێکی زۆر هەبوو لە پرۆژەی چاکسازیدا، باسی بڕینی دەرماڵە دەکرێت و، حکومەت دەیەوێت مناقەشەکان لەسەر ئەوە دەکات کە جارێکی دیکە ئەوەی لە 56٪ ی مووچەی هەرێمی کوردستان و فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان بە دەرماڵە رێکخراوە، حکومەت دەیەوێت بەیاسا جارێکی دیکە پاشەکەوتی مووچە بکات، بەم شێوە قسە ئەکات، کاتێك کە پرۆژەکە هات ئەوەی تیایە بە دڵنیایەوە هەموو جارێکیش وتوومانە بەشی زۆری ئەم دەرمالآنە بەرێنمایی و تەعلیماتی حکومەت یان هەمووی بە رێنمای و تەعلیماتی حکومەت لە چوارچێوەی ئەو (8) یاسایەی کە ئێستا کاك هێڤیدار خوێندەوە لەبەر رۆشنایی ئەم یاسانە حکومەت بە رێنمای وتەعلیمات ئەمەی رێکیخستووە، ئێستا دەیەوەێت بە یاسا ئەمە ببڕێت دیارە دەرماڵە (24) جۆر دەرماڵە هەیە وەك ئەوەی کاکا ئەبوبەکر وتی سییانیان دەرمالەی جێگرن و بیست یەکی نا جێگیرە لەبەر ئەوە ئێستا ئەم دەرمالآنە ئێمە کاتی خۆی رامان وابووە کە حکومەت چۆن بە رێنمای و تەعلیمات لەبەر رۆشنایی ئەم (8) یاسایە ئەم دەرمالآنەی رێکخستوون ناکرێت، ئێمە لەم یاسایەدا قسە لەسەر بڕینی دەرماڵە بکەین، ئەو یاساییانە کۆتایی پێبێنین لەم یاسایە ئەو ترسە هەبوو، لەبەر ئەوە ئێستاش کە دەڵێت لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان دیارە حکومەت لە خۆییەوە نییە ئەو دەسەلآتانە وای ناداتێ رێنمای و تەعلیمات بە پێی ئەو یاساییانە دەر دەکرێت، زۆر سوپاس ...

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس بەرێز وەزیری دارایی.

بەڕێز اوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی وئابووری:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، دەستپێکەکەم هەروەك کاك هیڤیدار قسەی کرد وەك عەرەب دەڵێت (الكتاب يقرأ من عنوانه) عنوانی ئەم پرۆژە یاسایەی ئێمە ووشەی دووەمی دەرماڵەیە، پێم وایە کە لەدوای ئەوەی گەیشتونەتە ماددەی پێنجەم گەڕانەوە بۆ مادەی یەك بۆ عینوانی پرۆژەکەمان کارێکی نەگونجاوە، حەقە لە بیدایەتی موناقەشەکەدا ئەو قسەیە بکرابا، دەرماڵەی تێدا بێت یان تێدا نەبێت ئەمە خاڵی دووەم ئەمەی کە ئێمە باسی دەکەین مەزوعێکە عیلاقەی بە خەرجییەکانی حکومەتەوە هەیە کە جەنابتان دەزانن چاکسازی بەشێکی گرنگی چاکسازی لە خەرجییەکاندایە خەرجییەکان بە نسبەتی حکومەتەوە لەم فەقەرەیەدا لە سەدا 56ی داهاتی ولاتەکەیە ناکرێت تۆ پرۆژەیەك بۆ چاکسازی دەرکەی لەسەدا 56ی داهاتی ولآتەکەیە بە نەزەری ئیعتیبار وەردەگری و فەرامۆشی بکەی ئەمە خالێکی تر نوقتەیەك هەیە کە ئساسی رەنگە نوقتەی جەوهەری دروستکردنی ئەم پرۆژەیە یاسایە بە نیسبەتی حکومەت لەسەر ئەم قاعیدەیە وابزانم فقهیە دەڵێت (اعطي لكل ذي حقا حقه) هەر کەسێك مافێ هەیە مافەکەی خۆی بدێ لەسەر ئەساسی ئێوە ئێمە هاتووین لو مووچە بالآکانەوە بۆ خانەنشینی بۆ پلە تایبەتەکان بۆ چی چی هاتوین تا پێداویستی تایبەت پیا هاتووین خاوەن پێداویستە تایبەتکان پێ هاتووین

ناكرێت له بابی موخەساته هەموو چین وتوێژه کۆمەڵایەتییەکان که من ناوم هێنان به دەربکەین، بۆ نموونه هەندێك لەو رەفیقانه باسی ئەوەیان کرد ئەوەی قەتع بکه ئەوەی لابه ئەم ماددەی پێنجه به وجهه نەزەری من بەقەدەر هەموو ماددەکانی پێش خۆی گرنگیەکەی زیاتر نەبێت کەمتر نییه، چونکه جارێکی دیکه دووبارەی ئەکەمەوه پەیوەندی به له56٪ خەرجییەکانی ئێمەوه هەیه ئەو قسەیەی که کراوه، به سەریحی زۆر به موحەدەدی شارەزای یاساکانی، ئێمه بەرێزەوه ئەم خوشك وبرایەنانەی که ئێستا لەگەڵ ئێمه حازرن به دەقیقی تەواو پێواویانه که ئەمه بەهیچ شێوەیەك مەسی مەسائلی ئەساسی موەزەفین و مووچەخۆررانی حکومەت نەکردووه، رێك مەسی ئەو یاسایانه دەکات که تجاوز کراوەتەوه سەر ئەو قانونانەی که له پەرلەمانی کوردستانەوه دەرکراوه، بەشێکی له مخاسەتەکانی ئێمه جێگیره که هیچ نەوعه گۆڕانێکی بەسەردا ناهێت بیست و یەکێکیان ناجێگیرن، ئەم بیست و یەکه ناجێگیره عنوانەکەی خۆی بەخۆیەتی قابلی ئەوەیه بەپێی زروف زمان ومکان ئەمانه گۆرانی لەسەردا بێت، لەبەر ئەوه مراجەعەت بەسرداکردن بۆ ئەوەی به وازحی به موحەدەدی نووسراوه، لەبەر رۆشنای یاسابەرکارەکان واتا لەحالەتی نەهێشتنی ئەم ماددەیه، حکومەت دەستی والاّ دەکەیتەوه نەك دەستی دەگری به عەکسەوه که ئەم ماددەیه نەمینێت حکومەت دەستی کراوەتەوه، تەسەروف بکات وەکو پێشك کردوویەتی بیکات، ئێستا حکومەت دەیەوێت به ئالليەتێك جارێکی دیکه اعادەی نەزەر به هەموو ئەمانەیدا بکاتەوه، تەکید دەکەمەوه لەبەر رۆشنای یاسا بەرکارەکان، یەعنی هیچ یاسایەکی تازه استحداث ناکرێت، هیچ یاسایەك لەمەجالی ئەم مخەساته جێگیر یان ناجێگیرەکان هیچ یاسایەکی دیکه استحداث ناکرێت، فەقەت مراجەعه کردنەوەیه، هەندێك حاڵەت هەیه که پێویسته جەنابتان بیزانن زۆر جار له مەوزوعی ئەم دەرمالاّنه وەکو (كلمة حق يراد بها باطل) معامەله کراوه، یەکێك لەو رەفیقانەی که لێره دانیشتووه باسی ئەوەی کرد که ئەوەی دەچێته سەر عامود وا تەعمیم بووه، ئەوەی که بەحەیاتی ناچێته سەر عامودیش دەگرێتەوه، مەفروزه ئەم حالەتانه راست بکرێتەوه یان له هەندێك دەزگای ئەمنی به میسال مەجموعی پارەی خواردنەکەی یەکێك لەو نەفەرانه لەگەڵ ختورەکەی که بۆی سەرف دەکرێت مساویه به مەعاشەکەی ئەگەر زیاتریش نەبێت، یەعنی مەفروزه ئەمه موراجەعیەکی تیدابکرێتەوه، یان رەفیقێکی دیکه باسی ئەوەی کرد که بۆ نموونه بەکالۆریۆس لەم مەجالی ئەم وەزارەتەدا لەگەل وەزارەتی س بۆ وەزارەتی ص فەرقی هەیه ئەو مراجەعاتانەی که پێویسته بکرێت هەتا له ئەنجومەنی وەزیران لەوێ موخەسات نییه، بەلاّم بەرێوەبەرایەتیەکی تابع به ئەنجومەنی وەزیران موخەساتی هەیه ئەم حالەت نەشازانه مەفروزه حەدێکی بۆ دابنرێت ئەویش به چاکسازی ناکرێت، بەوەش نەبێت به سەبغەیەکی قانونی رێك و پێك که پەسەندکراو لەلای پەرلەمانی بەرێزی کوردستانەوه پەسەند بکرێت، ئەو ئیشه جێبەجێ نابێت یەك نوقتەی زۆر گرنگ هەیه ئێمه باسی حکوەمتی رەشید یان حکومەتێکی کارا حکومەتێکی چالاك دەکەین بەم تەریقەی که موخەساتمان تەوزیع کردووه مەبدەئی سەواب و عیقاب چاکه وخراپه بەهیچ شێوەیەك پەیرەو ناکرێت، هەموو موەزەفێك لا على التعين ئەوەی که ئیش بکات یان دەوام بکا یان دەوام نەکات

موخەساتەکانی وەك خۆی رۆشتووە کە ئەمانە هەندێك شتن کە بێ دەنگ بوون لەسەری تاسەر نە دڵسۆزییە بۆ فەرمانبەران، نە دڵسۆزییە بۆ کەسوکاری شەهیدان، ببورن وا دەڵێم نەدلسۆزییە بۆ حکومەتی هەرێم، بەلآم جێبەجێکردنی عەکسەکەی دڵسۆزییە بۆ حکومەتی هەرێم، بۆ کەس و کاری شەهیدان بۆ پێشمەرگەکان بەخێرو بەرکەتیش دەگەرێتەوە بۆ هەموو لایەك، سوپاستان دەکەم لە رووی قانونیشەوە هەندێك تەوزیح هەیە دکتۆرە ڤالا باس ئەکات.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس کاك علی نوقتەی نیزامی.

بەرێز علی حمە صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

به پێی قانون پەرلەمانتار کە دەنگ لەسەر ماددەیەك دەدات، ئەگەر ماددەکە غامز بوو ئەگەرێتەوە سەر نییەتی موشەرع، تا ئێستا غامزیەك هەیە، جەنابی وەزیری دارایی دەبێت روونی بکاتەوە بەشێکی دەرماڵە قانونی نییە بە رێنمایی دیاری کراوە ئێستا ئێوە دەتانەوێ رێنماییەکان دەستکاری بکەن یان ناعەدالەتیەکان لابەن یەعنی ئەم دووانە جیاوازە بۆ ئەوەی کەدەنگ ئەدەین نییەتی موشەرع وەك خۆی تەسبیت بکات.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس، فەرموو.

بەرێز اوات شێخ جەناب/وەزیری دارایی:

کاك عەلی پرسی، بەلێ ئێمە دەمانەوێت ناعەدالەتییەکەی لابەین، چونکە لە ئەساسە بە داپەروەری و یەکسانی دەستمان پێکردووە بۆیە زیاتر لەمە ئیشێکی ترمان نییە.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پرسیارێکی دیاریکراومان هەیە، د.ڤالآ قەرارێکی تەشریعی بە ژمارە (15) لە ساڵی 2002 لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە، دەڵێت برگەی یەکەمی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان دەسترۆی پێدان و هەمواری دەرماڵەی فەرمانبەران لە فەرمانگاکانی هەرێم هەیە، کار بەهیچ دەقێك ناکرێت کە لەگەل حوکمەکانی ئەو بریارە ناکۆك بێت. واتا بە گوێرەی ئەم بریارە تەشریعیە لە پەرلەمان دەرچووە دەسەلآتی پێدان وهەمواری دەرمالەکان دراوە بە جەنابیان و وپێش ئەو کەسەی کە دەبێتە سەرۆکی حکومەت یان ئێستا سەرۆکی حکومەتە و بەگوێلاەی دەستووری عیراقی هەموو ئەوانەی پێش 2005و پەسەندکردنی دەستوورەکە دەرچوون ئیشیان پێدەکرێت پرسیارەکە ئەوەیە تا ئێستا ئەم بریارە ئیشی پێ دەکرێت، فەرموون.

بەرێز د.ڤالآ فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بڕیارە بڕیاری پەرلەمانە و ئەنجومەنی وەزیران کاتێك کە کۆبوونەوەی خۆی کردووە لەسەر پرۆژە یاسای چاکسازی بڕیاری داوە کە بە پێی یاسا و دەسەلاتی ڕێکخستنەوەی دەرماڵەکان بدرێت بە ئەنجومەنی وەزیران، هەموو ئەنجومەنی وەزیران بەشداری بکات بەهەموو ئەو ئەحزابانەی کە وەزیرییان هەیە و پێکهاتەی حکومەت پێکدێنن بەشداربن لە ڕێکخستنەوەی دەرماڵەکان، بۆیە نییەتی ئەنجومەنی وەزیران ئەوەیە کە بابەتی ڕێکخستنی دەرماڵەکان بەشێوەیەکی دادپەروەرانە تەنها سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران ئەنجامی نەدا، بەڵکو هەموو ئەنجومەنی وەزیران بە هەموو ئەو پێکهاتانەی کە هەیە پێکەوە موناقەشە بکەن وبەشێوەیەکی دادپەروەرانە ئەنجامی بداتن، ئەوە وەلامی پرسیاری جەنابتان بوو دێینە سەر ئەو ڕوونکردنەوانەی کە پێویستە بیدەین لەرووی یاساییەوە پەیوەستە بە ماددەی (5) لەو یاسای کە موناقەشەی دەکەیەن ئەوەلەن لە ڕووی شکلەوە بەشی پێنجەم دەرماڵەکان ماددەی (5) ئایا لەرووی شکلەوە واریدە فەصلێك لە یەك ماددە پێکهاتبێت، زۆر ئاساییە کە فەصلێك تەنها لە یەك ماددە پێکهاتبێت وماددەکەش تەنها لە دە ووشە پێکهاتبێت هسچ کێشەیەکی نییە لە ڕووی صیاغەی تەشریعییەوە لەرووی ئەوەی کە چی نووقسانە ئێمەش تەئیدی ئەو ڕایانە دەکەین پێویستە زیاد بکرێت دەرمالەکان .... لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکان بەشێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێکبخات ئەوەی کە گوترا کە حکومەت دەست والا دەبێت، نەصەکە نەصێکی متاتیە، نەصەکە بەهیچ شێوەیەك نەصێکی مەتاتی نییە، حکومەت دەست والا نابێت، لەبەر ئەوەی حکومەت ناتوێنێت لە خارجی یاسا بەرکارەکان دەستکاری هیچ دەرمالەیەك بکات، یاسا بەرکارەکان کە پەیوەستن بە دەرماڵەکان بریتین لە 1. یاسا مووچەی فەرمانبەرانی دەولەت ژمارە 22ی 2008 2ـیاسای دیوانی چاودێری دارایی ژمارە (3)ی ساڵی 2008 3- یاسای کۆمسیۆنی سەربەخۆی هەلبژاردن و ڕاپرسی ساڵ2015 4ـ یاسای دەستەی دەسپاکی ژمارە (3)ی سالی 2011 5ـ یاسای مووچەی دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی ژمارە 27ی 2008 6ـ یاسای ڕاژەی زانکۆی حکومەتی عیراقی فیدرالژمارە 23ی سالی 2008ی بەرکار لە هەرێمی کوردستان. 7ـ یاسای وەزارەتی ناوخۆ ژمارە 18ی ساڵی 2011 8ـ یاسای وەزارەتی پێشمەرگە ژمارە 38ی ساڵی 2007 بۆ دلنیای کردنەوە و تاکید بوونی ئەندامانی پەرلەمان کە بەهیچ شێوەیەك حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەوەی بەو یاسایانە دەرماڵەکان تەسبیت بووە بۆ ئەو خەڵکانەی کە موستەحەقن وەك خۆی دمێنێتەوە، بەلاّم ئەوانەی کە لە خارجی ئەو یاسایەن وبەشێوەیەك کە تەحقیقی عەدالەت ناکات و ئەرکەکەی خۆی جێبەجێ ناکات، ئەوانە ڕێکدەخرێنەوە و پێداچوونەوەی پێدەکرێت ئەگەر دیقەت بدەن نەشوتراوە دەبرێ گوتراوە بەشێوەییەکی دادپەروەرانە ڕێکدەخرێنەوە، بۆ ئەوەی هەموو صاحب حەقێك حەقی خۆی وەربگرێتن پێم وایە پەرلەمانی کوردستانیش هەدەفەکەی هەر تەحقیقی عەدالەتە ئێمە وەکو حکومەت لەگەل مانەوەی ماددەکەین وەك خۆی ودلنیایش دەدەینەوە پەرلەمانی کوردستان کە نەصەکە مەتاتی نییە و حکومەت دەست والاّ نییە، اولا حکومەت دوو قەیدی لەسەرە یەکەمیانئەوە بەپێی یاسا بەرکارەکان لە هەرێمی کوردستان دراوەتە فەرمانبەر و مامۆستایان بە هیچ شێوەیەك حکومەت ناتوانێت دەستکاری بکات، قەیدی

دووەم مخەصەصاتی خۆ وەرگرتوە بەردەوام دەبێت، ئەوە بە پێچەوانەی یاسا و بە پێچەوانەی مەبدەئی عەدالەتیش مخصەصاتی وەرگرتییە ئەوا پێداچوونەوەی پێدەکرێت و رێکدەخرێتەوە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران، هەمووی نەك تەنها لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران ئەوەشی کە پەیوەندیدار بوو بەو ماددەیە، هیچ ترسێکتان نەبێت بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان و ئێمە وەکو حکومەت لەگەل ئەوەین ماددەکە وەکو خۆی پەسەند بکرێت، ئەوە لەلایەك، لە لایەکی تر ئەوەی پەیوەندی هەبووە بەوەی کە حکومەت بە خۆی دیفاع لە خۆی بکات لەو تەشهیرەی کرا لەلایەن پەرلەمانتارێکی بەرێز، گرفتی خالە سنوورییەکان گرفتێکی (24) ساڵەیە لە هەرێمی کوردستان، بالفعل ئەو گرفتە هەیە و ئدراکی پێکراوە وحکومەت خۆی کار لەسەر ئەو بابەتە دەکات، خۆتان دەزانن لەناو پەیرەوی پەرلەمانی کوردستان رێوشوێنی خۆی هەیە، بۆ نموونە چەند پەرلەمانتارێك توانیویانە راپۆرتی بنووسن وبینێرن بۆ حکومەت، یەك لەوانە بەرێز عەلی حەمە صالح هەموو خورقاتەکانی بە چاوی خۆی دیاری کردووە لە راپۆرتەکە و ناردوویەتی بۆ حکومەت و ئەو پەرلەمانتارە بەرێزەی دەیتوانی بە هەمان شێوە ئەو خورقاتانە لە رێگایە ئەو پیرەوە کە رێگای پێداوە دیاری بکات، راپۆرتێك بینێرێت وحکومەت ئێستا حالیا وەزیری ناوخۆ و وەزیری دارایی و دیوانی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی راسپاردووە کە بە زوترین کات نەهێشتنی ئەو خروقاتانە لە خالە سنوورییەکان رودەدا، بەڵێ حکومەت ئدارکی بەوە کردووە، تەبعەن وەلأمدانەوە ودیفاع کردن منیش لێرانە بۆ ئەو بابەتەم خەرقی بابەتی پەیرەوی بوو، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ئاراستەی حکومەتی کرد لەبەر ئەوەی ئێمە بۆ ئەو دانیشتنە دیفاع بکەین، بەلأم لەبەر ئەوەی سەرۆکی پەرلەمان داوای لێکردین ناچار بووین کە بەو شێوەیە وەلأم بدەینەوە و هیواداریین کە خروقاتی پەیرەوی دائما کێشەی لێدەکەوێتەوە پابەندبوون بە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان هەم حکومەت وهەم پەرلەمانتاران دەتوانن بە شێوەیەکی عیلمیانە ئەوتۆ کارەکانیان رایی بکەن کە نەبێتە هۆی پێشێل کردن و زۆر سوپاس..

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، من پێم وانییە خەرقی پەیرەوم کردووە و جەنابتان لێرەن قسەکە ئاراستەی جەنابتان کراوە، زۆر ئاساییە ئێوە وەلأم بدەنەوە لە جیاتی حکومەت و ئەو بابەتی خاڵە سنوورییەکان ئێمەش لە دەستەی سەرۆکایەتی و منیش بە شخصی دەزانم بەڵێ خروقاتی زۆر لە خاڵە سنووریەکان هەیە و دەبێت بە پەیرەو ئیشی لەسەر بکرێت و ئەوەی لە خالە سنووریەکان دەکرێت بە مانای کەلیمە ناشرینی گەندەلیە وجۆریکە لە قاچاخی کە دەبێت حکومەت پەرلەمان هەموو دامەزراوە فەرمییەکانی ئەم ولأتە رووبەڕووی ببنەوە وە رێگری لێبکەن، بەڵێ مادده دواتر ماددەی شەشەم کاك جەلال.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره منیش ناوم نوسیبوو، بەڵام ئەوە نەبوو کە ناوەکەم بخوێنرێتەوە، بۆیە نەمتوانی قسەکانم بکەم، بەلام ئەوەی هەیە تەنها پێویست بوو یەك روونکردنەوەیەك لە بەرێز وەزیری دارایی وەرگرم وەك ئەوەی دەزانرێت هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ پارێزەری سەرو ماڵی هەموو هاوڵاتیان و ئەم پەرلەمانی کوردستانەی ئێمە وسەرجەم هاوڵاتییانی ئەم هەرێمەن، بۆیە ئەوەی کە دیسان دەچمە سەر ئە و خاڵە دەنگۆیەك هەیە لەسەر برینی دەرمالەی خواردنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و بەرێز وەزیری دارایی بە جۆرێك لە جۆرەکان غیر مباشر ئاماژەی پێدا، بەلام من نەمتوانی بەراستی ورد لێی تێبگەم کە ئایا دەرماڵەی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەتایبەتی دەرماڵەی خواردنیان دەبردرێت یان نا و ئەگەر بەرنامەیەکی وا هەبێت داواکارین ومن پێشم وایە وتەوەقع ناکەم، لەبەر ئەوە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و هێزە ئەمنیەکان، داواکارم ماف و ئیمتیازاتیان پارێزراو بێت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز اوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی:

ئەوەی لای جەماعەت خەیاڵە، لای ئێمە تاڵە، بەراستی ئەو مەوزوعانە لای ئێمە وجودی نییە، بەعەکسەوە ئێمە دەمانەوێ جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە و ان شاءالله ئەگەر تەصدیقتان کرد ببێ بە خێرو بەرەکەت بۆ هەمووی، یانی ئێمە گرفتمان لەسەر ئەوە نییە کە ئەمە بچێتە شوێنی راستی خۆی، یانی ئەم دەرماڵانە بگاتە شوێنی راستی خۆی، حەقی خۆی، بەداد پەروەرەی بەیەکسانی ئێمە، ئیش بۆ ئەوە دەکەین، ئیش بۆ عەکسەکەی ناکەین، یانی فەقەت بەنیسبەتی حکومەتەوە جێبەجێ کردنی ئەم قانونە لای ئێمە، ئەوەندە تەحقیقی عەدالەت لای ئێمە ئەوەنە یەکسانەکە موهیمە لای ئێمە ئەوەنە لایەنە مادیەکە بەتەئکید با دیباجەکی هەبێ بۆ خەڵك و بۆ حکومەت، ئەوەی کەمایتەوە بەلامانەوە گرنگ نییە، دڵنیا بن لە پلانی ئێمە و ئەصڵەن هەر بیرمان لێ نەکردۆتەوە و باسیشمان نەکردووە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شوان فەرموو، نوقتەی نیزامی.

بەڕێز شوان کریم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەبەر ئەوەی پێشتر ناوی خۆم نەنوسیبوو، بۆیە بە پێی ماددەی (56) بە نوقتەی نیزامی داخل بووم، واللە من پێم سەیرە سەرۆکی پەرلەمان، بەڕێزان ئەندامانی ئەو فراکسیۆنەی کە بەشدارن لە حکومەت و نوێنەریان لەناو حکومەت هەیە وەکو جەنابی دکتۆرە ڤالا ئاماژەی پێدا، ئەو پرۆژەیە بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران هاتووەتە ئێرانە، کەچی نازانم ئێمە وەکو ئەندامانی پەرلەمان لە پرۆژەکە ئاگادار نین لە سیاسەتی حزبەکانی خۆمان، نازانم بڵێم چی، بەشی پێنجەم یەك ماددەیە ئێمە با دەرفەت بە حکومەت بدەین بە روون ئاشکرایش باس لە دادپەروەری دەکات......

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شوان نوقتەی نیزامی نەبوو دەرفەتیشم دای، ماددەی (6).

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی شەشەم

ڕێكخستنەوەی هەژماری كردنی خزمەت

ماددەی (6):

یەكەم: پێداچوونەوە و ڕێكخستنەوەی پلە وناونیشان و مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچە خۆرانی هەرێم لە بوارەكانی خزمەتی (شارستانی، پێشمەرگایەتی، هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ) بە پێی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییە كارپێكراوەكان، و ڕێكخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتیدا لەسەر بنەمای بڕوانامە و ساڵانی خزمەتی فیعلی و خزمەتی هەژماركراوی یاسایی، بەپێی ئەژمار كردنی ئەو خزمەتەی كە بە بۆ مووچەخۆر ئەژمار كراون.

دووەم: یەكخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بە پێی حوكمەكانی یاسای میلاكی ژمارە (25)ی ساڵی 1960ی هەموار كراوی كارپێكران لە هەرێمدا یان هەر یاسایەكی تر كە جێگەی لەم یاسایە دەكرێتەوە و هەڵوەشاندنەوەی ئەو ناونیشان و پلە وەزیفیانەی كە هاودژن لەگەڵ یاسای ناوبراو.

سێیەم: هەڵوەشاندنەوەی گشت پلە و مەرتەبەی زێدەكی كە بەدەر لە یاسا كارپێكراوەكان دراوە بە مووچەخۆران، چ لە ڕۆژی یەكەم دامەزراندنیان، یان لەدوای دامەزراندنیان.

چوارەم: هەڵوەشاندنەوەی ساڵانی خزمەتی ئەژماركراو بۆ خزمەتی وەزیفی شارستانی یان پێشمەرگایەتی یان هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ بۆ ئەو ماوانەی كە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەكدەگرێتەوە جگە لە حاڵەتەكانی مۆڵەتی خوێندن، یان خوێندنی ئێواران، یان تەمەنی لەو كاتەدا لە خوار (16) شازدە ساڵ بێت، جگە لە زیندانی و ڕاگیراوانی سیاسی.

پێنجەم:

1-هەر پێگەیەكی یاسایی بواری ڕاژەی گشتی پشتبەست بە بڕیاری كارگێری هاتوونەتەدی و لە سەر بودجەی گشتی مووچەیان وەرگرتووە، ئەوا ئەو پێگانە پارێزراو دەبن بە مەرجێك لێبڕینی خانەنیشان بدەن پشتبەست بە بڕیاری كارگێری دامەزراندنیان، و پێویستە پلە و ناونیشانی وەزیفی و مووچە و شایستەی داراییان لە چواچێوەی یاسا پەیڕەو و ڕێنماییە بەركارەكان ڕێكبخرێتەوە و خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەحكامەكانی ئەم یاسایە.

2-حوكمی خاڵی (یەكی) بڕگەی پێنجەمی ئەم ماددەیە تەنیا ئەو كەسانە دەگرێتەوە كە تا پەسەند كردنی ئەم یاسایە مووچەیان وەرگرتووە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو ناوانە ئێستا دەخوێنینەوە (کاك سۆران، کاك مەم، دکتۆر کازم، کاك سیپان، سەرچنار خان، دکتۆر اسماعیل، موژدە خان، کاك مسلم، دکتۆر شێرکۆ، کاك کاوە، کاك علی، کاك عبدالستار، ئاشنا خان، کاك بالانبو، رووپاك خان، کاك جلال، کاك سەرکۆ، سلمی خان، کاك عوسمان، کاك رزگار، دکتۆرە شایان، کاك هاورێ، کاك لوقمان، کاك کاروان، شنۆ خان، کاك یاسین، کاك بەلێن، کاك شاخەوان، کاك بەهجت، کاك حکمت، حسیبە خان، کاك زانا، د. رێبوار، کاك زاهیر، کاك شوان، گولستان خان، د. گەلاوێژ، کاك سەروان، کاك مەلا ویسی، بەرێزان لێرە یەك کەس وەردەگرم و لیرە دوو کەس، لێرەش یەك کەس بەگوێرەی تەسەلسولەکە، ئەڵێن لە تەبع یەك شتیان لەبیر چووە لیژنەی موختص با ئیزافەکە بکەن ئینجا کاك سۆران قسە بکات، کاك هێڤیدار فەرموو؟.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای لێبوردن دەکەم، چونکە تەبعەکە هەمووی خۆم نووسیومە ئەو راپۆرتە، ماددەی شەشەم بەشی یەکەم ڕێزی کۆتایی (بەبی ئەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بە شێوەیەکی نایاسایی ئەو وشەیە نەنووسراوە (بۆ مووچەخۆر ئەژمار کراون) ئەگەر ئەو وشە نەبێتن هیچ مەعنایەکی نامینێ ماددەی شەشەم بەشی یەکەم ریزی چوارەم ئاخیرەکەی بەبی ئەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بە شێوەیەکی نایاسایی ئەو وشەیە نەنووسراوە (بۆ مووچەخۆر ئەژمار کراون)، (بە)یەکی نەقصە، سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەروکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە بڕگەی یەك و دوو و سێ و چوار پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی پلە و ناونیشان و مووچەی وەزیفی، لەگەڵ ڕێکخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی، پاشان هەڵوەشاندنەوەی پلە و مەرتەبەی زێدەگی وە هەڵوەشاندنەوەی ساڵانی خزمەتی ئەژمارکراو بۆ هەموو فەرمانبەران و مووچە خۆرانی شارستانی و پێشمەرگە و ئاسایش وناوەخۆ، واتە ئەم چوار بڕگەیەی ئەم ماددەیە دەست ئەدات لە ملیۆنێك و (200) هەزار دۆسییە، بەبێ ئەوەی هیچ رێکار و میکانیزم و لیژنەیەك دیاری کرابێت بۆ پێداچوونەوە بە رێکخستنەوە و پیداچوونەوە و هەڵوەشاندنەوە و بەساڵی خزمەت و ناونیشان و مووچەی ملیۆنیك و (200) هەزار مووچەخۆر لەکاتێکا لیستی شەهیدان و لیستی زیندانی سیاسی بە لیژنە دیاری کرا پێداچوونەوەی پێدا دەکرێ، بۆیە بەڕاستی ئەمە هەموو حکومەت ئەم چوار ساڵە خەریکی ئەم بێت ئەوجا ناتوانێ ئەمە بکات، بۆیە پێشنیاری لیژنەیەك دەکەم لە وەزیری دارایی لە داواکاری گشتی لە بایۆمەتری لە بەڕێوبەری گشتی خانەنشینی لە نوێنەرانی وەزارەتی ناوەخۆ و وزارەتی پێشمەرگە وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان ناکرێت تۆ دەست لە مووچە و پلە و ناونیشان و هەموو شتێکی ملیۆنێك و (200) هەزار

مووچەخۆر بدەی بەبێ ئەوەی لیژنەیەك دیاری کرابێت، من داوا دەکەم حکومەت روونکردنەوەیەکمان بداتێ، تۆ دەست لە پلە ئەدەیت، چوار ساڵە بە نایاسای پلەت راگرتووە تا ئێستا حەقێکی یاسایە نەتخستۆتەوە بەرکار، پلەت نەداوتەوە دەست پیکردنەوەی پلە کە مووچەخۆرێك لە چوار ساڵ یەکجار پلەیەکی بەرز ئەبێتەوە راتگرتووە، بەنایاسایی و دەچی دەستیش لێدەدەیتەوە، بۆیە زەرورە ئەوەش یەکلایی ببێتەوە مادەم ئەمە چاکسازییە، برگەی پێنجەم بەڕێزان من داوا ئەکەم لابرێت، چونکە پێچەوانەی تەواوی برگەی (2 و 3 و 4) و هەموو ئەم یاساییە، بوونی برگەی (5) مانای ئەم یاساییە رەتدکاتەوە بۆ؟ چونکە هەر پێگەیەکی یاسایی راژەی گشتی پشت بەستوو بە بریاری کارگێریی هاتونەتە دی لەسەر بودجەی گشتی مووچەیان وەرگرتووە ئەم پێگانە پارێزراو بن، یەعنی هەرچی بریاری دامەزراندن هەیە، هەرچی بریاری مووچە هەیە، تۆ دێیت ئەیپارێزیت، ئەی چاکسازی لەچی دەکەی ئەگەر وایە؟ بۆیە هەرچی نایاسایی کراوە بەبریار ئەم برگەیە ئەیپارێزیت و ئەیخاتە ژێر ئەو ناونیشانە و دێت ئیستحقاقی خانەنشینی لێ دەستێنێ و هەندێ پلە و دەستکاری ئەکات و ئەیهێڵێتەوەت، واتە ئەوەی بە نایاسای کراوە بەبریاری کارگێری کراوە هەمووی ئەپارێزی و مانا بۆ ئەم پرۆژەیە نامینێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەروکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك سۆران بەشی هەرە زۆری قسەکانی منی کرد، بەلاّم من تەنیا پێشنیازی من بۆ حەلی جیاوازە هەر وەزارەت خۆی فایلی وەزارەتی خۆی پێداچوونەوە بکات، بۆنموونە وە زارەتی تەندروستی خۆی بیکات، دارایی خۆی بیکات، چونکە دارایی مۆزەفانی خۆی هەیە و ئەو موشکیلانەیان هەیە، هەر وەزارەتەو فایلەکانی خۆی چارەسەر بکات، خاڵی (5) زۆر بەتەواوەتی و سەد لە سەد پێچەوانەی خاڵی یەکەمە، خاڵی (3) و خاڵی (1) تۆ ئەڵی ئەوەی بە نایاسایی بێت و ئیستحقاق بێ دەبردرێ لە خاڵی (5) هەر بریارێك دەرکرابێت، واتە یاسایی بێت یان نایاسایی بێت، لێرە ئێمە قالبی یاسایی پێدەدەین، واتە خراپترمان کرد، ئەوەشی خراپ بووە لەبرِی ئەوەی بێین چاکی بکەین شەرعاندمان و قانوونی بۆ دەردەکەین، بۆیە منیش تەئیدی کاك سۆران دەکەم کە خاڵی (5) لابرێت و ئەوەش ئیزافە بکرێت هەر وەزارەتێك خۆی جا ئەتوانێ شۆرشیکاتەوە کە گوتت وەزارەت واتە مودیریەتیش خۆی پێداچوونەوە بە فایلەکانی خۆی بکات، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/سەروکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، م/ عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی منیش هەر ئەوە بوو کاك سۆران و کاك علی کردییان، بەلأم من رایەکی جیاوازم هەیە بەنیسبەت خالی (5)، خۆی ئەوە بەشێك لەو خەلکانە دەگرێتەوە کە ئێستا مووچەیان پێدەدرێ و بەشێکی نایاسایی تێدایە بەڕاستی، بەناوی ڕێکخراوەکانەوە، بۆیە من پێموایە لەم سینفەدا خەلکێك هەیە بۆخۆی پێشمەرگەی دێرین بووە، وە خەلکێك هەیە ئێستا دەکرێ بگەڕێتەوە سەر وەزیفە، بۆیە بەرای من دەکرێ خالێکی بۆ ئیزافە بکرێت (ئەوانەی کە پێشمەرگەی دێرین بوون یاسایی (34) مان هەیە، یاسای (33) ی 2007 پەرلەمانی کوردستان بۆ خانەنیشینی پێشمەرگەی دێرین، ئێستا مووچەی وەردەگرێ پێشی عەیبدار بووە، خەلکێکی زۆریشە، ئەوەی کە ئەحکامەکانی پێشمەرگەی دێرین ئەوەی کە خانەنشینی سەربازییە، یان خانەنیشینی شارستانی دەیگرێتەوە، بەپێی یاسا بەرکارەکان بچێتە سنفی ئەوە، ئەوەی تر عیلاج بکرێ بەشێوەیەکی تر، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك بهجت فەرموو.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر مادده (6) بڕگە (5) خالا (1) من تێبینیم هەن، من پێم باشە ڤێ شکلێ وەی لێ بێتە کرن، بێژتن هەر پێگەیەکی یاسای بواری ڕاژەی گشتی پشت بەست بە بریاری کارگێری هاتوونەتە دی سەر بودجەی گشتی موچەیان وەرگرتووە ئەوا ئەو پێگانە پارێزراو دەبن بە مەرجێك لێبرینی خانەنشینیان بدەن پشت بەست بە بریاری کارگێری دامەزراندنیان وە پێویستە پلە و ناونیشان وەزیفی مووچە و شایستە دارایی لە چوارچێوەی یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییە بەرکارەکان ڕێکبخرێتەوە، پێشنیار دەکەم ئەوهای لێ بێت ڕێکبخرێت و بگونجرێت لەگەلْ حوکمەکانی ئەو یاسایە، واتە ئەحکامەکان بکرێتە حوکمەکان، بگونجێن بکرێتە بگونجرێن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك حکمت فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی من دڤێتن خالێك بێتە زێدە کرن یا پێشمەرگە کو شەری تیرۆرستن دژی داعشدا شەرتکرن تەنیشت وان خەلکەك هەبوون خۆبەخشانە ئەوان ژی بەهەمان شێوە پێشمەرگا بام گەلەك وانە شهیدیش بوونە، برینداریش بوونە گەلەکی ژی وانە موزەفیش بوون کەلەکیش پاشی وین هاتینە تەوزیف کرن بەرێ هەندێت داخازین ئەو مودیەت کو لێرەت پێشمەرگە شەرت کرن خزمەت ببێتە حساب و هەر سالْ و بە دوو سالا، ودیسا پشتگیریا هەڤال کاك بهجت دکم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان پشتگیری لەو بۆچوونە ئەکەم کە بڕگەی (5) هەڵبوەشێتەوە، لەبەر ئەوەی بڕگەی (5) سحری ئەو هەڵوەشاندنەوانە ناهێڵێت، شەرت نییە هەموو بریارێکی کارگێڕیش بریارێکی مەودایەکی قانونی هەبووبێت، ئەمویێت پێشنیازی ئیزافەکردنی برگەیەکی تر بکەم، برگەی شەشەم زیاد بکرێت (لە ساڵی 2015) ەوە بەرزکردنەوەی مووچە نەبستراوە، ئەوەی پێ دەگوترێ تەرفیع بۆ فەرمانبەران کە پێویست دەکات لە رووی قانوونییەوە هەمووی ببێت بەسەرە مووچە، بەلاّم بەرزە مووچە نەبەستراوە، بۆیە پشنیازی من ئەو دارشتنەوەیە بۆ ئەندامانی بەرێزی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و لیژنەی پەیوەندیدار بەوە، (پلە بەرزکردنەوەی مووچە بۆ هەموو ئەو مووچەخۆرانەی لە ساڵی 2015 بەرزە مووچەیان بۆ نەکراوە) کە راگیراوە لە 2015 واتە لەگەل جێبەجێکردنی ئەم یاسایە ئەم پلە بەرزکردنەوەیان بۆ جێبەجێ بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حوێز مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (6) برگەی (1) دیارە باس لە رێکخستنەوەی پلە و مووچەی وەزیفی و ئەوانە دەکات، دیارە لە زۆربەی وەزارەتەکان شێوازی دیاریکردنی مووچە بۆ مووچەخۆران جیاوازی زۆری هەیە، ناهاوسەنگە، بە نموونە من وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی ناوخۆ دەیهێنمەوە، فەرقێکی ئیجگار زۆر هەیە لەبەینی ئەو دوو وەزارەتە، بەلاّم لەکاتی خانەنیشینی دەبینین شتەکە عەکس دەبێتەوە، مووچە پێشمەرگە بەرزترە لە هێزەکانی ناوەخۆ، ئەوەش پرۆژەمان بۆ دیاریکردبوو، بەلاّم بە داخەوە تا ئێستا دیارە حکومەت ئیمکانی نییە ئەو پرۆژەیە جێبەجێ بکات، پێشمەرگە تا ئێستا مووچەی خێزانی بۆ نابەسترێ، جیاوازی هەیە وەزارەتەکانی تر بۆیان دەبەسترێ، ئەوەش غەدر لە پێشمەرگە دکرێ، مادەم باس لە رێکخستنەوەشە پێم باشە شێوازی دابەشکردنی مووچەش برادەرانی حوکمەت لێرەن گۆرانی لێبکرێت لە (5) مانگ دەست بە دابەشکردنی مووچە دەکرێ تا ....

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال ئەوە پەیوەندی بەم ماددەیە نییە، فەرموو.

بەڕێز جمال حوێز مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخیر ڕێكخستنەوەیە، ئێستا دوو حەفتە پێدەچی، بۆ ئەوەی هەموو مووچەخۆران پێكەوە مووچە وەربگرن، سوپاس.

بەڕێزد. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تایبەت بە بەشی شەشەمی ئەم یاسایە، بەڕێز وەزیری دارایی ئێستا لیرە نییە، ئەگەر برادەرانی تر روونكردنەونەیكم لێیان هەیە بینووسن و پێ بڵێن سوپاسیان دەكەم، لە ساڵی 2015 پلە بەرزكردنەوە بە هەموو شێوەیەك وەستاوە كاتیك كە قەیرانی دارای دەستی پێكرد بۆیە ئێستا زەرورە بۆمان روونبكرێتەوە كە ئایا بۆچی جارێكی تر دەست ناكرێت بە پلە بەرزكردنەوەی فەرمانبەران دوای ئەوە ی كە قەیرانی دارایی كۆتایی هاتووە، تایبەت بە برگەی 5 من پێموایە دەبێت لابرێت، چونكە بە ئاشكرا دیارە و لە برگەكە ئەڵێت هەر پێگەیەكی یاسایی بواری ڕاژەی گشتی پشت بەست بە بریاری كارگێری هاتۆتە دی، یەعنی ئەو دامەزراندنانەی كە كراون بە بریاركراون، برگەی 5 باس لەو فەرمانبەرانە دەكات لە دەرەوەی یاسا، یەعنی هیچ بنەمایەكی یاسای نییە بۆیە زەرورە ئەم برگەیە یان لابدرێت یان ئەمە ئیزافە بكرێت (هەر پێگەیەكی یاسایی ڕاژەی گشتی پشت بە بریاری كار گێری هاتوونەتە دی بنەمایەكی یاسایی هەبێت) یەعنی فەرمانی دامەزراندنیان هەبێت یان شهادەیان هەبێت خزمەتیان هەبێت بەم شێوەیە، وە ئەگەر ئەوەش نەكرا با بەتەواوی برگەكە لابرێت، چونكە بەتەواوی پێچەوانەی برگەی (1 و 3) یەمە و بەتەواوی پشتیوانی قسەكانی كاك سۆران و كاك علی دەكەم, سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (6) برگەی (1) باس لە ڕێكخستنی پلە و ناونیشانی مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچەخۆرانی هەرێم لە بوارەكانی شارستانی و پێشمەرگە و هێزەكانی ئاسایش و ناوەخۆ كراوە بەپیی یاسا، من پێشنیار دەكەم لەو فەقەرە كاتی بەرزكردنەوە یاخود پلە پێدان پێشمەرگە قارەمانەكان لێی بەدەر بكرێت و بڕوانامەكانیان هەمووی لەكاتی بەرزكردنەوە پلە هەژمارنەكرێ، هەموومان دەزانین كە برا پیشمەرگە قارەمانەكان خوێنیان بۆ پاراستن و شەرف كوردستان ڕێشتووە و دەرفەتی ئەوەیان نەبووە كە خوێندن تەواو بكەن، بۆیە تا ئەم ساڵانەی دواییش هەژمار دەكرێتن ساڵانی پێشوو پێداچوونەوەیەكی بۆ بكرێت لە لایەك، لەلایەكی تریش كە باس لە ڕێكخستنەوە دەكرێت هەروەها گەڕانەوەی دادپەروەری ئایا باس لەوە كرایە كە ئەوانەی كە بەناحەقی پلەیان پێدراوە پلەكانیان لێوەردەگیرێتەوە بەگوێرەی

سالأنی خزمەت پلەیان پێ ئەدرێ، بەلأم باس لەوە نەکرایە پێشمەرگەیەکی قارەمان کە لە ساڵی 1961 یاخود پێشمەرگەکانی شۆرشی رابردوون، 57 ساڵ خزمەتیان هەیە یاخود زیاتر لەم ساڵانە بە پلەی مولازم تەقاعود کراینە ئایا لەو یاسایە خزمەتی ئەوانیش هەژمار دەکرێتن و پلەکانیان بەرزدەکرێتەوە یان تەنها لەوانە دەستێندر ێتەوە کە ئێستا پلەیان بە نایاسایی پێدراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالید سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە برگەی (4) ئەم ماددەیەدا نا روونییەك هەیە و تێکەلأویەکیش هەیە، پێم وایە پێویستی بە راستکردنەوە هەیە، چونکە خزمەتی شارستانی وە زیفی تێکەڵکراوە لەگەل پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایش و ناوەخۆ، چونکە لە دێری کۆتایی باس لە تەمەن دەکات کە دەڵێت (یان تەمەنی لەو کاتەدا لە خوار (16) ساڵی بێت ئەمە دیارە و روونە پێچەوانەی قانونی خدمەی مەدەنییە، (16) ساڵی دەبێ بکرێتە (18) ساڵ لۆ وەزیفی شارستانی، بۆ پێشمەرگایەتی و هێزەکانی ئاسایش و ناوەخۆ زۆر ئاساییە ئەگەر لە (16) ساڵ بێت بۆیە ئەم (2) بابەتە دەبێ لێك جیا بکرێتەوە، لە برگەی (5) بەراستی ناروونی هەیە، دڵنیاین لەوەی کە خەڵکانێك هەن بە پلەی بالاً خانەنشین کراون لەو ولاتەدا کە یەك رۆژ وەزیفەیان نەدیتیە، تەقدیرمان بۆ خەبات و ماندبوونی هەموو ئەو بەڕێزانە هەیە کە لە ئێستادا خانەنشینی وەردەگرن، بەلأم کە دەڵێین دەبێ خۆیان بگونجێنن لەگەل ئەحکامەکانی ئەم یاسایە نابی بلێین پێگەکانیان پارێزراو دەبیت، کە پارێزراو بوو ئێمە شەرعیەتیان پێدەدەین، لە ماددەکانی دوای ئەوە دێینە سەر خانەنشینی پلە بالأکان و وەزیفەکانی پلەی تایبەت و بالاً، ئەگەر قەرار بدەین خانەنیشینی پلە بالأکان کەم بکەینەوە، لێرەش پلەی وەزیفی ئە وانە خانەنشینیەکانیان پارێزراو دەکەین ئەمە دژ بە یەکە، بۆیە دەبێ هەم روونکردنەوە هەم بەهیچ شێوەیەکیش قبول نەکرێت کە خەلکانێك یەك رۆژ وەزیفەیان نەدیتیە و بە پلەی بالاً خانەنشین بکرێن هەر رەنگە بەدرێژایی تەمەنیشیان لە دژی بزوتنەوە رزگاری خوازی میللەتەکەمان بووبن وئێستا بە پلەی بالاً خانەنشین کرابن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك سیپان فەرموو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی (6) لەسەر برگە (5) ئاخافتنا خۆ دکەم راستی نوکە لە هەرێما کوردستانێ هەزارەها فەرمانبەر هەنە معاشیش حوکما وەردەگرن کو یەك بیتە رۆژ دەوام نەکرن، بەلکو ئەو کەسە لە بارەگا حزبی دەوامی دکەن، ئەڤەشی بەلگە وی چەند هەزارەها ئەو ناوە ئەڤیت کو لە بارەگایی حزبی دوامت کەن لێ معاشیش لە حکومت وەردەگرن بتەنێ لە رۆژا هاتنا معاش دەچنە گەنجینە حوکمەتێ معاشت وەردگرن یان لە فەرمانگا حوکمەتێ وەردگرن هەر لە ناڤا ئەوان لیستادا هەیە بێ بەرنامە لە (600) هەزار دینار مووچەوییە بنەرەتییە لە حکومەتێ وەردەگرن، ئەڤیش پێچەوانەی وی لە خالاَ (5) دیتە دیارکرن، کو ئەگەر برێکارین کارگێری دێنە سەر بودجە گشتی کەواتە معاشی خۆ وەردەگرن بتنی خانەنشینی خۆ بدەن لیرەش داخازی وەزیری دارایی دکەم روونکردنەك لەسەر وەی بدات ئایا چەن کەسن مووچەخۆری حوکمین لەسەر بودجە گشتینا، لەیەك خولی حوکمە تدا دەوام نەکرییە یان فەرمانبەری حوکمینتە نینە لەسەر بودجا گشتی و لەسەر داهاتی ئەڤی ولات لە بارەگاین حزبیا یان لە راگەهاندنی حزبیا دەوام دکەتن بۆیە داخازا روونکردنەوەیەك وەزیری دارایی دکەم ئایا ئەڤ کەسان چی لێ دێن، چونکە بارگرانییەکی زۆرە لەسەر داهاتی ولات و بارگرانییەکی زۆرە لەسەر بودجەی گشتی ولاتی، ئگەر کادری حزبینە ئاساییە لە حزبێ خۆ معاش وەرگرن نەك لە بارەگای حزبا دەوام بکەن معاشیش لە حوکمەت وە رگرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك بالأنبۆ فەرموو.

بەڕێز بالأنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی من پشتگیری لە رایەکەی کاك سۆران دکەم و لە برگەی (4) پشتگیری لە حسیبە خان و کاك زانا دەکەم دیارە لە برگەی (3) هەڵوەشاندنەوەی گشت مرتبەکانە لیرە حوکمەت حەقی خۆیەتی کە ئەو مافەی کە خەڵك بە ناروا لە حوکمەت وەریگرتووە، حوکمەت ماوەی 4 ساڵە پلە بەرزکردنەوەی راگرتووە و خەڵکیش مافی لەلای حوکمەت هەیە، پێویست وایە لێرە جێگا بۆ بکرێتەوە، لەو حاڵەتەی کە حوکمەت مافەکەی خۆی لەو کەسانە وەردەگرێت، کە خاوەنی ماف نیین و مافیش بگەرێنێتەوە بۆ ئەوانەی کە خاوەنی مافن، برگەی (4) باس لە هەڵوەشاندنەوەی خزمەت دەکات دیارە لەگەل خوێندن ئێمە هەمووومان دەزانین لەم چەند ساڵانەی رابردووە ولاتەکەمان تووشی قەیران سیاسی و دارایی زەغت تێپەڕی ئەمەش وای کرد کە خەلك نەتوانی ئەوانەی کە لە ریزەکانی پێشەوەی ئاسایش و ناوەخۆ کار دەکەن بتوانن پەرە بە خوێندنی خۆیان بدەن یان بەهۆی واجبەکەیانەوە کاتی خوێندەکەیان گۆریبێ, ئێستا حەق وایە لەجێی پاداشت ئەو مافەشیان لێ زەوت کەین, بۆیە من لگەل ئەوەم هێزی پێشمەرگە و هێزی ناوەخۆ لەو کاتی خوێندنە ببەخشرێ وە ساڵانی خزمەتیش کە (16) ساڵە بۆ هیزی پێشمەرگە لابرێت لەبەرئەوەی ئەمە ئەزانین لە شۆرشە یەك لە دوای یەکەکانی کوردستان خەلکانێك پێشمەرگە بوون تەمەنیان (15) ساڵ بووە، ئەمانە بە خۆشی خۆیان نەبوون بە پێشمەرگە بگرە لەوانەیە زروفی ئەو کاتەی ئەم ولاتە وای

لێکردبن، بۆیە حق وایە ئەمە لابرێت بکرێت بە لەگەل ئەوەی کە جگە لەوەی زیندانیانی سیاسی و راگیر اوانی سیاسی ئەو کە سانەی کە پێش (93) چونەتە ریزی پێشمەرگەی کوردستانەوە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك جلال رموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەسەر ماددەی (6) بڕگەی (5) منیش هاوڕای بەڕێزم ئاشنا خان و کاك سۆرانم کە ئەو بڕگەیە زیادە و لابدرێت و، پێویستە لە حاڵەتی لانەبردنی پێم وایە دەبێت وای لێبکرێت هەر پێگەیەکی یاسایی بواری راژەی گشتی پشت بەست بە بریاری کارکگیری هاتوونەتە دی لەسەر بودجەی گشتی مووچەیان وەرگرتووە ئوە بەپێ یاسا بەرکارەکان مامەڵەیان لەگەل دەکرێت، هەر وەها پێم وایە وە کو بەشێك لە هاورییان باسییان کرد سەبارەت بەوە ی کە ماوەی 4 ساڵ ترفیعی فەرمانبەران راگیراوە لە هەر ێمی کوردستان راگیراوە بۆیە برگەیەکی بۆ زیاد بکر ێت و تیایدا پیویستە لەسەر حوکمەت کار بکات بۆ پێدانەوەی یاخود بڵێن کار بکات بۆ ئەوەی ترفیعی ئەو فەرمانبەرانە راوەستاون بەپیی یاسا بەرکارەکان تەرفیعیان بۆ بگەرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، د. رێبوار فەرموو.

بەڕێز ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من دەست خۆشی لە حوکمەتی هەرێم دەکەم کە ئەم بابەتە گرنگەیان بەدەر نەکردووە لە پرۆژە یاسای چاکسازی، چونکە لەراستیە ئەو کاتە یەکێکە لەون کاییانەی کە زۆری تیایە پیویستە بە یاسا بەرکارەکان چارەسەر بکرێن بابەتی پلەی وە زیفی ناوەنیشانی وەزیفی بابەتێکی گرنگە، هەلبەت جۆرێك لە عشوائیەت و بێسەروبەری هەیە لە وەی کە جاری وا هە بووە کەسێك پسپۆر یەکەی شتێك بووە، بەلام ناونیشانی وەزیفیەکەی شتێکی تر بوو ئەمە بەراستی ئەم بێ سەروبەییە دەبێت بە یاسا رێك بخرێت و چارەسەر بکەین ئومێد دەکەین کە بەم یاسایە چارەسەر بکرێت کەس وا هە بووە راویژکار بووە لە بوارێکی گرنگ بەلام پسپیۆرییەکەی هەونەبووە، لەوێیا نووقسانیەك هەیە بلێین کەموکورتیەکی تیایە کە ئەبێ ئەمەی بۆ ئیزافە بکرێ کە کە بە نایاسایی لە دەرەوەی یاسا کارپێکراوەکان هەر وەکو کاك هێڤیدار احمد ئاماژەی پێکرد منیش پشتگیری لە ڕایەکەی دەکەم بەنسبەت بڕگەی پێنجەمیشەوە برگەی پێنجەم منیش هەر لەگەڵ ئەو ڕایەم کە لابرێت چونکە لەگەڵ بڕگەی سێیەم و چوارەم نایەتەوە کە ئەوان باسی هەڵوەشانەوە ئەکەن باسای پشتگیری پاراستن ئەکات، لەبەر ئەوە لە کاك سۆران و کاك مەم و ئاشنا خان ئەکم لەسەر لابردنی ئەم بڕگەیە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەركۆ فەرموو.

بەڕێز سەركۆ ازاد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم

یەكەم / پێداچوونەوەی ڕێكخستنی پلەو ناونیشانی مووچە و وەزیفی سەرجەم موو چەخۆرانی هەرێم لە بوارەكانی خزمەتی شار ستانییەت و پێشمەرگایەت و هێزە كانی ئا سایش و ناوخۆ بەپێی یا سا و پەیڕە و ڕێنماییە كارپێكراوەكان و ڕێكخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفی گ شتی تا ئ ێرە گۆرانكاری ت یا بێ دوای پێداچوونەوە و وردەكاری دۆ سییەی كە سی فەرمانبەران هەر فەرمانبەرێك پ لەو ناونی شان وەزیفیە كەی بەرزتر بوو لە ماڤی خۆی ئەوا سەرمو چەو و پ لە بەرزكرد نەوەی بە هەموو جۆر ێك رابگیر ێت تا ساڵی خزمەتی دەگاتە ئاستی ئەو پلەیەی ئێستای بەو مەرجەی بڕوانامەكەی ڕێگەی پێ بدات بۆ بە شی دووە می هەڵوەشاندنەوەی، ئەوەی باسی ئەوا ئەكرێت كە پرسیارمان ئەوەمان هەیە كە مۆڵەتی خوێندنیان هەیە بێ مووچە بوونە ئەوانەی خوێندنیان هەبووە بێ مووچە ئایا ئەمانە ئەگرێتەوە، لە بڕ گەی دووەم وە بڕ گەی پێنجەم بۆئەوەی داواكەین كە لای هەمووان ڕوون بێت وە دیاربێت كەم برگەیە كە ئەڵێ هەر پێگە یەكی یا سایی لە بواری ڕاژەی گ شتی بڕ یاری كارگێری هە یە بۆ هات نە ناو سەر بوود جەی گ شتی وە ل ێبڕینی خانەن شینی ئەدەن ئەمان دەڵ ێت پ شت بە ستن بە بڕ یاری كارگێری دامەزرا ندنیان، ئەما نە بڕ یاری دامەزراندنی كارگێرییان هەیە وە پلە و ناونیشان وەزیفی مووچەو شایستە داراییەكان لە چوارچێوەی یا سا پەیڕەو و ڕێنماییە بەركارەكان ڕێكدەخرێتەوە، بۆیە لەگەڵ مانەوەی ئەم بڕگەیەدام، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ڕێكخ ستنەوە هەمواری خز مەت لە بە شی شە شەمی ئەم پرۆژە یا سایە زۆر گرن گە وە زۆر ئاڵۆزە، بەرا ستی بەن سبەت جێبەجێكردن یەوە یەعنی پێدا چوونەوە و ڕێكخ ستنی پ لە و ناونی شانی وەزی فی هەڵوەشانەوەی گشت پلە و مەرتەبەی زێدەیی و هەڵوەشانەوەی ساڵانی خز مەت كە یەكبگرتێ تەوە لە گەل ماوەی خوێ ندنی بەیانیان هەموو ئەوا نە بەرا ستی من پ شتیوانی لەو رەئ یەی كاك سۆران ئە كەم كە میكانیزمێك بۆ جێ بەجێكردنی و هەر چەندە ئەحكا مەكانی كۆ تایی هاتووە كە ئەنجو مەنی وەز یران بە پێڕەوێك ئەحكامەكانی ئەم ماددەیە جێبەجێ ئەكا، بەڵام بەراستی لێرە حە قە بەر چاو ڕوونتر بین لە سەر چۆنیەتی ئالیەتی جێبەجێكردنی ئەو ماددانە وە ئەوەی دیكە پێویستە بە بڕ گەی پێن جەم كە لە را ستیا ی عنی لە مەهامی یا ساكە زۆر داوە لە ئا مانجی یا ساكەی زۆر داوە بەدا خەوە وە ئێ مە تێئە گەین لە سەر

ئەساسی لەسەر چ ئەساسێکدا داندراوە، بەلاّم پێویست ئەکا ئەم ماددەیە بە شێوازێك تەنزیم بکرێ کە ئامانجەکانی یاساکە کاڵ نەکاتەوە وە لە ئەهدافی ئەساسی خۆی کە مەسەلەی چاکسازییە لا نەدا، بۆیە من پێشنیاز ئەکەم کە ماددەی پێنجەم خالی یەکەمی بەم شێوازە دابرێژرێتەوە هەر پێگە یەکی یا سایی بواری راژەی گشتی پشت بەست بە بڕیاری کارگێری هاتونەدی لەسەر بودجەی گشتی موو چەیان وەرگرتووە پێویستە پلە و ناونیشانی وەزیفی موو چە و شایستە دارایییان لەچوار چێوەی یاسا و پێڕە و رێنمایەیە بەرکارەکان رێکبخرێتەوە و خۆیان بگونجێنن لە گەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە واتا ئەوەی کە من ئەیڵێم ئەم دەقانەن ئەمانە لابرێن ئەوا ئەم پێگانە پارێزراو دەبن بە مەرجێك لێبرینی خانەنشین بدەن پشت بەست بە بڕیاری کارگێری دامەزراندنیان ئەوەی کە خوێندمەو ئەوە لا ببرێ، ئەگەر لیژنەی قانونی ئاگایان لێمان بێ و ئەگەر ئەوە لا نەبرێ من پشتیوان لەو رایە ئەکەم مادەکە برگەیەکە بە تەواوەتی هەڵبگیرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەکانی من هەمووی لەلایەن کاك زاناوە باسکرا، تەنها من داوادەکەم هێزەکانی پێشمەرگە بەدەر بکرێن لە هەبوونی بڕوانامە، لە بەر ئەوەی زۆرینەی هێزی پێشمەرگە دەرفەتی خوێندنیان نەبووە وە پاڵپشتی کاك زانا دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس د. گەلاوێژ، گوڵستان خان.

بەڕێز د. گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رێکخستنەوە و هەژمارکردنی خزمەتی میلاکات بە شێکی گرنگی ئەو پرۆژە یاسایەیە، بۆیە من لە ناونیشانەکەوە دەسپێدەکەم کە ناونیشانی بەشی شەشەم و پێکهاتەکەی باسی میلاکاتیش دەکات، بۆیە رێکخستنەوەی هەژمارکردنی خزمەتی فعلی و میلاکات لە هەر شوێنێك کە ئاماژە بە خزمەت کرابێت پێویستە بنووسرێت خزمەتی فیعلی، واتا پارەی خانەنشینی و دەستە بەری کۆمەلاّیەتی داوە، بەنسبەت ماددەی شەشەم / دووەم یەکخستنی ناونیشان و پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بەپێی حوکمەکانی پێم باشە لێرە بنووسرێ حوکمەکانی هەمواری بیستەمی یاسای میلاکاتی ژمارە (25)ی ساڵی 1960ی کارپێکراوی ژمارە (5)ی ساڵی 2018ی هەرێمی کوردستان، سوپاس

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك اسماعیل.

بەڕێز د. اسماعيل على طه:

باسم الله رحمن الرحيم.

بەڕێز سەرۆكا پەرلەمانى.

من دوو تێبينيت هەی، تێبينى ئێكێ ماددەی شەشێ يەعنى ماددەی شە شێ ر ێزا چارێ وە كى دبێژن ئەو خزمەتەی كە زرور يە بێ تە كرن كە بە نايا سايى لە دەرەوەی يا سای كارپێكراوە كان دئا شكرا بيتن دذ يا رەسمى بوو تێبينيا دووێ ماددەی پێنچێ ئەز لگەڵ وان برايەما پشتگيرى ئەوانە دكەم ئەوانە گوت ئە ئەف مادده نەمينێ، چوونكە بەرەڤاژی ئارمانجێ ڤێ پرۆژەينە نەكو چاكسازيە و ئەڤ ماددەيە يەكجار نەمێنيتن وجهێ وێ مادەكى دى بێتە داناندن يعنى فعلن ترفيعاتێت موەزەفا ئەڤە چەنداهاتنا راوەستاندن فەرمانبەر بۆ ئيتلاقاتە تەرفيعاتێن وانە بێنە كرن، سوپاس

بەڕێز د. رێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس كاك كاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

هەڵبەتە ئەو ماددەی من پێشنياز دەكەم وەكو خۆی بمێنێتەوە، ماددەی شەش بر گەی يە كەمی پ شتيوانی كاك سەركۆ دەكەم، بەلأم لە برگەی پێنجەم ئەگەر دەرفەت بفەرمووی ڕونكردنەوەی بدەم، مولاحەزە يەكی قانونی كە بۆچی ئەو برگەيە وەك خۆی بمێنێتەوە. پێمان باشە لە بر گەی پێنجەم بە واز حی باس لەوە دەكات كە ئەما نەی كە لەم برگە يەدا ناو يان هاتووە بڕ ياری كارگێر يان هە يە كە ئە مە خۆی لەخۆ يدا خاڵێكی گرنگە وەلەهەمان كاتيشدا لێبڕين دارايی و خانەنشينيان هەيە، كەواتە خۆيان لەگەڵ ئەحكامەكانی ياساكەدا دەگونجێنن وە مەركەزيەتی قانونی هە يە ئەم كە سانەی كە لەم يا سايەدا ئاماژە يان پێكراوە وە لەهانكاتي شدا خاڵێكی زۆر گرينگ رەذ گە لە يا ساكەدا تۆز ێك غامز ب ێت، ئەما نە تـعديلی وەزيف يان بۆ دەكرێت، ئينجا لەگەڵ ئەحكامەكاندا بە نەتيجە خۆيان دەگونجێنن، بۆيە پێم وايە ئەم دار شتنەی صيغەی مادەكە بەگشتی و بڕگەی پێنجەم صيغەيەكی تەواو قانوونيە، بۆيە پێشنياز دەكەم وە كو خۆی بمێنێ تەوە، بۆ ئەمەش پشتيوانی كاك بەهجەت دەكەم، ئەگەر ئەحكامەكانيش بگۆڕێ بۆ حوكمەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، د. شايان فەرموو.

بەڕێز شايان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی چوارەم لە یاساکەدا دیارە کێشەیەك هەیە لەویادا ناڕوونیەك هەیە لە بڕگەی چوارەمی ماددەکەدا کە ساڵانی خزمەت هەژمار نەکرێ، ساڵانی خزمەت هەژمار نەکرێ ئەوەی خوێندو یەتی جگە لەوانەی مۆڵەتی خوێندنیان وەرگرتووە یان بەو مەرجانەی کە لە یاسەکەدا باسکراوە، بەلاّم ئەوانەی کە خوێندوویانە مووچەی کۆکراوە وەهەروەها ببورە مۆڵەتی کۆکراوە وە مۆڵەتی بێ مووچەیان وەرگرتووە زەحمەتیان کێشاوە، من پێشنیار دەکەم یاساکە بەم شێوەیەی لێبکرێتەوە بڕگەی چوارەمی ماددەی شەشەم بەم شێوەیەی لێ بکرێ ساڵانی خزمەتی ئەژمارکراو بۆ خزمەتی وەزیفی شارستانی یا پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بۆ ئەو ماوانەی کە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەکدەگرێتەوە جگە لەحالەتەکانی مۆڵەتی خوێندن یان خوێندنی ئێواران یان خوێندنی لەوکاتەدا لە خوار شازدە ساڵی بێت بۆ لەمەو دوا هەڵدەوەشێتەوە، جگە لە زیندانی و ڕاگیراو سیاسی وە هەروەها بە سەبارە سزادراوانی سیاسی دەزانین بوونیان هەیە لە هەرێمی کوردستان لەم ماددەیەدا باس نەکراوە، بۆیە پێشنیار دەکەم بە زنجیرەی بڕگەی شەشەم بڕگەیەك زیادبکرێ بەم شێوەیە ئەحکامەکانی ئەم ماددەیە بەسەر سزادراوانی سیاشیدا جێبەجێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، گلستان خان فەرموو.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز گلستان باقی، ئاخافتنا ژ هەڤالان هاتیە کرن من پشتگیریە حەسیبە خان و کاك زانا دکەم، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەمەوێ یەکەم جار لە پشتگیری دەستپێبکەم بۆ ناو بابەتەکەی خۆم، ئەویش ئەوەیە کە پشتگیری کاك حیکمەت دەکەم بۆ هەژمارکردنی خزمەت بۆ ئەو خۆبەخشانەی کە دوێنیش شەرەف و کەرامەتی میللەتی کوردیان پاراست، بەرگریان لە کورد و کوردستان کرد دژی داعش وە پشتگیری لە کاك باڵانبۆ دەکەم بۆ گەڕانەوەی مافی خاوەن ماف کە ئەوەی مافیان لای حکومەتە پشتگیری لە کاك زاناش دەکەم بۆ بڕگەی پێنج وە دەمەوێت لەسەر ماددەی شەش ئەوە بڵێم کە پێشمەرگە هەر دیسان دەگەڕێمەوە سەرپێشمەرگە، چونکە بەدڵ و بە گیان لەگەڵیانم، دەمەوێت ئەوە بڵێم پێشمەرگە شەری کرد مرد فی سبیلی ئەوەی دیسان پەرلەمان و کوردستان و حکومەت هەبێت، کەچی پلەی پێشمەرگە ڕاگیراوە پلەیان نابەسترێت خزمەتیان بۆ هەژمار نەکراوە، وەزارەت بۆ وەزارەتێکی تر لە وەزارەتی پێشمەرگە پلە بەرزکردنەوە نییە ڕاگیراوە کە

بەرگریان كردووە ومردوون بۆ ئەوەی ئەو وەزارەتانە هەبێ كە چی وەزارەتەكانی تر وەك خۆی دەڕوات بەڕێوە، لەگەڵ ئەوەم كە حكومەت پێداچوونەوە بكات لەوە و ئەو هەژمار نەكردنەی یان ئەو كاتەی كە روویشتووە لەسەر پلەكانی ئەوان ئەی ئەوانیشیان بۆ بگەڕێندێتەوە بۆ هەژمار بكرێت ئەوەی تریش بۆ پێشمەرگەی شاخ، چونكە ئێستە لەناو هۆڵی پەرلەمان ڕەنگە زۆر پێشمەرگەی شاخمان لەگەڵ بێت ئەوان نەیان خوێندووە، بۆئەوە پەرلەمان و حكومەتی خۆمانمان هەبێت ساردی و گەرمی و تاڵی زۆر یان چەشت بۆ ئەوەی ئەمڕۆمان هەبێت دروستكەری ئەمرۆن بنیاتنەری ئەمرۆن، بۆیە ئەمن دەڵێم پێشنیار دەكەم لەهەموو پەر لەمانتارە بەرێزەكانیشدا داوادەكە كە پشتگیر بن لەوە پێشمەرگایەتی ئەوان بە بڕوانامە هەژمار بكرێت و بەرگری كردنی پێشمەرگەی ئەمرۆی كە شەری لە جیاتی هەموو مرۆڤ و هەموو جیهان كرد كە پێشمەرگەیە ئەویش ئەویش بە بڕوانامە هەژمار بكرێت و زۆر سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مژدە خان، فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

چەند تەرحێكم هەیە، یەكەمیان پلە بەرزكردنەوە مافی یاسایی هەموو فەرمانبەر و پێشمەرگە و هەموو مووچەخۆرێكە كە بە نایاسایی ڕاگیراوە، پێویستە پێش دەستدان لە پلەی مووچە خۆران بەرزكردنەوەی پلەیان بۆ بكرێت كە ئەمە مافێكی شەرعی خۆیانە ئەمە یەك دوهەمیشیان لە برگەكانی یەك و دوو سێ و چواری ماددەی شەشەم ئەم یاسایە دەست دەدات لە پلە و موچە و ناونیشان و خزمەتی ملیۆنێك و دووسەد هەزار مووچەخۆر كە لە بایۆمەتری ئەو ژمارەیە تۆمار كراوە چۆن دەتوانی ئەم پرۆسەیە ئەنجام بدەیت، هەروەها هیچ لیژنەیەك دیاریكراوە كە جۆنیەتی جێبەجێكردنی ئەم بڕگانە ڕوونبكاتەوە یاخود بە هەر میكانیزمێك بێت هیوادارم بەرپرسانی حكومەت كە لێرە ئامادەن وەلأمی ئەوەمان پێبدەنەوە خاڵی سێیەم ماددەی شەشە برگەی پێنجەمی هەركەسێك بە بریارێكی كارگێری دا مەرززابی یاسایی بێ یان نایاسایی دەپارێزرێ بەپێی ئەم بڕگەیە ئەمە پێچەوانەی یاسای چاكسازییە، كەواتە ئەم بڕگەیە دیفاع لەوانە دەكا كەبەنایاسایی دامەزراون پێویستە بڕگەی پێنجەم لابرێ پێشنیاز دەكەم لابرێ وە پشتیوان لە قسەكانی كاك سیپان و كاك سۆران دەكەم، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سەلمی خان فەرموو.

بەڕێز سلمی فاتح توفیق:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئامانجی گرنگی ئەم یا سایە چاکسازییە، نەك برِینی موو چەی خەڵك ئێمە لە مدەکەی پێشوترا لە سەر دەرماڵە زۆرترین گفتوگۆ، زۆرترین پرسیارمان ئاراستەی بەرێزان لە حکومەتی کورد ستان کردووە، ناکرێ لەئێستادا پشتیوانی بکەین بۆ برِینی موو چەی سەدان کەس کە حوکمەت خۆی پێی داون و خۆی ئەو ئیستحقاقەی پێداون وە دایمەزراندون و فەرمانی کارگێریان هە یە، بۆ یە پشتیوانی قسەکانی کاك سەرکۆ دەکەم لە ماددەی یەکەم هەتاوەکو لەچوارچێوەی وەزیفی گشتیداو ولە دوای ئەوە دە کرێ بەم جۆرەی لێ بکرێ، لەدوای پێداچوونەوە و وردبینی دۆسییەی کەسی فەرمانبەران هەر فەرمانبەرێك پلە و ناونیشانی وەزیفیەکەی بەرزتر بوو لە مافی خۆی ئەوا سەرمووچە و پلە بەرزکردنەوە بە هەموو جۆرێك ڕادەگیر ێت تا ساڵانی خزمەتی دەگاتە ئاستی ئەو پلەی ئێستای بەو مەر جەی برِوانامە کەی رێگە پێ بدات، ئە مە لەو ڕوانگەیەوە دا پێشنیارمان کردووە لەوەی کە ئەو موو چە خۆرە کە گە ندەڵی نەکردووە وە هیچ شتێکی ناياسايی نەکردووە، ئەگەر بێت و فەقەرە یەکی نا یا سایی هەبووبێ ئەوا حکو مەت بۆی کردووە و خۆی بەرپرسیار نییە لەسەر ئەم بابەتە وە دەکرێ پلە و ناونیشانی وزیفەکانیان پارێزراو بن، بەڵام بۆ ئەوەی رێکی بخەینەوە رای دەگرین هەتا وەکو ئەوکاتەی کە پلە و ناونیشانی دەگاتە ئەو ئەو پلە و ناونیشانەی کە حکومەت پێی داوە بەو مەرجەی برِوانامەش ڕێگەی پێبدا وە لە ماددەی چوارەمی ببورە لە برِگەی چوارەم دا کە با سی هەڵوە شانەوە دە کا، بەرا ستی کە سانێکی زۆر هە یە بە هەمان شێوەز ناکر ێت مە سەلەن بەرێوە بەری فەرمانگە کەی یان دائیرە کەی دەخوێند ێت ئا گای لێ بوو و چاوپۆ شیان لێ کردووە، بۆ یە من پێشنیار دەکەم هەڵوەشاندنەکە بکرێت بە غەرامەیەك، بۆ ئەوەی بتوانین رێگە چارەسەرێك بۆ بدۆزینەوە وە لەمەودوا رێگری بکرێ وەلە گەڵ ئەو شدا پشتیوانی قسەکانی بەرێز د شایان دە کەم لە بر گەی چوار بەهەمان شێواز کە لە مەودوا ئە مە جێبەجێ بکرێ، چونکە بەرا ستی نا حەقێکی زۆر دە کرێ بەرام بەر بەوانەی کە هەندێ کەس هەیە لەوانەی بێ ئاگا لەوەی کە ئەم بابەتانە هەیە، مۆلەتانە هەیە، خوێندبێتی لە برگەی پێنجە مدا بە هەمان شێواز قسەکانم لە بر گەی یەکە مدا کرد کەناکرێ ئێمە بەڵێ پشتیوانی قسەکانی بەرێزان کاك بەهجەت کاك سەرکۆ و کاك کاروان دەکەم، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی کاك رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەش باس لەوانە ئەکا کە رێکخستنەوەی پلەی وەزیفی ڕوو نە سەدو حە ڤدە هەزار خانەنشینی لەسەر وەزارەتی پێشمەرگە هەیە، واتا هەشتا هەزار لە سەر وەزارە تی ناوخۆ هە یە، تەبعەن ئەما نە کاتی خۆی بە ناوی پێشمەرگەی دێرین خانەنشین کراون، ئێستا لێرە بە چ میکانیزمێك ئەتوانی پلەی ئەما نە هەڵوەشێنیتەوە زۆربەی ئەمانە بە پلەی ئەفسەر خانەنشین کراون

بەرێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رزگار ئەم ماددەیە بەس باسی فەرمانبەر ئەکا، هەژمارکردنی خزمەت بۆ فەرمانبەر دوای ئەوە باسی خانەنشینیە، ماددەی دوای ئەوە یعنی لە هیچ شوێنێکا باسی ئەوە ناکا باسی وەزیفەیەت ئەکا، یەکێکە لەو وەزیفایا.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

یەعنی هەیە ئێستا ساڵی خزمەتی پێشمەرگایەتی دێرینی بۆ کراوە کە ئەفسەرە، ئایا بە چ میکانیزمێك دەتوانیی ئێستا ئەو روتبەیەی لێ کەم بکەیتەوە پشتگیری لە قسەکانی کاك سۆران عمر دەکەم بۆ خاڵی پێنج هەڵگیرێ پشتگیری لە پێشنیارەکەی کاك علی حمەصالح ئەکەم، هەر وەزارەتێك لیژنەیەکی موختەسی بۆ دیاری بکرێت و پشتگیری لە قسەکانی حەسیبە خان ئەکەم، پێشنیار ئەکەم پڕوانامە نەکرێتە مەرج بۆئەفسەرانی وەزارەتی پێشمەرگە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی زۆر سوپاس، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە رێکخستنەوە و هەژمارکردنی خزمەت لەئێستادا لە هەرێمی کوردستاندا کێشەیێکی زۆر هەیە، چونکە وکو ئاگادارین لە سالانی رابردوو بە هەزاران کەس بە یەك بریار و بە یەك فەرمان تەعین کراون لە مەسلەکی حزبی خراونەتە ناو بواری حکومی و وە دامەزرێندراون وە پلەیان پێدراوە، بۆیە رەچاوی شیاوی یاخود بڕوانامەی بکرێ، بۆیە گرنگە لێرە لەو پێدا چوونەوەیە بەرێزان ئەوەمان بۆ رونبکەنەوە، ئایا ئەوانە چەند دەگرێتەوە بەراستی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆجەنابت، کاك عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من لەسەر ماددەی شەش، برگەی یەکەم و چوارەم قسەم هەیە، چاکردنی موو چەی پێشمەرگە واتا هاتا بکرێت بە هێزەکانی موو چەی هێزەکانی ناوخۆ وە بەپێچەوانەوەی باشکرنی موو چەی خانەنشینی حەقیقی کە ئێستاکانە ئەو هێزانەی پێشمەرگانە دێرینانەی کەوا ئێستا ژیانی خۆیان لە پێناو میللەتەکەی خۆیان ناوە، بەلاَم بەداخەوە ئێستا مووچەیەکی کەم وە هەروەها ئێمە ماف و ئمتیازاتێکی زۆر زۆر کەمیان هەیە.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عوسمان لەم ماددەیا بەس پەیوەندی بە هەژمارکردنی خزمەت هەیە بۆ فەرمانبەران.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

نا ئاخر ناوی پێشمەرگەش تیا هاتووە، چۆن ئۆ تە لێروکا نە ئیشارەت بە پێشمەرگە دراوە بە هێزەکانی ناوخۆ و بە پێشمەرگەش دراوە وە هەروەها ئە تێکۆشەرە دێرینا نەی پێش $3/5$ کە خەباتیان کردووە، پێویستە بەشێوەیەك ئمتیازاتێکی تایبەتی یان مووچەکانین بۆرێك بخرێت کە لە ئاستی ژیان و گوزەرانیان بێت وە هەروەها لەلایەن حکومەتەوە شەهادەیەکی رێزلێنان بدرێت، وەکو برادەران ئیشارەتیان بە شەهادەدا شەهادەیەك رێزلێنان وە مەدالیا یەکی رێزلێنان بکرێت و وە ئە مە لەجیات شەهادەش بۆ خزمەتی خانەنشینییان هەژمار بکرێت وەهەروەها هێزی بەرگری وە خۆبەخشانی شەری داعش ئەو ماوەیان بۆ بە خزمەت حساب بکرێت، وەکو هێزی بەرگری لەسەردەمای شۆرشە یەك لەدوا یەکەکانی میللەتەکەمان خەباتیان کردووە وە ئەوانەش کە خۆبەخشانە شەری داعشیان کردووە، لە حاڵەتێکا فرسەتی دامەزرا ندن ئەگەر لە حاڵەتێکا ببێ بۆ ئەوان بێ وە بۆ شیان بە خزمەت حساب بکرێت وە هەروەها با شکردنی خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ کە لەئێستادا (240) هەزار دیناریان هەیە، یەعنی مووچەی هێزی پێشمەرگە با شە، بەلاّم بەدا خەوە خانەنشینی هێزی پێشمەرگە کوردستان با شە، بەلاّم خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ.......

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ وەختەکەت تەواو بوو، کاك هاوڕێ فەرموو کاك عوسمان وەختەکەت تەواو بوو، کاك هاوڕێ قسە بکە.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم ماددەی شەشە لە بڕگەی یەکەم پشتیوانی قسەکانی کاك سەرکۆ سەلی خان کاك بهجت ئەکەم وە لە بڕگەی پێنجەم پشتیوانی قسەکانی کاك کاروان ئەکەم، ئەم برگە یە مەرکەزی یا سایی تێدا یە وە لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایەدا خۆی ئەگونجێنێ لەگەڵ مانەوەی ئەو برگەیەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی سوپاس، کاك موسلیم فەرموو.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من قسەکەم لەسەر ماددەی شەشەمە لە برگەکانی یەکەم و دووەم وسێیەم و چوارەم بەراستی من بە مادەیەکی زۆر باشی دەزانم وە بەراستی ئەوە دەسپێکێکی باشە بۆ نەهێشتنی و هەڵوەشاندنەوەی زۆرێك لەو کارانەی کە بەنایاسایی کراون لەم پرۆژە یاسایەدا، کە هەدەف و ئامانج لێی رێکخستنەوەی پلە و ناونیشانی وەزیفیە بۆ فەرمانبەران و مووچەخۆران، کە لەناو چینی فەرمانبەرانە خەڵکانێکی زۆر هەن کە بە نا یاسایی و بەدەر لە حەقیشا تائێستا و ساڵی خزمەتیشیان وە بەبێ بوونی خزمەتی فیعلی لە پلەو مەرتەبە و ناونیشانێکدا داندراون کە ڕەنگە شایستە نەبێ پێی وەهەم بارگرانی لێرەدا دروستکردوە لەسەر حکومەت وە لەسەر وەزارەتی دارایی ونادادپەروەرانە هێناو تە کایەوە لەنێوان فەرمانبەران، بۆیە ئۆمێد

دەكەم بەراستی لەرێگەی ئەم چوار برگەیەوە ئەم نا دادی و گرفتە وەزیفیە چارەسەر بكا، بەلاَم لێرەدا بە میكانزمێكی وازح بە لیژنە یەكی د یاریكراو كە بەتەئكید ئەركێكی قوس دەكەوێتە سەر حكومەت بۆ چارەسەركردنی و جێبەجێكردنی ئەم ماددا نە وە ئە مەویٚ لێرە پشتگیری خۆشم بر گەی پێنجم بۆبرای بەرێزم كاك سۆران و كاك علی دربڕم بە لابردنی ئەم برگە یە و، بەرا ستی زۆر زەروری شە پێویست دە كا پ لە بەرزكرد نەوەی فەرماذ بەران كە لە 2015 ەوە وە ستێنراوە، بگەرێندرێ تەوە كە حەقێكی شایستەی فەرمانبەرانە كە ئێستا نەماوە، زۆر سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك یاسین فەرموو.

بەرێز یاسین خضر طە:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەناوی خودا ولاهی من هیچیان بۆمن نەهێشتووە ئەو برادەرا نە، بەلاَم دە مەویٚ لە پشتگیری دە سپێبكەم پشتگیری كاك سۆران دە كەم كاك علی، كاك عبدالستار، كاك مەم، كاك حكمت، كاك زا نا، كاك سیپان، حە سیبە خان، سەر چنار خان، بەلاَم من دە مەویٚ دوو تەرحی دیكە بكەم، ز یاد بكەم بۆ ئەم یا سایە هەمووشیان ووت پێوست ناكا لە ماددەی شەش رێكخستنەو و هەژماركردنی، بەلاَم ئەوانەی من پر سیارەك لە وەزیری دارایی دەكەم ئەوا نەی كە خز مەتیان هێناوە تەوە، بەلاَم لە ئەساسیشدا خزمەتە كەیان نییە، بەلام لایەنیكی سیاسی بۆی هێناونەتە ئەوجە ئا یا پێنج ساڵە هە یە دە ساڵە لە خالٚی دووە مدا دە مەویٚ شتێكی دیكە پێشنیار بكەم فەرمانبەرێك هەیە لە وەزارەتێك و فەرمانبەرێكی دیكە هە یە لە وەزارەتێكی دیكە هەردووكیان شەهادەی سەرەتاییان هەیە، بەلاَم لەو وەزارەتەی بۆ نموو نە خوێندنی بالاَ یە معا شەكە زۆر بەرزە، بەلاَم لە وەزارەتەك كە خانەی رۆشنبیرییە مندالانە، لە وەزارە تی رۆ شنبیری مەعا شەكەی زۆر كەمە، شتێكی دیكە دە مەویٚ پێشنیایر بكەم ئەو پێشمەرگانەی كە هەموومان دەزا نین ئەو لێرە چەن پێشمەرگەی كۆنی تێدایە ئەو پێشمەرگە تاجی سەرە، بەلام بەراستی قائیمە كە وەختی خۆی هەبووە پێش (5ی 3) ئی هەموو لایەنە سیاسییەكان هەق وایە معامەلە لەكەل ئەو قائیمە یە بكریٚ، نەك خەلٚك هە یە پێشمەرگە نە بووە بەناوی پێشمەرگەی ناوی پێشمەرگەی نا شیرین كردووە خانەنشین كراوە، یەعنی ئەوا نەش لا بدرێن نالێم مەمعا شیان ببردریٚ با لە كارو باری كۆمەلاَ یەتی بیا ندرێتیٚ نەك بەناوی ئەو پێشمەرگەی كە هەموو سەروەت و سامان و ژ یانی خۆی لەناو بن بەردان بردووە تە سەری، شتێكی دیكە پێشنیار دەكەم بۆ وەزیری دارایی ئەو پارەیەی كە پاشەكەوت كراوە هەم بۆ حكومەت باشە هەم میللەتیش باشە ئەو فەرمانبەران چەكیان بۆ بكریٚ، بەلاَم لە وەزارەتی دارا یی لە باتی پارەی ئاو و كارە با و زەریبە لێیان وەربگیریٚ یعنی گوێم لێبوو واللە بۆیان كراوەتە چەك، بەلاَم ئەگەر چەگ با هەر هەبیٚ یەعنی چی، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك لوقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی شەش لە برگەی یەك پشتیوانی لە بۆچوونەكەی كاك سەركۆ ئەكەم، كە ئەمانە پلەكانیان رابگیرێ سەرمووچەو ئەوانەی بۆ نەبەسترێ تاكو پلەكەیان ئەگاتە ئاستی ئەو پلەی بەدەستیان هێناوە وە سەبارەت بە برگەی پێنجەم لە ماددەی شەشەم ئەم برگەیە زۆر روونە كە ئاماژە بەوە ئەكا كە ئەمانە پێگەی یاساییان هەیە وە موولزەمیش كراون كە لەگەڵ ئەحكامەكانی ئەم یاسایە خۆیان بگونجێنن، ئێمە مادام نوێنەری خەڵكی كوردستانین وە ئامانجمان ئەوە نییە بێین با بڵێین مووچەی خەڵك ببرین یاخود ئامانجی ئێمە لە پەرلەمانی كوردستانەوە ئەبێ پشتیوانی لە هەنگاوێك بكەین بە كە تەنها ئامانجمان مووچە بڕینی خەڵك بێ، بەڵام ئامانجمان چاكسازیە مادام مولزەم كراینە لەگەڵ ئەحكامەكانی ئەم یاسایە بگونجێنین، كەواتە ئەمانە ئەم كەسانە نین كە دەوام نەكەن یان فرسەتی دەوامكردنیان پێ نەدرێ وەكو بەشێك لە برادەرەكان ئاماژەیان پێدرا ئەوە نوقتەیەك نوقتەیەكیتر بەداخەوە بەشێك لە برادەرەكان زۆر هێرشێك ئەكەن بۆ سەر كادری كادری حزبی كادیری حزبیش رۆڵەی ئەم وڵاتەن، بۆیە ئەمە كارێكی ناڕەوا، یە، بۆیە بۆ مانەوەی برگەی پێنجەم پشتیوان لە بۆچوونی كاك بەهجەت كاك سەركۆ كاك كاروان سلمی خان كاك هاورێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵی شنۆ خان فەرموو.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە بەشی شەشەم رێكخستی هەژماركردنی خزمەت پشتگیری لە هاورێكانم كاك سەركۆ كاك كاروان كاك بهجت سلمی خان و كاك عوسمان و كاك لوقمان ئەكەم، وە هەروەها پرسیارێكم هەیە لە بەرێزان لە ئەنجومەنی وەزیران، سەبارەت بە ئەوەی كە ئایا بەپێی یاسا راوێژكرا و مدیر عام یەك تعریفیان هەیە، بەڵام بۆ چی جیاوازی هەیە لەنێوان ئەو راوێژكارانەی كە لە ئەنجومەنی وەزیرانن و لەدا مەزراوەی سەرۆكایەتی هەرێمن و ئەوراوێژكارانەی كە لە پەرلەماندا هەن لەرووی مووچە و ئمتیازەوە جیاوازی هەیە....

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هیچ جیاوازیان نییە.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

زانیاریمان هەیە كە جیاوازیان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هیچ جیاوازیان نییە، پەرلەمان من ئەزانم هیچ جیاوازیان نییە زۆر سوپاس، د شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

د یارە مەوزوعی عەلاوە و تەرفیع زۆر با سکراوە، من پ شتگیری لەوە ئە کەم کە بگێردرێ تەوە و دە ستپێبکاتەوە، چونکە ئەوە جۆرێکی ترە لە پا شەکەوتا لە را ستیا ئێستا حکو مەتی هەرێم دوو جۆر پا شەکەوتی لە ئە ستۆ دا یە یەکێکیان ئەوەی کە رایگر توە کە پا شەکەوتی موو چەیە ئە مەی تر یان کە بەردەوا مە پا شەکەوتی عەلاو و تەرفیـعە بەرا ستی ئە مە ئە گەر تە قدیراتی بۆ بـکەی بۆ دا هاتوو ئاوا بەردەوام بێ ئەو برە پارە یە چەند کەڵکە ئەبێ بەرەو دا هاتوو کە نازانین کەی ئەوە ستێ وا تە کەی ئەوەستێ پێنەدانی عەلاوە و تەرفیع، بۆیە لە مادەی شەشا بڕگەی یەکەم زەروورە کە ئێرە پێم وا یە جـێی خۆیەتی تەئکـید لە سەر کێرا نەوە و دە ستپێکردنەوەی عەلاوە و تەرفیع بکرێ تەوە سەبارەت بە بڕ گەی پێنـجەم ر ێك پێ چەوانەی مەبادئی ئەم یا سایەیە، یەعنی ر ێك پێ چەوانەی ئامانجەکاذ یەتی کە باس لە دادپەروەری ئەکا بۆ کە لەبەرئەوەی بەڵی ئامانە بڕیاری کارگێریان هەیە، بەلاَم شوێنی دەوامکردنیان نیـیە کە ئەو مخالەفەی یاسایە، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوەیام پشتگیری لە بۆ چوونەکەی سەر چنار خان و کاك سیپان و کاك سۆران و کاك علی و کاك جلال و د . اسماعیل دەکەم بۆ لابردنی بڕگەی پێنجەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی زۆر سوپاس، کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێ شنیاز ئە کەم بۆ قەرەبووی چوار ساڵی قەیرانی دارا یی فەرماذ بەران وە هێزە کانی پێ شمەرگە مامۆستایان لەگەڵ هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ، لەرۆژی یعنی میکانیزمـێك بدۆزرێ تەوە بۆ پـێدانی پلە یەك وەزیفی یان وەکو قەرەبوویەك، چونکە باس لەوە ئەکرێ کە قەرەبووە مادديە کە تاکو ئێ ستا تەنها وە کو شتێکی حـسابی و ئەوا نە ئەوە ئەکرێ لە دا هاتوودا، بەلاَم ئەوی کە هە یە، بۆ یە پـشتیوانی هێزە کانی ئاسایشی ناوخۆ پێشمەرگە و لە گەڵ فەرماذ بەرانی مەدەنی زاذ یدە مامۆ ستاین بۆپـشتیوانی ئەما نە یا بۆ قەرەبووی ئەمانە وا بکرێ کە میکانزمێك بدۆزرێتەوە بۆ پێدانی پلەیەکی وەزیـفی وە پـشتگیری قـسەکانی کاك علی و کاك سۆران ئەکەم، بۆ لەسەر ئەوەی هەر وەزراەتێك لیژنەیەکی تایبەتی هەبێ بۆدوادا چوون و متابە عەکردنی یا چاودێری کرد نی ئەو مادده و برگا نەی کە پەیوە ندی هە یە بە وەزارەتەکانیا نەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر کازم بەڵی ئاخیر کەسە.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو تێبینیانەی من هەمبوو لەلایەن ئەم بەڕێزانەوە تەرح كرا، لەبەر ئەوە پشتگیری ئەم بەڕێزانە ئەكەم هەریەك لە بەڕێز مژدە خان و كاك سیپان و كاك سۆران و كاك دكتۆر شێركۆ و كاك كاوە و سەرچنار خان و كاك دكتۆر اسماعیل، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

رووپاك خان ناومان خوێندەوە لێرە نەبووە و ئێستاش لێرە نییە ئاخیر كەسیشە، بەڵێ بەڕێز وەزیرەكان بەڕێزان جەنابیشت لێرە نەبووی كاك وەیسی.

بەڕێز وەیسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كە بەنسبەتی ئێمەوە گرنگ بووبێ لەم ماددەیە بە موختەسەری من عەرزتان كەم، هەر لەم ماددەی یەكەمەوە بەرەو دوواوە ئەو خالانە یا حالەتانەی كە لە ماددەی یەكەما تەحدید كراوە، پێداچوونەوە و ڕێكخستنەوەی پلەیە بۆ نموونەتان بۆ باس بكەم مەسەلەن هەمانە جارێ بەپێی یاسا ساڵی خزمەت بۆنسبەتی پێشمەرگە لە شانزە ساڵیەوە دەستپێئەكرێ، هەیە ساڵی پێشمەرگایەتی هێناوەتەوە ڕەنگە عمری (10) ساڵ بووبێ، بۆ نموونە مەسەلەن بۆ ساڵی ئاوارەیی لە (18) ساڵەوە حساب دەكرێ وەختێك كە ئەو هێناوەتەوە، ڕەنگە عمرێكی یەكجار كەمی هەبووبێ، مەبەست لێرە ڕاستكردنەوەی ئەو نەوعە حاڵەتانەیە ئەمەش كە ڕاستئەكرێتەوە تەبعەن ئەبێ قاعیدەیەكی قانونی هەیە، (من استقبل شیئاً قبل اوانە عقب بحرمانە) یعنی قاعیدەیە ئەبێ بیخەیتە سەر ئەسلەكەی معامەلەكەشی، بۆیە ئەبێ وەكو خۆی لێبكەیتەوە ئەوەی لەو ماددەیە هاتووە لەسەر ئەو ئەساسەی ئەو قاعیدەیە هاتووە، مەسەلەن حالەتێكی ترمان هەیە لەم ماددە یادا كە ئەیەوێ ڕاستیكاتەوە ئەوەیە فرز نا كە سێكمان هەیە لە وەزیفەیەكی معەیەنە بە دە ساڵ ئەبێ بووبێ بە فەرمانبەری پلە بۆ نموونە پێنج ئەم كراوە بە فەرمانبەری پلە دوو، یعنی لە ئستیحقاقی خۆی كە جانبە قانونییەكەی خۆی زیاد بازێكی یاوە چۆتە پێشتر، قسەكە لەسەر ئەوەیەی كە ئەوانە ڕاستكرێتەوە لەسەر مەوزوعی خوێندن و ئەوانە بە وازحی بەپێی تەعلیماتی حكومەتی هەرێمی كوردستان ئەوانەی لە ئیجازەیان هەبووە بۆیان حساب ئەكرێ بە خزمەت بۆیان حساب ئەكرێ، بەلام بەهۆی ئیجازەی خوێندنی نەبووە خۆی ڕۆیشتووە ئەوانە بۆیان حساب ناكرێ بۆچی؟ چونكە لەو فەترەیە ئەوەی كە ئیجازەی كردووە استحقاقی لەسەر مووچەكەی و لەسەر هەموو شتێك لێی بڕاوە بە مستەمری لێ براوە، بەلام ئەوەی كە دەوامی نەكردووە لێی نەبراوە، بە ئیجازەی، بە بێ مووچەی كردووە یا اجازەی خوێندنی كردووە بە بێ هین، مەسەلەن حالەتمان هەیە خۆی موزەفە دەوامی بەیانیانی كردووە ئەم دووانە تەعاروز ئەكا لەكەڵ یەكتری ئەگەر موەزەف بووە چۆن دەوامی بەیانیانی كردووە یائەگەر وەزیفەكەی بۆ نموونە لە سلكی ئەمیایە ئێواران دەوامی كردووە لەگەڵیشیا خوێندویەتی، ئەو دووانە تەعاروز ئەكا بەیەكەوە، ئەو حاڵەتانە حسابی بۆ نەكراوە ئەساس

فكره كه ئەوە يە هەر پلە يەك بەنايا سايى وەرگيرا بىٚ را ستبكرێتەوە، يعنى ئه مه جەو هەرى ئەو مادە يە بەشێوەيەكى گشتى ئەوەى پێم وابىٚ لە هەموو وەزارەتێكيش بڕيارێكمان هەيە كە ليژنە يەك موراجە عەى هەموو ئەوانە ئەكاتەوە تەنانەت نەك هەر ئەوە، تەنانەت بە هەيكەلى ئيدارى هەموو وەزارەتەكاشا ئەكرىٚ هەيئەتێكە كە هەم وەزارەتەكان راسپێرداو هەم لە ئەنجو مەنى وەز يرانيش هەيئەتێكى بۆ درو ستكراوە، لەبەر ئەوە من پێمان باشە ئەو ماددەيە وەكو خۆى بمێنێتەوە سوپاس بۆ ئێوەش

بەرێز د. رێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەڵىٚ زۆر سوپاس بۆ جەنابت، بەرێزان پشوويەك وەرئەگرين سەعات (3) دێينەوە.

پاش پشوو

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەڵى بەڕێزان دەست بە دانيشتنەكەمان دەكەين، فەرموون ليژنە تايبەتمەندەكان، ماددەى حەوتەم، .

بەڕێز زياد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەشى حەوتەم

بوارى خانەنشينى

ماددەى حەوت:

يەكەم: يەكخستنى خانەنشينى ئەوانەى لە خوارەوە ئاماژەيان پێدراوە، لەڕووى مەرج و پێداويستييەكانى خانەنشين بوون، بە هەمان مەرج و پێوەرەكانى خانەنشينى فەرمانبەران لە پلە گشتيەكانى وەزيفە لەسەر ميلاكى شارستانى سەربازى هێزەكانى ئاسايشى ناوخۆ، سەرۆكى هەرێم، سەرۆكى پەرلەمان، سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران، جێگرەكانيان، ئەندامانى پەرلەمان، وەزيرەكان، ئەوانەى بە پلەى ئەوان و بريكارى وەزارەت و ئەوانەى مووچەى بريكارى وەزير وەردەگرن و خاوەن پلە تايبەتەكان و بەڕێوەبەرى گشتييەكان و، ئەوانەى بە پلەى بەڕێوەبەرى گشتى و ئەوانەى مووچەى بەڕێوەبەرى گشتى وەردەگرن، سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى پارێزگاكانى هەرێم و گشت ئەو كەسانەى كە بەپێى خشتەى كارپێكراوى مووچە لە هەرێمى كوردستان، مووچە و دەرماڵەى هەردوو پلەى باڵاى (أ و ب) وەردەگرن، لەسەر ميلاكى شارستانى و سەربازى هێزەكانى ئاسايشى ناوخۆ، دووەم:

خانەنشينى هەژمار دەكرێت بۆ ئاماژە پێدراوان لە بڕگەى يەكەمى ئەو ماددەيە بەمشێوەيەى لاى خوارەوە،

1- ڕێژەى لە 25٪ لە كۆى دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەى لەكاتى خزمەتدا وەرى دەگرين.

2- ڕێژەی 2,5٪ لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە، ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەردەگیرێت و دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی بۆ هەر ساڵێکی خزمەت.

3- شایستەی مووچەی خانەنشین نابێت لە ڕێژەی 70٪ لە کۆی گشتیدا دوا مووچەو دەرماڵە ئەوەی لەکاتی خزمەتدا وەری دەگرێت.

سێیەم: هەژمارکردنی ماوەو خزمەتی خولی پەرلەمانی بۆ هەموو مەبەستەکانی سەر مووچەی بەرزکردنەوەی پلەو خانەنشینی بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی ئارەزوومەندانە دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەکانیان.

چوارەم: حوکمەکانی ئەو ماددەیە هەموو ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە لە بڕگەی یەکی سەرەوەی ئەو ماددەیەدا ئاماژەیان پێدراوە، لەپێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە، خانەنشین بوون، پێویستە بگونجێن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەو یاسایە، بۆ ئەوانەشیان کە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتوەتە (15) ساڵ تاوەکو 3 ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەکەیان، بۆئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی، بە مەرجێك بڕی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەڕێز دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە گفتوگۆ بکات، دەستی هەڵبڕێ، بەڵێ بەڕێزان، ئەم بەڕێزانە ناویان نووسیوە (د. کازم، د. شێرکۆ، د. محی الدین، د. اسماعیل، کاك سیروان، کاك ابوبکر، کاك کاوە، هلز خان، سەرچنار خان، کاك مەم، مژدە خان، کاك سیپان، کاك سۆران، کاك عبدالستار، کاك علی، کاك جمال، د. هەورامان، ئاشنا خان، کاك بالأمبۆ، کاك عوسمان، کاك بەڵێن، کاك جلال، کاك سەرکۆ، سلمی خان، کاك عوسمان سێبەری، کاك کاروان، کاك دابان، دکتۆرە شایان، گولستان خان، کاك یاسین، شیرین خان، کاك گۆران، کاك لقمان، کاك ئومێد، کاك جلال، کاك بهجت، کاك باپیر حسیبە خان، د. ڕێبوار، کاك زانا، د. زێدان، ڕۆژان خان، کاك پێشەوا، کاك سروان، کاك حاجی سفین، کاك نزار، جوان خان، کاك شوان، گوڵێزار خان، کاك شێخ زاهیر، کاك عبدالسلام، کاك محسین، کاك هیمداد، کاك مەلا وەیسی، کاك ئازاد، کاك شاخەوان)، بەڵی د. کازم فەرموو.

بەڕێز د. کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی حەوتەم، ئێمە پێشنیار دەکەین، کە زۆر بەڕوونی پێشنیار دەکەین، کە ئەو ماددەیە بەم شێوازەی لێ بکرێت، کە کۆتایی بێنێت بە خانەنشینی پلە باڵاکان، هەر لە پەرلەمانتار هەتا وەزیر و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی هەرێم و جێگرەکانیان و ڕاوێژکار و مودیر عام و هەموو پلە باڵاکان، خانەنشینەکەیان کۆتایی پێ بهێندرێت، یەك خانەنشینی موەحەد هەبێت بۆ سەرجەم فەرمانبەران بە ئەوانەشەوە کە ئێستا ناو دەبرێن بە پلە باڵا، کە گەیشتنە تەمەنی خانەنشینی کە ئێستا (63) ساڵە، ئەوکاتە خانەنشین بکرێن، ئەوەی کە لە بڕگەی دووەمدا باسکراوە ڕێژەی لە 25٪ لەکۆی مووچەو دەرماڵە و ڕێژەی لە 2,5٪ بۆ هەر ساڵێك و ئەوانە، کە دەگاتە ئەو لە 70٪ ڕێژەیەی کە داندراوە

بۆ ئێستا دەكاتە نزیكی (5) ملیۆن و (750) هەزار دینار، لەبەرئەوەی ئێمە پێمان باشە كۆتایی پێ بهێندرێت، ئەو بڕگەیەش لابرێت، سەبارەت بە سێیەم: وای لێ بكرێت كە هەر پەرلەمانتارێك یان پلە باڵایەك یان وەزیرێك یان ئەو فیئانەی كە لە بڕگەی یەكەمدا بە پلە باڵا ناویان براوە، ئەگەر پێشتر فەرمانبەر بوو بێتن بگەڕێنەوە سەر كارەكانی خۆیان، ئەگەر كارێكی تریان هەبوو بێت بگەڕێنەوە سەر كارەكەی خۆیان، ماددەی چوارەمیش كە باسی حوكمەكانی ئەو ماددەیە دەكات، كە سیفەی ئەوەی هەبێت، كە بگەڕێتەوە بۆ پێش خۆشی بە هەمان شێوە، ئەو پلە باڵایانەش كە لە ساڵانی رابردوودا، بە هەموو فیئەكانەوە، لە پەرلەمانتار و لە وەزیر و لە سەرۆكی هەرێم و سەرۆكی حكومەت و جێگرەكانیان و موستەشار و مودیر عام و ئەوانە هەر هەموویان خانەنشینەكەیان هەڵبوەشێندرێتەوە بە هەمان یاسای خانەنشینی كە فەرمانبەرێكی ئاسایی، مامۆستایەك، پێشمەرگەیەك، پزیشكێك، كارمەندێكی فەرمانگەی كارەبا ئەوانەی پێ خانەنشین دەكرێن، بە یەك یاسا بۆئەوەی كۆتایی بێنین بە شتێك بەناوی خانەنشینی پلە باڵا و جیاوازی چینایەتی، چونكە ئێستا بەپێی ئەو بڕگەیە كە داندراوە، بەپێی ئەو ماددەیە داندراوە، خانەنشینی پەرلەمانتار و وەزیرێك بۆ نموونە دەكاتە (5) ملیۆن و (700) هەزار، بەڵام خاوەن پێداویستیەكی تایبەت (120) هەزار دینار وەردەگرێت، خانەنشینیەكی هێزەكانی ناوخۆ و ئاسایش و پۆلیس و ئەو چین و توێژانە (220) هەزار دینارە، كە نزیكەی (16) ئەوەندەی خانەنشینی ئەوانە، لەبەرئەوەی پێمان وایە كۆتایی بە خانەنشینی پلە تایبەت بهێندرێت بە هەموو شێوەیەك، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرمان.

دیارە بابەتی خانەنشین بوونی پلە باڵاكان زۆرترین موشتومڕی لەسەرە، لەنێو كۆمەڵگەی كوردەواری، ئەوەش بەڕاستی بەشێكی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، كە نادادگەریەكی زۆر هەیە لەنێوان مووچەی پلە باڵاكان و فەرمانبەرێكی ئاسایی و خانەنشین بوونی پلە باڵایەك و فەرمانبەرێكی ئاسایی، من پێم وایە بێجگە لەوە كە من ڕەئی خۆمان دەڵێین، بێجگە لەوە پێویست دەكات، كە ئێمە چاو خشاندنەوەیەك بكەین، دواتر لە ماددەكانیكە بە كەمترین خانەنشینی، بۆئەوەی كە بەڕاستی، چونكە خەڵكێك ئەگەر وەزع و گوزەران و بژێوی ژیانی باشتر بێت، لەوانەیە ئەویش هەندێك شت تەحەمول و تەقەبولی زیاتر دەكات، بۆیە لەگەڵ ئەو كە ئەو بابەتە خانەنشینی ئاسایی هەر فەرمانبەرێك لە (400 تا 500) هەزار كەمتر نەبێت، ئەوەی كە پاشەكەوتی مووچە هەر چۆنێك بێت ئێمە لە دواتر كە دێتە پێشەوە، بەشێوەیەك لە شێوەكان حكومەت بچێتە ژێر باری ئەوەی كە بگێردرێتەوە، بەڕاستی بۆ چەسپاندنی دادگەری، بەهیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوەین لەو پرۆژەیە هەیە، بەمشێوەیەی ئێستا ئێمە كە ڕای خۆمان دەڵێین لەگەڵ داین، كە هێناندنەوەی دادپەروەری زیاترە، كەم كردنەوەی مووچەی خانەنشینی پلە باڵاكان بەرێژەیەكی زۆر بگاتە

ئاستێك، كە خەڵك پێی باش بێت و مەعقولیش بێت، مەنتیقیش بێت، یەکەم: پلە باڵاکان ئەوانەی کە تەمەنیان ساڵانی خزمەتیان هەیە یان تەمەنیان لە (45) ساڵ کەمترە پێکەوە بە 15%ی کۆی دوا مووچەیان (1,5) بۆ هەر ساڵێکی خزمەتیان بەپێی بڕوانامەکانیان دەبێت ئەوە یەك، دوو ئەوانەی تا خولی پێنجەمی پەرلەمان تەمەن و ساڵانی خزمەتیان ناگاتە (45) ساڵ و (15) ساڵی خزمەت، نابێت کۆی خانەنشینیان لە 25% تێپەڕێت، خاڵی یەکەم ئێمە لەگەڵ ئەوەشداین کە نابێت ئەم خانەنشین بوونە، مووچەی خانەنشینەکەی لە 50% تێپەریێت، خاڵی سێیەم نابێت کۆی خانەنشینی ئەوانەی تەمەنیان گەیشتوەتە (45) ساڵ (15) ساڵ یان زیاتر خزمەتیان هەیە لە 50%ی کۆی دوا مووچەیان کە ئێستا باسم کرد تێپەڕێت، بۆیە بەمشێوەیە لەگەڵ ئەو پرۆژەیەداین، بەڵام ئەگەر بەمشێوەیە نەبێت ئێمە لەگەڵی نین، پشتگیری ناکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە دوو دەقیقەکەی خۆمدا بەکورتی مەوزووعی خانەنشینی باس دەکەم، چونکە زەرووره تێگەیشتنمان بۆ مەوزووعی خانەنشینی ڕوون بکەینەوە، کە بریتیە لە ئیستیقتاعاتی مانگانە، کە دەبڕدرێت لە مووچە خۆر، دواتر وەکو دەینێك کە شروتی خانەنشینی تێدا هاتەدی پێی دەدرێتەوە، واتە ئەوەی کە (40) ساڵە مۆزەفی کردووە دوای ئەوە خانەنشین دەکرێت، لەبەرئەوەی کە تەمەنی هەیە، خزمەتی پێویستی هەیە، ئەو ئیستقتاعی مانگانەی لێ براوە لەو (40) ساڵەی خزمەتەی، ئەگەر بێت و ئێمە خەرقی ئەوە بکەین، کەسێك بێنین بە (4) ساڵ خانەنشینی بکەین، بە هەر عوزرێکەوە لە هەر مەرتەبە و مەکانێك بێت، وەکو ئەوە وایە لە پارەی ئەومان وەرگرت بێت، بۆمان بڕی بێت و دابێتمان بەو کەسە، سیستەمی خانەنشینی نیزامێکی موەحەددە بەڕێزان، ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکگرتوو دەمانەوێ بە هەموومانەوە بیپارێزین، بە هەموو فراکسیۆنەکانەوە بیپارێزین، لە بڕگەیەك لە ماددەی حەوتدا بڕگەی یەکەم، مەوزووعی خانەنشینی عیراقی موەحەد، ئێمە جەخت دەکەینەوە لەسەرئەوەی کە یەك سیستەمی خانەنشینی لەنێوان مۆزەفێکی ئاسایی و پلە تایبەتێکدا هەبێت، یەعنی ئەو پێوەرانەی مۆزەفێکی ئاسایی خوارەوە پێی خانەنشین دەبێت، بە هەمان پێوەر پلە تایبەتەکان و پەرلەمانتار و وەزیر و بەرەو ژوور خانەنشین بکرێن، لە بڕگەیەك لە ماددەی حەوتدا بڕگەی یەکەم، پێمان باشە لە پلە تایبەتەکاندا بەڕێزان دادوەران و داواکارانی گشتیشی تێدا بێت، چونکە سەرۆکی هەرێمی تێدا بێت و سەرۆکی حکومەتی تێدا بێت، سەرۆکی پەرلەمانی تێدابێت، وەزیرو پەرلەمانتاری تێدا بێت، تەبعەن لەگەڵ ڕێزمدا بۆ بەڕێزیان کە دادوەران و داواکارنی گشتی، بێگومان تەقدیری جهودیان دەکرێت، بەڵام وەکو هەموو پلە تایبەتەکانی تر بێنە ناو فەقەرەی (أ)، لە چواردا لە بڕگەی چوارەمدا کە باس لە ئیزافەی (3) ساڵ دەکات، دیارە (3) ساڵ

بۆ ئەوانەیە کە دەگەنە سنی تەقاعودی کە (63) ساڵە بە ئیجباری، ئەگەر (12) ساڵ خزمەتی هەبوو ئەوە (3) ساڵی بۆ ئیزافە بکرێت، ئێمە لەگەڵ ئەو بڕگەیەدا نین، ئەمانەوێ ئەو دوو دێڕە لابرێت، لەو شوێنەی کە دەڵێت ئەوانەش کە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتووەتە (15) ساڵ، هەتاوەکو ئاخیر، کە دەڵێت بڕی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات، ئەوەش لابرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاک علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە تەقاعودی لە دونیادا هەم سیستەمە، هەم مەبادیئە، هەم کۆمەڵێك پێوەری دیاریکراوە، یەکێك لە دیارترین پێوەرەکانی تەقاعودی لە دونیادا جیاوازیە لەنێوان پێوەری مووچەش تەبعەن نەك تەقاعودی، کەمترین مووچە و زۆرترین مووچە، بەداخەوە ئەوەی کە لە ڕابردوودا گوزەراوە بۆ نموونە ئەگەر شەهیدان وەرگرین زۆرترین (6) ملیۆن و کەمترین (250) هەزار فروقاتەکە (24) هێندەیە، بەدڵنیاییەوە بۆ بەرزترین تەقاعودی پلە باڵا و نزمترینی نزیکەی (40) هێندەیە، ئێستا بە خۆشحاڵییەوە ئێمە دەور دەبینین، بۆئەوەی ئەو فروقاتە تا ئەتوانین کەمی بکەینەوە، واتە ئەوەی کە لە ماددەی ئایندا زیادی بکەین ئەوەی (200)، ئەوەشی زۆرە، ئەوەشی مەشمولە تەبعەن نەك مەشمول نیە، تەمەن و ساڵێ خزمەت تا ڕادەیەکی بەرچاو کەمی بکەینەوە، بەڕێز مامۆستا عبدالستار کۆمەڵێك پێوەری باشی باس کرد، سەرباری تەئیدی بۆچوونەکانی، ئەگەر ئێمە عامتری بکەین، ئەوە مامۆستا وتی بۆ پلە باڵاکان بێت، بۆ کۆی پلە باڵاَ و تایبەتەکان قانونی دیسان تەئکید دەکەمەوە ئەو خاڵەی زۆر گرینگ بوو، قانونی خدمەی مەدەنی بەسەر هەموویدا جێبەجێ بکەین بە دادوەرەکانیشەوە، قانونی خدمەی مەدەنی فکرەی ئەوە، ئەوە دوو، سێ فکرەیە هەموو بگرێتەوە، ئەگەر لە ئاینده جەنابتان ئامادەی قانونی مەدەنی خدمەی عام، ئەوەی مۆزەفێك و قانونی تەقاعودیە عەفو، ئەوی بۆ خدمەی عام ئەوەی خزمەتی گشتی کردووە بۆ مۆزەفێك و مامۆستایەکی زانکۆ و مودیر عامێك و فەرمانبەرێك و خزمەتگوزارێك، فکرەکەی من ئەوەیە ئێوە خۆتان وتتان کەوا بکەین قانونێکی مەشمول بێنین هەمووی بگرێتەوە، ئەگەر هەمووی بگرێتەوە ئەو ئۆتۆماتیکی بکەوێتەوە زمنی ئەوەوە، ئیزافەتان بۆ خاڵەکانی بەڕێز مامۆستا عبدالستار ڕەنگە زۆر کەس پێیان وابوو بێت نابێت تەقاعودی بێ لە چ تەمەنێکدا، چ لەو خولە، چ لە خولی پێشوو، بۆیە پێمان باشە فۆرمێکی تایبەت پڕ دەکرێتەوە بۆ هەموو ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت بگەڕێنەوە سەر کاری پێشوویان، یاخود دەیانەوێ خانەنشین نەبن، فۆرمەکەش لەگەڵ دەرچوواندنی ئەم یاسایە، خاڵێکی تریش کە لای من گرینگ و چارەنووس سازە، ئەگەر لە خوولی سێیەمدا ئەو بکرایە ئێستا موناقەشە نەدەبوو، لە خوولی چوارەم بکرایە ئەو موناقەشەیە نەدەبوو، لە خوولی ئاینده، لە خولی شەشەمی پەرلەماندا تەقاعودی بۆ ئەوانەیە کە مەرجی تەمەن، ساڵی خزمەت، هەموو ئەو پێوەرانەی تێدایە باسمان کرد بۆئەوەی لە ئێستاکەوە ئەوەی

خۆی هەڵدەبژێرێت ئاگادار بێت، ئێمە بۆ ئەوەمانە خۆمان تەقاعود بین خەڵکی تر تەقاعود نەبێت، بەدڵنیاییەوە ئێمە مانان ئەو سیستەمەش باوەڕمان وایە بەسەر خۆمانی ئێستاشدا جێبەجێی بکەین، بۆیە دڵنیاتان دەکەمەوە فەلسەفەکە ئەوەیە کەمترینی بکەینە زۆر، زۆرەکە بەرەو ئەوە بڕۆین مەشمولی بکەین بە قانونی خدمەی مەدەنی عیراق، سەرباری بۆچوونە باشەکانی بەڕێز مامۆستا عبدالستار، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی حەوت بڕگەی دووەم، ئێمە پێش هەموو شتێك بڕگەی دووەم بە تەواوەتی ڕەت دەکەینەوە، کە سەرەڕای جوهد و ماندی بوونی لیژنەی دارایی ئەو پرۆژەیەی کە لە حکومەت هاتووە، هەموو حیساباتەك و دیراساتەکی تێدا کرایە، بەلاَم بە تەواوەتی بڕگەی دووەم ڕەت دەکەینەوە بۆ ڕەتکردنەوەی بڕگەی دووەم، بە تەواوی پشتیوانی لە بۆچوونی هەردوو بەڕێزان مامۆستا عبدالستار و کاك علی حەمە صالح دەکەم، کە دەکرێت لە بۆ بەرجەستە کردنی دادپەروەری لە بڕگەی دووەمدا ئەو پێوەرانەی بەڕێزیان باسیان کرد ببنە ئەساس و بنەما، ئەوکات ئێمە دەتوانین قسە بکەین لەوەی کە ئێستا پلە بالاَکان بە 80٪ی مووچەیان خانەنشین دەبن بە یاساکانی بەرکار لە هەرێمی کوردستان، بەلاَم لەوکاتیدا لە 15٪ خانەنشین دەبن ئەوانەی کە مەرجەکانیشیان تێدایە لە 15٪، ئیتر لە بۆ بەرجەستە کردنی عەدالەت ئەوکاتی ساڵانی خزمەت هەروەها بڕوانامە ڕەچاو دەکرێتن تەئکید لەسەر ئەو بۆچوونەی دوێنێشمان دەکەینەوە، کە ئێستا ئێمە بەڕێزان پەرلەمانی کوردستان، ئەو پەرلەمانە بەڕێزەو ئەندامەکانی گفتوگۆ لەسەر پرۆژەیەك دەکەن پرۆژەیەکی حەیاتی ئەو وڵاتەیە، ڕەبت نیە بەو (111) بەڕێزەی کە ئێستا لەم هۆڵە دانیشتینە، بۆ دوورکەتنەوەمان لەوەی کە بەلا ڕێدا بردنی شەقامیش بێتە ئارا باشترین ڕێگا ئەوەیە کە ئەو قانونە شمولی نزیکەی یەك ملیۆن مووچەخۆری ئەو وڵاتە دەکاتن بۆ بەرجەستە کردنی دادپەروەریش تێیدا با پەرلەمانتار نەبێت بە بەشێك هەم لە شکاندنەکەی، هەمیش ئەو هێرشەی لەسەری ، بەخۆشی نەبێتە بەشێك دەست لە بۆ مووچە خەڵکی تر ببات ئەو ئازایەتیەی تێدا هەیە، ئێمە دیسان تەئکید لەسەر بۆچوونی فۆرمێك دەکەینەوە، لەچوارچێوەی ئەو یاسایەدا ببێتە یاسا هەر ئەندامێکی پەرلەمان نایەوێ خانەنشین بێتن ئەو فۆرمە پڕ بکاتەوە، پشتیوانی لە بۆچوونی هەردوو بەڕێزان کاك عبدالستار و کاك علی حەمە صالح دەکەین بابەتێکی دیکەش ئەگەر جێگای ئەو ماددەیەش نیە، بەلاَم ئەمن زیاتر داوای ڕوون کردنەوە لە بەڕێزان لە حکومەت، بەتایبەت لە بەڕێز وەزیری دارایی دەکەم، خەڵکی کوردستان و ڕای گشتی ئێستا ڕاهێندراون لەسەر ئەوەی کە مووچەی پلە بالاَکن موقارنە دەکرێتن بە مووچەیەکی پلە نزم ئایا حکومەتی هەرێمی کوردستان ئێمە دوو خولە لەم پەرلەمانە بەڕێزە دوو ڕۆژیشە هەر لەو پەرلەمانە بەڕێزە ئەو پرسیارە دەکەین، لە تواناتان دا هەیە مووچەی پلە نزمەکان

بەرز بکەنەوە، تا مومکین بێتن بتواندرێتن کەمترین مووچەی هەر خانەنشینێك لە کوردستان (600) هەزار بێتن، بەلاّم دەبێت زامنی ئەوە بکەین لەو یاسایە ئەو پارەیەی کە دەگەڕێتەوە گەڕاندنەوەی ئەو پارەیە ئەفزەلیەت بدرێتە مووچە ئەوانەی کە خانەنشینن بە پلەی نزم و مووچەکانیان نزمە، دووبارە زۆر سوپاس و پشتیوانی لە بۆچوونی هەردوو بەرێزان دەکەم، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەرێز جمال حوێز مصطفى:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە مووچەی خانەنشینی پەرلەمانتاران بووەتە بابەتی پرۆژەی هەموو کەنال و ڕای گشتی خەڵك، دیارە پێشتر وەکو هەموومان دەزانین بەبێ فەرق و جیاوازی هەر هەموویان بە 80٪ی کۆی دوا مووچەکانیان خانەنشین دەکران من دەست خۆشی لە لیژنەی دارایی دەکەم ڕاستی زۆر هیلاك بوون، ماندی بوونی زۆریان چەشت، هەتا گەیشتنە سیغەیەك، بەلاّم بۆئەوەی عەدالەت لە کۆی ماددەکان و پرۆژە یاساکە بەرجەستە بکرێت من پێم باشە تەئیدی ڕەئیەکانی برای بەرێزم مامۆستا عبدالستار و کاك علی و کاك ئومێد دەکەم، ئەو ئەندام پەرلەمانانەی کە خولی پەرلەمانی تەواو دەکەن وەکو لێرەش ئاماژەی پێدرایە ئەوانە سەرپشکن ئەوانەی دەگەڕێنەوە سەر پۆستەکانی پێشویان یان خانەنشین دەکرێن، بەلاّم بۆ ئەوانەی کە لە ئێستاوە باسی ئەوە دەکەن دەڵێن ئێمە لەگەڵ خانەنشین کردن نین، پێم باشە فۆرمەکیان پێ پڕ بکرێتەوە، بۆئەوەی لەدوایی کە کۆتایی بە خولەکە دێتە ئەو ڕەئیەیان بەسەردا جێبەجێ بکرێت، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هیمداد فەرموو.

بەرێز هیمداد صباح بلال:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئەو ماددەیە ماددەی حەوت خۆی لە خۆیدا ماددەیەکی گرینگە شەقام هەموو چاوەڕوانی ئەوەیە کە بە حەقیقەت خانەنشین چۆن رێك دەخرێت دادپەروەری چۆن دەچەسپێت ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین یەعنی ببینە تەرەفێك یەعنی زۆری کەم بکەین کەمی زۆر بکەین، بەلاّم دەبێت چاکسازیەکیش بکرێتن، چونکە بە حەقیقەت تەوازنێك هەیە ئەمڕۆکە لە مووچە و پلە بەرزان و لە ئەوەی ئاساییدا ئێمە دەمانەوێ ئەوە بڵێین هەیە (20، 25) ساڵ خدمەی هەیە، چ لە سلکی ئاسایش و پۆلیس، بەداخەوە (250) هەزار یان کەمێك زیاتر خانەنشین دەبێتن، بۆیە لەبەرئەوە ئێمە پاڵپشتی کاك ئومێد و کاك علی حەمە صالح دەکەین، بەلاّم لەگەڵ ئەو تێبینانە لەگەڵ ڕێز و سلاّو، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. محی الدین فەرموو.

بەڕێز د. محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سێ تێبینیم هەیە لە سەر ماددەی حەوت، کارێکی باشە حکومەتی هەرێم هەڵبستێت بە یەکخستنەوەی خانەنشینی ئەوانەی کە لە بڕگەی یەکەم ناویان هاتووە، یەکێك لە ئامانجەکانی ئەو پرۆژە یاسایە بریتیە لە بەرجەستە کردنی یەکسانی و دادپەروەری و شایستە بوون، بەلاّم کت و مت ئەو بڕگەیە پێچەوانەی یەکسانی دادپەروەریە، بۆیە ئەگەر بمانەوێت دادپەروەری و یەکسانی دروست بکەین پێم وایە دەبێت هەر سێ دەسەڵاتەکەی هەرێم دەسەڵاتی یاسادانان، جێبەجێ کردن، دەسەلاّتی دادوەری بە هەموو پلە بالاّکانیانەوە لەناو ئەو پرۆژە یاسایە ناکرێت دەسەڵاتەکیان بکرێت سەرۆکی هەرێمیان تێدا بێت، سەرۆکی پەرلەمان و وەزیرەکان و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، پەرلەمانتارانی تێدا بێت، بەلاّم دەسەڵاتی دادوەری لە دەرەوەی ئەو پرۆژە یاسایەیە بێ پێم باشە بخرێتە ناو ئەو ئەوەیە، خاڵێکی تر ئەوەیە کە هەندێك لە پلە بالاّکان بەتایبەتی بەڕێوەبەری گشتی و شارەزایان و ڕاوێژکاران ئەوانەی کە بە بڕوانامەی خۆیان و بە خزمەتی ساڵانەیان گەیشتوونەتە ئەو پۆستە، حەق وانیە بخرێنە ناو ئەوەی کە یەکێك دەبێتە ئەندام پەرلەمان بۆ ماوەی (4) ساڵ یان زیاتر ئەوەی تری پەیوەندی بە بڕگەی خانەنشینی پلە بالاّکانەوە هەیە، من لەگەڵ کەمکردنەوەی ئەو ڕێژەیەم کە لەناو ئەو بڕگەیە دا هاتووە، بۆئەوەی ئاستی جیاوازی هیچ چینایەتی، جیاوازی لەنێوان پلە بالاّکان و ئەوانەی مووچە نزمەکان بکاتەوە پشتگیری ڕەئیەکانی د. شێرکۆ و مامۆستا عبدالستار و کاك علی دەکەم لەسەرئەوەی کە ڕێژەیەك دابندرێت بەتایبەتی لەگەڵ ئەوەم کە یاسای خانەنشینی عیراقی ژمارە (9)ی ساڵێ 2014ی هەموار کراو لە 2009 جێبەجێ بکرێت، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم خستنە سەر (3) ساڵە بۆ پلە بالاّکان بۆئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی پێم وایە ئەوە پێچەوانەی یەکسانی و دادپەروەریە ئەگەر ئەو (3) ساڵە دەدرێت، پێم وایە دەبێت بۆ هەموو موچەخۆرانە و فەرمانبەرانبەرانە بێ، کە پێویستیان بەو (3) ساڵەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕیواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حەمە شریف گێچێنەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا وەك پێغەمبەری خوا (ص) فەرموویەتی (خیر کلام ماقل ودل) باشترین قسە ئەوەیە کە کورت بێت و پڕ مانا بێت، ئێمە ئەوەی کە لوتبی ئەو بابەتە بێ، ئەوەیە کە تاکو ئێستا لە بابەتی خانەنشینی بەڕاستی ناعەدالەتی هەیە جیاوازییەکی زۆر زۆر بەرچاو هەیە بەجۆرێك کە هەموو کەس هەستی پێکردووە لەنێوان زۆرترین خانەنشینی و کەمترین ڕێژەی خانەنشینی، بۆیە لە ڕاستیدا ئەم یاسایەش ئەو پرۆژە یاسایە، بۆیە هاتووە بۆ ئەوەی کە دادگەری دادپەروەری بچەسپێنێت دادگەریش بەوە دەچەسپێندرێت کە پێویست دەکات ئەو ڕێژە بەرزە بێتە خوارەوە زۆر خوار ئەم ڕێژە نزمەش بێتە

سەرەوە، بۆئەوەی کە ئەو جیاوازییەی نەمێنێت ئیتر، بۆیە ئێمە بەڕاستی من وەکو خۆم و فراکسیۆنەکەشمان تەئیدی ئەوە دەکەین کە خانەنشینی پلە باڵاکان بەڕێژەیەکی زۆر زۆر بێتە خوارەوە بەجۆرێك هێندە نابێت کە خەلکێك یەعنی ئەگەر سەیری بکات هەست بکاتن جیاوازییەکی زۆر نییە وەکو لەمەو پێش، لەڕاستیدا ئەمەش هەتاوەکو ئەو پارەیەی کە من دوێنێش دووپاتم کردەوە کە دەبڕدرێت لە پلە باڵاکان و لە خانەنشینە نەیاسایی دەرئەنجام ئەو یاسایە دەکەوێتەوە ئەوانەی کە خانەنشینیان نزمن نەگاتە ئاستێك لە (400) هەزار کەمتر نەبێت، هەروەها مووچەخۆران ئەوانەی کە مووچەکانیان بڕدراوە بەناوی پاشەکەوتی مووچەوە پێیان نەدرێتەوە، دادگەری ناچەسپێت، بۆیە ئێمە تەئیدی ئەم مەدلول و ئەم کاکلە دەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مەبەستی مامۆستا د. هەورامان ئەوەیە کە خانەنشینەکانیان نزمە، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستییەکەی ئەم بەشی حەوتەمە وابزانم وای لێهات بەداخەوە وا کەوتەوە هەموو قیمەت و قورسایی پرۆژە یاساکە لەمە چڕ کرایەوە کورت کرایەوە خۆزگە بەو شێوەیە نەبووایە، چونکە ئەم یاسایە ئەگەر بەڕاستی بچێتە بواری جێبەجێ کردنەوە یاسایەکی زۆر زۆر باشە، ئەوەیە کە ئەو حزبانەی حکومەتیان تەشکیل کردووە بۆ چوونەتە حکومەتەوە هەمووومان هەدەفمان بووە، ویستوومانە هەنگاوێك بنێین بۆ چاکسازی بەداخەوە جارێکی تر دەیلێیم، ئەوەی کە هەیە تایبەت بە خانەنشینی پلە باڵاکان بەڵێ بە دڵنیاییەوە ئەوەی کە هەبووە لە ماوەی ڕابردوودا نادادپەروەر بوو جیاوازیەکی زۆر هەبووە لەنێوان مووچەی پلە باڵا بەهۆیەوە ئەوانەی کە مووچەکیان مووچەیەکی ئاساییە بۆیە بە دڵنیاییەوە، کە دیقەتی ئەو قاعەیەمان دا زۆربەی زۆری ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان دەستیان بەرز کردووەتەوە بۆئەوەی قسەی لەسەر بکە لە فراکسیۆنە جیاوازەکان چ ئەوانەی کە لە ئۆپۆزسیۆنن، چ ئەوانەی کە لە دەسەڵاتن، ئەوەی کە دەستی بەرز کردووەتەوە، بەدڵنیاییەوە داوای ئەوە دەکات کەم بکرێتەوە، چونکە دڵنیام هیچیان ناڵێن بەرزتر بکرێتەوە یان وەکو خۆی بمێنێتەوە، بۆیە گرینگە هەمووومان لەسەر سیغەیەك ڕێك بکەوین ئەو شتەی کە زەمیری خۆمان شەقامیش ڕازی دەکات لەنیەتی یاساکەش کەم ناکاتەوە و تەتبیقی بکەین، ئەوە بەشێوەیەکی گشتی ئەوەی تریش کە هەیە، پێویستە دادوەرە بەڕێزەکانیش بگرێتەوە، چونکە بەڕاستی ئەوانیش مووچەکانیان مووچەیەکی گەورەیە، دەبێت کەم بکرێتەوە، بۆ نموونە حاکمێکی کە لەسەدا سەد بە مووچەکەی خانەنشین دەبێت، لەکاتێکدا ئەوە ناعەدالەتیەکی زۆری تێدایە، بۆخۆی ئەگەر موچەکەی دوو ملیۆن و 250 هەزار بێ، بەهۆی موخەسەساتەوە چووەتە 6 ملیۆن و نیو، بەو 6 ملیۆنەوەش خانەنشین دەبێت، بۆیە زەرورە کە ئەو قانونە دەربچێت، سەرۆکی حکومەت، سەرۆکی هەرێم، ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان دەگرێتەوە، حاکمە بەڕێزەکانیش بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بهجت فەرموو.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەزیش پێشنیارێت دکەم، ماددەی دوو ئەو ڕێژە هاتنە دیاریکرن بەشێوەیەکی گشتی کە کاك ئومێد وتی نەمێنێت، لێ بەدیل کو ئەڤ تەوازنە بێتە ڕاگرتن، ئەو پێشنیارە مامۆستا عبدالستاری و کاك علی حەمە صالح و کاك ئومێدی کری، تەواویە ئەز پشتیوانی دکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد سعدالدین انور:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حکومەتی هەرێم لەچوارچێوەی ئەو یاسایەی چاکسازی ماددەیەکی داناوە بۆ خانەنشینی پلە باڵاکان یاساکە لە (21) ماددە پێك دێت ئەوەی کە لە میدیاکان و لە زۆر جێگا باسکرا، باسی ئەو ماددەیە کرا، هەرچەندە لەناو پێشنیاری یاساکە بۆ ڕێکخستنی کاروباری کارگێڕی و دارایی حکومەتی هەرێم لە چوارچێوەی ئەو پیشنیازی یاسای چاکسازی مادەیەکی داناوە بۆ خانەنشینی پلە باڵاکان یاساکە لە (21) مادە پێك دێتن ئەوەی کەلە میدیاکان و زۆر جێ باسکرا، باسی ئەو ماددەیە کرا، هەرچەندە لەناو پێشنیازی یاساکە بۆ ڕێکخستنی کاروباری کارگێری و دارایی حکومەتی هەرێم زۆر ماددەو بڕگەی باشی تێدایە کە خزمەت بە هاووڵاتی و فەرمانبەر دەکات، ئەو ماددەیەش کە باسی خانەنشینی پلە باڵاکان دەکات، ئەگەر تەماشای پلەکان بکەین دەبینین هەموویان ووڵات بەڕێوەدەبەن، سیاسی دادەڕێژن، نوێنەرایەتی خەڵك دەکەن لە هەموو ئەنزیمەی عالەمی دەولی شتێکی زۆر زۆر ئاساییە، ئەوانەی کە لە پلە باڵان دەوڵەت بەڕێوە دەبەن، نوێنەرایەتی سیاسەت دادەڕێژن، خەڵك دەکەن، ئەوانیش پێوەرێك هەبیت، بۆ ئەوەی مووچەی خانەنشینیان هەبیت وە هیچ شێوازێك نابیت لە قسەکردن و موناقەشات، لە هیچ سیستەمی ولاتێك کە موقارەنەی ڕێژە دەکرێت بە گوێرەی سولەمی وەزیفی دەکرێت، بۆ نموونە فەرمانبەرانی لایەنێك لەگەڵ فەرمانبەرانی لەیەکی دی، بەلأم فەرمانبەرو پلە بالاَ بە هیچ شێوازێك لە شێوازی موچەدان و شایستە دارایی موقارەنە ناکرێت، سەرەرای ئەوەش حکومەتی هەرێم معیارێکی داناوە، بۆ ئەوەی پلە باڵاکان بۆ نموونە سەرۆك حکومەتە وەزیرە پەرلەمانتارە چۆن خانەنشین دەکرێن معیارەکە زۆر زۆر باشە پێوەرەکە زۆر باشە پاڵپشتی دەکەین، بەلأم لەبەرچاوگرتنی دۆخی ئێستای هەرێمی کوردستان پاڵپشتی بەرێز ماموستا عبدالستار دەکەین کە ڕێژەکە بکرێتە 50٪ و پاڵپشتی ئەو بەرێزانەش دەکەین کاك علی و کاك ئومید، تا 50٪ بەرز نەبێت، سەقفەکە 50٪ بەرز نەبێت، بەو معیارەی کە داندراوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك دكتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز د. اسماعیل علی طه:

بسم الله ارحمن الرحیم.

بەڕێز سەرۆكا پەرلەمان.

تێبینیێت من اولا ل سەر مادێ (7،1) ئەم دگەل هندێینە دادوەرو دادوەری گشتی ژی ل گەل بن گەل ڕێزو حورمەتەكا مەزن بۆ دادوەرا هەیە، ئەم دزانین هنگێت وەزیفەیێ دابن دبیتە راتبێ وانە گەلەكی بەرز بێت دبی وانە وەزیفەیێ وانە هەستیارە بس وەكو تەقاعد بوون تبیعیە پشتی تقاعدبونی وەك ئەڤی دی لێبێن پلە بەرزا نەك وە ئەمە دڤێتن ئەم ئێ تشتەكێ نەیێ جوان دەرحەقێ دادوەرادا بێژین دوو یا دوویێ ئەز دگەل نینم لەگەل ئەڤ ڕێژەیە ئەزی دگەل هەندێمە دیڤ سیستەمێ عێراقێ چ فەرق و جودایێ ناڤبەرا یا موزەفێ فەرمانبەرێ پلە بەرزو پلە نزم دانەمینێت سەرڤی ئەساسی موچەیێ بنەرەت لێك دان دونیڤ لێكدان هەیڤێت خزمەت كردنێ دابەش كرن سەر دوازدێ كۆی نەتیجە دابەش كرن سەر سەدێ ئەڤە قاعیدێ عامێ عێراقێ یە وی وەختی بۆچی ئەم دبێژین ڤێ دا حەفتا بێت دگەل عێراقێ فەرق و جودایی نەبێت نافبەرا وەزیری وە رەئیس وزرائیدا وە یێ پلە 7 ژی ئەوەلی تعین بیت هەمی وەكی ئێك بن وی وەختی شارع ژی جادەژی كەس نابێژیتن ئە پلە بەرزە ئەڤە پلە نزمە هەمی هندێ وەك یەك دی وەرگرن ازی دگەل ڤێ بۆچونێمە وە یا ئەخێر زێدەكردنێ 3 سالان ئەز دگەل نیمە وە پشتەڤانیا بۆچونا د. شێركۆ دكەم .

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك بالآنبو فەرموو.

بەڕێز بالانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لە مادەی یەكی برگەی یەكی ئەم یاسایە باس لە یەكسانی و دادپەروەری و شایستە بوون دەكات، بەلآم من پێم وایە ئەم یاسایە هیچ كام لەو بەهایانەی نییە، لەبەرئەوەی ئەگەر كاتێك دێت پاككردنەوە ئەكرێت بۆ خزمەتی سالآنەی كەسێك كە بەپێی شایستەی خزمەتی خۆی گەیشتۆتە پلەیەك ئەمە بۆ ناوی نراوە پلەی بالآ، پلە بالآ ئەو كەسانەیە منم پەرلەمانتارم پلەی بالآم كە دەنگی خەڵكم بەدەست هێناوە، وەزیرە پلەی بالآیە لەپەر لەمانەوە دەنگی بەدەست هێناوە بۆ ئەبێ ئەمانە تێكەڵی ئەو كەسانە بكرێن كە خۆیان بە پێی خزمەتی خۆیان بە وپێی شایستەبونی خۆیان پلەكانیان بەدەست هێناوە دیارە هەموومان لەگەڵ ئەوەیاین بە بەرزەوەندی گشتی كە مووچە وای لێبكرێت كە فەرقێكی زۆر نەبێت لەگەل نزمترین مووچە وە بەرزترین مووچە، بەلآم پێویستە حكومەتیش پا بەند بێت بەوەی كە ئەم پاشەكەوتە ئەكرێ لەمووچە ببێت بەداهات بۆ حكومەت لە ئایندەدا حكومەت بە شەفافی پیشانی بدات و بلێت من لەم

چاكسازيه چيم بۆ گەراوەتەوە وە ئەبێ مولزەم بێت لە چ بەشێكا لە چ سێكتەرێكدا بە كارى ئەهێنێت، باسى ئەم مادەيە جەنابى سەرۆك تەبعەن ئەگەر ئێمە سەيركەين لە موازنە لە پەرلەمان تەنها دەسەلآتى گواستنەوەى هەيە نەك دەسەلآتى كەمكرنەوە، لێرە دەسەلآتى كەم كردنەوە دراوە بە پەرلەمان، بۆ ئەوەى كە پاشەكەوت لە موچەى خەڵك بكات، بەلآم دەسەلآتى گواستنەوەى پێنەدراوە، من بۆيە دەلێم داوا ئەكەم گواستنەوە لەمە ئەو گواستنەوەش دەسەلآت بە پەرلەمان بدرێت ئەم داهاتەى كە بۆ پەرلەمان ئەگەرێتەوە بنێردرێتە صندوقى خانەنشينى يان بنێردرێتە صندوقێكەوە خەڵك بزانێت چى لێدێت سوپاستان دەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

دكتۆر عثمان فەرموو.

بەڕێز د. عثمان على سمايل:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەناوى خواى گەورە، بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان من عوسمان على سەرەتا خۆم بەخۆشحاڵ دەزانم كە حكومەتى هەرێمى كوردستان ئيرادەيەكى بەهێزى هەيە بۆ چاكسازى چاكسازيەك نەك هەر بۆ چاو بەستەكى سوپاس بۆ خوا چاكسازيەكە ريشەييە ئومێدمان وايە هەنگاوێكى زۆر بەهێز بيو چاكسازى تەواو لە دواى ئەم هەنگاوە بێت پاڵپشتى قسەكانى كاك عبدالستارو كاك على و كاك ئومێد دەكەم ئى بەراستى زۆر حەزدەكەم لەوەى كەوا ئەو عينوانەى كەوا هەيە پلە باڵآكان نەمێنێت خەڵكى خەباتگێرى دەرەوەى پەرلەمان بەراستى جارى وا هەيە لە پەرلەمانتارە بەڕێزەكان لە هەندێكيان بەراستى ماندوترن خوێنيان رژاوە ئەوە نەمێنێو سوپاستان دەكەم بەوەى كەوا زەمانێكيش هەبێت بۆ دانانى ئەم پاشەكەوتە لە مووچەى پلە باڵآكان بۆ سەر خانەنشينى مامۆستايان و سەرجەم كارمەندان و فەرمانبەرانى ئەم حوكمەتە و ئەگەر بێتوو ئەوەندەشم لێ قبوڵ بكەن پاشان ئەم پەرلەمانە بەرێزە كە سەرچاوەى ياسادانانە، ئومێد دەكەم لێرەوە ئەم ياسايە جێ بەجێ بكرێت ئى لە خۆمان و لە كارمەندەكانى خۆمان ئەم ياسايە پەيرەو بكرێت ئەوەى كەوا پلە باڵآيەو بە خزمەتى ساڵآنەيە ئەو خزمەتە شمولى سەرجەم كارمەندانى پەرلەمانى كوردستان بكات كە بەداخەوە خەلكێكى زۆرمان هەيە لە ناو ئەم پەرلەمانە لە خزمەتە مەحرومەو و خەلكێكيشمان هەيە بەداخەوە بە ئيمزايەك پلەيەكى بەرزى پێدراوە لەوانەيە ئەو خزمەتەى وەك و پێويست نەبوبێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

حسيبە خان فەرموو.

بەڕێز حسيبە سعيد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

وەك ئاشكرايە پێشتر لە كاتی هەڵمەتی بانگەشەی هەڵبژاردن هەرهەمووومان بەڵێنی نوێنەرایەتی راستەقینەمان بە هاووڵاتیانی كوردستان داوە، كار بكەین بۆ باشتر كردن و بنیاتنانی بناغەی دادپەروەری لەسەرجەم سێكتەرەكاندا، بۆیە بەرای منیش ماددەی حەفتەم ئەو رێژانەی كە لە برگەی دوەم داندراوە پێویستە سەرلەنوێ دابرێژرێتەوە فەرق و جیاوازیەكی ئەوتۆ لە نێوان هاووڵاتیانی تر لە سێكتەرەكانی تر نەمێنێت، بۆ ئەم مەبەستەش تەئیدی رەئی بەرێزان كاك ئومێدو كاك علی و هەروەها كاك عبدالستار ئەكەم بەوەی كە رێژەی خانەنشینی پلە باڵایەكان لە (15) وە دەست پێبكات و لە پەنجاش تێپەر نەكات هەروەها لە برگەی چوارەمدا لە حوكمەكان پێمباشە كە (3) ساڵی خزمەت هاوڵاتی نەتوانێت وەری بگرێت كە واتە لێرەدا بە رای من هەر هاوڵاتیەك كە كاتی خانەنشینی دێت (15) ساڵی خزمەتی خۆی تەواو كردبێت لەگەڵ (45) ساڵی تەمەنی، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك باپیر فەرموو.

بەڕێز باپیر كاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (7) كە تایبەتە بە خانەنشینی پلە باڵاكان ئاماژەی پێكردووە لەگەڵ ئاماژەی بەهێزەكانی سەربازی و ئاسایشیش كردووە، لێرەدا من پێموایە شتێكی زیادەیە هێزەكانی سەربازی و ئاسایشی تێدابێت بۆ، لەبەر ئەوەی ئەوانە بە پێی خزمەتی خۆیان بە پێی پلەی خۆیان پلەكانیان بریوە قوناغ بەقۆناغ بە خزمەتی خۆیان بە چ رێگەیەك ئێمە پێوەرێكیان بۆ دانێین كە قانونی تایبەتی خانە نشینیان هەیە، ئەوەی یەكەم خاڵی یەكەم، ئی دووەم دەربارەی پلە باڵاكان ئەو تەفاوت و تەبەقەی كە دروست بووە جێگای سەرنجی هەمولایەكە، من دەست خۆشی لەهەمووولایەكیان دەكەم، ئەوانەی كە دەیانەوێت ئەو جیاوازییە چینایەتیە نەمێنێت ئەوەی كە پلە باڵاكان كەم بكرێتەوە، بەڵام لەگەڵ نەهێشتنیم بۆ، لەبەر ئەوەی خولی یەكەم پلە تایبەت كە لەدوای راپەرین هاتووە كۆمەڵێك تێكۆشەر بوون چل پەنجا ساڵ خزمەتی فعلیان هەیە تەمەنیان چۆتە سەرێ ئایا كە تۆبی لە كوێی دادەنێی ئەوە جێگای وایە لەسەر دەستی ئەوانیش شۆرش دروست بووە لەسەر دەستی ئەوانیش پەرلەمان دروست بووە حكومەتیشی تێدا لە دایك بووە بۆیە ئەوە كارێكە پلە باڵاش بە شێوەیەكی گشتیش نابێ شەرم بكەین لە پلە باڵا پلە باڵا بۆ شمولی لە فیئەیەكن لە كۆمەڵگادا بۆ شمول نەكەن بە خانەنشینی بەپێی خۆی بەپێی خزمەتی ساڵانەی خۆی بروانامەی، بەڵام خانەنشینێك بێت كە جیاكاری تەبەقەی تێدا نەبێت بۆیە من پشتیوانی لەهەموو ئەو رەئیانە دەكەم كە رێژەی خانەنشین بوون دێنێتە خوارێ پلەباڵاكان هەموو ئەو پلانەی دەبێتە مایەی جیاكاری تەبەقی وە لەگەل ئەوەشدامە كە ئەو پارەیەی كە دێتەوە لە مادەكانی داهاتودا زەمانەتێك دروست كەین بۆ ئەوەی كە ئەوانەی مووچەیان كەمە خانەنشین بوون (30) ساڵ خزمەتیان كردووە لە بوارە جیاجیاكاندا بخرێتە

سەر ئەوان لەبرگەیەکدا جێگەی بکەینەوە، ئەگەر لەئێستاشدا نەتواندرێت ماددەیەکی دیاری کراوی بۆ دابنێین ئەمەلیان بدەینێ و سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز د. ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان، هەڵبەت بابەتی خانەنشینی هەم سیستەمەو، هەم مافێکە لە شێوەی مافە مەدەنیەکانی تاك، بەڵام کام سیستەم، کام سیستەمی خانەنشینی؟ هەڵبەت هەموو سیستەمێکی خانەنشینی تەندروست مەعقول و ڕەوا دوو ڕەگەزی سەرەکی تێدایە یەکیان دادپەروەریە ئەوی تریان ئەوەیە کە استسنائی تێدا نەبێت ئەگەر فلاش باکیك پێداچونەوەیەك بکەین بە سیستەمی خانەنشینی لەهەرێمی کوردستان لە ڕاستیدا ئەوەمان بۆ دەرئەکەوێت کە زۆر ئازار بەخشن هەم نادادپەروەری تێدایە و هەم استسنائاتی تێدایە نادادپەروەری لەوە سەرچاوەی گرتووە کە خانەنشینی پلە باڵاکان یان وەزیرو پەرلەمانتار ئەگەر باسی خۆمان بکەین لە خولەکانی ڕابردوو وەك پەرلەمانتار بۆچی دەبێت بە (6) ملیۆن خانەنشین بکرێت لەکاتێکدا کەمترین خانەنشین (220) هەزار بێت، بەراستی ئازار بەخشە استسنائیش لەوە کراوە کە دادوەرە بەڕێزەکان استسنا کراون بۆ بە سیستەمێکی ڕەواو مەنتیقی تیابێت ئەو دوو ڕەگەزەی تیا بێت، داوا ئەکەم برگە دووی ئەو مادەیە بەتەواوی لابرێ بە هیچ شێوەیەك قابیلی قبوڵ نەکرێت کە لە 70٪ پلە باڵاکان بە 70٪ خانەنشین بکرێن پێویستە ئەو ڕێژەیە کەم بکرێتەوە لە پاڵئەوەشدا پێویستە دادوەرەکانیش تیادا مەشمول بن وە ئەگەر باری دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستانیش باش بوو لە دوای پەسەند کردنی ئەم پرۆژە یاسایە داوا لە حکومەتی بەڕێز ئەکەم خانەنشینە کەمەکان ئەوەی کە (220) هەزارە بەرز بکرێتەوە بۆ ڕێژەیەکی مەعقول، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاشکرایە کە ئامانج لەم پرۆژەیە پرۆژە یاسای چاکسازی هێنانە کایەی دادپەروەریە کە لە دەقی مادەی یەك لە برگە یەکی ئەم پرۆژەیاسایەدا هاتووە لە ئامانجەکاندا هەیە بۆیە دروست پشتیوانی لە ڕایەکەی بەڕێز کاك جمال و کاك ئومێدو علی حمە سالح و کاك عبدالستار دەکەم بە هەڵگرتنی برگەی دووەمی ئەم مادەیە وە جیاکردنەوەی ئەم فروقاتە زۆرەی کە لە نێوان خانەنشینی پلە باڵاکانی ئەم وڵاتەدا هەیە لەگەڵ مووچە خۆرانی دی کە لە نێوان (220) هەزار دینار و ئەو شەش ملیۆنەی برایانی ئاماژەیان پێیدا بەوەوە دەکرێت کە ڕێژەی خانەنشینی کەم بکەینەوە لە 80٪ بینین لە 15٪ کۆی مووچەو دەرماڵەکان

دەست پێبكات، ئەم خاڵە ئیزافە بكرێت لە شوێنی ئەم برگەیەدا وە، خاڵێكی تر كە جێگای خۆیەتی ئاماژەی پێبكەین ئەو فۆرمەی كە برای بەرێز كاك ئومێد باسی كرد، ئەو بەرێزانەی كە مووچەی خانەنشینی رەتدەكەنەوە، من پێشنیار دەكەم ئەمرۆ لەناو ئەم جەلسەیەدا داوا لە سەرۆكایەتی پەرلەمانی بەرێز دەكەم فۆرمەكە بێننە ناو جەلسەی پەرلەمان، لێرەوە فۆرمەكان دابندرێن، هەر بەرێزێك كە مووچەی خانەنشینی رەتدەكاتەوە بۆ ئەوەی بۆ هەموو خەڵكی كوردستان روون ببێتەوە لێرەوە ئیعلانی ئەوە بكەن، نەك ئەو كاتەی كە جەلسەكە تەواو دەبێت بەهەر بیانویەك باس لەوە بكەن كە ئێمە مووچەی خانەنشینیمان رەتكردەوەو فراكسیۆنێكی جیاواز مووچەی خانەنشینی بۆ پلەی باڵاكان دەست نیشان كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، سەبارەت بەو بابەتە بابەتی پركردنەوەی فۆرم، بەرێزان ئەوەی كە لەناو ئەم پرۆژەیە هاتووە وە تەصوریش ئەكەم لە ئایندەدا ببێتە یاسا، مەسەلەی ئەوەی كە كەسێك تەمەنی (40) ساڵ بێت و (15) ساڵ خزمەتی هەبێت، خانەنشین بوونێكی ئارەزوومەندانەیە، ئەوەی ببورن (45) ساڵ تەمەنی تەواو كردبی و (15) ساڵ خزمەتی هەبێت خانەنشین بوونێكی ئارەزومەندانەیە، بۆی هەیە خانەنشین ببێت و بۆی هەیە خانەنشین نەبێت، بەڵام ئەوەی (63) ساڵە بە ئیجباری خانەنشین ئەبێت وە ئەوەی كە لە نێو ئەم ماددەیە هەیە تەنها پەرلەمانتاران ناگرێتەوە، بەرێزان لە سەرۆكایەتی هەرێم جێگرەكانی لەگەڵ سەرۆكی حكومەت جێگرەكەی وە وەزیرە بەرێزەكان، وەكیل وەزیرەكان چەندین فیئە ئەگرێتەوە، كە بە پلە باڵا ئەژمار ئەكرێن وە هەندێكیان پۆستی سیاسین وە هەندێكیان پۆستی تایبەتن بە هەندێك اختصاصات و هەندێك پیشە یا بابڵێین پۆستی پیشە و میهەنین زیاتر بۆیی وەپركردنەوەی فۆرمێكی لێرە لە ناو پەرلەمان لەراستیدا ئەرزشێكی قانونی ئەوتۆی نابێت، چونكە لە حەقانەی كە بە پركردنەوەی فۆرمێك سقوت ناكا بەهیچ شێوەیەك سقوت ناكات وە هیچ كەسێك بە ئەم قانونە ئیجبار ناكا، بۆ ئەوەی كە دوای ئەوەی كە پەرلەمانی تەواو كرد كاری پەرلەمانی تەواو كرد، یا لەوەزیری تەواو بوو تەنها دەبێت خانەنشین ببێ و ئیجبارە ئەتوانێت بگەرێتەوە بۆ وەزیفەكەی خۆی، هیچ شتێك رێگر نییە سەبارت بەوەی كە یەكێك دەیەوێت دەستبەرداری ئەم حەقە ببێت، تەنیا بە ماددەیەكی قانوونی دابندرێت دەست بەرداری بێت، ئەگەر نا ئێمە ناتوانین هیچ جۆرە فۆرمێك لێرە دابەش بكەین وە دانانی ماددەی قانونیش بە تصوری خۆم بابڵێین جۆرێكە لە تاكید كردنەوە، وەیان جۆرێكە لە رەنگە جۆرێكیش بێت لە حەش و زیاد بێت، چونكە ئەوەی (45) ساڵە دەتوانێت تەقاعد نەبێت هیچ شتێك رێگر نییە لێی، لەبەر ئەوە ئێمە ئەمرۆ فۆرم پرناكەینەوە، بەڵام ئەگەر بوو بەمادەیەكی قانوونی ئەوكاتە ئێمە اجبار ئەبین پابەندی ماددە قانونییەكە ببین وەكو دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان، بەڵێ زۆر سوپاس بۆ جەنابت، فەرموو كاك موحسین.

بەڕێز محسن حسین مصطفى:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

بناڤێ خودایا مەزن، بەریز سەرۆکا پەرلەمانی دەربارەی برگا (2) ئەو مادەیی رێژا 70٪ ئەز پشتگیریا بوچوونا کاك عبدالستار کاك ئومێد، کاك علی دکەم، کو ئەڤ رێژەیە دابەزیت بۆ 50٪ بۆ بەرێز سەرۆکا پەرلەمانی ئەڤ یاسایە نە بۆ خولێت بتەنییە، بەڵکو بۆ هەر چوارخولێت بورییە هەمێت کابینێت حکومەتێیە لێرە هەندێك هەڤال بوونە ئەندام پەرلەمان هیچ سالەکا خزمەتێت نینە، ئایا ئەڤ (15) ساڵێ خزمەت پشتی تەخەروجێ پاشی پەرلەمانی خزمەتی ژ کیڤە بینن تا تقاعدبن حکومەت کو ل ڤێرە حازرە ریگە چارەیەکی ببینیتن هەندەك هەڤالی دی هەنە ئەڤ (4) ساڵە خزمەتێ وەزیفییێت هەی، ئایا ئەو خزمەتە دچیتە کیڤێ ببەنە جێهەکی دامەزراندن بو هندەك ژ هەڤالێت خولێت چوو ژی کادرێت حیزبانن کادرێت حیزبا ژی دێتە تەرشیح کردن هاتیە، بویە ئەندام پەرلەمان کو رولی وان ژ رۆڵێ پیشمەرگەهەکی کەمتر نەبوەو هەم دشۆرشدا هەم د بەرگری کردنێدا ئایا کادرێت حیزبێ سالی خزمەت ناو حیزباخۆدا هەبن ئەندام پەرلەمان ئەگەر خزمەتا وەزیفی نەبت چەوا دێ ئەندام بێتە خانەنشین کردن پێدڤیە عیلاجەکێ وان کادرێت حیزباژی بکەن ئەوێت کو ژ لایێ پارتا خۆ بونە ئەندام پەرلەمان وە سبەی تەخەروجێ پەرلەمان چەوا دبێ خانە نشین کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان،

دیارە لە کێشەی سیستەمی جیاوازی چینایەتی دروست دەبێت، یەکێك لەو شتانەی کە جیاوازی تەبەقە و چینایەتی کە دروست ئەبێت شۆرش بەرپا ئەبێت، لە ولاتی ئێمە شۆرش کرا شۆرشێکی تر بەرپا نابێت ئەو چاکسازیە لە خانەنشینی یان لە سیستەمی خانەنشینی وای کردووە کە هەلێکی زور لە هاولاتیان لە چینێکی زۆر خراپا بارێکی زۆر خراپا مووچەیەکی زۆر خراپیان هەیە، لەبەر ئەوە زۆربەی قسەکانم کرا بەتەواوی پشتگیری لە دکتۆر شیرکۆ ئەکەم، ئەبێت تاك سیستەمانە ئەگەر ئەم یاسایە کە دەری ئەکەین بۆ ئەمرۆ نییە بۆ دوێنێش نییە، بەڵکو بۆ چەندەها ساڵی ترە، دەبێت رەچاوی ئەوە بکرێت دادپەروەری بە شێوازێکی راستی زانستییانە بێت، زیاتر پشگیری د. شێرکۆ دەکەم لە سەر ئەم یاسایە هەر ئەوەیە، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بلێن فەرموو.

بەڕێز بەلێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بواری خانەنشینی ئێمە، بوارێکی بەرفراوان بوارێکی تارادەیەك لە سیستەمی ئیدارەدانی وڵات ئاڵۆزە، بۆیە مەسەلەی چەسپاندنی عەدالەت لە سیستەمی خانەنشینی بۆ بەرێوەبردنی هەموو هەرێم یان دەولەتێك کارێکی زەرورەو گرنگە ئەوەی کە ئێمە دوێنێش و ئەورۆش وە لەماوەکانی رابردووش کە خوێندنەوەی یەکەم و، ئێستاش لە خوێندنەوەی دووەمی ئەم پرۆژە یاسایەین هەستمان بە مەسئوولیەتێکی گەورە کرد لە نێوان فراکسیۆنەکان ئەوا لە مەسئوولیەتەی کە ئێستا دابەش بووە لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان، بەراستی جێگەی دەستخۆشی و شانازیە کە هەمووومان لەسەر ئەوە کۆکین عەدالەت لە سیستەمی خانەنشینی بەتایبەت جیاوازی لە نێوان موزەفین و پلە باڵاکان کارێکی زۆر باشەو من پشتیوانی لە بۆچونەکانی مامۆستا عبدالستار و هەموو ئەو هاورێیانەی کە پشتیوانی لە مامۆستا عبدالستاریش کردووە کە رێژەکە بە شێوازێك کەم بکەینەوە بتوانین دادپەروەری تیا بچەسپێنین لەبرگەی یەکەما بەراستی پشتیوانی لە هەموو ئەو هاورێیانە ئەکەم باسی ئەوەیان کرد کە مەسەلەی دادوەرە بەرێزەکان داواکاری گشتی لە برگەی یەکەمدا مادام ئێمە دەستمان بردووە بۆ مووچەی لە سەرۆکی هەرێمەوە کە بەرزترین دەسەلأتی تەنفیزیە لە هەرێمی کوردستان بۆیە پێویست ئەکا هیچ کەسێك لە پلە باڵاکان بەدەر نەکرێن لە دادوەرە بەرێزەکان کە جێگای ئیحترامی ئێمەن لەم مادەیە جێگایان بکرێتەوە، یەك پرسیارم ئەوەیە ئەوی کە تایبەتە بەبرگەی چوارەم مادده (7) نووسراوە بۆ ئەوانەشی کە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتۆتە (15) ساڵ لیژنەی قانوونی، یا هاورێیانی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان روون بکەنەوە، کە ئایا خزمەتی وەزیفیان نەگەیشتۆتە خانەنشینی یان نەگەیشتۆتە (15) ساڵ و، ئایا ئەوە بە هەڵە هاتووە کە نووسراوە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتۆتە (15) ساڵ، ئەگەر هەڵە نییە، بەڵی لەبەر ئەوە کۆتا قسەم ئەوەیە پێویستە دادپەروەری جێ بەجێ بکەین، مووچەی پلە باڵاکان کەم کەینەوە بەو رێژانەی کە مامۆستا عبدالستار باسی کردووە، زور سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش هاوڕای ئەوەم بڕگەی دووەم ماددەی (7) گرفتێکی زۆری تێدایە، بەتەواوەتی لەگەڵ ئەوەم لابدرێت، چونکە جیاوازییەکی زۆری دروست کردووە لە نێوان مووچەی پلە باڵاکاندا، ئەگەر بەراووردی بکەی لەگەڵ مووچەی ئەوانەی کە ئاستی بژێوی ژیانیان نزمە، جیاوازییەکی زۆر هەیە، بۆیە لەم خاڵەدا بەتەواوەتی پشتیوانی لە بۆچوونی بەرێز مامۆستا عبدالستار دەکەم کە لەو ئاستەدا بگیرێت بۆ 15٪ وە ئەو 15٪ پێموایە جۆرێك لە عەدالەت و رەوایەتی تێدایە، 15٪ نیسبەتێکی گونجاو دروست دەکا کە

پێموایە هاووڵاتیان هاونیشتیمانیانی هەرێمی کوردستان دڵخۆش دەبن، ئەمڕۆ لە پەرلەمانی کوردستان کە پەرلەمانتاران لەسەرجەم فراکسیۆنەکان دەست بۆ ئەو بابەتە ببا، لەبڕی 80٪ ببێتە 15٪ ئەوا هەنگاوێك و خاڵێکی وەچەرخانە، سەبارت بە خاڵی یەکەم من هاوڕای ئەو برادەرانەم ئەو هەڤاڵانەم کە پێیان وایە دەبێ دادوەرە بەرێزەکان ئەندامانی داواکاری گشتی تێدابێت، ئەمە خالێکی گرنگە وە پێویستە بە یەك نیزام بێت وە دادوەرە بەرێزەکانیشی تێدابێت وە هەروەها سەبارت بە خاڵی سێ زیادکردنی ئەو (3) ساڵە جۆرێك لە ناحەقی تێدایە کە کەسێك خزمەتی خانەشینی گەیشتبێتە (15) ساڵ دەتوانێت خۆی خانەنشین بکات لەوەی زیاتر ئەگەر نەگەیشتبێتە (12) ساڵ و (3) ساڵ بەو جۆرەی کە لە یاساکەدا هاتووە، پێم وایە جۆرێك لە ناحەقییە، هیچ کەسێك (3) ساڵی پێبدرێت، سەبارت بە خاڵی چوارەم من پێم وایە بۆ ئەوەی جۆرێك لە هاندان بۆ هەموو ئەو پەرلەمانتارە بەرێزانە، یا ئەو کەسە بەرێزانەی کە دەیانەوێ بچنەوە سەر وەزیفە لە خاڵی چوارەم کە دیارە ماوەی کاری پەرلەمانتاریان بە خزمەت بۆ ئەژمار دەکرێت وەکو ئەوە کە زۆرترین کەس بگەرێتەوە سەر خزمەت، پێم باشە امتیازێك بۆ ئەوانە هەبێت کە دەگەرێنەوە بەچاوێکی رێزەوە زیاتر، نەك پلەیەکی وەزیفی، پێم وایە دەتوانێت پەرلەمانتارە گەنجەکان بگەرێنەوە سەر وەزیفەکەیان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك د. زێدان فەرموو.

بەڕێز زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمڕۆ ئێمە لەسەر بابەتێکی ئێجگار گرینگ وە هەستیار تاوتوێی چەند بوارێك دەکەین، یەکیان خانەنشینیە، منیش لەسەر ئەو بوارە چەند تێبینیەکم هەیە کە گرینگترینیان لە ماددەی حەوتەم خاڵی یەکەمە، پێم باشە کە هەرچەندە برادەرانیش ئاماژەیان پێکرد، دادوەرانیش زیاد بکرێ لە ناو ئەو پلە باڵایانەی کە ئاماژەی پێکراوە، لەگەڵ پلەی (خەبیر) شارەزا کە پێشتر لە یاسای ساڵی 2004 یاسای ژمارە (36) لە ماددەی یەکەم لە خاڵی پێنجەمدا ئاماژەی پێکراوە شارەزا (خبیر)، بەلاّم لێرە لەو ماددەیەدا ئاماژەی پێنەکرایە وە لە هەمان کاتیشدا وەکو ئاماژەمان پێکرد حاکمەکانیش زیاد بکرێت وە لە برگەی دووەم لەگەڵ ئەوەداین کە رێژەی 70٪ بکرێتەوە 15٪ وە لە هەمان کاتیشدا برِگەی چوارەم ئەو (3) ساڵەی کە ئیزافە دەدرێ، ئەو (3) ساڵەش لابدرێ، بۆ ئەوەی بەرژەوەندی گشتی بۆ هەمولایەك وەکو یەك بێت، بۆیە پاڵپشتی لە کاك ئومێدو کاك علی و دکتۆر شێرکۆ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر ئەم حەزدكەن دادپەروەری بێت، بەرجەستە كرن وەكی پرۆژەی داهاتی ئامانجێت پرۆژێت چاكسازی داهاتی وەكی بەڕێزان بەحس كری كاك ئومیدیش بەحس كری، برگە (2) ژ مادە (7) بێت لادان، برگەهیت دی بێت دارشتن، تا دادپەروەری بێتە بەرجەستە كرن، پشتگیری لوان حەمی برێزان دكەم ئەڤ پێشنیارە زۆر گرنگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئازاد اكرام فەرمووو.

بەڕێز ازاد اكرام بهرام:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەو بابەتەی خانەنشین (3) خاڵم هەیە، یەكەم من رام وابوو لەو پرۆژەیەدا خانەنشینی نەیێتە ناو ئەو پرۆژەیە هەتا حكومەت یەكلایی نەكردباوە، نزمترین خانەنشینیش چەند بایە ئەوجا بهاتبایە ناو ئەو پرۆژەیە باشتر دەبوو، دووەم ئێستا هاتییە، پاڵپشتی كاك عبدالستارو كاك علی و كاك جمال و كاك ئومێد دەكەم، نوقتەكی دیش بەراستی لەو پرۆژەیەدا ئێستا لەسەر داواكاری شارەزاكان، شارەزاكان داوا دەكەن ببنە پلەی تایبەت، لەبەر ئەوەی لە هەموو دنیادا شارەزاكان باشترین پلەنە، تەئیدی هەر پرۆژەیەكی دەبێ ئەوان بكەن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا ابوبكر فەرمووو.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەكانی د. شێركۆ ئەكەم، كە یەك قانونی تقاعدی هەبێت قانونی تقاعدی موەحەدی عێراق لە هەرێم بەركار بكرێت وە لەگەڵ كەم كردنەوەی مووچەی پلە بالاًكانین لەسەر هەرسێ بنەمای وە پێوەری عەدالەت و هاوسەنگی و پاراستنی شكۆی دامەزراوەكان، من چەند پرسیارێكم هەیە لەگەڵ ئێمە لەگەل ئەوەشداین بۆ ئەوەی ئەو عەدالەتە دروست بێت، هەمووان خوازیارین هەمو فراكسیۆنەكان پەرلەمان لێرە اقرای ئەوە بكەین كە كەمترین مووچەی خانەنشینانی مەدەنی (400) هەزار دینار بێت، دوو پرسیارم هەیە لەسەر ئەسەری رەجعی هیوادارم وەلاًمم بدەنەوانێ ئی خولەكانی پێشوو وە مەسەلەی پەرلەمانتارێك كە لە خولەكانی پێشوی پەرلەمان ئەگەر وەفاتی كردبێت مردبێت ئەوەی لە پاش مردوو بەجێدەمینێت لە رووی شەرعی و قانونی بە میرات لە قەلەم ئەدرێت بە پارەی خانەنشینیشەوە، میراتیش بەشێكە لە نیزامی عام نابێ موخالفە بكرێت، ئەبێ وریای ئەم سەرنجە بدرێت، سەر پێچی یاسا لەم رووەوە نەكرێت، دووەم پرسیاریشم لە راستیا ئایا ئەو ماوەی كە پەرلەمانتارێك لە خولەكانی پێشوو بۆ نموونە پەرلەمانتارێك لە خولی یەكەم یان دووەم تقاعد بووە ئەو خزمەتەی تا ئێستاكە ئەو قانونەی انفاز

دەكرێت؟ ئایا ئەسەری رجعی بۆ ئەوانیش هەیە ئەو ماوەیە بە خزمەت بۆیان هەژمار دەكرێت یان نا؟ زۆر زۆر سوپاس لەگەل لابردنی برگەی چوارەم و دووەمدام.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەركۆ فەرموو.

بەڕێز سەركۆ ازاد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەركۆ ئازاد گەلاڵی كە ئەندامی لیژنەی دارایم كە لە راپۆرتی كۆتایی لیژنەی دارایی تەحەفوزم هەبوو لە مادەی (7) پرۆژە یاساكە، چونكە باوەرمان وابوو كە خانەنشینی پلە باڵاكان بە شێوازێك بوو لە پێشوتردا وە ئەو یاسایەی كە ئێستا بەركارە ناعەدالیەتێكی زۆر هەیە لە نێوان پلە باڵاكان لە وەزیر لە پەرلەمانتارئەوانەی كە لەو پلە تایبەتیانەن یان پلە باڵایانەن وە لەگەڵ ئەوەشدا دەبوایە دادوەرەكان جێگای بكرێتەوە وە ئەو جیاوازیە و ناعەدالەتیە بوە هۆی ئەوەی هەمووومان كار لەسەر ئەوە بكەین مووچەی خانەنشینی كەم بكرێتەوە وە بۆ ئەوەی عەدالەتی كۆمەلایەتی لەناو ئەو یاسایەدا هەبێت هەروەها دادپەروەری تێدا هەبێت بە هەموو شێوەیەك لەگەڵ ئەوەدام پرۆژە یاسای پلە باڵاكان هەڵوەشێتەوە وە خانەنشینی پلە باڵا نەمێنێت ببێتە فەرمانبەرێكی ئاسایی مامەڵەی لەگەلا بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، تەبعەن ئەوەی كە لەم پرۆژە یاسایە هاتووە پەیوەندی بەدارایی گشتیەوە هەیە وە دارایی گشتیش ئەبێتە دووبەش، تەبعەن بۆیە ئەم قسانە ئەكەم روونكردنەوانە ئەدەم بۆ ئەوەی بزانین لە چ گۆشەنیگایەكەوە موناقەشەی ئەم برگەیە ئەكەین، دارایی گشتیش پێكهاتووە لە خەرجی گشتی لە بواری مووچە ئەوەی ئەو قانوونەی لەسەر بنیاتنراوە خەرجی وەبەرهێنان و پرۆژەكان گرێبەستەكان هەیە كە ئەمانە دەستیان بۆ نەبراوە، وەكو ئیصلاح وە داهاتیشمان هەیە داهاتی غەیرە نەوتی كە پەیوەندی بە خاڵە سنوورییەكان و زرائب هەیە دەستیان بۆ نەبراوە، دێمە سەر ئەو خاڵە سەبارەت مادەی یەكەم لێرەدا بۆ ئەوەی هیچ ئیستسنائێك نەكرێت، دەسەلاتی دادوەری لێ بەدەر كراوە لەكاتێكدا دەسەلاتی دادوەری بە گوێرەی مادەی (23) یان یاسای ژمارە (23) ساڵی 2007 تقاعد دەبن وە بەگوێرەی مادەی (46) لە یاسای (23) ساڵی 2007 تەواوی موچەو دەرماڵەكانیانەوە خانەنشین ئەبن، پشتگیری ئەو رایە ئەكەم كە دەسەلاتی دادوەریش بێتە ناو ئەمەوە ئەوەی كە پەیوەستە بە پلە باڵاكان و پلە تایبەتەكان و پەرلەماتاران بەرێز سەرۆكی پەرلەمان بەرێزان ئەوانەی كە قانونین ئاگادارن كە پەرلەمانتاریان كۆمەلێك ئەوانەی كە

له پله باڵاكانن موكەلەفن كە لەو شوێنەیابن یەعنی بەشێك نین لە وەزیفە بۆ ماوەیەكی كاتی نوێنەرایەتی ئەكا 4 ساڵە یان زیاترە یان كەمترە لەو شوێنەیابن زۆر باسی ئەوە ئەكا كە هاوشێوەی بەغدای لێبكرێت، یەعنی بە چی حەقێك بە چی مافێك تۆ كەسێك ئەخەیتە ناو سیستەمی موچەو داخلی مەنزومەی حكومەت و دەولەتی ئەكەی لە كاتێكدا نوێنەرایەتیە بۆ ماوەی (4) ساڵ، دووهەم ئەوەی كە باس لە تەقاعدی دەكات ئەوەی ئەوروپا یا وڵاتێكی تر خەڵك لەكەرتی تایبەتا ئیش بكا یا لەكەرتی گشتیدا ئیش بكا لە وێ باج ئەدا، زەریبە ئەدا بەدرێژایی ئەو ماوەیە ئەمە ئەكا، بەلام لە هەرێمی كوردستان تەنانەت لە عێراقیشدا ئەمە نییە وە ئەوەی كە پەیوەندی بە عەدالەتەوە هەیە لەگەل ئەو بۆچوونەیام تا زۆرترین ئاست كە نزیك بێتەوە لە رێژەی 85٪ ئەوەی كە ئێستا هەیە ئەوە كەم بكرێتەوە، بۆ ئەوەی عدالەت و دادپەروەریەك هەبێت وە بۆ ئەوانەشی كە خانەنشینیەكەیان كەمە (220) هەزارە ئەمە لە ئێستایا پرسیار لەبەرێز وەزیری دارایی ئەكەم، ئێمە زیاتر لە هەشت سەد ملیۆن دۆلار لای بازرگان و سەرمایەدارو و وەبەرهێنەران و بەلیندەرانە یعنی ئەم وەكو قەرز ئەگەر ئەم پارەیە بگەرێتەوە وە هاوشان لەگەل ئەو پارەییەی لە چوار چێوەی ئەم قانونەیە دەگەرێتەوە، ئێمە دەتوانین تا ئاستێكی باش مووچەكانی ئەوان چوار سەد بۆ پێنج سەد هەزار دینار ئەوە بكەین، ببورە یەك خالی بچووكم ماوە كاتت تەواو زۆر سوپاس یەك خالی بچووكم ماوە ببورە دكتۆرە یەك خالی بچووكم ماوە ئەوەی كە پەیوەندی بە پلە بالاكانەوە هەیە ماددەی دووەم بەهەموو شێوەیەك رەفزە، نەك ئەمە ئەوەشی كە حكومەت ناردوویەتی لەماوەی رابردووە ئەوەی كە پەیوەندی بەخالی سێیەمەوە هەیە عەفو خالی چوارەمەوە هەیە سێ ساڵ خزمەت، ئەمە جۆرێكە لەگەندەلی ببورە بە قانون لێرەیا جێگەی كراوەتەوە، یەعنی كەسێك كە خزمەتی نەبێت چۆن بە ماددەیەكی قانونی خزمەتی بۆ ایزافە ئەكەیت وە لە لەگەل لابردنی ئەو مادەیەم زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حاجی سەفین بەرێز فەرموو.

بەرێز سفین اغا عمر اغا:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی حەفت برگەی چوارەم بۆ ئەوانەی خزمەتیان نەگەیشتۆتە پازدە ساڵ، سێ سال خزمەتیان دەخرێتە سەر لە پڵە باڵاكان، پێم باشە ئەم بڕگەیە فەرمانبەری فەرمانبەرانی گشتی بگرێتەوە، چونكە فەرمانبەر هەیە تەمەنی شێست سالە خزمەتی نەگەیشتۆتە پانزدە ساڵ وە سەرەرایی پشتگیری لە د.محی الدین دەكەم بۆ ئەم بڕگەیە، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەروان فەرمووو.

بەرێز سروان محمد علی:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سروان هەركی بە نسبەت نازناو ناو هێنانی پلە باڵاو پلە نزم باسی نەشیاوە نیازم ئەورۆیە دكتۆرە نیازم ئەو رۆیە دكتۆرە مووچە زۆرو مووچەكەم بڵێین هێشتا جوانترە، بۆ ئەوەی ئەوانەی بە دیار تەلەفزیۆنەكانەوەن هەست بە نەقس نەكەن لە زاری ئێمە، ئێمە خۆمان پلە باڵا بكەین و ئەوان پلە نزم بكەین، چونكە چەند ساڵێكە چاویان لە ئێمەیەو لە زاری ئێمەیە، بە نسبەت وەكو پشتگیری دەمەوێ پشتگیری كاك ئومێدو كاك علی حمە صالح و جەماعەت دەكەم ئەوانەی كە لەگەڵ لابردنی بڕگەی دووەمن، وەكو خۆشم وەكو سەروان هەركی بەتەنها نا بۆ نەمانی خانەنشینی من لەگەڵ ئەوەم چۆن، چونكە من لە پێشمەرگایەتییەوە هاتووم بگەرێمەوە شوێنی خۆمەوە، چوار ساڵی ئێرە بە خزمەت بۆم هەژمار بكرێت بەڵی هەمووما‌ن وای لێ بكرێت چونكە ئەوەی كە بۆتە پەرلەمانتار و ئەوەی بۆتە وەزیر لە شوێنێكی واوە هاتووە كە لەوێش مەعیشەتی باش بووە بگەرێتەوە ئەوێندەرێ لەوێ خانە نشین بكرێت چونكە ئەگەر وابروات چل سال بۆ پەنجا ساڵی تر بودجەی هەموو هەرێم بەشی پەرلەمانتارو وەزیراەكانمان ناكات، بۆیە لەگەڵ ئەوەم ئەگەر بە موزاییدەشی دەزانن، من وەكو سەروان ئەمرۆ ئامادەم فۆرمەكە پربكەمەوە، با هەموو میللەتی كوردیش شاهێد بێت كە خانەنشینی پەرلەمانتاری رەت دەكەمەوە، بەڵێ زۆر سوپاس، بەنیسبەت كەمی و زۆری خانەنشینیش بەراستی من لە هەشتاو نۆ وە بیرم دێت بانەیكەمە شتێكی بوختان لە دەمی خۆم بگێرمەوە كەسێك لە زیندانی بەعس بەربوو بە عەفوێكی عام، بەڵێ ئەوكات هەموو ئێ لە كۆمەڵگای بەستۆرە ئەوەی كەسنەزان بووین، ئەو كات هەموو خەلكی كەسنەزان هات پێ ی بلێن بۆ ئەوەی بچێتە لای كەسێك، لە هەولێر خەیاتێك هەبوو بچێت قاتێك بۆ خۆی بدورێت، كورتەك و شەلوار نەی دەوێرا بێتە هەولێر لەبەر زابتێكی حزبی بەعس، ئێستا ئەو پێشمەرگەیە یان ئەو زیندانی سیاسیە بە رائید خانەنشین بووە، ئەو حیزبانە ئەو زابتە ئەمنە كە ئەو لێی دەترسا پێشمەرگەكە لێی دەترسا، ئێستا لیوایە بەڵێ، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

(بروابكە دوو دەقەو ئەوەتا پەنجا سانیەت قسە كردووە فەرموو) ،كاك مەلا وەیس فەرموون.

بەرێز ویسی سعید ویسی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بوونی ئەو ماددەیە ماددەی خانەنشینە زۆر بایەخی گرینگی خۆی هەیە كە حكومەتی هەرێمی كوردستان جارێكی تر، جارێكی تر مووچەی پلە باڵاكان رێك دەخرێتەوە، بۆیە بەراست ئێمە پشتگیری پالپشتی قسەكانی برای بەرێز كاك ئومێد خۆشناوین كە پێشوتر قسەی كردووە، بۆیە بەتایبەت لەسەر بڕگەی دووەم كە ئێمە دەمان هەوێت لەوبڕگەیەدا داد پەروەری رەچاو بكرێت، جیاوازیكی زۆر هەست پێنەكرێت لە نێوان مووچەی خانەنشێنێكی كە ئاسایی و پلەباڵاكان وە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت بەڕێز کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموومان ئەو ڕاستییە دەزانین کە لە ئێستادا لە هەرێمی کوردستان جیاوازییەکی زۆر لەنێوان مووچەی پلە باڵاکان و کەمترین مووچە هەیە وە ئەمەش جۆرێکە لە نا عەدالەتی وە نا یەکسانی لە نێوان ئەو موچە پلە باڵانەو ئەو مووچە پلە نزمەکان، بۆیە منیش داوا دەکەم کە مووچەی پلە باڵاکان بە قەتعی نەمێنێت وە ئەو ئەو بڕە پارەییەی کەوا لە مووچەی پلە باڵاکان دەمێنێتەوە دەچێتەوە سەر بودجەی حکومەتەوە مووچەی پلە نزمەکان یاخود مووچەی پلە کەمەکان کەمترین مووچەی پێ زیاد بکرێن، بۆ ئەمەش چەند پێشنیارێکم هەیە کە پێشنیار ئەکەم کە لەماددەی حەوتەم لە خالی یەکەم کە باس لە یەکخستنی خانەنشیننی دەکات، باس لە خانەنشینی هەرسێ سەرۆکایەتییەکانی هەرێم و وەزیرو پەرلەمانتارو مدیر عام و وەکیل وەزیرو پلە سەربازییە باڵاکان دەکا، ئێ ئەوەی بۆ زیاد بکرێ کە هاوشێوەی فەرمانبەرانی ئاسایی خانەنشین دەکرێن، ئەگەر مەرجەکە مەرجە یاساییەکان بیان گرێتەوە وەخالێکی تر زیاد بکرێت، خانەنشینی پلە باڵاکان و پلە تایبەتەکان هەڵدەوەشێتەوە بە خاڵ بنووسرێ، ئینجا ئێ خالێکی تری بۆ زیاد بکرێت کە ئەم یاسایە ئەسەر ڕەجعی دەبێت، واتا هەموو ئەوانەی کە لە لە دوای ڕاپەرینەوە کە خانەنشین کراون بە پلەی باڵای جیاواز هەمووی هەڵدەوەشێتەوە وە ئەم پلە باڵایانە قەتعیەن ئێ نامێنێ و، دەمەویت شتی تر ئێ زیاد بکەم دیارە برادەران لێرە زۆر باسی فۆرمیان کرد وەك جەنابیشتان وەك سەرۆکایەتی پەرلەمان دەزانن کە ئێمە بەر لە جەلسەکە وەکو فراکسیۆنی نەوەی نوێ داوای ئەوەمان کرد کە ئەگەر ئەم فۆرمە بەردەستە ئێمە پێش هەموو کەس فۆرمەکە پڕ دەکەینەوە، چونکە ئێمە هەر قسە ناکەین، دەمانەوێت بە عەمەلی ئیسپاتی بکەین کە ئێمە خانەنشینی پلە باڵاکانمان ناوێت بۆ خۆمان و وە دەشمان هەوێت هەڵبوەشێتەوە وە من ببورە دەمەوێت، بەڵام برادەران کە باس لە فۆرم دەکەن خۆتان دەزانن من خۆم لە لیژنەی یاسایم ئێستا فۆرم پڕکردنەوە شێوازێکی نا یاساییە وەك جەنابت باست کرد، بەڵام بۆ ئەوەی ئێ قالبێکی یاسایی وەربگرێت، من پێشنیار دەکەم ئەو بڕگەیە لەو ماددەیە زیاد بکرێت، تکایە زیاد بکرێ کە خانەنشین ئەگەر خانەنشین تەبعەن ئێمە لەگەر ئەوەین کە نەمێنێت، بەلام ئەگەر ما داوا دەکەین کە ئەو برگەیە زیاد بکرێت کە بلێ خانەنشینی پلە باڵاکان فراکسیۆنی نەوەی نوێ ناگرێتەوە، بۆ ئەوەی نەك لەم خولە لە خولەکانی داهاتووش هەر کەسێك لەسەر ناوی نەوەی نوی بەلی زۆر سوپاس، زۆر سوپاس مافی ئەوانە نییە لە شوێنی خۆیان قسان بکەن بەرێز سەرۆکی پەرلەمان........

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاوه ئەمە پەرلەمانە، کاك کاوە بەسە بەس کاك کاوە جەنابت قسەت کرد دەستت خۆش بێت رەئیی خۆتت وت، لە ماوەی سێ دەقەیە جەنابت پیاوێکی قانوونیت و لە لیژنەی قانونیت، باش دەزانی سەرۆکایەتی پەرلەمان ناتوانێت هیچ فۆرمێك تەوزیع بکات، چونکە هیچ ماددەیەکی قانونی لەبەر دەستی ئێمەیا نییە، ئەو ریچگەیەمان پێ بدات، ئەسلەن ئەوە ئیشی ئێمە نیە لە سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان وە ئیَمە کاتێکی دیاری کراومان داناوە بۆ قسە لەو کاتە جەنابت بە ئارەزووی خۆت دەتوانی هەر شتێك بلێی کە کاتەکە تەواو بوو بۆ هەموو فراکسیۆنەکان بە هەمان شێوەییە، بەلآم لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتیش خەلکێك هەیە ووتویەتی من نامەوێت خانەنشین ببم، لە فراکسیۆنی یەکیتی نیشتیمانی کوردستانیش خەلکێك هەیە ووتویەتی من نامەوێت خانەنشین ببم، لە فراکسیۆنی گۆرانیش خەلکێك هەیە وتویەتی من نامەوێت خانەنشین ببم وە لە پێکهاتەکانیش رەنگە هەبێت وەکاکا دکتۆر شێرکۆش دەلێ دەبێت لە سەر عێراق بێت وە کاك دکتۆر کازم کە سەرۆکی فراکسیۆنەکەی جەنابتە رەئێکی هەیە، ئێمە رێز لە رەئی هەر هەمووتان دەگریین وە رەنگە لەناو کۆمەلی ئیسلامیش دا پەرلەمانتار هەبێت کە پێشتر پێش ئەم کۆبوونەوە هاتوونەتە لای من ووتویانە کە ئێمەش نامانهەوێت خانەنشین ببین، کەواتە جەنابیشت کە پیاوێکی قانونی ئەتزانی کە ئێمە ناتوانین هیچ مادەیەکی قانونی دابنێین بلێن فلان فراکسیۆن نایهەوێت خانەنشین ببێت یان خانەنشینی فلان فراکسیۆن ناگرێتەوە، چونکە رەنگە لە دوو سالی داهاتوو، چوار سالی داهاتوو اینتیخابات دەکرێت فراکسیۆنی نەوەی نوێ ناوێکی تری هەبێت، رەنگە حیزبێکی تر هەبێت قانوون بۆ هەموو خەلك دائەنێت، قانون بۆ هەموو پەرلەمانتاران دادەندرێت، منیش و تۆش دەزانین ئەو قسەییەی جەنابت دەیکەی قسەی قانوونی نییە، من تقدیرت دەکەم زۆر زۆریش رێزت دەگرم، بەلێ نا رەنگە فراکسیۆنی یان فراکسیۆنی یەکێتی فراکسیۆنی سەوز بووە، جاری واش هەبووە ناوی فراکسیۆنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بووە، تەواو ئینشاالله هەتا ئێوە فراکسیۆنی نەوەی نوێ دەمێننەوە، بەلێ بەلێ تەواو دەرفەتی خۆتانتان وەرگرت زۆر سوپاس، کاك جلال گیان باسەرەت بێت، باسەرەت بێت، بەلێ کاك عوسمان سێ دەری فەرموون.

بەرێز عثمان کریم سوارە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێ دیارە ماددەی حەوت برگەی سێ کە رێژەی سەدا حەفتا دیاری کراوە بۆ پلە بالآکان، ئێ من بە هەموو شێوەیەك رەتی دەکەمەوە ئەو رێژەییە زۆرە و، پشتیوانی لەو هەڤالانە دەکەین کەوا لەگەل کەم کردنەوەی ئەو رێژەییەن و، هەروەها لەگەل ئەوەشین ئەو داهاتە ئێ داهاتی کۆی پرۆژەی چاکسازی بگەرێتەوە بۆ دامەزراندنی دەرچووانی زانکۆ بێت یان پەیمانگاکان و، هەروەها ئەو کەسانەی کەوا خانەنشینەکانیان بە رێژەی رێژەیەکی کەمە، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.شايان فەرموون.

بەڕێز د. شايان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئا دوێنی خۆپيشاندەران هاتبوونە بەردەم پەرلەمان بە شانازييەوە تەبەنی داواكارييەكانيان دەكەم، كە ئەمانەی خوارەوەن مووچەی بنەرەتی تەواوی پلە بالاكان بۆ سەدا پەنجای ئێستا كەم بكرێتەوە، دووەم هيچ خانەنشينيەك لە سێ مليۆن دينار زياتر نەبێت لە هەرێمی كوردستان، سێ لايەنی كەمی مووچەی خانەنشينی لە پێنج سەد هەزار دينار كەمتر نەبێت لە هەرێمی كوردستان، چوار مووچەی كەم ئەندامان چاودێری كۆمەلاًيەتی بەرێژەی سەدا سەد زياد بكرێت، پێنج دەسكاری ئيمتيازاتی بنەماڵەی ئەنفال و شەهيدان و زيندانيانی سياسيی نەكرێت، شەش ليستی ناوی شەهيدان و قوربانيان زيندانيانی سياسی پێشمەرگەی دێرين بلاًو بكرێتەوە، بۆ ئەوەی شەفاف بێت و لە داهاتوودا پاك بكرێتەوە، بەڵی حەفت ئەو پەرلەمانتارانەی تەمەنی خانەنشينی نايان گرێتەوە كارێكی شەرفمەندانەيان دوای تەواوكردنی خولەكە بۆ دابين بكرێت و خانەنشين نەكرێن، هەشت پێشينەی دامەزراندن تەنها بۆ ئەو كەس و خێزانانە بێت كە هيچ سەرچاوەيەكی داهاتيان نييە، كۆتايی بە دامەزراندنی تەسكييەی حزبی بهێندرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

دكتۆرە بۆ نايكەيتە ياداشتێك بيدەيتە سەرۆكايەتی پەرلەمان، ئێمە بينێرين بۆ حكومەت، چونكە هيچ پەيوەندييێكی بە ماددەی حەوت نييە، يەك فەقەرەی نەبێت ئەوەی پەيوەندی بە ماددەی حەوتەوە هەيە تەنها ئەوانەمان بۆ باس بكە.

بەڕێز د.شايان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەوەری دووەمم، بڕگەی يەكەم پشتگيری ئاشنا خان و كاك جلال دەكەم لە زياد كردنی بەرێزان دادوەرو داواكاری گشتی، دووەم لابرێت و صياغەيەكی دادپەروەرانە دابرێژرێتەوە كە رێژەكە لە سەدا پانزدە زياتر نەبێت، بڕگەی چوارەم بكرێت بە دوو خاڵ و بەم شێوەيە دابرێژرێت بڕگەی چوارەم بۆ ئەوانەی خزمەتی خانەنشينيان كەمە بەم شێوەيە مامەلەی لەگەل بكرێت، خالی يەكەم حوكمەكانی ئەو ماددەيە هەموو ئەو كەسانەش دەگرێتەوە كە لەبرگەی يەكەمی ئەو ماددەييەی سەرەوە ئاماژيان پێدراوە وە تا دەگاتە ئەم ياسايە لەوێوە خالی دووەم دەست پێ بكا بۆ ئەوانەی ئيشيان كەخزمەتی خانەنشينيان نەگەيشتۆتە پانزدە ساڵ ئەوە تاوەكو سێ ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەكەيان، بۆ ئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشينی، جگە لەوانەی برگەی يەكەمی ئەو ماددەييەی تێدا ئاماژەيان پێدراوە بە مەرجێك بری خانەنشينی ئەو ماوەييە بدات، بەڵێ زۆر سوپاس تەوەری سێ يەمم ئەگەر دەرفەتم بدەی پێويستە هەرێمی كوردستان ياسايەكی خانەنشينی يەكگرتووی هەبێت، چ لە پەرلەمانەوە، چ لە حكومەتەوە سەرجەم پلە وەزيفەكان بەيەك

سستەم خانەنشین بکرێن، ئەگەر حکومەت ئەم پرۆژەییەی نییە ئەوا ئەرکی پەرلەمانە ئەم یاسایە دەربکات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك جەلال ئێستا فەرموون.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوای مەزن دەفەرموویت دادپەروەری لە کوێیە ڕەحمەت لەوێیە، جا من هەمووشمان خودا پەرستین، ئەگەر ئەو دادپەروەریە لە دابەش کردنە، بەراستی لە تەقاعدی یان خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان بۆ نموونە لە خێزانە شەهیدێك، خێزانە ئەنفالێك، پێشمەرگەیەك کە تا ژیانی مابیە هەر پێشمەرگەیە، هەموومان کە شەر دەبێت داعش هجومی کرد، هەر چوار دەورەی کوردستان بە دوژمن دەورە دراوە، مەترسی دەکەوێتە سەر کوردستان، هەمووومان دەبینە پێشمەرگە، پێشمەرگە هاو پێشمەرگە هاوڕێز لە پێشمەرگە دەگرین، بەلاَم پێشمەرگە کە خۆشی دەبێتەوە، کەس پێشمەرگەی لەبیر نامینێت، پێشمەرگەیەك بە پێنج سەد هەزار ئێستا لەو سەرماو سۆلەیە لە جەبهەکانی پێشەوەییە بە شەش سەد هەزار دیاریش نییە تقاعد دەبیت یان تەقاعد نابێت، هەتا دونیا ماوە پێشمەرگەیە وەکو ووتم خێزانە ئەنفالێك، خێزانە شەهیدێك، یانی چ ڕەوای حەقە ئەو بە پێچ سەد هەزار بێت لە کاتێکیشدا ئێمەی پەرلەمانتارو وەزیرو لەسەرەوە بەڕێوەبەری گشتی و لە هەموویان بە پارەیەکی باش تەقاعد بکرێن ئەمن وەك جەلال پەرێشان بەراستی ئەو تقاعدیە ڕەت دەکەمەوە هەمووشمان براو خوشکی یەکیین، هیوادارم کەس دلی زویر نەبێت، چونکە هەرکەسەو رای شەخسی خۆی هەیە، دیسان دەلێمەوە ئاسایشێك بە دوو سەدوو بیست هەزار تقاعد بێت یانی سی سال خزمەتی هەیە، سی و دوو سال کەی ئەوە ئێمە برادەرانی حکومەت هەمووی لێرەن ڕێز و خۆشەویستیم بۆ هەمووان ئەگەر ئەوان ڕۆژەك دەتوانن یاخو وەزعی حکومەتی هەرێم باش دەبی یاخود دەتوانن شتێك بکە، بۆئەوەی ئەوانیش بەراستی هەرچ نەبێت راتبی پۆلیسێك ئاسایشێك پێشمەرگەیەك بگاتە پێنـج سەد هەزار، شەش سەد هەزار، بۆ ئەوەی مال و مندالەکەی بە خێو بکات، بەراستی ئەمن وەکو ووتم رەتی دەکەمەوە خەلکی کوردستان چاوەڕێی هەلوێست و جوامێری ئەو پەرلەمانتارە بەرێزانەیە، چونکە لێرە یاساکان لێرە دەردەچێت هەمووومان بەرەو چاکسازیی لەناوبردنی رەگی گەندەلی دەرۆین، هەنگاوی کردەیی بە کوردستانێکی جوانتر هەنگاو دەنێین، خودای گەورە هەمووولایەك بپارێزی، بەلاَم یەك تێبینی رەئیم هەیە لەگەل هەموو پەرلەمانتارەکان جودا بێت حاکمەکان، چونکە حاکم کەسێکی زۆر تایبەتە بەراستی ناتواندرێت تێکەل بێت و ژیانێکی زۆر تایبەتە، بە ئارەزووی خۆی ناگەرێت و ناسورێت، بە کورتی و بە کوردی ئیسراحەت و ئاسوودەیی ریگا نادەن، بگرە ئەگەر کەش و هەواش ئارامبێت لەبار بێت نەخۆی نە مال و مندالی بە ئاسودەیی ژیان نابەنە سەر، چونکە بریاری مەترسی دار دەدات لەسەر

سێدارەدان زیندانی تا هەتایی، بۆیە حاکمەکان بە مەزندەیی من ئەگەر رەئیشم جیاواز بێت پێم خۆشە ئەوان بەدەربن لەو یاسایە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلی زۆر سوباس بۆ جەنابت، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەناوی خودای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو دەنگۆییەی ئێستا چەند رۆژێکە لە شەقام لەسەر ئەو پرۆژە چاکسازییە دێتە پەرلەمان، خۆتان دەزانن دەنگۆییەکی زۆر گەورە هەیە و خەڵك چاوریَ دەکات لە ئەو بریارەی ئەمرۆی پەرلەمان، بۆیە بەرێز سەرۆکی پەرلەمان دەمەوێت یەك شت بە ئەو دنگدەرانە رابگەییەنم کە دەنگ و متمانەیان بەئێمە داوە، ئێمە نەك لەو دانیشتنە یاخود لەو پرۆژە یاسایە بەلکو ئێمە لە هەموو دانیشتنەکانی پێشتری پەرلەمان نوێنەرو پارێزەری خەلك بووینە، لێرە کەباسی مەعانات و داواکاری خەڵکمان کردووە ئێمەین کە رۆژانە سکالاو نووسراوی خەڵك وەردەگرین، لێرە ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین، بۆیە حەزمان لیَ نییە هیچ کەسێك موزایدەمان بەسەرەوە بکات، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان زۆر سوپاس دەست خۆش بۆ ئەو روونکردنەوەییەی سەبارەت بەو فۆرمەکەدات، بەڵێ راست دەکەیی ئێمە هیچمان ئێستا فۆرم لێرە نییە کەسیان فۆرم پرکەنەوە، بەلاَم تا سێ سالی تر دەیان هەوێت لێرەش جارێکی تر خەلك بە شێوازێکی تر تێبگەیەنن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نزار دەست خۆش بێت تەواو، نابێت قسە لەسەر رەفیقەکانت بلێی بە پییَ مادەی (54) بەس رەئی خۆت بلی فەرموو کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من مەبەستمە لێرە دەمەوێت پشتگیری لە برای بەرێزم کاك ئومێد خۆشناو، کاك علی حمە صالح و کاك جمال بکەم، بەراستی وە دەشم هەوێت بە ماددەی حەوت برگەی سێ یەم، سەبارەت بەو رێژەییەی سەتا حەفتا کە دیاری کراییە دەمەوێت کەم بکرێتەوە، بۆ ئەوەی خەڵك بزانێت بریاری کابینەی نویَ حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ بریاری سەرۆکی هەرێم بوو کە لەو پەرلەمانە هێلە گشتییەکانی راگەیاند ئەوە دوای سەدو چەند رۆژێك ئەوە دەست کرا بە چاکسازیی و ئەوە پەرلەمانە بریار لەسەر چاکسازی دەکا و مووچەکان هاوتای یەکتر دەبن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شاخەوان فەرموو وەکو خۆت قسە دەکەی وەکو لیژنە نییە وانییە کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من ئەمەوێت لەراستی لەسەر ماددەی حەوت قسە بکەم، ئەوەی کە تایبەتە و پەیوەندی هەیە بە ماددەی حەوت، من لەگەڵ ئەوەم لەراستیە ئەو پرۆژەی کە هاتۆتە ئێرە هینی پرۆژەییەکە کە دەتوانم بلێم تارادەیەکی زۆر باش یانی کاری لەسەر کراوە وە ئەو پرۆژەی کە هاتووە لەراستیە کەم کردنەوەی کار لەسەر کەم کردنەوەی مووچەی پلە بالاکانە دەکات کە کەم کردنەوەی موچەی پلە بالاکان لەرێژەی لە سەدا هەشتا یان نەمانی رێژەی لە سەدا هەشتا ئەمە ئەمە لەراستیا هینی حالە تیچکی زۆر باشە وە کەم کردنەوەی پلەی موچە بالاکان زیادکردنی مووچەی خانە نشینی با بلێین ئەوانەی لە رابردوو خانە نشین کراون بە دوو سەدوو بیست هەزار دینارو زیاد کردنی مووچەی ئەمانە یان با بلیم کەم کردنەوەی مووچەی پلە باڵآکان و نەمانی موچەی پلە بالاکان و زیاد کردنی مووچەی دوو سەدو بیست هەزارەکە ئەمە لەراستیا ئەمە ئمتیازو دەست کەوتێکی گەورە ئەبێت بۆ پەرلەمانی کوردستان لەبەر ئەوە ئەمەئەمە کارێکی زۆر گەورەیە مووچەی شەریحەکانی دیکە کە زیاد بکرێ و مووچەی پلە باڵآکان لەراستیا نەمێنێت، یان زۆر زۆر کەم دەرکێتەوە، ئەوانە ئەوە شتێکی زۆر باشە بەڵێ وە من لەراستیا ئەوەی کە پەیوەندی هەیە بە ماددەکانی دیکە کە کە پەیوەندی هەیە بە برگەکانی دیکە وە برگەی دوو لەماددەی حەوت یانی ئەمە ئەمە لەراستیا هینی حالەتێکە ئێمە کە کاری لەسەر بکەین یانی ئەم برگە هەلبگیرێت لابرێت، ئەوانە کارکردن بۆ زیاد کردنی مووچەی خانەنشینەکانی بابلێین ئەوانەی لە دوو سەد هەزار، بابلێین شتێك زیاترە، ئەمە من دلنیام ئینجاز و دەستکەوتەکەی بۆ پەرلەمانی کوردستانە، لەبەر ئەوەی پێویست دەکات لە ماوەی شەش مانگدا یاسای خانەنشینی یەکگرتوو سەرجەم فەرمانبەران و پلەکان، یانی بێتە پەرلەمانی کوردستان، ئەوانە هەمووان بەیەك سیستەم خانەنشین بکرێت لە داهاتووە، لەبەر ئەوەی جۆرێك لە عدالەتی کۆمەلایەتی هەرێمی کوردستان پەیرەو بکریت وە من لەگەل ئەوەم بەراستی جیاوازی چینایەتی نەمێنێت وە جیاوازی ئەو مووچانەی کە لەرابردووە هەیە نەمێنێت وەدەستان خۆش بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، هەلەز خان فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی حەفت یەکەم زێدەکردنا دادوەران و داواکاری گشتی پشتگیریا دکتۆر محی الدین و دکتۆر شێرکۆ ئاشنا خان و دکتۆر ایسماعیل دەکەم، سەبارەت مادده دوو مادده چار ئەو ئاخافتنە من گوتنێ پشتگیری د.اسماعیل و د. شێرکۆ مامۆستا هەلە دینی دکەم، بەس من ڤێری داخازا روون کردنەوەیەکێ لە جەنابێ وەزیری ئایا ئەگەر برگە دوویێ هاتا جێ بەجێ کرن؟ کیمترین موچێ خانەنشینا پەرلەمانتار یان

وەزیرەكی چەند بیتن، چونكە حەتا نوكە بۆ خەلكەكی دیار نینە كانی دێ چەندی وەردەگرێتن ئەڤ پەرلەمانتارێ هەنە پشت مەرجێ یاسایی تێدا بن كو ژیویا ئەو سالت خزمەتینا وە زۆر مەمنونم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سەلما خان فەرموو.

بەڕێز سلمی فاتح تۆفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی یەكەمدا هاوڕام لەگەل ئەو بەرێزانە، ببورن داوای لیبوردن دەكەم، ماددەی حەوتەم خاڵی یەكەم كە دێتە سەر پلە باڵاكان، سەرۆكی هەرێم، سەرۆكی پەرلەمان، سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران لەگەل جێگرەكانیان، ئەندامانی پەرلەمان، وەزیرەكان لەوێوە دادوەرانی ئەنجومەنی دادوەریی و داواكاری گشتی و مشرەف قەزاییەكان، هەروەها ئەندامانی ئەنجوومەنی باڵای سەربەخۆی هەلبژاردنەكان و راپرسی و كۆمسیاران، پێم باشە لێرە داخ بكرێت لێرە بە نەبوونی داخل كردنەكەیان كە ئەمان یاسایی تایبەت بە خۆیان هەیە ئەوە هەریەكێك لەم فیئانە بەتایبەتیش پەرلەمان بۆ خۆی یاساییەكی تایبەت بە خۆی هەیە، كەواتە دەكرێت ئەمانیش لێرەدا جێگە بكەینەوە، چونكە ئەمانیش پلە تایبەتن وە مووچەكانیان زۆرە وە بەتایبەتی ئەوانەی ئەنجوومەنی دادوەریی و ئەنجوومەنی قەزاو ئەوە لە سەداسەد موچەكانیان خانەنشین دەبن لە برگەی دووەمدا لە سەدا حەفتای كۆی مووچە یان لە سەدا هەشتا هیچ جیاوازییەكیان دروست ناكات، بەرستی لەبەر ئەوەی رێژەكە زۆر زۆرە وە لەگەل ئەو بەرێزانەدام كە داوای كەم كردنەوەیان كردووە وە لەماددەی چوارەمدا ئەو بەرێزانە كاك باڵامبۆ د.محی الدین و كاك رێبوارو كاك زانا پشتیوانیان دەكەم د.محی الدین باسی سێ سالەكەی كرد، بەراستی ئەوانەی كە پێشتر پلە تایبەت بوون قانون هەبووە كە پانزەیان تەواو نەكردووە هیچ دەستەلاتێكی خۆیانیان نەبووە، لەبەر ئەوە من سێ ساڵەكە بە گونجاو دەزانم بەو مەرجەی كە بۆ سەرجەم فەرمانبەران بێت، چونكە فەرمانبەرێكی زۆریش هەیە كە تەمەنی یاسایان تەواو دەكەن، بەلام پانزە سال خزمەتیان نییە وە خانەنشین نابن، تەنها ئیكرامی كۆتا وەردەگرن بەرێز سەرۆكی پەرلەمان من جارێكی دیكە داوا لەبەرێزتان دەكەم تكاتان لێدەكەم رێگری بكەن لەو هێرشە ناڕەوایانەی كە دەكرێتە سەر پەرلەمانی كوردستان وە سەر بەرێزان دەستەی سەرۆكایەتی وە ئەندامانی پەرلەمانی تر، هەموومان دەزانین لێرەدا كۆمەلێك كەس هەن كە بەداخەوە قسە لەسەر خەلكی تر ناكەی قسە ناكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلی سوپاس زۆر سوپاس، گولستان خان فەرموو.

بەڕێز گلوستان سعید حمد:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودا، من گولستان سەعید دیارە ئێمە لەکاتی بانگەشەی هەلبژاردنەکان بەگشتی هەموومان بانگەشەی دادپەروەریمان کرد، بۆیە ئەم هەنگاوە بە ئاراستەی بەرجەستەکردنی دادپەروەری بە هەنگاوێکی گرینگی ئەزانم، سەبارەت بەوەیی کە ڕێژەیەك نزمترین ڕێژە بێت کە ئەو ڕێژەییە جێگیر بکرێت لەم یاسایەدا بە مەبەستی ئەوەی کە ئەو ڕێژەیە ببێتە بنەمایەك کە لە سەدا 15٪ زیاتر نەبێت بۆ خانەنشینی سەرجەم ئەو پلە بالأیانەی کە ئاماژەی پێدراوە لە یاساکەدا، لەپال ئەوەی کە دەستەلاتی دادوەریش بگرێتەوە لە حاکمەکان و داواکاری گشتی و سەرۆکی کۆمیسیارانیش، هەروەها پشتیوانی لەوە دەکەم لەمادەی چوار لەبڕگەی چوارەمیان ببورە حوکمەکانی ئەو ماددەیە بە هەموو ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە لەبرگەی یەکەم و سەرەوەی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە، پێش بەرکار بوونی ئەم یاسایە خانەنشین بوون و پێویستە خۆیان بگونجێنن و لەگەل ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، ئەوەی تری کە ئاماژە بە سێ سالەکە ئەدرێت بەبروای من زیادەیە لابرێت، هەروەها داواکارم لەبەرێز ئەنجومەنی وەزیران کە نوێنەرانیان لێرەن، بەراستی رونکردنەوەییەکمان باتێ لەسەر ئەوەی ئایا نیەتێك هەیە بۆ ئەوەی کە پرۆژە یاسایەك بێتە پەرلەمانی کوردستان و سەبارەت بە یەکگرتووی خانەنشینی بۆ سەرجەم هەموو گروپ و دەستە جیاوازەکانی هەریمی کوردستان و پلە وەزیفیەکان کە بەیەك سیستەم خانەنشین بکرێن؟ سوپاستان دەکەم، سوپاس بۆ جەنابت بەڵێ پشتگیری لە هاوریانم کاك عبدالستار کاکا عەلی حەمە صالح وە سەرجەم ئەو هاورێیانە کە ئاماژەیان دار بە رێژەی لە 15٪ کە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە کە ئەمرِۆ لێرە ئێمە کە کۆبوینەتەوە هەندێك لەو قسانەی کە لەرابردوو کردوومانە، ئەمرِۆ بیان کەینە عمل ئەگەر گوێم لێ نەگیرێت قسە ناکەم گوێت لێدەگرین فەرموو ئەو قسانەی کە لە رابردوو کردوومانن بیانکەینە عەمەل، بەیانی نە هەلبژاردنە نە سالێکی دیکە هەلبژاردنە وە نە ئێستا بانگەشەی هەلبژاردنە وە دلنیاشم هەموو لایەنەکان هەموو پەرلەمانتاران بەرادەیەك دلسۆزن لەم پرسەیەدا وەئەگەر حکومەت و پەرلەمان پێکەوە بەمەبەستی ئاشکردنەوەی خەلکی کوردستان بە مەبەستی جارێکی دیکە رازیی کردنەوەی دلی خەلکی کوردستان کۆببنەوە، بە نیەتێکی باش دلنیام ئەو متمانەیەی کە لە دەست درابوو ئەو گلیەیانەی کە لە ئێمە هەبوون لە حکومەت و لە پەرلەمان هە بوون جارێکی دیکە ئەرەوێنەوە وە ئەوان باوەش بۆ ئەو خەلکانە دەکەنەوە کە خۆیان متمانەیان پێ کردوون چ لە حکومەت و چ

لەپەرلەمانی کوردستان، بۆیە ئەگەر ئەمرۆ بە موزایدە وەردەگیرێت و وەکو موزایدە سەیری ئەم قسانە دەکان با هەمووومان ئەو موزایدەیە بکەین، با هەمووومان لەو جۆرە موزایدانە بکەین، سی سەد هەزار کەمتر مووچەی خانەنشینێکە کە ژنێکی بە تەمەنە یان پیرە پیاوێکە زۆرجار لەسەرەی وەرگتنی مووچە دەکەویتە ژیر پێ وە لەپال پالینی وەرگرتنی مووچە دەکەوێتە ژێر پێ، هەتاوەکو دەگاتەوە مالەوە پارەکەی هەر لە رێگا تەواو ئەکات بە دوکاندارو دوکانی سەر سووچەکەیان و ئەو قەرزو قۆلەی کە لەکاتی مانگێکدا کردوویەتی، من خانەنشیم بینیوە بۆیە ئە یکەم دەزانم خەلکێکی زۆر گوێی لێیە وە بەر پرسان ئەوانەی کە شت بە دەستن، هەموو گوێتان لە ئێمەیە، بۆیە سبەینێ دیسان بۆ ئەوەی شەرمەزار نەبینینەوە وە خەلك نەلێن نوێنەرەکانمان بەرگریان لە ئێمە نەکرد، خانەنشین هەبووە داوای ئەوەی کردووە کە بە قیست تەلەفزیۆنێك بکرێت پشتگیری بکەم، بۆ ئەوەی بچێت بیفرۆشێتەوە پارەکەی ئیش پێبووە بۆ نەخۆشی، ئێمە لەناو هەموو ئەو ئێش و ئازارانەین، بۆیە لەماوەی چەند رۆژی رابردوو هەموو پەرلەمانتاران لەسەرجەم فراکسیۆنەکان بە ئامانەتەوە بە شایدیەوە دەلێم شەری ئێمە لەسەر کەم کردنەوەی مووچە بووە و، پێدا گیری هەر هەمووومان لەسەر ئەوە بووە کە چەندێك زیاتر بێتە خوارەوە چەندێك زیاتر ئەو مووچەیە کەم بکرێتەوە، من شاهیدی بۆ هەموویان دەدەم کەس لە کەس زیاتر نییە، موزایدەش لە هیچ کەس و لایەنێك قبول ناکەین وە کەس لە خۆمان بە دلسۆزتر نازانین، وەرن ئەگەر فۆرم ئەلێن من فۆرم پر ئەکەمەوە وە ئەگەر هەر شتێك ئەلێن رەزامەند بوونی خەلکی لێبکەوێتەوە بە هەمووومان ئەیکەین، سوپاس من دلنیام لەوە، رێگەم بدە قسەکانم تەواو بکەم بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، قسەکانم تەواو نەبووە، ئەمرۆ دوو دەقە بە قەرز بدە بە من رۆژانی دیکە بە سی سانیە تەواوی ئەکەین، یەك دەقە یانی رۆژی موزایدەو ئەوە نییە با بەهەمووومانەوە شتێك بکەین بە خزمەتی خەلکی کوردستان تەواو بێت رێژەی سەدا حەفتا رێژەیەکی زۆر نا مەعقول و موبالەغەیە، پێشتر وەرگیراوە لەمالەوە ئیشی تریشی کردووە، کاری تریشی کردووە، شەش ملیۆن، حەوت ملیۆنی تریشی بۆ چوویتە مالەوە، ئەی ئێمە پیش ئەوەی بینە ناو پەرلەمان بێ ریز نەبووین،بۆیە هاتوینەتە ناو پەرلەمان رز لێگیراو بووین، ئەگەر بەبێ پلەکەش، بەبێ پاریز بەندیەکەش بگەرێینەوە ناو خەلك ریز لێگیراو دەبین، جارێکی دیکە خەلك باوەشمان بۆ دەکاتەوە وە بەتایبەت ئەوانەشی کە گەنجن، دونیا کاول نەبووە، دونیا تەواو نەبووە، دەتوانین ئیشی دیکەش بکەین، دەتوانین لە شوێنی دیکەش خزمەتی خەلکی کوردستان بکەین، بۆیە من وەکو خۆم چۆن ئەگونجێت، چۆن لەبەرژەوەندی خەلکا بێت وە ئەو پارەیەشی کە ئەمینێتەوەی من ئەوەم بۆ ئەوە ووت کە گوتم مووچەی خەلك کەمە، ئەو پارەییەی کە لەم پرۆژەییە کۆدەکرێتەوە تکایە تکایە با لەخزمەتی پەکەوتەکان سەرف بکرێت، ئەوانەی کە مووچەیەکی خێرو سەدەقیان پێ دەدرێت، ئەوانەی زۆر زۆر بە کولە مەرگی ئەژین، بەو خانەنشینان بدرێت کە مووچەیان زۆر کەمە، سوپاس یەك دەقەکەش تەواو بوو تەواوم نە کردبوو، بەس قەینا.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی حەوت کە بواری خانەنشینیە، برگەی یەکەمی منیش ئەو ئیزافەیەم هەیە کە دادوەران و داواکاری گشتی ئیزافە بکرێن لە برگەی دووەمی برگەی دووەم لابرێت، بەم شێوەیە صیاغە بکرێتەوە کە خانەنشینی پلە بالاْ و پلە تایبەتەکان هاوتای سیستەمی خانەنشینی عیراق بکرێت، چونکە ئەم سیستەمە یەکان گیری دەکات لە نێوان سیستەمی خانەنشینی فەرمانبەرانی ئاسایی و پلە بالاْکان و زیاتر داد پەروەری بەر قرار دەکات و، هەر لێرەوە ئەیلێم ئەو داهاتەی کە دەگەرێتەوە بۆ حکومەت لەرێکخستنی پلە بالاو پلە تایبەتەکان ئەولویەتی پیٚ بدرێت بۆ زیاد کردنی مووچەی خانەنشینی فەرمانبەرانی ئاسایی کە رێژەکەی لە چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت، سەبارەت بە برگەی چوارەمیش حوکمەکانی ئەوماددەیە هەموو ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە لەبرگەی چوارەمی سەرەوەی ئەو ماددەیە کە ئاماژەیان پێدراوە لەپێش بەرکار بوونی ئەم یاسایە خانەنشینی پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەل ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، هەتا ئێرە بمێنێتەوە وە دوایی ئەوانەشی کە خزمەتی خانەنشینیشیان نەگەیشتۆتە پانزدە سال کە سیٚ سالی بۆ ئیزافە دەکرێت ئەوە لابردرێت وە ئێمە لەگەل ئەوەیا نین کە سالی زیاتر بدرێت بە کەسێك کە خزمەتی خانەنشینی تەواو نەکردووە وەکو ئەوەی کە ئەم سیستەمە عامەی کە داندراوە پانزە سال خزمەت چلو پینج سال تەمەن، هەرئەوان بگرێتەوە وە لە کۆتایی پشتیوانی وتەکانی د.شێرکۆ وە د.اسماعیل مامۆستا ئەبو بەکر هەلەدنی لەگەل مامۆستا هەلز دەکەم وە سەرنجێکیشم هەیە، یەعنی بەراستی سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەبێت بە پیٚ ی ئەو پەیرەوەی ناوخۆ کە داندراوە کە پەرلەمانتارێك لەسەر چ ئەساسێك یەعنی دەلێت قبولی ناکەین، روونکردنەوە بدات لە کیٚ ی قبول ناکات، یان دەلێت ئێمە ئێوە کێن ئەو وەکو پەرلەمانتارێك قسە ئەکات.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

جاری ئەوە تۆ ئێستا پەیرەوەکە دەشکێنی، نابێت قسە لەسەر قسەی پەرلەمانتارانی دیکە بکەی.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

کە سەرۆکایەتی بێدەنگ بوو کە ئەو پەیرەوی شکاند، ناچارین ئێمەش پەیرەو بشکێنین کە پەیرەو شکان هەبوو ناچارین ئێمەش پەیرەو بشکێنین، یانی دوو سیٚ جار موزایدە دەکرێت و ئێمەش کە فراکسیۆنێکین کە لە هەمووی کارا ترو خۆمان بە دلسۆزتر دەزانین، بەلاْم نالێین ئێمە کە قبولی ناکەی،ن یەعنی ئەمانە بەراستی لە شوێنی خۆیا بوەستێندرێن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وازحە بەڵێ مەبەستی ئەوەیە، من دڵنیام مەبەستی ئەوەیە، دەرفەت بدە ئەگەر وای لێبێت ئێوە بەرامبەر یەکدی قسە بکەن، ئەوە یعنی خەڵك گوێمان لێ دەگرێ، کاك پێشەوا بە بێ ی ئەوەی ئیزنت بدەم قسە مەکە، بەڕێزان من ئەزانم هەمووتان هیلاکن، ڕۆژێکی درێژە، دونێش ڕۆژێکی درێژبوو ئەمڕۆش ڕۆژێکی درێژ دەبێت هەمووومان دەزانین هەموشمان جۆرێك فشاری نەفسیمان لەسەرە لە دۆخێکی نا سروشتییان، من دەزانم پێشەوا پێش ئەوەی خۆی وەلام بداتەوە مەبەستی لە قبول ناکەم ئەوەنییە کە شتێك دەکا، بۆیە ئەویش خۆی پێ دلسۆزە ئەویش خەمی خەڵکیەتی وەکو تۆ چۆن خەمی خەڵکتە، وەکو چۆن هەر ئەندامێکی تری فراکسیۆنەکانی دیکە خەمیی خەلکیانە ئێ من دەرفەتان نادەم لەسەر یەکتری قسە بکەن، نابێت قسە بکەی پێشەوا کامە نانا کاك شێرکۆ جارێ بزانین چیبوە دەڵێ ووتومە توزێك لەسەر خۆ خۆ تۆ نەت بینیوە کاك دکتۆر شێرکۆ جەنابت پیاوێکی موسولمانی کە شتێك نەت بینیی بێ مەیلێ چیبوو هێڤیدار بەڵێ دەیلا وەرە ئارام بن ئارام بن، مامۆستا ئەبو بەکر بە نوقتەی نیزامی دوای دەرفەتت دەدەم با ئێستا کاك ئەبو بەکر با نوقتەیەکی نیزامی بکات فەرموو مامۆستا.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێ ی ماددەی بیست و چواری برگەی دووەم لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ئەندام ئازادی و ئاخاوتنی رادەربرینی تەواوی هەیە لە کاتی ئەنجامدانی کاری پەرلەمانیدا، رەجائەن ئەم ووشەی موزایدە بە لەم پەرلەمانە بسرێتەوە هەریەکەمان تەعبیر لە رایی خۆمان دەکەین، کێش موزایدە دەکات خەلکی کوردستان دەزانێت باوی موزائیدە نەماوە بەراستی با ئەم ووشەیە هیچ پەرلەمانتارێك بەراستی قسەلەسەر پەرلەمانتاری تر نەکات هەریەکەمان تەعبیر لە رایی خۆمان دەکەین لەم پەرلەمانە، رێگە نەدە جەنابت بەراستی پەرلەمانتاران لەسەر یەك قسە بکەن، دروستە مەعقول نییە فەرهاد ئینجۆ لە پەرلەمانی تورکیا لە من ئازاتر بێت، پەرلەمانتارانی رۆژهەلاتی ئێران لەمن ئازاتر بێت، قسە بکەن، ئێمە تەعبیر لە رایی خۆمان دەکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆتان هەیە بە ئازادی قسە بکەن، بێگومان ئێمە دوێنی ووشەی موزایدەمان سریەوە لە پرۆتۆکۆل، بەلاّم ئەم ووشەیە زۆر بەکاردێت، مەگەر من ئیشم ببێتە ئەوە هەر بلێم ووشەی موزایدە بسرنەوە، کاك پێشەوا دەرفەتت دەدەم بە تەنها روون بکەیتەوە ماناچی یان شتیی تر بلێ قبول ناکەم.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دکتۆرە هەر روونکردنەوەیەکی عام دەدەم، منیش قبول ناکەم هەر لە چوارچێوەی ئەوە من کە دەستم بە قسەکانم کرد هەموو ئەو بەڕێزانەی لەم هۆلەن وتم شەری ئەوەیان کردووە کە مووچەکانیان کەم

بكرێتەوە، خانەنشینی کەم بكرێتەوە من پەیامەکەشم بۆ کەسێك نەبووە بەدیاری کراوی تەنها ووتومە موزایدە لەکەس قبول ناکەم، واتا منیش خۆم بە دلسۆز دەزانم، تەنها شێوانی ئەم بەرێزانە یەك شتە جاران پێیان وابوو کە ئەوان بەم موزایدەی کە دەی کەن خۆل بكەنە......

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتون گیان رامانگرت، رامانگرت بۆ ئەوەی قسە نەکات، ئارام بن ئارام بن ئارام بن رۆژێکی درێژە ئارام بن بەلێ بەلێ هێڤیدار هێڤیدار وەرە شوێنی خۆت هێڤیدار، لە شوێنی خۆت دانیشە، دانیشن هێڤیدار تۆ قبولی کە تەواو تەواو تەواو کۆبونەوەکە هەلّەگرین کۆبونەوەکە هەلەگرین رایگرن رایگرن.

پاش پشوو

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دانیتشنەکەمان دەست پێ دەکەینەوە، هیوادارم ئەمە یەکەم جار و کۆتا جاری ئەم خولە بێ، هەمووومان بە عەسابێکی سارد دلّی دوژمنانی کوردستان خۆش نەکەین، ئێمە تا ئێستا زۆر بەجوانی هێناوما نە، پێکەوە جیاوازی لە بیروبۆچوونیشمان هەبێ، جیاوازی لە بەرژەوەندیەکان و ڕاو سەرنجەکانیشمان هەبێ، پێویست دەکات لەسەر هەموو لایەکمان بە عەسابێکی سارد بە گیانێکی تیم وۆرکی بە گیانێکی پەر لەمانی پێکەوە لە پێناوی خەلّکی کوردستان بین، کەسمان لە کەسمان دلّسۆز تر نیە بۆ ئەم ولاّ تە، بۆ یە تکا تان لێ دە کەم بەڕێزان داواتان لێ دەکەم بەڕێزان ڕووی دەمم یەکەم جار لە فراکسیۆنە زۆرینەکانی ناو دەسەلاّتە ئینجا لە برایانی بەڕێزی معارەزەش هەمووومان پێکەوە جوانین کەسیشمان لەسەر ئەوانی تر مان موزا یەدە نا کەین، سەرکەوتنی ئەم پرۆژەی چاک سازییە، سەرکەوتنە بۆ هەر هەمووومان، دۆڕا و براوە لە مەیا نی یە، گەلی کوردستان براوەیە، هەمووومان براوەین، کە سیش دۆڕاو نی یە تیا یا، هەمووشمان لە یەکتری دلّسۆزترین بۆ خەلّکی کوردستان، بۆیە تکاتان لێ دەکەم، هەمووتان لە گۆ شە نیگا یەکی خو شك و برایا نە و زەمیـ لی ئێـمە سێ سالّی تر پێکەوە دەبین بەڕێزان، سێ سالّی تر پێکەوە دە بین بەڕێزان تە حەدیاتی گەورەتر لە بەردەم ئەم میللەتە دا هەیە، وەزعی ناوچەکە ئەمە هەلّناگرێ ئێمە ئاوا مامە لّە لە گەلّ یەکتری لەناو پەر لەمانی کوردستان بکەین، بۆیە من داواتان لێ دەکەم وەکو برایەکتان وەکو سەرۆکایەتی پەر لەمانی کورد ستان ئەو فراکسیۆنە بەڕێزانەی کە ئێستا لێرەن بە عەسابێکی سارد بە هـێوری ئێمە بگەڕێیـنەوە بۆ گفتوگۆ یەکی دیموکرا سیانە بە پـێی پەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستان، وا بزانم ئەوە ئیتر ئەوەش کە لە دلّ و دەرونی هەر یەکێك هەبووە تەقریبەن هاتۆتە دەرێ، بۆیە حەز دەکەم وەکو خوشك و برایەك بە گـیانێکی وەرزشی ئەگەر ئیجازە بدەن دەست بە جەلسەکە بکەینەوە، ئەگەر ئیجازە ئەدەن بەڕێزان من جارێ ڕووی دەمم لە فراکسیۆنە بەڕێزەکانی تری دە سەلاّت، فراکسیۆنەکانی کە لە ئۆپۆز سیۆنن داوا تان لێ دە کم بە

هێوری بۆ ئەوەی دەست بە جەلسەکە بکەین، زۆر سوپاس، زۆر سوپاس بۆ ئەو هاوکاریەش کە کردتان بۆ هەر هەموو لایەکتان، بۆ خۆم داوا ئیعتزار لە هەر هەمووتان دەکەم، ئەگەر هاتە سەر ئەو بابەتە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك لوقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، سوپاس بۆ ئەو هەوڵەی دەستەی سەرۆکایەتی کە ئەم دۆخەی هێور کردەوە، سەبارەت بە ماددەی (7) پشتیوانی ئەو بۆچوونە دەکەم کە مامۆستا عبدالستار دەری بڕی، برادەرانی تریش دواتر پشتیوانیان لێی کرد، هەروەها لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (7) دادوەرە بەڕێزەکان و ئەندامانی داواکاری گشتیش زیاد بکرێن، واتا حوکمەکانی ئەم یاسایە بیانگرێتەوە، هەروەها بە هەمان شێوەی ئەندامانی پەرلەمان لە فراکسیۆنە جیاوازەکان پشتیوانی ئەوە دەکەم کە بڕگەی (2) ڕێژەی 70٪ لابرێ و بۆ بەرچاو ڕوونیش ویستم ئەمە بە بیر هەموو لایەك بخەینەوە کە لەگەڵ ڕێز و سوپاسمان بۆ بەڕێزان لە لیژنەی دارایی پەرلەمانی کوردستان، کە لە ڕۆژانی ڕابردوودا لیژنەی دارایی و لیژنە تایبەتمەندەکانی تریش هەموومان سەرقاڵی ئەوە بووین گەنگەشەی ئەوەمان دەکرد کە چۆن دەر چەیەك بدۆزینەوە بۆ ئەوەی هەموو لامان ڕێك بکەوین لەسەر کەم کردنەوەی ئەم ڕێژەیە، بۆیە ئەم ڕێژەیە 70٪ یی کە دیاری کراوە، ئەمە بیروبۆچوونی لیژنەی دارایی پەرلەمان و لیژنە تایبەتمەندەکان نییە، بەڵکو ئەمە پرۆژەیەکە کە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە نێردراوە، ئێمەش لە پەرلەمانی کوردستان پشتیوانی دەکەین بۆ ئەوەی هەنگاوی چاکسازی دەست پێ بکات، بۆیە ڕێژەی 70٪ بۆ خانەنشینی پلە باڵاکان لە سەرۆکایەتی هەرێم تاکو بەڕێوبەری گشتی ڕێژەیەکی زۆرە پشتیوانی ئەو بۆچوونە دەکەین کە ئەم ڕێژەیە دەبێت کەم بکرێتەوە، بەشێوازێك کە 50٪ تێپەڕ نەکات، هەروەها سەبارەت بە خاڵی سێیەم، ئەو سێ ساڵی خزمەتەی کە هەژمار دەکرێ داوا دەکەم کە تەواوی فەرمانبەران لە توێژی خانەنشینی بگرێتەوە، هەروەها ئەو پارەیەی کە دەمێنێتەوە یان دەگەڕێتەوە لە چوار چێوەی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە داواکارین کە مووچەی خانەنشینی پێ زیاد بکرێ، خانەنشینی مەدەنی و هەروەها مووچەی توێژی خاوەن پێداویستیە تایبەتەکان بکات و پێویستیان پێیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی کاتەکەت تەواو بوو، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بە پێی ئەم پرۆژە یاسایە لە ماددەی (7) ڕێگە پێدانە کە پلە باڵاکان لە تەمەنی گەنجێتی دا خانەنشین بکرێن بە اختیار، بۆ نموونە من نوێنەری گەلم بە ئەرکێکی کاتی کە با بڵێین چوار ساڵ دەبێت

بۆ به مووچەیەکی زەبەلاح بە تە مەنێکی گە نجەوە خانەنشین بکرێم، من لێرەوە خانەنشینی خۆم ڕەد دەکەمەوە پابەندیشم بە پڕکردنەوەی ئەو فۆرمەی کەخانەنشین بوون ڕەد دەکەمەوە و پابەندیشم بە بەڵێنی خۆمەوە، پێشنیاز دەکەم خانەنشینی پلە باڵا هەڵبوەشێنرێتەوە، خاوەن پلە باڵاکانیش پاش تەواو بوونی ئەرکەکەی بگەڕێنەوە سەر وەزیفەی پێشووی خۆیان، ئەگەر بەراورد بکەین لە نێوان خانەنشینی پلە باڵا و خانەنشینی شارستانی بەداخەوە جیاوازیەکی زۆر بەدی دەکرێت، بە حوکمی ئەوەی ئەم پرۆژە یاسایە ناوەرۆکەکەی چاکسازییە و پێویستە هاوسەنگی مووچە لەم پرۆژەیەدا جێ بەجێ بکرێ، بە تایبەت لە بواری خانەنشینی شارستانی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی شارستانی لە (500) هەزار دینار کەمتر نەبێت، بۆ ئەوەی دادپەروەری بچەسپێت لە بواری خانەنشینی، خانەنشینی پلە باڵاکانیش تا ئاستی بەرپا بوونی عەدالەت کەم بکرێتەوە کە ڕێژەکەی 15٪ بێت، پێویستە دادوەرەکان ئەندامانی داواکاری گشتی بەدەر نەبن لەم پرۆژە یاسایە بە هەمان ئەم یاسایە خانەنشین بکرێن، ئەگەر یارمەتیم بدەی، پشتگیری لە ڕەئی کاک علی و کاک عبدالستار و کاک جلال دەکەم بە هەڵگرتنی بڕگەی دووەم و چوارەمی ئەم ماددەیە و پشتگیری لە شایان خان و گولستان خان دەکەم کە یاسایەکی یەکگرتووی خانەنشینی بهێنێتە پەرلەمان، بۆ ئەوەی جیاوازی لە نێوان چینایەتی یاخود یەکسانی و عەدالەت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو شیرین خان سوپاس، کاک شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاڵپشتی بەڕێزان کاک عبدالستار و کاک علی حمە صالح و کاک جمال و کاک ئومێد دەکەم، هەروەها پێشنیار دەکەم ئەو بڕە پارەیەی لە پلە باڵاکان کەم دەکرێتەوە خانەنشینی (220) هەزار بەرز بکرێتەوە بۆ لایەنی کەم (350) هەزار دینار، مووچەی کەم ئەندامان 100٪ زیاد بکرێ، حەق وایە ئەو یاسایە حاکمەکانیش بگرێتەوە، جگە لەو حاکمانەی مەحکەمەی جینایات لەو یاسایە بەدەر بن، ئەوانی تر بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جوان خان فەرموو.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بێمە سەر ئەو خاڵانەی کەتێبینیم هەیە لە ماددە (7) خاڵێکم کە باسی لێوە بکەم وەکو نوقتەی نیزامی، ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ناتوانی نوقتە نیزامی قسە بکەی بە تەنها قسەی خۆت بکە ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی 7 ەوە هەیە، فەرموو.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (7) بڕگەی (2) من لەگەڵ ئەوەم کە بڕگەی (2) لابردرێت لەو ماددەیە، کە باسی خانەنشینی دەکەین کە کەمترین ڕێژەی (220) هەزارە ئێمە ئەو خانەنشینی پلە باڵاکان کەم دەکەینەوە فی سبیلی ئەوەی دوای ئەوە حکومەت داڕشتنی خۆی بکات و خانەنشینەکانی تر لەو پارەیەی کە دەگەڕێتەوە بۆ حکومەت زیادی بکات، بۆیە پێموایە کە ئەو 70٪ یەی کە دیاری کراوە بۆ خانەنشینی پلە باڵاکان زۆر زۆرە لە 50٪ تێپەڕ نەکات، ئەوە خاڵێکیان، خاڵێکی تر بڕگەی (4) لە ماددەی (7) باسی ئەو سێ ساڵە دەکات کە ئەگەر هاتوو (15) ساڵ خزمەتەکە نەگەیشتە (15) ساڵ سێ ساڵی دەدرێتی ئێمە لێرە کە باسی دادوەری دەکەین، ئەو سێ ساڵە بۆ بەخۆڕایی بخرێتە سەر خزمەتی فەرمانبەران، دەبێ سێ ساڵی خۆی بە تەواوەتی بە خزمەتی فعلی تەواو بکات، ئینجا خانەنشین بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ماوەی ئەم دوو دەقیقەدا ڕێگەم بدەی پێش ئەوەی قسە لەسەر ئەم یاسایە بکەم، ڕوونکردنەوەیەکی هەر پەیوەندار بەو مەسەلەیە.... .

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە تەنها لەسەر ئەو ماددەیە، کاك مەم بە تەنها لەسەر ماددەی (7) قسە دەکەین، فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ لەسەر ماددەی (7) دەیبەستمەوە بە کێشەیەکی هاوولاتییەکەوە، تەبعەن ئێمە لە ذهۆمی چوارەم باجیەکمان هەیە چایچییە نزیکەی (30) ساڵ خزمەتی هەیە، پێش دانیشتنەکە بە منی وت ئەم یاسای خانەنشینیە چی لێ دێت؟ دەتوانین ئێمە بە چەند خانەنشین دەکرێین، یەعنی مەجموعەیەك منالی هەیە باجیەکی لەو شێوەیە بە (30) ساڵ خزمەت بە دوو سەد هەزار خانەنشین بکرێت، بەڕاستی ئەوە ترۆپکی ناعەدالەتە کە من دەیبینم، جا قسەکەی من لەسەر چ شتێکە دەیگرێمەوە بەسەر مەسەلەی عەدالەت و ئەم دادپەروەر یەی کە ئەم یاسایە داوای دەکات، لەناو ئەم یاسایە ئەگەر بما نەوێ داد پەروەری بکرێ من پشتیوانی لە هەموو بۆچوونەکان دەکەم ئەوانەی پلە نزمن بە داوای لێبوردنەوە مەبەستم پلە نزمن،

ئەوانەی مووچەکانیان نزم دەبێ بە ڕادە یەك یەکجار زۆر بەرز بکرێ نەوە، بۆ ئەوەی ئەو بۆ شاییەی کە هە یە لە نـ ێوان پـ لە بەرزەکان و موو چە بەرزەکان و موو چە نز مەکان لە خانەنـ شینیەکانیان دا کەم بکرێتەوە، هەتا ئەو سپەیسە کەم بکرێتەوە ئەو کاتە دەتوانین قسە لەسەر دادپەروەری ڕا ستەقینە بکەین، بە نیسبەت بڕگەی دووەم، تەبعەن من پـ شتیوانی لە بۆ چوونەکانی پەر لەمانتار د. شێرکۆ جودت دە کەم هەروەها خاتوو سەرچنار و هەروەها کاك ابوبکر ئەوەی کە پەیوەندارە بە مەسائیلی خانەنشینی دە بێ بە پێی ئەو سیستمە بێ، ئەمەوێ پێداگری دەکەم لەسەر ئەوەی دەبێ بە پێی عیراق بێ کە بە شێکی زۆری لە داد پەروەری و عەدا لەتی تیا یە، لە سەر ئەو ڕێژە یەی کە لە خاڵی یە کەم دا هاتووە 25٪ چەندێکە پێ شنیازیان کرد 15٪ من پێ شنیاز دە کەم ئە مە کەم بکرێ تەوە بۆ 5٪ ئەم موو چەیە ئە گەر 5٪ بـ ێت خانەنـ شینی بۆ نموو نە وەز یر و پەر لەمانتار تەنیا لەم 5٪ دەکا تە (400) هەزار دیـ نار دوا تر ساڵانی خزمەتی بۆ هەژمار دەکرێت، ئەوە بەشێك لەو سپەیسە کە ئاماژەم پێی کرد کەم دەکرێتەوە، ئەوە خاڵێك خاڵێکی تر ئەوەی کە من دەمەوێ ئاماژەی پێ بکەم بە نیسبەت بڕگەی (4) بەڕاستی لەناو بڕ گەی (4) دا لە ئەو خاڵەی کە دەڵێ دەبێ (12) ساڵی هەبێ و ئەبێ سێ ساڵی بۆ هەژمار بکرێ، پێموایە موجامەلە یە و ئەوە بنەمای، ئەم سێ ساڵەش نەهێڵرێت، بە نیسبەت مووچەی خانەنشینی پەرلەمانتار تا چەندە مەجالی تیایە ئەوانەشی کە موستەحەقن (15) ساڵ و (45) ساڵیان تەواو کرد بێ کە بە پـ ێی یا سای خانەنـ شین، چەند مەجالی تیا هەیە کەم بکرێتەوە، من پشتیوانی دەکەم و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وە کو هەمووومان ئا گادارین لە ئێ ستادا تە مەنێکی زۆر نیـ یە کە قەیرانمان بەجێ هێ شتووە لە هەرێمی کوردستان و دۆخێکی ناهەموار لەپێشە وەکو ڕەفیقەکانم پێشتر باسیان کرد، سەرباری ماندووبوون و هەوڵ و جۆش و خرۆ شی هەموو لا یەنێك بە تایـ بەتی لیژ نەی دارا یی و لیژ نە تایبەتمە ندەکان، بەم پرۆژە یاسایەوە توانرا زۆربەی زۆری خواستی گەلی کوردستان لێرەدا جێگەی بکرێ تەوە، سەرباری ئەما نەش من وەکو خۆم وەکو پەرلەمانتارێك هێشتا باوەڕم وایە کە بڕ گەی دووەم لە ماددەی (7) بڕگە یەکی زیادە یە و ناعەدالەتیەکی یەکجار زۆر لە پرۆژە یاسایەکەدا بەدی دێنێت، بەو پێیەی کە مووچەکان ئەوەی کە ئێ ستا وازحە و وجودی هەیە، بە 70٪ و هەروەها ئاسایشێکی هێزەکانی ناوخۆ بە (250) هەزار دینار پێموایە نا عەدالەتیە، یەکجار زۆرەو پێموایە لە هەمان کا تدا ئە مە جیاواز یەکی یەکجار زۆرە، بۆ دە ستەبەر کرد نی عەدا لەت و داد پەروەری وە کو یەکێك لە ئاما نجە سەرەکیەکانی یا سایەکەدا هاتووە لە سەرەتا دا من سەرلەبەری ماددەکە ڕەد دەکەمەوە، لەگەڵی نیم بە هیچ شێوەیەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاک گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (7) بۆ ڕێژەی مووچەی خانەنشینی پلە باڵاکان، پشتگیری لە وتەکانی بەڕێز مامۆستا عبدالستار و کاک علی حمە صالح و کاک جمال دەکەم، هەروەها پشتگیری بەڕێز کاک ئومێد خۆشناو دەکەم لەوەی کە خانەنشینی ئەوانەی کە خانەنشینیەکەیان کەمە، داوا لە حکومەت دەکەین کە بەو ڕادەیەی کە توانا یان هەیە زیادی بکەن، هەروەها بۆ مووچەی خانەنشینی دادوەرەکان هیوادارم ئەویش بکرێتە نا ئەم پرۆژەیەوە و پشتگیری لە وتەکانی بەڕێز د.شێرکۆ جودت دەکەم لەگەڵ د.محی الدین، هەروەها پشتگیری لە بەڕێز کاک دابان محمد دەکەم، بۆ ئیزافە کردنی ماددەیەك کە ئیزافە بکرێ لەم پرۆژەیە بۆ وەرگرتنەوەی قەرزی حکومەت لە کۆمپانیاکان، هەروەها پشتگیری بەڕێز د.شایان دەکەم بۆ هێنانی یاسایەکی یەکگرتووی خانەنشینی سەرجەم پلە وەزیفیەکان بە یەك سیستەم خانەنشین بکرێن و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گولیزار خان فەرموو.

بەڕێز گلیزار رشید سندی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی چاکسازی مەسەلەیەکی زۆر گرنگە، پەیڤەکە لەسەر زاری هەمی خەڵکێت کوردستانێ هەیە، ئەم دشێت بێژین ڕۆژانە وێ بەحسێ تێتە کرنێ ئەڤە چەندین ساڵە ئەم بێژین چاکسازی دکەین، ئەڤرۆ ئەو ڕۆژا یا هەندێیە ئەم چاکسازیی لڤێ پرۆژێ دا دەست بە سەر بکەین و بچە سپینین، عەدا لەتیی بەینا کۆمەڵایەتیا و ئیجتماعی ئەم بەرجەستە بکەین، عەدالەتیێ بەرجەستە بکین، ئەڤرۆ ئەو ڕۆژە ئەڤرۆ دڤێت ئەم هەمی یەك دەست و ب شەفافیەت و بە عەدالەت و بڕاستی و درستی ئەم عەدالەتێ بزڤرینە ڤە و خەڵك باوەڕیا خەڵکی ب حکومەتێ و پەرلەمانێ بزڤریتەڤە، ئەز تەئیدا ئاخافتنێت کاک ئومێدی و کاک علی و کاک عبدالسلام دکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاک عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام عبدالله حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیری تەواوم بۆ بۆچوونەکانی بەڕێزان کاک ئومێد و کاک جمال و کاک علی و کاک عبدالستار، لەبەرئەوەی ئێمە ئامانجمان لە و پرۆژە یاسایەی چاکسازیە دا تەحقیق کردنی دادپەروەریە، بۆیە لێرەدا

من پێ شنیار ده کەم کەوا ئەو جیاواز یە زۆرەی کە لە ن ێوان خانەن شینی پ لە بالا کان و خانەن شینی فەرمانبەران لە پلە گشتیەکانی وەزیفە لەسەر میلاکی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و پێشمەرگە دا هەیە نەمێنێت، منیش پێشنیار دەکەم مووچەی هەموو زەمیلەکانم هاوپیشەکانم بە منیشەوە سفر بکرێتەوە و مانگانە ئابوونەیەکیش بدەین بە وەزارەتی دارایی، ئاماژە بە بڕ گەی (4) لە ماددەی (7) پرۆژە یا سایەکە دا هاتووە کە حوکمەکانی ئەم مادده یە هەموو ئەو کە سانە دەگرێ تەوە کە لە بڕ گەی یەکەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە، لە پێش بەرکار بوونی ئەم یا سایە خانەن شین بوون و پێویستە خۆیان بگونجێنن لە گەڵ ئەحکا مەکانی ئەم یا سایە، بۆ ئەوانە شیان کە خز مەتی خانەن شینیان نەگەیشتووەتە (15) ساڵ ئەوا تاوەکو سێ ساڵ دەخرێ تە سەر خزمەتەکەیان، بۆ ئەوەی بگە نە تە مەنی خانەنشینی، بە مەرجێك بڕی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات، بەڕێز سەرۆکی پەر لەمان، مە بدەئێکی عامی قانونی هە یە کە دە ڵێ (لاتسری القانون علی الما ضي)، وا تا یا سا ناگەڕێ تەوە بۆ را بردوو، جگە لە یەك ئیستسنا نەبێ، (اذا کان القانون اصلح للمتهم) واتا ئەگەر یاسایەکە دەرچوو لە بەرژەوەندی موتەهەم ب ێت، یاسا پێشتر ئەو مافەی بە پلە بالا کان و تایبە تەکان داوە کە دەکر ێت ئەو خانەن شینانەی کە پێ شتر یا سا حەقی پ ێداون ئە سەری ماددی لە سەری کەڵە کە ب بون، ناکر ێت ئێ ستا ب بورە دک تۆرە پەیامە کەم نەگەیاندووە، ناکرێت ئێستا ئێ مە یا سایەك بێ تو یەکسەر ئەو حە قە ببڕ ێت بێ ئەوەی مرا عاتی زرو فی ماددی و مەرکەزی و ئەسەریان بکرێت دەکرێت، باشتر وایە عەدالەتی زیاتریشی تێدایە کە بڵێین لەمەودوا خانەنشینی بوون نەما قەتعیەن، بەڵام ئەسەری رەجعی نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو مەبدەئەی جەنابت باسی دەکەی ئەوە بۆ قانونی جینائیە لە دەستووری عیراقی دا بە وازحی هاتووە، قەوانین ئەسەری رەجعی نابێت گەر بە نەص نەبێ، نەص هە یە و ئیلا بە قانوون ئێ مەش بە قانوون ئەسەری رەجعی دادەنێین، مژدە خان فەرمووو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەمرۆ هەمووومان کە لێرەین خەڵك چاوێکی زۆری لەسەر ئەم پرۆژەی چاکسازییە هەیە کە لا بردن و رەد کردنەوەی خانەنشینی پلە بالاکانە هەم لە وەزیر و هەم پەرلەمانتار و وەکیل وەزیر سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی و ئەوانەی کە ناوی پلە تایبەتیان هەیە، ئێمە پێشنیاز دەکەین کە خانەنشینی ئەمانە نەمێنێ، جگە لەوەی کە ساڵانی خز مەت و مەرجی تە مەن وە کو بە غدا (45) ساڵ و (15) ساڵ خز مەت هەبێ، ئەویش ڕێژەکەی کەم بکرێتەوە بەو ڕێژە زۆرە نەبێ، چونکە جیاوازییەکی زۆر هەیە لە نێوان خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان دا، بەڕێزان ئێمە دەبێ خۆمان و یژدانمان ق بوڵ نەکات کە بەم شێوەیە و بەو بڕە پارە زۆرە پلە بالا خانەنشین بکرێت، ئەو مامۆ ستایەی کەمنی پەروەردە کردووە، ئەو پێ شمەرگەیەی کە سنگی بە گو لە وە یە گو ناح نی یە ئەو بە بڕێکی کەم خانەن شین بکر ێت یاخود ئاسای شێك و ئەوا نەی

هێزەکانی ناوخۆ بە (220) هەزار کەم ئەندامێك کە توانای کارکردنی نییە، بڕە پارەیەکی کەم گوناح نییە ئەوان ئەوەندە وەربگرن و ئێمە ڕێژەیەکی زۆر، داوا دەکەم کە ئەوە نەمێنێ، بەڕێزان بە شێکی زۆری لە پەرلەمانتاران دکتۆری تێدا یە، مامۆ ستای زانکۆی تێدا یە،خاوەن کاری با شی تێدا یە، وە بەرهێنی تێدا یە، هەیە کۆمپانیای حەج و عومرەی هەیە، هەیە مامۆستای جامیعەیە، دەتوانن ئەمانە بچنەوە سەر کارە کانی خۆیان، بەشێکی زۆریان کە وەزیفەی حزبیان هەیە پلەی حزبیان هەیە، پێشتر موو چەخۆری حزب بوون، تکا یە من ڕووم لە هیچ لا یەنێك نی یە، مەبە ستم ئەوە یە هەموومان دە توانین بـچینەوە سەر کارە کانی پێشوومان، من کە کاتێك ئەوە دەڵێم بۆ خۆم هیچ کارێکم نەبووە، من دەر چوویەکی دانە مەزراوم، هیچ کارێکم نییە، هیچ پێشینەیەکم نییە، عەفو دوو دەقیقەکەم تەواو نەکردووە، بـبورە دکـتۆرە، من پێـشنیاز دەکەم، ئەو بڕە پارەیەی کە لە خانەنشینی ئێمە کە داوا دەکەین خانەنـشینی پـلە باڵا نەمێنێ بەدەر لە ساڵانی خز مەت و تە مەن، بکرێ تە سەندوقێکەوە دەر چووی دانە مەزراوی پێ دا بمەزرێ، فەرمانـبەری گرێبەستی پێ دابمەزرێ، مووچە و ژیانی پێشمەرگە و ئەو چینە هەژارەی پێ بگۆڕدرێت، سەبارەت بەو فۆرمە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هیچ فۆرمێکمان نییە مژدە خان، فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاز دەکەم فۆرمـێك بە شێوەیەکی یا سایی و قانونی دابـندرێت، ئا مادەم یە کەم کەس بم ئیـمزای بکەم، بۆ ئەوەی هەموومان شکۆیەکی جوان بۆ ئەو پەرلەمانە بگێڕینەوە، بیسلەمێنین بۆ خەڵك کە ئێـمە بۆ ماف و ئیمتیازاتی خۆمان نەهاتووین، هاتووین داکۆکی کاری سەرسەختی مافەکانی خەڵك بین، سوپاس، ببورە پشتگیری قسەکانی د.کاظم و کاك کاوە دەکەم، هەموو ئەو بەڕێزانە شی کە لە مە سلەحەتی خەڵك قسە دەکەن، یەعنی ئەوانەی کە لەگەڵ ئەوە دابوون کە خانەنشینی پلە باڵا نەمێنێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەموو لە مەسلەحەت قسە دەکەن، باشە سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د یارە من دە ست خۆ شی لە حکو مەتی هەرێمی کورد ستان دە کەم، دوای سی ساڵ گە ندەڵی ئێ ستا بـێت چاکسازی بکات، بەڵام بەڕاستی خوشك و برایان ئەگەر ئێمە بمانەوێ ئەو چاکسازییە بکەین بە فەوزا و بە فەرتەنە نابێ، دەزانی ئەگەر ئاگاتان لێ بێ لەناو بازاڕی من تاقە ئەندام پەرلەمانم کە ڕۆژانە دەچمەوە ناو بازاڕی پیاسەی لەگەڵ خەڵك دەکەم، دەزانی خەڵك پارەی بەرمیلە نەوتێکی نییە، ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خەڵکی تریش دەچێتە بازاڕ کاك یاسین تکایە، واز لە یەکتری بێنن بەس باسی خۆتان بکەن، فەرمووو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێش ئەوەی بێمە پەر لەمان، پەنجا و دوو ڕۆژ لە دژی ئەو حکومە تە لە سەر جادە بوو مە، ئە گەر مەخسەد ئەوەیە، من دەڵێم ئەو پرۆژەیە مادام هاتووە لە خزمەتی میللەت داو هەموومان وەکو خو شك و برا با بەڕێی بکەین بۆ ئەوەی بتوانین خزمەتی گەل و نیشتمانی پێ بکەین، خەڵکی کورد ستان بێزار بوو لە بێ ئاوی لە بێ نانی لە بێ مەعا شی و لە شەڕی، هەر هەموومان خاوەنی شەهیدین و خاوەن پێشمەرگەین، یەعنی با برایەتی بڕوات، پێشنیاری من ئەوەیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، یە کەم پێ شنیاری من ئەوە یە ئەو کە سانەی کە بە قرار خاص خانەن شین کراون، لەلا یەن هەر لا یەنێکی سیا سیەك ئەو خانەن شینیە هەڵوە شێتەوە، پێ شنیاری دووە مم ئەوە یە دادوەرە بەڕێزەکان بۆ لە گەڵ دا نین؟ پێ شنیاری سێیەمم ئەوەیە کە کەمترین مەعاش کە کەسێك خانەنشین دەکرێت لە (500) هەزاری کەمتر نەبێ، جا حکو مەت چۆن ڕێکی دە کات کەیفی خۆ یەتی، پێ شنیاری پێنجەمم ئەوە یە کە زۆر کەس بە جـیا جـیا خانەنشین کراوە کەس نازانێ هەر یەکەو بە پلەی باڵا ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین باسی ماددەی (7) بکە، فەرمووو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە هەمووی تێدایە من ناچمە سەر ماددە بە ماددە، بەڕاستی، یەعنی ئەو هەموو ماددا نە هەر کە سە و دە ڵێ ئەو ماددە یە و ئەو ماددە یە، من با سی خودی پرۆژە کەی دە کەم، پێ شنیاری شە شەم ئەوە یە هەر کەسێك کە خانەنشین کرا، دوایە وەزیفەیەکی دیکەی نەدرێتێ، ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ کاك یاسین ماددە، ماددە گفتوگۆ دەکەین، جەنابتان دە بێ پابە ند بن بە ناوەڕۆکی ماددەی (7) لەوە زیاتر نابێ هیچ شتێك بڵێین، سوپاس، تەواو فەرمووو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باشە مشکلە نییە، زۆر قسەیان کرد، بەس پشتگیری ئەو برادەرانە دەکەم، کاك علی و کاك عبدالستار و کاك ئومێد خۆشناو و ئەو بەڕێزانە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سۆران فەرمووو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی (7) بڕ گەی یە کەم، هاوڕام لە گەڵ پ شتیوانی ڕایە کەی کاك د. شێرکۆ و کاك د. محی الدین دە کەم بۆ ئەوەی کە سەرۆکی ئەنجو مەنی دادوەری و دادوەران و ئەوا نەی بە پـلەی ئەوانن دا خلّ بکرێن، هەرچەندە بە پێی ئەوەی کە من دەستم کەوتووەئەو ژمارانەی لەسەر مووچەی خانەنشینی ئەوان دەوترێت بەرزترینیان کە چەند کە سێکی کەمی ئەنجو مەنی داد گای تەمیزن (9) ملیۆ نە، ئەوانی تر یان (4) ملیۆن و نیوە، بەڵام بۆ بەشداری لە چاکسازی و کەم کرد نەوەی ئەو ڕێژە یەی موو چەی پـلە باڵا بۆ ئەوەی ئەوانیش بەشدار بن کە من دڵنـیام کە ئەوە ڕەد ناکە نەوە ئەوانیش، سەبارەت بە بڕ گەی دووەم خاڵی سێیەم، مـنیش هاوڕام لە گەڵ هەموو ئەو پەر لەمانتارە بەڕێزا نەی کە ڕێژە کە 70٪ تیّ نە پەڕێ بێتەوە بۆ خوارەوە، بڕگەی (4) کە دەڵێ حوکمەکانی ئەم ماددەیە ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە لە بڕ گەی (1) ی ماددەی (2)، ئەم ماددەیە هاتوون، کەوا تە فەرماذ بەرانیش دەگرێ تەوە، من وای لیّ تیّ گەیـشتووم، ئەگەر وا نییە داوا دەکەم لە وەزیرە بەڕێزە پەیوەندارەکان وەڵامم بدە نەوە، مادام دەڵێت بڕ گەی (4) کە دەڵێ ئەم ماددەیە هەموو ئەو کەسانەش دەگرێتەوە، کەواتە خەڵکی تریش دەگرێتەوە، واتا فەرمانبەرانیش دەگرێتەوە کە سێ ساڵەکەیان پێ دەدرێ، داواکارم بڕگەیەکی تر زیاد بکرێ، بەم جۆرە پێشنیار دەکەم و بە نوو سراویش دە یدەم بە لیژ نە پەیوە ندارەکان، بڕ گەی (5) ز یاد بـکرێ بنوو سرێ لە بەر ڕۆ شنایی ئەو بڕیارەی کە لە کەم کردنەوەی خانەنشینی پلە باڵاکان دەگەڕێتەوە خەرج دەکرێ بۆ ز یاد کرد نی هاو کاری کەم ئەندامان و خاوەن پێداویستییەکان و دەست پێ کردنەوەی هاوکاری تۆری کۆمەڵایەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شێخ ظاهر فەرمووە.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، لەبەرئەوەی لە مەبادئی ئەسا سی ئەم یا سایە هاتووە، با سی داد پەروەری دە کات لە نێوان مووچەخۆرانی هەرێمی کورد ستان، داد پەورەیش بەوە دێ تە دی کە ئەو جیاواز یەی کە هە یە لە مووچە لە نێوان پلە باڵاکان و پلە نز مەکان کەم بکرێ تەوە، بۆ یە من پێ شنیار دە کەم بڕ گەی دووەم لەو ماددە یە کە باس 70٪ ی کۆی موو چە و دەرما ڵەکان دە کات ئەو بڕگە یە بە تەواوی لابېردر ێت، ئە مە خاڵێکیان، خاڵێکی تریشیان بڕگەی (4) دەڵێت حوکمەکانی ئەم ماددەیە هەموو ئەو کە سانەش دەگرێ تەوە کە لە بڕ گەی یە کەمی سەرەوە ئەم ماددە یە ئاماژە یان پ ێدراوە و لە پێش بەرکار بوونی ئەم یا سایە خانەنشین بوون، پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، ئایا خۆ گونجا ندن مەبە ست لە خۆ گونجاندن لێرە چییە؟ چۆن خۆیان بـگونجێنن ئەوا نە؟ بە شێکی تریش ئەوە یە ئەوا نەی خز مەتی خانەنشینیان نەگەیشتووەتە (15) ساڵ ئەوا تاوەکو سێ ساڵ دەخرێ تە سەر خزمە تەکانیان، بۆ ئەوەی

بگەنە تەمەنی خانەنشینی بەمەرجێك برِی خانەنشینی ئەو ماوەیە بدات، من لێرە پێشنیار دەکەم بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، لە بەشێکی تری ئەم برِگەیە هاتووەو باس لەوە دەکات کە (3) ساڵ خزمەت بخرێتە سەر خزمەتی ئەو کەسانەی کە مودەی خانەنشینیان تەواو نەبووە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئەمە شتێکی باشە، لەبەر ئەوەی کە سێك ئەگەر (63) ساڵ عومری بێت، یەعنی چ تاوانێکی نییە کە نەگەیشتووەتە (15) ساڵ، یەعنی دوو، سێ ساڵی کەم بووە، داوا دەکەم لێرە هەموو فەرمانبەرانی شارستانی بگرێتەوە ئەم برِگەیە لەگەڵ پلە باڵاکانیش، زۆرسوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەلا احسان فەرموو.

بەرێز احسان محمد سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناڤی خوایی مەزن و دلۆڤان، من دڤێت سەر ماددێ (7) سێ خاڵا بەحس لێ بکەم، یەکێ/ داخازا هەمی خەڵکی کوردستانێ چاکسازی و نەهێلانا گەندەڵی بوو، ئەڤ پروژە پرۆژەکی نیشتمانییە، یەکەم پێنگاڤە بۆ چاکسازیی کو هەمی خەڵکی کوردستانێ د ژ ڤێ پرۆژێ وەرگرنەڤە، لەوما دڤێتن ئەم هەمی کەس و تاخ و چین ل ڤێ وڵاتی دا پاڵپشتیەکا ژ دڵ ل ڤی پرۆژی بکەین، خاڵا دوویێ/ ژ بۆ خانەنشینا کەسانێن پلە باڵا دڤێت ئەندام پەرلەمان لڤێ هۆڵا پەرلەمانی دا ل خۆ دەست پێ بکەین، لەوما دبێژم پاڵپشتیا پێشنیارەکا کاك ئومێد و کاك علی و ماموستا عبدالستار دەکەم کو ل رێژا 15٪ ی دەست پێ بکات و 50٪ ی ژی دەرباز نەبیتەڤە، خاڵا سێ/ من دڤێت ئیشارەتێ پێ بدەم، ئەو ژی ئەڤەیە نە بەس خانەنشینا پەرلەمانتار و پلە باڵا ل خانەنشینا فەرمانبەرێ عادی بەرزتر و زیاترە، بەڵکی مو چێت مە ژی زیاترن، ئەز وەك ماموستایەکی ئایینی پێشنیار دکەم وە یەکەم کەس بم ژ وی هۆڵا پەرلەمانێ دا شینا ئەم بێژین خانەنشین پشتی سێ، چار ساڵا دی و دە ساڵا دی کەنگی خانەنشین بم کەرەمکەن وەرن هەر یەك ژ مە ل کیڤە هاتییە ئەز وەك ماموستایەکی مووچەیی من ملیۆنەك و شەست هەزار بوو موستەعدم ل ڤێ هەیڤێ دەست پێ بکەم هەفتیا بێت ئەگەر موچێت مە بن کەرەمکەن وەرن پێکڤە ئەمی دبێژم ڤی خانەنشینێ رەد دکەین، وەرن بێژن مە موچەیێ خۆ ل کیڤ هاتینە ب تەنێ وەرگرینەڤە و زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سیپان فەرموو.

بەرێز سیپان سالم حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارێ ماددێ 7 من دڤێت وێ چەندێ دیار بکەم، ئەگەر راستە ئەم بەحس ل چاکسازیێ دکەین، ئەگەر راستە مە دڤێت چاکسازیێ بکەین و ئومێدەکی ژ بۆ خەڵکی بزەڤرین کو دەنگێ خۆ دا مە ئەڤرۆ کە نوێنەرایەتیا ل ناڤ هۆڵا پەرلەمانێ کوردستانێ دا رەنگە ژ وێ دەست پێ بکەین هەڵوەشاندنا خانەنشینیا

پلەیەن باڵا بە شێوەیەکی گشتی، ژ بۆ یەکێ ئەو پارێ کو ژ ڤێ چەندی دزڤریت و ئەو کوژمەیەش ژ ئەنجامێ ڤێ چاکسازیێ دزڤری بۆ حکو مەتێ بچینە سەر مو چەیێ خانەنشینین مەدەنی، موو چەیێ خانەنشینێ هێزێن ئاسایش و ناوخۆ ژ بۆ یەکێ ژیانەکا شایستە دەرباز بکەن و بشێن ئەو خانەنشینا ژ وان تێدا دابین کرن ژیانەکا شایستە دەرباز بکەن، لێ نە ئەو کوژمێ ل ئەنجامێ ڤێ چاکسازیێ ژی دهێتە دیار کرن، دیار نەبیتن چ ل وی کوژمێ هاتی و بکیڤە گەشت، کو داهاتێ ناڤخۆ وەکو داهاتێ سامانی سروشتی و وەکو داهاتێن گشتی هەرێما کوردستانێ کو هەتا نوکە ژی کەس نزانی بکیڤە دچیت و چەندە داهاتێ هەرێما کوردستانێ بە شێوەیەکی گشتی ب دا هاتێ نافتێ و ب دا هاتێ ناڤخۆ ڤە پشتگیریا گوتنێ کاوە عبدالقادر و د.کاڤم دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ناوەرۆکی ماددەی (7) زۆر بە گرنگ دەزانین لەو یاسایەی یاسای چاکسازی کە لە کابینەی نۆیەم لەبەرنامەی حکومەت دابووە چاکسازی بکات، بۆیە من لەگەڵ کەم کردنەوەی ڕێژەی موو چەی خاوەن پلە باڵاکانم هاوڕام لەگەڵ کاك ئومێد و پاڵپشتی لێ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاز دەکەم لە ماددەی (7) برِگەی یەکەم، دادوەرانی ئەنجومەنی دادوەری و دادوەرانی گشتی و موشریف قەزائیەکانیش ئاد بکرێن، بۆ هەمان پێشنیاز پێشتگیری لە هەموو ئەو هاوکارانە بەڕێزانەم دەکەم کە پشتگیری دەکەن و داوای ئەو خاڵەیان کردبوو کە دادوەرانیش بگرێتەوە، هەروەها شارەزایانیش لە خاڵی یەکەمدا زیاد بکرێ، تاوەکو شارەزایانیش لە هەرێمی کوردستان بە هەمان یاسا مامەڵەیان لەگەڵ بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مسلم فەرموو.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ماددەی (7) ئەو ماددەیەیە کە باس لە بابەتێکی زۆر گرنگ و چارەنوسساز دەکات کە مەسەلەی خانەنشینی فەرمانبەر و پلەی وەزیفیە، جا چ فەرمانبەری یاسایی بێ و چ پلە تایبەت و پلە باڵاکان بێ

دەيانگرێتەوە بەڕاستى، من نيەتێكى باش دەبينم لە دڵسۆزى بۆ نەهێشتن و كەم كردنەوەى ئەو جياوازييە زۆرەى كە لە ڕێژەى خانەنشينى دا هەيە، بۆيە من كێشەيەكى زياترى خانەنشينى لەوەدا دەبينم كە ئەسڵەنە پلە باڵاكان موچەشيان زۆرە بۆيە لە خانەنشيشينيش دا كێشە دروست دەكات، ئەم ياسايە و ئەو ماددە يە بە دەستپێكى گرنگى دەبينم بە سەرەتايەك كە ببێ بەڕاستى بە بنەما يەكى زۆر گرنگ لە نەهێشتنى ئەو جياوازيە زۆرەى كە لە مووچەى خانەنشينى دا هەيە، بۆيە بەڕاستى من دەنگى خۆم دەخەمە پاڵ دەنگى بەڕێز مامۆستا عبدالستار و كاك ئومێد و كاك جمال، ئومێد دەكەم ئەم ياسايە و ئەو ماددەيە و لەمەودوا لە دەرچوونى ئەو ياسايە ببێتە بنەمايەك بۆ بەرقەرار كردنى دادگەرى لە نەمانى ئەو جياوازيە زۆرەى كە لەموچەى خانەنشينى دا هەيە، هەر بۆيە داوا دەكەم لە ڕێگەى ئەم ياسايەوە دواى نەهێشتنى ئەو جياوازيە زۆرە لە خانەنشينى ئەو داهاتەى لێوەى دەگەرێتەوە دەست دەكەوێ بخرێتە سەر مووچەى كەم خانەنشينيەكان تا لە نەهێشتنى ئەو جياوازيە و ئێمەش دڵسۆزيەكەمان بگاتە شوێنى خۆى، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، نابێ ئەمەش بيدعەيەكى ترە نابێ، دەرفەتى يەكێكتان بدەم ئيستسنا بۆ يەكێكتان بكەم دەبێ بۆ ئەوى تريشتانى بكەم، لەبەرئەوە نىيە، لەوانە يە قسەكەت زۆر زۆر موهيميش بێ، بەڵام ناتوانم ڕێگەت بەم، خاتوون گيان بۆ ئەندامى ليژنەى قانونى تۆ مافى قسە كردنت هەيە ئەگەر ناوت نووسى بێ، يەعنى با واز لەم ئسلوبە بێنين كەوا دەكرێ ئێمە ناهێڵين جەنابتان قسە بكەن، ئەمە قائيمەكەيە، ناوى جەنابتى تيا نييە، ناتوانى دواتر بە نامە ناوم بۆ بنێرى، فەرموون كاك زياد فەرموو.

بەڕێز زياد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەندامانى پەرلەمانى بەڕێز، لەڕاستى دا من دەمەوێ ڕوونكردنەوەيەك بدەم، لەبەر ئەهميەتى ئەم ماددیە كە هەموو دەزانين لە كابينەى پێشووى حكومەتى هەرێمى كوردستان كە هاتۆتە خولى پێشووى پەرلەمان، ئەو پرۆژە قانونە لە پەرلەمان ماوە يەكى زۆر مايەوە و مشومڕێكى لە سەرە لە سەر ئاستى هەرێمى كوردستان و لەسەر ڕاى گشتى هەرێمى كوردستان زۆر دروست كرد، بەداخەوە ئەم ياسايە تێنەپەڕێ، ئەمە لە دڵى يان لە زهنى هەموو هاووڵاتييەكى هەرێمى كوردستان مايەوە، تا خولى پێنجى پەرلەمانى كوردستان و دەست بەكاربوونى كابينەى نوێى حكومەت، ديسانەوە دەيڵێمەوە لەبەر ئەهميەتى ئەم پرۆژە ياسايە ئەو هێزە سياسيانەى كە ئێستا لە حكومەت بەشدارن بە تايبەت سێ هێزە سەرەكيەكە پارتى و يەكێتى و گۆڕان، هەموو لە ئيتفاقيەكان دا باسى پرۆژە ياساى چاكسازى كراوە، بەشێوەيەك كە هەموو هاووڵاتيانى هەرێمى كوردستان چاوەڕێ بوون ئەم پرۆژەيە بێتە پەرلەمان بە دڵێكەوە كە ئەمە دەتوانێ خزمەت پێشكەش بە خەڵكى كوردستان بكات، ئێمەش لە هەموو فراكسيۆنە جيا جياكانى پەرلەمانى كوردستان بە پەرۆشەوە چاوەڕێ بووين كە حكومەتى هەرێمى كوردستان ئەم پرۆژەيە بنێرێتە پەرلەمان،

بۆ یە هەر لە بەر ئەهمە یەتی ئەم پرۆژە یە بۆ ماوە یەکی زۆر حکو مەتی هەرێمی کورد ستان خەریکی وردە کاری و دیرا سەکردنی ئەم پرۆژە یە بوون، لەبەر ئەوە ئێ مە بە پێوی ستمان کە ئەم پرۆژە یە ئەهمیەتێکی زۆر زۆر بەم پرۆژەیە بەین، بتوانین بەشێوەیەك بێ کە ببێتە دە ستکەوتێك بۆ ئەم خو لەی پەرلەمان و بتوانین ئەم پرۆژەیە تێ بپەڕێنین و بتوانین هەنگاوی یەکەم بێ بۆ چاکسازی و کە ئومـێدی زۆرمان هەیە لە کۆبوونەوەکان لەگەڵ حکومەت و لە گەڵ جەنابی سەرۆکی حکو مەت و جێگری سەرۆکی حکومەت و وەزیرە بەڕێزەکان باسمان کرد کە چاوەڕێی ئەوەیان لێ دەکەین هەنگاوەکانی دیکەی بەدواوە بێ تاوەکو ئەوەی لە مەسەلەی داهاتیش چاکسازی بکرێت، لەناوئەم پرۆژەیەش دا یەکێك لە خاڵە یان لە ماددە ئەساسیەکانی کە مشتومرێکی زۆر زۆری لەسەر بوو کە چاوەڕێی ئەوە بووین کە بە ئا سانی تێ نە پەڕێ هەمووومان ترسێکی زۆرمان لێی هەبوو کە ئەم ماددەیەی کە ئێستا لەم راپۆرتەی لیژنەی دارا یی و لیژ نەی هاوبەش کراوەتە ماددەی 7 ئەمە ئێمە کاتێك لە لیژنەی دارایی هاتینە سەر گفتوگۆ کردنی ئەمە برادەران حەز دەکەم بە وردی گوێتان لەمە بێ تا ئەم دەقەیەی کە ئێستا ئێمە دانیشتووین تیا یدا شە ست و هە شت سەعات و نیو لیژنەی دارایی ئێمە لە کۆبوو نەوە بووین، مـشتومرێکی زۆر زۆر لە سەر ئەم ماددە یە کرا، ئەگەر بهاتایە سەر ڕە ئی لیژ نە بەڕێزە کە کە بریتـ یە لە (11) ئە ندام پیـ شەییانە و ویژدانیا نە قـسەمان لەسەر بکردایە ئەوەی کە تەسبیت کراوە، ئەوەمان تەسبیت نەدەکرد، بەڵام بە موافەقەتی تەبعەن هەر سێ فراکـسیۆنی کە بە شدارن لە حکو مەت وی ستمان بە شێوازێك ئە مە ڕ ێك بخەی نەوە کە دەر چەیەك و دەرفەتێك بهێڵینەوە بۆ ئەوەی لەناو هۆڵی پەرلەمان دا بۆ ئەوەی لێرە گفتوگۆی تێروتەسەلی لەسەر بکەین کە هەمووومان قەنا عەتمان بەوە هەبووە کە ئەم پێ شنیارەی کە حکو مەت ناردوو یەتی پێوی ستە کەم بکرێتەوە، بەڵام بۆیە ئێمە بە تەواوەتی ئەوەمان تەسبیت نەکرد، بۆ ئەوەی دەر چەیەك هەبێ بۆ ئەوەی لێرە گفتوگۆی لەسەر بکە ین بە تایبەتی لە نێوان فراکسیۆنەکان دا بە تای بەتی ئەو فراکـسیۆنانەیکە لە حکومەت بەشدارن، فراکسیۆنەکانی معارەزەش پێکەوە بتوانین بە هەمووومان ڕا یەکی ئیجـماعی بۆ بـکەین بۆ ئەوەی بتوانین بەشێوەیەك بێ کە ئەم یاسایە تێ پەڕێنین، هەم ڕوو سوور بین لەبەردەم میللەتەکەمان، هەم بتوانین خزمەتێکی زۆریش بکەین، من ویستم ئەو ڕوونکردنەوەیەتان بدەمێ کە ئەوەی کە تە سبیت ببوو لە ناو ڕاپۆرتەکە ئەوە بە ڕایەکی پیشەییانە و ویژدانیانەی لیژنەی دارا یی نەبووە تەنها ئەوە بووە کە ئەو درە چەیە بهێڵیـ نەوە لـ ێرە گفتو گۆی لە سەر بـ کرێ، پێ کەوە بین، بـ توانین ئەو موو چەیەی کە هەمووومان قەناعەتمان پێیەتی لێرە دابەزێنرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك هیڤیدار فەرموو.

بەڕێز هیڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لەسەر ئەوەی پەیوەندی بەم بابەتە هە یە، لە گەڵ بەڕێز وەزارە تی دارا یی قسەمان کرد، کە هەموو ئەوانەی لە پلە باڵان ئێستا ئەوانەی لە کارکردنن و ئەوا نەی کە تەقا عد بوو نە، مانگا نە لە کۆی (895 ملیار/هەشت سەد و نوەد و پێنج ملیار دینار) کە حکومەت مووچە دە داتە خەڵکی هەرێمی کورد ستان دە مل یاری ئەوا نە، وا تا ئە گەر 50٪ کەم دەکەی نەوە، (5) مل یار دی نار بۆ خەزێ نەی هەرێمی کورد ستان دەگەڕێتەوە، ڕەنگە ئەم ڕەقەمە کەم بێ یان زیاد بێ، من پێشنیارێکم هەیە بۆ هەموو خەڵکی کوردستان لە ڕێگەی ئەو ماددەیە وە دەتوانم بۆ ئاییندەی کوردستان زۆر سوودی لێ وەربگرین، لە جیاتی ئەوەی بیکەینە موو چەیەکی کەم بدر ێتە ئەوا نە، من لە سەر ئەم قانو نە بەڕێز سەرۆکی پەر لەمان سێ کت ێبم خوێندووەتەوە لەسەر عەدالەت و لەسەر کە چاکسازی دەکەی چی لەو پارەیە دە کەی، پێ شنیار دە کەم بەم شێوەیە بەڕێز سەر ۆ کی پەر لەمان، لە کاتی گەڕا نەوەی پارەی هی پ لە باڵا کان تەنیا، ئێ مە هەرێمی کوردستان پێوەری زانستی لە هەموو دنیا سێ پێوەری سەرەکی هەن، (ئای تی، زاند ست ساینز، بیر کاری) و فرۆکەوانی و ئیسلاحی ئیداریش دەتوانین لێی زیاد بکەین لە گەڵ دوو و سێ لە با شترین زانکۆ کانی دن یا ڕێککەوتن بکەین باشترین قوتابییەکانی ئێرە کە پێوەر دابندرێت بۆ هەڵبژاردن بچنە ئەوێ علم بۆ هەرێمی کرودستان بێنن، خۆمان پێش بخەین، ئەما نە لا یەنی کەم دە ساڵ خز مەت بکەن بۆ هەرێمی کورد ستان دەتوانن هەم خەڵکی کوردستانیش پێی سوودمەند دەبێ هەم ئاییندەیەکی باشتریش دەبێت لە دا هاتی ئەو مووچەی پلە باڵاکان، ئەم پێشنیارەم هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ وەزیرە بەڕێزەکان، کاك ئاوات فەرموو.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، من سەرەتا دەمەوێ بەوە دەست پێ بکەم، من بە شعورێکی زۆر خۆشەوە ئەم چەند وەختەی کە ئێستا لەگەڵ ئێوە بەڕێوەی دەبەم، بۆ یە کەم جار تەقری بەن ئیجماع ێك هەبێ لە ناو پەرلەمانی کورد ستان دا لە سەر بەرژەوەند یەکی گ شتی کە ج ێی ئیهت مامی هەموو لایە کە، ئەو ڕادە یەی بەرخورد و هەڵوێ ست دەربری نە دەب ینم کە حەدێك ڕەن گە لە لە گەڵ ئ سلوبەکە نەبم، بەڵا م لە گەڵ ناوەرۆکەکەی دا دەست خۆشی لە هەموو لایەك دەکەم بە ئیتجاهە جیاوازەکانیشەوە، زۆریشم لا گرنگە ئەو شعورە لەگەڵ حکومەت دا موشتەرەك کە هەر دوولامان لەسەر مەسەلەیەکی زۆر گرنگ چاکسازیە بە پ ێی ئەم پرۆژە یاسایە تا ڕادەیەکی زۆر چوو وەك یەکی یان چوونیەکی یان ل ێك تێ گەی شتنی مو شتەرەکمان هە یە بۆ قەزیە یەك کە قەز یەی هەموو میللەتە کەی ئێمە یە، ئێ مە حەز دە کەم بە ڕا شکاوی عەرزی هەمووتان بکەم لە ئەنجومەنی وەزیران ئێ مە ئەم ماددە یەمان بەم سیاغەیە بەجێ هێ شت بۆ بەڕێزتان

حەدی ئەعلاکەمان دانا، بەلامانەوە گرنگ بوو حەدی ئەعلا تێ نەپەڕێ، بەڵام لە ناواخنی ئەو پرۆژەیە و ئەم ماددەیە هەر چی کەم کردنەوەیەك جەنابتان بەلاتا نەوە گرنگ بێ ئێمە پشتیوانی لێ دەکەین و بەلامانەوە شتێکە چونکە ئەوە ئامانجی ئێمە کەم کردنەوەکە بووکە ویستمان لەم هەڵوێستە لەم بەرخوردە هەردوولامان هاوڕاو هاو هەڵوێست بین، بەخۆشحاڵیەوە پێتان ڕادەگەیەنم ئەو ئومێدەی ئێمە هاتەدی ئێستا ئێمە لەگەڵ جەنابتان هاوڕاو هاو هەڵوێستین لەسەر چۆنیەتی موراجەعە کردن بەو ئیمتیازات و مووچە و ئەو مینحەیەی کەلەم بڕگە ماددەیە هاتووە، ئەوەی کە بەلای ئێمەوە گرنگە جەنابتان بیزانن، ئێمە لە ماددەی (15) لەم یاسایە دەست نیشانی ئەوەمان کردووە دەرئەنجامەکانی جێ بەجێ کردنی ئەم قانونە بۆ کوێ ئەچێ؟ کاك هیڤیدار ئێستا بە ڕاگوزار رەقەمێکی عەرزی دێوە کرد کە گوایە ڕەنگی دە ملیارێك بێ، ئەوەی مەعلوماتی لای ئێمەیە لە دە ملیار کەمترە، ئەو 50٪ یەش بە زەرورەت ناکاتە (5) جەنابتان بیزانن، چونکە خۆتان ژمارەی ئەو بەرێزانە بە پێی خزمەت مووچەکانیان دەگۆڕێ، لەبەر ئەوە تەوزیع کردنەکەی ئێمە لە ڕێگەی ماددەیەکەوە کە ماددەی (15) یە حکومەتمان پێ ئیلزام کردووە کە چۆن بەکاری دەهێنێ و وەکو جەنابت پرسیارت کرد، شتێکی دیکەش کە لەناو ماددەکە لەسەر (300) هاتووە وەکو من لە پێشەوە جارێ سێ ساڵەکە بە نیسبەتی ئێمەوە بە نیسبەت حکومەتەوە هەموو نەوعێك دەگرێتەوە، پلە تایبەت و موو چەخۆری فەرمانبەری ئیعتیادیش دەگرێتەوە، ئەگەر دەستکاریەکیشی بکەین ئێمە ئیعترازمان نییە بۆ ئاگاداریتان، زیاد کردن و کەم کردن لە ناواخنی ئەم قانونە ئێمە لە بیدایەتەوە پێمان وتن بۆ خۆتانمان بەجێ هێشتووە، بەڵام لە مەبدەئدا ئێمە لەگەڵ کەم کردنەوەین بە هەموو شێوەیەك، دەست خۆشیش لەوە دەکەم کە هەمووومان بە یەك ئیتجاه دەڕۆین، هەندێك مولاحەزات کە ڕەنگە بۆ زیاتر بۆ زانیاری بێ، مەسەلەن پرسیارێك کراوە کە هەندێ کەس کە ئایا ئەگەر یەکێك خانەنشین بوو دوایی ئەو چەندە ساڵەی کە خانەنشین بووە بۆی حساب دەکرێ، تەبعەن بۆی حساب ناکرێ، چونکە ئەو فەترەیە هیچ کارێکی نەکردووە تا بە ئینجاز و بە هین بۆی حساب بکرێ، وابزانم یەك مەعلومەی بەسیتیش ڕاست بکەمەوە، ئێمە هاوڕاین کە تەقاعدی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و ئەمانە خانەنشینەکانیان کەمە، بەڵام بزانن لە حاڵەتی تەقاعدی دا ئەوان (18) مووچە وەکو هین وەردەگرن، بەڵێ ئاگاداری ئەوە بن و وەکو مکافەئە (18) مووچە وەردەگرن من ئەمە هەر بۆ ئەوەی زانیاریتان هەبێ، ئەگینا ئێمە لەسەر ئەو پرەنسیپەی کە مووچەی خانەنشینیەکەیان کەمە، خیلافمان نییە، ئەو خوشکە پرسیاری لە من کرد ڕێژەی مووچەی ئەندام پەرلەمانەکان چەند دەردەچێ، تەبعەن ئەمەی کە ئێستا دروست بووە، بە ئاگاداری ئێمە و بە علمی ئێمە نەبووە تا خۆمان بۆ جوابی ئەم جەنابەیە حازر بکەین، هێشتا موسادەقەش لەسەر ئەوە نەکراوە بە چ ڕێژەیەك تەواو دەبێ کە ڕێژەکە تەواو بوو ئەوەی کە جەنابتان بڕیارتان لێی دا هەڵبەتە ناتیجێکی ئەبێ، ناتیجەکە بەلای هەموو لایەك حازر دەبێ، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (8)، نوقتە نیزام وەرناگرم، ئەوە دوو کەس لە لیژنەی دارایی قسەیان کردووە کاك بەلێن، با ماددەی هەشت دەست پێ بکەین، ئەزانم ئەتەوێ قسە بکەی، لە دەرفەتێکی تردا دەتوانی عەینەن قسە بکەی، ئیزافەیە بۆ ئەوەی کە هیڤیدار و کاك زیاد گوتیان، ئیزافە نەبێ یەکسەر دەیبڕم، کاك بەلێن فەرموو.

بەڕێز بەلێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من لەسەرەتا قسەکانمان کە لەسەر ئەم ماددەیە قسەمان کرد باسی ئەوەم کرد کە یەعنی بە خۆشحاڵیەوە کۆ دەنگیەکی گەورە لە نێوان هەموو فراکسیۆنە جیاوازەکان لەسەر ئەم مەبدەئە و لەسەر مەبدەئی عەدالەت و گەڕانەوەی دادپەروەری هەیە، ئێمە لە ماوەی (45) سەعات زیاتر کارکردن لە لیژنەی دارایی، دیارە بێ گومان گەیشتینە چەند سیغە و قەرارێك کە پێشتر قەرارمان لێدابوو، دوای ئەویش هەندێ ئیعتراز دەستکاری کرا کە ئەو بڕگە و خاڵانەی کە ئێمە دەنگمان لەسەر دا بە تایبەت لەسەر مووچەی پلە باڵاکان، من ئەمەوێ بە تەحدیدی ئەمە ڕوون بکەمەوە، هەموو فراکسیۆنە جیاوازەکان کە ئەندامیان هەیە لە لیژنەی دارایی بە پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتمانی کوردستان و بە بزوتنەوەی گۆڕان و بە یەکگرتووی ئیسلامی و بە کۆمەڵی ئیسلامی لەسەر سیغەیەك ڕێککەوتین کە ئەبوو هەمان ئەو صیغەیە بە کەمتریش لەوەی ئێستا لێرە پێشنیاز دەکرێ، بەڵام بەداخەوە ئەمەم بەس بۆ ڕوونکردنەوەیە، بەڵام بەداخەوە یەکێك لەو ئەندامە بەڕێزانە چووە لێدوانی داوە کە گوتویەتی گوایە ئێمە کۆبوونەوەی فراکسیۆنەکانمان کردووە بە نهێنی، بۆ ئەوەی مووچەی خۆمان زیاد بکەین، بۆ ئەوەی مووچەی خۆمان بهێڵینەوە، لەکاتێکدا ئەوەی ئەوان دەنگیان پێداوە لیژنەی دارایی، ئەوەی ئێستا لێرە پێشنیار دەکرێ، ئەوەی ئێرە زۆر کەمترە لەوەی وێ، یانی حەقە لیژنەی دارایی بە ڕەسمی وەڵام بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی هەشت فەرموو.

بەڕێز محسن حسین مصطفى:

بەناوی یەزدانی مەزن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشت:

یەکەم: فەرمانبەر بە پێناسەی یاسای خانەنشینی یەکگرتوو بەرکارە لە هەرێم هاتووە بەوانەشەوە کە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (7) ئەم یاسایە ئاماژەی پێدراوە، شایستەی مووچەی خانەنشینی دەبن، ئەگەر خزمەتی وەزیفیان لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت و (45) ساڵی تەمەنیان تەواو کردبێت، لێرە نووسرایە

تەواو نەكردبێ، ئەو (نە) لابرێ و كردبێت، جگە لە حاڵەتەكانی مردن یان شەهید بوون یان خانەنشین بوون، بە هاوكاری تەندروستی و ئەو حاڵەتەكانی دیكە بەدەر لە یاسای خانەنشینی بەركارادا هاتووە.
دووەم: ئەوانەی بە خزمەتی گشتی راسپێردراون لە برِگەی یەكی ماددە (7) ئاماژەیان پێكراوە، مەرجی یەكەم ئەم ماددەیە نایانگرێتەوە بە رێژەی 40٪ كۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە خانەنشین دەكرێن تاكو خۆ گونجاندن لەگەڵ برِگەی یەكەمی ئەم ماددەیە.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەرێزان هەر كەسێك دەیەوێ قسە بكات لەسەر ئەم ماددەیە، ئەوەی ئێستا ناوی نووسرابێ دەتوانێ قسە بكات، دوایی كەس ناتوانێ قسە بكات (د. كازم، د. اسماعیل، سەرچنار خان، كاك مەم، هلز خان، كاك بەڵێن، كاك جلال، شایان خان، كاك كاروان، كاك عوسمان سێدەری، كاك یاسین، مامۆستا عبدالستار، كاك محمد، كك بهمن، حسیبە خان، كاك زانا، كاك سروان، جوان خان، كاك شێخ زاهر، كاك محسن، نەجات خان، كاك علی، كاك بژار، لیزا خان، كاك مەم)، كاك ئومێد فەرموو.

بەرێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە حوكمی ماددەی (56) یەكەم، برگەی دووەم، ئێمە لە ماددەی (7) كۆتاییمان بەو برگەیە هێناوە، ئێستا ماددەی (8) چ حكمەتێكی دەمێنی گفتوگۆ بكەین، بۆ ئەو پێشنیارانەی خرانە روو چارەسەری ماددەی (7، 8) بەیەكەوە دەكات، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو قسانەی دەتانەوێ جەنابتان بیكەن لەسەر ئەو ماددەیە، مەیكەن، بەس ئەوانی تر حەقی ئەوەیان هەیە قسەی لەبارەوە بكەن، بەڵێ دەتوانن دووبارەی بكەنەوە، فەرموو كاك مەم.

بەرێز مەم بورهان محمد قانع:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (8) من پێشنیاز دەكەم، برگەی دووەم بەتەواوەتی بسرێتەوە و لەو یاسایە نەمێنێ، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك بژار فەرموو.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەرچەندە لسەر ماددێ حەفتێ گفتوگۆ هاتە كرن، ئاخافتنا هاتە كرن سەرڤان حالەتێ تەقاعودێ، ئەڤێ تەمەن و خزمەتێ وا كو مەشمول بێت، موشتەرەك بوو ما بەینا حەفت و هەشتێ، ئەڤ خۆ پێویست بوو لە هەشت ئەڤ برگەیە هاتبا ئاماژە پێدان، بە هەر حاڵ نووكە سەر ماددە هەشتن، وەكو لێژنا قانوونی من

پێشنیارەکا هەی، کو نابێت یاسایەك دەرکەڤێت یا پەسەند بێت، هەندەك حالەتا د یف کو خۆت چارە سەر بێت، چارەکردنا وان حالەت ئیلا پەنایی بۆ تەعیدلا دیسا وی وێ قانوونا ببەین، بڕ گا دوو ئە ڤژێ یا سایێ ئەڤژی پرۆژا عەفو یانی حالەتەکا تێدا هاتیە بەحس کرن، ئەڤە ئیستحالەتێ دا مو ستەحیلە ئەڤ قاع یدە وەکو خۆ بێتە تەحقیق کرن، وەکی ئەڤ ئەندام پەرلەمانێ کو تەمەنی وی بچیك بێ یان خز مەتا وی کەم بێت، لڤێ حالەتێ پشتی ئەندامێ پەرلەمانێ بێتە تەقاعود کرن سەروێ نسبەتا هاتیە پێشنیار کرن، یا ئەوا دی پرۆژە یا لبەردە ست و یڤ دبیژت تاوەکو خۆ گونجا ندنیان، ت شتەکی ئیستیحالەیا تێدا یە، یانی موستەحیلە، جا چۆن لپەرلەمانێ خەلاس بم ئەلکیرێ خزمەتا خۆ ز ێدە دەکەم، لچاوا خز مەتا خۆ ز ێدە دەکەم، ژبەرهەندێ ئەز حەز دەکەم وەکو لیژنا قانوونی و ژی ئەنداما پەرلەمانا ژی پرسیارەك کر دیڤژی حەز دەکەن جەنابا وەز یرا هەرێمیش بۆ کاروو بارا پەر لەمانێ ئە گەر تەوز یحەکا لسەر هەبێت، یان مە بڕگەیەك بدۆزینەوە، ئەڤ کەسە، ئەڤ ئەندام پەرلەمانە تەقاعود بێت یا پلە بالا ب ێت بشێت خز مەتا خۆ برەکێك بگەیەنتە (15) سالان، تاکو رۆژەك بگاهاتێ، ئەڤە وەکو سەرۆکا لیژنا قانوونی ئەڤ ئاخافتنا گۆت، وەکو ئەندام پەرلەمانا ئەگەر روخسەت بدەن نیو دەقە، مەژی پێ خۆشە و دەست خۆشی لە هەمی ئەنداما پەرلەمانا و هەمی فراکسیۆنا دکەم بۆ هەندێ ڤی جەلسێدا هەرچنەبێت ئەم شیاین، هزر هەندێ دا بکەین، وەکو وەزیفەی خۆدا نزیك بکەین لەگەڵ وەزیفەی خەلکی، یان ئەڤێ فەرقیا هەی کەم بکەین، ئەز قو تابی بووم لە ئیبتیدائیا ل سەرەتایی نوو کە و پ شتی دە مەکی دی دێ باوەڕنا مە وژی دک تۆرا وەر گرم، ئەو مامۆستایەی دەر سێ دا نە من لە سەرەتایی هەتانو کەش مامۆ ستایی سەرەتاییە، بەرا ستی ژبەرهە ندێ ژ دلخۆشم کو ئەڤ مووچە بێتە کەم کرن، سوبەی بشم چاڤێت من چاڤێ وییا بێ، مەعقول نینە بە چار سالا ئەز بەری وی مووچەیەکا گە لەك مەزن تەقاعود بم، حەز دە کەم لە گەڵ جەنابی وەز یر یا هەرێمی بۆ کاروبارا پەرلەمانیا صیغەیەکی بدۆزنەوە بۆ هەندێ ئەو کەسێ خزمەتا وێ کەم بشێ ڤان چار سالا خزمەتا بکات و بگەیەنەتە پازدە سالا و سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، مامۆستا عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (8) من وابزانم ئاماژەم پێکرد لەو پێشنیارەی کە ئێمە کرد مان، ئەم ماددەی (8) بە پێشنیارەکەی من ئیلغا بێتەوە، واتە پێویست ناکات بمێنێ، بۆ ئەوانەی کە بەرچاو ڕۆشن نەبوون بەوەی کە ئێمە باسمان کرد، لەخاڵی دووەم ئەمە ئیلغا دەبێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز: كاك علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە گەڵ دوو دەقەكەی خۆما تەوزیحاتێكیش ئەدەم چونكە هەقی خۆمە.

یەكەم: من لەگەڵ نهوی ئەم ماددەم لەبەر ئەوەی زەروریەتی نەماوە.

دوو: بە داخەوە هەندێ بەڕێز ڕەئی گشتی بە لاڕێیا ئەبەن گوا یە ئێمە ما نان لە گەڵ هێشتنەوەی پارەی زۆری تەقاعودین و خەلكی تر لەگەڵ نەبێ یان كۆبوونەوەی ژێر بەژێر كرا بێت، بەڕێزتان ئا گادارن هەر كۆبوونەوەیەكی سەرۆك فراكسیۆنەكان كرا بێت تەبلیغ بۆ هەمووی هاتووە، بە ئاگاداری بووە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، كاك ع لی حمە صالح بە شانازییەكی گەورەوە ئێمە ڕێككەوتنمان كردووە دانو سانمان كردووە، مفەوەزاتمان كردووە، قەنەعەتمان دروست كردووە، لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران كارمان كردووە، بۆ ئەوەی لە ماوەی شەش مانگا قانوونێكی تەقاعودی بێت فەرمانبەر و مامۆستا و پەر لەمانتار و وەز یر، ئە مە شەرمە یان شانازییە، بەلأم سەت ڕێك كەوتنی وا ئە كەم وە ڕێككەوتنەكانی شمان هەر كێ یەك قسە ئا شكراكانمان بلأو بكا تەوە و بە دڵنیایی یەوە نا چار ئەبین قسە نهێنی یەكان بلأو بكەی نەوە، بەڵێ كاك بەهمەن فەرموون.

بەڕێز بهمن كاك عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان ڕام هەیە كە ئەو مادەیە زیادەیە لابرێت، بەلأم ئەكرێت لە ماددەی حەوت شتێكی تر ئیزافە بكەین، ئێستا بیرم هاتەوە كە لە ماددەی هەشتا بەرچاوم بینیم، تەبعەن پانزە ساڵ خزمەت و چل و پێنج ساڵ تەمەن ئەبێتە خانەنشینی ئیختیاری بۆ مۆزەفی ئیعتیادی، وایە؟ بۆیە من پێشنیار ئەكەم هەندێك لە مۆزەفی خوارەوە نەك لە پەرلەمانتار و پلە بالأ هەندێك لە ئیسمیەكەیان و تەقاعودیان زیاد بكرێت، بۆ ئەوەی تموحێك بخەیتە لای هەندێك خەڵك، بۆ ئەوەی هەندێك خەڵك خۆی بێت داوای تەقاعودی بكات، بۆ ئەوەی دەرفەتی كار بۆ ئەو هەموو دەرچووەی زانكۆ كە لە كوردستانا تەخەروجیان كردووە و تەعین نەبوون دەرفەتێك بۆ ئەوان دروست بێت، بۆیە ڕەئی من وایە حكومەت دیراسەت لەوە بكات هەندێك لە تەقاعودییە كە زیاد بكات هی فەرمانبەرانی گشتی، بۆ ئەوەی تموحێك بخەینە بەردەم هەندێك فەرمانبەران كە چ حەزیان لە تەقاعودیە، بەلأم لەبەر ئەوەی موچەكەیان كەمە بە (45) ساڵ تەمەن و (15) ساڵ خزمەت تەقاعود نابن، ئەگەر ئەوەیان بۆ زیاد بكەین ئیحتیماله تەقاعوود بن سوپاستانەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڵی كاك محمد سعدالدین.

بەڕێز محمد سعدالدین انور:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هاورام لە گەڵ ئەو برادەرا نە پێش من قسەیان کرد بەلابرنی ماددەی هەشت، چونکە لە پێشنیازەكانی ماددەی حەفت معالەجەی ئەوە كراوە، حكمەت نەماوە لەو مادەیە، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڵێ دكتۆر كاظم.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەراستی لەسەر مادەی هەشت و مادەی پێش ئەمەش.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لەسەر ماددەی هەشت قسە بكە كاك دكتۆر.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

وەلاّ لەسەر هەمووی قسە ئەكەم ئەگەر روخسەتم بەیت، یەعنی هێرش كراوەتە سەرمان مەجالمان بە دوو كەلیمە قسە بكەین.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ. ڕێگە بدەن قسە بكات.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

ئێمە لە سەر ئەوەی كە داوا مان كرد خانەنشینی پلە بالاّ و پەرلەمنتار و وەزیر نەمێنێت، بۆ ئەم پەرلەمانە لە ناو پەرلەمانە پەلاماری فراكسیۆنی نەوەی نوێ بدرێت، بە بە دەلیلی ئەوەی كە ئە لێرە یا شەرەكە كرا پەلاماری ئێمە درا، مەعنای وایە هێرش كراوەتە سەرمان، وە پەلامارمان دراوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڵێ. دۆخەكە ئارامكراوەتەوە

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

من بە ئارامی قسە ئەكەم، ئەمەوێت بە جەنابت بڵێم وە بە هەموو خەڵكیش بڵێم، وە بە پەرلەمانتارە بەڕێزەكانیش بڵێم كە بە ویژدانەوە دیفاعیان لێ كردین سوپاسیان دەكەین، بڵێن بەم شێوازە دژایەتی كردنی گەندەڵی باجی خۆی ئەوێت، ئێمە وەكو نەوەی نوێ ئامادەی ئەو باجەین، لە خۆشمانەوە دەستمان پێكردووە، ئێستا لەم مادەی هەشتەیا كە باسی ئەوە ئەكات كە لە بڕگەی دووەما كە ئەڵێت ئەوانەی كە مەرجی بڕگەی یەكەم نایان گرێتەوە واتە تەمەنیان ناگاتە (45) ساڵ و خزمەتیان ناگاتە (15) ساڵ با لە سەتا چل خانەنشین بكرێن، ئێمە ئەڵێت ئەوەی تەمەنی ناگاتە ئەو (63) ساڵە و (15) ساڵ خزمەتی نییە با هەر خانەنشین نەكرێت، با بگەڕێتەوە سەر وەزیفەكەی خۆی من پزیشكم ئەچمەوە سەر وەزیفەكەم لە

نەخۆشخانەی هیوا، بەرێزێکی تر مۆزەفە لە دایەرەیەك بچێتەوە سەر وەزیفەکەی، بەڵام بۆ لەسەر ئەم هەقە، ئەم قسە هەقە پەلامارمان بدەی لە پەرلەمانا لێمان بدەی.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەسەر ئەوە نییە.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

لەسەر ئەوەیە ئێمە داوامان کردووە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر کاظم ئێمە ئەمانەوێت کۆبوونەوەکە بەردەوام بێت.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەزانی چی ئاگادار بوون لە دواوە دوو کەس دەستیان گرتبوین و لە پێشەوە لێیان ئەیاین.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر کاظم ئەوە تەواو بووە، بەڵێ ئەوە تەواو بووە، ئەزانی چی با بچینە سەر قۆناغەکانی تر.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەربڕینی بە ئاشکرایی لەم مادەیەیا باس لەوە ئەکەین وەکو فراکسیۆنی نەوەی نوێ، وەکو پەرلەمانتارە بەڕێزەکانمان، داوادەکەین مووچەی خانەنشینی پەرلەمانتار و وەزیر و ئەوەی پێی ئەوترێت پلە باڵا و ئەوانەی سەرەوە رابگیرێت و ببڕێت وە بدرێت بە خەڵکی فەقیر و هەژار و کە مووچەکەی (120) هەزار دینارە ئەمە پەیامی ئێمەیە و لەسەر ئەمە پەلامارمان دراوەن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پەیامەکەت وازحە، لەسەر ئەوە نەبووە پەیامەکەت وازحە، کاك ئومێد ڕێگەت نادەم، ئێمە لە موناقەشە کردنی مادەیەکی ترا بوین، کاك ئومێد، کاك دکتۆر ڕێبوار ئێمە دەمانەوێت ئەم پرۆژەیە بە ئارامی تێپەرێت بەڵێ، ئاخر پەیرەوی نییە کاك ئومێد، بەڵێ کاك ئومێد، پەیرەوی بێت.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حوکمی مادەی (57) بڕگەی یەکەم دووەم، ئێمە داواکارین لیژنەیەکی دەرخستنی راستییەکان دروست بێت کە سەرەتا ئەو رووداوە روویدا، رووداوێکی نەخوازراو بوو زۆر پێی نیگەرانین، لە کوێوە یەکەمجار پەلامار بووە تا راستییەکان بۆ رای گشتی روون ببێتەوە، هیچ پەوەیندار نییە بە گفتوگۆی ئەو بابەتە، بابەتی دیکە بووە داواکارین لە بەڕێزتان لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە بۆ دەرخستنی راستییەکان دروست بکەن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

پشت بە پەیڕەو دەبەستین بۆ ئەو بابەتە، پشت بە پەیرەو دەبەستین، كاك دكتۆر ڕێبوار كاك ئومێد قسەی كردووە.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەستم بەرز كردوەتەوە نوقتەی نیزامییە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دكتۆر ڕێبوار نوقتەی نیزامی وەرناگرم، بەڵێ، كاك دكتۆر كاظم تەواو بوون. كاك بەڵێن فەرموون.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئا ئەو تایبەتە بە مادەی هەشت پشتیوانی لە پێشنیازەكەی مامۆستا عبدالستار ئەكەم كە ئەو مادەیە ئەبێت هەڵگیرێت ئەو هەدافانەی لیرەیا ئاماژەی پێدراوە بكرێت بە بڕگەیەك لە ماددەی حەوت وە ئەو ڕێژەیە دانراوە بە ڕێژەی لە 40٪ بە ئەوانەی بە خزمەتی گشتی راسپێردراون لە مادەی حەوت بێگومان پێشنیازەكەی مامۆستا ڕێژەكەی كەم بكرێتەوە بۆ ڕێژەی لە25٪، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، كاك جلال.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە تێبینییەكانی من لەسەر ماددەی هەشت ئەوەیە كە ئەو ماددەیە لە ئێستادا بە تایبەتی بڕگەی دووەم گرنگییەكی ئەوتۆی نەماوە، بۆیە لە پرۆژەیا بڕگەی دووەم لابرێت وە ئێمە لەگەڵ ئەوە نین كە پەرلەمانتار مەرجی تەمەن و خزمەتی كەمە خانەنشین بكرێت، ئەوەی دەبینرێت مەسەلەن جەوێكی وا دروست بووە فراكسیۆنێك یان لایەنێك لەگەڵ خانەنشینی پلە باڵا هەبێ لایەنێكی تر نەبێت، ئێمە لە فراكسیۆنی ئێمە خانەنشینی بۆ كەسێك كە مەرجی تەمەن و خزمەتی نەبێت لەگەڵ نین، من بۆ خۆم یەكێكم لەوانە دوو ڕۆژ پێش ئێستا ووتومە ئەگەرێمەوە سەر وەزیفەكەم و شانازی پێوە ئەكەم بە هیچ شێوەیەك خۆمان خانەنشین ناكەین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت زۆر سوپاس، حەسیبە خان.

بەڕێز حەسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێ پشتگیری رای كاك جلال ئەكەم، منیش لەگەڵ ئەوەدا نیم ئەگەر كەسێك مەرجی تەمەنی نەبێت سالأنی خزمەتی تەواو نەبێت خانەنشین بكرێتن، مەبەست لە یاسای چاكسازی دادپەروەر یە، داد پەروەری بەرجەستە نابێتن ئەگەر ئێمە لەژێر هەر ناونیشانێك شتێك بۆ ئەو كەسانەی كە ڕێژەی تەمەنیان و خزمەتیان دروست نییە دابرێژینەوە، بۆیە پشتگیری ئێ ئ رایەكەی كاك جلال ئەكەم ولەگەڵ ئەوەم ئەو ماددەیە بەو جۆرە رێك بخرێتەوە، یاخود هەر نەمێنێتن تەنها ئەو كەسانە خانەنشین بێتن تەنها ئەو كەسانە خانەنشینی بگرێتەوە كە مەرجی تەمەن و سالأنی خزمەتی تەواوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، كاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا ملا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لای هەمووومان ئاشكرایە كە دوو رۆژی پڕ گفتوگۆ لەم پەرلەمانە بەڕێزەدا بەڕێوە دەچێت، هەمووومان ئامانجمان ئەوەیە كە هەنگاوەكانی چاكسازی لەم كابینەیەی حكومەتی هەرێمی كوردستاندا دەست پێ دەكەین و كاری گەورەتری بە دواوەیە دڵنیاین وە جدیەتی حكومەتی هەرێمی كوردستان لەم بارەیەوە روونە بۆ هاوڵاتیانی هەرێمی كوردستان، بۆیە پێمان وایە ئەم ماددەیە زیادە، ماددەی هەشت پشتگیری لە هەموو ئەو بەڕێزانە دەكەم كە پێیان وایە ئەم ماددەیە زیادە لە ماددەی حەفت گفتوگۆی تێر و تەسەلی لەسەر كرا، وە بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نین كە پلە بالأكان وەزیفە بالأكان وە ئەوانەی كە لە تەمەنێكی گەنجان و هێشتا خەڵكە وەبەر هبێنی ئەم وڵاتەن خانەنشین بكرێن و لە تواناكانیان كەم بكرێتەوە وبگەرێنەوە سەر كار و ئیشەكانی خۆیان و بۆ ئەوەی سود بە كۆمەڵگا كەمان بگەیەنن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مەم فەرموون جەنابت.

بەڕێز مەم اسكندر مەم:

بەناوی خودای مەزنا.

بەرێز سەرۆكا پەرلەمانێ.

ئێمی دەست خۆشیا لە هەرێما كوردستانێ دەكەین كە رەوشێكا ئالوز پارتێكی گشتی تێدا دابەش دكەین، حكومەتا مە بیر چاكسازییە بكاتەو نیاز پاكیە حكومەتا راستەقینە بۆ ئەنجا مدانا چاكسازییە، بەرێز سەرۆكی پەرلەمان ئێمە دڤێت بەحسێ پلەی بلند و تایبەت بكەین ئەگەر خەڵك خەڵك تێدەگەیەنین كە پلە تایبەتا پەرلەمانتارا هەر جێیەك وەكالەتی خەڵكی بۆ ماوەیەكی دەست نیشانكرن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بسم الرحمن الرحیم.

بەڕێز سەرۆكا پەرلەمانا.

مادەی هەشتا بمێنی جگە لە بەس فەقەرە ئاخیرا جگە لە حاڵەتەكان شەهیدان یان هاوكاریە تەندروستییە، یەعنی قەوانینە تەقاعودی عەلاساس وارسە، ئەز ئەڤە بمێنی مادە هەمی بێتە لا غوە كرن بەس یی دو یا ئەڤێ چوار ساڵ یان خزمەت نەبیتن چل ساڵ نەبیتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، دكتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

شایان كاكە صالح، پشتگیری لە ووتەكانی كاك جلال دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابت، كاك كاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بە ناوی خودای گەورە و میهرەبان.

كاروان گەز نەیی بەرێز سەرۆكی پەر لەمان، دوو بارە و یَرای دە ست خۆ شیم بۆ سەرجەم لیژ نە تایبەتمەندەكانی پەرلەمان كە جوهدێكی ئێجگار زۆریان كردووە، بۆیە تەمەنا دەكەم وە تكا دە كەم خو شك و برا كانم بە بە رووحێ كی خو شك و برایا نە لێم وەربـ گرن و وە كو پێ شتر ئا ماژەم بەوە كرد بوو كە خانەنشینی پلە بالآكان ڕەت دەكەمەوە وە لیرەش ئاماژە بەوە دەكە،م مادەی هەشتیش بە هەمان شێوە لەم سنفەدایە وە پێشنیازی ئەوە دەكەم كە بڕگەیەك جێگیر بكر ێت بۆ ئەو گەنجا نەی نایا نەوێت خانەنـ شین بكرێن بگەڕێنەوە سەر پیشەكانی خۆیان، بۆیە دووبارە خانەنشینی پلە بالآكان ڕەتدەكەمەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی هەیە ئەم ماددەیە لە ناو پرۆژەكەیا، بەڵێ كاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری پێشنیارەكەی كاك ئومێد دەكەم بۆ لەغو كردنەوەی ئەو ماددەیە، چونكە لە ماددەی حەفت موناقەشەی لەسەر كراوە، بەلآم ئەگەر لەغو نەكراوە هەڵنەوەشێنرایەوە، پێشنیاری ئەوە دە كەم برگە یەك لە جیاتی ئی دووەم شتێكی تر هەبێ بنووسرێت و تیایدا ئیزافە بكرێت، ئەویش ئەوەیە ئەو پێ شمەرگە و

ئا سایش و پۆلیس و فەرمانبەرا نەی کە ئێ پێ شتر پێ شمەرگە و پۆلیس و ئا سایش بووە لە بەر کێ شەی کۆمەلآیەتی هەبووە، کێشەی کۆمەلآیەتی بۆ درو ست بووە چەند ساڵێکیش خز مەتی هەبووە، بەلاّم بە هۆکاری کێشە کۆمەلآیەتییەکەی لە وەزیفەکەی دورکەوتۆ تەوە، لە جیاتی بر گەی دووەم ئەوە بکەین کە ئەوانە سالآنی خزمەتیان بۆ هەژمار بکرێت، ئەوانە دوور خراونەوەتەوە لە پیشەکانی خۆیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جوان خان فەرموو.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان،

بەدا خەوە کە ئەوە ندەی باس لە گرفتی شەخسی کراوە، باس لە ناوەرۆکی بابەتە کە نەکراوە، ز یاتر شەخسیانە قسە کرا، من لە ماددەی هەشت پێشنیار دەکەم.......

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر رەئییەکانی خۆت بە کورتی و پوختی بلّێ فەرموو، وەخت بگرەوە.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەلّێ، باس لە چاکسازی دەکەین، دەبێت بە فعلی ئیش لەسەر چاکسازی بکەین، ئەگەر لە خۆما نەوە دە ست پێ نەکەین ناتوانین بە هیچ شێوەیەك چاکسازی بکەین، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم کە ماددەی هەشت ئەوانەی کە خانەنشین نایانگرێتەوە لە تەمەن، ناکرێت یەکێکی وەکو من بە چوار ساڵی پەر لەمان ئەرکێکە لە سەر شانم و تەواو دەکەم خانەنشین بکرێم، مامۆستایەکیش ئەوەندە ساڵە خزمەتی هەیە بە موو چەیەکی کەم خانەنشین بکرێت، بۆیە من لەگەڵ ماددەی هەشتدا نیم، ئەو ماددەیە رەتدەکەمەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشت برِگەی یەکی لەگەل برِگەی دوو، من لەگەڵ برگەی یەکەم لە بەر ئەوەی باس لە (15) ساڵ خز مەت و(45) ساڵ تە مەن دە کات کە ئەوە ستانداریکە بۆ خانەنشینی ئێ مە لە گەڵین، سەبارەت بە برِگەی دووەم کە ئەڵێ ئەوانەی بە خزمەتی گشتی راسپێردراون، برِگەی یەکی ماددەی حەوت ئاماژەیان پێکراوە مەرجی یەکەمی ئەم ماددە یە نایانگرێ تەوە کە ئەلێت (15) ساڵ خزمەتە کە و (45) ساڵ تەمەنەکە بە رێژەی لە سەدا (40) کۆی گشتی موو چە و دەرما لە خانەنشین دە کەین، بر گەی یەکی ئەم ماددەیە بە هیچ شێوەیەك لە گەڵ ئەم برگە یە نیم پێویست نا کات ئەو ئیستسنایەیەی بۆ بکر ێت، لە بەر ئەوەی پرۆژە یە، پرۆژەی حکومە تە وە ئەم ئیستسنائەش بارگرانی بۆ حکو مەت درو ست دە کات

پێویست ناکا، لەبەر ئەوە یاساکە وەك خۆی بڕوا رەتی ئەم برگەیە ئەکەمەوە پشتگیری دکتور ئیسماعیل و کاك مەم بورهان ئەکەم کە ئەوانیش لەگەڵ رەتکردنەوەی ئەم بڕگەیەن، ئیتر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیزا خان فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پاڵ پشتی لە رایەکانی کاك جلال و کاك زانا و جوان خان و حەسیبە خان دەکەم، بە رای من ئەو گەنجانەی ئێستا دەرفەتیان پێدراوە بە هاتن بۆ پەرلەمان دەبێت ئەو دەرفەتەش بە خۆیان بدەن و بە هاوولاّتیانی کوردستانیش بدەن کە لە سێکتەرەکانی تر خزمەتی خۆیان بگەیەنن بە هاوولاّتیانی تر و ئەو ئەزموونەی کە هەیانە بگوازنەوە ئەو شوێنەی کە هاتوون لێی، بۆیە پێشنیار دەکەم ماددەی هەشت برگەی دووەم بە تەواوی لابرێت و هەڵبوەشێتەوە هەر ئەندامێ پەرلەمانتارێ کە مەرجەکانی تەمەن و مەرجەکانی خزمەتنا یان گرێتەوە بگەرێتەوە سەر ئەو وەزیفەیەی لێوەی هاتووە، ئەو ئەزموونەی بگوازێتەوە ئەو سێکتەرەی لێوە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك عوسمان سیدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم هەیە لە سەر ئەوەی تەمەنی تەواو نەکردووە بۆ (45) ساڵ، ئەگەر نا کاك بژار روونکردنەوەکەی دا و من هیچ ووتەیەکی ترم نییە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، هلز خان فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەسنیشانکرنا دوو مەرجی گەلەکل مەزنا ژی تەمەن (45) ساڵ خزمەت (15) ساڵ بۆ خانەنشین کرنا هەر فەرمانبەرێکی کوردستانێ، تایبەتی پەلەی تایبەت ئەز هەبوونا ئەو خالەی دا مە لادانا برگە دوو ماددەی هەشت پشتگیریا مامۆستا سەرچنار و مامۆستا مەم بورهان دکەم کو ئەڤ برگە بێت لادان، چونکە برگراڤ یەکا زۆرا لە سەر حکومەتا هیچ ئیستسنائێ هیچ مەرجێکی خانەنشینی تێدا نەبیتن بێتە خانەنشینکرن و زۆر مەمنونم.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڵێ کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی هەشت برگەی یەكەم فەرمانبەر بەو پێناسەیەی خانەنشینی یەكگرتوو بەركار لە هەرێم هاتووە بەوەشەوە كە لە بڕگەی یەكەم مادەی حەوت ئەم یاسایە ئاماژەی پێكراوە، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان یا سای خدمە مەدەنی بەركارن دەر بارەی فەرمانبەران بە تایبەتی ژمارە (24) ی سالی 1960 بەوە پێناسەی فەرمانبەر دەكات كە هەركەسێك ئەركێكی پێ بسپێردرێت وە لە ناو میلاكی دەولەت مقابیلی وەزیر چوار سالی لە پلەی لە وەزارەتەكەی خۆیەتی یان پەرلەمانتار چوار سالّ لەوەیە، ئایا مەشمولە بەو یاسایە؟ بەو پێناسەیە؟ كەواتە یان دەبێت پێناسەكە بگونجێندرێت یاخود ئەبێت ئەو مادەیە هەڵبوەشێندرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نەجات خان فەرمووو.

بەڕێز نجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆكێ پەرلەمانی.

ژ با ئەوە برگەی دوا ماددەی حەفتا وە ژیا بڕگەی دوا ماددەی هەشتا بێتە لادان، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی ناویان تۆمار كرد بوو بۆ ئەوەی گفتو گۆ بكەن تەقریبەن تەواو بووە بەس كاك یاسین؟ كاك یاسین فەرمووو ببورە.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری كاك بەهمەنی دەكەم، جەنابت لێرە نەبووی بەراستی ئەگەر بێتو فەرمانبەران بزانن مەعاشی خانەنشینیان بە تایبەتی ئاسایش و پۆلیس دەگاتە (500) هەزار ئەوا هەموویان خۆیان خانەنشین دەكەن، دەتوانم بڵێم سەتا 50٪ یان خۆیان خانەنشین دەكەن، هەر چەندە ئەركێكی لەسەر حكومەت دەبێتەوە، بەڵام من پێشنیار دەكەم هەر خانەنشینی نەمێنێ وە پارەكەی ئەوانەی پلە بالانە بدرێتە ماڵە شەهید و ئەوانەی شەری داعش شەهید كراون، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس ،بەڵێ روپاك خان فەرمووو.

بەڕێز روپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی هەشت ماددەیەكی دروستە، بەلاّم بە زیاد كردنی پلە بالاّكان، واتە خانەنشین كرد نی فەرماذ بەر و پلە بالاّ كان یەك میكانیزم ب ێت بە دادوەرەكانی شەوە، ئەوە یەكێكە لە داوا كاری خۆپێ شاندەران بوو لە پەرلەمان پشتگیری لێ دەكەین وە بڕگەی دووەم لابدرێت من لەگەڵ خانەنشینی پەر لەمانتار نیم، بە پ ێی خزمەت و تەمەن بە هیچ جۆرێك نابێت نە پەرلەمانتار نە وەزیر نەیان گرێ تەوە خانەن شین بكر ێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر رایەكتان هەیە؟ وەزیرە بەڕێزەكان ئەگەر رایەكتان هە یە فەرموون؟

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم / وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی پەیوەستە بە ماددەی هەشت، ماددەی هەشت كە لە پرۆژەی حكومەتدا هاتووە، تەنها ماددەیەك بوو لە دوو بڕگە پێك نەهاتووە وە تەنها ماددەكەش تەئكیدی لەسەر ئەوە كردوە تەوە كە (45) ساڵی تە مەن و(15) ساڵی خزمەتی هەبێت، بە شێوەیەكی ئیختیاری دەتوانێت داوای تەقاعودی بكات، بڕگەی دووەم بوو بە بەشێك لە ماددەی حەوت لەسەر ئەو پێشنیارەی كە بەشێك لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەما نەوە لە سەر بوو، هەر بۆیە ماددەی هەشت وەكو خۆی دەمێنێتەوە، بەلاّم بڕ گەی دووەم ئەبێت بە بە شێك لە ماددەی حەوت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەكان فەرموون ماددەی (9).

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددا (9):

ئەوا نەی لە بڕ گەی یە كەمی ماددەی (7) ئاماژە یان پ ێدراوە پێ شتر فەرماذ بەری حكو مەت بوون كە ئارەزومەندانە دەگەڕێنەوە سەر كارەكانیان دەست لە كار هەڵگرتنیان هەڵدەوە شێتەوە راژە كەیان هەژمار دەكرێت بۆ مەبەستی سەرموچە و پلە بەرزكردنەوە و خانەنشینی و لایەنی پەیوەندیدار پابەند دەبێت بۆ دابین كردنی پ لەی پێوی ست بۆ یان و سەرپ شك دە بن لە وەرگرت نی خانەن شینی د یاركراو كە لە بڕ گەی دووەمی ماددەی حەوت بڕگەی دوو لە ماددەی هەشت كە مووچەی وەزیفی پێ شووی كە گەڕاوە تەوە بۆی، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بكات ئێستا ناوەكەی تۆمار دەكەین دوایی ڕێگا نادەین ناو ئیزافە بكرێت، بەڕێز سكرتێری پەرلەمان فەرموو.

بەڕێز منى نبى نادر / سكرتێری پەرلەمانی كوردستان:

بدریە خان، كاك دابان، دكتۆرە شایان، دكتۆر كاظم، گلستان خان، كاك جلال، دكتۆر هەورامان، كاك اومێد، خەدیجە خان، شێخ ظاهر، دكتۆر صباح، دكتۆر زێدان، كاك ڕێبوار و كاك سەروان، كاك وەیسی، كاك چیا، كاك محسن

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕیزان ئێستا ناوەكان دەخوێنینەوە (بدریە خان، كاك دابان، دكتۆرە شایان، دكتۆر كاظم، گلستان خان، كاك جلال، دكتۆر هەورامان، كاك اومێد، خەدیجە خان، شێخ ظاهر، دكتۆر صباح، دكتۆر زێدان، كاك ڕێبوار و كاك سەروان، كاك وەیسی، كاك چیا، كاك محسن)، كەسی تر هەیە ناوی تۆمار نەكرابێت؟ كاك شێخ ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددە نۆ ئەوانەی لە بڕگە یەكەمی ماددەی حەوت ئاماژەی پێداروە پێشتر فەرمانبەری حكومەت بوون بە ئارەزومەندانە دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەكانیان دەست لەكاركێشانەوەیان هەڵدەوەشێتەوە و ڕاژەكانیان بۆ هەژمار دەكرێت بە مەبەستی سەر مووچە و بەرزكردنەوەی پلە و خانەنشینی، لایەنی پەیوەندیدار پابەند دەبێت بە بەرزكردنەوەی پلەی پێویست، ئایا پلەی پێویست چۆن و بە چ شێوەیەك پابەند دەبێت یەكێك ئەندامی پەرلەمانە بچێت ....

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو پرسیارەت بۆ كێیە؟

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بۆ جەنابی وەزیر

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر ئەگەر لای خۆتان تۆماری بكەن. بەڵێ سوپاس، كاك دكتۆر كاظم.

بەڕێز كاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی نۆ بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەكانیان باسی ئەوە دەكات كە سەرپشك دەبن لە وەرگرتنی خانەنشینی یا مووچەی وەزیفەكەی، ئەمە جگە لەوەی كە جۆرێك لە ناعەدالەتی تێدایە كە ئێمە لە ماددەكانی پێشوودا ڕەتمانكردۆتەوە و هاوكات كێشەی ئیداریش دروست دەكات، ئەگەر ئەو مۆزەفە

یا ئەو پەر لەمانتارە یا ئەو وەز یرە کە گەڕا یەوە سەر وەزیفە کەی خۆی لە رووی ئیداری یەوە کەم و کورتیەکی هەبوو وە بەڕێوەبەرەکەی یا وەزیرەکەی ویستی لە رووی ماددیەوە عقوبەی بدات چۆن بیدات؟ ئەگەر موچەکەی لە لای ئەو نەبێت یا موچەکەی لەو بەڕێوەبەرایەتی یە و وەزارە تە نەبێت، ئە مە بێجگە لەوەی کە لە گەڵ ئەوەدا ناگونجێت کە بۆ نمو نە پەر لەمانتارێك گەڕاوە تەوە سەر وەزیفە کەی مو چەی خانەنشینی پەرلەمانتارەکەی رەنگە ئەگەر بگاتە چوار ملیۆن دینار، بەڵام برادەرەکەی لە تەنیشت خۆ یدا لە هەمان وەزیفەیە حەوت سەد هەشت سەد هەزار دینار وەربگرێت، لە بەر ئەوە عەدا لەتی تێدا نی یە وە ئێمە پێمان وایە پەرلەمانتاران وە وەزیرە کان دوا یی ئەوەی چوار ساڵەکەیان تەواو کرد دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەکەی خۆیان بە مووچەی وەزیفەکەی خۆیان و مووچەی خانەنشینی وەرنەگرن، واتا سەرپشك نەبن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەوانەی لە بڕگەی یەك ماددەی حەوت ئاماژەیان پێکراوە مەرج نییە تەنها بگەڕێتەوە سەر وەزیفە کەی خۆی لەوا نەی ئیختسا سێکی تری پێ خۆش بێت ئە گەر بڕوانامە یەکی هەبێت شەهادەیەکی باڵاتری هەبێت بتوانێت لە جێگایەکی تر خزمەت بکات ئارەزومەندانە بێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك اومێد، فەرموو.

بەڕێز اومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە ماددەی نۆ من پێشنیار دەکەم بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەکان بڕگەیەکی بۆ زیاد بکەن، بۆ نمونە پلە باڵایەك خانەنشین نابێت دەگەڕێتەوە سەر وەزیفە کەی خۆی ئیختیاری یە، بەڵام ئیجباری بێت کە نەتوانێت بەرکەوتەی یا شەش مانگەی مووچەی کۆتایی وەربگرێت، وا تا ئە گەر خانەنشین نابێت نابێت ئەو پارەیە وەربگرێت و دەگەڕێتەوە سەر وەزیفەکەی کاتێك کە گەڕا یەوە ئەو کا تە بەو پلە یەی کە لەو وەزیفەی دایە خانەشین دەبێت، بۆیە ئەوەش مەبلەغێکی زۆر بە هەدەر دەدرێت بە نا چاری بێت کە پلە باڵا کە دەگەڕێتەوە وەزیفەی خۆی بەرکەوتی شەش مانگی وەرنەگریت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، گلستان خان، فەرموو.

بەڕێز گلستان باقی سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە بڕگەیەك زیاد بکرێت بۆ ئەم ماددەیە، ئەویش ئەوە بێت کە ئەوانەی کە خانەشین دەبن لە پلە باڵاکان ئەمە باسی ئەوانە دەکەم کە دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەکەیان بەس ئەی ئەوانە ناگەڕێنەوە بۆ وەزیفەکانیان، زۆر کات هەوڵی ئەوە دەدەن کارێکی تر بکەن بە تایبەتی لە سێکتەرە یا سایبەکان و کەرتە تایبەتەکان کە ئەمە هەلی کار کەمتر دەکاتەوە بۆ بێ ئیش و بێ کارەکان، لە بەر ئەوە بە بڕوای من پێویستە ئەوانەی خانەشین دەبن لە پلە باڵاکان مۆڵەتی کارکردنیان پێ نەدرێت لە کەرتە تایبەتەکان و سێکتەرە یاساییەکان تا هەلی کار زیاتر بێت بۆ بێکاران، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك چیا، فەرموو.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڤیا ماددا نەهێ بڕگەك بێتە زێدە کرن هەر کەسەك ئارەزوومەندانە بزڤریت سەر ئەرکێ خۆ وەکو پاداشتەك بێتە کرنێ پلەکا ئیداری یا پلەکا عەسکەری بۆ نمونە ئەگەر کەسەکێ ژ پەرلەمانتاری یا هەر پلەیەکا دی بزڤرت بۆ سەر وەزیفا خۆ یا بەرێ پلەکا ئیداری لێ بێتە زێدەکرن ئەگەر عەسکرەی بیت بۆ نمونە ئەگەر نەقیب بیت ببیتە رائید وەکو پلەك وەکو خۆبەخشانە ئەڤە ژی دێبیتە هاریکار هەر کەسەك بزڤریتە بۆ سەرکارێ خۆ یێ بەرێ ئەز پشتگیاریا وێ دکەم هەر کەسەك بزڤریتە سەر کارێ خۆ یێ بەرێ وەك پاداشتەك، سوپاس

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، خەدیجە خان، فەرموو.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکایە داواتان لێ دەکەم دادپەروەری هەبیت وە مافەی خۆمانە کە گفتوگۆ دەکەین لە سەر ماددەکان ناو مان دەخوێندرێتەوەدیارە پەیامێکمان هەیە قسەیەکمان هەیە لە سەر ماددەکان ئەو دەرفەتە بە یەکسانی بە هەمووومان بدرێت....

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون دەرفەتەکە بە پێی ماددەی (88) دوو دەقەیە هەر بۆ بەڕێزێکی پەرلەمانتار بیەوێت گفتوگۆ لە سەر ئەو ماددەیە بکات، بێ زەحمەت جەنابت بچیتە سەر ئەو ماددەیە ئەگەر رەئییێکت هەبێ لە سەر ئەو ماددەیە، فەرموو.

بەڕێز خديجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی نۆ ئەوەی كە باسی ئەوە دەكات كە بڕگەی یەكی ماددەی حەوت ئاماژە یان پێداوە پێشتر فەرمانبەری حكومەت بوون كە دەگەڕێنەوە بە ئارەزومەندانە بۆ سەر وەزیفەكانیان دەست لە كار كێشانەوەیان هەڵدەوەشێتەوە و راژەكەیان بۆ هەژمار دەكرێت بۆ مەبەستی سەر موو چە و پلە بەرز كردنەوە و خانەنشینی تا ئەخیر، لێرە تێبینیم ئەوەیە بۆ چی لێرە دوبارەكراوە لە ماددەی حەوت بڕگەی سێیەمش ئەو بابەتە باس كراوە ئەگەر جەنابی وەزیری هەرێم بۆ كارو باری پەر لەمان رونكردنەوە یەك لە سەر ئەوەمان پێ بدات، ئایا ئەوە دووبارە كردنەوە ئەوەی لە بڕگەی سێیەم هاتووە لە ماددەی حەوتەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، كاك محسن فەرموو.

بەڕێز محسن حسێن مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ماددەی نۆ چونكە پەیوەندیا ب ماددێ حەفت ڤە هەی هەر ببیتە بڕگەك ژ ماددێ حەفت بۆ چی ببیتە ماددەیەكێ تایبەت د ناڤ پڕۆژە یاسایێ دا، دوو ئەڤ ماددەیە تایبەتە ب وان كەسا وە ئەوێت پێشتر وەزیفەیەك هەبوو مەسەلەن ئەز مامۆستا بووم ب شانازیڤە دەما ل پەرلەمانی تەواو بووم دێچمە وێ قوتابخانێ و جارەكا دی دێبمە مامۆستا بەلاّم هەڤالەك كەسەك پێشتر ل چ جهەكێ تەعین نەبووبیتن پاشە رۆژا وی چییە ئەو دێ كیڤە چیتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، كاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە ناوی خوای گەورە لە ماددە نۆدا منیش هەمان تێبینیم هەیە كە ئاماژە بەوە كراوە لایەنی پەیوەندیدار دەبێت بە دابین كردنی پلەی پێویست بۆ ئەو كەسانەی كە دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەكانیان، لێرەدا ئەو ماددەیە زەمانەتێك دروست دەكات بۆ ئەو كەسانەی لە پلە یەكی تایبەت بوون دوای دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەی پێشوویان ئەگەر بەوە بێت چوار ساڵی پلە بالآكەی بۆی بخرێتەوە سەر ئەو وەزیفەی كە پێشتر هەیبووە زۆر كێشە دروست ناكات، بەلاّم پلەی پێویست لێرە زۆر غامزە، دووەم سەبارەت بەو ئیختیارەی كە داو یەتی خانەنشینی یان ئەوەی تر یان كە لە وەزیفە كەی دا هە یە هەڵدە بژێرێت ئەو موو چەیە هەڵدەبژێرێت من لەگەڵ ئەوەدا نیم كاتێك كەسێك كە دەگەڕێتەوە دەبێ بۆ نمونە سەرجەم ساڵی خزمەت و سەرە مووچە و كۆمەڵێ شت كە لە پەرلەمان هەیبووە لە پلەی بالاّ بووە ئیجبار بكرێت كە موو چەی

وەزیفەکەی وەربگرێت، بە تایبەتی ئێمە کار بۆ ئەوە دەکەین ئەوەی لە سەر پەر لەمان تەقاعود دەبێت هیچ وەزیفە و ئیشێکی تر نەکات، بۆ ئەوەی ئێمە دەرفەتی کار بدۆزینەوە بۆ ئەو سەدان و هەزاران کەسە ناکرێت کەسێك لە پەرلەمان بچێت و شوێنی ئەو کەسانە پڕبکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك سروان، فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەمان پێشنیاری ماددەی هەشتم هەیە بە راستی بۆ ئەوەش پێم خۆشە بە دیقەت هەم وەزیری کاروباری پەرلەمان ئەگەر گوێ لە پێشنیارەکەی من بگرن، بەراستی پێم خۆشە ئەویش ئەوەیە دیسان هەر پێشمەرگە و پۆلیس فەرمانبەری حکومەت ئاسایش ئەوانەی کە نەیانتوانیوە ئیدامە بە وەزیفەکانیان بدەن ئو ئێستا حەزی گەڕانەوەیان هەیە، ئێستا بۆ هەموویان دەرگا والأیە، بەلاّم بۆ پێشمەرگە ئەو دەرگایە گیراوە ئەو پێشمەرگەیەی کە بەرگری کرد مرد لە پێناوی ئەوەی ئێمە هەبین دیسان نەیتوانی لە بەر کێشەیەکی کۆمەلأیەتی ئیدامە بە دەوامەکەی خۆی و واجبی بدات دوور خرایەوە، دوورکەوتنەوەی بووە هۆی فەسلکردنی نەمانی مووچەی، بەلاّم حەزی گەڕانەوەی هەیە ئەو پێشمەرگەیە چەند ساڵیش خزمەتی هەیە ئەو دەرگایەش بۆ پێشمەرگە بکرێتەوە و زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، دکتۆرە شایان، فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سەرەتا دا پشتگیری گلستان دەکەم، وەك دیارە بڕگەی سێ ماددەی حەوت باسی گەڕانەوە بۆ وەزیفە دەکات، بۆیە من پێشنیار دەکەم ماددەی نۆ لابرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر رێبوار، فەرموو.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوەڕۆکی ئەو ماددەیە ماددەی نۆ روونە، بەلاّم ئەوەی کە لای من جێی سەرنجە راستییەکەی ئەوەیە کاتێك کە پەرلەمانتارێك یا وەزیرێك بۆ نمونە خانەنشین بکرێت پەر لەمانتارێك بە ئارەزووی خۆی بگەڕێتەوە سەر وەزیفەی خۆی، چ پێویست دەکات پلەیەکی پێ بدرێت، لە راستی دا من ئەوەم پێ زیادە ئەو پلەی پێ بدرێت لابرێت لە دەقی ئەو ماددەیە، چونکە لە ئەسڵدا وەزیفەی خۆی هەیە هیچ پێویست ناکات

پلەیەكی پێ بدرێت ئەو پلەی بەو دەدرێت با كەسێك بدرێت كە تازە تەعین دەبێت وە بە پێی ساڵانی خزمەتی خۆی دەگات بەو پلە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، كاك دكتۆر زێدان فەرموو.

بەڕێز زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی نۆ منیش بۆچوونێكم هەیە لە سەر هەمان و شەی پلەی پۆست، بەڵام ئەو بۆچوونەی من جیاوازە ئێمە هەموومان كۆكین لە سەر ئەوەی كە مەرج نییە هەموو پەرلەمانتاران خانەنشین بن وە بگەڕێنەوە سەر وەزیفە و پیشەی پێشووی خۆیان، لێرە پرسیارەكەی من بۆ بەڕێز دكتۆرە ڤالایە مەبەست لێرە بە دابین كردنی پلەی پێویست ئەو كەسانە دەگرێتەوە بۆ نموو نە كەسێك پێشتر بەرێوە بەری گشتی بووە هاتووە لێرە بووەتە ئەندام پەرلەمان بگەڕێتەوە شوێنی خۆی یان دابین كردنی پلەیەكی تری، پێویستە لە ئاستی خۆی بۆ ئەوەی هاندانێك بیت بۆ ئەوەی هەموو پەرلەمانتاران بگەڕێنەوە سەر شوێنی خۆیان ئەو پیشە خانەنشینیە شتێكی جیاوازتر نەمێنێت، بۆ ئەوەی هاندان بێت بە شێوەیەكی زۆر ئاسایی ئێمە بچینە چەندین دام و دەزگای حكومەت بڵێین چەندین فەرمانبەرێكی لێرەیە كە پێشتر پۆستێكی باڵایان هەبووە، بەڵام ئێستا گەڕاونەتەوە سەر پیشەی خۆیان، بۆیە من پێم باشە ئەو هاندانە هەبێت وە بە تەحدیدەنیش ئەگەر پێمان بڵێین مەبەست لەوەیە كە بگەڕێتەوە سەر پلە و پۆستی پێشووی یان پۆستی ترە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، مامۆستا وەیسی فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

لە ماددەی نۆی یاسای چاكسازی منیش هەمان بیر و بۆچوونی برای بەڕێزم دكتۆر زێدانم هەیە، بەڵام لە دێری چوارەم كە بە دابین كردنی پلەی پێویست ئەوەندەی من بزانم لە سیستەمی ئیداری پلەی پێویست نییە، بەڵكو پلەی شایستە هەیە بۆ بكرێت بە پلەی شایستە، بۆیە لەرووی نووسینەوە بكرێت بە پلەی شایستە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بدریە خان، فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داوای روونکردنەوە لە بەڕێزان نوێنەری حکومەت دەکەم بە سەرپشك کرد نی هەڵبژاردنی کە موو چە با شە و هەڵ بژێردرێت، ئا یا ئا مانجی ئەم یا سایە پێک بێت کە بـ نەمای دادپەروەری یە وە پر سیارێکی تر ئاراستەی نوێنەرانی حکومەت بکەم، هەرکە سێك لە ئەرك و پیـشەی پەر لەمانتاری تەواو دەبـێت ئە گەر ئەرکێکی وەزیفی نەبێت کە گەڕایەوە بە چی خزمەتەکەی تەواو دەکات؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر صباح فەرموو.

بەڕێز صباح محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران و پاڵپشتی بۆچوونەکانی کاك ئومێد دەکەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك جلال، فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە و تەوزیحێکیشم هەیە، بێگومان دوو جەلال لە قاعە هە یە و دوو شیرین هە یە و دوو مەم هەیە و دوو رۆژان هەیە، ئێستا دکتۆرە شایان گوتی من پشتگیری ئەم جەلا لە دە کەم، ئیـنجا لە مەووا ناوی سیانی بنوسرێت بۆ ئەوەی کێشە بۆ دەستەی سەرۆکایەتیش دروست نەبێت..

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

با تەواو بکەم.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وتم سوپاس بۆ تێبینیەکەت نەم وت تەواوی مەکە، فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڵێ سوپاس، ئێستا بە نیسبەت خۆم، من پێشتر مامۆستا بووم لە بەڕێوەبەرا یەتی چالاکی وەرز شی بووم دواتر بە دەنگی خەڵك بۆ ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر هەڵبژێردرام ئێـستا بووم بە ئە ندامی پەر لەمان هەتا دەگەڕێینەوە دەزانم ئەنجومەن نامێنێت، من بۆ کوێ بچم.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرسیارەت بۆ کێی؟

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بۆ ئێوە بۆ جەماعەتی ئەنجومەنی وەزیران، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر را و سەرنجێکتان هەیە فەرموون ئینجا وەزیرە بەڕێزەکان.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری نوکە ژی من ئاماژە پێدا یاسایەك دەمێ دەردکەڤت قاعیدێ قانونی دەمێ تێتە دانان نابیت هندەك حالەتا پەیدا کەت غموز تێدا بت یانکو مەشاکیلا بخولقینیت دیڤدا جارەکا دێ مەجبور بین پەنایێ بەین بۆ تەعدیلەکا دی یان پەنایێ ببەین بۆ تەفسیر و ئیشتیهادا جیهەتێت رەسمی یێت وەکی مەجلس شۆرا بیت، ئەز دا خازێ ژ نوێنەرێت حکومەتێ دکەم ب تایبەتی ئەز ڤێ پرسیارێ ژ جەنابێ دکتۆر ئومێد صەباحی دکەم ل ڤێرێ یێ بەحس کری ئەوێت تەمەنێ وان مەشمول نەبیت یان 15 سالێت خزمەتێ نەبیت ئو پێشتر موەزەف نەبووە ئەڤە دێ کرێ شێت خزمەتا خۆ بگەهینیتە 15 سالا داکو ئەڤ موشکیلە حەلێ بیت ئەگەر ب وی شێوەی بیت ئەم وەکو لیژنا یاسایی نەشێین راپۆرتێ بنڤیسین چونکی مەشاکل دێ دیڤدا پەیدا بن یا دڤێت ئەم تەعدیلا هندەك برگا بکەین یان ئەم نەصەکێ دیار بکەین داکو ئەڤ موشکیلە موستەقبەلەن بۆ مە پەیدا نەبیت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، وەزیرە بەڕێزەکان ئەگەر را و سەرنجێکتان هەیە فەرموون.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی ئەم رایە دەکەین کە لە رووی شکلەوە ماددەی نۆ بکرێت بە برگەیەك لە ماددەی حەوت، لەبەر ئەوەی پەیوەستە بە ماددەی حەوت، خاڵی دووەم ئەوەی کە باس لە دابین کردنی پلەی پێویست کرا مەبەست لەوە ئیستیحداس کردنی دەرەجەی وەزیفیە، بۆ نمونە بەڕێز دکتۆر زێدان پێش ئەوەی ببێت بە ئەندامی پەرلەمان مامۆستای زانکۆ بووە کاتێك کە بووە بە ئەندامی پەرلەمان ئیستیقالەی کردووە، واتا ئەو دەرەجە وەزیفیەی نەماوە لە زانکۆ کاتێك کە بە ئارەزومەندانە دەگەڕێتەوە بۆ سەر کارەکەی خۆی وەکو مامۆستای جامیعە ئیستیحداسی دەرەجە وەزیفیەکەی بۆ دەکرێتەوە و بە شێوەیەکی ئاسایی دەوامی خۆی دەکات بە پێی ئەوەی کە لە ناو ئەو ماددەیە دا هاتووە، ئەوەشی کە پەیوەندیدارە سەرپشك دەبن لە وەرگرتنی موچەی خانەنشینی دیاری کراو لە برگەی دووەم ماددەی حەوت و برگەی دوو لە ماددەی هەشت موچەی وەزیفی پێشووی کە دوو بارە گەڕاوەتەوە بۆی ئەوە بۆ پەرلەمانی بەڕێز بە جێی دەهێڵین پەرلەمان دەتوانێت نیها یەتی ئەو ماددە یە هەڵبگرێت ئەوەش بە دەنگدان یەکلایی دەکرێتەوە پێشنیارکراومە هیچ مانعێکمان نییە کە سەرپشك کردنەکە هەڵبگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لە جێی خۆتان.

بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵامەکەی من نیوەی گەیشت.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەبێ داوا بکەیت، بە پێی پەیرەو دبێت داوا لە سەرۆکی پەرلەمان بکەیت نەك لە جێی خۆتان قسە بکەن.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڵێ ببوورە.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتە نیزامە کاك ڕێبوار؟ تەوزیح نە نوقتە نیزام.

بەڕێز ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

پێویستە تەوزیحەکە بدرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە هەندێك بە پەلە.

بەڕێز ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەواتا پێویستە ووشەی دابین کردنی پلەی پێویست بگۆڕین بۆ گێڕانەوەی پلەکە، چونکە مادام لە بنچینە دا ئەو کەسە وەکو موداخەلەی پێشتر باسم کرد خۆی وەزیفەی هەیە کەواتا گێڕانەوەی وەزیفە کەیتی بۆی نەك دابین کردنی وەزیفە دابینکردن، واتا شتێکی تازەیە ئیستحداسی پلە یەك دە کات لێرەدا پێویستی بە ئیستحداس نییە پێویستی بە گێڕانەوەی پلەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سەرنجەکەت گەیشت، لیژنەی تایبەتمەند ماددەی دە فەرموون.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

ماددەی دەیەم:

هەموار کردنی ماددەی دوازدە لە یاسایی وەزارەتی دارایی و ئابووری

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

یەك دەقە سەوسەن خان، ببورە، بەڕێزان وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان دیارە سەرۆکی لیژنەی یاسایی پرسیارێکی هەیە بۆ بەڕێز کاك دکتۆر ئومێد سەرۆکی دیوان، بەلاَم بە پێی پەیڕەو تەنها وەزیرەکان دەتوانن قسە بکەن، بەلاَم لە بەر زەروورەتی ئەم بابەتە و بەر چاو روونی ئێوەی بەڕێز و

خۆشەویست پەرلەمانتارانی بەڕێز داواتان لێ دەکەین ئەگەر رەزامەند بن بەڕێز سەرۆکی دیوان وەلاًمی ئەو پرسیارە بداتەوە، بۆ ئەوەی بەرچاو روونیتان هەبێت، کێ لە گەلّ ئەوەدایە؟ تەواو، با بدریە خان روونکردنەوەکەی بدات ئینجا.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیێکم تەرح کرد بۆ بەڕێز جەنابی دکتۆرە ڤالا داوای روونکردنەوەی دەکەم لە بەڕێزیان.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر ئومێد فەرموو دوایی بەڕێز دکتۆرە ڤالاش.

بەڕێز دکتۆر ئومێد سەباح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان خۆشحالین ئەمرۆ لە خزمەتتان داین بۆ دووەم رۆژ، ئەم بابەتە بابەتێکە لە حکومەتی هەرێم ئەوەی کە لە ئیمکان بووە ئەو پرۆژەی کە تەرحمان کردووە ئەمرۆ لە بەر دەستتان دایە، ئێوە وەك سوڵتەی تەشریعی خاوەن بڕیار دەتوانن هەر رێگە چارەیەك بۆ ئەو بابەتەی کە کاك دکتۆر بژار باسی کرد ئێمە مانعمان نابێت یەعنی ئێوە خۆتان بزانن بیر لە رێگە چارەیەك بکرێت بۆ ئەوەی ئەم بابەتە موعالەجە بکرێت، چونکە بە راستی ئەوەی کە لە پرۆژەکەی حکومەت موعالەجە کراوە ئەوەیە کاتێك کەسێك دەبێتە ئەندام پەرلەمان پێشتر وەزیفەی هەبووبێت ئەو حاڵەتە عیلاج نەکراوە کە کەسێك هیچ وەزیفەیەکی نییە و دەبێتە ئەندام پەرلەمان، ئەو بابەتە مەتروکە بۆ پەرلەمان یەعنی ئێوە خاوەن دەسەلاّتی تەواون وە هەر بابەتێك هەر موعالەجەیەك تەرح دەکەن ئێمە لەگەڵتانین وە ئەگەر پێویستی بە مەشورەتی ئێمەش بێت ئێمە لە خزمەتتانین، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان ئەگەر ئیزافەیەك هەیە، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم / وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئیتر هیچ نەماوە.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند ماددەی دە دەست بە خوێندنەوەی بکەن.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

ماددەی دەیەم:

هەموارکردنی ماددەی دوازدە لە یاسایی وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (5)ی ساڵی (2010) بەم شێوەیە دەبێت:

بەڕێوەبەرا يەتی گ شتی خانەنـ شینی لە سەر میکلا کی وەزارە تی دارا یی و ئابووری حکو مەتی هەرێمی کوردستان □ عێراق هاتوو دەبێت، گواستنەوەی گ شت ئەو بەڕێوەبەرا یەتی و فەرمانـگە و هەر یەکە یەکی دیـکەی کارگێڕی و دار یی کە مو چەی خانەنـ شینیان لێ خەرج دەکر ێت شار ستانی، سەربازی، هێزە کانی ئاسایش و ناوخۆ، یەکە رێکنەخراوەکانی هێزەکانی پێشمەرگە وە گواستنەوەی گشت میلاك و موڵك و ماڵی گواستراوەی ئەو بەڕێوەبەرایەتی و یەکە کارگێڕیا نەی دۆ سیە و بەرایـیەکانی ئەو کە سانەی ئاماژە یان پێ کراوە بۆ سەر ئەو بەڕێوەبەرایەتیـیە هەیکەلبەنـدیـیەکی تازە بۆ بەڕێوەبەرا یەتی گ شتی خانەنـشینی لە لایەن وەزارەتی داراییەوە ئامادە دەکرێت و لە لایەن ئەنجو مەنی وەز یران پە سەند دەکر ێت، تەبـعەن ئەو ماددەیە هەشت رستەیە بەلاّم هیـچ نوقتەیەکی تێدا نییە لە بەر ئەوە داوا دەکەم دوایی ئەوەی دارشتنەوەی بۆ دەکرێت رێزمانییەکی چاك بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەریزان ئەم پەرلەمانتارە بەرێزانە دەیانەوێ گفتوگۆ لەسەر ماددەی دە بکەن ناوەکان ئەخوێنمەوە.

کاك دکتۆر اسماعیل □ کاك عوسمان سێدەری □کاك لقمان □کاك دکتۆر شێرکۆ □ خاتوو رۆژان - کاك محمد □کاك دکتۆر رێبوار-کاك زانا □بەرێز دکتۆرە گەلاّوێژ- بەرێز رۆژان خانم-کەسیتر هەیە- کاك پێشەوا- کاك شێخ زاهیر-تەواو کەسی تر نییە، کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد سعدالدین انور:

:بەریێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئا مانـج لەو ماددە یە یەکخـ ستنی هەموو یە کەکان و دەز گاو ئەوبەرێوەبەراياتییا نەی کە پەیوە ستن بە خانەنـ شینی لە یەك دە ستە یاخود لە یەك بەریوەبەرایەتـ یە گ شتی ئە گەر لیرە بەردەوام بی یت وو شەی گواستنەوە لەگواستنەوە ناتوانی هیـچ گۆرانکاری یان ئەو یەکە ژمیریاریانەی یان ئەو دا ئیرەو فەرمانگا نەی پەیوەندیان بە تقاعد هەیە الغاءبکرێن لەناو یەك بەریوەبەرا یەتی گ شتی بۆ یە بەبا شتر دەزانم لە جـیاتی ووشەی گوا ستنەوە ریکخـ ستنی یاخود یەکخـ ستنی گ شت ئەو فەرمانـگەو بەریوەبەراياتیا نە بـکرێتن یانی ووشەی ڤواستنەوە لەجیاتی ئەوە بنووسرێتن ریکخستن یان یەکخستن.سوپاس

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عوسمان سێدەری فەرموو:

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە ئیشارەت بەوە دراوە کە هەیکەل بەندیەکی تازە بۆ بەریوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی لەلا یەن وەزارەتی داراییەوە ئامادەدەکر ێت ولولا یەن ەئەنجو مەنی وەزیرا نەوە پە سەند دەکر ێت و پێم با شە ئەو بەرێوەبەراياتیانەی گشتی خانەنشینە بکرێت بە دە ستەی خانەنـ شینی یەکگرتوو وە سەر بە ئەنجو مەنی وەزیران بێت. سوپاس

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك دکتور شیرکۆ مداخلە ئەکەی یان تەلەفۆن کامیان ئێ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دە باس لە بەرێوەبەرا یەتی گشتی خانەنشینی، بۆ چی بەریوەبەرا یەتی گشتی بێت؟ بۆچی هەیئە نەبێت؟ تەبعەن لەوەی کە حکومەتیش ناردوو یەتی هەر باس لە هەیئە یە، هەیئە بریتیە لەوەی کە کو چەند ئیشێك ئەکا بە مەعنای ئەوەی ئەو سندوقی خانەنشینیە تەنها ئەوە نییە پارەی تێدا کۆبکریتەوە، بەڵکو ئیتسماراتیش ئەتوانێ بکا. بەڵکو ئەتوانێ دیون و قروزیش بات، لەبەر ئەوەی ئەم سێ ئیشە کۆنترۆلکردنی دا هاتی خانەنشینی ئیستیسمار پێکرد نی پێدانی دیون سێ بەریوەبەرا یەتی ئەوێ، تەفریبەن ئەوە یەکسانە بە هەیئە، لەبەر ئەوە لەیەك بەرێوەبەرایەتییە، تەبعەن تەخەوفەکە کامە لەیەك بەریوەبەرا یەتیا کەبێ تەوە، تەخەوەفوە کە لەوە دا بوو کە گوا یە موئەسە سەیەکی دی درو ست بکر ێت، مەساریفی تر دروست بکرێت، بەس خۆی وانییە، هەر هەیئەیە کە لە ناو وەزارە تی دارا یی کە ئەتوانێ هەمان بە سێ تەوزیعە ئیشی هەیئە بکات، کۆنترۆلی داهاتە کەش بکات وە ئیستسماراتیش بکا وە دیونیش بدا وە هەیئە ئەبێ و سەر بە وەزارە تی دارا یی بێت، پێم وا یە ئەوە سەرکەوتووترە لەوەی کە بەرێوەبەرایەتیەکی گشتی بێت یەك ئیش بکات و داهاتەکە کۆبکا تەوە لەئە سڵا سندوق و بەرێوەبەرا یەتی خانەنشینی کە ئەڵێ هەیئە بێت کە بتوانێ لەوانەیە سبەی حکومەتی هەرێم قەرزی لێبکا، وەکو لە عێراق لە رابردوودا حکومەتی عیراقی قەرزی لە سندوقی خانەنشینی کرد (5) ملیۆن دۆلاری پێدا بە قەرز، بۆ یە ئیستا وورده وورده لێ ی وەردەگرێتەوە، لەبەر ئەوە پاڵپشتییەکی باشە بۆ ئابووری، ئەگەر هەیئە بێت زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح /جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك لقمان وەردی فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (10) هاتووە کە هەموارکردنی ماددەی (12) لە یاسای وەزارە تی ئابووری ژمارە (50)ی ساڵی (2010) بەم شێوەیە دەبێت، بەرێوەبەرا یەتی گشتی خانەنشینی لە سەر میلاکی وەزارە تی دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان عیراق هاتوو دەبێت، ئەم هاتووە زیادە تە سەوور ئەکەم لابرێت باشە، دوو من پشتیوانی لەمە ئەکەم کە ئەم بەرێوەبەرایەتییە وەك خۆی بمێنیتەوە، چونکە لە ئێستادا قسە لەسەر چاکسازی دەکەین و سیاسەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ئێستادا زیاد کردنی داهات و دامەزراوەی تەسەوور دەکەم ئەو بەرێوەبەرایەتییە لە چوار چێوەی وەزارە تی دارایی و ئابووری کافی بێت بۆ سەرپەرشتیکردنی خانەنشینی، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاماژە بە ئاخافتنا جەنابی وەزیری لە سەر بەریوەبەرایەتی گشتی بیتن، یان دەستە بیتن جەنابیان ئاماژەیان بەمە کرد کو بارگرانی چ نابیتن بۆ دارشتنا ڤێ ماددەیا، پیشنیار کو دەکەم هەلوەشاندنەوەی بەریوەبەرایەتی خانەنشینی لەسەر میلاکی وەزارەتی دارایی و ئابووری هەرێم هاتوو یان کاروباری خۆ تا ماددەی (12) ی یاسایی وەزارەتی ناڤبەری ژمارە (50) ی ساڵی 2010 دامەزراندنی دەستەی خانەنشینی نیشتیمانی هاتوو لە یاسای خانەنشینی یەکگرتووی بەرکار لە هەرێمی کوردستان، کە بە پەیڕەوێك لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان پێك دەهینرێت کە جێگای بەرێوەبەرایەتی گشتی هەڵوەشاوەی ناوبراو دەگرێتەوە، زۆر سوپاس

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم ماددەیەدا دوێنیش لە ماددەی یەکەمدا ئاماژەمان بەو هەیکەلەیەی بەرێوەبەرایەتییە گشتییە کرد، بۆ ئەوەی دژ بەیەکێك دروست نەبێت لە نێوان هەردوو ماددەدا، ئاماژە بە پەیامی وەزیری ناوەخۆ کە دوێنێ لێرە بەشداربوو لە جلسەکەدا وە رای حکومەت ئەوە بوو کە ئەم بەڕێوەبەرایەتییە گشتییە بکرێت یە دەستەی گشتی خانەنشینی، چونکە موبەریرە کە مو بەریرەکی مەعقو لە، چونکە ئێمە چەند بەڕێوەبەرایەتییەکی گچکە لە جیاتی ئەوەی کە بەرێوەبەرایەتییە گشتییەکان بنکەی فراوان بکەین، ناکرێ بچووك بکرێتەوە، بۆیە هەموو بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکان بخرێتە سەر ئەم دەستەیە، بە مەرجێك پەیڕەوەکە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیاری بکرێت، و بۆ ئەوەی بار قورسی لە سەر حکومەت زیاد نەکات، چونکە پرۆژەکە پرۆژەکەیە کە چاکسازییە دەکرێ لە سەر هەمان هەیکەلییەی بەرێوەبەرایەتی خانەنشینیەکە، بەڵام ناوەکە ناوەکەی بگۆردرێت بۆ دەستەی خانەنشینی نیشتیمانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز د. اسماعیل علی طه:

بسم الله الرحمان الرحیم.

هێژا سەرۆکی پەرلەمانی.

ئەز دگەلم پیم باشە پەیڤی گواستنەوە ببیتە یەکخستن درووسترە، یانی دەمجە نقل نییە، چونکە نقل نابیتە دەمج، ماددەی یەکەم مقترحم کرد ببیتە دەستە ئەوژی وە پاڵپشتی برایان دەکەم ببیتە دەستە یان مودیریەت،.سوپاس

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح /جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (10) ماددەیەکی زۆر گرنگ و پێویستە، جێبەجێ کردنی ئەو ماددەیە باسکراوە داهاتیکی زۆر بۆ حکومەتی هەرێمی دەگەرێتەوە، یانی ئەتوانم چەندین شوێنی خانەنشینی هەبوون کە بەنایاسایی بە شێوازی جۆراو جۆر خەڵکییان تێدا خانەنشین کراوە، وەکو بانك گەندەڵی وابوون، ئەگەر هەموو ئەمانە یەکبخرێن و لە ژێر چاودێری وەزارەتی دارایی دابن، ئیتر لە مەودوا خانەنشینی راستەقینەو ئەوەی کە بەناحەق و بە ناشایستەیی خانەنشین کراوە لە یەکتری جیا ئەکرێنەوە، بۆیە بە تەواوی پاڵپشتی ماددەی (10) ئەکەین هەموو لە چوارچێوەی یەك بەڕێوەبەرایەتیا کۆبکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح /جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی کاك پێشەوا ئەکەم، ئەم ماددەیە گرنگە، چونکە لە هەرێمی کوردستاندا (6) شوێنی خانەشین کردن هەبووە، تەنها دوانیان سەر بەوەزارەتی شەهیدان و وەزارەتی دارایی بووە، ئەوە کاك هیڤیدار ئەڵێ (7) من (6) شوێنی خانەنشینم لایە، ئەمانە خەلکیان لێ خانەنشین کراوە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین لەوەزارەتی داراییی تەنها فەرمانی خانەنشین کردنەکەی بۆ چووە بۆ بەستنی موو چەکە، بۆیە ئەم ماددەی گرنگە، بەلاّم من ئیزافەی برگەیەکم هەیە بۆی ئەمەش یەکێکە لە ئامانجەکانی ماددەی (1) کە تحقیق ئەبێ، بەلاّم برگەی (3) یەمی ئامانجەکان کارا کردن و سندوقی دارایی مەفروزە لە یەکێك لەبرگەیەك لێرە زیاد بکرێ کە سندوقەکەش کارا ئەکرێ و پشتیوانی ئەکرێ و بۆ ئەو مەرجانەی کە لە یاسایی خانەنشینی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح /جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك شیخ زاهیر فەرموو

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبە شیکی ئەم ماددە یە دە ست پێ‌کەم، گوا ستنەوەی گ شت ئەو بەرێوەبەرا یەتی و فەرمانگا نەو یە کەی دیکەی کارگێری دارا یی کە موو چەی خانەن شینی بۆ خەرج دەکر ێت، شار ستانی و سەربازی هێزە کانی ئا سایش و ناوەخۆ، یە کە ر ێك نەخراوەکانی پێ شمەرگە، گوا ستنەوەی گ شت میلاك و مو ڵك و ماڵی گواستراوەو نەگواستراوە (اموال منقولةو غیر منقولة) لێرەدا پێویستە زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا جیهاد.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەم ماددەیە وەکو خۆی بمێنێ، ببیتە رێڤە بەریا گ شتی و، پ شتگیری لە رۆژان ئە کەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتور رێبوار فەرموو.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە ئەم ماددەیە زۆر زۆر گرنگە، بوونی ئەم ماددەیە دەرخەری ئەو راستیەیە کە ئەو پرۆژە یا سایە لە چەند روویەکەوە دەبێ چاکسازی لە بواری دارا یی بکا، ئیعادە هەیکە لە با بەتێکی زۆر زۆر گرن‌گە، من پێ شنیار ئە کەم کە لە برِی بەرێوەبەرا یەتی گ شتی ببێ تە دە ستەی گ شتی، لە بەر ئەوەی کە چەندین بەرێوەبەرا یەتی کاتێ دەگەرێ تەوە لە چوار چێوەی دە ستەی گ شتیدا جێ ی بۆ بکرێ تەوە، دە کرێ ئەم دەستەیە گشتییە وەزیفەی تازەشی بۆ ئیزافە بکەی، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دکتۆرە گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

لە گەل ئەوەی ماددەی (10) ماددە یەکی گرن‌گە، بەلاَم من پر سیارێکم هە یە، ئا یا ماددە لەناو یا سادا هەموار دەکرێتن؟ و لە ئەسلی ماددەکە دا هاتووە کە بەرێوەبەرایەتی گ شتی خانەن شینی کە دادە مەزرێت، لە ئەسلی ماددەکە دەڵێ بەرێوەبەرێکی گ شتی هەبێت، بڕوانا مەی زان‌کۆی بەدە ست هێنابێت، شارەزابێت، ئەوا پێم باشە ئیزافە بکرێت لەگەڵی زۆر زۆر باشە کە یەکیك شارەزابیت ئەو بەرێوەبەرایەتی یە گ شتییە

بەڕێوە ببات، بەڵام ئەوە شتێکی زۆر باشە بۆ یەکخستنی ئەو هەموو بەڕێوەبەرایەتی خانەنشینێك و بەڕێوەبەرایەتی گشتی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلی زۆر سوپاس، ئەندامانی لیژنە ئەگەر شتیکتان هەیە.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە ئەو بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی پێشنیارمان کردووە، ئامانجەکەی ئەوەبووە دیارە لە پرۆژەکە ئیستا هاتووە، بەلأم ئێمە دوای گفتوگۆیەکی زۆر قسەمان لەسەر ئەوە کرد تا ئێستا دەستەکان سەربەخۆن، کەمتر سەر بەوەزارەتەکانن، مەبەستمان بووە کە واش نەکەین کە هەیکەلیەتێکی تازە بارگرانیەکی تر بۆ وەزارەت و بۆ حکومەت دروست دەکەین، ئەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتییانەی کە هەیە ئەوا ئەکتیف بکرێتەوە کارا بکرێتەوە لە چوار چێوەی بەڕێوەبەرایەتی یەکی گشتییدا ڕێکبخرێتەوە، لە چوار چێوەی ئەم بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەدا بێت، بە پێی پەیڕەو تەبعەن ئەمانە بە پێی پەیڕەوی ئەنجومەنی وەزیران، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیری دارایی بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، پێمان بڵێن جەنابتان بەڕێوەبەرایەنی گشتیتان پێ باشە یان دەستە.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەریز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (10) ئەتوانم بڵێم ئەگەر لەزۆری ماددەکانی تر ئەهەمیەتی زیاتر نەبێت قەت کەمتر نییە، بەنسبەتی ئێمەوە لە ئەنجومەنی وەزیران ئەم خاڵە ئیجماعی لەسەر بووە، ئەچێتە خانەی تەکمیلەی توحیدی حسابی هێزە نارێکخراوەکانە، وەکو خۆتان ئەیزانن و ئاگاتان لێیەتی، یانی تەکمیلەی کۆمەڵێك خەتەواتی یەك بەدوای یەکا، ئەوانەی بەدوای یەك هاتوون ئەمە بەشێوەی بەڕێوەبەری گشتییدا بێت هیچ تەعاروزێك لەگەڵ اختصاصاتی وەزارەتی مالیە درووست ناکا، چونکە لەو فەقەرەیە کە دەیەوێ داهات پەیداکات کە قەزیەی سندوقە، سندوقی خانەنشینییە وەکو لە وەزارەتی دارایی چەندین مودیریەتی تری هەیە، وەکو بانکە بازرگانەکان بەشێوەیەکی گشتی، جا دڵنیایی، ئینجا هەندێ اختصاصاتی تری هەیە بە اتجاهی دەستکەوتنی روبع قازانج دروست کردن کار دەکات، مانەوەی لەناو بەڕێوەبەرە گشتییەکە بەپێی ئەو هەیکەلە گشتییەی دوای تعدیلەکە ئەکرێ، ئەو هەیکەلەی کە لە ئەنجومەنی وەزیران موصادەقەی لەسەر دەکرێت، ئەو اختصاصاتە تازانەی بۆی دروست دەبێت جێگەی بکاتەوە، تەنانەت ڕەنگە لە قۆناغێك پێویست بەوە بکا بۆ نموونە مودیریەتییەکی عامی هەبێت بۆ سندوقی خانەنشینی، یان ئەوە خۆی بۆخۆی موئەسەسەیەکی سەر بە تابعی وەزارەتی مالیە بێت، لەبەر ئەوە بەم شکلە تازەیەش هیچ شتێك

مەناعەتێك ناكا، وەكو بەلاما نەوە زۆر گرنگە ئەم ماددە یە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەلای بەرێز سەرۆك تصدیق بكرێت و ببەسترێتەوە بە وەزارەتی مالیەوە بەپێ ی تایبەتمەندیەتی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هیچ قسەیەكتان نییە وەزیرە بەرێزەكان. فەرموو ماددەی (11) بخوێننەوە.

بەڕێز ڕێڤینگ محمد محمد:

بەریز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (11): هەڵوەشاندنەوەی پلەی وەزیرو بریكاری وەزیرو راویژكارو بەرێوەبەری گشتی هەر پلەیەكی دی تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی كە لە ریزی بزووتنەوە رزگاری خوازی كوردستان بوون پێش ریككەوتی 1991/3/5 وەك رێز لێنانێك مووچەی خانەنشینیان بەو پلانە پێدراوە، لە برِی ئەوە پێویستە لەدوای دلنیابوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستییەكان و ووردبینی كردن و پاك كردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانەی لەناوی كەسانی نا شایستە ئیمتیازێكی دارایی شایستەیان بۆدابین بكرێت، لە بەر رۆشنایی یاسای ژمارە (33) ساڵی 2007 یاسای ریزلێنانی پێشمەرگە زێرەڤانی هەرێمی كوردستان عێراق یاسای ژمارە (34) ی سالی 2007 یاسای خانەنشینی كەم ئەندامانی پێشمەرگە زیرەڤانی هەرێمی كوردستان عێراق یان یاسای ژمارە (38) ی سالی 2007 یاسای راژەو خانەنشینی پێشمەرگە زێرەڤانی هەرێمی كوەردستان عێراق بە پێ ی تایبەتمەنمدی.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر ئەندامێكی پەرلەمان دەیەوێ قسە لەسەر ئەم ماددەیە بكات با دەستی بەرزبكاتەوە، بەڕێزان (كاك سۆران، كاك كاوە، كاك جمال، دكتۆر هەورامان، دكتور محی الدین، كاك علی، ئاشنا خان، كاك بالأنبو، دكتور عوسمان، كاك بەڵین، كاك رزگار، كاك دابان، كاك گۆران، شیرین محمد، كاك شاخەوان، كاك محمد سعدالدین، كاك باپیر، دكتور رێبوار، كاك پێشەوا، كاك زانا، مامۆستا جیهاد،، كاك ریڤینگ، كاك حكمت، كاك ادریس، كاك سەروان، كاك بهجت، دكتورە گەلاوێژ، گولیزار خان، كاك عوسمان، گولستان خان،)، كاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد سعدالدین انور:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوانەی كە رۆڵیان هەبوو لە بزووتنەوەی رزگاریخوازی كوردستان، پێش راپەڕینەكەی بەهاری 1991، هەموویان چەكدار و پێشمەرگە نەبوون لە حەرەكەی سیاسی كوردستانی، چەندەها كەسایەتی هەبووە كە رۆڵی هەبووە، پێویستە ئەمە شمولیان دەكات و شمولیانی كردیە، بۆیە پێشنیاز دەكەم وشەی تێكۆشەر ئیزافە بكرێت، یانی بۆ ئەو پێشمەرگە و تێكۆشەرانە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك باپیر فەرموو.

بەڕێز باپیر کاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (11) باس لە هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت، یان راوێژکارو بەڕێوەبەر و هەر پلەیەکی تری تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان بوون، بێگومان بۆ یە ئەو پلەیان پێدرا وەکو پادا شتێك بوو، وەکو ئەو هەموو خەبات و تێکۆشانەی کە هەیان بووە، بەڵام لە ئێستاکە کە تۆ دەڵێی پلەی شایستەی تایبەت لە بواری سەربازیان بدرێتێ، ئایا وەزیر پلەکەی بەرامبەر چی دەبێت، یان بریکاری وەزیر چی، یان بەڕێوەبەری گشتی، یان راوێژکار، لە پلەی سەربازی کام پلەی سەربازیان پێ دەدرێ، زۆر روون نییە لەبەرامبەرەکانیان تا بزانین ئایندەیان مووچەکانیان چی لێ دێ؟ دەبێت ئێمە بە هەموو شێوەیەك پارێزگاری لەوە بکەین کە مووچەکانیان کەم نەبێتەوە، لا یەنی کەمی مووچەکانیان هاو تا بێ لە گەڵ مووچەی پەر لەمانتار و خانەنشین و وەزیری خانەنشین و بەڕێوەبەری گشتی خانەنشینی مەدەنی، ئەگەر زیاتریش بێت، دوو زۆربەی زۆری ئەوانەی بەشێکی زۆریان خاوەن بڕوانامە نین، بەهۆی ئەوەی کە بەشداریان کردوو لە بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستاندا، نەیانتوانیوە خوێندن تەواو بکەن، یاخود لەناو زانکۆکاندا بوون بە هۆی بڕیاری دەر چوونی گرتنی لەلایەن رژێمی فاشیەکان خوێندنیان بەجێهێشتووە، یان بەشێوەیەکی تر ئایا ساڵانی خزمەتیان لە کوێ و تا چەند ساڵانی خزمەتیان بۆ دەکرێ؟ دوای راپەڕینیش ئەوانە بەردەوام بوون لە ئەرکی پێشمەرگایەتی، زۆر بەی زۆریان تاکو ئەو یا سایە دەر چووە، یاخود خانەنشین کراون لەو کاتەن، ئەوانە خزمەتیان چۆن بۆ دەکرێ، ئەوەی ئامانجە لێرەدا دەمەوێ باسی بکەم تەنها ئەوەیە کە ماف و ئیمتیازاتەکانیان کە وەریانگرتووە وەکو پاددا شتێك لێیان کەم نەکرێتەوە و پارێزراو بن، هیچی تر نییە وسوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حەمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11) هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی (وەزیر) و (بریکاری وەزارەت) و (راوێژکار) و (بەڕێوەبەری گشتی) و لێرە کە دەڵێ تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی، بۆ تەنها ئەوانەی کە پێشمەرگە بوون، بۆ هەر کەسێك یان ئەو پێشمەرگانەی، ئەگەر هەیە لەوانەیە بڵێین پێشمەرگە بووە و خەباتێکی کردووە، لەبەر خەباتەکەی رێزی لێ گیراوە بڵێین، چونکە پلەی (وەزیر)و (بریکاری وەزارەت)خانەنشین کراوە، ئەی کەسێك کە پێشمەرگە نەبوو، یانی دوایی ئەگەر ئەو ماددەیە ئاوا بڕوا بۆ ئەوانەی کە پێشمەرگە بوون دەیانگرێتەوە، بەس بۆ ئەوانەی کە پێشمەرگە نەبوون بە پلەی وەزیر و الی اخرە خانەنشین کراون ئەمانە ناگرێتەوە، چونکە ئەمە دەقە، بۆیە دەبێ بۆ هەر کەسێك یان پێشمەرگەش ئەوها، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك جەمال فەرموو.

بەڕێز جمال حوێز مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11) دیارە تایبەتە بە هەڵوەشاندنەوەی ئەو پلە تایبەتانەی (وەزیر) و (بریکاری وەزارەت) و (ڕاوێژکار) کە ئەوانەی لە خەباتی ڕزگاریخوازی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، لە شاخ فەرماندە و سەرکردە بووینە، ئەوە وەکو ڕێز لێنانێك و پاداشتێك بووە بە خەبات و تێکۆشانیان، من پێم وایە نەدەبوو حکومەت بچێتە ژێر باری وەی، ئەو پلەیان لێ وەربگرێتەوە، ئەگەر ئەو سەردەمەی وان بە بیرە خۆمان بێنینەوە، لە بۆ کورد بۆتە مێژوویەك، مێژوویەکی پرشنگدار، نەك هەر ئێمە نەوەکانیشمان شانازی بەو ڕۆژگارە بکەن کە ئەوانەی تێدا سەرکردە و فەرماندە بوونە، من بۆیە پێشنیار دەکەم ئەو پلەیە دیارە شایستە بە خۆیان بووە، وەکو مەکرەمەیەك، وەکو ڕێزلێنان شایستە بە خەبات و تێکۆشانیان بی، ئەگەر پرۆژە یا ساکە چووە بواری جێبەجێ کردن جارێ مووچەی ئەوانە نەبڕدرێ و هەتاکو شوێنێکی شایستە بە خۆیان دابین دەکرێ و ئەو کاتە مووچەکانیان ببڕدرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر محی الدین فەرموو.

بەڕێز د. محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ناوەڕۆکی ئەو ماددەیەم، ئەو ماددەیە دوو بڕگە لە خۆ دەگرێت، هەڵوەشانەوەی خانەنشینی ئەوانەی ناویان هاتووە لە ماددەکە، دووەمیان پاککردنەوەکەیەتی، من لەگەڵ هەردوو بەشەکەیدام، بەڵام دوو سەرنجم هەیە، بەشێك لەوانەی کە موستەحەقی خانەنشین بوون ئەگەر پلەکانیان بە وەزیر بێ یان زیادە لەوانە، ئەوانە بەشێك بوون لەو کەسانەی کە لەڕۆژانی سەخت و شەوە زەنگی دیکتاتۆریەت کە خەڵك نەیدەوێرا لە ماڵەکانی خۆی بحەوێتەوە، ئەوانە سنگیان دا بەر قەڵغانی دوژمن، سەرنجەکەی من ئەوەیە لێرە هاتووە بەناوی شایستەیەکیان و ئیمتیازێکیش شایستەیان بۆ دابین دەکرێ، مەبەست لە ئیمتیاز مینحەیە یاخود مووچەیە، ئەگەر بە گوێرەی ئەو مووچەیە لەناو ماددەکە هاتووە دەبێتە خانەنشینی، کەواتە تا نەقل دەبی لە حاڵەتی مردنی لە بۆ خێزانەکەی یاخود منداڵەکانی، لە هەمان کاتدا من تەفسیری ئەوەم لایە کە پێم وایە دەبێ ئیمتیاز نەبێ بەڵکو مووچەیەك بێ، بەڵام ئەو مووچەیە بگونجێ لەگەڵ تێکۆشان و خەباتی ئەوانە و لەگەڵ پاککردنەوەی و لیستی ئەوانەی کە بە ناموستەحەقی لە ریزی ئەوەدا خانەنشین کراون، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، دکتۆر ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز د. ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەڵبەتە وەك عارەب دەڵێ (بیت قصید) من پێم وایە ئەو ماددەیە بیت و قەصیدە، هەموو ماددەكان بەلاوە ئەو ماددەیە بەتەنها زۆر زۆر گرنگە، من دوو پرسیارم هەیە لە چ بەڕێز وەزیری دارایی بێ، یان بەڕێز سكرتێری ئەنجومەنی وەزیران بێ بۆ روون كردنەوە، لەگەڵ تێبینیەكیشم هەیە لەسەر دەستەواژەی ئیمتیازاتی سیاسی، پرسیارەكە ئەوەیە، ئایا هیچ داتایان لەبەردەستە بزانین؟ ئایا ڕێژەی ئەو بەڕێزانە چەندە؟ و ئایا هیچ پلەیەك لەسەرووی وەزیریش هەیە؟ بۆ ئەوەی كە خانەنشین بكرێ و ئەوانەیان لێ بستێنرێتەوە، سەبارەت بە تێبینیەكە شم نوو سراو ئیمتیازێكی دارایی شایستەیان پێ دەدرێ، كەمێك ناروونە، چۆن؟ ئێوە لەسەر چ بنەمایەك ئەو شایستەیان پێ دەدەن، ئەو شایستە چەندە؟ و خودی وشەی ئیمتیاز بەكوردی هەیە پێی دەڵێن جیاو، بگۆڕدرێ و بكرێ بە جیاو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

دروستە، سوپاس، كاك ادریس فەرمووو.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من رستەیەك لە ماددەی (11) دەخوێنم ئەویش (پاككردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لە ناوی كەسانی ناشایستە، ئیمتیازێكی دارایی شایستەیان بۆ دابین بكرێت) لێرە دیارە كەسانی شایستە كێنە، بەڵام كەسانی ناشایستە كێنە و چیان لێ دەكەن، هەڵبەت كەسانی ناشایستە ئەو كەسانەن كە بۆ رۆژەكیش پێشمەرگە نەبوونە لەسەر ناوی پیرۆزی پێشمەرگە بە پلە و مووچەیەكی زۆر بەرز خانەنشین كراون، ئێمە لەگەڵ بڕینی قووتی خەڵك نین، بەڵام لەگەڵ ئەوەش نین كە كەسانێك بۆ یەك رۆژ پێشمەرگە نەبووبێت و لەسەر ناوی پیرۆزی پێشمەرگە خانەنشین كرابێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك شاخەوان فەرمووو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددە (11) باسی ئەوە دەكات كە خەباتی نیشتمانی و نەتەوەیی و بەشداریان كردووە، پرسیارەكە ئەوەیە پێشووتر هەندێ لەو هاوڕێیانە باسیان كرد ئەو شایستە داراییە چییە بۆیان دیاری دەكرێت، ئەمە خاڵی یەكەم، دووەم ناكرێ ئەوانەی كە بەشدار نەبوون هەروەكو ئەوانەی بەشداربوون حیسابیان بۆ بكرێ، یانی هاوشێوەی ئەوان حیسابیان بۆ بكرێت و ئەوانە، ئەمە ئەتوانم بڵێم ئەچێتە قاڵبی گەندەڵی، وەكو ئەوانەی وایە كە هیچیان نەكردبێ، حسابی ئەوانەیان بۆ بكرێ كە پێشوو تر پێش راپەڕین لە خەباتی نیشتمانی و نەتەوەیی و بەشداریان كردووە، قسەكە لەسەر ئەوەیە ئەگەر بڕیار بێ ئەوانەشی بەشدار

نەبوون حسابی یان هاوشێوەی ئەوانەی کە بەشداربوونە حیسابیان بۆ بکرێ، ئیتر ئەم دەستکاری کردنە، یان ئەم یاسایە یان ئەم یان ئەم پرۆژەی کە هاتووە با بڵێین، مەبەستەکەی وەکو ئەوەی ناپیکێ، لەبەر ئەوە هەموو شتێك بە حساباتی خۆی ئەوانەی لە خەباتی نیشتمانی و نەتەوەیی تا راپەڕین موشارەکەیان کردووە و بەشداریان کردووە و حەقی خۆیانە، بەڵام بەراستی ئەوانەی کە وەزیفەیان نەدیوە و خانەنشین کراون بە پلەی راوێژکار یان وەزیر لە شۆڕشەکانی رابردوو و لە پێش راپەرین و بەشداریان نەکردووە، ئێستا هەمان ئەوەیان پێ بدرێت و جۆرێك لە جێکردنەوەیان بۆتەرتیب بکرێت، بەرای من دەچێتە قالبی گەندەڵیەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە بە چاککردنی یەکێکە لە گرنگترین ماددەکانی و لای من بایەخێکی یەکجار گەورەی هەیە ویەکێکە لەو ماددانەی کە بەدرێژایی خولی پێشوو لەگەڵ بەرێز دکتۆر ئامانج دەیان دۆسیەمان ناردووە کە چۆن خەڵك بە نا قانوونی تەقاعود کراوە، بابەتەکە هەر شۆرشگێرە و تێکۆشەرەکانی پێشوو و رێکی دەخەمەوە بابەتەکە چییە، هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی وەزیر راوێژکاری وەزیر، راوێژکار بەرێوەبەری گشتی، هەر پلەیەکی دیکە خەڵك هەیە بە بەرێوەبەری تەنفیزی کراوە، خەڵك هەیە بە خەبیر کراوە، لەساڵی خزمەتی نییە، دوو ئەم پرسیارە دەقیقە بابەتەکە هەر تێکۆشەرە دێرینەکە نییە، رۆژنامە نووس هەیە بە رائید کراوە، رۆژنامە نووس هەیە بە بەرێوەبەری گشتی کراوە، موسەقەف هەیە رەخنە لە دارو دیوار هەیە بە بریکاری وەزیر کراوە، ئەبێ ئەمە هەمووی شموول بکات بە پێی خۆی، چونکە بە پێی ئەمە بەس تێکۆشەرە دێرینەکان تۆ لە تەفسیری ئەم ماددە خۆی دەڵێم موجەرەد، تێکۆشەرە دێرینەکان ئەنێرین بۆ یاسای خزمەت، ئەی ئەوەکانی تر، نووسەرە، رۆژنامەنووسە، کادیرێکی سیاسی و کادیرێکی حزبیە، بۆ ئەوەی یەکەم سەرجەم پلەکان بگرێتەوە کە جاری وا هەبووە بە کتابێك دوو سەد و پەنجاو سێ کەس کە بەبەڵگە لامە کە خانەنشین بە بەرێوەبەرش گشتی کراوە، یانی بە نووسراوێك دووسەدو پەنجاو سێ کەس بە بەرێوەبەری گشتی کراوە و پێنج سەد بە خەبیر کراوە و بیست بە وەزیر کراوە و بابەتەکان هەمووی تێکەڵە، بۆیە ئەبێ سەرجەم پلەکان بگرێتەوە بە پلەی سەربازی، چونکە خەڵك هەیە بە لیوا کراوە ئەوە بەعەمید کراوە و بە عەقید کراوە و بێ ئەوەی خزمەتی سەربازی و پێشمەرگایەتیشی هەبێ یانی هەمووی تێدایە، من دڵنیات دەکەم بەس لە 2013 بە پێی راپۆرتی دیوانی چاودێری دارایی (25) هەزار کەس خانەنشین کراون بە پلەی سەربازی تەنیا (437) کەسیان مەشمولن بە قانون، من پێم وایە ئەو ماددەیە وەك خۆی جێبەجێ بکرێ بە قەدەر هەموو یاساکە پارە دەگەڕێندرێتەوە بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەوەی پەیوەندی بە تێکۆشەرە دێرینەکانەوە هەیە تەحصیل حاصلە،

وچەی مووچەی شایستەیان ناوێ، چونکە تۆ لە خوارەوە نووسیوتە بەم قانونانە تەقاعود دەبن، ئەوەی کە یا سای خانەنشینی ئەوەی کە ئاماژەی پێدراوە، (33 و 34 و 38) شمولی دەکات، تەحصیل حاصل، ئۆتۆماتیکیەن دەتوانێ خانەنیشین بێ، ئەوەی یەکەمی ئەوەی شایستەی دارایی حەقیقی نییە بە هەر پلەیەکی باڵاو نایاسایی سەربازی دەتوانێ تەحصیل حاصل خانەنشین دەبێ، ئەوەی یەکەمیشی ئەوەی شایستەی دارایی حەقیقی نییە بە هەر پلەیەکی باڵاو ئاسایی و سەربازی خانەنشین کراوە، دەگونجێدرێ لەگەڵ بارە ئاساییەکە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەمە ئیشارەت بە ووردبینی کردن دراوە، بەڵام ئیشارەت بەوە نەدراوە کە لەلایەن کێیەوە وورد بینی دەکرێ، بۆیە من پێم باشە ئەوە زیاد بکرێت (کە لەلایەن وەزارەتی پێشمەرگە و کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکان و دەزگای گوڵانەوە ووردبینیان بۆ بکرێ)، پرسیارەکەشم ئەوەیە ئەوانەی کەوا پێشمەرگە نەبوون ئێمە چارەسەرمان چییە بۆیان، یاخود خەباتگێر نەبوون، ئایا ئێمە بەرپرسین لە ژیان و گوزەرانی هەموو خەڵك، و لەلایەکی تریشەوە پرسیارەکەم بۆ وەزیری دارایی ئەوەیە کە ئایا ڕێژەی ئەمانە چەند کەس دەبێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەم ماددەی یازدە ببێ بە دوو بڕگە، بڕگەی یەکەم هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بەو پلانەی کە هاتووە، بڕگەی دووەم بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزووتنەوەی رزگاریخواز بوون و بە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە خانەنشین بوون تەواوی بکەین، بۆ؟ لەبەر ئەوەی تەنها ئەو پێشمەرگە دێرینانەی خەباتی رزگاریخواز نین کە بەم پلانە خانەنشین کراون، خەڵکی دەرەوەی ئەوانەشی تێدایە، بۆ ئەوەی ئەوە تەنها بۆ ئەوانە نەبێ، بۆ هەر کەسێك بێ و ئەوان بچنەوە سەر ئەو یاسایانەی کە ئاماژەی پێکراوە و بەوە خانەنشین بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك حکمەت فەرموو.

بەڕێز حیکمەت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

براستی بۆ من ئەڤرۆکە جیهێ دلخۆشیا کو هەمی ئەندامێت بەریزی پەر لەمانێ کورد ستانێ لسەر هە ندێ کۆکن کو ئەو خز مەتا وان پێ شمەرگێت بەری 1991/3/5 کە ئە گەر ئەو پێ شمەرگانە نەبانا یە ئەو قارەمانا نە نەبانا یە، ئیحتیما لە ئەڤرۆ ئەڤ پەر لەمانا ژی مەنو کە نەدەبوو، بەر هە ندێ بۆ من ج یێ دلخۆشیە، بەراستی لگەل هەندێمە کو بێنە ژی گرتن کونە موستەحەق بن هەر دەرکەن، ئەڤێت دێتریژی چ پلەت عەسکەری بێت ئان چ ئەو ناوێت گوڤێکی ئەو هاتینە تەقاعد کرن هاتینە خانەنشین کرن بمێنن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د یارە کە لای هەموان روو نە، پەر لەمانی کورد ستان لە ساڵی 1991 بە فەرمانی و لە سەر داوا کاری پێشمەرگەیەك و بە پالپشتی لایەنەکانی دیکە کە بەڕێز سەرۆك بارزانی بوو، داوای هەڵبژاردنی کرد، کە پەر لەمان دا بمەزرێ، دە بێ لەو پەرلەما نە مافی پێ شمەرگەکان بپارێزر ێت و ئەوا نەی کە لە بزا ڤی رزگاریخوازی گەلی کوردستاندا خەباتیان کردووەو شەونخونیان کردووە و ژیانی خۆیان لەم پێ ناوەدا دا ناوە مافەکانیان پارێزراو بن، بۆیە ئێمە پاڵپشتی ئەو ماددەیە دەکەین کەوا مافی پێشمەرگەی شۆڕشگێڕ، ئەوانەی کە خەباتیان کردووە و ئەوانەی کەوا کە بە فیعلی لەم هەرێمەدا و لە پێ ناو ئەو ولا تەدا قورباذ یان داوە و هەندێکیان بریندار بوون و هەندێکیان هەموو تەمەنی خۆیان دا ناوە لە پێناو یدا موو چەیەکی شایستە و رێز لێگیراویان پێ بدرێ، بەجۆرێك کە ژیان و گوزەرانی با شیان هەبێ بەهۆی ئەو موو چەوە بە ر ێك و پێکی بژین، بەڵام ئەوانەی کە بە جۆرێك جێ کراونەتەوە، بەشێوەیەکی نایا سایی و یان ئەوا نەی شایستە نەبوون و پێشمەرگەی فیعلی نەبوون، و ئیتر بە هەر جۆرێك بوو تێپەڕاندراوە و لەو لیستانەدا جێ یان بۆ کراوە تەوە، داوا دە کەین کە ئەوا نە پاك بکرێ نەوە لەوا نەی کە بەرا ستی پێ شمەرگە بوو نە و بەرا ستی خز مەتی خەڵکی کورد ستان و ئەزموونی هەرێمی کورد ستان و بونیاتنانی پەر لەمانی کورد ستان و حکومەتی کوردستانیان کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بالانبو فەرموو.

بەڕێز بالأنبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە لە سەرەتای ماددەی (11) نووسراوە هەڵوەشاندنەوە، ئەگەر لە پێشدا ئەمە هەڵبوەشێتەوە، کێشە دروست دەبێت، لەبەر ئەوە ئەوە بە ئاسانی پاك ناکرێتەوە، بۆیە باشتر وایە کە لە پێشدا بنووسرێ پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی خانەنشین بەپلەی وەزیر وەهەتا ئەگاتە پلەی تایبەت، بۆ ئەو کەسانەی کە پێشمەرگە بوون و پێشمەرگەش نەبوون، چونکە وەکو هاوڕێیانیش ئاماژەیان پێکرد خەڵکانێك هەیە کە بەهیچ ناونیشانێك نەبووە و ئێستا بە تایبەت و بە پلەکانی دیکە خانەنیشن کراون، بۆیە بۆ ئەوەی ئەوا نەش بگرێتەوە پێویستە بەو شێوەیە صیاغە بکرێتەوە، لەوێشدا کە دەڵێ وورد بینی کردن و پاککردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لەناو کەسانی ناشایستە، دیارە لێرە نووسراوە ئیمتیازی تایبەت خۆی لێرە بە پێی ماددەی (38) برگەی (9) تەبعەن دەڵێ (1991/3/5) پێشمەرگە بوون ئەگەر سێ ساڵ خزمەتیان هەبێ، سێ ساڵەکەیان بۆ ئەکرێ بە (15) ساڵ و خانەنشین دەکرێن، بۆیە مادام لە ماددەی (38) ئاماژە بەوە دراوە کە پێشمەرگەی دێرین خانەنیشین دەکرێ، پێویستە لێرەشدا بە موو چە دیاری بکرێ، لەبەر ئەوەی نەکرێ بە شایستە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەوەی کە باس کرا، فعلەن زۆر دەقیقە، لەوەی کە خەڵك کراوە بە وەزیر پێم وا بێ مەلەفەکەی وەرەقەکەی ئەوەندەی تێدایە، لەبەر ئەوە پشتیوانی لە قسەکانی کاك علی حەمە صالح دەکەم، دکتۆر هەورامان و کاك سۆران عمر دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من رام جیاوازە لەگەڵ سەرجەم براو خوشکانم لە پەرلەمان، هەڵبەتە دوای 1991/3/5 پێشمەرگە دێرینەکان، بۆ بەوەی پێش راپەرین دەڵێین پێشمەرگەی دێرینە، یانی بەراستی ئەوە ناشایستەیە لەگەڵ ئەو پێشمەرگە قارەمانەکان، بەڵام بکرێتە دوو برگە، برگەیەکیان بڵێین بە یاساکە رێکخستنی بە یاسا، بۆ سەرجەم ئەو خەڵکانەی کە خانەنشین کراون و هەروەها بڕینی ئەو کەسانەی کەوا بە ناشایستە خانەنشین کراون، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاک کاوە فەرموو، لێرە نییە، کاک زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم ماددە یەدا د یارە تەنها ئا ماژە بە پ لەکانی وەز یر و بەرەو خواروو کراوە، ئا شکرایە لەم وولا تەدا کۆمەڵێکی دی هەن رەنگە لە پلەی وەزیر بەسەرەوە خانەنشین کرابن، بۆیە جێگای خۆیەتی لەم ماددە یەدا ئاماژە بەوە بکرێت و سەرجەم پلە باڵاکان و تایبەتەکان و هاوشێوەکانیان، بۆ ئەوا نەی کە بە هەمان شێوە بەو پلانە مووچە وەردەگرن، بەرای من ئەو ماددەیە بکرێتە دوو بڕ گە، ناکر ێت پێ شمەرگە قارەما نەکانی کوردستان ئەوانەی لەم بەروارەدا ئاماژەی پێکراوە بخرێنە ناو ماددەیەك لەگەڵ خەڵکانێك کە بە نایا سایی خانەنشین کراون، رەنگە رۆژ ێك لە رۆژا نیش پێ شمەرگە نەبووبن، جگە لەوەی کە پێ شمەرگە نەبووبن رەنگە لە ریزەکانی دوژمن بووبن، بەداخەوە ئەمرۆکە بە ناعەدا لەتی خانەن شین کرابن، گو مانیش لەوەدا نییە کە هەتا ئەوانەی کە لە ریزەکانی پێشمەرگەی کوردستانیشدا بن، ناکرێ بڵێین داد پەروەری سەدا سەد هەبووە لە خانەن شین کردن یان، رەن گە خەڵکانێك هەبن بەیە کەوە خەباتیان کرد بێ، لە یەك سەنگەردا بووبن، بەڵام پلەکانیان یەکجار جیاوازی هەبێ، یەکێکیان بە پ لەی وەز یر خانەن شین بووبێ، و یەکێکیان وەك پێشمەرگەی دێرین بی پلەیەکی ئاسایی خانەنشین بووبێ، بۆ ئەم مەبە ستە پێوی ستە لەم ماددە یەدا جێگای بکرێتەوە، سەر لەنوێ سەرجەم خانەن شینەکان ر ێك بخرێ نەوە، ئەوا نەی لە ریزە کانی هێزە کانی پێشمەرگەی کوردستاندا بوون، و لە بڕگەی دووەمیشدا سەرجەم ئەو خانەن شینیانە هەڵبوە شێنرێتەوە کە بەناوی پێشمەرگە، بۆ ئەوەی وشەی پیرۆزی پێشمەرگە لەو بڕگە ناشرین نەکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك ریڤینگ فەرموو.

بەڕێز ریڤینگ محمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی بۆمەژیا ماددیەکی گە لەك گرن گا وە کی هەمی ماددە یە د یتن، ڤان جەل ستاتێندا گە لەك بەح سا پێشمەرگا هاتە کرن، بەراستی لەسەرسایا پێشمەرگەیا هەمێت ڤ ێرێ پارا ستینا، تایبە تە و باش دزا نن کە نا ڤا شۆڕ شا دا بون و چیا دابوو نە لە رۆژێ ناخۆش بوون، دەردە سەریات پێ شمەرگەیا چەڤا بوون، ژبەرهەندێ ئەڤ خالا گەلەکا گرنگا ووردبینا کرنێ و پاك کردنەوە، بەراستی ئەڤا گەلەکا گرنگا دەبێت ئەڤ پێشمەرگەها هاتیت خانەنشین کردن، یان ناڤێ پێ شمەرگا هاتێت خانەنی شین کردن، پاکرد نەك بۆ بێ تە کرن یا گەلەکا رێك وپێك، دگەل وێرێ ژی بەشەك ڤێ ژێ دەرکەون بێگومانە، ئەڤێ دەر کەون و ناڤێ ژما نا مووچە بڕ بکن، بەڵێ حکومەت بەرپرسیارە ڤان چینکی گوناحا وان نینە، بەلکی گوناحا یا حکو مەتا بێتن ئەو لسەر وێ پ لێ هاتی نە خانەن شین کرن، ناڤێت پی شمەرگاتێ نەمێنی، وە کی دی پلە یەکی بدەنێ، یان

معاشەکی بدەنێ، یان تشتەکی گەلەك دروستە، بەس نەمێنێ لسەر ناوێ پێشمەرگەیا، چونکی بەراستی ناوێ پێشمەرگاتیا گەلەك پیرۆزە، دڤێ خالا تر کو ئیمتیازەك بێتە دابین کرن، ئەڤ ئیمتیازە گەلەك هەڤالا ئیشارەت پێدان کو روون نینە، لوێرێ پێشینا ئیمتیاز بیژن موو چە و ئیمتیازەکی شایستە بۆ بێتە دابینکرن گەلەکا باشترە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك رزگار فەرمووو.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11) رێکەوتی 1991/3/5 وەك رێزلێنانێك موو چەی خانەنشینی بەو پلەیانە، لێرە هاتووە (بەو پلانە) (بەو پلانە پێدراوە لە بەر ئەوە پێویستە لەدوای دڵنیا بوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان و ووردبینی کردن و پاکردنەوەی لیستی ناوی پێشمەرگەکان بەناوی کەسانی ناشایستە و ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێت)، لێرەدا باسی ئیمتیاز دەکات، من پێشنیار دەکەم لە دوای دڵنیا بوونیان لە خەبات ماندووبوونیان، حەق وایە مووچەیەکی شایستەیان بۆ دابین بکرێت، پشتگیری لە قسەکانی کاك حەمە صالح دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك لقمان فەرمووو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (11) بەروونی هاتووە ئەوانەی ئەو پلانەی لەخوارەوە لە وەزیر و بەڕێوەبەری گشتی، ئەوانەی کە لەریزەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەر لە راپەرین رۆڵیان هەبووە، ئەمانە لە چوارچێوەی یاساکانی خانەنشینی پێشمەرگە شوێنیان دەکرێتەوە، بۆیە ئیمتیازێکی دارایی شایستە بەرای من لابرێ و برگەیەکی تر ئیزافە بکرێ، خەڵکانێکی تر هەن، تێکۆشەری دێرین بوون لەسەر بنەمای ولائیان بۆ شۆرشی کوردایەتی یاخود زیندانی سیاسی بوون، لە ساڵانی رابردوودا لەماوەی (24، 25) ساڵی رابردوودا بەم پلانە خانەنشین کراون، بۆیە ئەمانە شوێنیان بکرێتەوە، ئەکرێ برگەیەك زیاد بکرێ کە ئیمتیازێکی داراییان بدرێتێ بۆ نموونە لە یەك ملیۆن زیاتر نەکات، کە ئێستا رەنگە بەشێکیان زیاتر لە شەش ملیۆن دینا وەربگرێ، بەڵام ئەبێ چارەنووسی ئەمانەش لە چوار چێوەی ئەم یاسایە جێگای بکرێتەوە، خاڵێکی تر هەیە ئەمەوێ ئیزافەی پێ بکەم، دامەزراندنی پەرلەمانی کوردستان فعلەن لە ریزەکانی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان رۆڵێکی گەورەیان هەبووە، خوا لێخۆشبوو سەرۆك مام جلال، جەنابی کاك مسعود، خوالێخۆشبوو کاك نەوشێروان مستەفا، هەموویان رۆڵی گەورەیان هەبووە لە چوارچێوەی بەرەی کوردستانی کە بڕیاری دامەزراندنی پەرلەمانی کوردستانیان دا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دابان.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم ماددە یە یەکێکە لە ماددە هەرە گرنگەکان، بۆ یە زیاتریش جەخت کرا یەوە سەر تێکۆشەرە دێرینەکانیان، ئەوانەی کە لە پێش 1991/3/5 پێشمەرگە بوون، ئەو تێبینیەی کە کاك علی حەمە صالح ئاماژەی پێکرد زۆر دەقیقە، تەنیا باسی ئەو کەسانە دەکات کە پێشمەرگە بوون، بەڵام ئێمە ڕۆژانە دە یان لیست و دەیان قائیمە دەبینین کە خەڵکێکن پێشمەرگە نەبوون و خەڵکێکن نووسەرن و ڕۆژنامەنووسن، یان لە فیئەیەکی تردان بە پلەی جیاواز جیاواز خانەنشین بوون، و پشتگیری قسەیەك دەکەم بۆ ئەوەی کە پلەی تایبەت لێرە لابدرێ و پلەی تری بۆ ئیزافە بکرێ و ئەوەی کە باس لە ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێ، لەبەر ڕۆشنایی لە هەندێ ماددە هاتووە هەست ئەم جوملە یە مەتاتیە یە، ودەر فەتی ئەوە دەدا لەدەرەوەی ئەم سێ یاسایە لەدەرەوەی ئەمە ئیمتیازی زیاتر یان بدرێتێ و ، داوا دەکەم ئەم جوملە یە لابرێ و سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەکەم جار لە پشتگیری دەست پێدەکەم، پشتگیری کاك زانا دەکەم بۆ داخیل کرد نی ئەوا نەی بە پلەی وەزیر بەرزتر خانەنشین کراون کە ئەوانیش داخیل بکرێن، و پشتگیری کاك ادریس دەکەم کە ئێمە هەرگیز لەگەڵ برینی قوتی خەڵك نین، بەڵام لەگەڵ کەمکردنەوەین، پشتگیری کاك حەمە صالحیش دەکەم بۆ گرتنەوەی هەموویان نەك تەنها پێشمەرگە، پشتگیری برای بەڕێز کاك لقمان دەکەم بۆ پیرۆز ڕاگرتنی ناو و مەکانەتی سەرکردە پیرۆزەکان، کە ئەو ناوەی ئەو هێناى هەمان ناو لای ئێمە پیرۆزن و گەورەن، وەکو خۆشیان پیرۆز و گەورە دەمێننەوە، من دەمەوێ ئەوە بڵێم بەراستی من هەست دەکەم ئێمە غەدر لە پێشمەرگە و پیرۆزی ناوی پێشمەرگە دەکەین، بۆ؟ لەبەر ئەوەی ئەوانەی دوێنێ موستەشار و ئامر فەوج بوون، شەری پێشمەرگەیان دەکرد، ئێستا پێشمەرگە پارێزەری ئەوانە، پێشمەرگە پاسەوانی ئەوانە، بەراستی بەداخەوە، یانی ئەوان شەری نەمانی پێشمەرگەیان کرد، شەری نەمانی ناوی کوردو کوردستانیان کرد، ئیستا پێشمەرگە پیرۆزی کوردستانی دەویست و کوردو کوردستانی دەویست، ئەو ئەوان دەپارێزێتەوە، لەگەڵ ئەوەم ئەوانە هەرگیز نە خانەنشین بکرێن و نە پێشمەرگە پاسەوانی ئەوان بکات، لەگەڵ ئەوەش نیم بەراستی کە کەسێك پلەو پۆستێکی نەبینی بێ بەو پلەو پۆستە خانەنشین بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاک بهجت کەرەم کە.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەیا ئاخافتنا مە هاتنە کرن، ئەز پشتگیریا وان ئاخافتنێ برایێ بەڕێز کاک پێشەوا کری و کاک حکمەت کری، هەروەسا ئەم مادەیە شوا ماددەیە هەرا گرنگا، چونکا پێشمەرگا بویا بەردی بناغا بۆ ئەڤرۆکە، لەما پێدڤیا ئەو پلەو ئیمتیازاتانە و شایستەیا دارایا بێنە دەست نیشانکرن بەشێوەیەکا ئاکادیمین نەبیتن، چونکی ئی وەختی ئەڤانا چ پلە چ شەهدا و چ پلێت عەسکەری و چ دکتۆرا و پرۆفیسۆر نەبوویە، هیڤیدارم ئەڤ حالەتا بەرچاڤ بێتە وەرگرتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گوڵستان خان فەرموو.

بەڕێز گوڵستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داواکارم ڕاستیەکەی جگە لە هەڵوەشانەوە پاکسازیش بکرێت، ئەو مەرتەبانەی کە ناوی هێنراوە لەم ماددەیەدا، کۆمەڵێ مەرتەبەی تر هەیە کە ئەتوانم بڵێم هەندێکیان جۆرێك سوکایەتیە بە خودی ژن، بەتایبەتی ئێمە ئەوانەی کە بەناوی ژنانی شاخەوە بە (37) هەزار دینار جۆرێك خانەنشینیان بۆ کراوە، کە ئەتوانم بڵێم ئەمە ئەتوانرێت لە ناو یا سای چاودێری کۆمەڵایەتی جێگەیان بکرێتەوە، و هەڵوەشێنرێتەوە بەپێی ئەم یاسایە لە ناو یاسای چاودێری کۆمەڵایەتی بە برێکی باشتر لەوە کە شایستەی ماندوو بوون و هاوکاری ئەوان بێت لەکاتی شۆڕش و خەباتی شاخدا بۆیان ڕێك بخرێت، ئەمە لەوێ ڕێك بخرێت لەگەڵ ئەوەی کە بەڕێز کاك علی و کاك دابان و کاك سەروان ئاماژەیان دا بەو پلەو مەرتەبە عەسکەرییانەی کە وەکو عەقید و عەمید بۆ هەندێ کەس کراون کە لە ئاستی شایستەیی ئەو پلانەدا نین، ئەوانە هەمووی هەڵبوەشێنرێتەوە، بۆیە پشتیوانی لەبەڕێز کاك علی و کاك دابان و کاك سەروان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەهەمان شێوە منیش پشتگیری قسەکانی کاك دابان و کاك علی و کاك بەڵێن و خاتوو گوڵستانیش دەکەم، لەسەر بەشێکی تری ماددەی (11) تێبینیم هەیە، لەشوێنکدا دەڵێ (لە بری ئەوە پێویستە ئەو دڵنیا بوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان و ووردبینی کردن و پاکردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لەناوی

کەسانی ناشایستە)، روون نەکراوەتەوە لێرەدا کە چی دەکرێت، بۆیە پێویستە لە کۆتایی ئەم ماددە یە یان لە شوێنکدا جێ گای بکرێ تەوە، پێوی ستە ئەنجو مەنی وەز یران بە پ ێی پەیڕەوێك رێ کی بخات، روونکردنەوەیەکیشم دەوێت لە بەڕێزان لە ئەنجو مەنی وەز یران بیر لەوە کراوە تەوە بەچ میکانیزمـێك کەسی شایستە لە کەسی ناشایستە جیا دەکەنەوە، یان جارێك هیچ بەرچاورروونیەك نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گولیزار خان فەرموو.

بەڕێز گولیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنا من هاتە کرنێ، پالپشتیا کاك حکمت و کاك ادریس و کاك ریڤینگ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11) گرنگترین ماددە یە لە بۆ چاکسازی و هەڵوەشانەوەی خانەنشینی نایا سایی، من پێم با شە ووشەی (نایاسایی) لێرە زیاد بکرێ (پێشمەرگە سومبولی ئازایەتی و شۆر شن) نابێ ناو یان لە گەڵ کە سانی ناشایستە تێکەڵ بکرێ، بەراستی لەهەر پلەیەکی تری تایبەت پێم باشە (تایبەت و سەربازی) بۆ زیاد بکرێ لێرەدا، لێرەدا ئاماژە بە سێ یاسا کراوە ئایا کامە یاسا هەڵدەبژێردرێ، یان ئەو کە سە سەرپ شك دە کەن بۆ هەڵبژاردنی یان کام یا سا، لێرەدا د یار نەکراوە، بۆ یە پێوی ستە رێکخ ستنێك هەبێ، چونکە (یان) یانی سەرپشك کردن لە هەڵبژاردنی کامە یاسا، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە من ویستم باسی بکەم، کاك علی حمە صالحی بەڕێز بە جوانی روو نی کردەوە ئا ماژەی پێکرد، بۆیە پشتگیری لەبەڕێز کاك علی حەمە صالح و کاك دکتۆر هەورامان گێچنەیی، کاك سەروان و گوڵستان خان و کاك دابان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی (11) ئا ماژە بەوە دەکات کە هەڵوەشاندنەوەی خانەنشین بە پلەی وەزیر بۆ پلەکانی کۆتایی، بەڵام لە بواری خانەنشینی پێشمەرگەدا ئەتوانین بڵێین زۆر خانەنشینی نایاسایی هەن بە پلەی پێشمەرگایەتی خانەنشین کراون، من لیستێکم لەبەردەستە ناوی (404) ژنی تێدا هاتووە لەبواری راگەیاندن کار دەکەن، بە پلەی عەقید و عەمید خانەنشین کراون بێ ئەوەی یەك دەقە پێشمەرگایەتیان کردبێ، بۆیە پێشنیاز دەکەم ووردبینی پێویست لە لیستی خانەنشینی پێشمەرگایەتی بکرێت، هەر کەسێك لە ژێر ناوی پێشمەرگایەتی بەناوی نایاسایی خانەنشین کراون پاکبکرێتەوە و هەڵبوەشێنرێتەوە، هەروەها پشتگیری لە رای کاك علی و کاك شاخەوان و کاك دابان و کاك سەروان و گوڵستان خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (11) کە باس لە هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بە پلەی وەزیر و بریکاری وەزیر و راوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی دەکات، دیارە تەنها ئەو پلانە نین وەکو پێشتریش هەندێ لە هاوڕێیانم ئاماژەیان پێدا، لە پلەی نەقیب و رائیدەوە دەست پێبکات تا کۆتایی، هەموو ئەو پلانە هەیە و خەڵکێکی ناشایستە بەو پلانە خانەنشین کراون، جا جگە لەوە لێرە باس لەوە دەکات کە ئەوانەی کەوا پێش رێکەوتی 1991/3/5 ، دیارە دوای ئەوەش لەو ساڵانەش بەراستی خەڵکێکی زۆر زۆر بەردەوام خانەنشین دەکرێن، هەتا نەك خانەنشین دەکرێن، ئێستا ئێمە لەسەروبەندی خوێندنەوەین بۆ یاسای چاکسازی کۆمەڵێکی زۆر لە کادیری حزبی بە پلەی جیاواز بەپێی پلەکانی کادیریان دەخرێنە ناو یەکەکان و دەخرێنە ناو مەسلەکی سەربازی و پلەیان پێ دەدرێ، بەراستی من داوا لە وەزارەتی پەیوەندیدار بەتایبەتی ئەنجومەنی وەزیران ئێستا ئەوە راگرێ، ناکرێ کە کەسێك خزمەتی حزبی هەیە، کەسێك کادیری حزبە بەپێی پلەکەی لە کادیری ئێستا پلەی پێ بدرێت لە سەربازی یاخود لە مەسلەکی وەزارەتی ناوخۆ، خاڵێکی تری گرینگ جگە لەمانە ئێستا بەپێی ئەو زانیارییانەی کە ئێستا ئێمە هەمانە، لە ئێستادا (453) کەس بە پلەی وەزیر و بریکار، بەبێ ئەوەی یەك رۆژ وەزارەتێك یان دی بێ خانەنشین کراون، پێویستە ئەمانەش هەڵبوەشێنرێتەوە، ئینجا لە ماددەی (19) هەرچەندە نەگەیشتینە سەر ماددەی (19)، باس لەوە دەکات ئەنجومەنی وەزیران بە پێی پەیڕەوێك کە لە (60) رۆژ زیاتر نەبێت، پەیڕەوێك هەڵدەستێت بە دابین کردنی پەیڕەوێك یاخود دروست کردنی پەیڕەوێك بۆ ئەوەی ئەوە یاسایە جێبەجێ بکات، داواکارین لەو پەیڕەوە بە روونی و بۆمان روونبکاتەوە ئایا ئەو خەڵکانەی کە لێرە دەڵێت ئیمتیازێکی دارایی یان پێدەدرێت، بە چ میکانیزمێکە و چ پێوەرێك دادەنرێ بۆ پێدانی ئەو ئیمتیازاتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەكان قسەیەكتان هەیە، فەرموو.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (11) پەیوەندی بە نەصی بە رووحی ناونیشانەكەوە هە یە، كە مە سەلەی خانەن شینیە، ئەوا نەی كە بە پ لەی وەز یر و بری كاری وەز یر و وەزارەت و راو ێژكارو بەڕێوە بەری گ شتی (464) كە سن، كە پرسیارمان كرد ئەمانە كێن؟ ئەمانە كە جەنابتان باستان كرد هەموو ئەو شۆر شگێرانە بوون، بۆ ئەوەی ئیتر ئەو تۆمەتە بۆیان دروست نەكرێتن كە یەك رۆژ پێوە وەزیر نەبوونە و وەز یرن، یەك رۆژ فلان شت نەبوو نە و ئی ستا پۆ ستیان پێ دراوە، ئینجا وە كو حكو مەت بۆ لیژ نەی دارا یی روو نی كردەوە، هەڵیان دەبژێرن بە پلەیەكی سەربازی كە خۆیان پێشمەرگە بوونە و پلە یەكی سەربازییان پێ دەدر ێت، هەروەها سێ یاسایان داناوە لە ئاخیرە كەی، بەپێی ئەو سێ یا سایە موو چەیان بۆ دەبڕ ێتەوە دوای پاكرد نەوەیان، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان وەزیرەكان قسەیەكتان هەیە، فەرموو وەزیری دارایی.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێ مە ئەو ماددەی (11) بە ماددە یەكی گرین گی دەزا نین، ئەتوانین ب ڵێین كۆ تایی ئەو زنجیرە یە كە بە سەرۆكی هەرێم دە ستی پێكردووە و هاتۆ تە خوارەوە تا ئێ ستا، ما نەوەی زۆر گرن گە جارێكی دی بە وەجهە نەزەری مە پێویستی بە صیاغە كردنەوە هەیە، ئەو خانەنشینانە بەتەنیا پێشمەرگەی نەگرتۆتەوە، لەم موخالەفەتانەدا مەدەنیش داخ لی ئە مە بووە، لە بەر ئەوە پێ شنیار دە كەین لەكاتی صیاغە كردن یدا مەدەنیەكەشی بۆ حازر بكرێت، سەربازی و مەدەنی بۆ حازر بكرێ، لەسەر ئەو شایستانەی كە باس دە كرێ ئەم ماددەیە بە تایبەتی ئەگەر لەماددەكانی تر زیاتر دا كۆكی لە پێ شمەرگە و تێكۆ شەرەكان نەكات كەتر نیە بە دڵنیایی زیاتریشە بۆ ئەوەشە ئەوا نەی كە شای ستەیی تێكۆ شانیان هە یە بە فع لی تێكۆ شەر بوون مافی خۆیان وەربگرن وە جیابكرێنەوەی لە خەڵكێكی كە ناشای ستەن، لە بەر ئەوە ما نەوەی زۆر گرین گە یەك شتی زۆر هینش كە ئێمە تەنانەت لە مفاوەزاتی عێراقیشا تووشمان ببوو، ژمارەی جەنەڕاڵەكانی ئێمە یەكجار زۆرە، ڕەنگە لە مستەوای صین و ئەوانەیا بین، ژمارەی وەزیرەكانمان لە م ستەوای ع ێراق و ئەوا نە تێپەڕیوین، ئیتر تەبعەن لەمە وەرە بۆ مدیر عام و بۆ هەموو شتەكانی كە لە مفاوەزاتی شا تا ڕادە یەك ئیحراجی بۆ ئێمە دروست كردبوو، بەم تەریقەیە بێجگە لەوەی كە دەرا مەتێك بۆ حكو مەت دەگەڕێ تەوە ئەو دەرامەتە كە ئەهمیتەی ئەم چاكسازیە ئەوە یە كە ئەو دەرامە تە كە دەگەڕێ تەوە جارێكی دیكە بە

شێوەیەکی عادلانە، بە شێوەیەکی یەکسان تەوزیع دەکرێتەوە بە سەر ئەم تێکۆشەرانە و هاوتاکانیان و هاوڕێکانیان، زۆر سوپاس ئومێدەوارم لە سیاغەکەش تیایا بە دەقیقی هەموو لایەنەکان بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتە نیزام کاك دکتۆر ڕێبوار ئاماژە بە ماددەی، فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو پرسیارم ئاراستەی بەڕێز وەزیری دارایی و بەڕێز سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران کرد وەڵامە کەم پێ نەگەیشتووە.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، فەرموو وەزیری دارایی.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەلای وەزارەتی دارایی هیچ پلەیەك لە سەرووی وەزیرەوە نییە، یەعنی لەلای ئێمە شتی وا نییە، هەر بۆ بە سەریعیش بۆ مەعلوماتان لەلای ئێمە ئەوەی کە وامان پێگەیشتووە کە نا یاسایین (53) وەزیرمان هەیە (53) بریکاری وەزیرمان هەیە (87) ڕاوێژکارمان هەیە (271) مدیر عام مان هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پرسیارەکەی تۆ ئاشنا خان بەڵێ وازحە، بەڕێز جەنابی وەزیر میکانزمی ئەم ماددە یە لە ماددە کانی دواوە دانراوە یان، بەڵێ دکتۆرە ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

معیاری شایستە و نا شایستە بوون، لەلا یەك یا سا بەرکارەکانن لە هەرێمی کوردستان هەر کە سێك لە خاریجی یا سا بەرکارەکانی هەرێمی کورد ستان هەر شای ستەیەکی دارا یی و هەر پلە یەکی وەزیـ فی وەر گرتبێتن، ئەوە مەعیارە کە یا سا بەرکارەکانن وە بۆ تەفاصیلی شی بە پـێی ئەو پەیڕەوە دەبـێت کە ماددەیەك لە حکو مە کۆتا یەکانی ئەو یا سایە ئیـشارەتی پێ دراوە، لە وێندەرێ هەموو معیارە کان ڕوون دەکرێنەوە بە ووردی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس جنابی وەزیر، فەرموو ماددەی (12).

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (12) ڕاستكردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بە شێوەیەكی نا یاسایی یان بە پلەی بەرز بە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین كراون، یا لە سەر بنەمای هەژماركردنی نا یاسایی سالآنی خزمەتی وەزیفی خانەنشین كراون وە ڕاستكردنەوەی مووچەی خانەنشینیان بۆ ئەو مووچەی بە پێی یاسای كارپێكراوەكان شایستە دەبن وەك لەم یاسایەدا ئاماژەی پێكراون، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت. هەر بەڕێزێك دەیەوێ لە بارەی ئەو ماددەیەوە قسە بكات؟ بەڵێ بەڕێزان ناوەكان دەخوێنینەوە (دكتۆ محی الدین، دكتۆ اسماعیل، سەرچنار خان، كاك سیراوان، دكتۆر شێركۆ، كاك جمال، كاك جلال، كاك زكری، كاك عوسمان، دكتۆرە شایان، كاك یاسین، گولستان خان، حەسیبە خان ، كاك حیكمەت، كاك پێشەوا، جوان خان، دكتۆر ڕێبوار، كاك سەروان، دكتۆر زێدان، كاك بەهمەن، كاك موحسین، كاك مەم، كاك شوان، سەركۆ، ڕۆژان، دابان، كاك شاخەوان، كاك ابوبكر)، دكتۆر محی الدین فەرمووو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە باس لە ڕاستكردنەوەی مووچەی خانەنشینی سێ توێژ دەكات ئەو كەسانەی كە بە نا یاسایی خانەنشین بوون یان پلەیەكی بەرزتریان لە شایستەی خۆیان وەرگرتووە یان ئەژماری سالآنی خزمەتی نا یاساییان بۆ پلەكانیان وەرگرتووە، پرسیارەكەی من ئەوەیە ئایا كەسێك بە نا یاسایی خانەنشین بێت چۆن مووچەكەی ڕاست دەكرێتەوە؟ كەسێك كە بە نا یاسایی كارێكی كردبێت، پێم وایە یەعنی ئەسڵ وایە خانەنشینیەكەی هەڵبووەشێتەوە، دوای كەسێكی تر ئەگەر سالآنی خزمەتی بە نا یاسایی بۆ هەژمار كرابێت وە تەمەنی نەگەیشتوەتە پازدە ساڵ یان چل و پێنج ساڵ تەمەنی بێت و پازدە ساڵ خزمەتی هەبێت، لەو پازدە ساڵەی كەمتر هەبێ و لە چل و پێنج ساڵە كەمتر بێت، لەو حاڵەتانە ئەو دوو حاڵەتە چۆنی لێ دەكرێت؟ كەواتە كەسێك بە نا یاسایی خانەنشین كرابێت چۆن ڕاست دەكرێتەوە و كەسێكیش سالآنی خزمەتی هێنابێتەوە و تەمەنی نەگەشتبێتە سالآنی خانەنشینی وە چل و پێنج ساڵ تەمەنی تەواو نەكردبێت، چۆن معالەجە دەكرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابت، كاك زكری فەرمووو.

بەڕێز زكری احمد اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (12) ڕاست كردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بە شێوەیەكی نا یاسایی یان بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆی خانەنشین كراون، دیارە ئەوە حكومەت داوای مافی خۆی لە

خەڵك دەكات، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان ئەز پێشنیار دەكەم بۆ ئەو ماددەیە بڕگەیەك زیاد بكرێت، بۆ ئەو كەسانەی كە ئەوانیش مافیان لای حكومەت هەیە پلە و سەرمووچەی بۆ بگێڕیتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵی سوپاس، كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

دیارە ماددەی (12) ڕاست كردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بە شێوازێكی نا یاسایی لە پلەی بەرزتر بە خۆیان خانەنشین كراون، من پێم وایە ئەوانەی كە بە نا یاسایی خانەنشین كراون لە ئەساسدا نەك ڕاست كردنەوە، بەڵكوو كۆتایی پێهێنان بە خانەنشینەكەیان، ئەوانەی كە لە ئەساسا بە نایاسایی خانەنشین كراون وە ئەوانەی كە هەژماری زیادەیان بۆ كراوەتەوە، ڕاست كردنەوەیان بۆ بكرێت، بۆیە پێشنیار دەكەم ماددەكە بەم شێوازە دابڕێژرێتەوە كۆتایی هێنان بە هەموو مووچەی ئەو كەسانەی كە بە شێوازێكی نا یاسایی خانەنشین كراون وە یاخود ڕاست كردنەوەی ئەوانەی كە لە پلەی بەرزتر بە خۆیان خانەنشین كراون، سوپاس بۆ بەڕێزتان.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، حەسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (12) مادام ئاماژە بەوە كراوە كە بە شێوەیەكی نا یاسایی، پێویستە هەڵوەشانەوەشی لەگەڵ بەكار بێت، بۆیە پێشنیار دەكەم كە ئەم ماددەیە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، هەڵوەشاندنەوە و ڕاست كردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بەشێوەیەكی نا یاسایی یان بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین كراون، یان لەسەر بنەمای هەژماركردنی نا یاسایی ساڵانی خزمەتی وەزیفی خانەنشین كراون و ڕاستكردنەوەی مووچەی خانەنشینیان بۆ ئەو مووچەیەی بە پێی یاسایی كارپێكلراو شایستە دەبن، وەك لەم یاسایە ئاماژەی پێ كراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك حیكمەت فەرموو.

بەڕێزحكمت محمد عبوزید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەكانی حەسیبە خان دەكەم، بەڵێ من پێم وایە كو ئەڤ مادەیە ببیتە بڕگەیەك لە ماددەی (11) و ببیتە ئێك، ژبەر كو ئەز وەسا تەسەوڕ دكەم كو پێكڤە گرێدانەك هەی و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك محسين فەرموو.

بەڕێز محسن حسين مصطفى:

بەڕێز سەرۆکا پەرلەمانی.

دیارە ئەڤ خەلکی نە یاسایی هاتینە خانەنشین کرن، سەردەمێکی دابوو کە ئەڤە غەلەتییێت حکومەتێ یێك دڤ یك بوویە هەرێمێ کوردستانێ هاتینە کرن بە شێوەکی واصتە بووە، یان ب شێوەیەکی دی بووە هاتیە کرن، بەلاّم دی وەختیدا ڕەنگە خەلکەك یێ زگورد بی ئەما خانەنشین بووی ئەڤرۆ کە ڕەنگە خودانێ خێزانکە یان چەند کەس لە خێزانك دابن، ژبەر هندێ ئە لگەل پەیڤە هەلوشاندنێ نینم تنێ ڕاست کردنەوە بمینتن وە مووچەیەکی شایستەیەکی بۆ وێ خێزانێ بێتە دابین کرن زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بسم الله الرحمن الرحيم.

ڕێزدار سەرۆکا پەرلەمانی.

ئەز لگەل هەندێمە پەیڤا هەلوەشاندن بەری ڕاست کردنەوە بێتە هێدی کرن، چونکو دڤێت ئەڤە دەسپێکێ بێنە هەلوەشاندن پاشی ئەوەی مقابلی ڕاست کردنەوە بێنە ڕاست ڤەکرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حوێز مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (12) دیارە ڕاست کردنەوەی مووچەی خانەنشینی ئەو کەسانەیە کە بە حەقی خۆیان خانەنشین نەبوونە، ئێمە لەگەڵ نان بڕاوکردنیان نین، بەلاّم بە عەکسەوەش هەیە خەرکەکی زۆر شایستەش، زۆر ماندوو بە پلەیەکی زۆر نزمتر خانەنشین کراوە، چونکە پشت و پەنای نەبووە و غەدری لێ کرایە، هیوادارم لەو ماددەیە جێی بکرێتەوە حەقی ئەوانیش بدرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان کاکەصالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شایان کاکە ساڵح، بەڕێزان بۆ ئەوەی دەرفەتێك هەبێت بۆ کەسانی تر و خاوەن توانای تر کە بێنەی جێی ئەوانەی کە خانەنشین دەبن، بۆیە پێشنیار دەکەم ماددەی (12) بکرێتە دوو بڕگە و بەم شێوەیە

دابرێژرێتەوە ماددەی (12) ئەوانەی بە نا یاسایی خانەنشین بوون یان ئەوانەی بە یاسایی خانەنشین بوون بە گرێ بەست گەڕاونەتەوە سەر ڕاژەی پێشوویان، بەم شێوەیەی خوارەوە مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت، برگەی یەکەم هەر وەکو ماددەی (12) هەر خۆی بی، برگەی دووەم بەم شێوەیە بێت فەرمانبەر دوای خانەنشین بوون بە گرێ بەست ناگەڕێتەوە سەر ڕاژەی پێشووی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە بۆ خۆی زۆر بە وازحی و بە ڕوونی ئەڵێت کە ئەوانەی کە ئەم جۆرە خانەنشینیەیان پێ دراوە، یان ئەم پلەیان پێ دراوە شتێکی نا یاساییە وە موستەحەقی ئەوە نەبوون کە پێیان دراوە، بۆیە من پاڵپشتی لە قسەکانی کاك جلال دەکەم، ئەبێت یەعنی کەسێك کە بە نا یاسایی بە ناموستەحەقی پلەیەك یان مووچەیەکی وەرگرتبێت شایەنی ئەوە نییە کە درێژە بکێشێ ئەم بابەتە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جوان خان فەرموو.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە باس لە ڕاست کردنەوەی مووچە دەکەم، منیش هەمان تێبینیم هەیە مووچەیەك کە بە نایاسایی خانەنشین کرابێت، پێویستە هەڵبووەشێتەوە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام ئەو مووچانەی کە بە نایاسایی کە حەقی خۆیان نەبوون خانەنشین کراون هەڵبوەشێتەوە، و پشتگیری لە هەڤالآنم دەکەم کە هەمان ڕەییان هەبووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم اسکندر مەم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتڤانیەت کەم کە ئەڤ ماددە وەکی خۆ بمینیتن و پیڤا هەلوەشاندنیش بێتە زێدەکردن هەلوەشاندن بۆ کەسەکی نە شایستە بی هاتبیتە خانەنشین کرن، خانەنشینی بۆ نەمینیتن، بەس کەسکی دی بە پلەیەکی هاتبیتە خانەنشین کرد نەهەیژی وێ پلێ بیتن بۆ پلا پاشتر بزڤرینەوە کو هەقێ ویە، ژ بەر هەندێ هەڵڤەشاندن و ڕاست ڤەکردن هەردوو تێدا بن تا دادوەری تێدا بێتە چەسپاندن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری نەسی ماددەی (12) بكەین لە سەرەتاوە ڕاست كردنەوەی تیایە، من ئەڵێم ڕاست كرد نەوە و هەڵوە شاندنەوە، بەس ڕاست كرد نەوە بۆ كام یان و هەڵوە شاندنەوە بۆ كام یان، ئەو ڕاست كرد نەوەی یە كەم بكر ێت بە هەڵوە شاندنەوەی موو چەی خانەنشینانی سەرجەم ئەو كە سانەی كە بە شێوەیەكی نایاسایی، ئەمە ئەوە ئەگرێتەوە ئەمە ببێ بە هەڵوەشاندنەوە ڕاست كردنەوەی یەكەم كە ئەڵێ، یان یەعنی ئەچێت بۆ مەوزوعێكی تر، ئەوەی بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین كراون ئەوە ڕاست بكرێتەوە، یان بەشێوەیەكی تر هاتووە یان لەسەر بنەمای هەژماركردنی نا یاسایی ساڵانی خزمەتی وەزیفی خانەنشین كراوە، ئەوە هەڵبوەشێتەوە، ئەمی تریان بۆ ڕاست كرد نەوەی موو چەی خانەنشینی بۆ ئەو موو چەی كە بەپێی یا سا كارپێكراوە كان شایستەی دە بن وەك لەم یا سایە ئا ماژەی پێ كراوە بەو شێوەیەی لێ بكرێت و، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ تۆ، كاك عوسمان سێدەری فەرموو.

پەرلەمانتار عثمان كریم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لەم ماددەیە من پێشنیارێكم هە یە، ئێمە هێزی بەرگریمان هەبووە لە سەردەمای شاخ وە هەروەها ژنانی شاخیشمان هەبووە وەكو بە شێك لەو تێكۆشەرانەی كە دێرەن، لەوانە یە هاو سەرەكانیان ژنی شاخ بوبن، بەڵام بە داخەوە لە یاسای سی و هەشت وە لە یاسای سی و سێ شا ناویان نەهاتووە، بۆیە من پێشنیار ئە كەم كە ئەما نەش هێزی بەرگری هێزێكی ڕە سەن و ڕا ستەقینە بوون، پاڵپشتی هێزی پێشمەرگەی كوردستان بوون، لە هەموو ناوچە ئازاد كراوەكانی كوردستاندا ئیزافەیەك بكرێت بەدەر لە هێزی بەرگری وە لە ژنانی شاخ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەكانی دكتۆر محی الدین دەكەم كە ئەگەر كەسێك بە نایاسایی خانەنشین كرابێت چۆن دەبێت خانەنشین بكرێت، من پشتگیری لە قسەكانی كاك دكتۆر و ئەو بەڕێزانەی كە گوتیان هەڵبوەشێتەوە، دەشمەوێ شتێكی كە بڵێم بەڕێزان ئەو سەركردانەی ئەو بەڕێزانەی ناو یان هێنان ئێمە هەر هەموویانمان خۆش دەوێن، بەڵام بەڕاستی ناكرێ ئێمە ناوی سێ كەسیان بێنین، من بۆ خۆم لە

ئینتیفازەی بەشدار بووم، شیعاری ئینتیفازەی ئەوە بوو بژی بەرەی کوردستانی، هەموو لایەنە سیاسیەکان نەك ئەمە سەروەری بۆ سێ حیزب بگێڕنەوە و باقیدیکە هیچ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین سوپاس، دکتۆر ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت مەبەستی سەرەکی لە پرۆژە یاسایی چاکسازی بەدیکردنی دادپەروەریە وە نەهێشتنی ئەو حاڵەتانەی کە بە ناڕەوا وە بە نایاسایی هەبووە لە ماوەی ڕابردوو، پێم وایە ماددەی (12) دەقی ماددەی (12) حاڵەتێکی زۆر نایاساییە وە موعالەجەی بڵێین لەنگەرە لەگەڵ پرۆژە یاسای چاکسازی، چونکە ناکرێ هەر وەکو لە دەقەکە هاتووە ئەو خەڵکەی کە بە موو چەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بەشێوەیەکی نایاسایی ڕاست کرد نەوەی بۆ بکرێت، بەڵکو ئەسڵ ئەوەیە کە هەڵبوەشێنرێتەوە بە هیچ شێوەیەك نابێت ئەو خەڵکە بەڕێزە سوود لە لەو پرۆژە یاسایە ببینێت، لەبەر ئەوەی لە بنچینەدا نایاسایی خانەنشین کراون، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەروان، فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەرگیز لەگەڵ ئەوەدانیم کە کەسێك بە نایاسایی خانەنشین بکرێت بهێڵدرێتەوە، پشتگیری لە قسەکانی کاك جلال و حەسیبە خان و کاکە مەم و سەرچنار خانیش دەکەم، هەتا بۆ ئەوەی جیاکاریەکە بکرێت لە بەینی ئەوەی کە ڕاست کرد نەوەی بۆ بکرێت وە ئەوەی هەڵبوەشێنرێتەوە ئەو ڕاست کردنەوەیەش بکرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قاعیدەیەك هەیە دەڵێ (مايبنيى عن الباطل هو باطل) بەلایەنی کەمەوە لێرە لە ماددەی (12) دانپێدانانێك هەیە کە هەندێك کەس لەسەر بێ بنەمایی، لەسەر ئەساسێکی بێ بنەما خانەنشین کراون، من پێم وایە ئەو ماددەیە نەمێنێت، بەڵکو ئەگەر ماددەکە بمێنێ یا شتێکی تری بۆ زیاد بکرێ و بڕگەیەکی بۆ زیاد بکرێ، ئەبێ ئێمە ڕێگری بکەین لەوەی دروست بوونەوەی شتێکی وا لەو حاڵەتە نەبێ، لەبەر ئەوەی کە ئێمە هەمیشە وتومانە یاسا بۆ چەند ساڵی داهاتوو دادەنێین، من پێم وایە بڕگەیەکی تری بۆ

زیاد بکرێ لایەنی پەیوەندیدار یان حکومەت و پەرلەمان زەمانەتی ئەوە بکەن کە لە دا هاتوودا حا ڵەتێکی وا روونەداتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك سەرکۆ لێرە نییە، گوڵستان خان فەرموو.

بەڕێز گوڵستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

م نیش هەمان رام هە یە سەبارەت بە هەڵوە شانەوە و را ستکردنەوەی، یانی ئەوەی یە کەمیان هەڵوە شاندنەوەی موو چەی خانەنـ شینی سەرجەم ئەو کە سانەی بە شێوەی نایا سایین، دوا تریش راستکردنەوەی ئەوانەی بە پلەی بەرزتر لەخۆیان خانەنشین کراون، لەسەر بنەمای ئەژمارکردنی نایاسایی، ئەمەش لابرێت، و خزمەتی وەزیفیش و راستکردنەوەی مووچەی خانەنشینان بەپێی ئەو موو چەیەی بە پێی یاسا کارپێکراوەکان شایستەیان دەبێ، بۆیە پشتیوانی لە قسەکانی سەرچنار خان دەکەم و پشتیوانی لە حەسیبە خان و کاك دکتۆر محی الدین و کاك دکتۆر اسماعیل و کاك جلال ئە کەم، هەروەها پـشتگیری لە دکتۆرە شایان دەکەم سەبارەت بەوەی کە جارێکی تر ئەو خانەنشینکراوانە بەگرێبەست لە دام و دەزگاکانی میریدا دانەمەزرێنەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر زێدان فەرموو.

بەڕێز زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەم روونکردنەوەم هەیە و هەمیش تێبینیم هەیە لەسەر ئەو ماددە یە، چونکە هە ست پێ دە کەم ئەگەر سەیری ماددە (11) بکەین کە پێشتر ئاماژەمان پێکرد، لـێرە هەڵوە شاندنەوەی ئەو خانەنـ شینانەی کە بەشێوەیەکی نایاسایی بەر لە بەرواری 1991/3/5 بووە، بەڵام لە ماددەی (12) ئە گەر بەڕێزان لە حکو مەتیش هاو کار بن لە سەر ئەو روونکرد نەوەی ئێ مە، هە ست بەوە دە کەم کە ئەو خانەنـ شینانە دەگرێتەوە کە لەدوای 1991/3/5 دا کراوە، بەڵام لێرە شتێك هەیە کە لە واقیعدا روویداوە لە کوردستان، هەندێك لە پێشمەرگەکان و هە ندێك لەو کە سانەی کە خز مەتێکی کەمیان هەبووە، لەوانە یە دوو ساڵ، چوار ساڵ، شەش ساڵ، یان هەر ساڵێك بێ کە نەگەیشتۆتە پلەی خانەنـ شینی، خانەنـ شین کراون، ئا یا لـێرە ئەو خانەنـ شینانە هەڵدەوە شێتەوە؟ یان بە شێوەیەکی تر موعالە جە دەکر ێت، بۆ یە پێوی ستیمان بە روونکردنەوە هەیە و بزانین ئەو حاڵەتانە چییان بەسەردێ و کە لەدوای راپەڕینەوە روویداوە تاکو ئێ ستا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بەهمەن فەرموو.

بەڕێز بهمن علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستی ئەم ماددە یە دوو خاڵە، یانی دوو جۆر دەگرێتەوە، هەندێك كە فەرمانبەر بوون یان لە سلكی سەربازی بوون، لە مودەتێكی زەمەنی پلە یەكی ناشایستەیان وەرگرتووە، چونكە ساڵانی خزمەتیان زیاد كراوە، ئەمە زانیمان كە ئەم پلەی لێ وەردەگیرێتەوە و دەگەڕێتەوە بۆ سلكەكەی خۆی، بەڵام نەوعێكی ترمان هەیە لە خانەنشینی كە هیچی نەكردووە، یانی نە سلكی سەربازی و نە سلكی ئیداری، بۆ هێناویانە و تەقاعودیان كردووە؟ باشە ئەمە هەڵدەوەشێتەوە چی لێ دەكەن؟ یانی چارەنووسی ئەمە چی لێ دێ؟ هیچ وەزیفەیەكی نەبووە پێشتر، یانی ئەبێ هەڵیوەشێنێتەوە و سفری بكا، بۆیە ووشەی هەڵوەشانەوە من پێم وایە لە فەقەرەی دووەمدا زیاد بكرێ و زۆر باشە، بۆ ئەوەی روونتر بێ لەلای خەڵك، چونكە ئەو وتویەتی بەپێی یاسا بەركارەكان راستكردنەوەیان بۆ دەكرێ، یاسای بەركار چ راستكردنەوەیەكی بۆ دەكەی؟ كابرا لە ئەسڵدا هەر لە بنەماكەدا خۆی وتی وەكو كاك سیروان وتی (مبنی عن باطل هو باطل)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان محمد كريم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرای من لە بەشی حەوتەم هەر لەماددەی حەوتدا ماددەی (11) باسی بوارەكانی خانەنشینی دەكات، هەموو فیئەكان دیاری كراوە، بەرای من ئەو ماددەیە زیادە، یان ئەگەر حكومەت روونكردنەوەیەكمان بداتێ ئایا ئەمانە كێن كە خانەنشینیان هەڵدەوەشێنرێتەوە كە لەو ماددەیە باسی دەكات؟ یان لە حاڵەتی مانەوەی، ئەگەر مایەوە ئەو ماددەیە بەم شێوەیەی لێ بكرێ (هەڵوەشاندنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بەشێوەیەكی نایاسایی خانەنشین كراون و راستكردنەوەی خانەنشینی سەرجەم ئەو كەسانەی كە بەرزتر لەپلەی شایستەی خۆ یان خانەنشین كراون...هتد) ماددە كە كۆتایی دێ، و پشتگیری هەموو ئەو رایانە دەكەم كە هەڵوەشاندنەوە و رستكردنەوەیان تەسبیت كردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، كاك دابان فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارەمنیش تێبینیم لە سەر ووشەی راستكردنەوە هەیە، بەتایبەتی ئەو كەسانەی كە بە شێوەیەكی نایاسایی بە پلەیەك خانەنشین بوون، دیارە خەڵكانێك هەیە لەگەڵ دامەزراندنیاندا بە پلەیەك خانەنشین بوون، ئەمە راستكردنەوەیان چۆن بۆ دەكرێ؟ یانی لە هەمان رۆژدا یان لەگەڵ دامەزراندنی پلەیەكیان

داوەتێ كە ناياساييش بووە، چۆن ئەوە دەكرێ،؟ بۆيە داوا دەكەم بكرێ بە دوو فه قەرە، مادده يەكى داواى هەڵوەشاندنەوەى مووچەى خانەنشينى سەرجەم ئەو كەسانەى كە بە شێوەى نايا سايى دا مەزراون، ماددەى دووەميش راستكردنەوەى پلەى بەرزتر، هى ئەو كەسانەى كە پلەيان بەرزترە، ياخود ئەوا نەى كە ساڵانى خزمەتى و وەزيفيان زياتر نووسيوە، پرسيارێكيشم بۆ بەڕێزان هه يە لە ئەنجو مەنى وەز يران لێرە باس لەوە دە كات (را ستكردنەوەى موو چەى خانەنشينى يان بۆ ئەو موو چەيەى بەپێى يا سا كارپێكراوە كان شايستە دەبن) لەكاتێكدا ئەگەر بەدەر بوو لەمانە، خۆت دەزانى ئەمە سێ فيئەن كە هەرسێكيان نايا سايين، چ پلە بەرزكردنەوەيان، چ دامەزراندنيان، چ ئەوەى بە نایاسایی خز مەتی وەزیفەیان هێناوە، ئە گەر بەدەر بوو لە ياسا كارپێكراوەكان ئەوكاتە ئەمانە چيان بەسەردێ؟ سوپاس؟

بەڕێز د. ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆر شێركۆ فەرموو.

بەڕێز شێركۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پ شتيوانى لەو بەڕێزا نە دە كەم كە داواى ز يادكردنى وو شەى (هەڵوە شاندنەوەيان) لە پێش وو شەى (راستكردنەوەى) مووچەى خانەنشينيان كردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، كاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان كريم محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پاڵپشتى كاك بەهمەن و دكتۆر زێدان دەكەم، قسەكانى منيان كرد، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، كاك على حەمە صالح فەرموو.

بەڕێز على حمه صالح:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

والله جگە لەراى خۆم، هەندێ تەوزيحاتى گرنگە بەو پێ يەى كە ماوە يەك دە ست و پە نجەمان لە گەڵ ئەو ياسايە ماندوو كردووە، ماددەى (11) و (12) تەواوكەرى يەكن، دواى ئەو گفتوگۆيە و دواى ئەو موافەقەى بەڕێز حكو مەتى هەرێمى كورد ستان و وەزيرە كان كە زۆر يان پێ باش بوو، لەماددەى (11) هەر كێ نایاسایی بێ هەڵدەوەشێنرێتەوە و تەواو، چونكە و تمان هەر پلە يەكى تاي بەت و سەربازى كە لەدەرەوەى ئي ستيحقاقى خۆ يەتى هەڵدەوە شێتەوە، بۆ يە لە ماددەى (12) تەواو كەرى ماددەى (11)، ئەڵێ ئەوەى پلەيەكى ناشايستەى خۆى پێدراوە ئەخرێتە سەر بارە ئەسڵيەكەى، لێرە بەس وشەى نايا سايى لا بەرێ ئەو مەفهو مە ئەكا و تەواو كەرن، بۆنموو نە يەكێك بەڕێوە بەرى گ شتييە بە وەز يرى كراوە، ئەكرێ تەوە بە

بەڕێوەبەری گشتی، یەکێك نەقیبە بە لیوا کراوە ئیستیحقاقەکەی ئەکرێتەوە نەقیب، ئەوەی کە هیچ مەرجێکی تێدا نییە، نە سەرباز بووە و نە مودیر عام بووە و نە موەزەف بووە، یان ئەوانەی کە لە یەك رۆژدا دامەزراون و هەمان رۆژ خانەنشین کراون، ئەوە لە ماددەی (11) حەلمان کرد نامێنێ، ئەم ماددە پێ دەو ترێ ماددەی تەواوکاری بۆ ئەوانە یە کە لەدەرەوەی پلەی خۆ یان پلە یەکی زیاتر یان وەرگر تووە، هیوادارین ئەگەر تێگەیشتنەکەمان هەڵەبوو وەزیرەکان راستی بکەنەوە، بۆ ئەوەی لە دەنگدان تەئسیر نەکات، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس دەستت خۆشبێ، رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیف ماددا (54) پێنجەم، ئاخافتنا کری خەلەتی ئێك دیف یەکی بەرامبەر بە دەزگا یەکی دەستووریا هەرێمی، دیف ماددا (55) خەلەتی دیفیکا، دیف ماددا (55) برگا (2) داخاز یا جنابێتا کرن کو تۆمار نەبێتن و بێت لادان..

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر غەلەتەکە چییە؟

بەڕێز رۆژان علی ابراهیم:

خەلەتی دیف ووشەی نەشیاو بەرامبەر دەزگاییێت هەرێما هاتیە کرنێ، لە تۆماردا هاتووە کرن.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نابێ دەبێ خۆی قسە بکا، بەدیاری کراوی بلێ.

بەڕێز محسن حسین مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حکومەتەکان و کابینەکانی پێشوو هەر هی ئێمە بوون شانازی پێوە ئەکەین، بەلام ئێمە وەکو ئەندام پەرلەمان لەسەنگەری خەلکین، ئەو خەڵکەی بە نایاسایی خانەنشین کراون، خەتای خەڵك نییە، خەتای حکومەتەکانە، ئێستا خەڵکێك بە نایاسایی خانەنشین کرابێت، ئەتۆ دێی خەڵك برسی دەکەی.....

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو ئەوە رای خۆتە، حکومەت بۆ خۆشی ئەڵێ ئەوانە بە نایاسایی کراون، یانی موجەرد هاتنی ئەم پرۆژە یاسایە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، بۆ خۆی ئیقرارە بەوەی کە هەندێك حاڵەت هەن و ئەو شتانەش ئەوەندە نابێ بە هەستیاری وەریبگرین، کاك سەرکۆ فەرموو.

بەڕێز سەرکۆ ئازاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (12) دەڵێ ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بەشێوەی نایاسایی بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆ یان خانەنشین کراون، یانی تەنها پلەی بەرز، جاری واهەیە لە گۆڕانکارییدا بەتایبەتی لەوەی کە لەرابردوودا دوو ئیدارە هەبووە، دوو پلەی وەزیفی هەبووە، ئایا ئەوانەی بە پلەی نزمیش خانەنشین کراوە، دەتوانرێ لەو یاسایە ڕاستکردنەوەی بۆ بکرێ؟ داوا لە بەڕێزان ئەنجومەنی وەزیران ئەکەین کە وەڵامی ئەو پرسیارەمان بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاک شاخەوان فەرموو.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەوەی لە ماددەی (12) دا هاتووە، باسی خانەنشینی سەربازی نایاسایی دەکات بەشی زۆری، ئەم خانەنشینانە تەقریبەن بەپێی ئەوەی کە زانیاری هەیە نزیکەی ئەوەی کە خانەنشین کراوە بە فیعلی بە ناوی خانەنشینی سەربازی تەقریبەن (117) هەزار خانەنشینی سەربازی لە هەرێمی کوردستان هەیە، ئەم (117) هەزار کە سەی ئێستا موو چەی خانەنشینی سەربازی وەردە گرن لە سەر میلاکی وەزارەتی پێشمەرگەن، لە جوندییەوە تایبەتی تاکو دەگا بە پلەی لیوا و بە لیوا خانەنشینە، ئینجا بەبڕوای من ناعەدالیەتەکە لێرەیە، یانی ئەو ناعەدالەتیەی کە لە خانەنشینی سەربازیدا دروست بووە ئەوەیە، من دوو سێ نمونەتان بۆ دەهێنمەوە ناوی کەس ناهێنم، یانی دوو جۆر شت هەیە، خەڵك هەیە موستەشارە، ئامر سریە بووە، مەفرەزە خاصە بووە لە پێش ڕاپەڕین، ئێستا خانەنشینە بە پلەی عەمید، من ناوی سیانیم لایە، ئەزانم خەڵکی کوێیە، ئەوە یەك، لەبەرامبەر ئەمە خەڵك هەیە پێشمەرگەیە کوڕی شەهیدە، پێشمەرگە بووە و کوڕی شەهیدیشە هەتاکو ئێستا لە (25) ساڵی ڕابردوودا خانەنشینی پێشمەرگایەتی بۆ نەکراوە، ناعەدالەتیەکە لەوەیە، لە ئەنفالی یەك و ئەنفالی دوو و ئەنفالی سێ بەشداری کردووە، ئێستا بە پلەی عەمید خانەنشین کراوە، جا ئەمە پێش هەموو شتێك هەندێ لەو هاوڕێیانە باسیان کرد، هەڵوەشاندنەوە و دواتر ڕاستکردنەوە، چونکە بەڕاستی ناعەدالیەتێکی زۆر لە خانەنشینی سەربازی کراوە، بەشی زۆری بود جەی هەرێمی کوردستان کە بە هەدەر ڕۆیشتووە لە ڕابردوودا، بەشی زۆری لەرێگەی ئەمانەوە ڕۆیشتووە، خەڵك هەیە بە پلەی رائید خانەنشین کراوە، بە پلەی موقدەم خانەنشین کراوە، بەناوی سیانی لامانە و یەك ڕۆژ پێشمەرگە نەبووە لە پێش ڕاپەڕین خانەنشینی بۆ کراوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا أبوبکر، فەرموو.

بەڕێز أبوبكر عمر عبدا لله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە هەموو ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانە دەکەم حسیبە خان، کاك حکمت، د.إسماعیل، جوان خان، سەرچنار خان، کاك بەهمەن، کاك سیروان، کە دەبێ هەڵوەشاندنەوە پێش ڕاستکردنەوە بێت، چونکە مانەوە کاك شاخەوان گوتی، بەشێکی زۆری ئەوانە لە خانەنشینی سەربازیدان، بەڵێ ئەو ئەزموونەی ئەمڕۆ بەرهەمی پێشمەرگە قارەمانەکانە لە ناویشیان دا پارتیزانە قارەمانەکانە، ڕاپەرین، کۆڕەو، بڕیاری (688) پشتیوانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، بە هەموو شەو شتانە ئەو ئەزموونە دروست بووە، وەزارەتی پێشمەرگە لەگەڵ لیژنەی پێشمەرگەی ئێمە دانیشت ئەوانیش ڕەئیان وابوو کە دەبێ هەڵوەشانەوەش هەبێ لەو برگەیەدا، چونکە مەعقول نیە تۆ وەزیرێك و وەکیل وەزیرێك هەڵدەوەشێنییەوە بەڵام خەڵکێکی تر بە پلەیەکی خوارتر هە ڵیناوەشێنییەوە و تەنها ڕێکی دەخەیەوە کە پەیوەندی بە خزمەتیشەوە هەیە، خزمەت یان خزمەتی سەربازی خزمەتی پێشمەرگایەتییە یان خزمەتی ڕۆژنامەوانی یە یان خزمەتی ڕێکخراوە خێرخوازییەکانە یان دابڕانە ئەو فەترەی کە لە ئاوارەییدا بووە، ئەوەش بەڕاستی مەحسوبیەت و مەنسوبیەتێکی زۆری تێدا کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك أرشد وەکو لیژنە دەتەوێ قسە بکەی؟ فەرموو.

بەڕێز أرشد حسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (12) بۆ هەڵوەشاندنەوە دانەنراوە؟ چونکە مەفهومی ئەوە بە نایاسایی خانەنشین کردن نیە، بەڵکو پلەکەی بە نایاسایی پێدراوە، پلەیەکی گەورەتر لە خۆی پێدراوە، یاخود وەزیفەی بۆ زیاتر کراوە، ساڵانی خزمەتی زیاتر بۆ حیساب کراوە، بۆیە هەڵوەشاندنەوە دانەنراوە، ڕاست کردنەوە داندراوە، چونکە هەڵوەشاندنەوە هەموو تەقاعودییەکە هەڵدەوەشێنێتەوە، بەلام ڕاست کردنەوەکە ئەگەر خزمەتی زۆر بێ، خزمەتی ئەگەر زیاد کرابێ کەمەکەی بۆ حیساب بکەین کە حەقی خۆیەتی، نەك زیادەکەی بۆ حیساب بکەین و هەر ئەوەندە، یەعنی بە عام نیە، تەعینەکەی خانەنشینکردنەکەی بە یاسایی نیە، لە ڕاژەی خزمەت و ئەوانە نایاسایی هەیە، بۆ ڕوونکردنەوەی بەڕێزان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك بژار، فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ژ بلی سەرۆکی لیژنە لیژنا پێشمەرگەیژی دا دووی وەختیدا کو ما لیژنا پێشمەرگەی ڕاپۆرتا ت ئامادە کرد لەسەر وان ماددێن ژ لای سەرۆکایەتیا پەرلەمانی هاتینە ئاراستە کرن، ئەڤ خۆ وەکو ئەندام لەو لیژنە

پێشنیار دكەم هەڵوەشاندنەوە زێدە بیت، یان هەڵوەشاندنەوە زێدە بیت، یان بەشێوەیەكی نایاسایی یان ئەو (یان)ە یان هەڵوەشاندنەوە پێوستە زیاد بكرێت، سەرۆكی لیژنە، ئەندامانی لیژنە بە تێكڕای دەنگ ڕازی بوون، دواتر لە كۆبوونەوەی دەستەی سەرۆكایەتی لیژنەكانیش دا ئەو قسەكان كرد و بڕیاریشمان دا كە هەڵوەشاندنەوە لێرە هەبێت، بەڵام دیارە لە تەبع دەرنەچووە، ئێستا ئەگەر دەستووری بێت ئێستا لێرە زیاد دەكەین، چونكە پێشتر لە ڕاپۆرتیشدا لەكۆبوونەوەی دەستەی سەرۆكایەتی هەر (6) لیژنەی تایبەتمەندیش دا ئەو بڕیارەمان دابوو، كەواتە لێرە پێشنیارێكی پێچەوانە هەیە، ئەوەی كە لەگەڵ ئەوانەن هەڵوەشاندنەوە لابرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ ، كاك زیاد قسەتان هەیە ئێوە؟ فەرموو.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا ئەوە من ویستم بیزەبت هەر ئەوەیە ئەو وشەیە لە دوا كۆنووس دا بڕیاری لێدرا نازانم، بەڵام ئەوەی كە لەگەڵ ماددەی (11) دوو شتی جیاوازن، چونكە ماددەی (11) بە دەقیقی بۆ وەزیر و بریكاری وەزیر راوێژكار و بەڕێوەبەری گشتی هاتووە، لەبەر ئەوە لێرە دەبێ ئەو وشەیەی بۆ زیاد بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەشی هەشتەم (حوكمەكانی كۆتایی) فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم

حوكمەكانی كۆتایی

ماددەی (13):

یەكەم/ دەبێت وەزیری پەیوەندیدار و سەرۆكی پەیوەندیداری لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت و فەرمانبەری تایبەتمەند حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ بكەن.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بژار، ئێمە دەبوو دەرفەت بە حكومەتیش بدەین قسە بكات، ببوورە، فەرموون وەزیرە بەڕێزەكان.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەر پێشنیاری ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان ماددەكەمان بەو شێوەیە داڕشتۆتەوە كە جێگای ڕەزامەندی و هەموو ئەو پێشنیارانە بێت كە بەڕێزان تەرحیان كرد، ماددەی (12) هەڵوەشاندنەوەی مووچەی

خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بە شێوەیەکی نایاسایی خانەنشین کراون و ڕاست کردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین کراون، یان لەسەر بنەمای ئەژمار کردنی نایاسایی سالأنی خزمەتی وەزیفی خانەنشین کراون، ڕاست کردنەوەی مووچەی خانەنشینیان بۆ ئەو مووچەیەی بە پێی یاسا کارپێکراوەکان شایستەی دەبن وەك لەم یاسایەدا ئاماژەی پێکراوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیری دارایی قسەتان هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز سەرکۆ ئازاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لێرەدا کە باسی ئەوە کراوە، نوقتەی نیزامیە، داوامان کرد ڕوونکردنەوەمان بداتێ لە ئەنجومەنی وەزیران ئێمە دوو سیستەمی جیاوازمان هەبووە، دوای ئەوەی کە حکومەت پێش ئەوەی کە حکومەت یەکگرتنەوە هەبێ لە ناو ئیدارەی کوردستان دا جیاوازی هەبووە لە نێوان وەزیفەکان دا، یەعنی هەبووە لە دوای خانەنشین کردن دا جیاوازی هەبووە، لێرە تەنها دەڵێ ئەوانەی کە پلەیان بەرزە خانەنشین بکرێن، ئایا ئەوانەی کە بۆ نمونە لە دوو ئیدارەی جیاوازەکەدا جیاوازی هەبووە لە پلەکانیان، نزم بووە ئەوە ڕوونکردنەوەمان بداتێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ وازحە، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالآ فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم ئەوە بەڕێزان کە موختەصن لە وەزارەتی دارایی دەڵێن هیچ جیاوازییەك نییە، خاڵی دووەم موستەڵەحی (ڕاست کردنەوە) هەم ئەوەی پلەی زیاترە و هەم ئەوانەی کە پلەشیان کەمترە، بابەتی ڕاستکردنەوە هەردوولا دەگرێتەوە، ئەوەی کە موستەحەقە حەقی خۆی وەردەگرێ بە پێی ئەو ڕاستکردنەوەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ، گوڵستان خان، فەرموو.

بەڕێز گوڵستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕوونکردنەوەیەکم دەویست سەبارەت بەوەی ئەوانەی کە خاوەن عەشیرەتن بە ناوی دیوەخانانە پارەیەکیان بۆ خەرج دەکرێ...

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە پەیوەندی بەو ماددەیەوە نیە، گوڵستان خان.

بەڕێز گوڵستان باقی سلیمان:

وەڵلا وتم ئەگەر لەگەڵ ئەو یاسای چاكسازیەدا ئەوەش ڕێكخەین بەڕاستی چونكە هیچ زانیارییەكی ئەوتۆمان نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لە ماددەكانی دوایی پێشنیاری بكە، ئێستا ماددەی (13)، د.زیدان، فەرموو، نوقتەی نیزامی بێ.

بەڕێز زیدان رشیدخان اودل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڤاڵا باسی لەوە كرد كە ئەوانەی خانەنشین كراون هەڵدەوەشێنەوە و ئەوانەی پلەشیان پێدراوە ڕاست كردنەوەیان بۆ دەكرێ، بۆ نمونە ئەگەر كەسێك شەش ساڵ خزمەتی هەیە لە دوای ڕاپەرین، بەڵام بە هەر جۆرێك خانەنشین كراوە و كەسی دووەم هەمان شت شەش ساڵی هەیە بەڵام بە پلەیەكی زۆر بەسیت بوونە بە پێشمەرگە خانەنشین كراوە، كەسی یەكەم پلەدارە بە هەمان ساڵ، كەسی دووەم پلەدار نیە بەڵام ئەویش خانەنشین كراوە، واتا ئێوە پلەدارەكە دەیننەوە سەر پلەیەكی ئاسایی ڕاستكردنەوەی بۆ دەكەن بەڵام ئەوەی بێ پلەیە خانەنشین كراوە هەڵدەوەشێننەوە، لەو حاڵەتە چۆن تەعامول دەكرێ؟ دووبارەی بكەمەوە؟ بۆ نموونە دوو پێشمەرگە خانەنشین بووینە، هەردووكیان شەش ساڵ خزمەتی دەبێ، بەڵام كەسی یەكەم بە پلەوە خانەنشین كراوە پلەیەكی پێدراوە بە نەقیب، كەسی دووەم بە بێ پلە خانەنشین كراوە بە پێشمەرگەیەكی ئاسایی، ئێوە لە هەڵوەشاندنەوەكە پێشمەرگە ئاساییەكە هەڵدەوەشێننەوە، ئەوەی تر پلەدارەكانیش ڕاست كردنەوەی بۆ دەكەن، لەو حاڵەتەدا چۆن دەبێ كە ئەو دووانە هەردووكیان وەكو یەكن بەنایاسایی خانەنشین بوونە، پلەدارە و بێ پلەداریشە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس كاك دكتۆر، جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د.ڤاڵا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەلەن خانەنشینان ئەوەی بە پێی یاسای پێشمەرگە هەر سێ یاسا ئیشارەتی پێدراوە لە ناو ئەو پرۆژە یاسایەی كە لەبەر دەستتانە بە پێی یاسا خانەنشین كراوە، ئەو تەمەنە و ئەو خزمەتەی كە لەو یاسایە تەحدید كراوە پێشمەرگە ئاساییەكە بەوە خانەنشین كراوە، بە پێی یاسای بەركار كە خانەنشین كراوە هیچ كەسێك ناتوانێت ئەو حەقەی لێ بستێنێتەوە، حقوقەكەی مەحفوزە، ئەوەیشی كە لە خاریجی یاسای بەركار خانەنشین كراوە مەدەنی بێ یان سەربازی بێت، خانەنشینیەكەی هەڵدەوەشێتەوە، لە خاریجی یاسا بەركارەكان جا لە هەر پلەیەك بێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، ماددەی (13).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیە؟ فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکم هەبوو لە جەنابی وەزیرە، یەعنی لە حکومەت، لێرە هەڵوەشاندن و ڕاستکردنەوە هەیە، بەڵام ئایا ئەگەر کەسەك حەقی بیت و تا ئێستا خانەنشین نەکرابێت و لەبەر هەر هۆیەکی هەبێت عیلاجەك لەوە دەکرێت یان نا؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانونەکان وازحن، هەر کەسێك بە پێی یاسای بەرکار حەقی تەقاعودی هەبێ ماف خۆیەتی کە تەقاعود بکرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس ، فەرموو کاك بژار، فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم

حوکمەکانی کۆتایی

ماددە (13)

یەکەم/ دەبێت وەزیری پەیوەندیدار و سەرۆکی پەیوەندیداری لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت و فەرمانبەری تایبەتمەند حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

دووەم/ دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان پابەندە بە پشکنین و وردبینی کردن و بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە ویاسا پەیوەندیدارەکانی تر و ئامادەکردنی ڕاپۆرت لەبەر ڕۆشنایی یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان عیراق ژمارە (2)ی ساڵی 2008.

سێیەم/ دەستەی دەستپاکی و داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستان عیراق بە پێی تایبەتمەندی پابەندبوون بە وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست بوو جێبەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆرسوپاس، بەڕێزان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەیەوێ لەسەر ماددەی (13) گفتوگۆ بکات، کاك شێخ ظاهر، فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بە ناوی خوای گەورە

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاز دەکەم بڕگەی یەکەم صیاغەکەی بەم شێوەیە بێت:

لەسەر وەزیری پەیوەندیدار وسەرۆکی پەیوەندیدار ولایەنی نەبەستراو بە وەزارەت فەرمانبەری تایبەتمەند پێویستە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکات.

بڕگەی دووەم لەجیاتی (ئەحکامەکان بکرێتە حوکمەکان)، بڕگەی سێیەمیش هەر بەهەمان شێوە حوکمەکان بێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (13) بڕگەی یەکەم ناڕوونییەك هەیە ئەگەر بۆمان ڕوون بکرێتەوە، چونکە دەبێت وەزیری پەیوەندیدار، ئێمە دوێنێ کاك شێخ ظاهر نوقتەیەکی نیزامی وەرگرت کە باس لەوە کرا لە ماددەی یەکەم تەعریفی تێدا نیە ئەو پرۆژە یاسایە، بۆیە لێرەدا کە باس لە وەزیری پەیوەندیدار دەکات ئێمە لە ماددەی یەکەم دا تەعریفمان نەکردووە وەزیری پەیوەندیدار کێ یە؟ بۆیە بە ڕای من پێویستە وای لێ بکرێ ئەم بڕگەیە پێویستە لەسەر دەسەڵاتی جێبەجێ کردن حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکات، چونکە ڕەنگە فروعاتی زۆری تێدا بێت هەمووشیان ڕەبت دەبت دەبن بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، لە بڕگەی سێیەم دا ئەسڵی پرۆژەکە کە لەلایەن حکومەتەوە هاتبوو من پێشنیار دەکەم لەم بڕگەیەدا بگەڕێینەوە سەر ئەسڵی پرۆژەکە، چونکە لە دێڕی دووەم دا باس لەوە دەکات ڕێکاری یاسایی پێویست بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك کە بەربەست و ئاستەنگ دروست بکات لەبەردەم جێبەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، یەعنی کەواتە بگەڕێینەوە سەر ئەسڵەکە لەگەڵ ڕێزم بۆ ماندووبوونی بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، شیرین خان، فەرموو.

بەڕێز شیرین أمین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (13) لە بڕگەی دووەم و سێیەم ئاماژە بەوە دەکات کە دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی دەستپاکی و فەرمانگەی داواکاری گشتی ڕابسپێردرێن بۆ وردبینی کردن و چاودێری کردن و جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە لەگەڵ ئەوەدا من پێشنیاز دەکەم کە ماوەیەك دیاری بکرێت کە لە شەش مانگ زیاتر نەبێت بۆ جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، حسیبە خان، فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (13) پشتگیری ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش دەکەم تەنها وەك برای بەڕێزم د.زانا ئاماژەی پێدا لە خاڵی یەکەم لەبەر ئەوەی تەعریفەکان نەکراوە، داوا لە وەزیرە پەیوەندیدارەکان دەکەین کە لێرە ئامادەن ڕوونکردنەوەیەك بدەن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیری دارایی، وەزیری هەرێم، فەرموو قسە بکە، ئەگەر ناومان نەنوسیبی بیرمان چووە، فەرموو.

بەڕێز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی دەکەم چەند جارێکە دەست هەڵدەبڕم، بەڵام لە بیر دەچێ یان دەکەومە کۆتایی کێشە نییە من دڵم فراوانە، سوپاس، ماددەی (13) من پێشنیار دەکەم دەبێت بکرێت بە (پێویستە)، بڕگەی (دووەم) پێویستە دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان پابەند بێت، لێرەش دا (پێویستە)ی بۆ زیاد بکرێت، (پابەندە) بکرێت بە (پابەند بێت) و بڕگەی سێیەمیش بە هەمان شێوە پێویستە دەستەی دەستپاکی و داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستانی عیراق بە هەمان شێوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، فەرموون جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە وەزیری پەیوەندیدار دیارە، لەبەر ئەوەی فەصلەکان هەمووی دیارە، زۆربەی فەصلەکان تەحدید کراوە هەر فەصلێك پەیوەستە بە وەزارەتێکی دیاریکراو، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەکرێت لە بڕگەی یەکەم وەزیری پەیوەندیدار و سەرۆکی پەیوەندیداری لایەنی نەبەستراوە بە وەزارەت هەڵبگیرێ بکرێ بە

دەسەڵاتی جێبەجێ کردن، دەسەڵاتی جێبەجێ کردن حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن، هەرچەندە لە ئەحکامی خیتامی پێموایە لە کۆتاییش دا هەیە ماددەیەك زیاد کراوە، بەڵام لێرەش ئەگەر بیکەن بە دەسەڵاتی جێبەجێ کردن هیچ کێشەیەك نابێت، ئەو خاڵەش ئەوەی کە پەیوەندیدارە بەوەی کە بەڕێز کاك زانا پێشنیاری کرد ئێمەش پێمانوایە کە بگەڕێنەوە بۆ ئەو دەقە حکومییە و ڕێکاری پێویست بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك کە ئاستەنگ و بەربەست دروست بکات بۆ جێبەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی (14)، فەرموو.

بەڕێز ژیان ظاهر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (14)

یەکەم/ دامەزراندن لە هەر وەزیفەیەکی پلە باڵا (بەڕێوەبەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر) لە هەر سێ سەرۆکایەتییەکە و وەزارەتەکان و لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت ڕادەگیرێت مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆل هەبێت.

دووەم/ خانەنشین کردنی فەرمانبەر بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر کە پێکهاتەی ئیداری لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوەنابات بە پێی ئەحکامەکانی هەردوو ماددەی حەوتەم و هەشتەمی ئەم یاسایە دەبێت یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ کە لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دەگونجێت بە ڕازیبوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە.

سێیەم/ حوکمەکانی برگەی دووەمی ئەم ماددەیە سەرۆکی یەکەی ئیدارەکانیش (پارێزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە) دەگرێتەوە کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوەنابەن.

چوارەم/ مەرجەکانی دامەزراندن بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و بەرەو ژوور جگە لە مەرجەکانی فەرمانبەرایەتی و وەزیفەی گشتی بە پەیڕەوێك دەستنیشان دەکرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت کە تیایدا ڕەچاوی بڕوانامە و پسپۆری و ساڵانی خزمەت و شارەزایی و لێهاتوویی بکرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەبارەی ئەو ماددەیەوە قسە بکات، بەڕێزان بە تەرکیز گوێ بگرن هەر کەس ناوی نییە با ئیزافەی بکەین، د.محی الدین، بدریە خان، کاك مەلا ناصر، د.عثمان، کاك ڕزگار، کاك بەهجەت، د.ڕێبوار، کاك زاانا، کاك شێخ ظاهر، کاك نزار، کاك مەلا وەیس، کەسی تر هەیە؟ باش، کاك بهجت، فەرموو.

بەڕێز بهجت علی إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (14) بڕگا (2) خانەنشین کردنی فەرمانبەران بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر کە پێکهاتەی ئیداری لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوەنابات، بە پێی ئەحکامەکانی هەردوو ماددەی حەوتەم و هەشتەمی ئەم یاسایە دەبێت، یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر کە لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دەگونجێت، بەڕازیبوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە ئەو (بەڕازیبوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە) لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس بۆ جەنابت، د.ڕێبوار، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوە پێموایە جیاوازی هەیە لە نێوان پلە باڵا و پلە تایبەت، ئەوەی کە لێرە هاتووە بە پلە باڵا بەڕێوەبەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر، پلە باڵا وەزیر و پەرلەمانتار و ئەوەیە، بەس پلە تایبەت بەڕێوەبەری گشتی، باشتر وایە ئەسڵ بکرێت بە تایبەت نەك پلە باڵا، ئەوە یەك، هەست دەکەم بڕگەی سێیەم کە جیاکراوەتەوە لە بڕگەی دووەم تەواوکەری بڕگەی دووەمە یەعنی دەکرێ ئیزافە بکرێ بۆ بڕگەی دووەم، پێویست ناکات بڕگەیەکی تری لێ بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

(درجات خاصة و درجات عليا) بەو تەصنیفە نیە، دەکرێ مودیر عامیش سەرووتر بێ پێی دەووترێ دەرەجەی علیا و دەرەجاتی خاصەش خوارترە، بەڵێ، کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەو پێیەی کە لە زۆر بڕگەکان دا ئەم وشانەی ئێستا برای بەڕێز کاك د.ڕێبوار باسی کرد تیکرار بۆتەوە، یان ئاماژەکان ڕوونتر بێ، یان بکرێنە پلە باڵا و پلە تایبەتەکان و لە جیاتی ئەوەی ئێمە بڵێین هەر سێ سەرۆکایەتییەکە و دامەزراوەکانی تر دەکرێ بڵێین لە سەرجەم دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان کە سەرجەمیان دەگرێتەوە، پێموایە ڕێکترە، لە بڕگەی سێیەمدا باس لەوە دەکات حوکمەکانی بڕگەی دووەمی ئەو ماددەیە، سەرۆکی یەکە ئیدارییەکانیش (پارێزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە) دەگرێتەوە، ئەگەر لە حاڵەتێك دا قائمقام بگرێتەوە، بەڕێوەبەری ناحیە بگرێتەوە بۆ جێگری پارێزگار نەگرێتەوە؟ کە ئاستی وەزیفە ئیدارییەکەی سەرووترە لە قائمقام و بەڕێوەبەری ناحیە، بۆیە پێم باشە لە

نێوان هەردوو کەوانەدا (پارێزگار، جێگری پارێزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە دەگرێتەوە) ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك مەلا ناصر، فەرموو.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (14) بڕگەی (3) حوکمەکانی بڕگەی (2)ی ئەم ماددەیە سەرۆکی یەکە ئیدارییەکانیش (پارپزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە) دەگرێتەوە، کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوەنابەن، ئەوە کە خزمەتێکی زۆریان هەیە من پێشنیار دەکەم لە کاتی گواستنەوەی ڕاژەکەیان بۆ وەزارەتێکی تر بە شێوەیەك بێت کە ڕازیبوونی ئەو وەزارەتەی نەوێ، یەك، دوو/ لە کاتی گواستنەوەیان ڕاژەکەیان بە هەمان پلەی وەزیفی خۆیان مووچە وەربگرن و پێویستە پرۆژە یاساکە ڕەنج و ماندووبوونی ئەو پارێزگار و بەڕێوەبەری ناحیە و قایمقامانە لەبیر نەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.عثمان، فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك مەلا ناصر دەکەم، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بدریە خان، فەرموو.

بەڕێز بدریە إسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم وسێیەم لە ماددەی (4) سەبارەت بە خانەنشینی ئەوانەی کە پێیان دەووترێت معاون، پێویستە بەڕوونی بنووسرێت کە حوکمەکانی ماددەی (3) بەسەر ئەوانیش دا پەیڕەو بکرێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، دەمەوێ ڕوونکردنەوەیەك لەسەر کۆی یاساکە بدەم، جێگەی خۆشحاڵییە کە کۆی پەرلەمانتارەکان لەم قاعەیەدا بەڕاستی دەستبەرداری قوتی خۆیان بوون بۆ خزمەتی هاووڵاتیان، دەمەوێ زامنی ئەوە بکرێت کاتێك ئەو بڕە پارەیەی لە پلە باڵاکان کەم دەکرێتەوە بۆ ئەم..

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە لەو ماددەیەدا نیە، دوایی دەتوانی ئیزافەی بکەی.

بەڕێز بدریە إسماعیل محمود:

ڕێگەت پێ نەدام تکایە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان لە ماددەی (7)دا ئەو قسەیە بکەم، من پێم باشە زامنی ئەوە بکرێ بۆ چاککردنی مووچەی خاوەن پێداویستی تایبەت و گێڕانەوەی مووچەی چاودێری کۆمەڵایەتی کە (80) هەزار و (84) کەسن، ئەوە تایبەتە بەو ماددەیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، چەسپاندنی کەمترین مووچەی خانەنشینی (400) بۆ (500) هەزار کەمتر نەبێ وگێڕانەوەی پاشەکەوتی مووچە کە بەگشتی بۆ فەرمانبەران بگێڕدرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک شێخ ظاهر، فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموابی ماددەی (14) بڕگەی یەکەم و دووەم هەردووکیان تەواوکەری یەکترن، چونکە لە کاتێکدا کە تۆ پۆستێکی شاغیرت هەیە و لەلایەکی تریشەوە مەسەلەن بۆ نمونە مودیریە عامەکی شاغیر هەیە کە مودیر عامی نیە، لەلایەکی دیکە مودیریە عامەکت هەیە کە بێ پۆستە، کەواتە ئەو تەواوکەری یەکترە لە شوێنی ئەو دادەنرێ، لە جیاتی ئەوەی کەسێکی دیکە تەعین بکرێ بارگرانی بودجە لەسەر حکومەت دروست بکات ئەو کەسە لەجیاتی ئەوەی خانەنشین بکرێ کەسێکی تر تەعین بکرێ ئەو کەسە لەو شوێنە دادەنرێت، کەواتە هەردوو بڕگە تەواوکەری یەکترن.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاک نزار، فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە حوکمەکانی کۆتایی ماددەی (14) (یەکەم) دامەزراندن لە هەر وەزیفەیەکی پلە باڵا (بەڕێوەبەری گشتی، ڕاوێژکار، سەرووتر لە هەر سێ سەرۆکایەتییەکە)، دەمەوێ لێرە پشتگیری خۆم بۆ برای بەڕێزم کاک د.ڕێبوار، کاک زانا، شێخ ظاهر دەربڕم، دەمەوێ ناوی پلە تایبەتییەکانیش ئەگەر شوێنی بکرێتەوە پێم باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک ڕزگار، فەرموو.

بەڕێز ڕزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکانم کران، پشتگیری لە پێشنیاری کاک مەلا ناصر دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک مەلا وەیس، فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (14) یان دەتوانین بڵێین لە کۆی گشتی ئەو پرۆژە یاسایە باسی خەبیر نەکراون، کە لە دام و دەزگاکانی حکومەت کار دەکەن، من پرسیار ئاراستەی لایەنە پەیوەندیدارەکان لە حکومەت دەکەین داخوا خەبیریش پلەی تایبەتن؟ ئەگەر ئەوانیش بن ئەوانیش پێویست دەکات ناویان بنووسرێت چونکە وابزانم لە ڕووی مووچەشەوە مادام بەڕێوەبەری ناحیە لەم ماددەیە ناوی هاتووە زەرووریشە خەبیرەکانیش ناویان بێت، هەروەها پرسیارێکی ترم هەیە ئەگەر هاتوو کەسێك معاون بوو لە بەڕێوەبەری گشتی، یاخود لە قایمقام یان یەك لە پلە تایبەتییەکان لە هیچ شوێنێکیش شاغر نەبوو و نەگەیشتبووە (45) ساڵ و (15) ساڵی خزمەتیش چارەنووسی ئەو جۆرە کەسانە چییان بەسەر دێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.محی الدین، فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینییەکانم لەسەر بڕگەی دووەم و سێیەمی ئەو ماددەیە بەتایبەتی ئەوەی سەبارەت بە سەرۆکی یەکە کارگێرییەکان پارێزگارە، قایمقامە، بەڕێوەبەری ناحیەکانە ئەوانەی کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوەنابەن، کە پێیان دەڵێن (معوم)، ئەوانە لە ئەنجامی ڕێککەوتنێکی سیاسی یان بە هەر هۆکارێك دەسەڵاتی تەنفیزی ئەوانەی کردبێتە (معوم) دەیانگوازێتەوە یان خانەنشینی دەکرێن کە تەمەنیان گەیشتووتە خانەنشینی و (15) ساڵ خزمەتیان هەبێ و یان دەیانگوازێتەوە بۆ شوێنێکی تر، پێویستی بە مەرجی ڕازیبوونی ئەو شوێنە هەیە، پێموایە مەرجی ڕازیبوونی شوێنەکە لابدرێ و ئەنجومەنی وەزیران خۆی ڕاستەخۆ ئەو مەسەلەیە شوێنەکانیان بۆ دابین بکات لەگەڵ ئەو پلە و پۆست و مووچەیەی کە شایستەی ئەوانن، چونکە ڕەنگە زۆر زەحمەت بێ فەرمانگەیەك ڕازی بێ مودیر ناحیەیەك بچێ بەو پلە و پۆستە، چونکە بەشێکی زۆریان ئەوانەی یەکەی ئیداریان بەڕێوەبەردووە و خاوەن بڕوانامەی بەکالۆریۆس و ماستەر، دکتۆران، ڕەنگە شوێنەکان پێی ڕازی نەبن بۆیە پێموایە ئەو ئەرکە ئەنجومەنی وەزیران لە ئەستۆی بگرێ، شوێنەکانیان بۆ دیاری بکات کە بگونجێ لەگەڵ پلە و پۆستی ئەو بەڕێوەبەر و قایمقام و پارێزگارانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەگەر ڕوونکردنەوەیەکتان هەیە، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر پێشنیازی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەم شێوەیە ماددەکە دادەڕێژینەوە:

یەکەم/ دامەزراندن لەوەزیفەکانی (بەڕێوەبەری گشتی وڕاوێژکار وسەرووتر) لە دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان ڕادەگیرێت مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێت.

بڕگەی دووەم پێشنیازیان کرد کە بەڕازیبوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە هەڵگیرێت، ئێمە لە حکومەت هیچ مانعێکمان نییە کە ئەو عیبارەیە هەڵبگیرێت، هیچ کێشەمان نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (15)، فەرموو.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15):

یەکەم/

1- وەزارەتی دارایی و ئابووری لە چوارچێوەی ڕێکخستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم بە ئەلیکترۆنی کردنی خزمەتگوزارییە بانکییەکان ئەژمارێکی تایبەت دەکاتەوە بۆ هەر مووچەخۆر و سوودمەندێك لە بودجەی گشتی لە پێناو زامن کردنی پاراستنی گشت شایستە داراییەکان بە شایستە داراییەکانی خەرج نەکراوەکانیشەوە.
2- چۆنیەتی کردنەوەی ئەو ئەژمێرە، سوود وەرگرتنی مووچەخۆر، سوودمەند لە ئەژمێرەکە بە ڕێنماییەکی دارایی ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابوورییەوە دەردەچێت لەبەر ڕۆشنایی بڕگەی یەکەمی یەکی ئەم ماددەیە.

دووەم/ لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕە پارەیەی کە بە فیعلی لە خەرجییەکان دەگەڕێتەوە لە دەرەنجامی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەبێت ئەنجومەنی وەزیران ئەولەویەت بدات بە پێداچوونەوە بە کەمترین مووچەی خانەنشینی لە هەرێم بە ئاراستەی زیادکردن بەرەچاوکردنی بژێوی و گوزەرانی ئەو کەسانەی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەبارەی ئەم ماددەیەوە قسە بکات، بەڕێزان:

کاك محسن، کاك مەم، کاك مەلا احسان، کاك ادریس، کاك بهجت، حسیبە خان، کاك حکمت، کاك پێشەوا، کاك زانا، ڕۆژان خان، د.ڕێبوار، مامۆستا جیهاد، لیزا خان، د. زێدان، کاك بژار، گوڵستان خان، گولیزار خان، د. گەلاوێژ، مامۆستا عبدالستار، کاك علی، د. هەورامان، کاك بەڵێن، کاك باڵانبو، ڕۆژان خان، ئاشنا خان، کاك جلال، ڕوپاك خان، کاك لقمان، کاك شەمۆل، کاك هاورێ، سەلما خان، گوڵستان خان، کاك عثمان، کاك

دابان، كاك گۆران، د. شايان، د. محى الدين، د. شێركۆ، كاك سيپان، د. اسماعيل، كاك ابوبكر، بدريه خان، مژده خان، كاك سيروان، كاك مەم، كاك كاوه، هلز خان، سەرچنار خان، شادى خان، فەرموو كاك باڵانبۆ.

بەڕێز بالانبۆ محمد على:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

زۆر سوپاس، دەستتان خۆش بێ، من دەمەوێ لەسەر ماددەى (15) بڕگەى يەكەم دەڵێ وەزارەتى دارايى و ئابوورى لە چوارچێوەى ڕێكخستنەوەى بوارى بانكى، دياره بەداخەوه من دەيڵێم خەڵك سيقەى بەوه نەماوه كە پاره لە بانقەكانى حكومەت دا دابنێت، من ئەوه بە خاڵێكى زياد دەزانم كە ئەگەر حكومەت بێت لەم بواره مەصروف بكات بۆ ئەوەى هەر چۆنێك بكرێ پاره لەم بانقانه داناندرێ، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

ئەوه كردنەوەى ژمێرەى حيسابى يە، رەقەمى حيسابى يە كاك بالانبۆ، د.شێركۆ، فەرموو.

بەڕێز شێركۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (15) يەكەم (1) كە باس لەوه دەكات (وەزارەتى دارايى و ئابوورى لە چوارچێوەى ڕێكخستنەوەى بوارى بانكى لە هەرێم بە ئەليكترۆنى كردنى خزمەتگوزارييەكان) ئەوەى بۆ ئيزافه بكرێت لە كۆتاييدا كە (بەتايبەت پلە بەرزكردنەوه و پاشەكەوتكردنى مووچە) واتا ئەوه ڕەچاو بكات.

دووەم كە باس لەوه دەكات (لەبەر ڕۆشنايى ئەو بڕە پارەيەى كە بە فيعلى دەگەڕێتەوه) ئەوەى بۆ ئيزافه بكرێ كە شێوازى (مقاصه) واتا لە برى خستن واتا حقوقى حكومەت كە لەلاى فەرمانبەره و حقوقى فەرمانبەر كە لەلاى حكومەتە لە يەك دەربكرێ، ئێمە حيسابمان كردووه زياتر لە 60%ى بەوه دەڕوات، لە 40%ەكەى كە دەمێنێتەوه مانگانه بڕێكى بخرێتە سەر ئەو حيسابه بانقييەى كە دەكرێتەوه، ئيزافەتەن بۆ يەعنى دووەم ببێتە خاڵێكى تر، كە كەمترين خانەنشينى لە (400) هەزار دينار مانگانه كەمتر نەبێت، سێهەمى بۆ ئيزافه بكرێ واتا يەكەم و دووهەم سێهەمى بۆ ئيزافه بكرێ كە خانەنشينى بۆ كەمئەندامان زياد بكرێ بۆيان بكرێت بە (250) هەزار دينار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ڕوپاك خان، فەرموو.

بەڕێز ڕوپاك أحمد رحمان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

دياره ئەو ماددەيه باسى ئەژمێرى بانكى كردووه لە ماددەى يەكەم (1) من پێشنيار دەكەم ئەو مووچە پاشەكەوت كراوانەى مووچەخۆران بخرێتە سەر ئەو ئەژمێره بانكييه، بە سێ قۆناغ مووچەخۆر بتوانێ ئەم پارەيه سەحب بكات، واتا ڕايبكێشێت، لە مەسەلەى (مقاصه) لەبەر يەكخستن پشتگيرى لە قسەكانى

د.شێرکۆ دەکەم و هەروەها لە بڕگەی دووەم کەمترین مووچەی خانەنشینی کەمتر نەبێ لە (400) هەزار هاوشێوەی بەغدای لێ بکرێ، بڕگەیەك زیاد بکرێ لە ئەنجامی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە هەر بڕە پارەیەك کە دەگەڕێتەوە بۆ حکومەت دەبێ بخرێتە سەر کەمترین مووچەی خانەنەنشینی وەکو لە پێشتر ئاماژەم پێکرد کە لە (400) هەزار کەمتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، لیزا خان، فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم لەم ماددەیەدا لە ماددەی (15) فەقەرەیەك زیاد بکرێت سەبارەت بەو قەرزانەی کە هی کۆمەڵێك بازرگان و کۆمپانیان حکومەت لە نێوان ساڵانی 2007 و 2011 داویەتی بەو کەسانە و ماوەی یاسایی دانەوەی ئەو قەرزانەش تێپەڕیوە، هەروەها ئەو قەرزانە بەرامبەر بە هەندێك چۆن بڵێی بەرامبەر سوودی ساڵانە دراوە بەو کەسانە، هەروەها بەرامبەر رەهن دراوە ماوەکەش بەسەرچووە نەیانداوەتەوە، پێشنیاز دەکەم کە لەم ماددەیە زیاد بکرێ، مووەدەیەکیان بۆ دابنرێ بۆ ئەو کەسانە کە ئەو پارەیە بگەڕێننەوە بۆ حکومەت ماوەکەش سێ مانگ بێ، هەروەها هەر بۆ بەرچاوڕوونی جەنابتان لە ئێستادا بەتایبەتی کە 12/31ی ساڵی 2019ش تێپەڕی قەرزەکە ئێستا گەیشتووە بە زیاتر لە (800) ملیار دینار بۆیە پێشنیاز دەکەم ئەو بڕگەیە زیاد بکرێ کە باس لە چاکسازی دەکەین با بە عەدالەتانە ئەو چاکسازیانە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا جیهاد، فەرموو.

بەڕێز جیهاد حسن إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا و پشتگیری لیزا خانی دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك محسن، فەرموو.

بەڕێز محسن حسین مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خالا یەکی و دووێ ڤەکرنا هەژمارەکا بانقی بۆ فەرمانبەرێن هەرێمێ کارەکێ زۆر زۆر باشە، بەلاّم نە بەس خەلکی پارەی لە حوکمەتێیە بەلکو حوکمەتیش پارەی لە خەلکی هەی، یەعنی ڤ خەلکی پارەی کارەبا پارەی ئاو نەدایە، پێشنیار دەکەم حکومەتی هەرێم لەسەر ئەرکی خۆ کارتەکا بانقی بۆ فەرمانبەرێن حکومەت چێ کاتن برێکا پارە خەلکی مال حکومەتێ کرێ ئاڤێ و کرێیا هەر شتەك کو سەر ملی وان

مابێتەوە، دوو ئەز پێشنیار دکەم خالا دووێ کو ئەو پارەی ڤێ حوکمەتێ کەمترین خانەنشین کو(120) هەزارن زێدە ببن، سەرەڕای هەندێ بێتە کرن کو ئەو دەرچوویت زانکۆ کو چەندین سالە نەهاتینە دامەزراندن ڕێژەیەك بە هەندەك ڕێنماییا ڕێژەیەك ژ وان بێنە دامەزراندن بۆ هەندێك گەنجی دی وەڵاتی ئومێد بە ئایندەی خۆ هەبیتن، هێدی هێدی ژی کۆچ کردنا گەنجان ڤێ وەڵاتی بێتە بنبڕ کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، مامۆستا عبدالستار، فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (15) خاڵی یەکەم هەر لە بڕگەی یەکەم دا ئەوەی کە دەقەکەی نووسراوە تەنها ئەو ئیزافەی دەکەم بووترێ (بەشایستە داراییە خەرج نەکراوەکانیشەوە و پاشەکەوتی مووچەش دەخرێتە سەر ئەو ئەژمێرە تایبەتە) تەنها ئەوەندە، دووەم لە خاڵی (دووەم)دا تەبعەن ئەوە دەخەمە نێوان ئەوەی یەعنی کە دەڵێ (لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕە پارەی بە فیعلی لە خەرجییەکان دەگەڕێتەوە لە دەرەنجامی ئەم یاسایە دەگاتە خانەنشین لە هەرێم، لەوێدا نووسیومە (بەشێوەیەك کە لە (400) هەزار دینار کەمتر نەبێ) و بۆ ئەو مەقاصە و ئەوەی کە کاك د.شێرکۆ جودت باسی کرد، ڕوپاك خانیش باسی کرد، من پشتگیریان دەکەم وێڕای ئەوەی کە منیش لەگەڵ ئەوەم کە کەمئەندامیش هەوڵ بدەین مووچەکەی بگەیەنرێ بە (250) هەزار، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەلما خان، فەرموو.

بەڕێز سلمی فاتح توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئەو ماددە یەکێکە لەو بەشانەی کە لە ناو پرۆژە یاساکەدا هەیە، ڕاستە ئەژمێری تایبەتی یەکێکە لەو کارە باشانەی کە لە پرۆژە یاساکەدا زامنی مووچەی مووچەخۆران دەکات بەتایبەتیش ئەم بڕگەیە پێموایە بۆ مووچە پاشەکەوت کراوەکانە، بەڵام ئەژمێری تایبەت ئەگەر ئێمە نەزانین بۆچی بەکاردەهێنرێت لە ئایندەدا؟ ئەوا بێگومان باشترە ئەگەر بزانین، پشتیوانی قسەکانی کاك محسن دەکەم کە پێویست دەکات ئێمە بە یاسا دیاری بکەین یەکێك لە بڕگەکان ئاماژەی پێ بکەین کە پێویست دەکات ئەو قەرزانەی کە هاووڵاتی لەلای حکومەت هەیەتی بتوانێت پێی بداتەوە، وەکو قەرزی نیشتەجێبوون هەروەها سلفەی عەقار و سلفەی زەواج هەروەها پارەی ئاو و کارەبا کە خەڵك ئەمەلێکی گەورەی زۆر زۆر هەیە بە پاشەکەوتەکەی تەنها بتوانێ لەم ڕێگەیەوە سوودی لێ وەربگرێ، لە برگەی دووەمی ماددەی (15)دا کە باسی کەمترین مووچەی خانەنشینی دەکات، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پێویست دەکات ئێمە چۆن ژمارە

دادەنێین بۆ دابینکردنی مووچەی پلە باڵاکان لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە ئەگەر بمانەوێ کارێکی باش بەڕێوەببەین پێویست دەکات کەمترین مووچە دیاری بکەین، پشتیوانی لە هەموو ئەو بەڕێزانە دەکەم کە دیاریکردنی ئەو مووچەی (400) هەزار کەمتر نەبێ لە (400) هەزار دیاری دەکەن و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، مژدە خان، فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (15) بڕگەی دووەم پێشنیاز دەکەم بە حوکمی ئەوەی کە بەشێکی زۆر هاووڵاتیانی هەرێم کرێنشینن و هیچ بیمەیەکی تەندروستیشیان نیە، داوا دەکەم (500) هەزار دینار ئەو بڕە کەمترین ڕێژەی مووچە بێت، کەمترین ڕێژە (500) هەزار دینار دیاری بکرێت، هەروەها فەترەیەکی زەمەنیش دیاری بکرێ لەبەر ئەوەی لەم بڕگەیەدا هیچ فەترەیەك دیاری نەکراوە، خوا دەزانیساڵێکی دیکەیە، دوو ساڵی دیکەیە، سبەینێ یە، یەعنی چ کاتێکە؟ پێویستە بەرپرسانی حکومەت وەڵامی ئەوەمان بدەنەوە ئایا ئەوە لە چ کاتێك دا دەبێت؟ دەستتان خۆش بێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك بهجت، فەرموو.

بەڕێز بهجت علی إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددەی (15) یەکەم خالا ئێکێ ڤە کردنا حیسابێت بانقی کارەکی زۆر باشە، ڕێکخستنا کاری بانقێ ژی، بەس داخازا ڕوونکردنەوەیەکیش وەزیرێ پەیوەندیدار بەڕێز وەزیری دارایی و ئابووری دکەم، بۆ مە شێوێ ئەژمار کردنا دانا کوژمێ پارە کو دێتە دان دەبی چ ڕەنگ بیتن؟ یەعنی ئەوە مەتلەبەکە لە دەڤ هەمی خەلکی، ئایا حەقی ئاڤێ پێ بدات؟ حەقی کارەبا پێ دات؟ ئەگەر ڕوونکردنەوەیەکی بەڕێز جەنابی وەزیری بداتە مە، مەمنون دەبین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، گولیزار خان، فەرموو.

بەڕێز گولیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددا (15) لە یەکەم فەقەرە (1) نەگەلە ڕوونە لە دەڤ من حەزم کرد د.ڤالای بۆمان ڕوونکردنەوەیەك کردبا، ئایا ئەڤ ماددەیە تەعارووز ناکات دگەل قانونا عقوباتا ماددا (459) چونکە مومکینە ڤە تەعتیلا ماددا ڤێ بکاتن، ڕوونکردنەوەیەك بۆمە حەزێت کرد تەوزیحێك کردبا د. ڤالا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك مەم، فەرمووو.

بەڕێز مەم أسكندر مەم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جێی كردنا ڤێ ماددا لەو پرۆژە كارێكی گەلە گرنگە ئێمە دەخاتە ژێر بەرپرسیاریەتا گەورەی یاسایی، پشتراستیەكی بۆ خەلكی پەیدابیتن كو پاشەكەوتە، مووچەیە كو لای حوكمەتە نافەوتێت، ئاخافتنێ مە لەلایەن هەڤاڵان هاتنە كرن، پشتگیریا پێشنیارا لیزا خانیشی دكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك سیپان، فەرمووو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (15) یەكەم دڤێت ئاماژە پێ بدەم ڤە كردنا حیسابا بانقی چ گەرەنتییەك نینە ئەگەر ئەو پارە پاشەكەوت كردیە فەرمانبەر لە ناو حیسابا بانقی نەهێتە جێگیر كرن ئەو پارەی پاشەكەوت كریە خانەنشینا لە ناڤا حیسابا بانقیێ نەیێتە جێگیر كرن، ڤە كردنا حیسابا بانقی گرنگیا خۆ نابیت و هیچ ئومێدێك بۆ فەرمانبەر و خانەنشینان هەرێما كوردستانی ناڤەگریتن ژ بۆ یەكی بشێن ئەڤ پاشكەفتی كو ژ لای حكومەتە ساڵانی دەربازبوو لێهاتیە دەرێ دێتە زبراندن، لەورا پێشنیار دەكەم ئەڤ خالە ڕەنگی بیت، دگەل دەركردنا ژمارەكی تایبەت یان ئەلكترۆنیا وەرگرتن یان حیسابا بانقیا كو بۆ فەرمانبەر و خانەنشین دا دێتە دیار كرن سەرجەم پارەی پاشەكەفت كری دێتە دەستنیشان كرن هەروەسا فەرمانبەر و خانەنشین ژ وی پارە كو هەی دەستنیشان كرن كو حەقی ویە دچیە سەر حیسابا وی بشێن پارەی رسوماتا دەولەتی بەشێوەیەكی گشتی پێ بدەن، هەروەسا ڕیژەیەك كو پارە بێتە دیاری كرن ئەویش دشێن لە ڕێنمایی ئەنجومەنی وەزیران بێتە دیار كرن، ڕێژەیەك كو پارەی بێتە چاشەكەفت كری، پشتی كو پارەی رسوماتا دەولەتی پێ بێنە دان هەی بێتە وەرگرتن، لە خاڵا (2) لە ماددا (15) ئەوێ چەندێ پێشنیار دەكەم كو ئەڤ پارێ چاكسازیا بە ناڤێ وێ پرۆژە دێتە گەڕاندن ژ بۆ حكومەتێ كەمترین خانەنشینیا مەدەنی ببیتە (500) هەزار دینار، ژ بۆ یەكی خانەنشینین هەرێما كوردستانی دڵنیا بن كو ژ ئەندام بێتە چاكسازیێ ئەو ژ لە ناڤا پرۆژەی چاكسازیدا خەلك دڵنیا بیت كو پرۆژەی چاكسازیێ بۆ بەرژەوەندیا ویە بەرژەوەندیا وان فەرمانبەر دەبیت كو بهێن زێدە كرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك دابان، فەرمووو.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی (15) ژمارە (1) پرسیارێك لە بەڕێزان ئەنجومەنی وەزیران دەكەم ڕێكخستنەوەی بواری بانكی لە هەرێم بە ئەلیكترۆنی كردنی خزمەتگوزاریەكان، لێرە هیچ سەقفێكی زەمەنی دیاری نەكراوە كە ئەوە بەشێكە لە هێڵە گشتییەكانی بەرنامەی كابینەی حكومەت لە ماوەی چەندێكی تردا ئەوە دەكرێ؟ مەبەست لە شایستە داراییە خەرج نەكراوەكان ئایا پاشەكەوتی مووچەیە یان نا؟ ئەگەر ئەوە بۆ پاشەكەوتی مووچەیە لێرە لەگەڵ ڕەئی ئەو برادەرانە دام كاك د.شێركۆ و ئەوان كە بتوانرێ (مەقاصە)ی پێ بكرێ، سەبارەت بە خاڵی دووەم داواكارم كە لێرەش دا كەم ئەندامان یان خاوەن پێداویستییە تایبەتەكان جێی بكرێتەوە، سوپاس بۆ بەڕێزان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ڕەقەمی ماددەكە بڵێ كاك ئومێد ئینجا، فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە پێی حوكمی ماددە (30) بڕگەی پێنجەم لیژنە تایبەتمەندەكانی پەرلەمان لەسەر ئەو پرۆژەیە شەش لیژنە كۆبوونەوەی كردووە ڕاپۆرتی لەبەر دەستمانە نزیكی سێ بەشی ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان لەو ڕاپۆرتە بەشداریان كردووە، كەمترین سەرنج لەسەر ماددەی (15) كە ئێستا ئێمە گفتوگۆی لەسەر دەكەین، ئەو گفتوگۆ وئەو سەرنج و تێبینیانەی هەبووە لە لیژنە تایبەتمەندەكان كە كرایە ئێستاش سێ بەشی ئەندامانی پەرلەمان ناوی خۆیان نووسیوە دیسان جارێكی تر گفتوگۆی دەكەین، ئەوەشمان لەبەر چاو بێ ئەو ماددەیە لە دوای گەیشتنی پرۆژەكە ئیزافە بووە بە ڕێككەوتنی لیژنەی تایبەتمەندی پەرلەمان لەگەڵ حكومەت ئەو ڕێككەوتنە كراوە ئەو ماددەیە بە ڕێككەوتن بەشدار بووە، ئەگەر پرۆژەكە لەگەڵ حكومەت دا بێ و كە لە ئەنجومەنی وەزیران بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، دوای پەسەند كردنەكەش جارێكی بە ڕێككەوتن ئەوە دانرایەوە بۆ بەرچاو ڕوونیتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ دروستە، بەشێكی زۆری ئەندامانی پەرلەمان واژوویان لەسەر ڕاپۆرتەكە هەیە خۆی زۆر باشترە لە لیژنە قسە بكرێ ڕەنگە ئینسان قسەكانی زیاتر لەگەڵ ڕفیقەكانی گفتوگۆ بكات، زیاتر شوێن بگرێ، بەڵام ئێمە هیچ ماددەیەكی پەیڕەویمان لەبەر دەست دا نیە، بڵێ ئەگەر ئیمزای لەسەر ڕاپۆرتێك كرد بۆیە نیە قسە بكات، بەڕاستی بریا ماددەیەكی وا لە ناو پەیڕەوەكەدا هەبوایە، كاك عثمان سێدەری، گرنگ ئەوەیە پێچەوانەی ئەوە نەووترێ كە ئینسان واژووی لەسەر كردووە، فەرموو.

بەڕێز عثمان كریم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە بڕگەی یەك یەكەم بەم شێوەیە كردنەوەی ڕەقەم حیسابییەكە لەسەر حیسابی حكومەت بێ، نەك لەسەر فەرمانبەران خۆیان، هەروەها فەرمانبەر بتوانێ لەو پارەی ئەو قەرزە كە بتوانێ پارەی ئاو و كارەبا

و هەروەها زەریبە قەرزە بچووکەکانی تریش بتوانێ بداتەوە، هەروەها بۆ بڕگەی دووەمیش ئەوەی بۆ خانەنشینی کە باس دەکرێ کەمترین بکرێ بە (400) هەزار دینار و هەروەها دەرچووانی زانکۆ و پەیمانگەکانیش بتوانن سوودمەند بن لە بەشێکی و پشتیوانی لە قسەکانی لیزا خان و هەروەها سەلما خانیش دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەشێکی زۆری ئەو قسانە دووبارەنن بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ ئەندام نابێ قسەی ئەندامی پێش خۆی دووبارە بکاتەوە، تەنها دەتوانێ بڵێ لەو بابەتانەدا پشتگیری دەکەم بۆ گەڕانەوەی وەخت، بۆ پابەندبوون بە پەیڕەوی ناوخۆش، هەموو ئەو بەڕێزانەی باسی ئەو (400) هەزارە دەکەن تەنها بەسە بڵێن لەو بابەتە پشتگیری دەکەین کە باسی مەقاصە دەکەن بڵێن لە بابەتی مەقاصە پشتگیری دەکەین، وەخت زیاتر دەگەڕێتەوە و بۆ جێبەجێ کردنی دروستی پەیڕەویش دا، کاک حکمت، فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من کو دەمویست باسی بکەن حەمی هاتە گۆتن، منیش پێ باشە هەم خەلکی قەرزی لە حوکمەتێ هەی هەم حوکمەت ڤ خەلکی هەی یەعنی ئالوگۆر تێدا بێتە کرن، پشتگیریا لیزا خان و کاک محسن دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز سلام عبدالله حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کران، پشتگیری لە بۆچوونەکانی کاک جلال محمد دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.محی الدین، فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بارەی مەقاصەکە من پشتگیری د.شێرکۆ دەکەم لە بارەی (400) هەزارەکەی کەمترین مووچەی خانەنشین، پشتگیری کاک عثمان سێدەری و د.شێرکۆ دەکەم، هەروەها لە بارەی خاوەن پێداویستییە تایبەتییەکانیش پشتگیری ئەوە دەکەم کە (250) هەزار دینار بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاک علی حەمە صالح، فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.

تەبعەن ئەم مادده ماددەیەکی گرنگە، من هەندێ سەرنج وتێبینی وڕێکخستنەوەم هەیە بۆ دەوڵەمەند کردنی ماددەکە، یەکەم کە دەڵێ (کۆی شایستە داراییەکانی فەرمانبەران لە ژمێرەیەك دا دیاری دەکرێت، کەواتە ئەوە قۆناغی یەکەم لە ژمێرەیەك دا پاشەکەوتی مووچە با بەو ناوەوە بڵێین لە ژمێرەیەك دا دیاری دەکرێت، قۆناغی دووەم وەزارەتی دارایی ڕێنمایی دەردەکات بۆ شێوازی مامەڵە کردن لەگەڵ ئەو پارانەی لەم ژمێرەدان، واتا ئەو پارانەی لەو پاشەکەوتەدان کە ئێمە داواکارین و پێویستە ئەوەی کە فەرمانبەران بتوانێت ئەم پاشەکەوتە بەکار بهێنێ بۆ دانەوەی قەرزەکەی، خاڵی سێیەم من پێشنیازی جێگیر کردنی دەکەم بەم فۆرمە پاش باش بوونی دۆخەکە و ڕێککەوتن لەگەڵ عیراق دا بە ڕێژە، واتا ئەو دوو پێشەکی یە، پاش باشبوونی دۆخەکە و بە ڕێککەوتن لەگەڵ عیراق دا بەشێوەی ڕێژەکی پاشەکەوتی فەرمانبەران بدرێتەوە، خاڵی دیکە یەکێ لە گرفتەکانی حکومەت بەردەوام موناقەشەمان کردووە ئەوە بووە یان موناقەشە کراوە، من لەو کۆبوونەوە نەبووم کە کراوە، پارە نیە بۆ ئەوەی پاشەکەوت بدرێتەوە یان خانەنشینی زیاد بکرێت، من دوو پێشنیازم هەیە کە دەتوانین پارەیەکی ئێجگار باش پەیدا بکەین بۆ ئەوەی ئەو خانەنشینیە بدرێتەوە، یەکەم/ ژمارەی ئەو کۆمپانیا و ئەو کەسانەی کە لە دەرەوەی وادەی یاساییان تەواو بووە و قەرزاری حکومەتن پێویستە لە ماوەی سێ مانگ دا بە پێداچوونەوە بە ڕەهنەکانیش کە کراوە، ئەم نەصە مەبەستمە جێگیر بکرێ چونکە هەندێ خەڵك بۆ نمونە (50) ملیۆن دۆلاری بە قەرز دابردووە زەوییەکی داناوە بایی دوو ملیۆن دۆلارە، وەو ڕەهنانە پێداچوونەوەی بۆ بکرێت، ئەم قەرزانە وەربگیرێتەوە لەگەڵ ئەوەی سەدان ملیار دینار خەڵکێك هەیە قەرزاری باجە یاخود بەشێوەیەکی نایاسایی لێی وەرگیراوە ئەم دووانە وەربگیرێتەوە بە وەرگرتنەوەی ئەوانە بە دڵنیاییەوە هەم دەتوانین مووچەی خانەنشینی باش بکەین و دۆخەکەش گۆڕانکاری پێ بکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك هاوڕێ، فەرموو.

بەڕێز هاوڕێ بناء محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (15) بڕگەی (2) لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕە پارەیەی کە بە فیعلی لە خەرجییەکان دەگەڕێتەوە لە دەرەنجامی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە، هەڵبەتە نامەوێ کامل بیخوێنمەوە، ئەو داهاتەی کە دەگەڕێتەوە هەندێکی لەبەر ئەو روحیەتەی کە لە ناو پەرلەمان و پەرلەمانتاران دروست بوو و کارکرا بۆ

ئەوەی کە خانەنشینی پلە باڵاکان کەم بکرێتەوە و هەندێکمان کە بڕیارمان داوە ئەسڵەن خانەنشین نەبین هەڵبەتە لە سۆنگەی هەست کردن بە بەرپرسیارێتی و گەڕانەوەی داهات بۆ ئەو خەزێنەیە، لەگەڵ ئەوە من پێشنیار دەکەم لەبەر ئەوەی جەخت نەکراوەتەوە، بڕگەیەك زیاد بکرێ بۆ جەخت کردنەوە، جەخت کردنەوەکە بەم شێوازە:

خاڵی یەکەم/ لەو داهاتەی دەگەڕێتەوە خانەنشینی فەرمانبەرانی پێ زیاد بکرێ، لە بڕی (400) هەزار دینار کەمتر نەبێت، ڕاستە ئەم پێشنیارە لەلایەن هەندێك لە خوشك و برایان کرا بەڵام من ئیزافەم کردووە بۆ ئەوەی کە بکرێتە بڕگەیەکی سەربەخۆ.

خاڵی دووەم/ گەڕاندنەوەی ئەو قەرزانەی کە فەرمانبەران لەلای حکومەت دا، دواتر خاڵی سێیەم/ ڕاستییەکە ئێمە پرۆژە یاسایەکمان لە ماوەکانی پێشوو هەبوو بۆ هەمیشەیی کردنی گرێبەستەکان، حکومەت وەڵامی ئەوە بوو کە بارگرانی دارایی هەیە بۆ حکومەت من پێشنیار دەکەم خاڵی سێیەم جێ بکرێتەوە بەو شێوازەی کە ئەو فەرمانبەرانەی گرێبەستن لە گەڕانەوەی ئەو داهاتەی کە دەگەڕێتەوە بۆ خەزێنەی حکومەت ئەو فەرمانبەرانە بکرێن بە هەمیشەیی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە زۆر سوپاس، د.إسماعیل، فەرموو.

بەڕێز إسماعیل علی طه:

بسم الله الرحمن الرحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەکیت هەی یا یەکێ یا یەکێ خالا یەکێ دا دیما هیکا خالێ ئەز پێشنیار دەکەم ئەڤە بکەویتە سەر بەتایبەت پاشەکەوتێ مووچەخۆران و عەلاواتێت فەرمانبەران و هەڵوەشاندنا بڕیارا (64) لە 2016/2/3 یا حوکمەتێ کو بویە سەبەبێ عەلاوات ڕاوەستاندیت و بوویە سەبەبی مووچەخۆریەشی، دوو/ ئەز پێشنیار دەکەم فەقەر دووێ ل خالا (2) ئەخیری دیماهی کێ ئەڤە بێتە ئیزافە کرن سەر کارکرن بنەمایێ بە ڕێکخستن کو (مقاصە) بە ڕێکخستن بۆ شایستێت دارایی یێت حکومەتێ پاشەکەوتا فەرمانبەران و ئەڤە دمینیت هەیڤانە ڕێژەیەك بکەویتە سەر ئەژمارا وانا بانقی یەعنی ئالیەتا زبراندنێ، سێ/ فەقەرە سێ وەکی ئەولەویەتێ دەدەینە مووچە خۆرێ خانەنشینی ئیزافەکی ببیتە مووچەی خانەنشینی ئو خودان پێتڤیێت تایبەت و پشتگیریا وان دکەم کەمتر قاعیدەی کەمتر (400) هەزار کەمتر نەبیت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، حسیبە خان، فەرموو.

بەڕێز حسيبە سعيد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری راپۆرتی هاوبەش ئەکەم بە زیاد کردنی سەرنجی خاتوو لیزا، سوپاس.

د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئیدریس.

بەڕێز ادريس اسماعيل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15) برگەی دووەم، پێشنیار ئەکەم ناوی ئاسایش و پێشمەرگە لێرە زیاد بکرێ و ئەولەویەت بۆ ئەوان بێت و پشتگیری قسەکانی کاك موحسین و لیزا خان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێ. د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز رۆژان ابراهيم علي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مووچەخۆران بەردەوام ئەو پرسیارە ئەکەن سەر پاشکەفتی و مافێ وانە، دلخۆشەکەر ڤێرە هاتە کرنێ، تێبینی من ل سەر وشا زامن کردنە، مە بەرامبەر وی وشە کوردی هەی گەرەنتی، جهێ خۆ بکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز رۆژان محمد كريم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە دڵنیایەك ئەدات بە مووچە خۆرانی هەرێمی کوردستان، پێشنیارێکم هەیە لە برگەی یەکەم خاڵی دووەم کاتێك دیاری بکرێ لە شەش مانگ تێپەر نەکات بۆ دروست کردنی ئەو ئەژمێرەیە لەلایەن وەزارەتی داراییەوە، بۆ برگەی دووەم پشتیوانی کاك دکتۆر شێرکۆ ئەکەم پشتیوانی سەلما خان ئەکەم بۆ کەمترین مووچە دیاری بکرێن سەبارەت بە زیاد کردنی برگەیەك پشتگیری لیزا خان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەلێن.

بەڕێز بەلێن اسماعيل حاجی ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەمانا ئەكەم ئەندامانی بەڕێز بەدیقتەوە گوێیان لەو تێبینیانەی لیزا خان و كاك عەلی باسیان كرد، بۆ زیاد كردنی بڕگەیەك بۆ هێنانەوەی قەرزەكانی حكومەت، كاتێ سەرووی (700) ملیۆن دۆلارە مەبلەغێكی زۆرە ئەتوانین لە دەیان پرۆژەی خەدەمی بەكاریبێنین، هەندێ خەڵك هەیە جگە لەوەی بازرگانە لە سەرووی چل ملیارەوە لایەتی، بەدەیان دەزگا ئیعلامی خستۆتە گەر بۆ مەسەلەی گەندەلی و بۆ ناشرین كردنی پەرلەمان و حكومەت لە كاتێكدا خۆی قەرزاری حكومەتن پارەیەكی زۆری لایەن، پێویستە ئەو پارانە موڵكی گشتییە بگەڕێتەوە بۆ حكومەت، پشتگیری لیزا خان و كاك عەلی ئەكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا ئەبو بەكر.

بەڕێز ابو بەكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ گێڕانەوەی كات پشتگیری ئەو بەڕێزانە ئەكەم، كاك عوسمان بۆ مەسەلەی مەقاسە و دكتۆر شێركۆ جەودەت و كاك موحسین لە دامەزراندنی دەرچووانی زانكۆ و پەیمانگاكان و كاك سیپان و دكتۆر اسماعیل و روپاك خان و تەنیا ئەو بڕگەیە زیاد بكرێ لە دوای شایستە داراییەكان، بە تایبەت پاشەكەوتی مووچە كە بەبریاری ژمارە (64) لە (3-2-2016) مووچەی فەرمانبەران پاشەكەوت كراوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئامانجی پرۆژە یاساكە و تەواوی ماددەكە كەمكردنەوە یان بەربەست دانانە لەبەردەم گەندەلی، هەرجۆرێك كراوە و كێ كردوویەتی گرنگ نییە، گرنگ ئەوەیە بەنیەتی چارەسەر بە هەموومان هەولی چارەسەری ئەو پرسە بكەین، هەولیش ئەدەین دەرفەت نەهێلینەوە بۆ كەسی تر پێش ئێمە ئەو شتانە چارەسەر بكات، هەر كەس پێش ئێمەكردی دەستی خۆش بێ، سێ بابەت هەیە تێبینیم هەیە لەسەری، یەكەمیان مەسەلەی خانەنشینی و پاشەكەوتی مووچەی فەرمانبەران، وازیح نیە چۆن ئەدرێتەوە، راستە نووسراوە زامین بكرێ، بەس چۆن بدرێتەوە؟ بە رێژەی مانگانە یان وادەیەك دیاری ئەكرێ، بۆ ئەوەی دلنیایی بە فەرمانبەران بدرێ، لەبارەی ئەوەی كاك عەلی باسی كرد بۆ ئەوەی داهات بەدەست بێ پالپشتی ئەكەم و لیزا خانیش، هەندێ دەوڵەمەندی قەرزار هەن پێویستە ئەو پارانە بدەنەوە لە حكومەت وەریان گرتووە و بە شێوەی نایاسایی لایانە و وادەیان بەسەر چووە و نزیكەی (800) ملیۆن دۆلاری تێپەراندووە، ئەبێ بگەڕێندرێتەوە بۆ حكومەت و بەكاری نەهێنن بۆ شتی تر، مەسەلەی كەمترین ریژەی مووچەیە پالپشتی هەموو ئەو هاورێیانە ئەكەم داوای بەرز كردنەوەی مووچەی خانەنشینی ئەكەن زۆر پێویستە، هیوادارم بە

جدی وەرگیری لە ئەنجومەنی وەزیران، دەستکراوە بن لەو بابەتە، ئەوکەسانەی مووچەیان کەمە بەو پەری توانا هەوڵدەن مووچەیان بەرز بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو هەموو هەوڵە و بەرنامە دارێژیە هی ئەوەیە ئاستی بژێوی خەڵك بەرز بێتەوە، جێی دڵخۆشیە ئێمە واگەیشتووینەتە ئیوە شەو کەنارێك ئەزانین بود جەی هەموو حکومەتێك وەکو شوێنێك وایە، ئەو بودجەیە دیاری کراوە، ئەبێ لە شوێنێ هەڵیبگری بۆ ئەوەی شوێنی تری پێ پڕبکەی، هیوادارم ئەو بڕینی نایاساییە ببێتە هۆکارێك بۆ ئەوەی بژێوی خانەنشینان کە ئەچنە تەمەنەوە زیاتر بێ، من لە ڕۆژ داوای ئەوەم کرد ببێ بە(500) ئێستا بۆتە شەو ئاستی بۆ چوونم ئەوەیە ببێتە (700) هەزار ئەشزانم ئەگەر ئەو قەرزانە وەرگیرێتەوە وەزارەتی دارایی هیوادارم ئەوە بکات، لە بڕگەی یەکەمیش باس لەوە ئەکات جێی دڵ خۆشیە هەموو یەکێ لەو وڵاتە هەژماری بانکی هەبێ، ئینجا مادام باس لە هەژماری ئەلیکترۆنی ئەکات سەرنجێکم هەیە هیوادارم بەڕێزان وەڵامم بدەنەوە، ئایا بانکەکان داوای عمولەیەك ناکەن بەرامبەریان، حەقی خۆیانەن بەڵام هەنێك هەن مووچەیان لە ژێر ملیۆنێکە، ئەگەر لە مانگانە (10)هەزاریشیان لێ بسەنن ئەبێ بە بارگرانی لەسەریان، ئەوە لە ئێستا نا، بەڵام بەساڵانی داهاتوو ئەبێتە بابەتێك، ئایا ئەکرێ بە ڕێنماییەك بەڕێز وەزیری دارایی دەربکات ئەو کەسانەی مووچەکانیان کە ئەچێتە سەر ئەو بانکە و لە ملیۆنێك کەمترە ببەخشرێن لەو عمولەی بانکیەن، پشتگیری بەڕێز کاك عەلی ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر هەورامان.

بەڕێز هەورامان حمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە ئەتوانم بلێم ڕۆحی ئەم یاسایەیە، بەبێ ئەو ماددەیە یاساکە نوقسان ئەبێ، خۆشحالین بەو ماددەیە، هیوایەکی زۆر باش ئەگرێتەوە بۆ هاووڵاتیان و بازار ئەجولێنێ و خەڵك لە رووی نەفسیەوە مورتاح ئەبێ، بەڵام بە بۆچوونی من ئەم ماددەی (15) ەیە هیچ زەمانەتی تێدا نیە، برگە و رستەکانی زۆر مەتاتیە، لە برگەی یەکەم ژمارە یەك ئەبێ دەق بکرێ لە سەر پاشەکەوتی مووچە، هەر چەند پاشەکەوتی مووچە هەمووجار ئەڵێم بە ناو پاشکەوتی مووچە، چونکە پێچەوانەی قانوون بوو، بەڵام بووە بە ئەمری واقیع و خەڵك بەوە ئەیناسێتەوە، ئەبێ باسی پاشەکەوتی مووچە بکرێ کە ئەو ژمارە حیسابیە

پاشەکەوتی مووچەی هەر فەرمانبەرێك بخرێتە سەر، بۆ ئەوەی دڵنیابێ لە رووی قانوونیەوە زەمانەتی قانوونی لە ناو هزری دروست ببێ، ئەوەی نووسراوە لەپێناو زامن کردن لە بەینی دوو قەوس پاراستن ئەوە هەلەیە، تەفسیری زامن کردن بە پاراستن نییە، ئەگەر ژمارە بانکیەکە بەس بۆ پاراستن بێ خەڵك ئەڵێ خۆم پارەی خۆم ئەپارێزم، ئەبێ بنووسرێ لە ئەستۆ گرتنی گێرانەوەی پاشەکەوتی مووچە، سەبارەت بە خاڵی دووەم لەلایەن وەزارەتی دارایی رێنمایی بۆ دەرچێ کەی؟ نازانین، هیچ زەمان نیە، پێویستە باسی رێنمایی نەکرێ لێرە، چونکە زەمانەتی وا نادات بە خەڵك، بۆیە ئەبێ بوترێ بە چوار قۆناغ ئەبێ خاوەنی ئەو پاشەکەوتی مووچەیە سوودی لێ ببینێ، دەق بکرێ لێرە، قۆناغی یەکەم ئەو قەرزانە یە لای هاوولاتیانە لە قەرزی کارەبا و ئاو و تەحویلی سەیارە و تەحویلی خانوو تا دوایی، قۆناغی دووەم و سێیەم و چوارەم لە ماوەی دوو ساڵ، واتە هەرجارێك لە ماوەی هەشت مانگ بتوانرێ لە(33) ی ئەو پارەی ئەمێنێ وەریبگرێتەوە بە کاش، سەبارەت بە برگەی دووەم پشتگیری ئەوانە ئەکەم باسی (400) کرد بۆ کەمترینی خانەنشینی.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شەمۆل فەرموو.

بەڕێز شەمۆل اشین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15) خالی یەك گرنگی خۆی ئەبێ بۆ مووچە خۆران، بە مەرجێ بتوانێ ئەو هەژمارە بانکیەی بۆی دروست ئەکرێ، ئەو قەرزانەی حکومەت لەسەریەتی پارەی ئاو و کارەبا و هی ترن، ئەگەر بەو شێوە نەبێ ئەو ماددەیە لابرێ باشترە، چونکە ئەو فەرمانبەرە نەتوانێ ئەو پارەی لەو هەژمارە بانکیەی هەیە نەتوانێ بۆنی بکات سوودی نابێ، سەبارەت بە خاڵی دووەمیش کەمترین مووچەی خانەنشینی دیاری بکرێ لە (500) هەزار کەمتر نەبێ، پشتیوانی لە قسەکانی رۆژان خان ئەکەم ماوەی شەش مانگ دیاری بکرێ بۆ دروست کردنی ئەو هەژمارە بانکیە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر زێدان.

بەڕێز زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری بەڕێزان لیزا خان و کاك محسین و کاك بەهجەت و کاك عەلی ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم، بری مووچەی خانەنشینی فەرمانبەران، دیارە جێگەی دەست خۆشییە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان بە زیاد کردنی ئەو ماددەی بۆ پرۆژە یاساکە لە سەر داواکاری پەرلەمانی کوردستان، جێی تەقدیرە، بەڵام ئەبێ روون بێ ئایا مووچەی خانەنشینان لە چەندەوە دەست پێ ئەکات، پێمان باشە لەدەقی ئەو پرۆژە یاسایە ئاماژەی پێ بکرێ، خاڵێکی تر، داوا لە بەرێز وەزیری دارایی ئەکەین روون کردنەوە بدات کە سێك خانەنشین ئەبێ لە کاتی وەزیفەدا یە دەرماڵەی هاوسەرگیری وەر ئەگرێن کە خانەنشین بوو دەرماڵەی هاوسەرگیری لێ ئەبردرێ، ئەو بەرێزە لە فەرمانگەکە خانەنشین بووە بەڵام لە ژیان مایە لە ماڵەوە ، بۆیە پێویست ناکات لەوێ دەرماڵەی هاوسەرگیری لێ ببرن، ئەوە پێویستی بە روون کردنەوە هەیە، خاڵی تر پشتگیری لە لیزاخانئەکەم بۆ گەڕانەوەی قەرزەکانی حکومەت لەلای خەڵك، ئەوەش دا هاتێکی دیکە یە ئەگەڕێتەوە، ئامانجی ئەو یاسایە گەراندنەوەی داهات بووە بۆ خەزێنەی حکومەت، مادام ئامانج گەراندنەوەی داهاتوو دادپەروەری بووە لە بری ئەو فەرمانبەرانەی بە نایاسایی دامەزراون یان بە نایاسایی خانەنشین بوون یان ئەوانەی دوو مووچە و سێ مووچە و چوار مووچەیان هەیە، بە پرسی بایۆمەتری موعالەجە ئەکرێ، ئەو شوێنانە فەراغ ئەمێنەوە، حەقە حکومەتی هەرێم دەرفەت برەخسێنی بۆ دەرچووانی زانکۆ و پەیمانگاکان لە شوێنی ئەوان دەرەجەی وەزیفەیان پێ بدات و دایمەزرێن، چونکە زۆربەی فەرمانگەکانی حکومەت نەقسیان هەیە و پێویستیان بە فەرمانبەرە، بۆ بابەتی کردنەوەی هەژماری بانکی زۆر گونجاوە، بەڵام بۆ زامین کردنی بابەتەکە پشتگیری لەرای بەرێز کاك سیپان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، بەڵام ئەمەوێ پشتگیری لە قسەکانی مامۆستا عبدالستار ئەکەم، سەبارەت بە کەمترین مووچەی خانەنشینی (400) هەزار بێ، کاك دکتۆر شێرکۆ، دکتۆر هەورامان، دەربارەی مەقاسەش پشتگیری هەموو ئەو خوشك و برایانە ئەکەم دەربارەی مەقاسە قسەیان کرد، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، پشتگیری کاك عبدالستار و کاك عەلی و لیزا خان ئەکەم، گرنگە ماددەیەك ئیزافە بکرێ بۆ برگەی سێیەم بەو شێوەیە بێت، سەرجەم ئەو کۆمپانیا و بەلێندەرانەی پارەی حکومەتییان لە ئەستۆیە بە میکانیزمێك ناچار بکرێن بگەڕێنەوە بۆ حکومەت لە ماوەیەك کەمتر نەبێ لە (90) رۆژ لە

دەر چوونی ئەم یا سایە، هە ندێ بازر گان و خاوەن کۆمپاذ یا بە ملیۆن دینار پارەی حکو مەتیان لا یە و بەردەوام خەریکی نا شرین کرد نی پەر لەمان و حکو مەتن، پێویستە بگەرێندرێتەوە و بخرێتە خز مەتی خاوەن پێداویستی تایبەت، دەرچووی دانەمزراو، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك لوقمان.

بەرێز لقمان حمد حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم کرد نەوەی هەژمێری بانکی کاری با شە، بەڵام هەموو هاووڵاتییەك لە هەرێمی کوردستان بەپێشکەش کردنی فۆتۆکۆپی نا سنامەی لە گەڵ (12) هەزار دینار ئەتوانێ هەژماری بانکی بکاتەوە بە بانکەکانی هەرێمی کوردستان، بە تەنیا کردنەوەی هەژماری بانکی کافی نییە بۆ فەرمانبەرانی کوردستان گرنگەن، بەڵام ئەبێ میکانیزمێك بگرێتە بەر، بۆ ئەوەی بتوانرێ ئەو پا شەکەوتەی لە موو چە کراوە بە چەند قۆناغێك بدرێتەوە، بۆ ئەو مەبەستە پشتیوانی لەو بۆچوونە ئەکەم بەریەکخستن هەبێ، حکو مەتی هەرێم قەرزی لای هاووڵاتییانە، ئەوانیش قەرزیان لای حکومەتە، ئەگەر حکو مەتی هەرێم توا نای دارا یی نییە، بەڵام ئەتوانرێ قەرزەکان بەریەك بخات، سەبارەت بە زیاد کردنی مووچەی خانەنشینان بێگومان لە ماددەی یەکەم تا گەیشتووینە ماددەی (15) قسە کراوە بە چ شێوازێك دا هات بۆ حکو مەتی هەرێم بێت، ئێستا کاتی ئەوەیە ئەو داهاتەی گەراوەتەوە لە توێژی هەرە پێویست و زەروور کە تو ێژی خانەنشینی مە نییە لەگەڵ خاوەن پێداویستی تایبەت شوێنی بکرێتەوە، سەرەڕای ئەوە پشتیوانی ئەوە ئەکەم حکو مەت قەرزی لای کۆمپانیا و بازرگانەکە کە منەتیان پێ نییە، پێویستە حکومەتی هەرێم سەقفی زە مەنی دا بنێ بۆ وەرگرتنەوەی ئەو قەرزانە، بۆ ئەو مەسستە پشتیوانی لیزا خان و کاك عو سمان و کاك عەلی و کاك دکتۆر محی الدین و کاك هاورێ و سەلما خان و کاك شەمۆل و کاك زانا ئەکەم، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جەلال.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە مەبەست لە شایستە دارا یی پا شەکەوتی موو چەیە، پشتگیری خاتوو سەلما ئە کەم کە هەر یەك لە سلفەی عەقار و زەواج و ئاو و کارەبا بگرێتەوە، سەبارەت بەوانەی ئەگەرێتەوە بۆ دامەزراندنی دەرچووانی زانکۆ پشتگیری کاك موحسین ئە کەم، برگە یەکیش جێگیر بکرێ، بۆ ئەوەی دا مەزراوانی فەرمانبەری گرێبەست پشتگیری هاورێ مەلا ستار ئەکەم بۆ گەراندنەوەی ئەو قەرزەی لەلای بەڵێندەرەکا نە، پشتگیری خاتو لیزا و کاك عەلی ئەکەم، بۆ ئەوەی بەرزترین مووچە دیاری بکرێ، پشتگیری کاك پێشەوا ئە کەم، بۆ

دیاری کردنی کات پشتگیری رۆژان خان ئەکەم، پشتگیری ئا شنا خان و برای خۆشەویستم کاك عبدالسلام ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پشتی هەڵبژاردنا پەرلەمانی کوردستان وتەشکیل کردنی کابینەی حکومەت ئومێدەك لای مووچە خۆران پەیدا بوو بۆ هندێ پاشەکەوتێ وان بزڤریتەوە، ژ هۆکارێت ئەو زروفێت ب سەر هەرێما کوردستانی هاتی، حکومەت نەشێت پارێت وان نەقد بدات، ژ بەر هەندێ ئەڤە ئینتیزار نینە مووچە خۆر چاڤەرێت دکەن، هەر کەسەك مووچە خۆر یان نە مووچەخۆر دشێت بچیتە بانکی حیسابەك بۆ خۆی ڤەکەت، گرنگ ئەوەیە ڤێ حیسابێ بشێت تەعامولی دگەل حوکمەتێ بکات، بەری چەند رۆژا مەجموعەك مووەزف هاتینە دەڤ من ، شقێت وان سەکەنی بریارەکا هاتی بێنە تاپۆ کرن، مووەزەف سەنەدێ بداتە حکومەت نزیکی سێ ملیۆنا پێتدڤێ، ئەگەر ئەڤ سەنەدە تکلیف ل سەر حکومەتێ ناکات، مووەزەف بشێت پارێ خۆ پێ بدات، ئەز پشتگیریا وان هەمی هەڤالێت دکەم، پشتگیریا لیزا خانیش دکەم بۆ زێدە کرنا برگەکێ، هەروسا بۆ دیاری کردنی وەخت پشتگیری رۆژان خان دکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە گوێرەی مادده (459) لە یاسای تاوانی عێراقی ڤەکرنا هەژمارەکی بانکی بێ رەسید تاوان حسێبە، ڤەکرنا ڤێ پرۆژە یاسایێ دیسان تاوانە، چونکی چ رەسید تێدا نینە، بۆیە ئەڤ پرۆژە یاسایە دژ نەبیت دگەل یاسایێ تاونێن عێراقی پێدڤیا برگەکە زێدەکەین ئاماژە ب هەندێ بکەین کو هەر کەس هەژماری بانکی هەبیتن بێ رەسید ئەو کەس نەشێتن ڤێ هەژماری بانکی بۆ مامەڵەی دارایی و بازرگانی بێتە بکار ئینان، یا دوێ ئەز پێشنیار ئەکەم ئەودەینێت سەر خەلکی لای حکومەتێ ڤێ هەژمارە حیساب بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ئەو پەرلەمانتارانە ئەکەم داوا یان کرد پا شەکەوتی موو چە بەنەسی سەریح لە بڕگەی یەکەم بهێندرێت، پ شتگیری ئەوانەش با سیان کرد پێویستە ئەو هەژمارە بانکییە پارەکەی بۆ دانی قەرزی حکومەت بێ، پشتگیری بۆچوونی کاک سیروان ئەکەم کەمترین مووچە (600) هەزار بێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولستان خان.

بەڕێز گولستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پێناو زامن کردن دوای ئەوە وشەی گەڕانەوە زیاد بکرێ، لە پێناو زامن کردن و گێرانەوەی گشت شایستە داراییەکان و شایستە خەرج نەکراوەکان و مووچە پاشەکەوت کراوەکان، لەخاڵی دووەم جۆری ئەو لەبری خستنەی دکتۆر شێرکۆ باسی کرد پشتیوانی ئەکەم، پشتیوانی کاک عەلی ئەکەم، سەبارەت بە کۆکردنەوەی ئەو قەرزانەی لای کۆمپانیا و بازرگانەکانە کە سوودی لێ وەرگیرێ بۆ سەندوقی داهاتی وەزارەتی دارایی، گرنگە ئەو پارەیە بخرێتە خزمەت کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە پاڵ ئەوەی موو چە خۆری خانەنشینی مووشەی مەدەنی، لەگەڵ دامەزراندنی ئەوانەی بە گرێبەست و خۆبەخش کار ئەکەن لە چەند ساڵی قەیران بە خۆ بەخشی کار ئەکەن، هاتوونەتە پەرلەمانی کوردستان، هیوادارین هاورێیان پشتیوانی بکەین، بتوانین لەو یاسایە جێی بکەینەوەن پشتگیری کاک هاورێ و سەلما خان و کاک بەلێن و لیزا خان و کاک لوقمان ئەکەم بۆ کۆکردنەوەی قەرزەکانی حکومەت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، پشتگیری کاک عەلی ئەکەم، بەتایبەت ئیلزام کردنی کۆمپانیاکان بۆ دانەوەی قەرز و ئەوانەش لێ خۆشبوونییان بۆ کراوە ئیلزام بکرێن بە دانەوەی قەرز، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاک بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

روون کردنەوەی قانوونی، کردنەوەی حیسابی بانکی نابێتە کردنەوە دیف حیساباتی هەر بانکەکی ئیلا رەسیدەك بێتە دانان، نەك جواب دانەوە، وەکو زانیاری، ئەوەی لە قانوونی عقوبات زۆر جیاوازە، ئەو

تاوانەکی جودایە، کەوایە پشتی ڤەکرنا حیساب دەفتەر حیساب ئەو شەخس هەلکرتیە یا و یە، سەگەکی نڤیسیە بۆ کەسێك رەسیدی ل بەنکی نەبیت ئەڤە تاوانە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەرێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، هێشتا وەزارەتی دارایی رێنمایی دەرنەکردووە، نازانین چۆن ئەبێ و چۆن ئەکرێتەوە و چۆن سەرف ئەکرێ، وەکو پێشنیار ئەگەر رێنمایی دەرکرا ئەکرێ سوود لەو هەژمارە وەرگیرێ، وەکو پرۆژەی سەکەنی خاسەتەن بۆ مامۆستا و موەزەفن ئەگەر بێت و بدرێتە دەست خەڵکی هەلئاو سانی دارایی رووئەدات، ئەوەش باش نییە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو هەلەز خان.

بەرێز هلز احمد محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم گەیشتینە ئەحکامێت خیتامین مادده (15) تا نوکە ڤێ پرۆژێت یا سایێ چ جێ نەهاتیە بۆ کرنێ کێمترین موو چێ خانەنشینێ، سەقفێ ڤەگەرا ندنا پا شەکەفتێ و بەحسێ پلە بەرز کردنیش نەهاتیە، پشتگیری دکتۆر محی الدین و دکتۆر شێرکۆ و مامۆستا هەلەدنی و بەدریە خان و کاك لوقمان و کاك بژار و کاك مەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك گۆران.

بەرێز گۆران عمر علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست خۆشی لەو بەرێزانە ئەکەم ئەو ماددەیان ئیزافە کرد، بۆ دروستکردنی ئەو هەژمارە بانکییە گرنگە، قسەکانم ئاشنا خان و گولستان خان کردیان، بۆیە پشتگیری لە بەرێزیان ئەکەم و پشتگیری کاك عەلیش دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی (15) بڕگەی یەکەم باس لە هەژماری بانکی ئەکات، ئەو یا سایە یا سای چاکسازییە، یەکێ لە خاڵە جەوهەریەکانی بۆ ئەوەیە مووچە خۆران ئەو مووچەی بە دانپێدانانی وەزیری دارایی و حکومەت کە (34) مووچەی پاشەکەوتی لایە و هەشت مووچەی تەواوی لایە، ئێستا هەژمارێکی کردۆتەوە هیچ زەمانەتی تێدا نییە بە ناوی زەمانەتیش کراوە، هەرچەندە باسی شایستە داراییە خەرج نەکراوەکان ئەکات بەدەقیقی باسی پاشەکەوتی مووچەی نەهێناوە کە بەبریاری ژمارە (64) ئەنجوومەنی وەزیران لە (3\2\2016) هاتووە ، ئێستاش ئەو یاسای چاکسازیە ئەکرێ ئەبێ زەمانەتێك بدات بە فەرمانبەران ئەو مووچەیان بۆ ئەگەڕێتەوە نەك برەکە دابنرێ و بلێ تۆ هەر ئەتوانی لە دوورەوە سەیری بکەی، کاك بژار وتی رەسیدێکە هیچ پارەی تێدا نییە، هیچ زەمانەت بۆ مووچە خۆران نییە، لە دووەم پشتگیری لە دکتۆر شێرکۆ و هەڵەز خان و مامۆستا هەڵەدنی و دکتۆر سگیری ئەکەم کە ئەبێ کەمترین مووچەی خانەنشینی (400) هەزار بێ کە ئێستا (220) هەزاریان هەیە، خانەنیشن هەیە مووچەی خوار (400) هەزارە، پشتگیری لە وتەکانیش ئەکەم لەسەر بابەتی مەقاسە، خاڵێکی تر ئیزافە بکرێ بۆ ئەو ئەولەویەتەی حکومەتی هەرێم ئەیدات لەو پارەی ئەگەڕێتەوە لە ئەنجامی چاکسازی بدرێ بەخاوەن پێداویستی تایبەت و کەم ئەندامان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی دکتۆر شێرکۆ و کاك عوسمان ئەکەم، بۆ خاڵی دووەم پشتگیری دکتۆر شێرکۆ و سەلما خان، بۆ خانەنیشنی کەمترین مووچە (400) هەزار بێ، کەمئەندام و چاودێری خێزانی بۆ زیاد بکرێ لەو داهاتانەی حکومەت لەو پرۆژەیە دەستی ئەکەوێ، پشتگیری لەکاك بەلێن و کاك جەلال و ئاشنا خان و کاك لوقمان و لیزا خان و گولستان خان ئەکەم، داوای زیاد کردنی ماددەیەکیان کرد بۆ وەرگرتنەوەی ئەو قەرزانەی لای کۆمپانیاکانن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواس فائق سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا ئیحسان.

بەڕێز احسان محمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پارەی خەرجیا بزڤریتەڤە ژ بیر نەکەین ئەڤە نزیکی (11) شەڤێیە، ژ بیر نەکەین کو ئەو کەسێت ولاتێ کوردستانی پاراستی ژ دەستێ داعشێ و داستانێ سحیلا و پردێ و هێزێت ناڤخۆ کو شەڤ و

رۆژ مه دپارێزن خانەنشینا وان کێمه، پشتگیریا کاك ادریس دكەم، پشتگیری کاك بەهجەت دكەم جەنابێ وەزیرێ دارایی روون کردنەوەك بداته مه ل سەر ژمارا بانکی کو خەلك دشێتن چ کار پێته ڤه.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پشوویەك وەرئەگرین، له (12) دەست پێ ئەکەینەوە.

پاش پشوو

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەست به دانیشتنەکەمان دەکەینەوه بەڕێز سەرۆکی لیژنەی دارایی روونکردنەوەێکی هەیە با بفەرموێ، فەرموون.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره دانانی ماددەی (15) دەرئەنجامی ئەو کۆبوونەوەی لیژنەی دارایی لەگەڵ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بوو که بەڕێز سەرۆکی حکومەت و جێگری سەرۆکی حکومەت و ئەم وەزیره بەڕێزانەی که لێرەن لەوێ ئاماده بوون، ئێمه دیاره کاتێك خۆمان ئامادەکرد بۆ کۆبوونەوەکە لەسەر چوار پێشنیار رێککەوتین کە بە کۆی دەنگی لیژنەی دارایی ئەم چوار پێشنیاره بۆ ئەنجومەنی وەزیران بکە، یەکێك لەوانە ئەوە بوو کە ئەو بڕە پارەیەی کە له جێبەجێکردنی ئەم یاسایەدا ئەگەڕێتەوه بۆ حکومەت خانەنشینی کەمترین پارەکانی خانەنشین ئەوەی کەمترینی هەیە لە رێگەی ئەم پارەیەوه چوار سەد هەزار دینار وه هەروەها مەسەلەی جێبەجێکردنی ئەم پرۆژانە، ناکرێت حکومەتی هەرێمی کوردستان قسەێکی لەسەر مەسەلەی پاشەکەوتی مووچە نەبێت، کە هەر ئەو پێشنیارەشمان ئێمه خۆمان کرد که ئەو ئەژمێره بکرێتەوه بۆ هەموو مووچە خۆران وه یەکێکی تر لەو پێشنیارانەی که سێ مانگ جارێك ئەنجومەنی وەزیران له جێبەجێ کردنی ئەم پرۆژەیە ئەم یاسایە سێ مانگ جارێك راپۆرت بداتە پەرلەمانی کوردستان وه خاڵی چوارەمیش وەکو ئەوەی هەموو بیرمانە که بەسەر مەسەلەی زیندانیانی سیاسی و میدحەکانی زیندانی سیاسی، ئێمه ئەوە بۆ دوای نیوەڕۆکەی ئەو بەڕێزانەی که لێرە ئامادەن له ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتنە ئێرە، لێرە خۆمان لەسەر سیقەی ئەم ماددەیە ریك کەوتوون لەسەریا، ئەوەی پێویست ئەکا لێرە باسی کەین له سیغەکە من ئەمەوێت یان بەڕێز وەزیری دارایی یان بەڕێز (د.ئامانج) روونکردنەوە بدا بە برادەرەکان، بۆ ئەوەی بەرچاو روونتر بێت، بۆ ئەوەی له پرسیارەکانا دەرکەوتن بەتایبەتی شایستەی

داراییە بەش نەکراوەکان، ئەوڕۆژە قسە لە سەر پا شەکەوتی موو چە کرا چەند موو بەریرێك هەبوو بۆ ئەوەی ناوی پا شەکەوتی موو چە نەهێنرێت، بەڵام لە ئەدەبیاتی وەزارە تی دارایی یا پا شەکەوتی موو چە ناوێکی تری هەیە، بڕیار وا بوو ئەمە لە سیاغەکەیا دابنرێت روونکردنەوەمان بدەنێ لەسەر ئەوە، خاڵێکی دیکە بەلای منەوە زۆر گرینگە ئەو مەوزوعەی پاشەکەوتی مووچە کە لێرە دا نراوە بۆ تە یا سایەك د یارە پاشەکەوتی مووچە لە هەرێمی کوردستان بە یاسا نەکراوە بە ڕێنمایی و تەعلیماتی حکومەت کراوە ئێستا لێرە بەم یاسایە حکومەت مولزەم دەبێت بەوەی کە ئەو خەرج نەکراوا نە ئە گەر مەبە ستەکە لێی دوای روونکردنەوەکە پاشەکەوتی مووچە بێت، قەرارێکی باشە کە ئیتر حکومەت مەلزەمە بەوەی کە ئەو پارا نە بداتەوە، مەسەلەی ئەوەی کە ئەکاتە خاڵی دووەمەکە بڵێن ئەوە گەڕانەوەی ئەو پارانە بۆ سەرخستنی ئەوە بەدڵنیاییەوە ئاگادار دەبین کە حکومەت چۆن ئەوە ئەگەڕێتەوە ئەو کاتە وەزارەت دارایی بەڕێز بەرچاویان روون دەبێت چەند پارە ئەگەڕێتەوە بۆ حکومەت ئەبێت ئەمە جێبەجێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان لە ئەنجومەنی وەزیران، تەوزیحێکمان دەدەنێ لەسەر ماددەی (15) ئەگەر قسەێکیان هەیە، فەرموون.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا بەوە دە ست پێدە کەم دوای ئەوە هە ندێك روونکرد نەوەتان هەر بۆ زانیاری بۆ باس دە کەم هەندێ شت، ئەم ماددەیە لە دەرەنجامی سێ کۆبوو نەوە درو ست بووە لە گەڵ لیژ نەی مالیەی پەر لەمانی کوردستان، جارێکیان ئێمە وەکو حکومەت لەگەڵیان دانیشتووین بێجگە لە سەرۆکی ئەنجو مەن، جارێکیان بە حزوری سەرۆکی ئەنجومەن و جێگری سەرۆکی ئەنجومەن، جاری سێیەم جارێکی دیکە ئێمە هاتینەوە پەرلەمان لێرە دانیشتین و قسەمان کردوو لەسەر ئەم سیغەیە ئیتیفاقمان کرد، کە ئەمە سیغەی نیهائی یە، بە نی سبەتی حکومە تەوە ئو ئێ مە ئەوەمان بردەوە بۆ ئەنجو مەنی وەز یران لە کۆبوو نەوەی رۆژی چوار شەممەی ئەنجو مەنی وەز یران بڕ یاری لە سەر دا، لە بەر ئەوەی ئێ مە وەك حکو مەت دوای بڕ یاری ئەنجومەنی وەزیران بەکۆی دەنگ ئێمە وە کو ئەم هەیئە تە مافی گۆڕین یان دە ستکاری یان ئیزا فە یان نوقسانی کردنمان نییە وە بڕیار ئەنجومەنە و وە قەراری پێدەرچووە، هەندێ شت هەیە ئێ مە لە بەر داوای پەر لەمان قبوو ڵمان کردووە، کرد نەوەی ئەو ئەژمێرە بە نمو نە مو بورری داواکردنە کەی پەر لەمانی کوردستان، ئێمە لامان مخالفی قانوون و مەنتقی نەبوو، لە بەر ئەوەی قبوڵمان کرد، بەڵام بۆ تەئکیدی زیاتر لەوەی کە حکومەت مولتەزیمە بەو شایستە داراییانەی کە خەرج نەکراوە کە وا باوە لەناو کوردەواریا دایان ناوە پاشەکەوتی مووچە بۆچی، چونکە ئێمە لە خەزێنە هەموو موزەفێك لە خەزێ نە چەند پارەی لەلای حکومە تە کە ئێ مە شایستە دارایی یەکان تە سجیل کراوە (2016)ەوە لەو رۆژەوە کە پا شەکەوتی موو چە دە ستی پێ کردووە ئە مە لە خەزێ تە تە سجیل کراوە، هەر مۆزەفێکیش هەموو مانگ ێك لە گەڵ

موو چەکەیا رەقەمی قەرزەکەی کە لەلای حکومەتیە وەری دەگریت دەتوانێ وەر بگرێ باشە، جارێکی دیکەش لە لیستی مووچەیا ئەمە هەر دووبارە ئەبێتەوە، جاری سێیەم لە بانقەکانیش نوسخەیەك هەیە ئەو قەرزە، یەعنی بەنیسبەتی حکومەت لە گەنجینە هەیە لە لیستی مووچە هەیە لە بانقیش هەیە، ئێمە ئەمەمان پێ زیاد بوو بەلاّم لەبەر ئەوەی وجە نەزەرەکە یا حکومەت نیەتێکی خۆدزینەوە و تە هەرووبی نییە لەم مەوزووعە، بەلامانەوە گرینگ بوو کە ئێمە رازی بین لەسەری، لەسەر مەوزوعی رێکخستنەوە بانکی هەرێم حکومەتی هەرێم و وەزارەتی مالیە دەستی پێکردووە، ئێستا رەنگە ئەو بانکانەی رەبت کرابێتن لە پانزە پێپەریببێت کە ئەمە بە بەردەوامی ئیشی لەسەر دەکەین، ئەو قەرارە بانقی ناوەندی هەرێمی ئێرەش بگرێتەوە، بانقی ناوەندی سلێمانیش بگرێتەوە، هەردوو لاش بەیەکەوە رەبت بکرێتەوە بۆ ئەوەی رەبتەکە هەموو کوردستان بگرێتەوە، ئێمە کەوتوینەتە خطواطی عملی لەسەر مەوزوعی کردنەوەی رەقەم حیسابەکە، رەقەم حیساب رەنگە ئێستا زۆربەمان رەقەم حیسابمان هەبێت، هیچ پارەشی تێدا نەبێت هیچ تاوانێکیشی لەسەر نییە، ئەو قسەیە پێم وایە دەقیق نییە کە تاوان تەحقیقی جەریمە دەکا، تەحقیقی جەریمە ناکات، لەو قسانەی جەنابتان کردتان باسی ئەوەتان کرد قەرزەکان وەرگیرێتەوە حکومەت دەستی پێکردووە ئیقدامی کردووە بۆ ئەوەی دەست بکات بە قەرزەکان ئێمە لە وەزارەتی مالیە نووسراومان کردووە بۆ ئەنجومەنی وەزیران ئەنجومەنی وەزیران موافەقەت و ئەمری کردووەە کە ئێمە هەستین تەعلیماتێکمان پێ دەرکردووە هەر وەکو خۆتان بە سێ مانگ دەستمان پێ کردووە لە ماوەی سێ مانگدا ئەگەر نەیان داوە ئیجرائاتی تری بەدواوە بێت، خوشك و برایان یەك مەوزوع هەیە من حەز دەکەم بیزانن حکومەتی هەرێم بۆ ئەوەی وەزعی دارایی هاولاّتیان بەشێوەیێکی گشتی بە تاقی تەنیا ئیعتیمادەی لەسەر ئەوە نییە حکومەتی هەرێم لە چوارچێوەی چاکسازی کردنا کۆکردنەوەی هەموو داهاتەکانی هەرێم و گەرانەوەی بۆ وەزارەتی مالیە یەکەم هەنگاوی جەریئی حکومەتی هەرێمە دەستی پێکردووە، بۆ ئەوەی جەنابتان بزانن مەسەلەن ئیعادەی نەزەر کراوە بە باجا نیزامی پێ دەرچووە دەست کراوە بە ئیش کردن لەگەڵ هەموو ئە ئیعفائاتانەی لەسەر زەریبە وەرگرتن هەیە، ئەو ئیعفاتانە نامێنێت لەگەڵیشیا تەریقەی تەعامولکردن لەگەڵ گەورە باجدەران و ئەوانە بە تەریقەیێکی پێشکەتووتر و یاسایی دەستی پێکردووە لە ئێستاشا دەستمان پێکردووە، بێجگە لەوانەی لەسەر مەوزوعی قەرز بێجگە لەو تەعلیماتە لەگەڵ کۆمپانیا گەورەکان کە حکومەت قەرزی لایانە لەگەڵ ئەوانەش دانیشتین ئەخیر کۆبوونەوە کە ئێمە لەگەڵ ئەو خەڵکانە کردوومانە دوێنێ بووە بۆ مەعلوماتتان، لەسەر دەروازە سنوورییەکان ئێمە هەیئەتێکمان ناردووە هەیئەتە کە هەموو دەروزەکان گەراوە نوقاتی ئەو تەجاوزانەی لەسەر دەروازەکان هەیە هەموویمان تەسجیل کردووە قەرارە ئەگەر ل کۆبوونەوەکانی پەراەمان نەجاتمان بێ دەستی پێبکەین لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەستست بکەین بە کۆبوونەوە وە ئیعادەی تەنزیم ئیجرائاتیشمان دەست پێکردووە لەسەری بەردەوامیش دەبین لەسەری، هەندێك شت لەسەر مەوزوعی تەقاعوودی یەکێك لەو رەفیقانە باسی کرد کە یەکێك تەقاعوود بوو زەوجیەی بۆ حیساب ناکرێت ئەوە بە نیسبەتی تەقاعودی مەدەنی قانوون هەیە

ئێمه ناتوانین دەستکاری قانوونەکە بکەین صەلاحیەتی ئێمه نییە، بەلاّم بۆ پێشمەرگە هەم منالێش و هەم خێزانیشی بۆ سەرف دەکرێ، لەسەر یەکێك لە موبەرراتەیکانی حکو مەت کە بە و جە نەزەری ئێ مە زۆر راستە لە مەوزوعی قەرزی مووچە و تەعامول کردن لە گەڵیا سەبەبێکی گرینگ ئو ئەسا سی ئەوە یە کە ئێمە مەبدەئییەن لەگەڵ عیراق لەسەر مەبدەئێك رێککەوتووین کە هەردوو لا هەیـئەتێك درو ست بـکەین هەیئەتێکی موشتەرەك موراجعات بەو قەرزا نە بـکات ئەم ئیـشە سەرکەوتوو بـێت، کە زۆر ئوم ـێدەوارین سەرکەوتوو بێت رەنگە موبەرری قانوونی ئەم ماددەیە هەر نەمێنێ، بەلاّم خۆ تان وەز عی عیراق دەزا نن ئەگینا ئێمە وەکو مەبدەء لەگەڵ عیراق لەسەر ئەمە رێك کەوتووین کە هەیـئەتێکی مو شتەرەك بۆ ئەوە دروست بکەین، باقی شتەکانی دیکە رەنگە باسکردنی کاك هین لە حا ڵەتی تە سجیل کرد نی ئەو ئەژمێرە بانقییە تەعلیماتەکان تەریقەی تەعامول کردنی لەگەڵیا تەحدید دە کا وا بزانم جەنابت بووی با ست کرد شەش مانگ دابنرێت بۆ جێبەجێکردنی ئەم قانوونە، پێم وایە دانانی شەش مانگ ئێمە لە وەزارەتی مالیە حکومەت ئەو شەش مانگە دبنێ هێشتا شەش مانگی دیـکە یان هە شت مانگی دیـکە ئەم قانوو نە بـچێتە نەفازەوە، ئێستا ئێمە لە ئێستاوە شەش مانگ تەحدید کەین نە شتێکی واقعی دەبـێت نە مەتقی دەبـێت، سوئالێك لای من کرا کاك (باپیر) کری خۆشی لێرە نییە ئێمە هەر بۆ مەعلوماتی جەنابتان لەگەڵ لیژ نەی مالیە بە شەفافی قسەمان کردووە، ئەگەر ئێمە مووچە بەس بکەیت بە سێ سەد هەزار هەموو مانگ ێك لە حدودی چواردە بۆ شازدە ملیارمان دەوێ، بۆ ئەوەی جەنابتان بزانن، بۆ ئەوەی بچێتە پێنج سەد ئە چێتە حدودە پەنجا ملیار دیـنار، لە بەر ئەوە حەز دە کەم لە مەو دوا کە دا هاتی ئەم قانوو نەتان تەقسیم کرد تۆزێك دەست سووك کەن، چۆنیەتی تەعامول کردن لە گەڵ ئەژمێرە بانقییە کە ئەو رێنمای یە تەحد ید دە کا، خۆ شتان ئەزانن هەموو رێنمای یەك یا هەموو قانوونـ ێك ئەبێ لە دا یك بووی زەمیـ نە ماددی و مەعنەوییەکەی ئەو دەقە ئە سەقفە بێت کە تـیا دەرە چێ، یەعنی بۆ نمو نە نەفازی ئەم قانوون ئە گەر هەشت مانگ ئیتر دەرچوو هیچ مەعقوول نییە ئێمە تەعلیماتە لە ئیستاوە دەرکەین بۆ چەند مانگی تر، تا کاتەکەی نێ تەعلیماتەکە هەر ئێستا چۆنێك بـێت قـسەی بـکەی دەبێـتە بابی ئـیدیعا و شیعارات تێـپەر نا کات، پێم وا یە ئەو سوئالانەی هە ندێك کەس هە یە با سی مقا صەی کردووە وە کو شتەکانی دیـکە لە تەعلیماتەکانا، پێم وایە لەو کاتەیا ئەگەر پێویـست بە قا صە و غەیری قا صە هەر چی شتێك بـکرێ ئەو تەعلیما تە لە کاتی خۆ یا دەردە چێت، پێم وا یە شتێکە ئەوتۆ نەمابێت من با سی بـکەم من دوو بارەی ئەکەمەوە ئەمە لەدایك بووی ئەم پرۆژەیە ئەم ماددەیە لە دا یك بووی ئیتیـفاقی ئێمە یە، ئیتیفاقـ ێك کە سەرۆکی ئەنجە مەنی وەز یران، جێـگری سەرۆکی ئەنجو مەنی وەز یران، ئەم لیژ نەی ئێ مە ئێ ستا کە لە خزمەتدانادایە دروست بووە، سێ کۆبوونەوەی زۆر دوور و درێژیشی لەسەر کراوە، پێشم وایە لە زمنی ئەو زەماناتانەی کە باس ئەکرا کە حکومەت بۆ رێژەی خانەنشینییەکان چ رەقەمێکە، پێم وایە خۆتان لە دەمی کاك (مسرور) قسەکانتان بیستووە کە من لێرە نامەوێت بۆتان دووبارە بکەمەوە، لیژنەی مالی هەموو گوێی لێبووە ئەوانەی کە گرینگە من پێتان بڵێم ئەڵین ئەو شایستە مالیانە بە عەددەدی مانگەکانی کە لێی بڕاوە

له ئەستۆی حکومەتە بێجگە لەم ئەژمارە بانقییەی لە سێ وەسیقەی تری ئەم حوکمە تەیا تە سجیل کراوە لە دەمی رەئیسی حکومەت و نائیبی رەئیسی حکومەت و وەزیری دارایش هەمووتان بیستووتانە کە ئەوا نە قەرزە و لە ملی حکومەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتەی نیزا می بێت. روونکرد نەوە بێت، نابێت نوقتەی نیزا می وەر ناگرم، ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (16):

یەکەم:

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (ئاوات)، فەرموو.

بەڕێز ئاوات شێخ جەناب/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زەحمەت نەبێت دکتۆرە، بەپێی ماددەکەش ئەوە تێبینی کاك (د.ئومید) بوو ئە مە ئیلتیزا مە لە ئە ستۆی حکومەتی هەرێمە وە بەپێی لۆچوونی ئێمە قەرزە لەلای حکومەتی مەرکەزی بۆ ئاگاداریتان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (هێڤیدار)، فەرموون.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی حکو مەتیش بە لیژ نەی دارا یی وتـبوو هەر کاتـێك پارە کە هەبوو نەما ندا با خەڵك و پەرلەمان لێمان قبول نەکا.

ماددەی (16):

یەکەم: جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئا سەواری دارا یی و دادوەری لێناکەوێـتەوە بۆ حالە تەکانی پێش کەوتنە بواری جێبەجێکردنی یاساکە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەوا نەی حوک مەکانی ئەم یا سایە دەیانگرێـتەوە مافی ئەوەیان هە یە بەپێی حوک مەکانی یا سای بەرکار تانەی یاسایی بدەن.

بەڕێز ریواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکە بەڕێزی پەرەامن ئەیەوێت لەبارەی ئەو ماددە یەوە گفتو گۆ بکات با دەست بەرز کا تەوە، (لەنجە) خان، کاك (شێخ ظاهر)، کاك (جەلال)، کاك (جلال)، فەرموون.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە تەنها تێبینییە کەی من لە سەر خاڵی دووە می ماددەی (16) یە ئەوا نەی حوکمەکانی ئەم یا سایە دەیانگرێتەوەی مافی حوکمەکانی یاسای بەرکار تانەی یاسایی بدرێن ئەو مەحکە مە د یاری بکرێ کە تا نە یا ساییەکە دەدرێ وا تە ئە گەر مەحکە مەی ئ یدارییان ناوی ببرێ وە ئە گەر مەحکو مەیەکی ترە روون بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (جلال) ئەی ئیوە لە لیژنەی یاسایی ئەوەتان بۆ نەکرد؟

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ ئەوەش بۆت روونکەمەوە، یەکەم، من تێبینیم نووسیوە لەسەر ئەوە کە واژووم کردووە، دواتر ئەوە کاك (هێڤیدار) لە لیژنەیە ئێمە ئەو کاتە لە لیژنە ئەو قسلانەی کە کردمان گوتی ئەوە وەکو خۆی بە من وتراوە دەستکاری ناکرێ، لەبەر ئەوە بووە دەنا ئەگەر نا مەحکەمەی ئیدار تیا بکرێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (لەنجە) خان، فەرموون.

بەڕێز لنجە ابراهیم عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (16) لە بڕگەی دووەم، دوو سەرنجی گچکەم هەیە، یەکەکیان دیاری کردنی سەقفی زە مەنی بۆ ماوەی تانە لێدانی لە داوای دەرچوونی بڕیار، دووەمیان ئایا بۆ چەند جار مافی تا نە لێدانی هە یە د یاری بکرێ، رەنگە لە یا سا بەرکارەکان ئەوا نە هەبێ، بەڵام پێشنیارەکەی ئێمە بۆ ئەوە یە ئەم دوو خا ڵە بۆ هەموو ئەو دام و دەز گا و وەزارەتا نە بۆ ئەو کە سانەی حوکمەکانی ئەو یا سایانە دەیانگرێ تەوە یەك بخرێ تەوە، وا تە سەقفی زە مەنی لەدوای بڕیارە کە ئای یا دوو مانگە شەش مانگە چەندە د یاری بکرێ، دووەمیشیا لەبەر ئەوەی ئێمە پێشتر شارەزایم لە وەزارە تی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوان هە یە لە لیژنەی سکالا دوو جار دەیان توانی سکالاَ بکەن باشی سکالاَی دووەم قەتعی دەبوو بڕیارە کە حەقی سکالاَی تریان نەبوو، لێرە ش ئەگەر ئایا پاشی تانەی یەکەم یان دووەم دیاری بکرێ بڕیارەکە قەتعی دە بی یان نا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لێرە مەبەست لەوە کە تانە لە یاساکە نییە ئەوەی لەم بڕگە یە هاتوو تانە یە لەو قەراراتانەی بەرمەبنای ئەم یاسایە دەچن، هەموو کەسێك بۆی هە یە بەگوێرەی ئەو قانوو نەی کە لەم ولاّ تە بۆ ئەم بوارە ئیشی پێدەکرێ، قانوونی ئەنجومەنی شورایە لە هەرێمی کوردستان شێوازەکانی تەعندان لە قەراراتی ئیداری بە وازحی هەیە، مودە تەحدید کراوە، حەقی تەزەلوم هەیە، لەبەر ئەوە دووبارە کردنەوەی ئەمانە دەلالاتی باشی نابێت لە رووی تەشریعییەوە بووە موشەریع لە هەرێمی کوردستان، هەموو ئەوانە بە وازحە لەناو قانوونا هەن، مودەی تەعن مودەی تەزەلوم چەند جار بۆت هەیە بە واز حی هە یە، تۆز ێك ناوازحی رەنگە لەوەدا بێت ئیشارەت نەدراوە بە قانوونی ئەنجومەن شورا یان وا لێکدەدرێ تەوە کە تەعبیرە کە وا یە کە تەعن لە یاساکیە تەعن لە قانوونەکە نادرێت، تەعن دەدرێ لەو قەراراتانەی بەر مەبنای ئەو قانوو نە دەردەچن، کاك (شێخ ظاهر)، فەرموون.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە پێشنیاز دەکەم یا سا و ئا سەواری دارا یی دادوەری دادوەرییە کە بکرێ تە سزایی، خاڵی دووەمیش بەپێی کام یاسا ئەگەر یەکەك ئەوانەی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێ تەوە مافی ئەوەیان هە یە بەپێی حوکمەکانی یا سای بەرکار تاه نەی یا سای بدەن، کام یا سا وەلە بەر دەم کاك مەحکە مە مەحکەمەی قەزائیا یان هەر مەحکەمەیێکی تر، پێشنیاز دەکەم هەم یاسا هەم مەحکەمەی موختەص دیاری بکر ێت، بۆ ئەوەی روون بێت بۆ ئەو کە سەی کە تەزەلومی لێکراوە لە بەر چ یا سایێك و لە بەر دەم کام مەحکەمە تانە بدات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێگومان لەبەر دەمی قەزای ئیدارییا هاولاّتی کە قەراراتی حکومەتی بۆ دەردەچێت بە دڵی نییە تەزەلووم دە کا، ئە گەر نەتیجە کەی بەدڵ نەبوو دە چێتە بەر دە می قەزای ئ یداری، کاك (بژار) قسەتان هە یە؟ لیژنەکان قسەتان نییە؟ بەڕێزان لە ئەنجومەنی وەزیران قسەتان هەیە؟ بەڕێزان (د.ئا مانج) وەلاّم بدا تەوە ئەگەر لەگەڵن دەست هەڵبرن، سوپاس، فەرموو کاك دکتۆر.

بەڕێز د. ئامانج عبدالرحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئەو خاڵە زۆر گرینگە بۆ ئەوەی هیچ کە سێك زو لی لێ نەکرێ ئە گەر لە نەتیجەی جێ بەجێکردنی ئەم قانوونە، نەك قانوونەکە خۆی وە ئەو هەموو قانوونی کە ئیشارەتی پێدراوە ،ئە مە هەمووی لە بەر دەم قەزای ئیداری نییە، بۆ نمونە ئەگەر باسی خانەنشینی بکەین کە باسمان کردووە لە قانوونی تەقاعودی موەحەد کە کاری پێدەکرێ لە هەرێمی کوردستان ماددەی (20) ئەڵێ چی، ئەڵێ لیژ نەیێك پ ێك ئەهێنرێ ناوی لێ ئەنرێ لیژ نەی وردبی نی کێ شەی خانەن شینبوان بە سەرۆکایەتی دادوەر ێك لە پۆلی دووەم کە

ئەنجومەنی دادوەری ئینتیدابی دەکا و وە ئەندامیەتی دوو فەرمانبەری یاسایی کە یەکێکیان لە وەزارەتی داراییە ئەوی تریان لە وەزارەتی پێشمەرگەیە تە حدید کراوە، لێرە وە قەرارەکانی ئەمانیش دیسانەوە قابیلی ئەوەیە کە مەحکەمەی تەمیز جارێکی دیکە تەعن بێتەوە، ئەمە بە نسبەت خانەنشینان، بە نسبەت (لەنجە) خان باسی کرد ئەوەی کە موتەعەلیقە بە ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان لەناو قانونی ژمارە (9)ی ساڵی (2007) تەریقەی تەعن دەستنیشان کراوە، ئەوەی کە موتەعەلیقە بە پلەی مۆزەف ئێستا لە وەزیفەن کە پلەکانیان دەستکاری ئەکرێ ئەوە منازەعاتی قانوونی خدمەی مەدەنییە ئەجیهەی موختەص وەکو بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئاماژەی پێدا قەزای ئیدارییە پێویست بەوە ناکا ئێمە بێین ئەو نصوصانە هەمووی بخەینەوە ناو ئەم قانوونە، چونکە هەر بابەتێك لەو بابەتانە بە قانوونێکی تایبەت ڕێکخراوە، بۆیە ئەگەر نەصەکە سەیر بکەی ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە مافی ئەوەیان هەیە بەپێی حوکمە یاسای بەرکار، یەعنی هەر حاڵەتێك دەگەڕێتەوە بۆ ئەو یاسایەی کە تایبەتمەندە ئەتوانن چی بکەن تانەی یاسایی بدەن، کە ئێمە باسی موو چی ئەکەین باسی خانەنشینی ئەکەین باسی دەرماڵە ئەکەین باسی ئیمتیازاتەکان ئەکەین تەحدیدمان کردووە لە تایتڵەکە بۆ هەر یەکێك لە مانە قانوونە موختەصەکەی خۆی جیهەی تەعنی دەستنیشان کردووە، هەر حەزم کرد ئەو تەوزیحە بدەم خەڵکیش بزانێ بۆ ئەوەی زوڵمی لێ نەکرێ سبەینێ، جیهەتێك هەیە لەسەروو ئەو لیژنەیەی بەپێی پەیرەوەکە دروست دەکرێ کە بچێ تەعنی لێبکا و تانە بدا لە قەراری ئەو لیژنەیەی کە ئەم یاسایە جێبەجێ بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، یەعنی کاك دکتۆر لەبەر ئەوەی هیچ قەراراتێك مەحصون نییە ئیلا ئەگەر تروقی تەعنی خاص هەبوو ئەگەر لە قانوونەکەی خۆی تەریقەی تەعن هەبوو دەشێ بۆ ئەوێ، ئەگەر نەبوو دێتە مەحکەمەی ئیدری وازحە؟

بەڕێز د. ئامانج عبدالرحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت دەزانی هیچ قەرارێکی ئیداری لە مەحکەمەی ئیداری تەعنی لێناکرێت، ئەگەر تەروقی تەعنی خاصی هەبێت لە قانوونی تایبەتی خۆی دەستنیشان کرابوو ئەوانە بوو بە قەواعیدی عامە ڕێکخراوە، پێم وانیە شوێنی ئەم قانوونە بێت کە بیخەینەوە ناو ئەم قانوونە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێگومان دەستتان خۆش بێت، ماددەی (17)، فەرموون.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (17):

نمتابێت هیچ كه سێك خانەنشین بكرێت یان هەر ئیمتیازاتێكی دیكەی دارایی له ژێر هیچ پاساو ناونیشانێك دا پێ بدرێت ئەگەر پێشتر به شایسته بوونی یاسایی دا تۆمارەكانی دا تا بەیسی سیستەمی بایۆمەتری پەیرەوكراو لەلایەن حكومەتی هەرێمی كوردستان تۆمار نەكرا بێ وە بەرایی نەبێت و مووچەی خانەنشینی بۆ میراتگری یاسایی (المستحق) خەرج ناكرێ تا وەكو تۆمار نەكرێت دا تا بەیسی سیستەمی بایۆمەتری.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت لەبارەی ئەو ماددەیەوە قسە بكات، كاك (سۆران)، كاك (مم)، كاك (سیروان)، كاك (بەلێن)، مامۆستا (عبدالستار)، (سلمی) خان، كاك (كاوە)، كاك (سوران)، فەرموون.

بەڕێز سوران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەتی ئەم ماددە یە من داوا ئەكەم وەزیرە بەڕێزەكان روونكردنەوە یەكمان بدەنێ له وەزارەتی شەهیدان، چواردە هەزار له میراتگری شەهید و ئەنفال و ئەوە له بایۆمەتری تۆمار نەكراوە، تا ئێستا بەڕێز وەزیری شەهیدان پێی وتین كه ئەمە روو یداوە وە داوی ئەوەی بایۆمەتری تەواو بووە نەهاتوون بایۆمەتری بكات، ئێستا مووچەكەش وەرئەگرن چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەوە ئەكرێ كه چواردە هەزار له شەهیدان له میراتگری شەهیدان داخلی داتا بەیسیش نەبووە، ئایا ئەمە جێبەجێ ببێ یەكسەر ئەیبڕێ؟ یان چۆن ئەمە حەل ئەكەین؟ وتمان بۆ ئەمە روو یداوە بەڕێز وەزیری شەهیدان وتی دارە مووچەی تریان هەیە فەرمانبەرن یا ترساون لەوەی بێن ببڕدرێ وەلحاڵ نەكراوە، ئێستا چواردە هەزار وارسی شەهید هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

(سلمە) خان، فەرموون.

بەڕێز سلمە فاتح توفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مووچە خۆرانی هەرێمی كوردستان، مووچەخۆری حكومەتی هەرێمی كوردستانن وە مووچە له حكومەت وەردەگرن نەك له حكومەتی ناوەند و عیراق، لەبەر ئەوە پێویست دەكات شایستە داراییەكانیان لەلایەن حكومەتەوە پارێزراو بێ، هەروەها پێدا نەوەی پاشەكەوتەكەش ئەركێكه له سەر حكومەتی هەرێمی كوردستان نەك حكومەتی عیراقی لەبەر ئەوە، ئەوە لەو ماددەیە نییە داوای لێبوردن دەكەم له هیچ فەقەرێكی ترا نەبوو قسەی لەسەر بكەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

کاك (مم)، فەرموون.

بەڕێز مم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یە كەمجار داوای روونكرد نەوە لە بەڕێز وەز یری هەرێم ب كارو باری پەر لەمان ئە كەم ئەو روونكردنەوەمان بداتێ دەربارەی ئەوەی كە هاتووە نابێ هیچ كەسێك خانەنشین بكرێ یان ئیمتیازاتێكی دیكەی دارایی هەبێت ئایا ئەو ئیمتیازاتە داراییەی كە لە ماددەی (11)ی ئێمە بۆ ئەو كەسانەی سەرف ئەكرێ ئەوەش ئەگرێتەوە یان نا؟ بۆ میراتگرەكانی كە ناتبێت ئەوە یەك ئەوەی لە ماددەی (11) هاتووە، دووەمیان دارشتنەوەی ئەم ماددە، من پێشنیاز ئەكەم بۆ ئە ندامانی بەڕێزی لیژ نەی یا سایی بەم شێوەیە بێت نابێ هیچ كەسێك خانەنشین بكرێت یان ئیمتیازاتێكی دیكەی دارایی لەژێر هیچ پا ساو و ناونیشانێك پێ بدرێ، ئە گەر پێ شتر بە شای ستە بوونی یا سایی لە تۆمارە كانی دا تا بەی سی سی ستەمی بایۆ مەتری پەیرەوكراو لەلا یەن حكو مەتی هەرێمی كورد ستان تۆ مار نەكرابێت و بەرایی نەبێت، دە بێ كە سی خانەنشینكراو ناوی لە داتابەیسی سیستمی بایۆ مەتری تۆ مار كرابێت و خانەنشینیەكە شی بۆ میراتگرە یاساییەكەشی خەرج دەكرێ واتە لە پێشا ناوەكە تۆمار كراو ئینجا باسی خانەنشین كراو نەك خانەنشین دەكرێ ئینجا ناوی تۆمار كرابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، مامۆستا (عبدالستار)، فەرموون.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشنیاری ئەوە دەكەم سەبارەت بە خانەنشینی پلە باڵاكان، بۆ ئەوەی كە دەرفەت بدەین بە خەڵكێكی دیكەمان پسپۆر لە بوارە جیاجیاكان ئەوانەی كە پلە باڵان خانەنشین دە بن، تەبعەن لە ماددەی (3) لە بڕگەی چوارەم باس كراوە كە یا خانەنشینیەكەیان یان ئەو وەزیفەی كە بۆی دەگەرێتەوە هەڵیبژێرێ، بەڵام باسی ئەوە نەكراوە كە ئەگەر ئەم كەسە خانەنشین بوو وە كەرتی گشتی ویستی گرێبەستی لەگەڵ بكا، ئایا ئەمە چۆن تەعامولی لەگەڵ دەكرێ؟ سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك (عبدالستار) ئەمە پەیوەندی بەو ماددەیەوە چییە؟ من ئەمەوێت ئیزافەی ماددەیەك بكەم، یان شتێك لێرە هیچ رەبتێكی نییە، با مناقەشەی ئەو ماددە تەواو بێت، دوای ئەوە ئەتوانی قبوڵكردنەكەش بەدەست من نییە، مامۆستا نابێ.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

باشە با خەڵك نەڵێن پابەند نەبوو، با خەڵكیتریش پابەند بێت باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (بەڵێن) فەرموون.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە لە لیژنەی دارایی بۆ موناقەشەی ئەوە کرا ئەو تێبینیەی کە کاك (سۆران) باسی کرد، وەزیری شەهیدان ئیعلانی کرد لەبەردەم چواردە هەزار لە خانەوادەی کەسوکاری شەهیدان، هێشتا تۆمار نەکراون لە تەسجیلی بایۆمەترییەوە، کە ئەڵێ مووچەی خانەنشینی بۆ میراتگری یاسای خەرج ناکرێ، تاوەکو تۆمار نەکرێ لە داتا بەیسی سیستمی بایۆمەتری، پرسەکە لەوەیە ئەو قانوونە بچێتە بواری جێبەجێکردنەوە هێشتا ئەوانە تۆمار نەکرابن، یان تاوەکو تۆمار دەکرێن مووددەیەکی زەمەنی پێ بچێ بۆ چوار مانگە، بۆ پێنج مانگە، ترسمان لەوەیە ئەو خانەوادەی کەسوکاری شەهیدان ببڕدرێت، داوا ئەکەم لێرە سیغەك دابڕێژینەوە کە ئیستیحقاقی ئەو چواردە کەسە لە کەسوکاری شەهیدان پارێزراوبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (کاوە)، فەرموون..

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە باس لە سیستەمی بایۆمەتری و تۆمار کردنی لە تۆمارەکانی داتا بەیسی سیستەمی بایۆمەتری دەکا، بەڵام تا ئێستاش گرفتێك هەیە بەشێك لە فەرمانبەران کە ناوی خۆشیان لە سیستەمی بایۆمەتری تۆمار کردووە مووچە وەردەگرن لە هەرێمی کوردستان، لە هەمان کاتیش لەسەر حکومەتی مەرکەزی لە بەغدا مووچە وەردەگرن، واتە تا ئێستا دوو مووچەیان هەیە، ئایا چی کراوە بۆ ئەوەی ئەم سیستەمە یەك بخرێ؟ یاخود ئەو خەڵکانەی کەوا مووچە لە بەغدا وەردەگرن وە لە هەرێمیش وەردەگرن ئاشکرا بکرێت و نەهێڵدرێت و بنبڕبکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (سیروان)، فەرموون.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن کاك (سۆران) کرا، پرسیارەکە منیش دووپاتی ئەکەمەوە هەر بە هەمان شێوە ماددەی (17) ئەگەر خروقاتە کرا چی، یەعنی چی ڕێکارێك هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان لە ئەنجومەنی وەزیران، فەرموون.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرسیارەی کە ئاراستە کرا ئایا ماددەی (17)ش ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە لە ماددەی (11)دا هاتوون، بەڵێ ئەو کەسانەش دەگرێتەوە، لەبەر ئەوەی مووچەی خانەنشینی وەردەگرن، ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە لە مادده (11)دا هاتووە، ئەوەش کە پەیوەندی بە پرسیارەکەی بەڕێز کاك (سۆران) هەیە ئەوەیە کە سیستەمی بایۆمەتری قفل نەکراوە، یەکەم وە دووەم سیستەمی بایۆمەتری تێر می دووەمی هەیە وە بەردەوامە وە جگە لەو چواردە هەزار کەسەی کە خۆی تۆمار نەکردووە، مووچە خۆرێکی خەڵکێکی دیکەش هەیە کە مووچە خۆرە خۆی تۆمار نەکردووە، بۆیە ئەو بابە نە قفل نەکراوە و بەردەوام دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (18) فەرموون.

بەڕێز ریڤینگ محمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (18):

یەکەم: مەحکەمەکانی ئەم یاسایە هەموو حالەتەکانی پێش بەرکار بوونی ئەم یاسایەش دەگرێتەوە پێویستە خۆیان لەگەڵ ئەم یاسایە.

دووەم: کار بە هیچ دەقێکی تری یاسای یان بڕیار کە ناکۆك لەگەل حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت یاسای خانەنشینی خاوەن وەزیفە بالاکانی هەرێمی کوردستان- عیراق ژمارە (36)ی ساڵی (2004) هەڵدەوەشێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ دەیەوێت لەبارەی ئەو ماددەیەوە گفتوگۆ بکات؟ کاك (د.شیرکو)، فەرموون.

بەڕێز شیرکو جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە رووی شکلییەوە ماددەی (18) بڕگەی دووەم تاوەکو ئەوێ بخاێنێ کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیارێکە ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت، دوای ئەوە ئەوە بکرێت بە سێیەم یاسای خانەنشینی خاوەن وەزیفە بالاکانی لە هەرێمی کوردستان- عیراق ژمارە (36)ی ساڵی (2004) هەڵدەوەشێتەوە، یەعنی سێیەمی هەر هەبێت پێم وایە باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڵێ دروستە، (بدریە) خان، فەرموون.

بەڕێز بدریە اسماعیل مولود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (18) بڕ گەی (2) كار بە هیچ دەقێ كە یا سای،ی یان بڕ یارێكی ناكۆك لە گەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایەدا ناكرێ، یاسای خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاكان لە هەرێمی كوردستان- عیراق ژمارە (36)ی ساڵی (2004) هەڵدەوەشێتەوە، بەڵكو دەبێت ئەم یاسایانەش هەڵبوەشێتەوە، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان یاسای خانەنشینی سەرۆكی هەرێم، یاسای خانەنشینی ئەنجومەنی وەزیران، یاسای خانەنشینی پەرلەمانی كوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەمانە نابێت هەڵوەشێنەوە، چونكە نابێت لە ئیستیحقاقی خانەنشینی شتی تریشیان تێدایە مافی تریشیان تێدایە، (د.اسماعیل)، فەرموون.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەز پشتگیریا (د. شێركۆ) دكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، (د.زیدان)، فەرموون.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەو ماددەیە ئەوەیە كە لە خاڵی دووەم باس لە هەڵوەشانەوەی ئەوە دەكا، بۆیە لێرە هەڵوەشاندنەوە و رێكخستن لەو یاسایە گشتی هاتووە لە هەموو ماددەكان، لێرە روونكردنەوەك ئاراستەی حكومەت دەكەم، ئایا ئەگەر لە حاڵەتێك دوو نموونە بینینە بەر چاوی خۆمان، یەكەكیان كەسێك لە دوای دەرچوونی ئەم یاسایە پلە وەزیفیەكەی هەڵدەوەشێتەوە؟ ئایا چۆن تەعامول لەگەڵ پاشەكەوتەكەی دەكەین؟ كە چوار ساڵ بەشێك لە مووچەكەی پاشەكەوت كراوە؟ دوو كەسێكی تر كە پلەیێكی وەزیفی پێدراوە كە موستەحەق نییە، لەكاتی پاشەكەوتكردن پاشەكەوتەكەی زیاتریشە، لەهەمان كات لە پاشەكەوتكردن ئەحكامەكانی ئەو یاسایە لەوێش لێی دەگێردرێتەوە یان بەردەوام دەبێت؟ سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك (عبدالستار)، فەرموون.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێم وایە بەشێكیم وت، ئەوەی كە من مەبەستمە ئەوەیە كە یەكێك كە بە پلەی باڵا خانەنشین بە تایبەتی لە صلفی یەكەم كە بە (15٪) وە چل و پێنج ساڵ تەمەنی بێ و چازدە ساڵ خزمەتی هەبێ و بەو پێوەرانەی كە باسمان كرد، بەراستی من رەئیم وایە بۆ كەرتی گشتی رێگە بەوانە نەدرێ گرێبەستیان

له گەڵ بکرێ، یانیش خانەنشینی وەر گرن، ئێمە هەما نە حەز دەکەم بیزانن له حکومەتی هەرێمی کوردستان وەزیرمان هەیە ئێستا خانەنشین وەردەگرێ لەوێش گرێبەستی هەیە و راوێژکارە، بەڕێوەبەری گشتیمان هەیە نزیکەی چوار ملیۆن وەردەگرێ لەوێش چوار ملیۆن وەردەگرێ گرێبەستی بۆ کراوە، بەراستی ئێمە بۆ ئەوەی کە دەرفەت بدەین بۆ کەسێك کە بۆ نمونە دکتۆرای هەیە لە کشتوکاڵ یا ئەنجومەنی وەزیران یان هەر سێکتەرێکی دیکەی حکومەت، بابێ گرێبەست لەگەڵ ئەو کەسە بکا، ئەو خانەنشینە مەسەلەن لەولای چوار ملیۆن وەردەگرێ، لەولاش بە چوار ملیۆنی دیکە گرێبەست بێ، رەئیم وایە لەوێ یان بە برگەیێکی تایبەت بنوسرێ ئەوانەی لە پلە بالآکان خانەنشین بوون بۆیان نییە بە گرێبەستی لە کەرتی گشتی کار بکەن، لە کاتی کارکردن بە گرێبەست لە کەرتی گشتی ئەوا یان گرێبەستیەکەیان بۆ ناکرێت یان خانەنشینیەکەیان هەڵدەوەشێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەگەر لیژنە تایبەتمەندەکان قسەیێکتان هەیە؟ نیتانە، کاك (بژار)، فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو لیژنەی یاسایی پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی راپۆرتی داهاتووی لیژنەی تایبەتمەند زۆر ئاڵۆز و تێکەلاو نەبێت، پێشترش قسەمان کردبوو، نازانم دیارە لە طبع وادەرچووە هەندێ برگە و ماددەکان دروست کراوە، هەندێك ماون لە جیاتی هەموو ئەحکامەکان بکرێتە حوکمەکان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان وەزیری دارایی وەزیری هەرێم هەر بەڕێزێکتان بتانەوێ قسە بکەن، فەرموون.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو پێشنیارەی کە بەڕێز کاك (عبدالستار) کردی لە برگەی چوارەم لە ماددەی (3)ە دەتوانین لەوێ جێگای بکەینەوە برگەی چوارەم، ئەگەر لەگەڵم بن لە کاتی گەرانەوەی فەرمانبەری خانەنشینکراو بوو بۆ وەزیفە ئیزا فە بکرێ بە هەمیشەیی یان بە گرێبەست سەرپشك دەکرێ لە وەرگرتنی موو چەی خانەنشینییەکەی، یان موو چەی ئەو وەزیفەیەی کە پێی دامەزراوەتەوە، لە هیچ حاڵەتێکدا نابێت سوودمەند بێت لە دوو مووچە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس دروست، بۆ ئەو پێشنیارەی کاك (د. شیرکو) وەلەو شکلییە زۆر، فەرموون.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ پێشنیارەکەی (د. شیرکو) ئێمە لەگەڵین کە بڕگەیێك زیاد بکرێ وە بکرێتن بە بڕگەی سێیەم، لە رووی شکلییەوە سیغەی تەشریعی راستە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان لە کاتی نوو سینی را پۆرتی لیژ نەکان مادەم لە سەر مەبدەئە کە هیچ کێ شەیێك نی یە، دیراسەی ئەوە بکرێت کە چۆن سیاغە دەکرێتەوە ماددەی دوای ئەوە، ماددەی (19) لیژنە تایبەتمەندەکان، فەرموون.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19):

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربکات بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە ماوەیەك کە لە (60) رۆژ تێپەڕ نەکات لە رۆژی دەرچواندنی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەڕێزێك قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە. کاك (د.زیدان)، فەرموون.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەلامەکەی خۆم لە حکومەت وەرنەگرت ئەوەی رابردوو، بۆیە داوا دەکەم روونکردنەوەیێکم بدەنێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وەلەو نابێ ئێمە چووینە سەر ماددەیێکی تر دوایی لێیان بپرسە، ماددەی (20) فەرموون.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (20):

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان کێ لەسەر ئەم ماددەیە قسەی هەیە؟ نییە. ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21):

ئەم یا سا لە رۆژی دەر چواندنی لە رۆژنا مەی فەرمی وە قایعی کورد ستان بلاّودەکرێ تەوە و لەدوای تێپەربوونی (90) رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی پەیرەویدا پەیرەو هاتوو لە ماددەی (19)ی ئەم یا سایەدا دەکرێتە بواری جێبەجێکردن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لەسەر ئەو ماددەیە بەڕێز کاك (علی)، فەرموون.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاّ هەندێ بابەتی جدی و پرسیاری جدی هەیە لەسەر ئەم مادده یە، له سەرەتادا ئێمه لە ماددەی (19) دەڵێن پەیڕەوێك دەربکە بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یا سایە لە ماوەی (60) رۆژ لە رۆژی دەر چواندنی، وا تە لە دوای دەنگدان لە (60) رۆژدا تۆ پێرەوە کە دەردە کەی بۆ جێ بەجێکردنی، وا تە ئۆتۆماتیکی تر کە پەیڕەوەکە دەرکرد ئیشی پێئەکەی جێبەجێ ئەکرێ بۆ (90) رۆژ   لە داوی دەر چوونی وەقایعا بکەوێ تە بواری جێ بەجێکردن، لەوە کە تۆ پێرەوە کەت دەر کرد ئۆتۆ ماتیکی دە ست دە کەی بە پرۆسەی جیبەجێکردنی پێڕەوەکە (60) رۆژە، خاڵێکی دیکە کە ئەڵێی (3) مانگ لە سێ مانگا پرۆ سەی چاکسازییەکە تەواو نەبووە، دەست کراوە بە جێبەجێکردنی هەنگاوی وا هەیە مانگێکی ئەوێ، بیست رۆژی ئەوێ، ئەو هەموو فایلەی وتمان رەنگە ساڵێکی بوێ، من پێشنیاز ئەکەم دوو مانگ جار ێك، یان سی مانگ جارێك بە راپۆرتێك حکومەتی هەرێمی کوردستان، پەر لەمانی کورد ستان لە ئا ستەکانی جێ بەجێ بوونی یا ساکە ئا گادار کا تەوە وە بۆ ئەوەش پێ شنیار دە کەم لە دوای دەر چواندنی لە رۆژنا مەی وە قایعی کوردستانەوە بکەوێتەوە بواری جێبەجێکرد نەوە، چونکە تۆ هەنگاو هەنگاو ئەرۆی ئەو (90) رۆژە بۆ بوەستین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (هێڤیدار)، فەرموون.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەل حکومەت رێك کەوتین کە هەر سێ مانگ جارێك راپۆرتێك بۆ پەرلەمان دەنێرێت، کاك (ع لی) زۆر سوپاس وە ئەوەی (90) رۆژەکەش ئەوەی کە ئێمە لە حکومەت حالی بووین دوای پەیرەوە کە دە چێتە وەزارەتەکان، وەزارەتەکان رێنمایی دەردەکات لە ماوەی (90) رۆژ حکومەت لێرە دەتوانێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حکومەت با بۆخۆی وەلاّم بداتەوە، بەڕێزان، کاك (د. ئومید) جواب دەداتەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ئومێد صباح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برایان خوشکان تەبعەن لەسەر ئەم بابەتە لەگەڵ برای بەڕێزم کاك (علی) تەقریبەن موتەفقین لەسەر ئەوەی کە حکومەت هیچ مانعێکی نییە، کە وەجبی ڕەقابی خۆتانیشە ئەتوانن بەبێ ئەوەی بنوسرێتیش داوای ڕاپۆرت لە حکومەت داوا بکەن، بەڵام ئێمە وەکو حکومەت هیچ مانعێکمان نییە سێ مانگ جارێك خۆشە زوتریش بێت، پێمان خۆشە شەریکمان بن لە جێبەجێکردنی ئەم پرۆسەیە، هیچ مانعێك نییە، ئەمە نوقتەی یەکەم، ئەوەی تریش ئێمە کە ئەو مەوزوعە کە دەردەچێت لە وەقایع (60) ڕۆژمان پێویستە، بۆ ئەوەی پەیڕەوەکان دەربکەین یەك پەیرەو نییە لە داوی (60) ڕۆژەکە ئێمە وەکو حکومەت ئێوە ئەتوانن داوی (60) ڕۆژەکە جێبەجێی بکەین ئێمەش بە پەلەین، یەعنی ئەوە نییە بڵێین هیچ مشکیلەیێکمان لەوە نییە کە لەو ڕۆژەی کە پەیرەوەکە حازر بوو، تەبعەن پەیرەوەکە کەی حازر دەبێ کە تۆ پەیرەوەکەت حازر کرد لیجانیشی لەگەڵ ئەکەین کە حازر بوون، ئێمە ئەتوانی بکەونە سەر بواری جێبەجێکردنەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (د. ئامانج)، فەرموون.

بەڕێز د. ئامانج عبدالرحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێوە کە مناقەشەتان کرد، پەیرەوێك دەردەچێ بۆ پاسەوانی، پەیڕەوێك دەردەچێ بۆ دەستنیشان کردنی مەرجەکانی مودیر عام و ڕاوێژکار و وەکیل وەزیر، کە تا ئێستا ئەم مەرجانە کۆ نەکراوەتەوە، پەیرەوێکی تر دەرئەچێت بۆ مەسەلەی ئەوەی کە داواتان کردووە لە وەزارەتەکان موراجعەی چۆنیەتی سوودمەند بوون بۆ مەسەلەی کەسوکاری شەهیدان کە ئەو لیستانە پاك بکرێتەوە بۆ پەیرەوێك، ئەو وەزارەتانەتان تەکلیف کردووە کە جارێکی تر تەنزیمی ئیمتیازات کا، چونکە یەعنی من سەیرم کردووە پێنج پەیرەو ئەبێ دەربچێ، ئامادەکردنی ئەم پەیرەوانەش پەیرەو تەشریعە، یەعنی ئێمەی قانوونی کە باسی نیظام و تەعلیمات ئەکەین وەکو قانوونی ئیعتیادییە پێی ئەوترێت تەشریعاتی فەرعی مەوادی قانوونییە، عەینەن شت نصوصی عام و موجەرەدد ئەنووسینەوە وەکو قەراری ئیداری نییە، یەکجار بێت ئەو پەیرەوانە مەسەلەن کە تۆ بۆ حیمایە دەری دەکەی ئەمە تەتبیقاتی غەیر مەتەناوی هەیە، وەکو قانوون تەعامولی لەگەڵ دەکرێ، بۆیە تەحدیدیش کگراوە کە لەو مودەیە دەرچێ ئیحتیماله لە (30) ڕۆژا دەرچێ ئیحتیماله لە (25) ڕۆژا خۆشتان ئەزانن ئێمە تەجرو بەیێکی خراپمان هەیە لەگەڵ مەسەلەی دەستنیشان کردنی مووادە لەناو قانوونەکان، یەعنی کەمن ئەو موودانەی کە بە کەمی دەسنیشان کراوە ئیلتیزامی پێکراوە، نوقتەی تەنفیزی دەستنیشان کردنی ئەو موودەیە، بۆیە وا دانراوە کە بتوانرێ ئەو پەیڕەوانە لابدرێ، دواتریش ئێمە مراجعەی مەلەفی نزیکەی ملیۆنێك و دوو سەد و پەنجا هەزار کەس ئەکەین، ئەمە ئەبێت وەزارەتەکان هەر وەزیرە خۆت ئەزانی مەلەفەکانی خۆی کۆ بکاتەوە، لیجان دروست بکا موراجعەی

کا، بۆیه ئەوانە کە دانراوە، پێم وایە ئەو مووادانە هەم لەگەڵ لیژنەی مالی ئێمە زۆر موناقەشەمان کرد موودەکان پێم وایە واقیعییە ئەگەر سەیری ئەو مەهامە بکەین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (اومید) دەتویست قسەیەك بکەی، فەرموون.

بەڕێز ئومید صباح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەعنی ئێمە ئەو مودەیەمان بۆ ئیحتیات داناوە، پێمان وایە لەوانەیە بتوانین زووتریش هەر کاتێك زوو تر تەواو بوو ئێمە زووتر دەست پێئەکەین، ئێمە بە پەلەین بۆ ئەو مەوزوعە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هۆیەکانی دەرچواندن، فەرموون.

بەڕێز ژیان ظاهر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچواندن:

لەپێناوی رێکخ ستنەوەی بواری وەزیـ فەی گ شتی و خانەنـ شینی لە سەرجەم بوارە کانی شار ستانی و پێشمەرگایەتی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ وە هەروەها تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەلاٌ یەتی بەرکار کرد نی داد پەروەری یەکـ سانی لە خەرج کرد نی موو چە و دەرما ڵە و بەخـ شین و ئیمتیازا تە دارایـ یە گشتییەکان رێگرتن لە سوودوەرگرتنی نارەوا نایا سایی لە تەرخانکراوەکانی بوو جەی گـ شتی وە لەپێناوی زامن کردنی مووچەی مووچە خۆر و خانەنشین و سوودمەندی چاودێری کۆمەلاٌیەتی شایـستە ئەم یا سایە دەرچوێندرا.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەڕێزێك لەبارەی هۆکارە کانی دەر چواندن قـسەی هە یە، (د. محی ا لدین)، (د. کاظم)، کاك (اومید) کاك (یاسین)، (مژدە) خان، کاك (پێشەوا)، کاك (سیپان)، کاك (اومید)، فەرموون.

بەڕێز ئومید عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە هۆکارەکانی دەرچوون، من پێم وایە د ێری کۆ تایی هۆکارە کانی دەر چوون لە پێـناو زامنکرد نی مووچەی مووچەخۆر خانەنشین و سوودمەندانی چاودێری کۆمەلاٌیەتی شایستە ئەو هۆکارە پێشووە، ئێستا ئێمە الحمد لله پاشەکەوت نەمایە مووچە دەدرێتن، ئەو نەبوونی ئەو یاسایە هۆکار نییە کە مووچە نەدرێ لە پێشتر لەپێناو زامن کردنی ئەو پاشەکەوتەی کە هەبوو حکومەت رای وابوو لەگەرانەوەی ئەو بڕەی ئەو پرۆژە یە دەگەرێ تەوە بۆ زامـ نی موو چەی موو چەخۆرانی پێبـ کرێتن، هۆ کاری ئێ ستا پەیوە ستە بە

پەیوەندییەکانی نێوان حکومەتی اتحادی و حکومەتی هەرێمی کوردستان کە ئەویش کار باش بووە، من پێم وایە ئەو دێرە زیادە پێویست ناکات بمینێ لە هۆکارەکانی دەرچوون، چونکە ئەو هۆکارەی کاتی خۆی بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (د. محی الدین)، فەرموون.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە سەرەتای دەستەواژەکە ئیزافەیێك زیادەیێك دەمەوێ بکەم کە لە سەرەتاکە بنوسرێ بە مەبەستی کەم کردنەوەی خەرجی بەکار بردن و زیاد کردنی داهات بۆ بوارەکانی گەشە پێدان و تەواو کردنی لە پێناوی خستنەوەی بوارەکانی تری تا کۆتایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، (د. کاظم)، فەرموون.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی هۆیەکانی دەرچواندن یەك ببێتەوە لەگەڵ ئەو پێشنیازانەی کە فراکسیۆنەکەمان و هەندێك لە پەرلەمانتارە بەڕێزەکانی فراکسیۆنەکانی تر کردوویانە، ئێمە پێشنیاز دەکەین کە ئەوەندەی بۆ زیاد بکرێ پێش ئەوەی کە دەڵێت ئەم یاسایە دەرچوێنرا، پێش ئەوە ئەمەی بۆ ئیزافە بکرێ وە لە پێناو کۆتایی هێنان بە خانەنشینی پلە باڵاکان و پلە تایبەتەکان وە زامنکردنی پاشەکەوتی موو چەی موو چەخۆران و گەراندنەوە بۆیان ئەم یاسایە دەرچوێنرا، سوپاس

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (مژدە) خان، فەرموون.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وتەکانی من لەلایەن (د.کاظم) باسکرا پشتیوانی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (یاسین)، فەرموون.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وتەکانی منیش لەلایەن (د.محی الدین)ەوە کرا پشتگیری دەکەم، بەلاًم عیبرەت لە جێبەجێکردندایە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (پێشەوا)، فەرموون.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کاتی قسەکردن لە سەر ئاما نجەکانیش هەمان شتم وت، هەم هۆ یەکانی دەر چواندن، هەم ئاما نجەکانی پرۆژەکە لەیەك چوونێك لە نێوانیان هەیە، یان ئا یا تێهەڵکێش ئەکرێ ئەوەی کە لە شوێنێکیان نەقص ئەهێنرێ هەتا ئەخیر شتێکی ئاوا بکرێت، هەروەها پاڵپشتی لە قسەکانی کاك (ئومید) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك (سیپان)، فەرموون.

بەڕێز سیپان سالح حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گوتەیا من لە لایەن (د.کاظم) هاتنە گوتن پشتگیری ئەو گوتنێت وی دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان ما ندوو نەبن دە ستتان خۆش بێ، بەیانی لیژ نە هاوبە شەکان مەوع یدێك دا ئەنێن، هەوڵ بدەن سەعات (11) بێ لە گەڵ بەڕێزان سکرتێری ئەنجو مەنی وەز یران لە گەڵ بەڕێز وەز یری هەرێم بۆ کارو باری پەر لەمان ڕۆژی (پ ێنج شەمە) مو قەدەر نەبێ سەعات (11) کۆبوو نەوە دەکەین بۆ دەنگدان لەسەر ئەم پرۆژە یاسایە، دانیشتنەکەمان هەڵگرت زۆر سوپاس.

منی نبی قهوچی	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فایق حسن**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15)ی

پێنج شەممە رێکەوتی 16/1/2020

خولی پێنجەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15)

پێنج شەممە رێکەوتی 2020/1/16

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی پێنج شەممە رێکەوتی 2020/1/16 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی د. رێواز فایق حسن سەرۆکی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز هێمن هەورامی جێگری سەرۆك و، بەڕێز منی نبی قهوچی سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی پێنجەمی ساڵی (2020) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (16) و ماددەی (47) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (1)ی ئاسایی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ رۆژی پێنج شەممە رێکەوتی (2020/1/16) بەم شێوەیە بێت:

1- دەنگدان لە سەر پرۆژە یا سای چاکسازی لە خانەنشینی موو چە و دەرماڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکانی تر بەپێی حوکمی ماددەکانی (90 و 91 و 92 و 96 و 97) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی پاییزە، ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان دەست پێ دەکەین، سەرەتا و پێش دەست پێکردنی دانیشتنەکە بەناوی پەرلەمانی کوردستانەوە پرسە و سەرەخۆشی خۆمان ئاراستەی کەسوکاری ئەو گەنجانە دەکەین کە لە

دەرپای ئیجە بوون بە قوربانی، خوای گەورە سەبووری کەسوکاریان بدات و رۆحی ئەوانیش بە بەهەشتی بەرین شاد بکات، بەڕێزان ئێستاش داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان دەکەین کە پوختەی کۆنووسی کۆبوونەوەی پێشوو و بەرنامەی کاری ئەم کۆبوونەوەیە و مۆڵەتی ئەندامانی ئامادە نەبووی کۆبوونەوەی پەرلەمان و لیژنەکان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت بخاتەڕوو، فەرموو.

بەڕێز منی نبی قهوەچی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی ماددەی (5) برگەکانی یەکەم و دووەم لە ماددەی (16) و برگەی (3) لە ماددەی (18) برگەکانی یەکەم و دووەم و سێ یەم و چوارەم و پێنجەم لە ماددەی (20) ماددەکانی (47 و 48 و 52 و 54 و 55 و 56 و 57) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان کا تژمێر (11) ی پێشنیوەڕۆ ڕۆژی پێنج شەممە ڕێککەوتی 2020/1/16 بەم شێوەیە بێت:

2- **دەنگدان لە سەر پرۆژە یا سای چاک سازی لە خانەنشینی موو چە و دەرما ڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکانی تر بەپێی حوکمی ماددەکانی (90 و 91 و 92 و 96 و 97) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، پوختەی دانیشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی، ڕۆژی دوو شەممە ڕێککەوتی 2020/1/13 بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

1- **دەستپێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.**
2- **خوێندنەوەی بەرنامەی کار و پوختەی دانیشتن ناوی ئامادەنەبوونی ئەندامانی دانیشتنی پێشووی بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت، ناوی ئامادەنەبوونی ئەندامانی کۆبوونەوەی لیژنە هەمیشەییەکان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لەلایەن بەڕێز سکرتێری پەرلەمان.**
3- **دەست پێکردنی برگەکانی بەرنامەی کار لەلایەن بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.**
4- **خوێندنەوەی دووەم، گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی موو چە و دەرماڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکانی تر لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.**

5- كۆتایی هاتنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی ئەو ئەندامانەی مۆڵەت پێدراون یان بەبێ مۆڵەت ئامادە نەبوون بۆ دانیشتنی ژمارە (41)ی ئاسایی خولی پاییزە لەبەرواری 2010/1/13:

1- دیاری انور حمە رحیم/ مۆڵەت
2- رۆمیۆ حزیران نیسان/ مۆڵەت
3- عباس فتاح صالح/ مۆڵەت
4- فیصل عباس عولا/ مۆڵەت
5- هێرش حسن حمە امین/ مۆڵەت

ناوی ئەندامانەی کە مۆڵەت پێدراون یان بەبێ مۆڵەت لە کۆبوونەوەی لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان ئامادنەبوون:

ناوی لیژنە:

لیژنەی دەستپاکی لە 2020/1/14:

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن/ مۆڵەت/ بۆ کاری تایبەت

دابان محمد حسن حسین/ مۆڵەت/ بۆ کاری تایبەت

هیڤیدار احمد سلمان/ مۆڵەت/ لەلیژنەی تر کۆبوونەوەی هەبوو

لیژنەی رۆشنبیری و کۆمەڵگای مەدەنی و وەرزش و لاوان لە 2020/1/15:

فیصل عباس عولا/ مۆڵەت

روپاك احمد رحمان/ مۆڵەت/ باری تەندروستی باش نەبوو

لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان لە 2020/1/15:

بالأنبۆ محمد علی/ مۆڵەت/ بۆ کاری تایبەت

ارشد حسین محمد/ مۆڵەت/ بۆ کاری تایبەت

رزگار عیسی سوار/ مۆڵەت/ بۆ کاری تایبەت

هاوڕێ بناء محمد/ مۆڵەت/ بۆکاری تایبەت

عوسمان کریم سوارە/ مۆڵەت/ بەکاری لیژنە

لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری لە 2020/1/15 :

سیپان سالم حسن/ مۆڵەت/ بەکاری لیژنە

عوسمان کریم سوارە/ مۆڵەت/ بەکاری لیژنە

زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئێستا دەست بە بەرنامەی کار دەکەین کە بریتی یە لە دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی تر بەپێی حوکمی ماددەکانی (90 و 91 و 92 و 96 و 97) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، بۆ ئەم مەبەستەش داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەین بفەرموون بێن بۆ شوێنی خۆیان، کاک مەم فەرموو.

بەڕێز مم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرنامەی ئەم دانیشتنە پاڵپشتە بە ماددەکانی (90 و 92 و 96 و 97) بەڵام بەپێی ماددەی (91) ی ئەم پەیڕەوەی کە لەبەردەستم دایە برگەی (3) هەر پێشنیازێك لەلایەن سێ ئەندامەوە پشتگیری بکرێ، یان ئەو دوو ئەندامەی لە کۆتایی دا بۆ ئاخاوتن دەکەونە کۆتایی ڕیزبەندەکەوە دەبێت لەناو راپۆرتی هاوبەش دا جێگیر بکرێ، لەناو ئەم ڕاپۆرتی هاوبەشەدا کە لەبەردەستمان دا یە، لەبەردەست بە شێك لە پەرلەمانتارانیش هەیە، سێ پێشنیازی زۆر گرنگ کە پەیوەندییان بەژیانی خەڵکی کوردستانەوە هەیە، یەکەمیان/ مەسەلەی ئەوەی نابێ کەمترین مووچە ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کە گەیشتینە سەر ماددەکە بەڕێز کاک مەم .. دەتوانی ڕوون کردنەوە بدەی کە گەیشتینە سەر ئەو ماددەیە بەسەرچاو، تکات لێ دەکەم........... کاک مەم جەنابت حەقت هەیە خاڵی پەیڕەوی بگری لەو شوێنەی کە پێویستە، لەو شوێنەی کە پێویستە .... کەگەیشتینە ئەو ماددەیە ئەو پێشنیارەی تیا کراوە قسە بکە، لە لیژنەکان دەپرسین دەبێ وەڵامتان بدەنەوە، بێگومان، بەڕێز سەیری ناو پەیڕەو بکە، لیژنەکان تەواوی سەڵاحیەتیان هەیە بۆ ئامادەکردنی راپۆرت، هیچ دەسەڵاتێك نەدراوە بە سەرۆکی پەرلەمان تەدەخول بکات لە کاری لیژنەکان، بەڵام ئەوان پابەندبن بەوەڵامدانەوەی هەر داواکاریەکی ئەندامانی پەرلەمان ئەگەر خاڵێکی نا پەیڕەوییان کردبوو، کە گەیشتینە سەر ئەو شوێنە ئەم لیژنە بەڕێزانە پابەند بن بە وەڵامدانەوەتان ئەگەر پێتان وابوو خاڵێکی پەیڕەو پێشێل کراوە، فەرموون لیژنە تایبەتمەندەکان بە ناونیشان دەست پێ بکەن، کاک بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە دەقی ڕاپۆرتی هەر شەش لیژنەی تایبەتمەندە لەسەر پرۆژەی چاکسازی.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکاڵا و لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و لیژنەی ناوخۆ و ئاساییش و ئەنجومەنی خۆجێیەکان و لیژنەی کاروباری شەهیدان جینۆساید و زیندانیانی سیاسی، ڕۆژی سێ شەممە ڕێککەوتی 2020/1/14 کاتژمێر 12:30 ،

چوار شەممە ڕێککەوتی 2020/1/12 کا تژمێر (2) دوو کۆبوو نەوەی هاوبە شی ئەنجا مدا، بە مەبە ستی نوو سینی ڕا پۆرتی هاو بەش بۆ تاوتوێ کرد نی داڕ شتنەوەی ئەو پێ شنیارانەی کەلەلا یەن ئە ندامانی پەرلەمانەوە پێ شکەش کراون تای بەت بە پرۆژە یا سای چاک سازی لە خانەن شینی و موو چە و دەرما ڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کورد ستان ـ عیراق، لە خوێند نەوەی دووەم دا دوای گفتو گۆ کردن و تاوتوێ کردن لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

سەبارەت بە ناونیشانی پرۆژەکە، دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی (پرۆژە یاسای چاک سازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

پێشنیاری دووەم/ ڕێکخستنەوەی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشینی ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان بۆ ناونیـ شانی پرۆژە یا سایەکە دوو پێ شنیار هە یە، یەکەمیان/ وەکو خۆی وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژ نەی یا سایی خوێند یەوە، هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەر لەمان لە گەڵ ئەوە یە کە ناونیـ شانەکە وەك خۆی بێ وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژ نەی یا سایی خستیەڕوو، با بفەرموێ دەنگ بدا؟ بەڵێ زۆر سوپاس (86) دە نگ، پێ شنیاری دووەم وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە، هەر بەڕێزێك لە گەڵ پێ شنیاری دووە مە با بـفەرموێ دە نگ بدات؟ بەڵێ (13) پێشنیاری یەکەم وەك خۆی پەسەند کرا، ماددەی یەکەم کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (1) حەوت پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی، پێویست دەکات بیخوێنم؟

بەشی یەکەم

ئامانجەکانی یاسایەکە

ماددەی/1

1- بەرجەستەکردنی بنەماکانی یەکسانی و داد پەروەری و شای ستەبوون لە خەرج کرد نی موو چە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کورد ستان و نەهێ شتنی سوودمەندبوونی ناشایستەیی و ڕێ گرتن لە بەهەدەردانی بودجەی گشتی.

2- بەدامەزراوەیی کردنی یەکخستنی بەڕێوبەرا یەتی و فەرماندگە و یە کە جیاجیا کان و خانەن شینی لەبوارەکانی شارستانی و سەربازی و هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ و لە یەك بەڕێوبەرا یەتی گـ شتی خانەنشینی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان.

3- کاراکردنی پ شتیوانی کرد نی سەندوقی خانەنشینی و ڕێ گرتن لە هەر خەرج یەك لە سەر سەندوقەکە جگە لەو مەبە ستانەی لەیا سای خانەنشینی کارپێکراو ژ مارە (27)ی ساڵی 2006 لەهەرێم دا ئاماژەیان پێکراوە.

4- ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان و پلە تایبەتەکان.

پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەش:

1-بەرجەستەکردنی بنەماکانی دادپەروەری و شایستە بوون لە خەرج کردنی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دی کە لە هەرێمی کوردستان و نەهێشتنی سودمەند بوونی ناشایستەیی و ڕێگردن لە بەهەدەردانی بووجەی گشتی.

2- بە دامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوەبەرا یەتی گشتی بەڕێوەبەرا یەتی و فەرمانگە و یە کە جیا جیا کانی خانەنشینی لە بوارە کانی شار ستانی و سەربازی و هێزە کانی ئاسایشی ناوخۆ و لە یەك بەڕێوەبەرا یەتی گشتی خانەنشینی سەر بە وەزارەتی دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان- عیراق.

3- کاراکردن و پشتیوانی کرد نی دارایی و سندوقی خانەنشینی و ڕێگرتن لە هەر خەرجییەك لە سەر سندوقەکە جگە لەو مەبە ستانەی لە یا سایی خانەنشینی کارپێکراو ژ مارە (27)ی ساڵی (2006) لە هەرێمدا ئاماژەیان پێکراوە.

4- ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان پلە تایبە تەکان لە سەر بنەمای تەمەن و ساڵانی خزمەت و بڕوانامە.

پێشنیاری سێیەم: وەکو خۆی تەنیا یەك برگە بۆ ئەم ماددەیە زیاد بکرێ بەم شێوەیە:

یەکخستنەوەی هەموو بەڕێوەبەرا یەتی کارگێری سەربازیەکان ئەوا نەی هەتا وەك ئێستا لە هەرێمی کوردستان یەك نین.

پێشنیاری چوارەم:

بڕگەی دووەم دەستکاری بکرێ و بەم شێوەیە بێ:

دووەم: بەدامەزراوەیی کردن و یەکخستنی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەی یەکە جیا جیاکانی خانەنشینی لە بورەکانی شارستانی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و لە یەك بەڕێوەبەرا یەتی گشتی خانەنشینی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان.

پێشنیاری پێنجەم:

لەبڕگەی دووەمدا وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەمدا بەڕێوەبەرا یەتی گشتی بگۆردرێت یان بکرێت بە دەستەی خانەنشینی.

پێشنیاری شەشەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی چوارەم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

ڕێکخستنەوەی خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاکان پلە تایبەتەکان لەسەر بنەمایی تەمەن و بڕوانامە و ساڵانی خزمەت.

پێشنیاری حەوتەم:

هەڵوەشاندنەوەی خاوەن وەزیفە و پلە باڵاکان و پلە تایبەتەکان.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە سەبارەت بە ماددەی (1) لەبەردەم حەوت پێشنیارین یەك یەك ئەیانخەینە دەنگدان، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی پەسەند بکرێت با بفەرمویێت دەنگی پێبدا؟ کەس لەگەڵی نییە. پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەش وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندییەوە، زۆر سوپاس، (99) دەنگ. پێشنیاری سێیەم، بەڵێ.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی حوکمی مادده (91) برگە دوو لە کاتی زیاتر بوون لە یەك پێشنیار زیاتر بوو، هەموو پێشنیازەکان دەخەینە دەنگدان کامیان زۆرینەی دەنگی هێنا بە پەسەند کراو حیساب دەبێ، ئێستا ئێمە لەو ماددەیە (99) دەنگمان هێنایە، کەواتە ئەو پێشنیارانەی کە تەحصیل حاصلە پەسەند کرا هیچ ئیجاب ناکا ئەوانی تر بدرێتە دەنگدان دەکرێ دژەکە وەربگیرێ، بەڵام ئەگەر (56) بەرەو خوارێ بی دەکرێ لە ماددەی دیکە ئەندامی پەرلەمان ناتونێ لە یەك مادده دوو جار دەنگ بدا کەواتە لە (56) بەسەرەوەی هینا ناکرێ ئەوانی دیکە بخرێنە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا ئەوە بۆ پاراستنی مافی هەموو ئەوانەیە، ڕەنگە یەك کەسیش دەنگ بە پێشنیارێك بدا ئیحتیفاز بە حەقی خۆی دەکا، سوپاس بۆ جەنابت، پێشنیاری سێیەم هەر بەڕێزێکی لەگەڵە، کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری چوارەم، کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری پێنجەم، کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری شەشەم، کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری حەوتەم، (5) بەڕێز، کەواتە پێشنیاری لیژنەی هاوبەش پەسەند کرا بە (99) دەنگ. ماددەی دووەم، فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم: ڕێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتەکانی میراتگرانی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکرا و گیراوانی سیاسی.

ماددەی (2):

1-را گرتن و كۆكرد نەوە لەنێوان ئیمتیازاتی هەر دوو یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2007)ی هەموارکراو تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالكراوان یاسای ژمارە (11)ی ساڵی (2011)ی هەموارکراو تایبەت بە ئیمتیازاتی زیندانیکرا و گیراوانی سیاسی کوردستان بەدەر لە کەس و کاری پلەیەکی شایستە کە زیاتر لە یەك شەهید یان ئەنفالیان هەیە بە رەچاوکردنی شایستە بوونیان بە گوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار.

2- یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکرا و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسای بەرکار.

3- لەکاتی مردن یان برینی مافی دارایی سەرجەم میراتگرانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و قوربانیانی جینۆساید کە بۆ لەمەودوا بەگوێرەی یاسای خانەنشینی بەرکار ئەو میراتگرانەی دەستنیشان دەکرێن و ئەوانەی ئەو مافە داراییانە کۆتایی پێدێت ناگوازرێتەوە بۆ کەسانی دیکە جگە لە سوودمەندان بەپێی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2015)ی یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

4-برگەی سێیەمی ئەم ماددەیە بەسەر میراتگرانی زیندانیکرا و گیراوی سیاسی جێبەجێ دەکرێ بەپێی پیادە کردنی یاسایی خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

5- پێویستە لەسەر وەزارەتەکانی دارایی و ئابووری خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە ئاماجە وەزارەتی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوان رێنمایی دەربکەن بە مەبەستی رێکخستنەوە و لە ئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرج کردنی چارەسەری تەندروستی خوێندنی کوڕ و کچی شەهید وە هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردۆتەوە لە قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلییەکان لەناو هەرێمدا و وە دەستنیشان کردنی مەرجەکانی شایستە بوون لەبەر رۆشنایی برگەی دووەم لە ماددەی (7) ژماری (9)ی ساڵی (2007).

6- پاككردنەوە و هەڵوەشانەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2007)ی هەموارکراو یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان سوودمەندبووان لەلایەن لیژنەیێکەوە بە سەرپەرشتی وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان ئەنجام دەدرێ.

7- پاككردنەوە و هەڵوەشانەوە و ئیمتیازاتی زیندانی و گیراوانی سیاسی کە بەناوی زیندانی کرا و گیراوی سیاسی بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (11)ی ساڵی (2011)ی هەموارکرا و سوودمەند بوو لەلایەن لیژنەیێکەوە بەسەرپەرشتی وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان ئەنجام دەدرێت.

ماددەی (2):

پێشنیارەکان:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی.

پێشنیاری دووەم:

رای لیژنەی هاوبەش:

1- یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیان و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

2- پاککردنەوە و هەڵوەشانەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگرانی ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یا سای ژمارە (9)ی ساڵی (2007)ی هەموارکراو یا سای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان سوودمەندبوون.

3- پاککردنەوە و هەڵوەشانەوە و ئیمتیازاتی زیندانی و گیراوانی سیاسی کە بەناوی زیندان و گیراوی سیاسی بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (11)ی ساڵی (2011)ی هەموارکرا و سوودمەند بوو.

4- لەکاتی مردن زیندانیکراو و گیراوی سیاسی بە یاسای خانەنشینی بەرکار لە هەرێمی کوردستان مامەڵە لەگەڵ میراتگرانیان دەکرێت.

5- پێویستە لەسەر وەزارەتەکانی دارایی و ئابووری خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی و پەروەردە و تەندروستی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان رێنمایی دەربکەن بە مەبەستی رێکخستنەوە و لە ئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرجی چارەسەری تەندروستی خوێندنی کوڕ و کچی شەهید وە هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردۆتەوە لە فوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلییەکان لەناو هەرێمدا و وە دەستنیشان کردنی مەرجەکانی شایستە بوون لەبەر رۆشنایی بڕگەی دوو لە ماددەی (7) یاسای ژماری (9)ی ساڵی (2007).

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی تەنها لە کۆتایە بڕگەی دووەمدا ئەمەی بۆ زیاد بکرێ (پەیوەستکردنیان بە سیستمی بەخشینی عیراقی و تایبەتمەندەکانەوە).

پێشنیاری چوارەم: ماددەی (2) وەك خۆی تەنها بڕگەی سێ هەڵبگیرێ.

پێشنیاری پێنجەم: وەك خۆی ، تەنها بڕگەی سێ و چوار لابدرێت.

پێشنیاری شەشەم: تەنها بڕگەی یەکەم و سێیەم و چوارەم لابدرێ.

پێشنیاری حەوتەم: بڕگەی پێنج وەك خۆی تەنها وشەی (نەخۆشخانەی ئەهلی) زیاد بکرێ.

پێشنیاری هەشتەم: وەك خۆی تەنها بڕگەی شەشەم وشەی (پاککردنەوە) لابدرێت.

پێشنیاری نۆیەم: وەك خۆی تەنها لە خاڵی شەشەم و حەوتەم دوو لیژنەی دروست بکرێ لە ماوەی (120) رۆژ پاکتاوی لیستی شەهیدان ئەنفال و زیندانیانی سیاسی بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بە ماددەی (2) نۆ پێشنیار هەیە یەك یەك دەیانخەینە دەنگدان، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەی دووەم وەك خۆی بێ با دەنگ بدا؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەش ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی دارایی خوێندییەوە،:

پێ شنیاری یه کەم (91). پێ شنیاری سێیەم هەر بەڕێزێك لە گەڵ پێ شنیاری سێیەمە، (10) ئە ندامی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە. پێشنیاری چوارەم: کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری پێنجەم، کە سی لە گەڵ نی یە. پێشنیاری شەشەم، کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری حەوتەم، کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری هەشتەم، کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری نۆیەم، کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم بە (91) دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (3)، فەرمووون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم: نەهێشتنی سوودمەند بوون لە جارێ زیاتر لە بووجەی گشتی.

ماددەی (3):

1-هەڵوەشانەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی کە خەرج دە کرێن بۆ ئەو کە سانەی کە بەناوی سوودمەندی تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و خاوەن پێداوی ستییە تای بەت و کەم ئەندامان خۆیان تۆمار کردووە بەدەر لە یاسا و رێنمایی کارپێکراوەکان وە را ستکردنەوە و سوود وەر گرتن لەو بەخ شین و ئیمتیازاتا نەی کە لە ناوی شیاندا ر ێژەی پەکەو تەیی بەپێی را پۆرتی لیژ نەی پزی شکی راسپێدراوە.

2- کەمئە ندام و خاوەن پێداوی ستی تای بەت لە کە سانی فەرماذ بەر لە ج یاتی ئەو بەخ شینەی لە تەرخانکراوی چاودێری کۆمەڵا یەتی و دەرما ڵە و لەبرینی پەکەو تەییان پێ ئەدرێت و بە رێژە یەك لە موو چەی بـ نەرەتییان پێ ئەدرێت و بە رێژە یەك لە موو چەی بـ نەرەتیان کە ئەو رێژە یە لەلا یەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەستنیشان ئەکرێ بە رەچاو کردنی رێژەی پەکەوتن لەلا یەن لیژنە یەکی پزی شکی پسپۆڕەوە.

2- کار بە ئەو یاسا و بریار و پەیرەو و رێنماییانە ناکرێ کە رێگە ئەدەن بە سوودمەند بوون لە وەرگرتنی زیاتر لە یەك موو چە و بەخ شینی هەر ئیمت یازاتێکی دارا یی تر لە بوود جەی گ شتی لە ناو هەرێم و دەستەڵاتی فیدرالی بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارە کانی شار ستانی و سەربازی و هێزە کانی ئاسای شی ناوخۆ، سوودمەندانی تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و ئیمت یازاتی زی ندانی کراو و گیراوا نی سیاسی و خانەنیشنی بە هەموو جۆرە کانی جگە لەو ئیمتیازا تە دارای یەکانی میراتگرا نی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال کراوەن بە رەچاو کردنی حوکمەکانی یاسای خانەنیشنی بەرکار.

3- سەرپشك كردنی ئەو كەسانەی لە بر گەی دووی ئەو ماددە یە ئایانگرێ تەوە بە پ ێی یا سا رێنمای یەكان سەرەرای مووچەی سوودمەند لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی لە بوودجەی گشتی لە ناو هەرێم و لە دەستەلاتی ئیتیحادی كە ئەبێ تەنیا لەو مووچە و مینحە و ئیمتیازاتانە سوودمەند بن.

4- لە كاتی گەڕانەوەی فەرمانبەری خانەنشین كراو بۆ وەزیفە سەرپ شك ئەكرێ لە وەر گرتنی موو چەی خانەنشینیەكەی یان مووچەی ئەو وەزیفەی كە پێی دامەزراوەتەوە، لە هیچ كاتێ نابێ سوودمەند بێ لە دوو مووچە.

پێشنیاری یەكەم: وەكو خۆی.

پێشنیاری دووەم: رای لیژنەی هاوبەش بەو شێوەیە:

یەكەم:

1 هەڵوەشانەوەی سەرجەم ئەو بەخشین و ئیمتیازاتە داراییانەی كە خەرج ئەكرێن بۆ ئەو كەسانەی كە بە ناوی سوودمەندی تەرخانكراوەكانی چاودێری كۆمەڵا یەتی و خاوەن پێداوی ستی تای بەت و كەمئە ندامان خۆیان تۆمار كردووە بەدەر لە یاسا و رێنماییە كارپێكراوەكان، راست كردنەوەی ئەو سوودمەندییە بەپێی پێوەركانی سوود وەرگرتن لەو بەخشین و ئیمتیازاتانە كە لە ناویانشیان رێژەی پەكەوتەیی بەپێی راپۆرتی لیژنەی پزیشكی راسپێنراو.

2- كەمئە ندام و خاوەن پێداوی ستی تای بەت لە كە سانی فەرماذ بەر لە ج یاتی ئەو بەخ شینە تەرخانكراوەكانی چاودێری كۆمەلاَ یەتی و دەرما ڵە لە بری پەكەو تەییان پێ ئەدرێ بە رێژە یەك لە مووچەی بنەرەتیان كە ئەو رێژەیە لەلا یەن ئەنجو مەنی وەزیرا نەوە دەستنی شان ئەكرێ و رە چاو كرد نی رێژەی پەكەوتن لەلایەن لیژنەی پزیشكی پسپۆڕەوە.

دووەم:

كار بە سەرجەم ئەو یاسا و بریار و پەیرەو و رێنماییانە ناكرێ كە رێگە ئەدەن بە سوودمەند بوون لە وەرگرتنی ز یاتر لە یەك موو چە و بەخ شینی هەر ئیمت یازاتێكی دارا یی تر لە بوود جەی گ شتی لە ناو هەرێم و دەستەڵاتی فیدرالی بۆ سەرجەم سوودمەندان لە بوارە كانی شار ستانی و سەربازی و هێزە كانی ئاسایشی ناوخۆ، سوودمەندانی تەرخانكراوەكانی چاودێری كۆمەلاَ یەتی زی ندانی كراو و خانەنی شنی بە هەموو جۆرەكانی جگە لەو ئیمتیازاتە داراییەكانی میراتگرانی كەس و كاری شەهیدان و ئەنفال كراوەن و زی ندانیان و گیراوا نی سیا سی سودمەند بە پ ێی یا سای ژ مارە (9) ی ساڵی (2015) ی یا سای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەكانی جینۆساید لە هەرێمی كوردستان-عێراق.

3- سەرپشك كردنی ئەو كەسانەی كە برگەی دووی ئەو ماددەیە ئایانگرێتەوە بە پ ێی یا سا رێنمای یەكان سەرەرای مووچەی سوودمەند لە وەر گرتنی مینحە و ئیمت یازاتی دارا یی تر لە بوود جەی گ شتی لە ناو هەرێم و لە دەستەلاتی ئیتیحادی كە ئەبێ تەنیا لە یەك لەو مووچە و ئیمتیازاتانە سوودمەند بن.

4- له كاتى گەرانەوەى فەرمانبەرى خانەنشين كراو بۆ وەزيفەى گشتى بە هەميشەيى يان بە گرێبەست سەرپشك ئەكرێ لە وەر گرتنى موو چەى خانەنشينيەكەى يان موو چەى ئەو وەزيفەى كە پێى دامەزراوەتەوە، لە هيچ حاڵەتێك نابێ سوودمەند بێ لە دوو مووچە.

پێشنيارى سێيەم:

وەكو خۆى تەنيا لە كۆتايى برگەى دووەم ئەمەى بۆ زياد بكرێ (جگە لەو خاوەن پێداويستيە تايبەتانەى كە ريژەى كەمئەندامیان لە سەرووى لە (70٪) بن دوو برگەى ديكە بۆ ئەو ماددەى زياد بكرێ بە زنجيرەى (5، 6) بەو شێوەيە:

5- پێداچوونەوە و رێكخستنەوە بە ليستى كەمئەندامان و زياد كردنى ناوى ئەو كەسانەى بە هيچ ياسايەك سوودمەند نەبوون لە راژەى گشتى.

6- حوكمەكانى ئەو ياسايە ئەو كەمئەندامانە ناگرێتەوە كە رێژەى كەمئەندامیان لە سەرووى (70٪) يە.

پێنشيارى چوارەم:

وەكو خۆى تەنيا برگەى دووەمى ياساى خانەنشينى بەركار لابرێ لە برى ئەوە ياساى ژمارە (9) ى ساڵى (2007) ى هەموار كراو دابنرێ.

پێشنيارى پێنجەم:

وەكو خۆى تەنيا برگەيەك زياد بكرێ بۆ ئەو ماددەى بە زنجيرەى پێنجەم بەو شێوەيە:

5- (ئەنجومەنى وەزيران بەپێى پەيرەوێك دەريئەكات بۆ پێداچوونەوە و دياری كردن برى هاوكارى چاودێرى خێزانى و خاوەن پێداويستى تايبەت و كەمئەندام بە شێوەيەك لەگەل بارى دارايى هەرێمى كوردستان - عێراق بگونجێ بە رەچاو كردنى بژێوى ژيانيان.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پێشنيارى دووەم راى ليژنەى هاوبەش برگەى دووەم كار بە سەرجەم ئەو ياسا و بريار و پەيرەو لە ئيملايى نەنووسراوە تكايە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فايق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەرێزان سەبارەت بە ماددەى سێ (5) پێشنيار هەيە، يەك ، يەك ئەخەينە دەنگدان، پێشنيارى يەكەم وەكو خۆى، كێ لەگەڵە؟ (كەس نييە)، پێشنيارى دووەم راى ليژنەى هاوبەش كێ لەگەڵە؟ (94) كەس، پێشنيارى سێيەم (1) كەس، چوارەم (كەس نييە)، پێنجەم، (كەس نييە)، پێشنيارى دووەم پەسند كرا بە (94) دەنگ، ماددەى چوارەم فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

بواری پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیس و ناوخۆ

ماددەی چوارەم:

1 یەکخستن و یەکخستنی یەکەکانی ژمێریاری لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوار چێوەی هەیلکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە یەك یەکەی ژمێریاری کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بوودجە و بەرنامەکانی ژمێریاری سەربازی سەر بە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەی هەرێمی کوردستان.

2- یەکەکانی ژمێریاری پێویستە لە ژێر وردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان و فەرمانگەی چاودێری دارایی هاتووە لە ماددەی سێی یاسای ژمارە (19) ی (2007) ی یاسای وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە هەرێمی کوردستان هاوشێوەی هێزە ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی ناوبراو بێ.

3- پێویستە وەزیری کاروباری پێشمەرگە دەستەلاتی تەواوی بەپێی یاسا بەرکارەکان بدات بە فەرمانگەی چاودێری دارایی سەر بەوەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بۆ وردبینی کردنی لیستی پێشمەرگەو دروستکردنی دۆسیەی کەسی کە بە پێداویستیە یاساییەکان و پێدا چوونەوە بە خزمەتی پێشمەرگە لە گشت یەکەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێکخراو و ڕێکنەخراو لە چوار چێوەی هەیکەلیەتی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی میلاکی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بوودجە لە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

4- پێویستە دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوە حیزبیەکان و پاسەوانی پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و وەزیفی سەربازی و ئاسایش و ناوخۆ بە هەماهەنگی و بەپێی پەیڕەوێك ڕێکبخرێ کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەرئەچێ، ئەوانەی زیاد ئەبن لەو ژمارە دیاری کراوە لە چوارچێوەی میلاکی سەربازی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەپێی شایستە بوونی خۆیان ڕاژەیان ڕێك ئەخرێتەوە.

5- گواستنەوەی گشت پاسەوانەکان بۆ سەر میلاکی هێزەکانی یەکەی پاسەوانی لە وەزارەتی ناوخۆ، بە هیچ جۆرێك نابێ پاسەوان لەسەر میلاکی هیچ یەکەیەکی تری سەربازی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بێ جگە لە یەکەی پاسەوانی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ، خەرجکردنی مووچەی پاسەوانی تەنیا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری وەزارەتی ناوخۆ ئەبێ، دوای هاوتاکردن و یەکخستنیان.

6- پێدا چوونەوە و ڕێکخستنەوەی لیستی سوودمەندانی خانەنشینی کەمئەندامانی پێشمەرگە لە بەر ڕۆشنایی یاسای ژمارە (34) ی ساڵی (2007) و هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی ئەو کەسانەی کە بە پێچەوانەی یاسای ناوبراو خانەنشین کراون.

پێشنیاری یەکەم: وەکو خۆی.

پێشنیاری دووەم: وەکو خۆی تەنیا ناونیشانی بەو شێوەیە لێ بکرێ:

رێکخستنەوەی هێزی پێشمەرگە و هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ و یەکەی پاسەوانی، ئەوەی خوارەوە بەپێی پەیرەوێك ئەنجومەنی وەزیران دەریئەکات لە کۆتایی برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە زیاد بکرێ.

پێشنیاری سێیەم: وەکو خۆی بەلاّم برگەیەك زیاد ئەکرێ بە زنجیرەی حەوتەم بەو شێوەیەی خوارەوە:

7- جگە لە دەزگا و کەسانەی کە لە برگەی چوارەمی ئەم ماددەیە دا هاتوە هیچ کە سێکی دیکە بۆی نییە پاسەوانی بۆ دابنرێت.

پێشنیاری چوارەم: وەك خۆی بەلاّم برگە یەك زیادبکرێ بە زنجیرەی حەوتەم بەم شێوەیەی خوارەوە، حەوتەم سەقفێکی زەمەنی دابنرێ بۆ هێزە رێکنەخراوەکان تاوەکو رێك بخرێنەوە.

پێشنیاری پێنجەم: وەك خۆی، بەلاّم برگە یەك زیاد بکرێ لە بە زنجیرەی حەوتەم بەم شێوەیە بێت، حەوتەم پێویستە وەزیری پێشمەرگە رێنمایی دەر بکات بۆ ئاسان جێبە جێکردنی ماددەی (4).

پێشنیاری شەشەم: وەك خۆی، بەلاّم برگەی چوارەم دەبێتە دوو خاڵ بەو شێوەیەی لێ دێت

خاڵی یەکەم: وەك خۆی.

خاڵی دووەم: زیادەی ئەوانەی لە خاڵی یەکەمی ئەم برگەی رێك دەخرێنەوە ئەرکی کۆمپانیای ئەمنییەکان پێ دەسپێرێت و جێگەی ئەوان دەگرێتەوە.

پێشنیاری حەوتەم: وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە رێنمایی دەردەکات بۆ جێبەجێکردنی برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە، هەروەها برگەیەك زیاد دەکرێت لە چوار چێوەی هێزی پێشمەرگە وەزارەتی پێشمەرگە مولزەم دەبێ بە جێبەجێکردنی پلەو بەرزکردنەوەی ئەفسەران و کارمەندانی میلاکی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لە کاتی خۆیاندا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ماددەی (4) حەوت پێشنیار هەیە، لیژنەی هاوبەش هیچ پێشنیارێکیان نییە یەك یەك دەیانخەینە دەنگدان.

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی پەسەند بکرێ با دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس پێشنیاری یەکەم (85) دەنگ.

پێشنیاری دووەم: وەك ئەوەی بەرێز سەرۆکی لیژنەی پێشمەرگە خوێندیەوە هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵە؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری سێیەم: هەر بەرێزێکتانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری چوارەم: هەر بەرێزێکتانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری پێنجەم: هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێت دەنگ بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری شەشەم: هەر بەرێزێك لەگەڵ پێشنیاری شەشەمە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ كەسی لەگەڵ نییە.
پێشنیاری حەوتەم: هەر ئەندامێكی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەلێ (4) كەس زۆر سوپاس، بەرێزان ئەم ماددەیە پێشنیاری یەكەم پەسەندكرا بە (85) دەنگ، بەلێ فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیازمان كردبوو كە هەر پێشمەرگەیەك بەشداری شەری داعشی كردبێت، یا هەر ئەوانەی كە بەشداری شەری داعشیان كردبێ هەرساڵێكی خزمەتیان بۆ بە دوو ساڵ هەژمار بكرێ، پشتگیریشمان بە دەست هێناوە، بۆچی لە پێشنیازەكەدا جێگەی نەكراوەتەوە؟

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلێ ئیستا لە لیژنەكان دەپرسین، فەرموون لیژنەی یاسایی ئێستا با خۆیان حازر بكەن، فەرموون با وەلأمی مژدە خان بدەنەوە، نا ئێستا وەلأمی ئەو بدەنەوە فەرموون.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوانەی پێش راپەرین هەر ساڵێكی خزمەتیان بۆ بە دوو ساڵ هەژماركراوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

وەلأم دەدەنەوە دەرفەتیان بدە بزانین بۆچی نەیانكردوە.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی لەو پێشنیارانەی كە سێ رەئی بەدەست هێنابوو، بەلأم دواتر وەكو لیژنەی یاسایی، لە بەر ئەوەی كە ساڵێ خزمەتی كرد دوو ساڵ بۆ تەرفیعیش دەوری هەیە، تەرفیعیش دیارە بارگرانی دارایی هەیە، بۆ بارگرانی دارایی، دواتر ئێمە لەگەڵ تیمی حكومەت قسەمانكرد، ئەوان قسەی خۆیان هەبوو كە گرفت دروست دەكات، بۆیە دواتر وەكو لیژنەی یاسایی لە بارەی بارگرانی دارایی رونكردنەوەیەكی شامل و كاملمان دەبێت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هەر عەینەن شتە كاك جلال؟

بەڕێز كاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیاره ئێمه لەو ماددەیه پێشنیارمان کرد که باسی له هێزی رێکخراوه، رێك نەخراو ئەکرێ، راستەوخۆ به کەوانه یەك بکرێتەوه ناوی یەکەکانی (70 و 80)ی تێدا بهێندرێت، بۆیه به دیاریکراوی ئەو هێزانه مولزەم بکرێن به رێکخستن و، بەراستی وەك ئەندامێکی لیژنەی یاسایی ئەوەی کاك جلال دیلێ، ئەوەی لیژنەی یاسایی کردوویانه نا یاسایی، چونکه ناکرێ تۆ پێشنیارێك که پاڵپشتی سێ ئەندام پەرلەمانی هەبێ به بیانوی جیاواز دەریخەی و نەیخەیته دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بشتگیریەکا، هەر پێشنیارێك سێ پشتگیری هەبن، ماددەی پەیڕەوی ئەمە راپۆرتەك نینە لیژنەی یاسایی، چونکه تایبەتمەندێ سەر هەر پێشنیارێك ناوی نوسی لەسەر، یان دژی یاسای دەستوری بێت یان بارگرانی دارایی دروست بکات و بێ ئاگایی حکومەتێ بۆ ماددەی (79) بڕگەی (2) خالێ دوو خالی ئەو پێشنیاره بارگرانی دارایی تێدا نینە، ئەگەر جوابێ ویشی دەم ئەو پێشنیاره وەزیری پێشمەرگه لێره بوو، وەزیری پێشمەرگه لەو دانیشتنه لێرەبوو وەلامی داو بەحسی یەکەکانی (70 و 80) هاته کردن، کەواته وەختێ حکومەت لێره بێت، لایەنی مەعنی دەسەلاته تەنفیزیەن ئەوەی جوابێ وە پێشنیارێ نەنوسیه له راپۆرتێ خۆدا.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەسەر ئەو ماددەی دەنگمان داوه، تەواو فەرموو ماددەی پێنج بخوێنەوه، ئەگەر لەسەر ئەو ماددەیه بێ دەنگمان داوه کاك مەم ماددەی پێنج فەرموون.

بەڕێز ژیان ظاهر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج دەرماڵەکان، ماددەی پێنج ئەنجومەنی وەزیران گشت دەرماڵەکان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان بەشێوەیەکی دادپەروەرانه رێك بخاتەوه ماددەی پێنجەم حەوت پێشنیاری هەیه،

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی.

پێشنیاری دووەم: رەئی لیژنەی هاوبەش، پێویسته لەسەر ئەنجومەنی وەزیران گشت دەرماڵەکان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان به شێوەیەکی دادپەروەرانه رێك بخاتەوه.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی تەنیا وشەی پاکسازی بۆ زیاد بکرێ.

پێشنیاری چوارەم: ئەنجومەنی وەز یران گ شت دەرما ڵەکان لە بەر رۆ شنایی یا سا بەرکارەکان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێك بخاتەوە و بەرچاوگرتنی ئابووری کوردستان دۆخی ژیانی فەرمانبەرانی دەوڵەت.

پێ شنیاری پێن جەم: ئەنجو مەنی وەز یران دەرما ڵەکان لە بەر رۆ شنایی یا سا بەرکارەکان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێك بخاتەوە بە جۆرێك ئەو دەرماڵانە کە یاساییین دەستکاری نەکرێن وە پاك سازی بکرێ لە دەرماڵە نا یاسایەکان.

پێشنیاری شەشەم: ئەم ماددەیە لا بدرێت.

پێشنیاری حەوتەم: وەك خۆی بەو مەرجانەی خوارەوە:

1. دەرماڵە زیاتر نەبێ لە مووچەی بنەرەتی.
2. دەرماڵەی تایبەت بریتیە لە یەك جۆر هاوکاری یان پادا شتکردنی فەرمانبەر لە بەرانبەر کار ێك کە ئەنجامی داوە سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ماددەی پێنج، ئێمە حەوت پێشنیارمان هەیە، بە دوای یەکا دەیانخەینە دەنگدان.

پێشنیاری یەکەم وەك خۆی کێ لەگەڵە؟ بەڵێ (1) دەنگ سوپاس.

پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەش کێ لەگەڵە؟ (84) دەنگ.

پێشنیاری سێیەم بەڕێزان کێ لەگەڵە؟ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری چوارەم کێ لەگەڵە؟ (1) کەس.

پێشنیاری پێنجەم کێ لەگەڵە؟ (13) کەس.

پێشنیاری شەشەم کێ لەگەڵە؟ (2)کەس.

پێشنیاری حەوتەم کێ لەگەڵە؟ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیاری دووەم پەسەندکرا بە (84) دەنگ، فەرموون بەڕێزان ماددەی شەشەم بخوێنەوە.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم ڕێکخستنەوەی هەژمارکردنی خزمەت.

ماددەی شەشەم:

1. پێداچوونەوەی ڕێکخستنەوەی پلەو ناونیشانی مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچەخۆرانی هەرێم لە بوارەکانی خزمەتی شارستانی پێشمەرگایەتی هێزەکانی ئاسایش و ناوخۆ بە پێی یاسا و پەیڕەوی ڕێنما کارپێکراوەکان و ڕێکخستنەوەیان لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتیدا لەسەر بنەمای بڕوانامەو ساڵانی خزمەتی فیعلی، خزمەتی هەژمارکراوی ئاسایی بە پێی ئەژمارکردنی ئەو خزمەتەی کە بە شێوەیەکی نا یاسایی بۆ موچەخۆر ئەژمارکراون.

2. یەکخستن و ناونیشانی پلەی وەزیفی لەگەڵ مووچەی وەزیفی بە پێی حوکمەکانی یاسای میلاکی ژمارە (25)ی ساڵی (1960)ی هەموارکراوی کارپێکراو لە هەرێمدا یان هەر یاسایەکی تر کە جێگەی ئەم یاسایە دەگرێتەوە، هەڵوەشاندنەوەی ئەو ناونیشان و پلە وەزیفیانەی کە هاو دژن لەگەڵ یاسای ناو براو.

3. هەڵوەشاندنەوەی گشت پلەو مەرتەبەی زێدەکی کە بەدەر لە یاسا کارپێکراوەکان دراوە بە مووچە خۆران چ لە رۆژی یەکەم دامەزراندنیان یا لە دوای دامەزراندنیان.

4. هەڵوەشاندنەوەی سالانی خزمەتی هەژمارکراو بۆ خزمەتی وەزیفی شارستانی یا پێشمەرگایەتی یان هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆو بۆ ئەو ماوانەی کە لەگەڵ ماوەی خوێندنی مووچەخۆر یەك دەگرێتەوە، جگە لە حاڵەتەکانی مۆڵەتی خوێندن یا خوێندنی ئێواران یا تەمەنی ئەو کاتەدا لە خوار شانزە ساڵی بێت، جگە لە زیندانی راگیرانی سیاسی.

5. یەکەم: هەر پێگەیەکی یاسایی بواری راژەی گشتی پشست بەستن بە بڕیاری کارگێری هاتونەتە دی لەسەر بودجەی گشتی موچەیان وەرگرتوە، ئەوا ئەو پێگانە پارێزراو دەبن بە مەرجێك لە بڕینی خانەنشین بدەن پشت بەستن بە بڕیاری کارگێری دامەزراندنیان و پێویستە پلەو ناونیشانی وەزیفی مووچەو و پلەو ناونیشانی داراییان لە چوارچێوەی یاساو پەیرەو رێنمایە بەرکارەکانی رێك بخرێتەوە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

دووەم: حوکمی خاڵی یەکەم بڕگەی پێنجەمی ئەم ماددەیە تەنیا ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە تا پەسەندکردنی ئەم یاسایە مووچەیان وەرگرتووە ماددەی شەش پێشنیاری یەکەم وەك خۆی پێشنیاری لیژنەی هاوبەش.

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی پێنجەم لا بدرێ.

پێشنیاری سێیەم:

بڕگەی یەکەم بم شێوەیەی لێ بکرێ پێداچوونەوەو رێکخستنەوەی پلەو ناونیشانی مووچەی وەزیفی سەرجەم مووچەخۆرانی هەرێم لە بوارەکانی خزمەتی شارستانی پێشمەرگایەتی هێزەکانی ئاسایش و ناوخۆ بە پێی یاساو پەیرەو رێنما کارپێکراوەکان رێکخستنەوەی لە چوارچێوەی وەزیفەی گشتییدا و لە دوای پێداچوونەوەو وردبینی دۆسیەی کەسی فەرمانبەران، هەر فەرمانبەرێك پلەو ناونیشانی

وەزیفیەکەی بەرزتر بێت لە مافی خۆی، ئەوا سەرجەم مووچەو پلە بەرزکردنەوەکەی رابگیرێت تا ساڵی خزمەتی دەگاتە ئاستی ئەو پلەیەی ئێستای بەو مەرجەی بروانامەی ڕێگەی پێبدات سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی شەش، سێ پێشنیارمان هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی لیژنەی هاوبەش دەخەینە دەنگدان فەرموو کێ لەگەڵە ؟ (83) دەنگ، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیوادارم بە جێبەجێ کردنی ئەم یاسای چاکسازییە زۆر ترین پەیڕەو پێشێل نەکرێت، ماددەی (91) دیسانەوە بڕگەی سێیەم هەر پێشنیازێك دوو ئەندام پشتیوانی کرد، هیچ شەرعییەتێك لە لای پەیڕەو چ ماددە یەك، چ بڕگە یەك، چ خاڵێکی پەیڕەوی هە یە ماددەی (91) بڕ گەی سێ هەڵبوە شێنێتەوە وە شەرعیەت بەوە بدات پێشنیازێك نەخرێتە دەنگدان لە پرۆتۆکۆڵ هە یە لە دانیشتنی را بردوو خاڵێك بڕگەیەك ئیزافە کراوە لە 2015 ەوە پلە بەرز کردن نەکراوە، داوامان کرد پلە بەرز کردنەوە لە بڕگەی (6) بکرێتەوە ئەم پلە بەرزکردنەوەیە پشتیوانی زۆری لێکراوە، ئە مە ماددە یەکی پەیڕەوەیە، تکا یە بە ماددەی پەیڕەوی جوابمان بدەنەوە بە قانون، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، دەنگدانە کە تەواو دە کەین ئینجا وەڵامتان دەدەینەوە، پێشنیاری دووەم هەر بەڕێزێکی لەگەڵە بەڵێ (18) دەنگی لەگەڵە، پێشنیاری سێیەم کەسی لەگەڵ نییە، دکتۆرە شایان، فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی (91) بڕگەی سێیەم پێشنیارێکم هەبوو ئەوەی کە دەبێت ساڵانی خزمەت (اثر رجعی) نەبێت، چونکە ئەوەی شەهادەی نەبوو ئێستا شەهادەی هێناوە ساڵانی خزمەت لە مەودوا بۆ هەژمار بکرێت، من پێشنیارم کرد و پشتگیریشم هەبوو هیوادارم لیژنەی تایبەتمەند وەڵامان بدەنەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوا تر سەبارەت بە دانەنانی ئەو پێشنیارانەی کە سێ کەس پشتیوانی کردووە، لیژنەی یاسایی وەڵام دەدەنەوە، ماددەی حەوت بواری خانەشینی فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بواری خانەنشینی ماددەی حەوت پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەشە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان دیارە رای لیژنەی هاوبەش پشتیوانیشی هەبوو ماددەی هەشت و ماددەی نۆ

کردمانە دوو بڕگە سەر بە ماددەی حەوت، بۆ ئەوەی لەرووی شکلیی و تەنزیمیەوە باشتر بە رای لیژنەی هاوبەش بۆ ئاگاداری بەڕێزتان.

پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەشە یەکەم یەکخستنی خانەنشینی ئەوانەی لە خوارەوە ئاماژە یان پێدراوە لە رووی پێداویستیەکانی خانەنشین بوون بە هەمان مەرج و پێوەرەکانی خانەنشینی فەرمانبەران وە پلە گشتییەکان وەزیفە لە سەر میلاکی شارستانی و سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ سەرۆکی هەرێم و سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکانیان، ئەندامانی پەرلەمان و وەزیرەکان ئەوانەی بە پلەی ئەوانن و بریکاری وەزارەت وئەوانەی بە پلەی ئەوانن، ئەوانەی مووچەی بریکاری وەزارەت وەردەگرن و خاوەن پلە تایبەتەکان و بەڕێوەبەرە گشتییەکان و ئەوانەی بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و ئەوانەی مووچەی بەڕێوەبەری گشتی وەردەگرن و سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگای هەرێم و گشت ئەو کەسانەی کە بە پێی خشتە کارپێکراوەکان مووچە لە هەرێمی کوردستان وەردەگرن، دەرماڵەی هەردوو پلەی باڵا ئەلف و ب وەردەگرن لە سەر میلاکی شارستانی و سربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ، دووەم مووچەی خانەنشینی هەژمار دەکرێت بۆ ئاماژە پێدراوان بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بەم شێوەی خوارەوە، یەك رێژەی (15٪) لە کۆی مووچە و دەرماڵەی ئەوەی لە کاتی خزمەت وەریدەگرێت، دوو رێژەی (1/5٪) لە کۆی گشتی دوا مووچەی دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەتدا وەریدەگرێت و دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی بۆ هەر ساڵێکی خزمەت، سێ دەرماڵەی ئەم بڕوانامەی خوارەوە هاوشێوەیەیان بەم رێژەیە دەبێت:

أ- دەرماڵەی بڕوانامەی ئامادەیی بەرێژەی (1٪) لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەردەگرێت و دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی.

ب- ب- دەرماڵەی بڕوانامەی دبلۆم بە رێژەی (2٪) لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەردەگرێت دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی، ج- دەرماڵەی بڕانامەی بەکالۆریۆس بەرێژەی (4٪) لە کۆی گشتی مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەردەگرێت دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی، د- دەرماڵەی بڕوانامەی دبلۆمی باڵا و ماستەر بە رێژەی (6٪) لە کۆی گشتی مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەری دەگرێت دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی، هـ- دەرماڵەی بڕوانامەی دکتۆرا بەرێژەی (8٪) لە کۆی گشتی مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەردەگرێت دەخرێتە سەر مووچەی خانەنشینی، چوارەم شایستەی مووچەی خانەنشینی نابێت بە رێژەی (50٪) تێپەڕ بکات لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت وەری دەگرێت.

سێیەم: 1- فەرمانبەربی پێناسەی لە یاسای خانەنشینی یەکگرتوو بەرکار لە هەرێم هاتووە بە وانەشەوە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە شایستەی مووچەی خانەنشینی دەبن ئەگەر خزمەتی خانەنشینیان لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت و (45) ساڵ لە تەمەنیان تەواو کردبێت، جگە لە حاڵەتەکانی

مردن و شەهید بوون یان خانەنشین بوون بە هۆکاری تەندروستی و ئەو حاڵەتانەی دیکە بە دەرکردن لە یاسایی خانەنشینی بەرکاردا هاتوون.

2-ئەوانەی راسپێردراون بە خزمەتی گشتی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە ئاماژەپێدراون و مەرجەکانی هاتوو لە بڕگەی سێیەم یەکەمی ئەم ماددەیە نایانگرێتەوە ئەوە شایستەی موچەیەکی خانەنشینی دەبن بە رەچاوکردنی هەمان پێوەرەکانی هاتوو لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە بە مەرجێك نابێت لە رێژەی (25٪)تێپەڕ کات لە کۆی گشتی دوا موچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت و دەخرێتە سەر موچەی خانەنشینی تاوەکو حاڵەتەکانی دەگونجێت لە گەڵ مەرجەکانی هاتوو لە خاڵی یەکەمی ئەم بڕگەیە.

3-حوکمەکانی خاڵی دوو لەم بڕگەیە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە وەکو راسپاردراو بە خزمەتی گشتی رادەسپێرن.

4-ئەندام پەرلەمان بە ئارەزومەندانە مافی دەست بەرداربوونی لە ماف و شایستە خانەنشینییەکانی وەك راسپێردراو هەیە بە مەرجێك لە ماوەیەك کە لە سی رۆژ تێپەڕ نەکات لە رێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایە داواکارییەك پێشکەش بە دیوانی پەرلەمانی کوردستانی عێراق بکات بە مەبەستی وەرگرتنی رێکاری یاسایی پێویست.

5- هەژمارکردنی ماوەی خزمەتی خولی پەرلەمانی بۆ هەموو مەبەستەکانی سەرەموو چە و بەرزکردنەوەی پلە و خانەنشینی بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی بە ئارەزوومەندانە دەگەڕێنەوە سەر وەزیفەکانیان.

6- حوکمەکانی ئەم ماددەیە هەموو ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە لە بڕگەی یەکەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە لە پێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە خانەنشین بوون و پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە بۆ ئەوانەشیان کە خزمەتی خانەنشینیان نەگەیشتۆتە (15)ساڵ ئەوە تاوەکو سێ ساڵ دەخرێتە سەر خزمەتەکەیان هاوشێوەی پلە وەزیفییە گشتییەکان بۆ ئەوەی بگەنە تەمەنی خانەنشینی ئیجباری بە مەرجێك بڕی خانەنشینی بەو ماوەیە بگات.

7- ئەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێدراوە پێشتر فەرمانبەری حکومەت بوون دەگەڕێنەوە بە ئارەزوومەندانە بۆ سەر وەزیفەکانیان دەست لە کار کێشانەوەیان هەڵدەوەشێت و راژەکەیان بۆ هەژمار دەکرێت بە مەبەستی سەرەموو چە و پلە بەرزکردنەوە و خانەنشینی وە لایەنی پەیوەندیدار پابەند دەبێت بە دابین کردنی پلەی وەزیفی پێویست وە تەرخانکراوی دارایی پێویست، بۆ ئەوەی سەرپشك دەبن لە وەرگرتنی موچەی خانەنشینی یا موچەی وەزیفی کە بۆی دەگەڕێنەوە.

8- جگە لە راسپێردراوان بە خزمەتی گشتی هەموو ئەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە ناویان هاتووە شایستەی موچەی خانەنشینی دەبن بە هەموو پێوەر و مەرجەکانی هاتوو لە بڕگەی

دووەم و سێیەمی هاتوو لەم ماددیە بە ڕێژەی کە نابێت لە (60٪) تێپەڕ بکات لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە لە کاتی خزمەت دا وەری دەگرێت.

9- مووچەی خانەنشینی سەرجەم دادوەر و داواکاری گشتی نابێت لە ڕێژەی (70٪) تێپەڕ نەکات لە کۆی گشتی دوا مووچە و دەرماڵە لە کاتی خزمەت بە پێی یاسا بەرکارەکان دا وەریدەگرێت.

پێشنیاری سێیەم: خانەنشینی پلە بالا نەمێنێت.

پێشنیاری چوارەم: خانەنشینی پلە بالاکان بە مەرجێك بێت بە ڕەچاوەکانی تەمەن و سالانی خزمەت و بڕوانامە بکرێت بە مەرجێك لە ڕێژەی (50٪) تێپەڕ نەکات لە کۆی گشتی دوا موو چە و دەرما ڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەتی وەزیفی وەریدەگرێت.

پێشنیاری پێنجەم: خانەنشینی پلە بالاکان دادوەرەکان و داواکاری گشتی بە مەرجێك بێت، بەلام بە مەرجێك ڕەچاوی تەمەن و سالانی خز مەت و بڕوانا مە بکر ێت بە مەرجێك لە ر ێژەی (50٪) کۆی گشتی مووچە و دەرماڵە و ئەوەی لە کاتی خزمەتی وەزیفی وەریدەگرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی کاك دکتۆر شێرکۆ، فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوەکەی ئێمەی تێدا نییە کە داوامانکرد خانەنشینی هاوتای سیستەمی عێراقی بکرێت وە بە یەك پ ێوەر ب ێت لە ن ێوان فەرماذ بەری ئا سایی و پ لە تای بەت و بالا یەك پ ێوەر بەکاربێت وە جیا کاری لە ن ێوان پێوەرەکاندا نەبێت کە بە پێی سالانی خزمەت و (45) ساڵ تەمەن بێت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لە لە لیژنەکان دەپرسین بۆ داتان نەناوە، بەڕێزان لە لیژنەکان؟

بەڕێز هیڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەو پێشنیارانەی کە بابەتی بارگرانی دارایی لە سەر حکومەتی هەرێمی کوردستان هەیە دوای راوێژ کردن لە گەڵ حکو مەت و ستافی حکو مەت کە ل ێرەش دانی شتبوون دوا تریش لە نوو سینەوەی را پۆرتی هاو بەش هی کۆ تایی بۆ ئا مادەکردنی ئە مە، ئەو بابەتا نە بە پ شت بە ستن بە ماددەی (79) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کە دەقێکی قانونی بوو لە دەستمان نەمانتوانی داخلی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دک تۆر شێرکۆ پێ شنیارەکەی ئ ێوە بەس بۆ پ لە بالا کان بە گوێرەی سی ستەمی ع ێراق ب ێت، مەبەستتان ئەوە بوو.

بەڕێز شێركۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نەخێر، هەموو پلەكان بە یەك پێوەر بێت لە فەرمانبەری ئاسایی تا پلە باڵاكان.

بەڕێز هیڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

وەكو روونكردنەوە كە بۆ ئەمەش درا كە قسەمان لە سەر كردووە، چونكە ئەمە تەنیا بۆ پلە باڵا نییە، لە چوار چێوەی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ و سەربازیش دەگرێتەوە، پارەیەكی ئێجگار زۆر سەد و شەست ملیارد دینار لە سەر حكومەت تەكلیف دەكرد، ئەم بەڕێزانەش هەموویان پێكەوە لە گەڵ حكومەت قسەیان كردووە ئەو لیژنانە هەموویان لە گەڵ حكومەت قسەیان كردووە و حكومەت ئامادە بوو لە هەموو لیژنەكان لە حكومەت ئەو قسەیان نەكردووە، لێرەش كە قسەیان كرد بەڕێز ئەندامانی حكومەت كە لێرە بوون جوابی هەموویەكیان داوەتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سۆران عمر، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاری دووەم لە ماددەی (7) بڕگەی دووەم، خاڵی سێیەم بە چ پێوەرێك جارێكی تر بڕوانامە كراوە بە پێوەر دەخرێتەوە سەر كۆی دوا مووچە و دەرماڵە كە پلەی تایبەت هەر هەموویان دەرماڵەی بڕوانامەیان لە كۆی مووچە و دەرماڵەدایە، ئەمە دەبێت بە دوو ئیمتیاز ئەمە پێچەوانەی یاسایە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەگەر پێچەوانەی یاسا بێت نابێت جێبەجێ بكرێت.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

چونكە كە پلە تایبەت دەرماڵەی زانكۆیی لە ناو كۆی مووچەی دەرماڵەی دایە، تۆ دێیت جارێكی تریش ئیمتیازی دەدەیتەوە بە بڕوانامە؟

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، ئێمە دەست دەكەین بە دەنگدان، پێشنیاری یەكەم وەك خۆی هەر بەڕێزێكی لەگەڵدایە؟ پێشنیاری دووەم رای لیژنەی هاوبەش هەر بەڕێزێكی لەگەڵدایە؟ با بفەرمووێت؟ پێشنیاری دووەم (84) كەس لەگەڵدایە، پێشنیاری سێیەم هەر بەڕێزێكی لەگەڵە؟ (8) كەس لەگەڵدایە، پێشنیاری چوارەم كێ لەگەڵدایە؟ كەس لە گەڵدا نییە، پێشنیاری پێنجەم هەر بەڕێزێكی لەگەڵدایە؟ بەڵێ پێشنیاری دووەم پەسەند كرا ماددەی هەشت، بەڕێز كاك بژار ماددەی هەشت بخوێنەوە.

بەڕێز جلال محمد امين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەمواركردنی ماددەی دوازدە، شار ستانی هێزە كانی ناوخۆ و یە كە رێكنەخراوەكانی هێزی پێشمەرگە و گواستنەوەی گشت میلا كاتی و مو ڵك و ماڵی ئەو گوا ستراوانەی بەڕێوەبەرا یەتی و یە كەكانی كارگێڕیا نەو دۆسیە بەراییەكانی ئەو كەسانە ئاماژەی پێكرا، بۆ سەرجەم ئەو بەڕێوەبەرایەتیە كە لە هەیكەل بە ندی تازەی بەڕێوەبەرا یەتی گشتی خانەنشینی لەلا یەن وەزارە تی دارا یی ئا مادە دەكر ێت لەلا یەن ئەنجو مەنی وەزیران پەسەند دەكرێت.

تەبعەن پێشنیاری یە كەم وەك خۆی، پێشنیاری دووەم لیژ نە هاوبە شەكان لە گوا ستنەوەی گشت ئەو بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە وهەر یەكەیەكی دیكەی كارگێڕی ودارایی كە مووچەی خانەنشینیان لێ خەرج دەكرێت و.... هەمووی بخوێنمەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان بەهەمان میكانیزم ماددەكە بخوێنەوە و پێشنیارەكان بخوێننەوە و گوێتان لێ دەگرین و بەڕێزان هێمنی هۆڵەكە بپارێزن، بۆ ئەوەی كاك جلال بزانێ چی دەڵێ.

بەڕێز جلال محمد امين:

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری لیژ نەی هاو بەش گوا ستنەوەی گشت ئەو بەڕێوەبەرا یەتی و فەرمانگە و هەر یەكەیەكی دیكەی كارگێڕی ودارایی كە مووچەی خانەنشینیان لێ خەرج دەكرێت، شار ستانی و سەربازی و هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ و یە كە رێكنەخراوەكانی هێزە كانی پێشمەرگە و گوا ستنەوەی گشت میلاك و موڵك وماڵی ئەو گواستراوانەی بەڕێوەبەرایەتی و یەكەكانی كارگێڕیا نەو دۆ سیە بەرا یەكانی ئەو كە سانە ئاماژەی پێكرا، بۆ سەر بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی وەزارەتی دارا یی و ئابووری حكو مەتی هەرێمی كوردستان عێراق، هەیكەلبەندیەكی تازە بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتیانە ئا مادە دەكر ێت و لەلا یەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پەسند دەكرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ماددەی/8 چەند پێشنیارێك هەیە، پێشنیاری یەكەم وەك خۆی لە گەڵ پێشنیاری دووەم هی لیژنەی هاوبەش، پێشنیاری یەكەم وەك خۆی دەخەینە دەنگدان، كەسی لە گەڵ نییە، پێ شنیاری دووەم پێ شنیاری لیژ نەی هاو بەش دەخەی نە دەن گدان، پێ شنیاری دووەم پێ شنیاری لیژ نەی هاوبەش بە (84) دەنگ پەسەند كران، ماددەی/9 سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی/9: هەڵوە شاندنەوەی خانەنشینی بەپلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی و هەر پلەیەکی تری تایبەت بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزوتنەوەی رزگاری خوازی کوردستان بوون، پێش ڕێککەوتی 1991/3/5 وە وەك ڕێزلێنانێك مووچەی خانەنشینیان بەو پلانە پێدراوە لەبری ئەوە پێویستە لەدوای دڵنیا بوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان و وردبینی کردن و پاککردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لەناوی کەسانی ناشایستە ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێت، لەبەر ڕۆشنایی یاسای ژمارە (33)ی ساڵی 2007 یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق، یان یاسای ژمارە (34)ی ساڵی (2007) یاسای خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق، یان یاسای ژمارە (38)ی ساڵی 2007 یاسای ڕاژە و خانەنشینی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق بەپێی تایبەتمەندی، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، پێشنیاری دووەم ئەمە زیاد بکرێ کە لەلایەن وەزارەتی پێشمەرگەوە و کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکان و دەزگای ئەیلول و دەزگای گوڵان وردبینیان بۆ بکرێت، پێشنیاری سێیەم ماددەی/ 9 ببێ بە دوو بڕگە و بەم شێوەیە بێ:

یەکەم/ هەڵوەشاندنەوەی خانەنشینی بەپلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت، ڕاوێژکار، بەڕێوەبەری گشتی و هەر پلەیەکی دیکە کەلەو پۆستانەدا نەبوون.

دووەم/ ئەو پێشمەرگانەی کە لە ڕیزی بزوتنەوەی رزگاری خواز بوون پێش ڕێککەوتی 1991/3/5 بە خاڵی یەکی ئەم ماددەیە خانەنشین کراون، لەبری ئەوە پێویستە لە دوای دڵنیا بوون لە هەبوونی مەرج و پێداویستیەکان وردبینی کردن و پاککردنەوەی لیستی ناوی ئەو پێشمەرگانە لەناوی کەسانی ناشایستە، ئیمتیازێکی دارایی شایستەیان بۆ دابین بکرێت، لەبەر ڕۆشنایی یاسای ژمارە (33)ی ساڵی 2007 یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق،ی یان یاسای ژمارە (34)ی ساڵی 2007 یاسای خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق یان یاسای ژمارە (38)ی ساڵی 2007 یاسای ڕاژە و خانەنشینی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق بەپێی تایبەتمەندی.

پێشنیاری چوارەم:

1/ هەڵوەشاندنەوە هەڵوەشاندنەوەی بە پلەی وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی و هەر پلەیەکی دیکەی مەدەنی و سەربازی.

2/ ئەو کەسانەی پێشمەرگەی شۆڕشگێڕی دێرینن (33) ی ساڵی 2007 یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق یان یاسای ژمارە (34)ی ساڵی 2007 یاسای خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق، یان یاسای ژمارە (38)ی ساڵی 2007 یاسای ڕاژە و خانەنشینی پێشمەرگە، زێرەڤانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق بەپێی تایبەتمەندی و ئیمتیازێکی داراییان بۆ ببڕێتەوە.

پێشنیاری/5 لیژنەیەك پێك بهێندرێت بۆ جیاکردنەوەی ئەوانەی شۆڕشگێڕانە و ئەوانەی بە ناشایستە ئەو پۆست و پلانانەیان وەرگرتووە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزن سەبارەت بەماددەی/ 9 پێنج پێشنیار هەیە، ئیمتیازی دارایی کە باس دەکرێ بە گوێرەی قانونی (33 و 34 و 38) مەبەست لەوەیە لەناو ئەو یاسایانە بەچی هات بێت بەوە وەری دەگرن، فەلەفیەك هەیە لەسەر ئیمتیازی دارایی چەند نووسینێکمان بۆ هاتووە، ئێستا پێشنیاری یەکەم وەك خۆی دەخەینە دەنگدان، (80) دەنگ، پێشنیاری دووەم هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری دووەمە؟ ببورن یەك کەس، پێشنیاری سێیەم هەر کەسێك لەگەڵ پێشنیار سێیەمە؟ یەکە کەس، پێشنیاری چوارەم؟ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیاری پێنجەم؟ کەسی لەگەڵ نییە، وەك خۆی بە (80) دەنگ پەسەند کرا، ماددەی/ 10 کاك چیا فەرموو.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناڤێ یەزدانێ مەزن، ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سۆران قسەیەکی هەیە فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەپێی ماددەی/18 لە پەیڕەوی ناوخۆ بڕگەی/4 بەرزە فەتکردنی گفتوگۆکان و پارێزگاری کردن لە ڕێکارییەکان و پارێزگاری کردن لە شکۆی پەرلەمان لە ئەرك و دەسەڵاتەی بەڕێزتانە ئەو چەپڵەلێدانەی لە پاش تێپەڕاندنی ماددەی پێشوو ڕۆشت، پەیوەندی بە خوێندنەوەکەی کاك جلا لەوە هەبوو نەك بە پەیوەندی بە تێپەڕبوونی ماددەکەوە هەبوو، هیوادارم ئەو ئەرك و دەسەڵاتەی خۆت لە بەرزەفت کردنی گفتوگۆ و پاراستنی شکۆی پەرلەمان جێ بەجێ بکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ جارێکی تر بەهیچ شێوەیەك چەپڵە لێ نادرێ، بۆ دەنگی بەرزی کاك جلال ئەو چەپڵەیە لێدراوە، جارێکی تر چەپڵە بۆ ئەو جۆرە بابەتانە دووبارە نابێتەوە، دروستە نوقتە پەیڕەوییەکە، ماددەی/ 10 فەرموو کاك چیا.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ 10:

ڕاستکردنەوەی مووچە خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کە بەشێوەیەکی نایاسایی یان بەپلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین کراون یان لەسەر بنەمای هەژمارکردنی نایاسایی ساڵانی خزمەتی

وەزیـ فی خانەنـ شین کراون ڕا ستکردنەوەی موو چەی خانەنـ شینان بەو موو چەیەی بە پـ ێی یا سا کارپێکراوەکان شایستە دەبن، وەك لەم یا سایەدا ئاماژە یان پێکراوە، بۆ ئەو ماددە یە دوو پێ شنیار هە یە،

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی،

پێشنیاری دووەم:

ڕای لیژنەی هاوبەشە/ هەڵوەشاندنەوەی موو چەی خانەنـ شینی سەرجەم ئەو کە سانەی کە بە شێوەیەکی نایاسایی خانەنشین کراون و ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینی سەرجەم ئەو کەسانەی کەبە پلەی بەرز تر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشین کراون یان لەسەر بنەمای هەژمارکردنی نایاسایی ساڵانی خز مەتی وەزیفی خانەنشین کراون، ڕاستکردنەوەی مووچەی خانەنشینان بەو مووچەیەی بەپێی یاسا کارپێکراوەکان شایستە دەبن وەك لەم یاسایەدا ئاماژەیان پێکراوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی/ 10 دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یە کەم وەك خۆی هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە؟ (1) کەس، پێشنیاری دووەم ڕای لیژنەی هاوبەش هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەر لەمانی لەگەڵە با بـفەرمووێ دە نگ بدات؟ بەڵێ بە (76) دە نگ پە سەندکرا، حوکمەکانی کۆ تایی ماددەی/ 11 فەرموون.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم

حوکمەکانی کۆتایی

ماددەی/ 11:

یەکەم/ دەبێت وەزیری پەیوە ندار و سەرۆکی پەیوە نداری لا یەنی نەبە ستراو بە وەزارەت و فەرمانـبەری تایبەتمەند حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

دووەم/ دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان پابەندە بە پشکنین و وردبینی کردن و بەدوادا چوونی جێ بەجێ کرد نی ئەحکا مەکانی ئەم یا سایە و یا سا پەیوە ندارەکانی تر، ئا مادەکردنی ڕا پۆرت لە بەر ڕۆشنایی یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان ـ عیراق ژمارە (2)ی ساڵی 2008.

سێیەم/ دەستەی دەستپاکی و داواکاری گشتی لەهەرێمی کوردستان ـ عیراق بەپێی تایبەتمەندی پابەندن بە وەرگرتنی ڕێکاری پێویست یاسایی پێویست بۆ جێ بەجێ کردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

پێشنیارەکانی ماددەی/ 11

پێشنیاری یەکەم/ وەکو خۆی.

پێشنیاری دووەم/ ڕای لیژنەی هاوبەش:

1/ دەبێت دەسەڵاتی جێ بەجێ کردن و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.
2/ وەك خۆی.
3/ دە ستەی دە ستپاکی و داوا کاری گ شتی له هەرێمی کورد ستان ـ عیراق بەپێی تایبەتمە ندی پابە ندن بەوەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك كه بەربە ست و ئا سەتەنگ بۆ جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی/ 11 پێ شنیارەکان دەخەی نه دەنگدان، پێ شنیاری یه کەم/ وەك خۆی، ....
بەڵێ غەڵەتی ئیملائی له کوێیە؟.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕای لیژنەی هاوبەش بڕگەی سێیەم له کۆتاییەکەی دا دەڵێ (بەوەرگرتنی ڕێکاری یاسایی پێویست بەرامبەر هەر کارمەند و بەرپرسێك کەبەربەست و ئاستەنگ بۆ جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یا سایە درو ست دەکەن، دەبێ زیاد بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دروستە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی دەخەی نه دەنگدان؟ كه سی له گەڵ نی یە؟ پێ شنیاری دووەم ڕای لیژ نەی هاو بەش دەخەی نه دەن گدان، بەو تەعدی لەی كاك زا نا و تی كه دروستی شە؟ بە دەن گی (88) پەرلەمانتار پەسەند کرا، ماددەی/ 12 کەرەمکەن، دەفەرموو.

بەڕێز شایان کاکه صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵامی پرسیارەکەم وەرنەگرتەوە بەڕێز لیژنە هاوبەشەکان؟.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ پێشنیارێکی هەبووە دانەنراوە، كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د یارە بەڕێز د. شایان پێ شنیارێکی هەبووە و سێ پشتیوانی شی هەبوو، دە بوو تە سبیت ب کرێ، بەڵام لەبەرئەوەی له لیژنە هاوبەشەکان چۆن بڵێی ڕایەکمان گەڵاڵە کرد ئەوەی كه ئەو ئەیوی ست لەڕای لیژ نه

هاوبەشەکە تەسبیت بووە، یەعنی مەبدەئەکەی جێگیر بووە، بۆیە پێویستی نەدەکرد جارێکی تر دووبارەی بکەینەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەردەوام بن ماددەی/ 12 کاك هێڤیدار فەرموو.

بەڕێز هیڤیدار احمد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/12

یەکەم/ دامەزراندن لە هەر وەزیفەیەکی پلە باڵا، بەڕێوبەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر لە هەر سێ سەرۆکایەتیەکە و وەزارەتەکان و لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت ڕادەگیرێ، مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێ.

دووەم/ خانەنشین کردنی فەرمانبەر بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر کە پێکهاتەی ئیداری لە ئاستی بەڕێوەبرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوە نابات بەپێی ئەحکامەکانی هەردوو ماددەی حەوتەم و هەشتەمی ئەم یاسایە دەبێت، یان دەگوازرێتەوە بۆ شوێنێکی تر لە کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ کە لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دەگونجێت، بەڕازی بوونی ئەو شوێنەی بۆی دەگوازرێتەوە.

سێیەم/ حوکمەکانی بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە سەرۆکی یەکە ئیدارییەکانیش پارێزگار و قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە دەگرێتەوە کە هیچ یەکەیەکی ئیداری بەڕێوە نابەن.

چوارەم/ مەرجەکانی دامەزراندن بە پلەی بەڕێوە بەری گشتی و بەرەوژوور جگە لە مەرجەکانی فەرمانبەرایەتی وەزیفەی گشتی بە پەیڕەوێك دەستنیشان دەکرێت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت کەتێیدا ڕەچاوی بڕوانامە و پسپۆری و ساڵانی خزمەت و شارەزایی و لێهاتووی بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پێشنیارەکانی ماددەی/ 12

پێشنیاری یەکەم/

وەکو خۆی.

پێشنیاری دووەم/

ڕای لیژنەی هاوبەش.

یەکەم/ دامەزراندن لە وەزیفە یەکانی بەڕێو بەری گشتی و ڕاوێژکار و سەرووتر لە دامەزراوە دەستووریەکانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق ڕادەگیرێ مەگەر تەنها لەو کاتەی پلەی چۆڵ هەبێ.

دووەم/ خانەنشین کرد نی فەرماذبەر به پلەی بەڕێوەبەری گشتی و سەرووتر که پێکها تەی ذیداری له ئاستی بەڕێوبەرایەتی گشتی و سەرووتر بەڕێوه نابات به بێ حوکمەکانی برگەی/8 له ماددەی/7 ی ئەم یاسایه دەبێت، یان دەگوازرێتەوه بۆ شوێنێکی تر له کاتی هەبوونی شوێنی وەزیفی بەتاڵ که لەگەڵ ناونیشانی وەزیفی شایستەی خۆی دا دەگونجێت.

سێیەم/ وەکو خۆی.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئێمه بۆ ماددەی/12 دوو پێشنیارمان هەیه یەکێکیان وەکو خۆی، یەکێکیان ڕای لیژنەی هاوبەش، یەکەم جار وەك خۆی دەخەینه دەنگدان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە؟ ڕای لیژنەی هاوبەشتان لا بردووه یان غەڵەتی تەبعە؟ بەڵێ بەڕێزان باس لە مەرجەکانی دامەزراندن بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و بەرەوژوور دەکات که ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوێك به مەرجەکانی دەردەکات لاتان داوه یان هەڵەی تەبعە؟ تیایەتی لیژنە هاوبەشەکان؟ دەتانەوێ بمێنێتەوه ئەو سیغەیەی ئێستا داتان ناوه، ئەو برگەیه نامێنێتەوه بەڕێزان، بەڵێ بەڕێزان کەواته برگەی چوارەم له ڕای لیژنه هاوبەشەکان وەکو خۆی دەمێنێتەوه، وەك خۆی هەر بەڕێزێك لەگەڵیەتی ماددەکە؟ (3) کەس، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش هەر بەڕێزێك لەگەڵیەتی؟ به چوارەمەوه بێگومان، بەڵێ به (82) دەنگ پەسەند کرا، بەڵێ ماددەی/ 13 فەرموون.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/13

یەکەم/

1- وەزارەتی دارایی و ئابووری له چوارچێوەی ڕێکخستنەوەی بواری بانکی له هەرێم به ئەلیکترۆنی کرد نی خزمەتگوزار یه بانک یەکان ئەژمێرێکی تای بەت دەکا تەوه بۆ هەموو موو چەخۆر و سوودمەندێك له بوجەی گشتی له پێناوی زامن کرد نی پارا ستنی گشت شایسته دارایيەکان به شایسته داراییه خەرج نەکراوەکانیشەوە.

2- چۆنیەتی کرد نەوەی ئەم ئەژمێره و سوود وەرگرتنی موو چەخۆر و سوودمەند له ئەژمێرەکه بەڕێنمایی دارا یی ڕێك دەخرێت که لایەن وەزاره تی دارا یی و ئابوور یەوه دەردە چێت، له بەر ڕۆشنایی برگەی/1 ـ 1 ی ئەم ماددەیه.

دووەم/ لەبەر ڕۆشنایی ئەو برە پارەیەی که به فیعلی له خەرجیەکان دەگەڕێتەوه له دەرئەنجامی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایه دەبێت ئەنجومەنی وەزیران ئەولەویەت بدات به پێدا چوونەوه به کەمترین مووچەی خانەنشینی له هەرێم به ئارا ستەی زیادکردن و بەرە چاو کرد نی بژێوی و گوزەرانی ئەو کەسانەی که کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن.

پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی.

پێشنیاری دووەم/ ڕای لیژنە بەم شێوەیەیە:

یەکەم/

1- وەزارەتی دارایی و ئابووری لە چوارچێوەی ڕێکخستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم و بە ئەلیکترۆنی کرد نی خزمەتگوزار یە بانک یەکان و ئەژمێرێکی تایبەت دەکا تەوە بۆ هەموو موو چەخۆر و سوودمەندێك لە بودجەی گشتی لە پێناوی زامن کرد نی پارا ستنی گشت شایستە دارایی یەکان، بە شایستە داراییە خەرج نەکراوەکانیشەوە.

2- چۆنیەتی کرد نەوەی ئەم ئەژمێرە سوود وەرگرت نی موو چەخۆر و سوودمەند لە ئەژمێرە کە بەڕێنمایی دارایی ڕێك دەخرێت کەلەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابووریەوە دەردەچێت.

لەبەر ڕۆشنایی بڕگەی یەکەم ـ 1 ی ئەم ماددەیە.

دووەم/ لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕە پارەیەی کە بە فعلی لە خەرج یەکان دەگەڕێ تەوە و لە دەر ئەنجامی جێ بەجێ کرد نی ئەم یا سایە دەبێت ئەنجو مەنی وەز یران ئەولەو یەت بدات بەپێدا چوونەوە بە کەمترین موو چەی خانەن شینی لە هەرێم و بە ئارا ستەی ز یاد کردن و بەڕە چاوکردنی بژێوی و گوزەرانی ئەو کەسانەی کە کەمترین مووچەی خانەنشینی وەردەگرن.

سێیەم/ پێویستە لەسەر وەزارەتی دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کورد ستان ـ عیراق ڕێکاری یا سایی پێویست بۆ وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانیەکان بگرێ تە بەر و پێدا چوونەوە بەو مو ڵك و ماڵا نەدا بکر ێت وەك گەرەنتی بۆ دانەوەی ئەم قەرزانە دانراون.

پێشنیاری سێیەم/ وەك خۆی، بەڵام بڕگەی یەکەم خاڵی دووە می حکو مەت لە ماوەی شەش مانگ تێ پەڕ نەکات لە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە ئەژمێری بانکی دروست بکات.

پێشنیاری چوارەم/ ئەو ئەژمێرە بانکیەی کە وەزارەتی دارایی و ئابووری دەیکاتەوە بۆ پێدا نەوەی شای ستە داراییەکانی مووچەخۆران لەماوەی سێ قۆناغ بدرێت. زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ماددەی/13 چوار پێ شنیار هە یە، پێ شنیاری یە کەم وەك خۆی دەخەینە دەنگدان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە؟ ..... فەرموو کاك سۆران.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو فراک سیۆنەکان بە بێ ج یاوازی داوا کراوە کەمترین ڕ ێژەی خانەن شینی کە حکو مەت ل ێرە چەسپاندویەتی لە مەردوداتی ئەم جێ بەجێ کرد نی یا سایە بەرزی دەکا تەوە، وا تا حکو مەت ئی ستعدادی ئەوەی هە یە مەردوداتی ئە مە سەرف بکا تەوە بۆ کەمترین موو چەی خانەن شینی، ز یاتر لە (25) پەر لەمانتار پێ شنیاری کردووە، لەنێوانی هەموو پێ شنیارەکاندا (400) هەزار کەمترین موو چەی

خانەنشینی بێ و پاشەکەوتەکەش ڕێکاری دانەوەی دیار بێت، تەنها حساب بانکی نەبێ، بۆ ئەمە داخل نەکراوە کە حکومەت نەیوتووە بارگرانییە، وتویەتی بەرزی دەکەمەوە، ئێمەش داوا دەکەین (400) هەزار بێ، ئەمە بۆ داخل نەکراوە؟.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دروستە فەرموون لیژنەی یاسایی؟.

بەڕێز هیڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەکاتی نووسینەوەی ئەم دەقە قانوونییە کەلەگەڵ حکومەت ڕێککەوتین لیژنەی دارایی بەڕێز کاك سۆرانیش لەگەڵمان بووە و ئەندامی لیژنە بووین، پێش ئەوەی لەگەڵ سەرۆکی حکومەت و ستافی حکومەت دابنیشین ڕێککەوتنی هاوبەش هەبووە و ئەو داواکاریانەی کە پێشکەشی دەکەین لەوانە کەمترین مووچە بکرێت بە (300) هەزار، سێ خاڵمان هەبوون، هەر سێ خاڵەکە پێکەوە بەکۆی ئەندامانی لیژنەی دارایی چووین و لەگەڵ حکومەت دانیشتین بەڕێز سەرۆکی حکومەت و بەڕێز جێگری سەرۆکی حکومەت و بەڕێزان ستافی حکومەت ئەوانەی کەپەیوەندیدارن بە نووسینەوەی ئەم ڕاپۆرتە پێکەوە داواکاریەکەمان پێشکەش کرد و لە سەر ئەو دەقە ڕێککەوتن، دوا تر ستافی حکومەت هاتنە پەرلەمانی کوردستان و لەلیژنەی پرۆتۆکۆڵ، یەعنی لە هۆڵی پرۆتۆکۆڵ لەگەڵیان دانیشتینەوە، گەیشتینە ئەو سیغەی کۆتایی ئەمە ڕێککەوتنی لیژنەی داراییە بەناوی هەموو پەرلەمانی کوردستان لەگەڵ حکومەت کراوە هەموو ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانی کوردستان، هەموو ئەندامان بەدەستەی سەرۆکایەتییەوە لەمن باشتر و لە هەموو ئەو برادەرانە باشتر دەزانن کە هەر بابەتێکی پارەی لەگەڵ بێ و تەبیعاتی مالی حکومەت بێ ناتوانم جێ بەجێ ی بکەم بۆ پەرلەمانی کوردستان بەباشمان نەزانی قانوونێك دەربچێت حکومەت جێ بەجێی نەکات، ڕێز و ئیحترام.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ مامۆستا عبدالستار فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بەپێی ماددەی/91 بڕگەی/3 من پێموایە بەڕاستی لە کۆی ئەم پرۆژەیەدا پارەیەکی باش بۆ خەزێنەی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەگەڕێتەوە، من پێموایە داهاتی هەرێمی کوردستان بەپێی ئەوەی بەڕێز سەرۆکی حکومەت کە باسی کردووە زیادی کردووە، بەشە بودجە لە عیراقەوە دێت، ئێمە داوامان کردووە و کاتی خۆی باسمان کرد، یەعنی ژمارەیەکی زۆر لە پەرلەمانتاران هەمو بۆ قەزیەی پاشەکەوتی

مووچه که زۆر بەرِوونی و بەرِا شکاوی بوترێ حکو مەت گرەنتی دا نەوەی دەکات، بە فۆ ناغیش بێ زۆر ئاساییە، کەسیش نەیوتووە بەیانی پاشەکەوتی مووچەکەم بدەنەوە.

 دووەم/ ئەوەی تریش بەرِا ستی خانەنشینی کە ئێمە لەگەڵ ئەوەین ئەو پلە باڵاکان بەم شێوەیە کەم بکرێتەوە و تەواو کەم بکرێتەوە، بەڵام نەك یەعنی ئەوە ئەو خەرجیەی کە دەگەرِێتەوە بۆ حکومەت با بخرێتە سەر ئەوەی کە خانەنشینی هەرێمی کوردستان لە (400) هەزار کەمتر نەبێ، من بەرِا ستی بەشتێکی ناپاسایی دەبینم، دەبوو تێیدا بووایە ئەگەر حکومەت لەم قۆناغەش نەتوانێ ئەمە جێ بەجێ بکات بەهۆی بارگرانی داراییەوە کە دەبێ بۆ خەڵکی بسەلمێنێ بۆ پێی جێ بەجێ ناکرێ، با تێیدابا یە بەرِاستی، یەعنی زۆر بەی هەرە زۆری ئەوەی کە لێرەش دانیشتووە و ماوەتەوە پێموا یە لەگەڵ ئەوە یە حەقیقەتەن، بۆیە من بە خاڵێکی پەیرەوی پێموا یە پێشێل کردنی یا سایە داوای لێ بوردن دەکەم، بۆ یە بەرِاستی من ئەم هۆڵە بەجێ دەهێڵم ئەگەر ئەمەی تێ نەخرێ، ئەم دوو داواکارییەی تێ نەخرێ بەجێی دەهێڵم.

بەرِێز د.رِێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك د.رِێبوار فەرموو.

بەرِێز د.رِێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لە دەستپێکی پەسەند کردنی ئەم یاسایە و دەنگدان لەسەری لەرِاستی دا پێشێلکردنێکی زۆر رِوون و وازح هەبوو بۆ پەیرِەوی ناوخۆی پەرلەمان، لە ماددەی/9 نۆهەد هەردوو برِگەی دووەم و سێیەم سەبارەت بە برِگەی سێ ئاماژە بەوەکرا لە کاتی پەسەند کردنی پرۆژە یا سایەکان دەرگا بۆ هیچ گفتوگۆیەك ناکرێتەوە، هیچ گفتوگۆیەك وەرناگرین، برِگەی دوو ئاماژە بەوەکرا کە ئەگەر هەر پێشنیارێك پێشتر هەبووبێ لەلا یەن چەند پەرلەمانتارێکەوە کە پەسەندیش کرا بێ لە ماوەی خوێند نەوەی دووەم و خوێندنەوەی سێیەم ئەو پەرلەمانتارە بەرِێزە دەتوانێ سەردانی سکرتێر بکات یان لیژنە تایبەتمەندەکان بزانێ کە ئایا پێشنیارەکەی جێگیر کراوە یان نا، خاڵێکی تر کە دەمەوێ ئاماژەی پێ بکەم، بەرِێز وەزیری دارایی لە خوێندنەوەی دووەم دا لێرە ئامادەبوو ئەو بەرِێزانە پرسیاریان کرد لەبارەی ئەوەی کە ئایا حکومەت دەتوانێ ئەم تەبیعاتانە هەلگرێ بە زیادکردنی ئەو مووچەیە وەزیری دارایی و تی نەخێر لە تواناماندا نییە کە ئەمە بکەین، سوپاس.

بەرِێز د.رِێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك هاورێ فەرموو.

بەرِێز هاورِێ بناء محمد:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان، لە پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی(91) و بڕگە سێ دا خل دەبم، ڕا ستی ماددەی (13) لەپێشتر ماددەی (15) بوو، ئێمە کۆ مەڵێك پێشنیارمان کردووە زۆر لە پەر لەمانتاران پشتیوانیان کرد و پشتگیریان کرد، بەهەمیشەیی کرد نی گرێبە ستەکان لەو داها تەی کە دەگەرێتەوە بۆ خەزێنەی حکو مەت و ئەو پێشنیارە کراو پشتگیری شی هەبوو، بەڵام بەدا خەوە ئێ ستا نەماوە، وە گەڕا نەوەی پاشەکەوتی مووچە بە هەمان شێوە لەگەڵ ئەوەی کە کەمترین خانەنشینی فەرمانبەران چوار سەد هەزار کەمتر نەبێ داوای ڕوونکردنەوە لە لیژنەی یاسایی دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سەرۆکی لیژنەی یاسایی ڕوونکردنەوەی خۆتان بدەن دوایی دەیخەینە دەنگدان، فەرموو کاك زیاد.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك لە پێشتووتریش دا هاوکارم باسی کرد کە ئێمە لەدوای ئەوەی کە لەلیژ نەی دارا یی هەمووە وەز یرە بەڕێزەکان هاتنە لیژ نە بەر چاو ڕوونیەکی تەواومان دا، لەدوا جاردا ئێمە لە گەڵ سەرۆکی حکو مەت و جێگری سەرۆکی حکومەت و وەزیرە تایبەتمەندەکان کە زۆربەیان لەوێ بوون، ئێمە چوار پێشنیارمان برد کە پێشنیاری هەر (11) ئەندامەکەی لیژنەی دارایی بوو، چووین هەر (11) شمان بەیەکەوە چووینە ئەوێ و لەوێ دانیشتین وردەکاریەکی زۆرمان کرد و پێشنیاری ئەوەمان کرد کە ئەو پارەیەی کە دەگەڕێتەوە (400) هەزار دینار من پێشنیارم کرد کە کەمترین مووچە (400) هەزار بێت و لەم پارەیەوە بگەڕێتەوە، دوای گفتوگۆ و موناقەشەیەکی زۆر ئەوە بوو کە هیچ لایەکمان نە وەزارەتی دارا یی و نەئێمە لە لیژ نەی دارا یی و نە حکو مەت بەر چاو ڕوونیمان نەبووە کە لە جێ بەجێ کرد نی ئەم یا سایە چەند پارە دەگەڕێتەوە بۆ حکومەت، بۆیە ئەو بڕگە یەی دووەممان دا ناوە لەناو ماددەی/13، لەبەر ئەوە کەهاتینە ئ ێرە د یارە ئێ مە هەموو و لیژ نەی دارا ییش بەنوێنەرا یەتی هەموو لا یەك ڕۆیشتووین ئێ مە ئەم ڕوونکردنەوەیەمان داوە بە لیژ نەی یا سایی، لە بەر ڕۆ شنایی ئەم ڕوونکردنەوە یەی ئێمە ئەوان لەڕووی قانونیەوە ئەوەیان کرد کە نابێ تیای بێت، تەبعەن لەڕووی قانونییە کەوە ئەوان بڕیاردەدەن، بەڵام ئێمە ڕوونکردنەوەکەمان دانێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەو بڕگەیەی کە داتان ناوە زەمانەتی ئەوە دەکات کە ئە گەر پارەی ز یاتر ما یەوە بەکاربهێندرێ بۆ زیاد کردنی کەمترین خانەنشینی؟.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەبێ لەم وڵاتە هەمووومان بڕوامان بە یاساکان هەبێ، ئەمە یاسایە و پەرلەمانی کوردستان دەری دەکات، من بڕوام بەوە نەبێ بڕگەیەك لەناو ماددەیەکی یاسایەکە جێی بۆتەوە دەنگی لەسەر دەدرێ ببێتە یاسا کەواتە بڕوام بەهیچ شتێك نییە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان دەیخەینە دەنگدان، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی؟ کەس لەگەڵی نییە، پێشنیاری دووەم/ ڕای لیژنەی هاوبەش؟ بە دەنگی (76) ئەندامی پەرلەمان پێشنیاری دووەم پەسەند کرا، پێشنیاری سێیەم کێ ی لەگەڵە؟ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیاری چوارەم؟ کێی لەگەڵە؟ کەسی لەگەڵ نییە، بەڕێزان ماددەکە بە دەنگی (76) ئەندامی پەرلەمان بەپێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەش پەسەند کرا، ماددەی/14 فەرموون.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/14

یەکەم/ جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاسەواری دارایی و دادوەری لێ ناکەوێتەوە بۆ حاڵەتەکانی پێش کەوتنە بواری جێ بەجێ کردنی یاساکە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە.

دووەم/ ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە مافی ئەوەیان هەیە بەپێی حوکمەکانی یاسای بەرکارتانەی یاسایی بدەن.

ماددەی/14 چەند پێشنیارێکی هەیە، وەك خۆی هیچ پێشنیارێك نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هیچ پێشنیارێك نییە، بەڕێزان بۆ ماددەی/14 هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە بابفەرمووێ دەنگ بدات؟ بەڵێ بە دەنگی (86) پەرلەمانتار پەسەند کرا، ماددەی دوای ئەوە فەرموو کاك زیاد.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ 15

نابێ هیچ کەسێ خانەنشین بکرێ یان هەر ئیمتیازێکی دیکەی دارایی لەژێر هیچ پاساو و ناونیشانێك دا پێ بدرێت، ئەگەر پێشتر بە شایستەی بوونی یاسایی لە تۆمارەکانی داتابەیسی سیستمی بایۆمەتری پەیڕەو کراو لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان تۆمار نەکرابێت و بەرایی نەبێت، مووچەی خانەنشینی بۆ میراتگرانی یاسایی و موستەحەق خەرج ناکرێت تاوەکو تۆمار نەکرێ لە داتا بەیسی سیستمی بایۆمەتری.

ماددەی/ 15 وەك خۆی و هیچ پێشنیارێك نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان وەك خۆی ماددەی/ 15 دەخەینە دەنگدان هەر بەڕێزێكی لەگەڵە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (83) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەی دوای ئەوە فەرمووو كاك زیاد.

بەڕێز زیاد جبار محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی/16

یە كەم/ ئەحكا مەكانی ئەم یا سایە هەموو حاڵە تەكانی پێش بەركاربوونی ئەم یا سایەش دەگرێ تەوە و پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەم یاسایە.

دووەم/ كار بەهیچ دەقێكی یاسایی یان بڕ یارێكی ناكۆك لە گەڵ ئەحكا مەكانی ئەم یا سایە ناكر یێت یا سای خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵا كانی هەرێمی كورد ستان ـ عیراق ژ مارە (36)ی ساڵی 2004 هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی/16

پێشنیاری یەكەم/ وەك خۆی.

پێشنیاری دووەم/ ڕای لیژنە هاوبەشەكان:

1- حوكمەكانی ئەم یاسایە هەموو حاڵەتەكانی پێش بەركار بوونی ئەم یا سایە دەگرێ تەوە، پێویستە خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەم یاسایە.
2- كار بە هیچ دەقێكی یاسایی یان بڕیارێكی ناكۆك لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە ناكرێت.
3- یاسای خانەنشینی خاوەن وەزیفە باڵاكانی هەرێمی كوردستان ـ عیراق ژ مارە (36)ی ساڵی 2004 هەڵدەوەشێتەوە.

زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان سوپاس بۆ جەنابت، ماددەی/16 تەنها دوو پێشنیار هەیە، یەكەم وەك خۆی هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێت؟ كەسی لە گەڵ نییە، دووەم ڕای لیژ نەی هاو بەش؟ بەڵێ سوپاس بە دەنگی (86) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەی دوای ئەوە فەرمووو.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی/17

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربكات بۆ ئا سانكاری جێ بەجێ كرد نی حوكمەكانی ئەم یاسایە لە ماوەیەك كەلە (60) ڕۆژ تێ پەڕ نەكات لەڕۆژی دەرچوواندنی ئەم یاسایە.

ماددەی/17 وەك خۆی هیچ پێشنیارێك نییە.

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەو دەربکات بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە ماوەیەك کەلە (60) ڕۆژ تێ پەڕ نەکات لەڕۆژی دەرچوواندنی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس بەڕێزان، سەبارەت بە ماددەی/17 هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی هەر بەڕێزێك لەگەڵیەتی؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (89) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ماددەی دوای ئەوە فەرموون.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/18

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی/18 وەك خۆی هیچ پێشنیارێك نییە.

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی/ 18 وەك خۆی هیچ پێشنیارێك نییە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (87) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ماددەی/19 فەرموون.

بەڕێز ژیان ظاهر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایە لە رۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە و لەدوای تێپەڕبوونی (90) ڕۆژ لەڕێککەوتی دەرچوونی پەیڕەوی هاتوو لە ماددەی/19 ی ئەم یاسایە دەکەوێتە بواری جێ بەجێ کردن.

بۆ ماددەی/19 هیچ پێشنیارێك نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان بۆ ماددەی/19 هیچ پێشنیارێك نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵیەتی وەك خۆی؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (89) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، هۆیەکانی دەرچوواندن بەڕێزان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچوواندن

لەپێناوی ڕێکخ ستنەوەی بواری وەزیـ فەی گ شتی و خانەن شینی لە سەرجەم بوارە کانی شار ستانی و پێ شمەرگایەتی و هێزە کانی ئاسایـ شی ناوخۆ، هەروەها تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و بەرپاکردنی دادوەری و یەکـ سانی لە خەرج کرد نی موو چەو دەرما ڵە و بەخـ شین و ئیمتیازا تە دارایـ یە گشتیەکان وە ڕێگرتن لە سوود وەرگرتنی ناڕەواو و نایا سایی لە تەرخان کراوە کانی بود جەی گـ شتی و لە پێناوی زامنکردنی مووچەی مووچەخۆر و خانەنشین و سوودمەندی چاودێری کۆمەڵا یەتی شایـ ستە ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

هۆیەکانی دەرچواندن

لەپێناوی ڕێکخ ستنەوەی بواری وەزیـ فەی گ شتی و خانەن شینی لە سەرجەم بوارە کانی شار ستانی و پێ شمەرگایەتی و هێزە کانی ئاسایـ شی ناوخۆ، هەروەها تەرخان کراوە کانی چاودێری کۆمەڵا یەتی و بەرپاکردنی دادوەری و یەکـ سانی لە خەرج کرد نی موو چەو دەرما ڵە و بەخـ شین و ئیمتیازا تە دارایـ یە گشتیەکان وە ڕێگرتن لە سوود وەرگرتـ نی ناڕەواو و نایا سایی لە تەرخان کراوە کانی بود جەی گـ شتی ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان ئێـ مە وەك خۆ یمان هە یە لە گەڵ ڕای لیژ نەی هاو بەش، یە کەم جار وەك خۆی دەخەیـ نە دەنگدان هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەر لەمانی لەگە ڵە؟ کە سی لە گەڵ نیـ یە، هۆ یەکانی دەر چوواندن وە کو ئەوەی لیژنەی هاوبەش دایانڕشتۆتەوە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە (89) دەنگ هۆیەکانی دەرچوواندن پە سەند کرا، ئێـ ستاش کۆی یا ساکە دەخەیـ نە دەنـ گدان بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرمووێ؟ بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمانی کورد ستان ئەم پرۆژە یاسایە بە کۆی دەنگی ئەندامانی پەرلەمانی ئامادەبووی ئەم هۆڵە پەسەند کرا، (89) کەسە، پیرۆز بایی لە خۆمان و لە گەلی کوردستان دەکەین، ئێستاش بەم شێوەیە دانیشتنەکەمان هەڵدەگرین، زۆر سوپاس.

منی نبی قهوچی	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فایق حسن**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16)ی

پێنج شەممە رێکەوتی 23□1□2020

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16)

پێنج شەممە رێکەوتی 2020/1/23

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی پێنج شەممە رێکەوتی 2020/1/23 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز هێمن هەورامی جێگری سەرۆك و، ئامادە بوونی بەڕێز منی نبی قهوچی سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (16)ی ئاسایی خولی پێنجەمی ساڵی (2020) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (16) و ماددەی (47) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (1)ی ئاسایی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ رۆژی پێنج شەممە رێکەوتی (2020/1/23) بەم شێوەیە بێت:

1-ئامادەبوونی شاندی دانوستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان بە مەبەستی خستنەڕووی دەرئەنجامی کۆبوونەوەکانیان لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی سەبارەت بە پرۆژە بودجەی ساڵی (2020) و کەیسی نەوت.

2-خستنەڕووی بیرۆکەی بەڕێز (د.گەلاوێژ عبید عثمان) پەیوەست بە دامەزراندنی سەنتەری ڕاوێژکاری بۆ ماوەی نیشتمانی لەبەر زۆربوونی ڕێژەی منداڵانی ناکام و نەخۆشییە بۆ ماوەییەکان، بەپێی حوکمی خاڵی دووەمی بڕگەی (یەکەم) لە ماددەی (49)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکەین، دانیشتنی ژمارە (16)ی ئاسایی وەرزی پایزەی ساڵی یەکەمی خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، ئێستاش داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان دەکەین پوختەیەك لە دانیشتنی پێشووتر لەگەڵ ناوی ئامادەنەبووان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لە دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان و کۆبوونەوەی لیژنەکان بخوێنێتەوە.

بەڕێز منى نبى نادر (قەهوەچى)/ سكرتێرى پەرلەمان؛

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەرنامەى كار

بەپێى حوكمى مادده (5) و بڕگەكانى یەكەم و دووەم لە ماددەى (16) و بڕگەى سێیەم لە ماددەى (18) بڕگەكانى یەكەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم لە ماددەى (20) ماددەكانى (47) و (48) و (52) و (54) و (55) و (56) و (57) لە پەیڕەوى ناوخۆى پەرلەمانى كوردستان عیراق دەستەى سەرۆكایەتى پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەى كارى دانیشتنى ژمارە (16)ى ئاسایى خولى پایزەى ساڵى یەكەم لە خولى پێنجەمى هەڵبژاردنى پەرلەمان كاتژمێر (11)ى پێش نیوەڕۆ ڕۆژى پێنجشەممە ڕێككەوتى (2020/1/23) بەم شێوەیەى خوارەوە بێت:

1-ئامادەبوونى شاندى دانوستانكارى حكومەتى هەرێمى كوردستان بە مەبەستى خستنەڕووى دەرئەنجامى كۆبوونەوەكانیان لەگەڵ حكومەتى فیدراڵى سەبارەت بە پرۆژە بودجەى ساڵى (2020) و كەیسى نەوت.

2-خستنەڕووى بیرۆكەى بەڕێز (د.گەلاوێژ عبید عثمان) پەیوەست بە دامەزراندنى سەنتەرى ڕاوێژكارى بۆ ماوەى نیشتمانى لەبەر زۆربوونى ڕێژەى منداڵانى ناكام و نەخۆشییە بۆ ماوەییەكان، بەپێى حوكمى خاڵى دووەمى بڕگەى (یەكەم) لە ماددەى (49)ى پەیڕەوى ناوخۆى پەرلەمانى كوردستان.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پوختەى دانیشتنى ژمارە (15)ى ئاسایى ڕۆژى پێنجشەممە ڕێككەوتى (2020/1/16) بەم شێوەیەى خوارەوە بوو:

1-دەست پێكردنى دانیشتن لەلایەن بەڕێز سەرۆكى پەرلەمانى كوردستان.

2-خوێندنەوەى بەرنامەى كار و پوختەى دانیشتن و ناوى ئامادەنەبوونى ئەندامانى دانیشتنى پێشووى بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت و ناوى ئامادەنەبوونى ئەندامان لە كۆبوونەوەى لیژنە هەمیشەییەكان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لەلایەن بەڕێز سكرتێرى پەرلەمان.

3-دەستپێكردنى بڕگەكانى بەرنامەى كار لەلایەن بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

4-دەنگدان و پەسەندكردنى پرۆژە یاساى چاكسازى لە خانەنشین و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەكانى تر بە دەنگى (89) پەرلەمانتار.

5-كۆتایی هاتنى دانیشتن لەلایەن بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ناوى ئەو ئەندامانەى مۆڵەت پێدراون یان بە بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون لە دانیشتنى ژمارە (15)ى ئاسایى خولى پاییزە لە بەروارى (2020/1/16):

1- دیارى أنور حەمە رحیم مۆڵەت

2- عباس فتاح صالح مۆڵەت

3- فیصل عباس عولا مۆڵەت

ناوی ئەو ئەندامانەی کە بە مۆڵەت یان بە بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون لە کۆبوونەوەی لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان:

ناوی لیژنەکان:

- لیژنەی کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافی ئافرەت لە (2020/1/19):

1- گوڵستان سعید محمد مۆڵەت

2- بدریە إسماعیل محمود مۆڵەت

3-شادی نوزاد وهاب مۆڵەت

- لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی لە (2020/1/19):

1- فرید یعقوب ئیلیا مۆڵەت

2- هلز أحمد محمد مۆڵەت

- لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە (2020/1/19):

1- موسلیم عبداللە رسول مۆڵەت

2- شنۆ ئەشقی عبداللە مۆڵەت

3- جلال محمد أمین مۆڵەت

- لیژنەی پەیوەندییەکانی ڕەوەندی کوردستانی:

1- چیا حمد شریف مۆڵەت

- لیژنەی کاروباری پێشمەرگە (2020/1/19):

1- حکمت محمد عبوزید مۆڵەت

2- باڵانبۆ محمد علی مۆڵەت

3- بژار خالد عبداللە مۆڵەت لە لیژنی تر کۆبوونەوەی هەبوو

4-باپیر کامەلا سلیمان مۆڵەت

5-گوڵستان سعید محمد مۆڵەت

-لیژنەی کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافی ئافرەت:

1-بدریە إسماعیل محمود مۆڵەت

زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتە نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز بدریە إسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە داوای لێبووردنەوە من لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی، سەرۆکی لیژنە ئاگادارە کە بە ئیشی لیژنە چووەتە سلێمانی بۆ مانگرتووەکانی چاکسازی گەورانی سلێمانی، سوپاس.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح /جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دوایی چاك دەکرێ، سوپاس، بەڕێزان زۆر بە گەرمی بە خێرهاتنی ئەندامانی شاندی دانووستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین بۆ گفتوگۆکانیان لەگەڵ حکومەتی ئیتیحادی لە بەغدا، زۆر بە گەرمی بە خێربێن، پێش ئەوەی دەست بە جێبەجێ کردنی خاڵەکانی بەرنامەی کار بکەین بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان وەك ئاگادارن دوێنێ (2)ی ڕێبەندان یادی پڕ شکۆی (74) ساڵەی دامەزراندنی کۆماری کوردستان بوو لە مهاباد، بە ناوی پەرلەمانی کوردستانەوە وێڕای بەرز و پیرۆز ڕاگرتنی ئەم یادە پڕ شکۆیە سڵاو و ڕێز و سەری ڕێز و نەوازشی خۆشمان دائەنەوێنین بۆ گیانی پێشەوا قازی محمد و بارزانی نەمر و تێکڕای ئەو تێکۆشەرانەی کە لە دروست کردنی کۆماری کوردستان و پاراستن و بەرگری لێکردنی و هەروەها ئەو شۆڕشگێرانەی کە گیانی خۆیان بەخت کرد لە پێناوی کورد و کوردستان، ئێستاش بەڕێزان دەست بە جێبەجێ کردنی خاڵەکانی بەرنامەی کاری دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەین، هەروەك لای بەڕێزتان مەعلومە کە یەکەم خاڵ ئامادەبوونی شاندی دانوستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان بە مەبەستی خستنەڕووی دەرەنجامی کۆبوونەوەکانیان لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی سەبارەت بە پرۆژە بوودجەی ساڵی (2020) و کەیسی نەوت، ئەوەش دوابەدوای نووسراوی پەرلەمانی کوردستان کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی حوکمی ماددەی (66) بڕگەی (یەکەم) لە پەیڕەوی ناوخۆ لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە داوا کرابوو، کە ئەندامانی شاندی دانووستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان بەشداری دانیشتنێکی پەرلەمانی کوردستان بکەن بۆ خستنەڕووی بابەتێکی گشتی و کە پەیوەندی بە بەرژەوەندی هەرێمی کوردستانەوە هەیە، بەڕێزان لای هەمووتان مەعلومە کە دانووستاندن تا ئەو حاڵەتەی کە دەگاتە کاتی ڕێککەوتن و بکرێت ڕێککەوتنەوە بڵاوبکرێتەوە پێویست بەوە دەکات ئەم دانووستانە بە شێوەیەکی تایبەتی بمێننەوە لە نێوان شاندی ئەو دوو لایەنەی یان ئەو چەند لایەنەی کە گفتوگۆکان دەکەن، لەبەر ئەوەی هێشتا نەگەیشتوونەتە ڕێکەوتنی کۆتایی، بۆیە بەڕێزان بە پێی حوکمی ماددەی (9) بڕگەی دووەم داواتان لێ دەکەین کە ئەم دانیشتنە، ئەم بڕگەی دانیشتنی ئەمڕۆمان سەبارەت بە دانووستانەکان بە نهێنی بەڕێوە بچێت، بۆیە وەکو سەرۆکی پەرلەمان داواتان لێ دەکەین بەڕێزان هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە ئەم بڕگەی دانیشتنە کە بە نهێنی بەڕێوە بچێت دەست بەرز بکاتەوە، سوپاس، بە دەنگی (73) ئەندامی پەرلەمان ئەم بڕگەیەی دانیشتنەکەمان کە تایبەتە بە خستنەڕووی بابەتی دانووستان لە نێوان حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی ئیتیحادی بە نهێنی بەڕێوە دەچێت، بۆیە ئێستا داوا لە بەڕێزان دەکەین لە ڕاگەیاندنی پەرلەمان، لەو بەڕێزانەی کە لێرەن وەکو میوان ئامادەن هۆڵی دانیشتنەکە بەجێ بهێڵن، بە

هیچ شێوەیەك لە میدیكان بڵاو ناكرێتەوە و لە پرۆتۆكۆڵیش تۆمار ناكرێ، بەڵێ كاك سۆران نوقتەی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوەی كە ئەو بابەتە بخەیتە دەنگدان من داوای نوقتە نیزامیم كرد، بەڵام خستتە دەنگدان، ئەگەر نا من لەگەڵ ئەوە نەبووم نهێنی بێ، چونكە وەفدی دانووستانكار ئەو ڕۆژەی دوا جەولەی هاتنەوەیەتی كۆنگرەی ڕۆژنامەنووسی بەستووە، هەموو شتی بۆ ڕاگەیاندن باس كردووە یەعنی چی ماوە نهێنی نەبێ؟.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ كاك سۆران كۆتاییمان هێنا ئەو بابەتە خرایە دەنگدان، ئەو بابەتەی كە دەنگی لەسەر درا قسەی لەسەر ناكرێ، كاك أبوبكر، فەرموو ئەگەر نوقتە نیزامە.

بەڕێز أبوبكر عمر عبدالله (هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە (1/16) بە واژووی (22) پەرلەمانتار داوای دانیشتنێكمان كردبوو بۆ گفتوگۆكردن لەسەر كۆچی گەنجان بەرەو هەندەران، تاوەكو ئێستا ئەوە هەفتەیەكە بێ وەڵامە، هیوادارین لەو حەفتەیە كە ماومانە ئەو دانیشتنە ئەنجام بدرێت.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێز كاك أبوبكر ئەم نووسراوە گەیشتووە و ئێمەش وەكو دەستەی سەرۆكایەتی ئاراستەی بەڕێز سەرۆكی پەرلەمانمان كردووە لە كۆبوونەوەیەك دا بڕیاری لەسەر دەدەین، بە نووسراو ئاراستەی حكومەتی هەرێمی كوردستان دەكەین بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بكرێ، د.شایان، فەرموو.

بەڕێز د.شایان كاكە صالح محمد:

بە ناوی خوای گەورە.

كاك هێمن وەڵلا من ڕام وایە لە پرۆتۆكۆڵ تەسجیل بكرێ، سوپاس.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

نا ئەو بابەتە دەنگی لەسەر درا بەڕێزان، دانیشتنی نهێنی پەرلەمان وازحە، بۆیە دەست بەجێبەجێ كردنی ئەم خاڵە دەكەین و بە دەنگی (73) ئەندامی پەرلەمان ئەم دانیشتنە بە نهێنی بەڕێوە دەچێت، بۆیە داوا لە هەموو ئەندامانی بەڕێز دەكەین پابەندی ئەم بڕیارەی پەرلەمانی كوردستان بن كە دەنگی (73) ئەندامی پەرلەمانی لەسەر دراوە، بۆیە ڕێگە نادرێت هیچ پەرلەمانتارێكی بەڕێز بە مۆبایل دەنگ تەسجیل بكات یان مۆبایلەكەی لەلای مایكرۆفۆنەكەی دانێ، بۆیە داواتان لێ دەكەم هەمووتان مۆبایلەكانتان

بکوژێننەوە، چونکە وەفدی دانووستانکار بۆیە لێرەن، بۆ ئەوەی ئەو بابەتانە لەگەڵ ئێوە قسە بکەن، نەگەیشتوونەتە ڕێککەوتن، بگەنە ڕێککەوتن دەبێ ڕێککەوتنەکە ئاشکرا بکەن و بێنن لەبەردەم میدیاکان و پەرلەمانی کوردستانیش قسەی لەسەر بکەن، بەڵێ دەست بە جێبەجێ کردنی دەکەین، ئێستاش داوا لە بەڕێزان ئەندامانی شاندی دانووستانکار دەکەین، بفەرمن بۆ خستنەڕووی بابەتەکانیان.

بەشی 2 نهێنی بوو

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان دەست بە جێبەجێ کردنی بڕگەی دووەمی بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان دەکەین، کە بریتییە لە خستنەڕووی بیرۆکەی بەڕێز د.گەلاوێژ عبید عثمان پەیوەست بە دامەزراندنی سەنتەری ڕاوێژکاری بۆ ماوەیی نیشتیمانی لەبەر زۆربوونی منداڵانی ناکام و نەخۆشییە بۆماوەییەکان بە پێی حوکمی خاڵی (2)ی بڕگەی یەکەم لە ماددەی (49)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، ئێستاش داوا لە بەڕێزیان دەکەین بفەرموونە شوێنی دیاریکراو بە پێی پەیڕەو لە ماوەی (10) دەقیقەدا بابەتەکە و بیرۆکەکەی خۆی بخاتەڕوو، پابەندی ئەو بیرۆکە نووسراوە بێ کە پێشکەشی کردووە، فەرموو.

بەڕێز د.گەلاوێژ عبید عثمان:

بە ناوی خوای گەورەی بەخشندە و میهرەبان.

بەڕێز دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ ئەمڕۆ ئەم بیرۆکەیەمان دەخەینەڕوو، بیرۆکەی دامەزراندنی سەنتەری ڕاوێژکاری بۆماوەیی نیشتیمانی لەبەر زۆربوونی منداڵانی ناکام و نەخۆشییە بۆ ماوەییەکان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئێمە ئەمڕۆ لەبەردەم کێشەیەکی گشتیداین کە کێشەی گشتی هەموو هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستانە، پێشەکی زۆرجار گوێمان لێ دەبێت کە خێزانێك منداڵێکی ناکامیان دەبێ و ڕاوێژ بە پزیشکەکەی دەکات دەڵێ لەوانەیە منداڵی داهاتووشتان ناکام دەربچێ، ئەوە و چەندین پرسیاری تر لامان گەڵاڵە دەبێ، بۆچوونمان بۆ ئەوە دەچێ کە ئەو دوو هاوسەرە خزمی یەك بن، ئایا ئەم نەخۆشییە چۆن

دەگوازرێتەوە؟ ئایا نەخۆشییە بۆ ماوەیییەکان چیە؟ چۆنن؟ چ بەرپرسە لە گواستنەوەی ئەم نەخۆشییە بۆماوەییانە؟ بۆ جەواب دانەوەی ئەوانە وزانینی نەخۆشییە بۆماوەییەکان پێویستە پێناسەیەکی نەخۆشییە بۆ ماوەییەکان بکەین.

نەخۆشییە بۆماوەیییەکان بریتی یە لە گواستنەوەی چەند نەخۆشییەکی بۆماوەیی کە بریتی یە لە ڕوودانی خەلەلێك لە ڕێکخستنی بۆ هێڵەکان، ئەو بۆهێڵانە واتا جینەکان دەکەونە سەر کرۆمۆسۆمەکان لە ناوکی خانە، زۆربەی ئەو ناکامییانە بەرپرسیارێتی ناگەڕێتەوە سەر بۆ بۆهێلەکان، واتا هەموویان بۆماوەیی نین، چەندین جار لەوانەیە دایکەکە لە کاتی سکپڕی هۆکارێکی تر هەبێ یان نەخۆش بکەوێت، یان بەر تیشکی (X) واتا (x-ray) بکەوێ، یان ماددەیەکی کیمیاوی بەکاربهێنێ، ئەوە هەموو کاریگەری دەبێت لەسەر ناتەواوی و ناکامی جەستەی کۆرپەلەکەی، بۆیە ئەو بۆهێلانە بەشێوەیەکی زۆر ئالۆز بەرپرسن لە گواستنەوەی سیفەتەکان لە نەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکی تر، بەڵگەی زیندووشمان زۆرن بۆ ئەوانە، چەندین توێژینەوەمان کردووە لە ساڵانی (2004) و (2005) لە توێژینەوەکانمان دەرکەوت کە لە شاری هەولێر لە نەخۆشخانەی لەدایکبوون کردوومانە، زۆربەی ڕێژەی منداڵە ناکامەکان کە توێژینەوەیەکمان کردووە لە ماوەی ساڵێك تەقریبەن ڕێژەی منداڵە ناکامەکان (69) منداڵ بووە لە (22487) منداڵی لە دایکبوو، زۆرترینیان ڕێژەی ناکامییەکەیان لە دڕکە پەتك بووە، ئەوەش ئەگەر بێین لێکدانەوەیەکی بۆ بکەین دەبینین کەمی فۆلیك ئەسید کە دەچێتە پێکهاتەی (DNA) کاریگەری دەبێت لەسەر پێکهاتەی دڕکە پەتك، بۆیە ئەگەر هاتو دایکەکە هۆشیارییەکی هەبوایە یان ئەو فۆلیك ئەسیدەی لە سێ مانگی یەکەمی سکپڕی بەکار بهێنایە لەوانەیە ئەو حاڵەتە ڕووینەدابا، هەروەها لە توێژینەوەیەکی تر کە لە ساڵی (2011) بلاوبۆتەوە، لە (2010) تا ساڵی (2011) داتای ساڵێکمان خڕ کردۆتەوە، ئەو ساڵە دەرکەوتووە کە زۆرترین ڕێژەی کەم ئەندامی لە (hydrocephalic) بووە، واتا سەری منداڵەکە گەورە بووە و کەمێك ئاو لە سەری منداڵەکە کۆبۆتەوە، چەندین داتای تریشمان هەیە، بەڵام ئەوەی کە لێرە کاریگەری هەیە لەسەر دروستبوونی ئەو ناکامییە بە پێی توێژینەکان بۆمان دەرکەوتووە تەمەنی دایك و ڕەگەزیش کاریگەری هەیە لەسەر ناکامی منداڵەکە، تەمەنی دایك بەتایبەتی بۆ ڕێژەی زۆربوونی منداڵانی مۆنگۆلیزم کە (down syndrome)ی پێ دەڵێن ئەگەر هاتوو دایکەکە لە تەمەنی (35) ساڵی گەورەتر بوو ڕێژەی لە دایکبوونی منداڵانی مۆنگۆلیزم زیاتر دەبێ، چەند نمونەیەکی زیندوومان هەیە بۆ ئەو منداڵە ناکامانە کە ئەو کاتی کە توێژینەوەکە ئەوانە هەموو منداڵی ناکامن لە نەخۆشخانەی هەولێر بۆ خۆم وێنەیانم گرتووە، ئەگەر بێین تەماشایان بکەین دەبینین ئەوانە چەند منداڵێکی ناکامن، بەرێزان بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە ئێستا پرسیار دەکەین، کێن ئەوانەی پێویستە ڕاوێژی بۆماوەیی بکەن؟ ڕاوێژی بۆماوەیی ئەو ڕاوێژەیە کە پرس لە دکتۆرێکی شارەزای بۆ ماوە ماددە دەکرێت، ئایا بۆ ئەو کوڕ و کچانەی کە دەچنە هاوسەرگیری یەکێکیان یان لە خێزانی هەردووکیان منداڵی ناکام هەبێ یان جینێکی بۆماوەیی ناتەواو هەبێ، یان ئەو خێزانانەی کە خزمی یەکن و لە ڕەچەڵەکی بۆماوە ماددەیان جینێکی

ناکام هەبێ وەکو تەلاسیمیا، یان ئەوانەی کە زۆربەی ئەو ئافرەتانەی کە چەندین جار ڕووبەڕووی لەبارچوون دەبنەوە لە جارێك زیاتر پرسیار دەکەن، ئایا هۆکارەکە بۆماوەیە لە پشت ئەوە؟ یان نا؟ ئەوە ئەو سەنتەرە جوابی ئەو هەموو پرسیارە دەداتەوە ئەگەر بێین ئێمە ئامانجەکانی بخەینە ڕوو.

ئامانجەکانی ئەم سەنتەرە چیە؟

یەکەم/ پشکنینی پێش وەختە بۆ کۆرپەلە بۆ ئەوەی بزانین ئایا هەڵگری جینێکی ناتەواوە؟ ئایا جەستەی تەواوە؟ ئایا جەستەی تەواو نیە؟

دووەم/ لەم ساڵانەی دوایی ڕێژەی شێرپەنجە زۆر بووە، دەتوانین لە ڕێگای ئەم سەنتەرەوە تۆڕێکی نیشتیمانی ڕابگەیەنین، هەڵمەتێکی نیشتیمانی ڕابگەیەنین بۆ پشکنینی پێش وەختەی شێرپەنجەی مەمك، سێیەم/ پرۆگرامی نیشتیمانی تێر و تەسەل دابنێین بۆ خۆپاراستن بۆ نەخۆشییە بۆماوەیییەکان بە هاوکاری وەزارەتی تەندروستی بۆ پشکنینی پزیشکی ناچاری پێش هاوسەرگیری، ئەوانەی دەچنە هاوسەرگیریئێستا خۆشبەختانە سەنتەرمان هەیە لە شارەکانی هەرێمی کوردستان بۆ پشکنینی پێش هاوسەرگیری، بەڵام بەو پێویستییە نییە کە ئێمە دەمانەوێ بۆ پشکنینی ئەو نەخۆشییانە و ڕێگیرییەك دابنێ بۆ بڵاوبوونەوەی نەخۆشی تەلاسیمیا، ئینشاڵلا لە ڕاپۆرتێکی تێر و تەسەلی تردا هەموو داتای تەلاسیمیای هەرێمی کوردستان دەخەینەڕوو، دەزانین ساڵانە ڕێژەکانیان چەند دەبێت.

چوارەم/ هەرچەندە هەتا ئێستا کاتێك گوێمان لە نەخۆشییە بۆماوەیییەکان دەبێت یان ناکامی جەستە یەکسەر بیرمان بۆ هاوسەرگیری خزمان دەچێت (زواج الأقارب) کە ڕێژەی ڕوودانی تێکچوونی ماددە بۆماوەیییەکان دوو هێندەیە ئەگەر بێت و بەراورد بکرێت بە هاوسەرگیرییەك کە خزمی یەکتر نەبن، بە پشت بەستن بە پشکنین بۆ نەخۆش و خێزانەکەی دەکرێت باری بۆماوە ماددەی بزانرێت و لە فایلێك تۆمار بکرێت، ئەگەر بێت و پلان دابنرێت بۆ سکپڕی نوێ سوود لەم داتایە وەربگیرێت، هەروەها کە گرنگترین بەش ئامانج بۆ دامەزراندنی ئەو سەنتەرە بۆ ناسینەوەی تەرمی گۆڕە بە کۆمەڵەکان بە پشکنینی (DNA) و ناسینەوەی منداڵە ونبووەکان ئەویش بە پشکنینی (DNA) لەگەڵ خێزانەکانیان.

بەڕێزان ئەم سەنتەرە لە چەند بەشێکی گرنگ پێك دێت:

یەکەمیان/تاقیگەی پشکنینی کرۆمۆسۆمی و نۆڕینگەی بۆماوەیی و ڕاوێژکاری.

دووەمیان/ بەشی بۆماوەیی گەردی کە لەم بەشەدا (DNA) و ئەو بازدانانەی کە لە (DNA) ڕوودەداتپشکنینی بۆ دەکرێت، بەشی بۆماوەی کیمیای گیانی واتا (biochemistry) لەم بەشەدا چەند نەخۆشییەکمان هەیە بە فەسلەجەی ئینسانەوە وەکو (phenylketonuria) (بول)ی ڕەش (بول الأسود) ئەگەر هاتو لە سەرەتای کۆرپەلە تەشخیص کرا ئەوا کۆپەلەکە تووشی (تخلف عقلي) نابێت دەتوانین ئەو پرۆتینەی پێ نەدرێتن کە لەو کاتەدا دەیخواتن منداڵەکە لە شیرە پێکهاتەکەی دەبیتن.

تاقیگەی بۆماوەی خانە و پشکنین: لێرەشدا پشکنین بۆ خانە دەکرێت و باری بۆماوە ماددەی دەزانرێت.

بەڕێزان بۆ ئەم کێشە گەورەیەی کە خێزانانی کوردستان پێوەی دەناڵێنن و منداڵی ناکامیان هەیە، ئەو خێزانەی کە منداڵێکی ناکام...

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ئەگەر چڕی بکەیتەوە، یەك دەقەت ماوە.

بەڕێزد.گەلاوێژ عبید عثمان:

چارەسەرەکان:

بۆ ئەوەی بتوانین چارەسەرێك بۆ ئەو کێشانە دابنێین پێویستمان بە دامەزراندنی سەنتەرێکی بۆماوەیی نیشتیمانی دەبێت بۆ دامەزراندنی ئەم سەنتەرە دەبێ بتوانین سوود لە ئەزموونی وڵاتان وەربگرین و دوای دامەزراندنی سەنتەرێکی لەم شێوەیە دەتوانرێت خولی ڕاهێنان بکرێتەوە، کۆمەڵێك لە ستاف زۆر باش پێ بگەیەنین بۆ کۆمەڵگا، ئەم خێزانانەی نەخۆشی بۆماوەییان هەیە لە ڕێگای ئەم سەنتەرە شارەزا دەبن، زانیاری وەردەگرن سەبارەت بە نەخۆشی یە بۆماوەییەکان و چۆنییەتی ڕێگەگرتن لەم نەخۆشییانە و کەمکردنەوەی ڕێژەی جینە بەزێوەکان، هەروەها لە ڕێگای ئەم سەنتەرەوە دەتوانین هۆشیارکردنەوەی تاك و خێزان، ئەوانەی لە مەترسیدان بۆ گواستنەوەی بۆهێلە ناتەواوەکان بیخەینەڕوو، بۆیە دامەزراندنی ئەم سەنتەرە زۆر گرنگە دەبێتە یەکەم سەنتەر لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان و عیراق، هەروەها لە داهاتوو ئێمە ئەوە وەکو پێشنیازی یاسا پێشکەشی پەرلەمانی کوردستان دەکەین، هیوادارم هەموو پەرلەمانتاران پاڵپشتبن و هاوکار بن بۆ ئەوەی ئەو پرۆژە پێشنیازی یاسایە جێبەجێ بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن أحمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.گەلاوێژ، بەڕێزان بەر لەوەی کۆتایی بە دانیشتنەکە بێنین، لێرەوە جارێکی تر پرسە و سەرەخۆشی خۆمان ئاراستەی سەرجەم ئەو قوربانییانە دەکەین کە لە دەریای ئیجە گیانیان لە دەستداوە، ئێستاش کۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان دێنین، دانیشتنی ژمارە (16)ی ئاسایی وەرزی دووەمی ساڵی یەکەمی خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، سەرکەوتوو بن.

منى نبى قهوچى	هێمن هەورامی	د. ڕێواز فایق حسن
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (17)ی

پێنج شەممە رێکەوتی 30/1/2020

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (17)

پێنج شەممە ڕێکەوتی 2020/1/30

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی پێنج شەممە ڕێکەوتی 2020/1/30 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی د. ڕێواز فایق حسن سەرۆکی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز هێمن هەورامی جێگری سەرۆك و، بەڕێز منى نبى قهوچى سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (17)ی ئاسایی خولی پێنجەمی ساڵی (2020) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (16) و ماددەی (47) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (1)ی ئاسایی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ ڕۆژی پێنج شەممە ڕێکەوتی (2020/1/30) بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕووی گفتوگۆ کردنی شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان.

2- قەبوڵ کردنی دەست لەکارکێشانەوەی بەڕێز پەرلەمانتار ئاشنا عبداللە قادر لە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت بەپێی حوکمی ماددەی (28) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان - عیراق.

3- ڕاگەیاندنی کۆتایی هاتنی خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان لەلایەن ڕێزدار سەرۆکی پەرلەمانەوە بەپێی بڕگەی (3) لە ماددەی (18) ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان - عیراق.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنی ژمارە (17)ی ئاسایی، خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان دەست پێ دەکەین، بۆ ئەم مەبەستەش داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان

دەکەین کە پوختەی کۆنووسی کۆبوونەوەی پێشوو و بەرنامەی کار و ناوی ئامادەنەبووان بە مۆ ڵەت و بێ مۆڵەت بخوێنێتەوە، فەرموو.

بەڕێز منی نبی قهوەچی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی ماددەی (5) و بڕگەکانی یەکەم و دووەم لە ماددەی (16) بڕگەی (3) لە ماددەی (18) بڕگەکانی یەکەم و دووەم و سێ یەم و چوارەم و پێنجەم لە ماددەی (20) ی ماددەکانی (47 و 48 و 52 و 54 و 55 و 56 و 57) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (17) ی ئاسایی خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان کاتژمێر (11) ی پێشنیوەڕۆ ڕۆژی پێنج شەممە ڕێککەوتی 2020/1/30 بەم شێوەیە بێت:

4- **خستنەڕووی گفتوگۆ کردنی شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان.**
5- **قەبوڵ کردنی دەست لەکارکێشانەوەی بەڕێز پەرلەمانتار ئاشنا عبداللە قادر لە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت بەپێی حوکمی ماددەی (28) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق.**
6- **ڕاگەیاندنی کۆتایی هاتنی خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان لەلایەن ڕێزدار سەرۆکی پەرلەمانەوە بەپێی بڕگەی (3) لە ماددەی (18) ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق.**

پوختەی دانیشتنی ژمارە (16)ی ئاسایی ڕۆژی پێنج شەممە ڕێککەوتی 2020/1/23 بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

1- **دەستپێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.**
2- **خوێندنەوەی بەرنامەی کار و پوختەی دانیشتی ناوی ئامادەنەبوونی ئەندامانی دانیشتنی پێشوو بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت و ناوی ئامادەنەبوونی ئەندامان لە کۆ بوونەوەی لیژنە هەمیشەییەکان بە مۆڵەت و بێ مۆڵەت لەلایەن بەڕێز سکرتێری پەرلەمان.**
3- **بە نهێنی کردنی دانیشتنی پەرلەمان تەنیا بۆ بڕگەی (1) بەرنامەی کار بە دەنگی (73) ئەندامی پەرلەمان.**
4- **دەستپێکردنی بڕگەکانی بەرنامەی کار لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.**
5- **خستنەڕووی دەرئەنجامی کۆبوونەوەی شاندی دانووستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی عیراق سەبارەت بە پرۆژەی بوودجەی ساڵی 2020 و کەیسی نەوت.**

6- خ ستنەڕووی بیرۆ کەی بەڕێز د.گلاو ێژ عب ید عو سمان پەیوە ست بەدامەزرا ندنی سەنتەری ڕاوێژکاری بۆ ماوەی نیشتمانی لەبەر زۆربوونی ڕێژەی مندالّی ناکام نەخۆشییە بۆ ماوەییەکان.

7- کۆتایی هاتنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی ئەو ئەندامانەی مۆڵەت پێدراون یان بەبێ مۆ ڵەت ئامادە نەبوون بۆ دانیشتنی ژ مارە 16 ی ئا سایی خولی پاییزە لەبەرواری 2020/1/23 :

1- ادریس سمایل عبوش/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
2- بالآنبۆ محمد علی/ ئامادەنەبوو
3- فیصل عباس عولا/ مۆڵەت/ باری تەندروستی
4- دیاری انور حمە رحیم/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
5- رۆژان محمد کریم/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
6- سلمە فاتح توفیق/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
7- سەرکۆ ئازاد حسین/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
8- شێرکۆ جودت مستەفا/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
9- عباس فتاح صالح/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
10- عبدالناصر احمد علی/ مۆڵەت/ کاری تایبەت
11- کاروان عبدالرحمن عبدالله/ مۆڵەت
12- مسلم عبدالله رسول/ مۆڵەت
13- هاوڕێ بناء محمد/ مۆڵەت

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی ئەو ئەندامانەی کە مۆ ڵەت یان بەبێ مۆ ڵەت لە کۆبوو نەوەی لیژ نە هەمیشەییەکانی پەر لەمان ئامادەنەبوو:

لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکالا لە 2020/1/22 :

سەروان محمد علی/ ئامادەنەبوو

فرید یعقوب ئیلیا/ ئامادەنەبوو

لیژنەی پەروەردە و خوێندنی بالا و توێژینەوەی زانستی 2020/1/22:

ئاشنا عبدالله قادر/ ئامادەنەبوو

لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی لە 2020/1/23:

فیصل عباس عولا / مۆڵەت

لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی لە 2020/1/27:

ادریس اسماعیل عبوش/ مۆڵەت/ لە دەرەوەی وڵات

شاخەوان رووف مستەفا/ مۆڵەت/ وۆرکشۆپی هەبوو

دیاری انور حمەرحیم/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

فاهیك كمال صوغومون/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت لە 2020/1/27:

زانا خالد سمایل/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

مم اسکندر مم/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

هیمداد صباح بلال/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

لیژنەی پەیوەندیەکانی رەوەندی کوردستانی 2020/1/27:

ادریس اسماعیل عبوش/ مۆڵەت/ لە دەرەوەی وڵات

شیرین یونس عبدالله/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

سیروان فرج محمد/ مۆڵەت/ کاری تایبەت

لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت لە 2020/1/27:

جوان یونس محمد/ مۆڵەت

قسلمە فاتح توفیق/ مۆڵەت

لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و وەبەرهێنان 2020/1/28:

شوان کریم محمد/ مۆڵەت

شمۆل اشین صابر/ مۆڵەت

لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان لە 2020/1/29:

باڵانبۆ محمد علی/ مۆڵەت

یاسین خدر تەها/ مۆڵەت

زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان بە پێی پەیڕەو ئەو ڕۆژەش باسمان کرد هەر کەسێك لە لیژنە یەك دا بەکاری لیژنە یان بەکاری پەرلەمانتاری لە دەرەوەی لیژنەکە بێ، مۆڵەتی کاری تایبەت نییە، ببورە حەز دەکەم بیرتان خەمەوە، ئەمە بۆ ڕای گشتییە. ....

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە خۆمان بڕیارمان لەبارەوە دا کە مەرج نییە هەموو جارێك بخوێنرێتەوە لەبەرچی، بەڵێ سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەرەتا زۆر بەخێرهاتنی بەڕێزان وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاوییەکان و وەزیری بازرگانی و پیشەسازی دەکەین بەخێر بێن سەرچاو بۆ پەرلەمانی کوردستان، ئێستا دەست بەجێ بەجێ کردنی بەرنامەی کاری کۆبوونەوەکەمان دەکەین کە برگەی یەکەمی بریتییە لە خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەم مەبەستە داوا لەبەڕێزان سەرۆك و جێگر و بڕیاردەر و ئەندامانی لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین بفەرموون بێنە شوێنی خۆیان، فەرموون، بەڵێ فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (66) برِگەی یەکەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، ئێمە (22) پەرلەمانتار لە 2020/1/16 ەوە یاداشتێکمان داوە بە سەرۆکایەتی پەرلەمان، بۆ ئەوەی کە دانیشتنێکی پەرلەمان تایبەت بێ بە دیاردەی کۆچی گەنجان کە رۆژ بەرۆژ بەرەو زیادبوونە بەرەو هەندەران و قوربانیەکان زیاتر دەکات، هەر بەپێی برگەی سێیەم لە ماددەی (66) سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەبێ لە ماوەی لە (14) رۆژ زیاتر نەبێ وەڵامی یاداشتەکە بداتەوە و دانیشتن ساز بکات، بەڵام هەتا ئێستا ئەو مەوعیدە دانەنراوەو بەپێی ئەوە ئەمرۆش کۆتا وەرزی خولی یاسادانانە داواکارین کە ڕوونکردنەوەی پێویستمان بدەنێ لەسەر ئەو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێمە یاداشتەکەی جەنابتانمان بینی، بەڵام بۆ ئەوەی بزانین چی بکەین لەڕاستی لەو دانیشتنەدا، یاداشتەکەمان بە فەرمی ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیەکان و رەوەندی کوردستانی کردووە، بۆ یەرەئی خۆیانمان پێ بڵێن لەسەر ئەوەی ئالیەتی دانیشتنەکە چۆن بێ، ئێمە دەتوانین لەو دانیشتنە چی بکەین، هەر کاتێك ئەوان وەڵامیان دایەوە بەرەسمی کۆبوونەوەی خۆیانیان کرد دڵنیابن لەوەی ئەو دانیشتنە دەکەین، کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەهەمان شێوە و بەهەمان ماددەی پەیڕەوی دوو یاداشتمان بە ژمارەی یاسایی ئەندامان پێشکەش کردووە، سەبارەت بە بانگهێشتی ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز، بەڕێزتان فەرمووتان ئاراستەی حکومەت کراوە تا ئێستا نەتیجەی نییە، هاوکات لەگەڵ داوای کێشەی کارەبا یاداشتێکی ترمان لە هەمان رۆژ لە مەسەلەی

دەروازە سروشتیەکان پێشکەش کردووە کە ئەمرۆ کۆتایی وەرزی خولی گرێدانەیە، هیچ ئەنجامێکی نەبووە هیواردارم وەڵاممان بدەنەوە؟.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەسەرچاو، کاك ابوبکر فەرمووە.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پ شتگیری ق سەکانی خاتوو سەر چنار دە کەم، ئەو یادا شتەی جەنابت کە فەرمووتان ئارا ستەی لیژ نەی پەیوەندیەکان و رەوەندی کورد ستانی کراوە، من بڕ یاردەری ئەو لیژنە یەم ئەو یادا شتە ئارا ستەی ئێمە نەکراوە، کە ئێمە دوا کۆبوونەوەمان رۆژی دووشەممە کردووە.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاراستەمان کردووە و من بەدەستی خۆم نووسیومە، لەوانەیە تا ئێستا نەگەیشت بێ، کاك هێمنیش دە ڵێ ئاراستەمان کردووە، کاك چیا فەرموو.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەك سەر ماددا (55) ی هەبوو نی سبەت ئاخافتن ێت پەر لەمانتارا د پرۆتۆ کۆڵێ دا، ئەوەی من تێبینی کریە د ماوەی بووریێ د ئاخافتنێت هەڤاڵێت پەر لەمانتار تایبەت ئەو ئە ندام پەر لەمانێ کە بە کرمانجی ئاخافتینە ب شاشی هاتینە تەرجومە کرن، بە شاشی هاتینە نڤیسین، من تێ بینی کر ئەز دا خاز دکەم د نڤیسینا پرۆتۆکۆلی دا ئە گەر مومکین بەت کە سەك ب ز مانێ کر مانجی ل نڤی سینا پرۆتۆ کۆڵی دا بیت، سوپاس، چونکە د پرۆتۆکۆڵێت هەیڤا بووری دا مەخابن ئاخافتنێت مە ب شاشی هاتینە نڤیسین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دروستە لە جێی خۆیەتی، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (58) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان دوو پرسیارم ئاراستەی ئەنجومەنی وەزیران کردووە، نوو سراوی یە کەم بە ژ مارە (17/28) لە 2019/10/16 ئارا ستەی ئەنجو مەنی وەز یرانم کردووە، سەبارەت بە خاڵی سنووری نێودەو ڵەتی با شماغ، نوو سراوی دووەم بە ژ مارە (93/33) لە 2019/11/27 ئاراستەی وەزارە تی خوێ ندنی باڵا و توێژی نەوەی زان ستی کردووە سەبارەت بە زان کۆی گەرمیان، هەر لە هەمان کاتدا بە پێی ماددەی (60) بڕگەی (3) لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان،

فەترەیەکی زەمەنی دیاری کراوە بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکان کە لە (21) رۆژ تێ نە پەڕێ، بەڵام هیچ نووسراوێکی ئێمە بەپێی ئەو کاتەی کە لەپەیڕەو دا هاتووە ناگا تەوە بەدە ستمان یاخود وەڵام نادرێ تەوە، داوای ڕوونکردنەوە دەکەین؟.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پەرلەمانە بەڕێزە موئەسەسەیەکی باڵای یاسادانانە، هیوادارم دوور بێ لە هەموو حو قد و بوغزێکی شەخ سی و حز بی، ئە مەم بۆ ئەوە وت بەڕێز د.یو سف کە خولی چوارەم دا سەرۆکی پەر لەمان بوو بەزۆرینەی دەنگی پەرلەمانتارە بەڕێزەکان بوو بە سەرۆکی ئەم پەرلەمانە، بەڕێزیان بەشێکن لە مێژووی ئەم پەرلەمانە، پێویست بوو وێنەکەی بەڕێزیشیان .... هیوادارم ئەمە تەنها هەڵەیەکی هونەری بووبێ و هیچ حوقد و بوغزێکی شەخسی نەبووبێ بەرامبەری، چونکە بەڕاستی بەڕێزیان بەشێکن لە مێژووی ئەم پەرلەما نە، پێویستە هەر کە سێك کە دێ تە ئەم پەرلەما نە وێ نەی سەرۆکەکانی پەر لەمان ببی نێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە بە رەسمی داوامان لە برای بەڕێزمان کاك د.یو سف کردووە، کە وێنە یەکی خۆی بنێرێ بۆ ئەوەی هەڵی بوا سین، هەر کاتێك جەنابیان وێنە کەی نارد هی کاك د.یو سفیش هەڵدەوا سرێ و هی د. ڤالاش هەڵدەوا سرێ، هەردووکیشیان بە فەرمی داوا یان لێ کراوە ماوە یەك پێش ئێستا، هەر کاتێك وێنە کەیان گەیشت ئێمە وێنە کەیان هەڵدەوا سین، هیچ شتێکی شەخسیشمان بێگو مان لە گەڵ ڕەفیقەکانمان نییە، دڵنیا بە ئێمە خۆمان داوا مان لێ کردوون بەڕەسمی نووسینگەی ئێمە داوای لێ کردوون کە رەسمەمان بۆ بنێرن بەو شێوەیەی کە خۆیان پێیان خۆشە، رەسمەکانیان هەڵدەواسرێ، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاڵپشت بە ماددەکانی (58 و 59 و 60) لە پەیڕەوی ناوخۆ هیواردام ئەم کێشە کە پەیوەندی بە پرسیار و بە نووسراوەکانی ئێمەی پەرلەمانتارا نەوە هە یە بۆ وەزیرە کان و سەرۆکایەتی ئەنجو مەنی وەزیران چارەسەری ڕیشەیی بکرێ، من بەشبەحاڵی خۆم لەماوەی چەند مانگی رابردوودا هەر لەم وەرزەدا کە ئەمرۆ کۆتایی پێ دێت، زیاد لە (30) نووسراو و پرسیارم ئاراستەی وەزیرە جیاجیاکان کردووە، لە کۆی ئەو پرسیارانەی کە کردوومە تەنیا دوو وەڵامم بۆ هاتۆتەوە، هیوادارم ئەم کێشەیە چارەسەر بکرێ، چەند وەزیرێکی بەڕێز لێرەیە یەعنی ئەو پر سیارە ڕوو بەڕووی سەرۆکی ئەنجو مەنی وەزیران و وەزیرەکانیش بکرێتەوە نەبێ بە دیاردە بەڕاستی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك هێڤیدار فەرموو.

بەڕێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی دارایی بە ئیمزای من كە ئەو كات جێگری سەرۆكی لیژنەی دارایی بووم، وەختی خۆی كە پارە لە كوردستان زۆر بووە و حكومەت سولفەی زەواج و سولفەی خانووبەرە بە خەڵكیان بەخشی، بۆ ماوەیەك كە دەبێ ئەو پارە یە بگەڕێتەوە، كاتێك قەیرانی دارایی لە كوردستان دروست بوو، حكومەتی هەرێمی كوردستان، قەراری دا لە 2016 بڕیاری حكومەتی هەرێمی كوردستان هە یە بە فەرمی كە حكومەت لەمانە پارەیان لێ وەرنەگرێتەوە هەتا وەكو قەرارەكە بەم شێوەیەیە هەتا وەكو تەواوی شایستە و مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی كوردستان بدرێتەوە، كە مووچەكە هاتوو پارەكە دراو ئێستا مووچەی مووچەخۆران مانگانە پێ دەدرێت پاشەكەوت نەماوە، دەستیان كردووە بە وەرگرتنی قەرز ئەوانەی كە پێشنینەی خانووبەرە و پێشینەی زەواجن، ئێستا كە داوا ئەكەن ئەڵێن كاكە دەبێ لە مانگی 2016 و 2017 و 2018 پارەی ئەوكاتەش بدرێ، ئەگەر نەیدەی خەڵك ملینۆێك و دوو سەد هەزار، ملینۆێك و سەد هەزار، حەوت سەد و پەنجا هەزار، هەشت سەد هەزار عقوبەیان بۆ چووە، ئێمە نووسراوی فەرمیمان لە $2019/9/18$ بۆ حكومەتمان ناردووە، بۆ وەزارەتی داراییمان ناردووە تاوەكو ئێستا جوابی ئێمە نەهاتووە، جوابی ئەوە نەهاتووە ئەو خەڵكەش بەردەوامە لە عقوبەدان، خەڵك ناچارە پارەكە بدات، چونكە خەڵكی تر بووەتە كەفیلیان، تكا و رجاتان لێ دەكەین لەو پەرلەمانە بەڕێزە بەدواداچوونی ئەو بابەتە بكەن، ئەو خەڵكە قەراری حكومەت خۆی هەیە با ئەو خەڵكە عقوبە نەدرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو خاڵی پەیڕەویم هەیە، خاڵی یەكەم/ ماددەی (55) بڕگەی (2) داوا كارم بەشێك لە قسەكانی بەڕێز مژدە خان بسڕێتەوە باسی بوغزی كرد، باسی كاری كەسی كرد، پەرلەمان دامەزراوەیەكی دەستووری ئەو وڵاتەیە و كاری كەسی نییە و كەسیش بوغزی لە كەس نییە و پەرلەمان جێگای بوغز نییە، دوو/ ماددەی (66) بڕگەی یەكەم كە دە ئەندام دەتوانن پێشنیارێك با بەتێك بخەنەڕوو، بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بكرێ، ماددەی (67) بڕگەی (3) دەكرێ لە ئەنجامی خستنەڕووی بابەتێكی گشتی بۆ گفتوگۆ دەستەی سەرۆكایەتی بابەتەكە ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیدار بكات، بۆ ئەوەی راپۆرتی تایبەت ئامادە بكات، ئێستا ئێمە گفتوگۆ لەسەر بابەتێكی زۆر گرنگ دەكەین كە پرسێكی زۆر گرنگە و چینێكی زۆر گرنگی وڵاتی ئێمە موستەحەقاتی داراییان هەیە و چەندین ساڵیشە دەبینین لە موعاناتێكن، دوو وەزیری بەڕێزی

حکومەت بەخێر بێن، بەڵام هیچ ڕاپۆرتێك لە بەردەمی ئەندامانی پەرلەمان نییە گفتوگۆی لە سەر بکەن، لیژنە نە لیژنەی تایبەتمەند نە لەلایەن حکومەتیشەوە شتێك ئاراستەی پەرلەمان نەکراوە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لە کوێوە دەست پێ بکەن، کێشەکانیشیان زۆرە، چەندین ساڵە ئەو بابەتە گرفتی هەیە، خاڵێکی دیاری کراو نییە، لە نوقتەیەکەوە دەستی پێ بکەین و لەگەڵ حکومەتیش گفتوگۆی دەربارە بکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابتان، نوقتە نیزامیە کاك دکتۆر؟ ئەگەر نوقتە نیزامی نییە نابێ، با وەڵامی هەندێ لە بەڕێزان بدەمەوە، سەبارەت بەو پرسیارانەی کە ئاراستەی حکومەتی هەرێمی کوردستان کراون یان ئەو یاداشتانەی بۆ بانگهێشت کردنی وەزیرێك ئاراستەی حکومەتی هەرێمی کوردستان کراوە، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و بەڕێزان سکرتێری پەرلەمان و جێگری سەرۆکی پەرلەمان کە ئەو ئەرکەیان لە ئەستۆیە بە دڵنیاییەوە هەموو یاداشت و پرسیارەکانی ئێوەیان ئاراستەی حکومەتی هەرێمی کوردستان کردووە، ئەمە حاڵەتێکە زۆر دووبارە دەبێتەوە لە کاتی خۆیدا پرسیارەکان وەڵام نادرێتەوە، بەڵام بەڕێزتان دەتوانن بە گوێرەی پەیڕەو ئەگەر پرسیارەکانتان وەڵام نەدرایەوە بڕۆن بۆ پرۆسەیەکی تر کە پرۆسەی پرساندنە، یان دەتوانن بە ئالیەتێکی تر داوای جەخت کردنەوە بکەن، ئێمە داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان دەکەین هەموو ئەو پرسیارانەی کە بەڕێزتان لەم دانیشتنە ناوتان هێنان بەرەقەم و بە بەرواری جارێکی تر جەخت کردنەوە بکا لە حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی ئێمە وەڵامەکانیان لە کاتی خۆیا وەربگرینەوە، سەبارەت بە هەردوو نوقتە نیزامیەکەی برای بەڕێز کاك ئومێد خۆشناو، ڕاستی بڕیاردان لەو کۆبوونەوەیەی ئەمڕۆ بە تایبەتی دانانی بابەتی شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان لەناو بەرنامەی کاری ئەم کۆبوونەوەیە لەسەر داوای ئەو جوتیارە بەڕێزانە بوو کە بە نوێنەرایەتی دەیان هەزار جوتیاری هەرێمی کوردستان هات بوونە بەردەمی پەرلەمانی کوردستان، ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی بینیمانن، قسەمان لەگەڵ کردن و ڕەئی خۆمانمان پێ وتن، بەڵام ئەوان پێداگریان کرد لەسەر ئەوەی کە دەیانەوێ پەرلەمانی کوردستان دانیشتنێك بکات تایبەتی بکات بە بابەتی شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان، پێش ئەو بەروارە و پێش هاتنی بەڕێزان نوێنەری جوتیارانی هەرێمی کوردستان لیژنەی تایبەتمەند کە لیژنەی کشتوکاڵە لە پەرلەمانی کوردستان بە نووسراوێکیان کە واژووی هەموویانی لەسەرە دیسان داوایان کردووە کە دەستەی سەرۆکایەتی دانیشتنێکی تایبەت بکات بە بابەتی شایستە داراییەکانی جوتیارانی کوردستان کە ئەمە حەقی خۆیانە، لەو ڕوانگەیەوە ئێمە بڕیارمان دا کە ئەم کۆبوونەوەیە ڕێك بخەین هەر ئەو ڕۆژەش بە حزوری جەنابی کاك مامۆستا عبدالستار کە کاك حاجی سفین لەوێ حزوریان هەبوو کاك شوان و کاك هێرش حزوریان هەبوو کاك عوسمان لەوێ دانیشت بوون جەنابیان کە ئێمە وتمان کۆبوونەوەیەك دەکەین ڕۆژی پێنج شەممە و ئاگادارمان کردنەوە کە کۆبوونەوەیەك دەکەین ئەوان کۆبوونەوەی خۆیانیان کردووە و شتێکیان حازر کردووە، ئێستا لە بەردەم

جەنابتان دا عەرزی دەکەن دواتریش درەفەت دەدەین هەم بە جەنابتان و هەم بە وەز یرە بەڕێزەکان، بۆ ئەوەی لەو بارەیەوە قسەی خۆیان بکەن، ئێستاش بۆ ئەم با بەت دەر فەت بە بەڕێز ماموٚ ستا عبدالستار دەدەین بۆ ئەوەی دەست بە خوێندنەوەی ڕاپۆرتەکەی لیژنەی تایبەتمەند بکات، فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخ شندەی میهرە بان، سەرەتا زۆر سوپاس بۆ بەڕێزتان بۆ دا نانی ئەم کۆبوونەوە یە کە کۆبوونەوەیەکی گرنگە پەیوەندارە بە دە یەها هەزار هاووڵاتی هەرێمی کورد ستان، بەخێرهاتنی میوا نە بەڕێزەکان دەکەین، یاخوا بەخێر بێن، دیارە کێشەی شایستەی جوتیاران کە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی 2014 و 2015 و 2016 کە بڕەکەی (575) ملیار دیناری عیراقیە، هی ساڵی 2014 کەمێکی ماوە، بەڵام ئەوەی تر 50٪ی ماوەو نەدراوە تا ئێستا، ئەمەش بە کۆمەڵێك بـ یانوو لەلا یەن حکو مەتی عیراقـ یەوە، بەڕای من یەکەمیان ئەوە بووە کە لە ساڵی 2014 پەیوەندیەکانی نێوان عیراق و هەرێمی کوردستان بەرەو ئاڵۆزی و بەرەو تێکچوون چوو، ئەمەش شایستە دارایی جوتیارانیش بەر ئەو پەیوەندییە ئاڵۆز و خرا پە کەوت کە لە نێوان هەرێمی کوردستان و عیراق هەبوو، دووەم/ بەڕاستی هەندێ لە پەرلەمانتارەکانی ئەو کات با سی ئەوەیان کرد کە گەنمی دەرەوە تێکەڵ بەو گەنمەی جوتیارانی هەرێمی کوردستان کراوە لە سایلۆکان، بەڵام ئەوە ئەگەر بوو شبێت بڕێکی ئێجگار کەم بووە، نەدەبوو هەموو جوتـ یارانی هەرێمی کورد ستان لە سەر موخالفەی هەندێك کە دوایی سزاش دران و دەستیشی بەسەرداگیرا سزابدرێن، ئێمە وەکو لیژنەی ک شتوکاڵ و ئاودێری ئەم داواکارییانەمان هەیە، یەکەمیان/ داوا دەکەین کە کار بکر ێت لە سەر پـ ێوەر یەکـ سانی بۆ هەموو شارەکانی عیراق واتا ئەو بڕەی کە دیاری کراوە بۆ هەرێمی کورد ستان لە گەنم هەلبوە شێنرێتەوە، چونکە سەبەتەی خۆراك لە عیراق هەمووی یەك سەبەتەیە، مەعقولیش نی یە جوتیارە کانی ناوەرا ست و خوارووی عیراق هەموو گەنمەکەیان بە بێ ڕێژە لێ وەربـگیرێ، بەڵام هەرێمی کورد ستان ڕ یژەی بۆ د یاری بکرێ بە ڕێژەیەکی زۆر کەمیش، دوو/ گەڕانەوەی پارەی چەند ساڵە (دعم البذور) کە 2٪ لە جوتیارە کانی ئێمە گێڕدراوەتەوە تا ئێستا، کە نزیکەی (20) ملیار دینارە ئەویش، تەنها ئەم ساڵ کە بڕێکـ یان لەم پارە خەرج کردووە دەنا ئەوەی تر تا ئێستا نەدراوە، سێ یەم/ ئێمە پێمان وایە ستەمێکی زۆر کراوە لە شایـ ستە دارایـ یەکانی 2014 و 2015 و 2016 ئەوەش بە بڕ یارێکی سیا سی بووە، ئەو کا تەی بەڕێز سەرۆکی وەزیرانی عیراق بڕیاری دا بە ڕاگرتنی ئەو بڕە پارەیەی کە ماوە، لەسەر پشکی هەرێم کە بە حساب گوتیان 17٪ یان بەر دەکەوێ و تەنها ئەم 17٪ بۆ جوتـ یارانی هەرێمی کورد ستان خەرج بـکرێ، ئەوەی تر بەو بڕ یارە ڕا گیراوە کە ئێـ مە پێمانوا یە دیـ سانەوە ئە مە کارێکی نایا سایی بووە، چونکە 2014 و 2015 و 2016 ئەو گەنمەی کە وەرگیراوە بە بێ د یاری کرد نی ڕ یژە بووە کە من زۆر ئا گاداری قەزیە کەم، هیچ ڕێژەیەك نەبووە لەڕاستی دا وەرگیراوە بە بێ ڕێژە بەبێ د یاری کرد نی بڕە کەی، چوارەم/ کۆمپانـ یای بە بازاڕکردنی دانەوێڵە لە عیراق کاتی خۆی ڕەزامەندی دەربڕیوە لەسەر وەرگرتـ نی ئەو بڕە گە نمەی کە لە

جوتیاران وەرگیراوە، لە كۆنترۆڵی جۆری بەغدا گەنمەكە دەرچووە، لە لیژنەی پشكنینی بەغدا رەزامەندی لەسەر هەموو ئەو گەنمە وەرگیراوە كە ئێمە لەرێگەی سایلۆكانی سەر بە وەزارەتی بازرگانی تەسلیمی سایلۆكانی عیراق كراوە، بۆیە ئێستا دیسان ڕاگرتنی ئەو پارەیە بە هەر بیانویەك بێ نایاساییە، چونكە ئەوان خۆیان لەم ڕێگا یاساییانەوە پەسەندیان كردووە و قەبولێشیان كردووە، لە هەمووی گرنگتر بەڕای ئێمە دەبێ هەوڵ بدرێ ئەو بڕیارەی سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانی عیراق هەڵبوەشێتەوە كە داوا دەكات شایستە داراییەكانی ساڵانی رابردوو بەپێی نرخی بازرگانی بێ واتا (غیر مدعوم) كە گەنم لە هەرێمی كوردستان لە عیراق بە دەعم وەرگیراوە نزیكەی (790) یان (850) هەزار بۆ هەر تەنێك بێ، بەڵام لێرە داوا دەكات بە غیر مدعوم، واتا ئەوەی كە لە بازار بەچەندە ئەمە بدرێ بە جوتیارەكانی هەرێمی كوردستان كەئەمەش دیسانەوە ستەمێكە لە هەرێمی كوردستان دەكرێ، بۆیە ئێمە لە كۆتایی دا داوا لە پەرلەمانی بەڕێز دەكەین و لەسەرۆكایەتی پەرلەمان:

1-بڕیارێك بدات كە حكومەتی هەرێمی كوردستان لە كاتی گفتوگۆكردنی وەفدی دانوستانكاری هەرێمی كوردستان لەگەڵ حكومەتی ناوەند پارەی وەرنەگیرا و ڕاگیراوی جوتیارانی هەرێمی كوردستان بكات بە یەكێك لە بڕگەكانی دانوستان لەگەڵ حكومەتی عیراقی.

2-داوا لە پەرلەمانتار و بەرپرسانی بەڕێزی هەرێمی كوردستان لە بەغدا بكرێ كە ئەوانیش هاوكار بن و ئێمە سوپاسیان دەكەین هەندێكیان هەوڵیشیان داوە، بەڵام داوایان لێ بكەین كە هەوڵەكانی خۆیان زیاتر بكەن و چڕتری بكەنەوە.

3-ئێمە داوا دەكەین لە كاتی ئەم گفتوگۆیانەدا تەنها بۆ ئەم بابەتە یەكێك لە ئەندامانی لیژنەی كشتوكاڵ بەشدار بێ لە وەفدی دانوستانكاری هەرێمی كوردستان لەگەڵ بەغدا بۆ زیاتر جەخت كردنەوە و وەك نوێنەرایەتێكیش بۆ جوتیارانی هەرێمی كوردستان و بۆ دابین كردنی شایستە داراییەكانیان.

سوپاس، دەستتان خۆش بێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ هەر بەڕێزێكی ترتان قسەتان هەیە، كاك حاجی قسەت هەیە جەنابت؟ فەرموو.

بەڕێز سفین اغا عمر اغا:

بە ناوی خودای گەورە و میهرەبان.

بەڕێزان دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەكان دەكەم، ئەگەر دەرفەتم پێ بدەن لە بارەی ڕەوشی جووتیاران و كشتوكاڵی هەرێمی كوردستان ئەم ڕاپۆرتە دەخەمە بەردەمتان، لای هەموومان ئاشكرا و ڕوونە كە قەیرانێكی گەورەی كەمی خۆراك لە جیهان دا لە ئارادایە، ئەم قەیرانە ڕووبەڕووی زۆربەی وڵاتان بۆتەوە، یەكێك لەم وڵاتانە كوردستانی خۆمانە، بە پێی سەرنج و ڕای پسپۆران و قەیران و نەبوونی خۆراك كاریگەری لە هەموو

قەیرانێك زیاترە بۆ سەر ژیانی مرۆڤ كە دەبێتە هۆی برسێتی و قات و قوری و مەرگەسات، هەروەها ئەوەشمان بەلاوە ڕوونە كە تێكرای حكومەتەكانی وڵاتەكانی جیهان بۆ بەدیهێنانی تەواوسازی لە خۆراك دا پشت بە چەندین ڕێگا و شێوازی جۆراو جۆر دەبەستن، تەنانەت لە هەندێ وڵاتانی جیهان دەوڵەمەند بە نەوت پەنایان بردۆتە بەر وەبەرهێنانی كشتوكاڵ لە وڵاتانی دیكەدا، تەنها بۆ ئەوەی تەواوسازی لە خۆراك و دابین كردنی بۆ گەل و هاووڵاتیانیان بكەن، تاوەكو پەنا نەبەن بۆ هاوردەكردنی بابەتە كشتوكاڵی و خۆراكە سەرەكییەكانی وەك گەنم و جۆ و هتد، چونكە هاوردەكردنی ئەو خۆراكانە سەرەكییانەی ژیان كاریگەری زۆری هەیە لەسەر بودجە و باری دارایی وڵات لاواز و بێ هێز و مادوو دەكات، ئەگەر بە وردی سەرنج بدەینە بارودۆخی كەرتی كشتوكاڵ لە كوردستان دەبینین بە ڕەوشێكی یەكجار نالەبار و ترسناك تێدەپەڕێت، پێویستە حكومەت ئاگاداری ئەم ڕەوشە نالەبار و ترسناكە بێت و پەلە بكات لە لێكۆڵینەوە و بەشێوەیەكی زانستی هۆكارەكانی ئەم ڕەوشە نالەبارە دەستنیشان بكات و چارەسەری گونجاویان بۆ بدۆزێتەوە، بەڕێزان كشتوكاڵ لەو ڕێگا سەرەكییانەی كە خەمیشە پەرە بە بواری ئابووری وڵات دەدات، بەڵام بەداخەوە لە كوردستان ئەم ڕێگا گرنگ و پڕ بایەخە پشت گوێ خراوە، بایەخی پێ نەدراوە، بەڵكو تەنیا پشتمان بە بەرهەمی نەوت بەستووە، كشتوكاڵمان هەرگیز نەكردووە بە پشتیوانێكی بەهێز بۆ گەشانەوەی باری ئابووری، بەڵكو بە هۆی تێپەڕبوونی چەندین تەگەژە و قەیران و كۆسپ و تەگەرەی نەخوازراو بەسەر هەرێمەكەمان دا كشتوكاڵ لە گۆشەیەكی تاریك فرێدراوە وپشتگوێ خراوە، بۆیە لە هەرێمێكی بەرهەم هێنەر بۆ هەموو بەرهەمە كشتوكاڵییەكان بە هەردوو لایەنی ئاژەڵی و ڕووەكییەوە دەبینین ئێستا بووینەتە هەرێمێكی هاوردەكار بۆ هەموو بەرهەمێكی كشتوكاڵی میوە و سەوزە و دانەوێڵە و بەرهەمەكانی تری گۆشتی سوور و گۆشتی سپی و هتد، ئەوەی لێرە مەبەستە و گرنگە بووترێت ئەوەیە پێویستە لەمەودوا هەرچەندە كات درەنگە زوو نیە، حوكمەت چاو بەو كەرتە گرنگە بخشێنێتەوە و بایەخی پێ بدات لە دەستپێكی ئەم بایەخدان و گرنگی پێدانەش پێویستە ئەم خاڵانەی خوارەوە ڕەچاو بكرێن تاوەكو جووتیاران و كرێكارانی بواری كشتوكاڵ بدرێن بەو پشتیوانیان لێ بكرێت، تا بتوانن بەروبومی نایاب و پوخت بەرهەم بێنن:

یەكەم/ هەروەكو مامۆستا باسی شایستەی دارایی جووتیارانی هەرێمی كرد بۆ بەرهەمی گەنمی ساڵانی 2015 و 2016 كە تا ئێستا نەدراوە بە جووتیاران لەلایەن حكومەتی هەرێمەوە بۆ جووتیاران خەرج بكرێت، ڕاستە هەموو سایلۆكانی هەرێمی كوردستان كاروباریان لە ڕووی كارگێڕی و ڕێنماییەوە سەر بە وەزارەتی بازرگانی حكومەتی ناوەندن، بەڵام ئەم بڕە گەنمە وەری دەگرن بە پێی ڕەزامەندی حكومەتی هەرێم ڕادەستیان دەكرێت، سەرەڕای ئەوەش گەنمەكە لە ناو هەرێم دەكرێتەوە ئارد و بەسەر هاووڵاتیانی عیراق دا دابەش دەكرێت كەچی بۆ خەرج كردنی شایستە داراییەكان پێویست دەكات حكومەتی ناوەند خەرجی بكات، بەڵام پێمانوایە دەبێ حكومەتی هەرێم بەم كارە هەڵبستێت و شایستەكە بۆ جووتیاران خەرج بكات ئەگەر بە قەرزیش بێت، چونكە جووتیاران گەنمەكەی خۆیان ڕادەستی حكومەتی هەرێم

کردووە، هەر کاتێك حکومەتی ناوەند شایستەکەی خەرج کرد حکومەتی هەرێم لە بڕی قەرزەکەی خۆی بیگێڕێتەوە بۆ وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێم.

خاڵی دووەم/ ئەو کۆسپ و ئاستەنگە بووە هۆکاری خەرج نەکردنی شایستە داراییەکانی ئەم چەند ساڵەی ڕابردوو بۆ ئەوەی دەگەڕێتەوە چەند کەسێکی مشەخۆر دوور لە پیشەی کشتوکاڵ و جووتیاری گەنمیان لە وڵاتانی دراوسێ هاوردە کردووە، پێش هەموو جووتیاران گەنمەکەیان ڕادەستی سایلۆکان کردبوو، وەزارەتی بازرگانی ناوەندیش بەم کارەی زانیوە و کە گەنمی هاوردەکراویان بۆ هاتووە، ئیدی بۆیە بە بڕیارێك خەرج کردنی شایستەکەی ڕاگرت، بەڵام دوای ئەوەی بڕێکی لە شایستەکە هەناردەی سایلۆی هەرێم کردبوو جا لەبەر ئەوەی بازرگانە مشەخۆرەکانی ئەم کۆسپەیان نایەوە ناویان لە دەسپێکی لیستەکە هاتبوو، ئەوان زوو وەریان گرت و جووتیارە ڕاستەقینەکان کەوتنە بەر گورزی گرانی ئەم بڕیارەی وەزارەتی بازرگانی ناوەند و تا ئێستاش بێ ئەنجام ماوەتەوە.

خاڵی سێیەم/ نەمانزانیوە لە ماوەی ئەو پێنج شەش ساڵەی ڕابردوو هیچ بەرپرسێکی حکومەتی هەرێم لە میانەی سەردانیان بۆ شاری بەغدا کێشەی شایستەی دارایی گەنمی جوتیارانی هەرێمیان لەگەڵ بەرپرسانی بەغدا وروژاندبێت و...

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر چڕی بکەیتەوە زۆر باش دەبێ کاك حاجی.

بەڕێز سفین اغا عمر اغا:

بەرگرییەکی بە پرۆشیان لە جووتیارانی سەرچاوەی دابینانی نانی هەرێم کردبێت، بۆیە پێویستە حکومەت نوێنەرێکی تایبەت بەم کێشەیە ڕەوانەی بەغدا بکات و خۆی بە خاوەنی ئەم کێشەیە بزانێت و بە ئەنجامێکی کۆتایی بۆ جووتیاران ڕابگەیەنێت.

چوارەم/ وەرگرتنی بەرهەمی دانەوێڵەی گەنم و جۆی جووتیارانی کوردستان لەلایەن سایلۆکانەوە ڕێژەکەی یەکسان بکرێت لەگەڵ ناوچەکانی دیکەی عیراق و جێبەجێ کردنی ئەم ئەرکەش بەو نوێنەری خاڵی (3)ی ڕابردوو بسپێردرێت.

پێنجەم/ دابین کردنی پەینی کیمیاوی و دەرمانە جۆراوجۆرەکان و قڕکەری مێروو و زیان بەخشەکان و نەخۆشییە کشتوکاڵییەکان و نەخۆشییەکانی ئاژەڵ و پەلەوەر و هەنگ هتد، لەلایەن لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومەتەوە نەك لەلایەن کەرتی تایبەتەوە کە هیچ چاودێرییەکی ئەوتۆیان لەسەر ناکرێت و ئەوەی دەرفەتی بازاڕی ڕەش زۆر بەرهەمهێنە لە هەرێم دا.

شەش/ زانکۆکان و دام و دەزگا پەیوەندیدارەکان توێژینەوەی بەردەوام و هەمیشەیان هەبێت لە بواری کشتوکاڵ و هەماهەنگییان هەبێت لەگەڵ جووتیاران دا، ناوە ناوە خول بکەنەوە بۆ جووتیاران دواترین و نوێترین زانست و زانیاری سەبارەت بە کشتوکاڵ و هاوچەرخی بگەیەنن بە جووتیاران ئەگەر هەر نەبێت لە ڕێگای تەلەفزیۆنەکان دەتوانن چەندین کێشە و گرفتی کشتوکاڵ بۆ جووتیاران شی بکەنەوە.

خاڵی حەوتەم/ جێ خۆیەتی پەرلەمانی کوردستان بڕگەی (1)ی ڕابردوو بکاتە بڕیار بۆ ئەمڕۆمان، چونکە جووتیاران لە نائومێدی و نیگەرانی دا دەژین دەربارەی شایستە داراییەکانی ئاماژە بۆ لە بڕگەی (1) ڕابردوو وەکو کوردەواری دەڵێن: بوونەتە ماڵداریکەری ڕەنج بە خەسار.

زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاک عثمان، هەوڵ بدەن هەندێ چڕتر قسە بکەن.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەکان دەکەین، دیارە برادەرەکانمان بەشێکی باشی خاڵەکانی ئێمەیان گوت، بەڵام ئەوەی کە ماوە گرنگە بیڵێین ئەوەیە پێشنیاری ئێمە بۆ حکومەت یاخود بۆ پەرلەمان ئەوەیە بۆ جەنابی وەزیری کشتوکاڵ گرنگیدانی زیاتر بە گوندەکان و کۆنکرێت کردنی ئەو جۆگانەی کەوا ئێستا وێران بوون لەلایەن ڕژێمەوە و تا ئێستا بە وێرانکراوی ماون پێویستە نۆژەن بکرێنەوە، بۆ ئەوەی کە بتواندرێت بەرهەمی باشتر بدەن، دەست پێکردنەوەی سلفەی کشتوکاڵی کە ئەوەش کارێکی زۆر زەروورە، بەخۆشحاڵییەوە چەند ساڵی ڕابردوو سوودێکی زۆری لێ وەرگیرا بەڵام بەهۆی قەیرانی داراییەوە ماوەیەکە وەستێندراوە، هەروەها دەستپێکردنەوەی تەملیکی زەوی کشتوکاڵی کە ماوەیەکی زۆرە وەستێندراوە و بەشێك لە گوندەکانی کوردستان ئەم کارەیان بۆ کرا، کە کارێکی زۆر زۆر باش بوو، یەکلاکردنەوەی شوێنە گەشتیاریەکان کە لەسەر زەوی کشتوکاڵی کراون، کە تا ئێستاش ئەوە کێشەیەکە ماوەتەوە پێویستە وەزارەتی کشتوکاڵ بە هەماهەنگی لەگەڵ حکومەت و وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار ئەم بابەتە یەکلا بکرێتەوە، هەروەها فراوان کردنی سنووری گوندەکان و چاککردنی ڕێگا و بانەکان بۆ ناو باخەکان کە ئەوەش پێموایە کاریگەری زۆری دەبێت........

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عثمان، لەسەر شایستە داراییەکان قسە بکە.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

شایستە داراییەکان من زۆر تەفاصیلم لەسەر نەدا، لەبەر ئەوەی جەنابی کاک عبدالستار باسی کرد، ئەوەی کە ئەو نووسی ئەوە هی هەمووومان بوو، تەنانەت من یەك خاڵم ماوە ئەویش دروستکردنی سایلۆی زیاتر و مەعاملی زیاتر، بۆ ئەوەی بتوانین ئێمە ئەو بەرهەمانەی کە هەمانە بە فیڕۆ نەچێت، گرنگیدانی زیاتر بە وەزارەتی کشتوکاڵ هاوشانی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند، کێی تر قسەی هەیە؟ کاك سیپان، فەرموو.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بابەت دەستنیشان كرنا ڤی بابەتێش بۆ بەرنامەی كار بابەتەكی گەلەك گرنگ دەبینم، چونكە گرێدای ژیانا هەزارەها جووتیارێن هەرێما كوردستانێ یە، جووتیارێن هەرێما كوردستانێت ماوەی حەفت سالێن دەربازبووی گەلێ گوتن بوون گەلەك لێدوان هاتن دا گەلەك گفتوگۆ هاتن كرن لەسەر شایستەیێن داراییێن جووتیاران، لێ بەداخەوە لە ماوەی ئەو حەفت ساڵەدا هیچ دەرئەنجامەك نەبوو، لەوڕا ئومێدەوارم دەست پێشخەریا جووتیاران و لیژنا كشتوكالێ پەرلەمانا كوردستانێ بە هاڤكاری لەگەڵ وەزارەتا كشتوكالی بشێت ببێتە ئومێد بەخشێك ژ بۆ وان جووتیاران كو حەوفت ساڵە چاوەڕێی دەرماڵەی خۆیا تایبەت دەكەن چاڤەڕێ ڤێ پارە دكەن كو دەما تەسلیم كرنا گەنمێ خۆ حەفت ساڵە چاوەڕێ دەكەن، لەوڕا ئەز وی چ وی ڕەنگی دبینم ئەز بە كورتی بێژم پتر ئەڤە بابەتەك سیاسیە بەڕاستی، لەوڕا گرنگە نوێنەرایەتیا حكومەتا هەرێما كوردستانێ لوێر و هەروەسا لیژنەیێن پەیوەندیدارێن كو گفتوگۆیێ ما بەینا هەرێم و بەغدا ڕۆڵەكی باشتر و كاراتر ببینن دڤی بابەتیدا، چونكی نابینم حەتا نوكا ب شێوەیەكی گشتی ئەڤ بابەتە كردبیتا خاڵەكا سەرەكیا دانووستاندن دەما ببیتە خاڵەكا سەرەكی بەڵكو هەردەم خاڵەكا لاوەكی بویە، لەوڕا داواكارم پشتی ئەنجام دانا ڤێ پاڵپشتیەكا مەزنە ژ بۆ ئەڤان پارە و پارەی جووتیاران ببێتە هاندەرێكی سەرەكی كو لیژنەیەكا باڵا بهێتە پێكهینان، هەمیش وەزارەتا كشتوكاڵ، وەزارەتا بازرگانی دگەل نوێنەرایەتیا لیژنا كشتوكالی پەرلەمانی كوردستانی كو نوێنەر تێدا هەبێ دگەل جووتیارەكی كو خودانكار بێت و چەندی لیژنەیەكا باڵا سەردانا بەغدا بكات و لایەنی پەیوەندیدار ژ بۆ ئێكێ دەرئەنجام بەخۆوە ببینیت، چونكە ئەمە بەڕاستی بابەتەكا سیاسی یە پێتڤی جارەكیدی واژوویا سەرۆك وەزیرانە ڤ بۆ ئەوەی ئەڤ پارە بێتە دابین كرن، چونكی وەكو دیارە ئەڤ پارە هەر لە ساڵا (2014) ئەڤ پارەیە حازرە لەبەر بڕیارەكا سەرۆك وەزیرانێ لەو دەمی هاتیە ڕاگرتن، لەوڕا گرنگە جارەكا دی بڕیارەكا سەرۆك وەزیران پێتڤی بڕیارا سەرۆك وەزیرانە بهێتە زبراندن، لەوڕا داخاز دەكەم ئەو لیژنە بهێتە پێكهینان و هەرچەند زووتر بێت ژ بۆ یەكی ئەڤ كەسە بگەنەماڤێ خۆیێن ڕەوا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند كەسی ترتان قسە دەكەن، كاك هێرش، فەرمووو.

بەڕێز هێرش حسن حمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە زۆربەی هەڤاڵانم لە لیژنەی كشتوكاڵ زۆربەی خاڵەكانیان خستەڕوو، بەڵام ئەوەی پێویستە ئاماژەی پێ بكرێت بە نیسبەت شایستە داراییەكانی ساڵانی (2014) و (2015) و (2016) كە تاوەكو ئێستا بەداخەوە ڕێژەیەكی زۆری ئەم پارەیە وەرنەگیراوە، جا بە هەر هۆكارێك بێ لایەنی سیاسی بێ یاخود پەیوەندی بەو خیانەتەوە هەبێ كە لە سایلۆكان دا كراوە، پێویستە چارەسەی جیددی بۆ بدۆزرێتەوە، من پێشنیار دەكەم كە پەرلەمانی كوردستان لە ڕێگەی حكومەتی هەرێمی كوردستانەوە چەند هەنگاوێك بنێ:

یەکەم/ پێویستە حکومەتی هەرێمی کوردستان لە چوارچێوەی کفتوگۆکانی لەگەڵ بەغدادا لە ڕێگەی شاندی دانوستانکارەوە پرسی گەنمی جووتیاران و شایستە داراییەکان یەکلایی بکاتەوە، خەرج کردنی ئەم پارەیە لەلایەن بەغداوە بە خاڵی ئەساسی گفتوگۆکان لەگەڵ بەغدا دابنرێ، هەروەها حکومەتی هەرێم بە زووترین کات کۆبوونەوەیەك ڕێك بخات لە ڕێگەی شاندی دانوستانەوە لەگەڵ ناوەند، تایبەت بکرێ بە چارەسەر کردنی ئەم پرسە، یەکێك لە ئەندامانی لیژنەی کشتوکاڵ بەشدار بێ لەم کۆبوونەوەیەدا، هەروەها بەردەوامیان هەبێ تاوەکو دەگەنە ئەنجای کۆتایی و شایستەکان و مافەکانیان وەردەگرنەوە، پێویستە بۆ ساڵانی داهاتوو کێشەی وەرگرتنی گەنمی جووتیاران چارەسەر بکرێت، کە لە ئێستادا ڕێژەیەکی زۆر کەم لە هەرێمی کوردستان وەردەگیرێ بە بەراورد بە ناوچەکانی تری عیراق، کە ئەوەش پەیوەندی بە موازەنەی عیراقەوە هەیە کە لە ساڵانی (2018) و (2019) تەنها (192) ملیار دینار دیاری کراوە بۆ کڕینی گەنمی جووتیارانی هەرێمی کوردستان، کە ئەوەش ڕێژەیەکی زۆر کەمە، ئێمە بۆ ئینتاجی هەرێمی کوردستان کە ساڵانە نزیکەی یەك ملیۆنن تەن بەرهەمدەهێنرێت لە هەرێمی کوردستان، بۆیە پێویستە ئیش لەسەر ئەوە بکرێ کە ئەم ڕێژەیەی لە بودجەدا دیاری کراوە بەرز بکرێتەوە لە (192) ملیارەوە بۆ نزیکەی لە (400) بۆ (450) ملیار کەمتر نەبێ، ئەگەر لەو ڕێژەیە کەمتر بێ ناتوانرێ گەنمی هەرێمی کوردستان وەکو پێویست وەربگیرێ لەلایەن سایلۆکانەوە، هەروەها پێویستە حکومەتی هەرێم و بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ و وەزیری بازرگانیش لایەنە پەیوەندیدارەکان پلانیان هەبێ بۆ ئەوەی گەنمی بەرهەم دەهێنرێ لە ناوخۆ سوودی لێ وەربگیرێ بە دامەزراندنی کارگەی تایبەت و هەروەها سوود وەرگرتن لەو موشتەقاتانەی کە لە گەنم بەرهەم دەهێنرێ، دوای ئەوەی کە ڕێژەکە زیاد بوو لە پێویستی ناوخۆ بدرێ بە سایلۆکانی عیراق، هەروەها پێویستە ناوچەکانی سنووری گەرمیان کە زووتر لە کاتی هەرێم گەنمەکانیان ڕادەستی سایلۆکان دەکەن، لەبەر ئەوەی ئەوان ساڵانە لە (5/15)ەوە دەست بە دروێنە دەکەن، کە ئەوەش وا دەکات گەنمەکانیان تێك بچێت و سەنگیشی سووك بێ لە کاتی وەرگرتنی لە سایلۆکان، لەبەر ئەوەی لە (6/15)ەوە گەنم وەردەگیرێ لە سایلۆکانی کوردستان، بۆیە پێویستە ناوچەکانی گەرمیان جیابکرێتەوە لەبەرواری وەرگرتنی گەنم، هەروەها پرسیارێکم بۆ بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ ئایا هیچ پلانیان هەیە بۆ دابەشکردنی زەوی بەسەر دەرچووانی کۆلێژی کشتوکاڵ و سوود وەرگرتنیان لە ئەزموونی چەند ساڵی خوێندنیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، بەڕێزان وەزیری کشتوکاڵ و وەزیری بازرگانی، ئەگەر قسەیەکتان هەیە بفەرموون، دواتر دەرفەت دەدەین بە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، فەرموو بەڕیز وەزیری کشتوکاڵ.

بەڕێز بێگەرد دلشاد تاڵەبانی/ وەزیری کشتوکاڵ:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان.

بەیانیتان باش، زۆر سوپاس بۆ ئەو دەرفەتە، ئەم کۆبوونەوەی ئەمڕۆ کۆبوونەوەیەکی گرنگە، لەبەر ئەوەی کە ئێمە باس لە شایستە داراییەکانی جووتیارانی هەرێمی کوردستان دەکەین، کە ئێمە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو پێمانوایە کە جووتیارانی هەرێمی کوردستان حەقێکی یاسایی و مەشروعی خۆیان لەسەر حکومەتی عیراقی فیدراڵە، لە ڕاستی دا من گوێم لە ڕاپۆرتەکانی سەرۆکی لیژنە و ڕاپۆرتی ئەندامانی لیژنەش گرت کە دەمەوێت لەسەرەتادا قسە لەسەر بەشێك لەو ڕاپۆرتانە بکەم، دوای ئەوە سەرنج و تێبینیەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ لەهەمبەر ئەم پرسە بخەمەڕوو، هەروەك هەمووتان دەزانن ئەم بابەتە بابەتێکی بەیەکەوە گرێدراوە لە نێوان وەزارەتی کشتوکاڵ لەگەڵ وەزارەتی بازرگانی هەرێمی کوردستان، ئێمە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ خۆمان بە بەرپرس دەزانین ئەو ئەرکەی کە لەسەر شانمانە بەرامبەر بە جووتیارەکانمان لە هەرێمی کوردستان لە بەرهەم هێنانی یەکێك لە دانەوێڵە هەرە گرنگەکان کە دەکرێ بڵێین ئاسایشی خۆراکی هەرێمی کوردستان و یەکێکە لە بنەما گرنگەکانی سەلەی خۆراکی لە هەرێمی کوردستان و تەنانەت لە عیراقیش کە ئەویش دانەوێڵەی گەنمە، ئەم دانەوێڵەیە، یاخود ئەم بەرهەمەی جووتیارانی هەرێمی کوردستان تا ئەو کاتە لە زیمنی صەلاحیەتی وەزارەتی کشتوکاڵە تا دەگاتە سایلۆکان لە دوای ئەوەی کە گەیشتە سایلۆکان دەکەوێتە زیمنی صەلاحیەتی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێمی کوردستان، بەڵام ئەوە بەو مانایە نیە کە وەزارەتی کشتوکاڵ خۆی بە مەسئول نەزانێ لەبەردەم ئەم پرسەدا، چونکە وەکو وتمان ئەوە حەقێکی یاسایی و مەشروعی جووتیارانی ئێمەیە لەبەر ئەوە وەزارەتی کشتوکاڵ لەم نێوەندەدا خۆی بە مەسئول دەزانێ، هەر بۆ ئەم مەبەستەش ئێمە لە سەرەتای دەست بەکاربوونمان لە کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەسەرەتاکانی کارکردنمان کە ئێمە لە ناوەڕاستی مانگی حەوت لە ساڵی (2019) دەست بەکاربووینە، لە (2019/8/8) ڕاپۆرتێکی تێر و تەسەلمان لەسەر ئەم بابەتە داوەتە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی کە لە چوارچێوەی دانووستانەکانمان لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی عیراق کۆمەڵێك بابەتی گرنگ کە پەیوەندیدارن بە دۆخی جووتیارانی هەرێمی کوردستان بە تایبەتمەندییەکان و خصوصیەتەکانی هەرێمی کوردستان، کە بەداخەوە نەك تەنها بۆ بابەتی وەرگرتنی گەنم، بەڵکو لە کۆمەڵێك بواری تردا ئەك کێشە و گرفتانە کە کەڵەکەبووی ساڵانی ڕابردوون ماونەتەوە، ئێمە لە ئێستادا هەنگاوی جیددی و عەمەلیمان دەست پێکردووە بۆ ئەوەی قۆناغ بە قۆناغ لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی دەست بە چارەسەر کردنیان بکەین، بەڵام دانیشتنی ئەمڕۆ لەسەر شایستە داراییەکانی جووتیارانە بۆ ئەو سێ ساڵەی کە ماڤی خۆیانە ئەو پارەی کە ماویانە وەریان بگرن، بە تەئکید لە زیمنی دانووستانەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان وەفدی دانووستانکار یەکێك لە خاڵە گرنگەکان کە وەکو وەزارەتی خۆمان تەئکیدمان لەسەر کردۆتەوە و ئاراستەی وەفدی دانووستانکارمان کردووە و لە ناو کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان دا وەکو وەزارەتی زراعە جەختمان لێ کردۆتەوە، بریتی بووە لە شایستە داراییەکانی جووتیاران بۆ ساڵەکانی (2014-2015-2016)، من

ناچمە ناو تەفاصیل و ناوەڕۆکی ئەو بابەتانەی کە پەیوەندیدارن بەوەی کە هۆکاری دابەزاندنی ئاستی وەرگرتنی گەنمی جووتیاران لەسەر چ بنەمایەك بووە، چونکە لەوانەیە ئەوە کۆمەڵێك گرفت و کێشە و مەشاکیل دروست بکات، ئەگەر بە پێویستیش زاندرا دواتر دەتوانین ڕوونکردنەوەی تایبەتی بدەین، بەڵام من تەنها ئەوەندە دەڵێم لە ڕاستیدا حەق نییە پەرلەمانتارانی بەڕێزی هەرێمی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان و هیچ کەسێك لە هەرێمی کوردستان بچێتە ژێر باری ئەوەی کە باس لەوە دەکرێت کە گەنمێکی هاوردەکراو بە تەزویر داخیلی سایلۆکانی هەرێمی کوردستان کراوە، لەوانەیە حاڵەت هەبووبێ، بەڵام من ناچمە ژێر باری ئەوە وەکو وەزیری کشتوکاڵ لە ڕاستی دا موبەریراتی زۆرمان هەیە کە دەکرێت ئێمە لەسەر ئەم بابەتە بۆ دیفاع کردن لە جووتیارانی خۆمان و لە حقوقی جووتیارانی خۆمان بە شێوازێکی یاسایی بیخەینە بەردەمی وەزارەتی زراعەی عیراق و وەزارەتی دارایی عیراق، بۆ ئەوەی کە بیسەلمێنین جوتیارانی ئێمە بە هەمان شێوەی جووتیارانی ناوەڕاست و خواروری عیراق مافی ئەوەیان هەیە بە بێ هیچ جۆرە سانسۆرێك گەنمەکانیان بەشێوازێکی سەربەخۆ و بە فری بخەنە ناو سایلۆکانی حکومەتی عیراق و گەنمەکەیان لێ وەرگیرێ، من دەمەوێ چەند نمونەیەکتان بۆ بهێنمەوە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، یەعنی بەداخەوە زۆر جار ئێمە صیرع و ململانێ سیاسیە ناوخۆییەکانی خۆمان هۆکارێم بووە بۆ ئەوەی کە لە ڕاستی دا زەرە بە ڕەوتی ژیان و گوزەرانی کۆمەڵایەتی خۆشمان بگەیەنین، کە من ئومێد دەکەم ئەم دانیشتنەی ئەمڕۆ دوور لە هەر جۆرە صیراعێك، چونکە ئێمە کە دانیشتووین دڵنیام هەمووومان بە هەموو جیاوازییەکانمانەوە بۆ بەرژەوەندی گشتی جووتیارانی کوردستان و خەڵکی کوردستان لێرە دانیشتووین، بۆیە دەمەوێ ئەوە بڵێم لە ڕابردوودا بە هۆکاری ئەوەی کە لەوانەیە بەشێك لە زانیاری هەڵە یاخود جۆرێك لە مەعلومات گەیەندرابێتە حکومەتی فیدراڵی و لەو نێوەندەدا لەوانەیە کەسانێك بۆ شەخصی خۆیان توانیبیان ڕۆڵی خۆیان پێ ئیبراز بکەن، بەڵام لە حەقیقەت دا ئەوەی کە ئێمە دەیبینین جیاوازییەکان ئەوەندەی کە پەیوەندیدارن بە ئەو جۆرە صیراعە سیاسیەی کە لەگەڵ هەرێمی کوردستان دەکرێ لە ڕووی نەتەوەیی و لە ڕووی سیاسییەوە لەگەڵ هەرێمی کوردستان دەکرێ، ئەوەندە تایبەتمەند نین بەڕاستی لە ناوەڕۆکی ئەو زانیارییانەی کە گەیەندراونەتە وەزارەتی زراعەی عیراق و وەزارەتی بازرگانی، چونکە جەنابی سەرۆکی لیژنەی کشتوکاڵ هەر بۆ خۆی یەعنی من لە بەشێك لە قسەکانی جۆرێك لە جیاوازیم بینی، ئومێد دەکەم ئەوە ڕاست بکرێتەوە و ئەوێش ئەوەیە کە جەنابتان ئاماژەتان بەوە دا لەوانەیە حاڵەتی داخیل کردنی گەنمی هاوردە هەبووبێ بۆ سایلۆکان، بەڵام لە هەمان کاتیش دا بەڕێزتان بەڕاشکاوی جەختتان لەوە کردەوە کە ئەوە قسەی ئێمەشە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ، ئەو گەنمە پێش وەرگرتنی لەلایەن سایلۆکانەوە فەحص کراوە و موافەقەتی وەزارەتی بازرگانی عیراق و کۆمپانیای گشتی بە بازار کردنی گەنمی عیراق لەسەر وەرگرتنی ئەم گەنمە لە سایلۆکانی هەرێمی کوردستان وەرگیراوە، کەواتە بەشێوازێکی یاسایی حکومەتی عیراق چۆتە ژێر باری وەرگرتنی ئەو بڕەی کە لە سایلۆکان پەسند کراوە و چۆتە ناو خەزێنەی حکومەتی عیراقی فیدراڵی و بەشێك لە پارەکەش

نێردراوه، کەواتە هیچ موبەریرێك نییە بۆ ئەوەی بوترێ لە ئێستادا بووترێت: وەڵلا بەشێك لەو گەنمەی کە لە سایلۆکان داخیل کراوە، ئەو گەنمە گەنمی هاوردەکراو بووە، یاخود تەزویری تێدا کراوە، ئەگەر وایە چۆن وەزارەتی بازرگانی عیراق و کۆمپانیای گشتی بە بازاڕکردنی گەنمی عیراق لە هەمان کاتیشدا دوای فەحص کردن ئەو بڕە وەرگیراوە و لە هەمان کاتیش دا بەشێك لە پارەکەی صەرف کراوە، کەواتە ئەوە من پێموایە تۆمەتێکی بێ بنەمایە، ئەوە دەکەوێتەوە چوارچێوەی ئەوەی کە بەهۆی بوونی ئەو صیراعە سیاسییەی کە لە نێوان هەرێم و حکومەتی فیدراڵی دا هەبووە لە ڕابردوودا و ناشیشارینەوە لەوانەیە هەندێ خەلەلی تەکنیکیش هەبووبێ کە من لە ئێستادا ناچمە سەر تەفاصیلەکەی، بەڵام ئیحتیمالە ئەوانە بەشێك بووبن بۆ ئەوەی کە ئێمە بەرە بەرە هەنگاو بۆ ئەوە نراوە کە صیراعە سیاسییەکە هۆکارێك بووە بۆ ئەوەی کە بەڕاستی حەقی جووتیارەکانی ئێمە وەکو پێویست نەدرێ، بۆیە مەفرووزە ئێمە پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان بەیەکەوە لەم بابەتەدا بەڕاستی هاوکار بین و هاوڕا بین لەسەر ئەوەی کە بەدڵنیاییەوە ئێمەش وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ لە حکومەتی هەرێمی کوردستان هەموو جوهدەکانمان خستۆتە گەر بۆ ئەوەی بتوانین لەم نێوەندەدا بتوانین بۆ گەڕاندنەوەی شایستە داراییانە کاری خۆمان ئەنجام بدەین، ئەوە سەرەڕای ئەوەی کە وەفدی ئێمە کە وەفدی دانووستانکاری حکومەتی هەرێمی کوردستانە یەکێك لە خاڵە هەرە گرنگەکانی دانووستانی بریتی بووە لە شایستە داراییەکانی جووتیاران، سەرەڕای ئەوە وەکو وەزارەتیش و هەروەها سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستانیش بە فەرمی نووسراومان ئاراستەی وەزارەتی زراعەی عیراق، وەزارەتی تیجارەی عیراقی کردووە بۆ گەڕاندنەوەی ئەو شایستە داراییانە، من دەمەوێ لێرەشەوە بیڵێم کە ئێمە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لە دوو حەفتەی ئایندە بڕیارمان داوە کە سەردانی وەزارەتی زراعەی عیراق و سەرچاوەکانی ئاویان بکەین، لە هەمان کاتیش دا باسمان کردووە لەگەڵ وەزارەتی تیجارە حەتمەن نوێنەری ئەوانیشمان لەگەڵ بێ، سەردانی وەزارەتی تیجارەش دەکەین، وەکو ئەرکێکی فەرمی خۆمان بۆ ئەوەی کە بەڕەسمی داوا لە حکومەتی عیراقی فیدراڵ بکەین کە ئەم مافە بۆ جووتیارانی هەرێمی کوردستان لە چوارچێوەی هەموو ئەو بڕیارە سیاسییانەی دەربهێنێ کە لە ڕابردوودا خرابوونە سەر هەرێمی کوردستان، ئەوە حەقێکی مەشروعی ئێمەیە وەکو هەرێمی کوردستان، لە کۆمەڵێك ڕووی ترەوە کە من دەمەوێ ئاماژەی پێ بدەم، بەشێك لە ڕاپۆرتەکان باس لەوە کرا کە ئەم مافە پێویستە حکومەتی هەرێمی کوردستان بەرپرسیارێتییەکەی هەڵبگرێ، بەڕێزان، من پێموانیە حکومەتی هەرێمی کوردستان خۆی لە بەرپرسیارێتی بدزێتەوە، بەدڵنیاییەوە خۆی نادزێتەوە، ئێمە وەکو ئەرکی سەرەمی خۆمان وەکو وەزارەتێکی مەعنی لە ناو حکومەتی هەرێمی کوردستان کە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوین پرۆژەیەکی تایبەتمەندمان داوەتە حکومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە کڕینەوەی گەنمی جووتیاران لە هەرێمی کوردستان دا، ئەم پرۆژەیە سێ مانگ بەر لە ئێستا ئێمە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ کارمان لەسەر کردووە و ئاراستەی حکومەتمان کردووە، بەسوپاسەوە بۆ یەکە بە یەکەی وەزیرانی کابینەی نۆیەمی

حکومەتی هەرێمی کوردستان پرۆژەکەی ئێمە پەسند کراوە و لیژنەیەك تەشکیل کراوە لە نێوان وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا ئێمە کۆبوونەوەکان ئەنجام داوە، سێ (option)مان خستۆتە بەردەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، هەمووومان ئاشناین بە دۆخی دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان و بەو قەیرانەی کە لە ڕابردوودا بەسەر حکومەتی هەرێمی کوردستان و میللەتەکەمان دا هاتووە، کە بە نیگەرانییەوە لێی دەڕوانین، لە هەمان کاتیش دا بەڕاستی ئێمە ئێستا وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو پلانی خۆمان بۆ ئەوەی کە پرۆژەکەمان بکەوێتە سەر سکەی خۆی و لە بواری قسەی شەفەهییەوە بکەوێتە بواری جێبەجێ کردن، سێ (option)مان لەناو پرۆژەکەمان دا داوەتە حکومەتی هەرێمی کوردستان، کە (option)ەکان بەو جۆرەن:

- یەکێکیان ئەوەیە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان بچێتە ژێر باری کڕینەوە ئەو گەنمەی کە دەمێنێتەوە لە دوای وەرگرتنی ئەو بەشەی کە عیراق ناتوانێ وەری بگرێ، یان وەری ناگرێ لە جووتیارانی هەرێمی کوردستان حکومەت بچێتەوە ژێر باری کڕینەوە، لە چەند قۆناغێك دا حکومەت وردە وردە کاری لەسەر بکات دوای ئەوە دەتوانێ تەسلیمی کەرتی تایبەتی بکات.

- (option)ی دووەممان ئەوەیە کە حکومەت بە نیزامێکی تایبەت ئێستا حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ خۆی هەم لە ئەنجومەنی باڵای ئابووری هەرێمی کوردستان، هەم لە ئەنجومەنی باڵای وەبەرهێنانی هەرێمی کوردستان، هەم لە ئەنجومەنی وەزیرانی کوردستان کردوویەتە یەکێك لە میکانیزمە سەرەکییەکانی کارکردن، ئەویش هەماهەنگی تەواوە لە نێوان کەرتی تایبەت و کەرتی گشتی، بۆ ئەوەی بتوانین ئەوەی کە حکومەت ناتوانێ لە ڕووی دابین کردنی بودجەوە بۆی، کەرتی تایبەت ببێتە بەشێك لە پلانەکە بۆ جێبەجێ کردنی، کە ئەوە خواستی ئێمەش بووە لە وەزارەتی کشتوکاڵ، چونکە پێمانوایە بە تێبینی کردنمان لە سەرجەم ئەو سەردانانەی کە کردوومانە، ئەو وەفدانەی کە بینیومانە، بەسەرنجدانمان لە ڕووی زانستی و لە ڕووی یاساییەوە لە زۆربەی زۆری وڵاتە پێشکەوتووەکان کەرتی تایبەت بۆتە بەشێکی سەرەکی لەگەڵ حکومەت بۆ ئەوەی ئەو پرۆژانەی کە حکومەت ناتوانێ تەمویلی بکات، کەرتی تایبەت بە هەماهەنگی لەگەڵ حکومەت دەیکات، بۆیە ئەوە (option)ی دووەممان بووە خستوومانەتە بەردەم حکومەت کە یەعنی هەم حکومەت، هەم کەرتی تایبەت بەیەکەوە بۆ دەعمی ئینتاجی دانەوێڵەکەش کە دوای ئەوەی وەردەگیرێتەوە، چ لە ئاردی سفرە، چ لە مەنتوجاتەکانی دیکەیەتی، بخرێتەوە بازاڕ و بۆ ئەوەی کە حکومەت بچێتە ژێر باری دەعم کردنی ئەوە (option)ی دووەممان بووە.

خاڵی سێهەممان ئەوەیە کە بدرێتە کەرتی تایبەت، بەڵام ئەو کەرتە بەو مانایە نا کە تەنها کەرتی تایبەت لێی مەسئول بێ، بەڵکو لە ژێر ئیشرافی حکومەت بێ، بۆ ئەوەی حکومەت بتوانێ دەعمی بکات، بۆ نمونە باج خستنە سەر ئەو بەرهەمە هاوردانەی کە دێنە بازاڕەکانی هەرێمی کوردستانەوە، کە بەداخەوە زۆر جار قسە لەسەر کواڵێتی ئەو بەرهەمە هاوردانە دەکرێت، ئەوە پەیوەندیداریشە بە ئاسایشی خۆراك لە هەرێمی کوردستانەوە، ئێمەش وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ خۆمان لەم بابەتە بە مەسئول دەزانین، بۆیە

داوامان کردووە ئەگەر بدرێتە کەرتی تایبەتیش بە تەنها دەبێ لە ژێر ئیشراف و چاودێری حکومەتی هەرێمی کوردستان دا بێ، کە من پێموایە لە ئێستادا و لە حەفتەی ئاییندە دووبارە لیژنەکەمان کۆ دەبێتەوە بۆ ئەوەی میکانیزمی جێبەجێ کردنەکە لە دوو (option)ی سەرەکی کە پەسند کراوە لە کۆبوونەوەی چەند ڕۆژی ڕابردوو دووبارە بخرێتەوە بەردەمی لیژنەکە بۆ ئەوەی میکانیزمی جێبەجێ کردنەکەی دابندرێ، کە من پێموایە ئەوە هەنگاوێکی گرنگ دەبێ لە هەرێمی کوردستان کە ئاراستە بۆ ئەوەی دەهاوێ کە ببێتە خاوەنی ئابوورییەکی بەهێزی خۆی لە بواری کەرتی کشتوکاڵ دا، من دڵنیام ئیرادە هەیە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان و لە وەزارەتە پەیوەندیدارەکان هەماهەنگی تەواوەتی هەیە، ئومێد دەکەم حەفتەی داهاتوو ئێمە بتوانین لەسەر میکانیزمی جێبەجێ کردنی ئەم پرۆژەیە کە خۆی دەبینێتەوە لە کرینەوەی گەنمی جوتیاران بەو میکانیزمانەی کە باسمان کرد بچێتە بواری جێبەجێکردنەوە و، لە ئاییندەدا ئێمە بتوانین لە ئاییندەیێکی نزیکدا ئەم دەرگایە بەرووی جوتیارانی خۆمان وەلا کەین، کە من لێرەوە دەمەوێ بەخێرهاتنی نوێنەرەکانیان بکەم، وابزانم لە بەشی سەرەوەی هۆڵەکە حزوریان هەیە، خاڵێکی دیکە کە من دەمەوێ وەکو وەزیری کشتوکاڵ تەئکیدی لێبکەمەوە لەبەر دەمی هەمووتانەو وەکو پەرلەمانی کوردستان، ئێمە لە سەرەتای دەست بەکاربوونی ئەم کابینەیەدا لەراستیدا پلانی وەبەرهێنانی خۆمان داوەتە حکومەتی هەرێمی کوردستان، چونکە پێمان وایە یەکێك لە گرفتە هەرە گەورەکانی کشتوکاڵ لە هەرێمی کوردستان دا راستە لە هەندێ لە مەوسمەکانی ساڵدا ئێمە ئینتاجی بەروبوومە نێوخۆییەکانمان زۆرە، بەلأم یەکێك لە گرفتە گەورەکانمان لەسەر مەسەلەی بەبازار کردنی ئەو بەرهەمە نێوخۆییانەیە، بۆ ئەو مەبەستە ئێمە دەمانەوێ لە راستیدا دووبارە لە پلانی وەبەرهێنانی خۆمان گرینگی بدەین بە پیشەسازی و کشتوکاڵی و خۆراکی لە هەرێمی کوردستان بەپێی جیاوازی بەپێی خصوصیەتی ناوچەکان و، بۆ ئەو مەبەستەش ئێمە داوای نەخشەی زراعی هەرێمی کوردستانمان لە بەڕێوەبەرایەتییەکانی خۆمان کردووە وە ئێستا کە بەڕێوەبەری گشتی پلاندانان لێرە لەگەڵم حزوری هەیە، ئێستا ئێمە سەرقاڵی ئامادەکردنی نەخشەی زراعی ناوچەکانی هەرێمی کوردستانین دەمانەوێ تایبەتمەندی خصوصیەتی زراعی لەناوچەکانی هەرێمی کوردستان بخەینە بەردەمی خەڵکی کوردستان لەبەر دەمی موستەسمرین و وەبەرهێنەرانی ناوخۆیی بیانی، بۆ ئەوەی بەرچاویان روون بێ کە هەرێمی کوردستان خاوەنی خاکێکی زۆر بە پیتە وە کەش و هەوایێکی زۆر لەباری هەیە وە سەرچاوەی ئاوی زۆر باشمان هەیە وە لەهەمان کاتیشدا دەستی کاری ناوخۆیی زۆر باشمان هەیە کە دەتوانین ئێمە لە هەرێمی کوردستان دا سوودی لێببینین و، لەو نێوەندەشدا ئەوەی دەمەوێ لەبەر دەمی پەرلەمانی بەڕێز رای بگەێنم بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستانیش لە نزیکەوە بزانن کە کارەکانی ئێمە لە رابردوودا چۆن بووە لە ماوەی چەند مانگی رابردوو کە تەنها شەش مانگێکە، ئەویش ئەوەیە ئێمە کۆمەڵێك پرۆژەی زۆر گرینگمان داوەتە ئەنجومەنی شورای هەرێمی کوردستان لەسەر رەخساندنی دەرفەتی کار وە هەلی کار بۆ دەرچوانی کۆلێژی کشتوکاڵ پەیمانگاکان و ئامادەییەکان وە لەهەمان کاتیشدا ڤێرتەرنەری کۆلێژ و پەیمانگا

و ئامادەییەکان، بۆ ئەوەی بتوانین هەلی کاریان بۆ بدۆزینەوە، کۆمەڵێك میکانیزممان داناوە کە دەمەوێت لەبەر دەمی جەنابتاندا ئاشکرای بکەم ئەویش ئەوەیە یەکێك لە پرۆژەکانمان کە لە ئایندەیەکی نزیکدا دێتە بەردەمی پەرلەمانی بەڕێزی کوردستان، ئومێد دەکەم کە لێرەدا هەردوو لامان بە هاوکاری یەکتری پەسندی بکەین ئەویش ئەوەیە کە هەموو ئەو دەرچوانە پێویستە لە کەرتی تایبەت لە ئەوانەی کە لە کەرتی گشتیدان نەیانتوانیوە چانسی کارکردنیان بۆ برەخسێ لەکاتی تایبەتدا، ئێمە لە پرۆژە کشتوکاڵییەکان دەرفەتی کارکردنیان بۆ دەرەخسێینین وە هەر کەسێك کە لە دوو شوێن کار دەکا، بۆ نمونە کەسێك فەرمانبەرە لە حکومەت، بەلاّم لە کەرتی تایبەتیش مووچەی هەیە، یاخود کارێکی تر دەکا، ئێمە بە یاسا دەمانەوێ ئەمە رێکخەینەوە هەر کەسێك بۆی هەیە یەك جار موستەفید بێ وە لە سندوقێکی خانەنشینیدا کە تایبەت دەبێ بە دەرچوانی کۆلێژی کشتوکاڵ و ڤێرتەرنەری و ئامادەیی و پەیمانگاکان ئەم سندوقە تەرخان دەکرێ لە ژێر ئیشرافی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ گەرانەوەی بەشێك لەو مووچەی کە وەری دەگرن هەر وەکو فەرمانبەرانی حکومەت، بۆ ئەوەی حقوقی ئایندەیان مەحفوز بێ وە بتوانین ئێمە لەو سۆنگەیەوە هانی خەڵك بدەین بۆ ئەوەی کە رێژەی وەرگرتن لە کۆلێژەکانی کشتوکاڵ و ڤێرتەرنەری زیاتر بێ وە لە هەمان کاتیشدا دەرفەتی کارمان کە رەخساند خواستی پەرەپێدانی کەرتی کشتوکاڵ بە هەموو سێکتەرەکانیەوە زیاتر دەبێ، بۆیە ئومێد دەکەم پەرلەمانی کوردستان لەم سۆنگەیەوە لەگەڵ ئێمەدا هاوکار بێ وە سەبارەت بە شایستە داراییەکان منیش لە کۆتایی قسەکانمدا وە دواتر دەرفەت جێدێڵم ئەگەر پرسیارێك رووبەرووومان کراوە لەو زمە جواب بدەینەوە، من دەمەوێ ئەوە بڵێم بە تەئکید وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو جەخت دەکاتەوە لەسەر ئەوەی کە ئێمە دەبێت پشکی هەرێمی کوردستان ئەو بووجەیەی کە تەرخان کراوە بۆ هەرێمی کوردستان بۆ کڕینەوەی کەرتی جوتیاران، جەخت دەکەینەوە لەسەردانەکەشمان لەگەڵ وەزارەتی دارایی وە لەگەڵ وەزارەتی زراعە وە لەگەڵ سەرۆکایەتی کۆمار وە لەگەڵ فراکسیۆنە کوردستانییەکان، من لێرەوە دەمەوێ سوپاسی ئەوانیش بکەم چونکە ئێمە گروپێکی هەماهەنگیمان دروست کردووە لەگەڵ فراکسیۆنە کوردستانییەکانی عیراق، بۆ ئەوەی بە بەردەوامی ئاگامان لەیەکتر بێ چ لەو پرۆژە یاسایانەی دەچێتەوە پەرلەمانی عیراق بۆ ئەوەی کە خصوصیەتی هەرێمی کوردستان لەبەر چاو بگیرێ، کە بە داخەوە لە رابردوودا ئەمە نەبووە وە لە هەمان کاتیشدا لەو پرۆژە یاسایانەی کە ئێستا پەسەند دەکرێن لەناو پەرلەمانی عیراقدا، چونکە ئێمە دواتر لە بەشێك لەم پرۆژە یاسایانە مەحکوم دەبین بە جێبەجێکردنی تەعلیماتەکانی یان بەهۆی ئەوەی کە ئێمە منافزی حدوودیمان ئێستا یەکە، جگە لەوە ئێمە ئەگەر لەبواری دیاریکردنی رێژەی یان بەرز کردنەوەی رێژەی ئەو بووجەیەی دیاربیکراوە نەمان توانی هەدەفی خۆمان بپێکین لە راستیدا ئێمە داوا دەکەین کە کەشفی سایلۆکان بکرێت بۆ رێژەی وەرگرتن من لێرە دەمەوێ ئاماژە بە شتێك بدەم بەڕێزان ئێستا بۆ نمونە هەر چەندە لە اختصاصی برای بەڕێزم کاك (کمال)ە، بەلاّم وەکو مەعلومان دەیخەمە بەردەمی جەنابتان ئەویش ئەوەیە ئێمە تەخمیناتی وەزارەتی زراعە لە بەشێك لە ساڵەکان بەجۆرێك چۆتە

حکومەتی عیراق، بەلاّم ڕێژەی وەرگرتنەکە لە زمنی ئەو تەخمینانەی کە وەزارەتی زراعە ناردوویەتی کەمتر بووە، بەلاّم لەبەشێك لە سایلۆکانی عیراق بۆ نمونە ڕێژەی ئاستی وەرگرتنی تاقە سایلۆکە دیارکراو بووە لەسەرووی ئەو تاقەوە وەری گرتووە، هۆکار چییە حکومەتی عیراقی لەرابردوودا لەم سایلۆیە کە دەکەوێتە ناوەراستی عیراق نەیوتووە ئەو ڕێژە زیادە بۆ دێتە ناو سایلۆکەتانەوە، بەلاّم لە هەرێمی کوردستان لە ڕێژەیێکی کەمتر لەو تەخمینەی کە دراوە وەرگیراوە، بەلاّم لە ئێستادا گرفت بۆ جوتیارانی خۆمان دروست دەکا، بۆیە ئێمە داوامان کردووە کە کەشفێکی راستگۆیانە بکرێ بۆ ڕێژەی وەرگرتنی سایلۆکان لە سەرجەم سایلۆکانی عیراق وە لە هەمان کاتیشدا سەراحەت ئێمە دەمانەوێ بۆ ئەوەی کە حەقی جووتیارەکانی ئێمە پارێزراو بێ مەسحی جەوی بکرێ بۆ رووبەر داچێنراو لەسەر ئەو بنەمایە هەرێمی کوردستان دەتوانێ ڕێژەی ئەو گەنمە بە وازحی داخلی سایلۆکان بکا بە شێوازێکی سەربەخۆ، بۆ ئەوەی کە جوتیارانی ئێمەش وەکو جوتیارانی ناوچەکانی تری عیراق بتوانن موستەفید بن لە هەموو ئەو شتانەی پەیوەندیدارە بە ماندووبوونیان وە بە بەرهەمەکانیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ دەستت خۆش بێ، فەرموون بەڕێز وەزیری بازرگانی.

بەڕێز کمال مسلم سعید قرنی/ وەزیری بازرگانی و پیشەسازی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان و پەرلەمانتارە بەڕێزەکان، ئەم بەڕێزانەی کە خوشکی بەڕێزم (بێگەر) خان، ئەو بەڕێزانەی تر کە قسەیان کرد دەربارەی هەموو ئەو پرسیارانەی کە پەرلەمانتارە بەڕێزەکان ورووژاندیان، تەقریبەن زۆر بەی بابەتەکەیان باس کرد، ئێمە پێمان وایە ئەو بابەتە هیچ بابەتێکی قانوونی نییە بابەتێکی یاساییە وە بڕیاریکی خراپ سیاسی و بەرامبەر بە خەڵکی کوردستان بە تایبەتیش بە جوتیارە بەڕێزەکان بڕیار دراوە کە هیچ سەنەدێکی قانوونی لەسەر نییە، لەبەر ئەوە ئەو هەنجەتەی کە ئەوان باسی دەکەن گوایە بڕی گەنمی زیاتر لەوە تەسلیم کراوە یان گەنمەکە خراپ بووە ئەوانەش دوورن لە راستییەوە، بۆ ئەم بابەتەش پێش ئەوەی بێمە سەر ئەوەی کە بلێین ئەو داتایانەی باس لە راستی یان ناراستی هەنجەتەکانی ئەوان دەکا، پێم باشە ئەوە بڵێم کە حکومەتی هەرێمی کوردستان لایەنە پەیوەندیدارەکان بە هیچ شێوەیێك بلێین درێخیان نەکردووە لەو بابەتە، بەڕێزان سەرۆکی هەرێم سەرۆکی حکومەتی هەرێم وەزارەتە پەیوەندیدارەکان پەرلەمانتارە بەڕێزەکان وە هەندێك خەڵکی لەسەر ئاستی شەخصی وەك ئەو فەلاحە بەڕێزانەی کە چوون لەوێ داوایان تەقدیم کردبوو بە بەردەوام لەسەر ئەو کەیسە ئیشیان کردووە وە وەفدی دانووسکاری هەرێمی کوردستانیش لەگەڵ بەغدا ئەوانەیان بە بەردەوام ورووژاندووە داوایان کردووە لە بەڕێز (عادل عبدل مهدی) کە ئەو بڕیارەی بەڕێز(عبادی) کە پێشتر داویەتی هەڵیبوەشێنێتەوە، چونکە بڕیارێکی نا قانوونی (مجحف)ە و بەرامبەر خەڵکی کوردستان، ئێمە لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لە (7/15) دەست بەکار بووین لە (7/25) نوو سراوێکمان

کردووە ئەو بابەتەمان بە تەواوی تێدا روون کردۆتەوە لەسەر ئەوەی نا حەقی ئەو بڕ یارەی بەرام‌بەر بە خەڵکی کورد ستان دراوە، بەتای بەتی بەرام‌ بەر بە جوتیارە کان وە لەو ێدا ئەوەمان روون کردۆ تەوە کە وەرگرتنی ئەو بڕە گەنمە بڕەکەی هەر چەندێك بێ موەزەفینی هەرێمی کوردستان نیین کە وەری دە گرن نوێنەری بەڕێوەبەرایەتی گشتی بە بازارکردنی دانەوێڵەی حکومەتی عیراق تێدایە، بە بڕیاری ئەوان و بە ئاگاداری ئەوان وەردەگیرێ ئەوان لێوەی مە سئولن کە ئەو گە نمە وەربگرن چ لە رووی کەمیە تەوە چ لە رووی نەوعیەتی ئەو گەنمەش لە رووی خرا پی و ئەوانە یەوە، ئەوە بەپێی خو طە کی تە سویقی دە کرێ ساڵانە دەدرێ وەکو باسم کرد ئەگەر بەغدا نارازی بێ لەسەر بڕەکەی لە سەر جۆرە کەی لە سەر ئەوەی کە گەنمەکە خرا پە ئەوە ئەوان لێی مە سئولن، نەك هەرێمی کورد ستان وە نەك جوت یارانی کورد ستان کە ئەگەر باس لەسەر ئەوە بکەین وە کو لە بڕیارە کەیان دا هاتووە ئەو بڕە گە نمەی لە هەرێمی کورد ستان وەرگیراوە زیاترە لەو بڕەی بۆی د یاری کراوە، بە تای بەتی ئەو ساڵانەی (2014، 2015، 2016) با سی دەکا ئەوەشیان هەر زۆر دوورە لە راستییەوە، چونکە بەپێی ئەو داتا راست و دروستانەی کە لەلای ئێمە یە تەسلیم بە بەغدا کراوە، هەر بە نمونە چەند مهیم یەکی شاری هەولێرتان پێ دە لێین لە (2014) بڕی تەخمین کراوی گەنم بەپێی ئەوەی کە بەغدا موافەقەی لە سەر کردووە لە هەولێر تە سلیم بکرێ وەری بگرن سایلۆکان لە هەولێر حەفت سەد و پەنجا و شەش هەزار تەن بووە کە چی دوو سەد و هە شتاو چوار هەزار تەنی تەسلیم کراوە، لە (2015) هەشت سەد و حەفت هەزار تەن بووە کەچی دوو سەد و حەفتا و دوو هەزار تەن تەسلیم کراوە، لە (2016) شەش سەد و یەك هەزار ئەوەندە تەنە بووە، کەچی دوو سەد و حەفتا و چوار هەزار تەن تەسلیم کراوە، یەعنی بە هیچ شێوەیێك ئەو بابەتە راست نییە کە بڵێین زیاتر لە حەدی خۆیان تەسلیم کردووە وەك ئەوەی ئەوان دەڵێن ئەو بڕەی ز یاتر پێ یان دراوە تە سلیمیان کردووە دەبێ بە سعری تیجاری غەیر مەدعون حیساب بکرێ، ئەوە بڕیارێکە پێوی ستە ئێ مە وە حکو مەتی هەرێم بە گشتی هەموو ئەوانە وە ئەوەمان لەبەر دەستە و ئەوانەشمان تەقدیم کردووە کە بە هیچ شێوەیێك ئەو بڕیارە راست نییە، بڕیارێکی سیاسیە بۆیە داواش لە بەڕێز (عادل عبدل هدی) بکەین ئەو بڕیارەی بەڕێز (حیدر عبادی) دەری کردووە دەبێت هەوڵوەشێتەوە هیچ سەنەدێکی قانوونی نییە، هەندێك بەڕێز باسیان لەوە کرد کە تەجاوزات لە سایلۆکان هەبووە، لەبەر ئەوە ئەو کێ شەیە روو یداوە، من پێم وا یە ئەوە شیان حەدمەت تەجاوزات لە هیچ شوێنێك نییە بڵێین هیچ تەجاوزی تێدا نەبی تەجاوزات هەبووە، بەڵام کێ تەجاوزی کردووە خۆ دەبێ فەلاحی قوربەسەر چی بکا لەوێ چ دە سەڵاتێکی هە یە، ئە گەر تەجاوزی تێدا کرابێ ئەو ناتوانێ زیاتر لە پێویستی خۆی تەسلیم بکا، ئەوەی کە ئێمە مەبەستمانە بە هیچ شێوەیێك ئێمە وەکو وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لەسەر ئەو بابەتە کەمتەرخەم نین وە لەسەر ئە بابە تە بە بەردەوام لەگەڵ حکومەتی عیراقی وە لە رێگای سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانیش ئەو بابەتەمان باس کردووە وە من خۆم شەخصیش هەم بە تەلەفۆن وە لە موناسەبەیێکیش کە هە ندێك بەڕێزیش لەگە ڵدا بوون بەڕێز وەزیری تجاری عیراق ئەو بابەتەم لەگەڵ باس کردووە خەڵکێکیشمان راسپاردووە بۆ ئەوەی جارێکی تر بەو

بڕیارەدا دابچنەوە بەپێی ئەو بەڵگانەی لەبەر دەسی ئێمەدا، بۆ ئەوەی جوتیارانی ئێمە حەقەکانی خۆیان وەرگرتووە شایستە دارایییەکانی خۆیان وەرگرتووە، بەگشتیش ئەوەی (بێگەرد) خان باسی کرد وەرگرتنی گەنم لە هەرێمی کوردستان بەوەی کە بڕەکەی بۆ دیاری بکرێ، ئەوەشیان هەر کاریکی نارەوایە ئەگەر بکرێ، چونکە لە بەشەکانی تری عیراق لە محافظەکانی تری عیراق ئەو بڕە دیاری ناکرێ سایلۆیەکان هەرچەندی گەنم لەو محافظەیە هەیە لێیان وەردەگرن، بۆیە ئێمە دەبێ کار لەسەر ئەوە بکەین لەگەڵ خوشکە بەڕێزم، چونکە بابەتی دیاری کردنی بڕی گەنمەکە زیاتر پەیوەستە بە وەزارەتی کشتوکاڵی ئێمە لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ و تەخطیطی بەغدا دەبێ ئێمە پێ لەسەر ئەوە دابگرین هەمان مامەڵەی شارەکانی تری عیراق لەگەڵ کوردستاندا بکرێ بڕی گەنمەکە هەر چەندێك بێ دەبێ ئەوان وەری بگرن یان ئەوەتا هی وانیش دەبێ تەحدید بکرێ، بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کە ئەو بابەتە بکرێتە یەکێك لە بڕگەکانی دانوساندن وەکو باسم کرد لە پێشتر وەفدی مفاوزی ئێمە ئەوەی باس کردووە وە بابەتێکە هیچ کەسێك کە سەردانی بەغدا بکات، یەکێك لە بڕگەکانی ئەگەر شتێکی تریشی تێدا بێ ئەو بڕگەیە لە یاد نەچووە کردوویەتییە بەشێك لە گفتوگۆکانی خۆی لەگەڵ بەغدا، باس لە دروستکردنی سایلۆ کرا بەڕێز پەرلەمانتار کاك (عثمان سێدەری) باسە ئەوەی کرد کە سایلۆ زیاتر دروست بکرێ ئێمە ئێستا لە هەرێمی کوردستان سێ سایلۆی نوێمان لە ژێر دروستکردندایە، پێم وایە هەموویان لەو هاوینە تەواو دەبن وە لە پلانی چوار ساڵەی خۆشماندا داوامان کردووە پێنج سایلۆی تر دروست بکرێ وە خۆشبەختانە ئەوانیش موافەقەیان لەسەر کراوە ئەو پێنج سایلۆیەش لە چوار ساڵی داهاتوو دروست دەکرێ ئەو ڕێژەیە ئەگەر هەموو ئەو سایلۆیانەی دامان ناوە دروست بکرێ وە ئەوانەی کە هەشن دەگەینە حالەتێك کە لە هەرێمی کوردستان دەتوانین زیاتر لە هەشت سەد هەزار تەن گەنم خەزن بکەین وە بتوانین ئەمنی غیزائی خۆمان لە رووی گەنمەوە دابین بکەین، بابەتی ئەوەش کە شتێك هەیە لێرەش بە خوشکی بەڕێز (بێگەر) خان دەڵێم کە گەنم لە هەرێمی کوردستان بەڵێ زۆر زیادە، من پێم وایە باشە خوطەیێك دابنێین بۆ ئەوەی فەلاحەکان هان بدەن تەنها روو لە چاندنی گەنم نەکەن بەروبومەکانی تر کە لە هەرێمی کوردستاندا پێویستیمان پێیە جۆراو جۆر کردنی بەرهەمەکانی زراعیش ئەوە کارێکی زۆر زەروریە، چونکە ئێمە ئەوەی هەموو لایەك دەیزانن ئەوەی کە ئێستا ئێمە لە کوردستاندا لێمان زیادە لە بەشی خۆمان زیادە تەنها گەنم و جۆ و ئەوانەیە بابەتەکانی تری خۆراکی هەموویان نەقصمان هەیە، لەبەر ئەوەی پێویستە بۆ ئەوەی توشی ئەو حالەتەش نەبن کە زیادیان هەبێ و بازاری سەرف کردنیشی نەبێ ئەوەش شێوازی لە جۆراو جۆر کردنی بەرهەمی دانەوێلە دەتوانین لەوەشیان بەشێوەیەك چارەسەری بۆ ببینینەوە، ئێمە لە وەزارەتی بازرگانی هەر وەفدێك هەر قونصولیەێك قابیلیەتە لای ئێمە وەفدی بازرگانی ئێمە تەئکیدمان لەسەر ئەوە کردۆتەوە کە بەرووبومی هەرێمی کوردستان بەروبوومی چاکن لە رووی نەوعیەتەوە وامان کردووە کە بەشێوەێك بازاری ساغ کردنەوەی ئەم بەروبوومانەی هەرێمی کوردستانیان پێ رابگەێنین وە هانیان بدەین، بۆ ئەوەی بەروبومی هەرێمی کوردستان ببەن بۆ وڵاتەکانی خۆیان، ئێمە جگە لەوەش

داوامان کردووە وە بەرنامەمان هەیە بۆ مەسەلەی سناعەی غیزائی پیشەسازی خۆراکی داوا مان له هەموو ئەو کۆمپانیایانە کردووە کی زۆر جار دێن له ئێمە دەپرسن لەگەڵ ئێمە دادەنیشن کۆمپاذیا عالەمی یەکان وە قونصولەکان دێن لای ئێمە دادەنیشن دەڵێن ئێوە چ شتێکتان، پێویستە من بە دەرە جەی یەکەم پێش هەموو شتێك پێیان دەڵێن کار گە و کارخانەی درو ستکردنی مەوادی پیشە سازی خۆراکی بێذنە هەرێمی کورد ستان لەوە نەقصمان زۆرە وە له کاتێکدا ماددەی سەرەتایی ذ ماددەی خامی ئەوا نەمان له هەموو کوردستان زۆرە دەتوانین ئەگەر ئەو کارخانانە بێنینە کوردستان دایمەزرێنین چیتر پێویستمان بەوە نابێ ئەو بەروبوومانە له دەرەوەی هەرێمی کوردستان بێنین، من سوپا ستان دە کەم ئە گەر پر سیارێکیش هەبێ پێویستی بە جواب دانەوە هەبێ ئێمە حازرین، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز وەز یری بازر گانی، بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان ئێ ستا له چوار چێوەی تەوەری باسەکە خستنە روو گفتوگۆ کرد نی شای ستە داراي یەکانی جوت یارانی هەرێمی کورد ستان هەر ئە ندامێکی بەڕێزی پەر لەمان دە یەوێ لەو چوار چێوەیە قسە بکا با بفەرموێ ناوی خۆی بنو سێ، کاك (چیا)، تۆ فەرموو تا ناوەکان دەنوسرێ.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددا (54) بەرێز وەزیرا کاك (کمال) وەزیری بازرگانێ ئیشارەت پێدا کە جوتیار بە قوربەسەر ناڤبرد، ئەز بێژم ئەڤ قوربەسەرە بۆ بازرگانا کەمەك نا شرینە، هیڤی دارم له ناڤ پرۆتۆکۆلا بێتە لابردن، هەروەصا کە جوتیار رێزەکا تایبەت له ناڤ مە هە نە، جهێی ئابوری گرذگا بۆ هەرێمی کورد ستانی و نە قوربە سەرن، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ناوە کان ئەخوێذمەوە هەر بەڕێزێکمان بیر چوو بوو (د. محی ا لدین)، (د. شیرکۆ)، کاك (ا بوبکر)، کاك (سیروان)، کاك (مم)، (ھ لز) خان، (سەر چنار) خان، کاك (ع باس)، (د.عث مان) کاك (شاخەوان)، کاك (رزگار)، (شیرین) خان، (گلستان) خان، کاك (مەلا نا صر)، کاك (شێخ ظاهر)، کاك (مەلا جیهاد)، (د.زیدان)، (لنجه) خان، کاك (زانا)، (گولستان) خان، (د.گلاو یژ)، کاك (پێ شەوا)، (گولیزار) خان، کاك (اومید)، کاك (بەڵێن)، (سو سن) خان، کاك (باپیر)، کاك (مەلا و یس) کاك (کاوە). (د. محی ا لدین)، فەرموون.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان، ئەو کاتەش ئەندامی لیژنەش بووم سەردانی بەغدامان کرد، بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی پلان دانانیش لەگەڵمان بوو سەردانی کۆمەڵێك شوێنمان کرد، پارەکە لە وەزارەتی دارایی عیراقی خەرج کراوە لە لای وەزارەتی بازرگانی عیراقە وە ئەو پارەیە بە بڕیارێکی سیاسی بەشێکە لەو شەرە دەرەنی و سیاسی و ئابووریەی دەر حەق بە گەلی کوردستان دەکرێ، دەبێ ئێمە ئەو حەقیقەتە بزانین کێشەی ئێمە کێشەی نیشتمانێکە کە پێی دەڵێین کوردستان وە کێشەیێکمان هەیە کێشەیێکی سیاسییە، پێم وایە بۆ شایستە داراییەکانی جوتیارانی هەرێمی کوردستان ئەو ململانێیەی لەنێوان هەرێم و ناوەندا هەیە چۆن ئێمە وەفدی دانووسکاری هەرێمی کوردستان وە حیزبە سیاسیەکانی کوردستان داکۆکی لە کوردستانییەتی ناوچە دابڕێنراوەکان دەکەن، پێم وایە داکۆکیکردن لە مافی جوتیاران کەمتر نییە لەو کێشانەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوە هەرێمن وە ئەمە بەشێکە لەو پلانەو عەقلیەت حوکمرانیەی دەوڵەتی عیراقی بەرامبەر بە گەلی کوردستان، لە سەرتای دروست بوونی دەوڵەتی عیراقییەوە تا ئێستا ئەو شەرە ئابووریە سیاسیە دەرونیە لەگەڵ گەلی کوردستان بەردەوامە، بەپێی ئاماریك کە لای وەزارەتی پلان دانانی کوردستاندا کراوە (82٪) هاولاتیان لە کوردستان شارنشینن لە (18٪) لە دێهاتەکان نیشتەجێن، بۆیە پێم وایە یەکێك لە ئەرکەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ و وە حکومەتی هەرێمی کوردستان چۆنیەتی ڕێگا خۆشکردنە بۆ گەرانەوەی جوتیاران بۆ ئەو دێهاتانە وە سەر لە نوێ بنیات نانەوەی ژێرخانی ئابووری، بۆیە پێم وایە ئەوەی کە بڕیاریشە کە ئەو بڕیارە بە بڕیارێکی سیاسی راگیراوە کە (عبادی) لە کات و ساتی داعش رایگرتووە وە ئێستا بەو ناوەی (عادل عبدالمهدی) دۆستی ئێمەیە نێوانی لەگەڵ کوردستان باشە، پێم وایە بە بڕیارێك ئەنجومەنی وەزیران ئەوەش خودی قسەکەی بەڕێز وەزیری بازرگانی عیراقیە تەنها پێویستی بە بڕیارێکە لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عیراقی ئەو بڕیارە هەڵوەشێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (بەڵێن)، فەرموون.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێویست بوو بەڕێزان لە لیژنەی کشتوکاڵ و وەزیرە بەڕێزەکان روونکردنەوەیان لەسەر دا بوو، لەبەر ئەوەی من خاڵەکان کورت دەکەمەوە ئەو پارەیەی کە موستەحەقاتی جوتیارانی بەڕێز لە ساڵی (2014)، (2015)، (2016) خۆ ئەدا لە نزیکەی ترلیۆنێك و نزیکی سەد و بیست ملیار کە لەمە بەشێکی پارەکە سەرف کراوە نزیکەی پێنج و سەد و شەست ملیارێکی سەرف کراوە باقی تری ماوە، هەندێ جار ئەوەی کە جەنابی وەزیری بازرگانی باسی کرد حکومەتی عیراقی بڕێك پارەی ناردووە، بەڵام بە سعری تیجاری نەك بە سعری مەدعوم، جوتیارانی هەرێمی کوردستان زۆر تیایا زەرەرمەند دەبوون لە کاتێکا تەنێك گەنم بە سعری مەدعوم لە شەش سەد و نەوەت هەزار بۆ حەوت سەد و نەوەت هەزار بووە، بەڵام بە سیعری

تیجارییەکان زۆر دابەزیوە کە هاتووە نزیکەی سێ سەد و چل هەزار کێشەکە ئەوەی کە باس کرا لە راستیا دوو خاڵی جەوهەرییە خاڵی یەکەمیان ئەو کێشەیە بوعدێکی سیاسی وەرگرتووە وە بەشێکە لەو ململانێ و دژایەتییەی کە حکومەتی عیراق لە ماوەکانی رابردووا لەگەڵ هەرێمی کوردستان کردوو یەتی جوتیارانی هەرێمی کوردستانیشی گرتۆتەوە، لەبەر ئەوە من پشتیوانی لەو فکرەیە دەکەم کە فیعلەن ئەمە دەبێ وەکو ئەوەی کە وەزیرە بەرێزەکان باسیان کرد کە وەفدی دانوستانکاری ئێمە ئەمە بکاتە خاڵێکی ئەساسی گفتوگۆ ئەمە تەسبیت بکەی وەکو یەکێك لە راسپاردەکانی ئەم پەرلەمانە بەرێزە ئەوە تەسبیت بکا، دوو لەماوەی رابردووا هەر چەند بەو داتایانەی کە ئێستا جەنابی وەزیری بازرگانی خستییە روو بێگومان هەموو ئەم هینانە بەدرۆ دەخاتەوە کە حاڵەت هەبووبێ، بۆ ئەوەی کە ئێمە بازرگانەکانی ئێمە یان خوا نەخواستە جوتیارەکانی ئێمە گەنمیان لە دەرەوە هاوردە کردووە بە بەرهەمی ناوخۆیدا بە حکومەتی عیراقیان فرۆشتبێ وە حکومەتی عیراقی بەرمەبنای ئەوە رای گرتبێ، لەبەر ئەوە ئەم جۆرە ئەوەی کە جەنابی (بێگەر) خان باسی کرد هەندێك جار بەداخەوە کە پەرلەمانتارێکی بەرێز لە پێناو ئەوەی کە ئێستا بووە بە شتێکی بەداخەوە ئەبێ بە پاڵەوانێکی فەیك لە فەیس بووك بۆ چوار لایك و کۆمێنت زانیارێکی هەڵە ئەدا بەر مەبنای ئەو زانیارییە هەڵە کاردانەوەی قورسی لێ دەکەوێتەوە، یەعنی حەقە ئێمە بۆ لەمەودوا لەوە نەترسین ئەو پەرلەمانتارە بەرێزانە کە بەداخەوە لە فراکسیۆنە کوردستانییەکان لە بەغدا لێدوانێکی وایان دابی وە بەراستی حەقە ناوەکانیان بۆ خەڵکی کوردستان بلاو بکرێتەوە، کە بەر مەبنای لێدوانی ناطەبیعی نادروستی ئەوان هەندێ جار بیانوو ئەدەینە دەست حکومەتی عیراقی، بۆ ئەوەی ئەو نیەتانەی هەیەتی بۆدژایەتی کردنی خەڵکی کوردستان جێبەجێی بکا، بۆیە من تەئکید دەکەمەوە لەسەر ئەوەی کە یەك ئەمە ببێت بە بابەتێکی گفتوگۆ و بۆ وەفدی دانووستانکاری ئێمە وە حکومەتی هەرێم پێداگر بێ لەوەی کە ئێستا هەندێ شکات و شکاتکاری هەیە ئەوەی جەنابی وەزیر باسی کرد لەسەر ئاستی شەخصی هەندێك لە فەلاحەکانی ئێمە شکاتیان کردووە هەندێ جار بە بیانووی ئەوەی کە گوایە مودیری سایلۆی هەولێر باسی ئەوەی کردووە پارەی نەقدمان لەبەر دەستدا نەبووە، بۆیە نەمان توانیووە شایستە داراییەکان بدەین بەمە لە داداگای تەمیز ئەو گومانە دروست بووە کە مادەم سایلۆی هەولێر خۆی وەکو نموزەجێك دانی بەمەیا ناوە کە لەبەر نەبوونی پارە مەستەحەقاتی جوتیارانیان نەداوە کەواتە پارەکە لای حکومەتی هەرێمە لە کاتێکدا ئێمە تەئکید بکەینەوە کە ئەو پارەیە لای حکومەتی عیراقەوە هەموو هەولەکانیان بۆ ئەم مەبەستە بخەینە گەر ئەگەر هەر نەبوو، من پێشنیاز دەکەم ئەگەر گونجاو بێ نازانم یەعنی ئیشەکە گونجاوە یان نا، بەلاَم ئەوەی گونجاو بوو ئێمە بە سعری لە نەتیجەئەگەر هەر نەبوو لەو هەولانە هیچی سەرکەوتوو نەبوو سهری تیجارییەکە لە حکومەتی عیراق وەرگرین باقی ئەو بەرپر سیاریەتە مێژوویەی کە وەکو (بێگەر) خان باسی کرد حکومەتی هەرێم بتوانێ دەوری بانقیاتەکەی بکا بۆ جوتیارانی هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەم جۆرە دانیشتنە ئەندامی پەرلەمان دەتوانێ سێ دە قە قسە بکا جیاوازە لەگەڵ ئەو دانیشتنەی کە ماددەێکی قانوونی تیا مناقەشە دەکەین، بەلأم کە سێ دەقەکە تەواو بوو قسەکەی تەواو بووبێ یان تەواو نەبووبێ ئێمە لێرە کۆتایی پێدەهێنین، کاك (عباس)، فەرموو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، بەخێرهاتنی نوێنەرانی جوتیاران دە کەم وە بەخێرهاتنی وەز یرە بەڕێزەکان دە کەم کە هەردوو لایان روونکردنەوەیاندا، هەرچەندە ئێمە دانیشتنەکەمان تایبەت بۆ با بەتێکی د یاریکراو کە پەیوەندی بەو شایستە داراییانە هەبووە کە چەندین ساڵە جوتیارانی هەرێمی کورد ستان قسەی لە سەر دە کەن، بەلأم تۆزێ لە مە فراوانتر قسە کرا، بەرا ستی دە شبوو لیژ نەی کشتوکاڵی بە یەك را پۆرتی ئامادەکراوی کورت و پوخت وە چارەسەر کردنی کێشەکان وە هۆی کێشەکە وەچ بکەین با شە وە پێشکە شی بکردایە، بەداخەوە هەستم کرد هەر کەسەو راپۆرتی خۆی هەبوو، وەز یرە بەڕێزەکانیش زۆر لەو بابە تە فراوانتر قسەیان کرد ئێمە کێشەکەمان ئەوە یە ئەو شایستە داراییانەی کە سێ ساڵە لەلایەن حکومەتی عیراقییەوە، ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان هەرچەندە بەراستی وەك پەرلەمانی کوردستان قسەمان لە سەر ئەو بابەتە نەکردووە تازە دێین قسە لەسەر ئەم بابەتە دەکەین وە لێدوانی جیا جیاش دەدرێ، بۆیە گیرو گرفت دروست بووە لە هەرێمی کوردستان هەندێ جار گومان لەوە دەکرێ کە حکومەتی هەرێمی کوردستان خواردوویەتی هەموو ئەو پارەیە پێنج سەد و پەنجا و پێنج ملیۆن دۆلارە ماوەی سێ ساڵە ئەگەر مانگێ تەنها یەك ملیۆن نیو دۆلار بدرابایە جوتیاران ئێستا دەتوانرا ئەم پارەیە وەربگیرابا وە، لە سایلۆکانی هەرێم کورد ستان ئەو گە نمە کردراوە، یەعنی ئە مە گەنمێك نییە هۆکارە کەی چی بێ مەعامە لە حکومەت کردبێتی فەلاح تەسلیمی کردووە چەکی وەرگرتووە کردراوە، ئێستا حەقی گەنمەکە نادرێ خۆ ئەگەر گەنمەکە نەبردرابا بدرابایەوە جوتیارەکان ئێستا لە سایلۆکان مابوو، ئەوکات حەقی ئەوە نەبوو داوای پارە بکەن، بەلأم بۆ گەنم ئەبەی و مافی نادەیت؟ لێرەوە نامەوێ بچمە ناو تەفاسیل، ئێستا چی بکەین؟ لە سەر چەند خاڵێ: قسە ئەکەین بۆ ئەوەی گفتوگۆی لە سەر بکەین، لە بەر ئەوەی حەقن، ئەرکی ئێمە چییە؟ ئەرکی حکومەت چییە لەگەڵ عێراق قسە بکات، بۆ ئەوەی وەلأمێکی روون بدەینە جوتیاران، ناکرێ مافی جوتیار لە نێوان حکومەتی هەرێم و حکومەتی عێراق بخورێ، ئەرکە لە سەر حکومەتی هەرێم بە هەر نرخێك بێ ئەگەر بیکات بە پاشەکەوتی موو چە وە کو خەڵکی هەرێم پێویستە ئەگەر حکومەتی عێراق نایدات ئەبێ حکومەتی هەرێم مولتەزم بێ بەوەی نەیەڵێ مافیان بخورێ بەرگری لێ بکات، ئەبێ هەرێم چی بکات؟ ئەو وەفدانەی ئەچین لەسەر هەندێ کورسی و پلە زۆر گفتوگۆ ئە کەین، ئەو مافە و کۆمەڵێ مافی تر هی خەڵکی کوردستانە خوراوە پێویستە برگەی گفتوگۆکان بن، لە سەر حکومەتی هەرێم ئیلتیزام ئەکەین یان لە پەرلەمانی کوردستان ئەگەر باشترە بە هاوبەشی لەگەڵ حکومەتی هەرێم وەفدێکی بە پە لە بۆ ئەو بابەتە پێك بێ، نوێنەرەکان لە بە غدا و بە شی هەرە ئەسا سی ئیشەکانیان ئەو کێشانەیە لە گەڵ

بەغدا دروست ئەبێ، وەزیری پەیوەندیدارمان هەیە لەن پەیوەندی نێوان هەرێم و بەغدا ئەو کارانە پێویستە لە پەرلەمانی کوردستان بە راسپاردەیەکی چەند خالی دوور لە کێشەی کشتوکال و بەرنامەمان چییە، ئایا بیکەین یان نا، ئەو بابەتە کۆتایی پێ بێ، چونکە مافی سێ ساڵیان خوراوە لە هەر ساڵێك سێ ساڵی بەسەر تێپەر بووە، ئەیا ئەدرێ یان نا؟ هیوادارام قسەکانمان کورت بکەینەوە بۆ ئەوەی لیژنەیەك پێکبێنین و لەسەر چەند خاڵێك رێکبکەوین، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێرای بەخێرهاتنی بەرێزان وەزیری کشتوکال و وەزیری بازرگانی و بەرێوەبەری پلاندانان بەخێرهاتنی نوێنەرانی جوتیارانیش ئەکەین، روونە جوتیاران هێزکاری گرنگی ولاٌتن، بەداخەوە ماوەی چەند ساڵێکە بەتایبەت دوای (2014) گرفتیان بۆ دروست بووە، ئەو بریارەی دراشە دەرهەق بەوان موعلومە بریارێکی سیاسی و پەیوەستە بە پەیوەندی هەولێر و بەغدا ، درێژە پێدەری هەمان ئەو سیاسەتەیە حکومەتی عێراق بۆ هەرێمی کوردستانی دورست ئەکات، بەلاٌم پرسیار ئەوەیە ئەگەر تا ئێستا ئەو هەموو گفتوگۆیە و شاندەی چووە، ئەو پرسیارە ئاراستەی وەزیری کشتوکال ئەکەم کە گەیشتوونەتە چ ئەنجامێك؟ ئەگەر حکومەتی عێراق بە هیچ جۆرێك حەقی جوتیارانی نەداپلانی حکومەتی هەرێم وەزارەتی کشتوکال چییە لە تەئمین کردنی مافی جوتیار و قەرەبوو کردنەوەیان؟ خالی تر ئەگەر پەیوەستیش نەبێ بە موستەحەقاتی ئەوان هەمیشە نوێنەرانی جوتیاران کە سەردانی پەرلەمانی کوردستان ئەکەن، جگە لە پێداگیری لەسەر مافی یاسایی خۆیان باسی ئەوەش ئەکەن هەرێمی کوردستان لەگەل بەغدا و ناوچەکانی دیکەی عێراق مافێکی دیکەشیان پێشێل کراوە لە دابین کردنی ئامێرەکانی پێداویستی جوتیاران یان نرخی پێداویستیەکە هەولێر و سلێمانی و دهۆك و پارێزگاکانی هەرێم نرخی جیاوازە، ئەو پرسیارەش ئەکەین هۆکاری چییە کە ئەوەش بەشێکی گرنگە، پشتیوانیش لە قسەکانی بەرێز دکتۆر محی الدین ئەکەم هەم بۆ ئەو قسانەی کردی و هەم ئەوەی نەکردووە لە پشتیوانی لە جوتیاران و چینی چەوساوە، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

چوزانی ئەوەی نەیرکردووە چیە؟ فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەرێزەکان ئەکەم، چەند پرسیارێکم هەیە لە بەرێز وەزیری کشتوکال، یەکەم، ئایا راستە پارەی گەنمی جوتیاران تەخسیس کراوە لەلایەن وەزارەتی بازرگانی عێراق تەنیا ئەمر سەرفی ماوە، واتە لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراقی، ئەگەر وایە بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراقی ئەمر ناکات بە سەرف کردنی شایستە داراییەکانی جوتیاران، دووەم، ئایا حکومەتی هەرێم چ پلانی هەیە بۆ ئەوەی گرفتی جوتیاران لە ئایندە لە هەموو روێکەوە چارەسەر بکات هەر لە کاتی چاندن تا بە بازار کردنی، ئایا حکومەتی هەرێم تواناى کڕینەوەی بەروبوومی دانەوێڵەی جوتیارانی هەیە لە هەرێمی کوردستان، ئەگەر تواناى نییە ئەبێ بازارێك بدۆزیتەوە بۆ ئەوەی جوتیاران بتوانن بەرهەمی خۆیان ساغ بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەلا وەیس.

بەڕێز وەیسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند خاڵێکم هەیە، کۆبوونەوەی ئەمڕۆ زۆر گرنگە، پەیوەستە بە هەموو خەڵکی کوردستان، چونکە بەشی هەرە زۆری خەڵك سەرقالی کشتوکاڵە، پێشنیار ئەکەم لیژنەیەکی هاوبەش لە لیژنەی کشتوکاڵی پەرلەمان لەگەڵ وەزیرە پەیوەندیدارەکان هەوڵ بدەن لە رێگەی ئەندامانی ئەنجومەنی عێراقی ئەوانەی کوردستانی بەدوادا چوون بۆ ئەو بابەتە بکەن، بۆ ئەوەی هەوڵ بدەن شایستە داراییەکانی جوتیارانی کوردستان بەدەست بێنن، پرسیاری ترم ئایا پرسی شایستە داراییەکانی جوتیارانی کوردستان چۆتە دادگا لە بەغدا؟ ئەگەر چووە چ بریارێك دەر چووە؟ پێشنیاریشم ئەوەیە چۆن لەسەر شایستە داراییەکانی کوردستان گفتوگۆمان کردووە لە ئایندەیەکی تریش تایبەت بە رەوشی کشتوکاڵ لە کوردستان دانیشتنی تایبەت بکرێ، چونکە گلەیی هەیە، لە ماوەی رابردوو لەگەڵ بەشێ لە برادەران بەدواداچوونێك هەبوو لەسەر رەوشی کشتوکاڵ لە دەڤەری چۆمان و مێرگەسۆر و باڵەکایەتی، هەستمان کرد وەکو پێویست بایەخی پێ نادرێ، چونکە لە هەرێم سێ رووکنی ئەساسی هەیە، هەم خاکی بە پیت و هەم هەوای گونجاو و هەم جوتیاری باش و لێهاتوو هەیە، پێویستە حکومەت لە ئایندە بەرنامەی هەبێ بۆ ئەوەی زیاتر بایەخ بە رەوتی کشتوکاڵ بدات، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر شێرکۆ.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەرێزەکان ئەکەین، دیارە باسی ئەو کێشەیە کەمتر نییە لە باسی بڕینی مووچەی هەرێمی کوردستان کە بەغدا کردی، بەهەمان شێوە تاوانە بەرامبەر هەرێم، چونکە مافێکی جوتیارانە،

ئەمەویٚ باس لەو ئیدیعا یەی بە غدا بکەم کە د یارە جەو لەی یە کەم و دووە می دۆرا ندووە بەرامبەر بە جوتیارێکی هەرێمی کوردستان کە کەیسی یاسایی تەقدیم کردووە لەسەر ئەو مەوزوعە، بەلاٚم لە جەو لەی سێیەم حکومەتی هەرێمی تۆمەتبار کردووە بەوەی موقە سیرە، ئەو ئیدیعا یەی بە غدا با سی قاچاغچەیتی گەنم ئەکات لە هەرێمی کورد ستان، وە نەبێ عێراق پارێزراو بێ لەو مەوزو عە، بەلاٚم وەکو وەزارە تی کشتوکاڵ و وەزارەتی بازرگانی کێ ئەتوانێ وەلاٚم بداتەوە ئەوە کراوە یان نا؟ کێ ئەتوانێ زەما نەت بدات ئەوە ناکرێ؟ ئەگەر حدود دیاری نەکرێ ئەم بیانووە لای بەغدا هەر ئەمێنێ بۆ ساڵانی داهاتووش ئەتوانێ بە هەمان شێوە زوڵم بکاتەوە لە کوردستان، بۆیە ئەو پرسیارە جد یە هیوادارم وەلاٚمان دە ست کەوێ لەو بەرێزا نە، پێتان وا نییە پێویستە یا سایەکی یەکگرتووی کشتوکاڵی لە عێراق وەکو یا سای نەوت و گاز پێویست بێ؟ تەنزیمی ئەو حاڵەتە بکات، ئایا لە یاسای عێراقی ئێوە بەوەتان نەزانیووە تەنزیمی ئەوە لە بواری کشتوکالی بە یاسا رێکبخرێ، خالی ئەخیر ئەوەیە ئەو کێشەیە بە بروای ئێمە ناکرێ بکرێ بە خالی دانووستان، نابێ تەنازولی لێ بکەین، ئەوە مافە، ئەبێ فشار بکەین ئەو مافە بدات نەك دانوو ستانی لە گەڵ بکەین، هیواداریین ئەو بەرێزانە ئەو پرسیارە لەسەر زەمانەتی داهاتوو بۆ پاراستنی مافی جوتیارانی هەرێم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك دکتۆر عسمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی شاندی حکومەت ئەکەم، هەروا نوێنەرانی جوتیاران، روونە لە ساڵی را بردوو بە ندە لە (22-5-2019) نوێ نەری پەر لەمانی کورد ستان بووم بە سەرۆکایەتی لیژ نەی کشتوکال و ئاودێری و ئەو برایانەی ئێستا لێرە ماون، بە نوێنەرا یەتی پەر لەمانی کورد ستان چووین بۆ پەر لەمانی بە غدا بۆ ئەو گفتوگۆ یەی ئێ ستا کردووما نە، بەلاٚم بەدا خەوە هەر چی ئامادە کاری هەبوو بە غدا نەیکرد و جوابێکی موقنیعی نەدا، بەلاٚم ئێمە وەلاٚمی خۆمان دایەوە، زانیمان ئەوان تەنیا شەری بودجە و مووچە و سیاسەت و قەوممان لەگەڵ ئەکەن، بۆیە ئەو بوختانا نەی ئێ ستا ئەیکەن کە ئەڵێن گەنمە کە ئۆکرانی بووە، ئەڵێین ئەگەر نابینایەك بۆنی گەنمی کوردستان بکات ئەزانێ وەکو رەیحا نە بۆنی هە یە گەنمی کورد ستان، پا شان ئەو هەموو موختەبەراتە هەیە بۆ قەبولیان کرد، کاکە بماندەنەوە گەنمە کە، قەبوڵما نە، هیچ قسەیان پێ نەبوو تەنیا شەرێکە، لێرە داوا ئەکەم لە سەرۆکایەتی پەر لەمان ئێ ستا گفتو گۆ بکرێ و دە نگ بدرێ بۆ پێکهێ نانی لیژنە یەکی تایبەتمە ند بۆ یەکلایی کرد نەوەی ئەو بابە تە، ئەو کۆبوو نەوە ئەکرێ ئەخیر کۆبوونەوەی پەرلەمان بێ، درەنگە ئەو باسە، زۆر جاری وا هەیە بەرامبەر جوتیاران هیچ هەواڵێك نەبووە قەناعەتیان پێ بێ، پێمان وایە ئەو شاندانەی سەردانی بە غدایان کردووە با سی موو چە و بود جە کراوە با سی ئەوا نە نەکراوە، بۆ یە داوا ئە کەین شتێکی یەکلا کەرەوە بکرێ بۆ ئەوەی چیتر ماف یان نەخورێ،

چەندین کێشەی تری دیکەش باس کراوە، داوا ئەکەین ئەو شایستە داراییانە لەگەل بەغدا یەکسان بکرێن، برایانی جوتیار کیشەی تریشیان هەیە، هەر پارەی گەنم نیە، ئەو دەرمانە ئێکسپایەرانەی دێن بەداخەوە تا ئێستا شوێنی نییە بۆ لەناو بردنی ئەو دەرمانانە کە هەر هەمووی هۆکاری ئەو ڤایرۆس و نەخشیانەیە کە خەڵك بە دەستیەوە ئەناڵێنێ، ئەیخەیە ئاو هەر ژەهرە، ئەسووتێنی هەر ژەهرە، داوا ئەکەم ئەوەش بخرێتە گفتوگۆ، سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك شاخەوان.

بەرێز شاخوان رووف مصطفى:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەرێزەكان ئەكەم، ئەو بابەتەی ئەمڕۆ دووبەشە، بەشێکی پەیوەندی هەیە بە وەزارەتی کشتوکال، ئەوەی تر پەیوەندی بە وەزارەتی بازرگانیەوە، بەشێکی زۆر لە هاورێیانم باسی شایستە داراییەکانی جوتیارانیان کرد، من ئەگەرێمەوە بۆ سەرەتای کێشە و گرفتەکانی پەیوەندی هەیە بە جوتیار و کشتوکاڵەوە، لە ساڵانی رابردوو بەداخەوە رێژەیەکی باش پارەی وەرگرتنی گەنم دیاری ئەکرا، بە ملیۆنان گەنمی دەرەجە یەك تا ساڵی (2014) بۆ هەر تەنێك (790) هەزار دینار دیاری ئەکرا، ئێستا گەنمی دەرەجە یەك لە دوای ساڵی (2014) ەوە کراوە بە (590) هەزار، بۆ گەنمی دەرەجە دوو (680) هەزار بوو، ئێستا (460) هەزارە، بە بروای من ئەو مەسروفەی تێیدا ئەکرێ لە دەغل و دان لە کاتی حاسیلات بە ئەندازەی ئەو برە پارەی دیاری کراوە زۆر کەمە، چونکە کابرای جوتیار ئەبێ سەرەتا مەوزوعی بنەتۆی، دواتر کێلان و گاز و دەرمان و لە ئەخیر دوریەنەوە، ئەو مەبلەغەی ئێستا دیاری کراوە جگە لە ساڵانی رابردوو لە مەسلەحتی جوتیار نیە، داوا ئەکەین لە حکومەتی هەرێم بۆ دیاری کردنی ریزبەندی گەنم بگەرێنەوە بۆ ساڵانی رابردوو، ئەکرێ دەرجە یەك بکرێتەوە بە (790) هەزار، دەرجە دوو بەو مەبلەغەی لە ساڵانی رابردوو دیاری کراوە، ئەوەی پەیوەندی بە پارەی ساڵانی (2014، 2015، 2016) بەشێکی زۆر باسیان کرد ئەوە گرفتێکی گەورەیە بۆ جوتیاران، لەبەر ئەوەی ئەو برەی ساڵانە دیاری ئەکرێ بۆ وەرگتنی گەنم لە سایلۆکان رێژەیەکی زۆر کەمە، بۆ هەر جوتیارێك تەحدید کراوە ساڵانە چەند تەن گەنم تەسلیم بکات لە سایلۆکانی هەرێمی کوردستان، ئەو مەبلەغە کەمە، داوا ئەکەین زیاتر بکرێ بۆ ئەوەی بتوانن بەرهەمەکانیان زیاتر تەسلیم بکەن، جاران جوتیاران گازیان پێ ئەدرا بۆ مەسەلەی کێلان ئێستا گازیش نەماوە، ئێستا بۆ (40) دۆنم پێنج فەردە سەما ئەدرێ، لەبەر ئەوە پێشنیار ئەکەم ئەگەر

حکومەتی ناوەند ئامادەیی تێدا نییە ئەم برە پارە تەسلیم بکات و شایستە دارایی جوتیارانە، پێشنیار ئەکەم حکومەتی هەرێم مانگانە لە بودجەی حکومەتی هەرێم شتێکی دیاری بکات بۆ جوتیاران، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بخێرهاتنا هەردوو وەزیر و نوێنەرێت جوتیارا دکەم، ئەم دزانین کەرتێ کوشتوکالێ ئەڤرۆکە ل هەمی عالەمێ چ کەمتر نینە لە زێرێ و نەفتێ، ژ بەر هەندێ کو ئابووریا هەر ولاتەکی بیەوێ پێشکەڤیتن دبی سەردانە ب ناڤ جوتیارا بکەت، هەرە پرسیارێکی بکەی و گلەی و گاز ندێت وان یەکمینجار بێژت ئەگەر حدوودا بگرن ئیستیفادەکا باش دکەن، ئەڤە هردوو وەزیر ڤێرەن و کار ل سەر ئەڤە بکەن، ئاخافتنێ جوان هاتنە کرن، ئەم هیڤیدارین ئەڤە ببنە کردار و جیهێ خۆ بگرن، مەسەلا مەعمەل تەعلیب لازما ل دهۆکێ هەبیت، بازرگان هەی و با ئاسانکاری بکەین، مەگەلە بەحسی ماڤێ جوتیارا کری چ پێناڤێت ئەڤە ئەرکە، چونکە هەردوو وەزیر پێ مەسئولن، ئەگەر بێین بەرێ خۆ بدەینێ ڤێ مریشکێت نهێ ڤان ئاژەلێت هەنێ ڤان ماسییت دێتە خارن، کوردستان ئاخاك و ئاڤەکا پاقژ هەی، بەس بەرومبومێت خەلك باش نینە، سەبەب ئەڤ دەرمانێت کیمیاینە، ئەڤە کێشەکا گەلەك مەترسیدارە، پرسیارا دوماهی ئەڤەیە بۆ هەردوو وەزیر ئایا راستە سالانە بایی ملیۆنا دۆلارە ئارد ل ئیرانێ و تورکیایێ دێت بۆمە؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك باپیر.

بەڕێز باپیر کاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانەکان ئەکەم، هەروەها نوێنەرانی جوتیارانیش، ئەو گرفتانەی باس ئەکرێ بەتایبەتی شایستە داراییەکان، ئەوە لە ئێستا لە داهاتوو هەمانە، ئەو گرفتەی ئێستا شکی تێدا نییە بڕیارێکی سیاسیە بۆ سزادانی خەڵکی کوردستان لە چوارچێوەی ئەو سزادانە گشتییەی هەبووە، بۆ ئەوەی نارەزایەتی خەڵك لە کوردستان و بتوانن جموجۆڵ و چالاکی ئابووری کەم بکەنەوە لە هەرێم، ئەگەرنا بە بەراورد کردن یەکجار جیاوازی زۆر ئەبینی لە شارەکانی تری عێراق لەگەڵ هەرێمی کوردستان، بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە یان ئەو پارەی کەوتۆتە لای حکومەتی عێراق، پێویستە وەفدێکی تایبەتی پێك بێ و سەردانی بەغدا بکات و بگاتە ئەنجامێکی کۆتایی لەگەڵ حکومەتی عێراق بۆ گێڕانەوەی ئەو مافە، ئەو گەنمەی وەرگرتووە، مولزەمە بەوەی هیچ ڕێگەیەکی تر نییە، ئەو بڕیارە سیاسیە، گومان لە نوێنەرانی خۆمان نەکەین، لە ئێمە دلسۆزتر نەبن کەمتر نین، بەڵام بۆ ئایندە کێشەکان دووبارە نەبێتەوە پێشنیار ئەکەم حکومەتی هەرێم لیژنەیەکی تایبەتمەند پێك بێنی لە وەزارەتی کشتوکاڵ و لە فەرمانگەی دەرەوەی

هەرێمی کورد ستان و لە وەزارە تی بازر گانی بۆ بەبازار کرد نی بەروبوو مە ک شتوکالیەکان لە رێ گەی پەیوەندیەکانیا نەوە، چونکە کێ شەی جوت یار ئەوە ن یە پالپ شتی ناکرێ، کێ شە ئەوە یە بەروبوو مەکانی نافرۆشرێ، نموونە بەروبوومی ئاژەڵی، خووری خەڵك فرێی ئەدات، کار لەسەر ئەوە بب کرێ بە پیشە سازی کردنی بەروبوومە کشتوکاڵیەکان، سێیەم، لە کاتی بەروبوومی ناوخۆیی یاسایەکمان هە یە یا سای پارا ستنی بەروبوومە ناوخۆیەکان ئەو یاسایە کەموکووری هەیە با بێت هەموار بکەین، ئەگەر نیە کاری ز یاتری پێ بکەین و بتوانین جوتیاران بە مافی خۆیان بگەن، بە بازاری ئەکرێ و بە پیشە سازیش ئەکرێ، رێگەی تر نییە، چونکە لە ئایندەش پێتان ئەڵێم بەردەوام ئەبێ، لەو عەقلیەتە وازیان نەهێناوە، بۆیە ئەبێ پشت بە خۆمان ببەستین، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر زێدان.

بەرێز زێدان رشید خان اودل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوا نەکان ئە کەم، و ێرای پ شتگیری لە سەرجەم ئەو بەرێزا نە پ شتگیریان خ ستەروو بۆ خستنەروو و گفتوگۆی شایستە داراییەکانی سەرجەم جوتیاران، بەڵام لێرە تێبینیم بۆ بابەتێکی ترە، هەر لەو برگەیە، چونکە شایستە داراییەکان تەحدید نەکراوە لەگەل بەغدا، بەڵکو کێشەیەکی تری جوتیارانیش پێویستە قەرەبوو بکرێ تەوە و ئا ماژەی پێ ب کرێ ئەویش ئەوە یە لە ساڵانی را بردوو تا پار ساڵیش لە سنووری هەرێمی کوردستان زاخۆ و ئامێدی و دەڤەری بارزان و برادۆست و باڵەکایەتی تا ئەگا تە پێن جوێن و خا نەقین جوت یاران توو شی کێ شەیەکی زۆر بوو نەوە لە تۆ باران و بۆمبا باران کردن لەلا یەن وڵا تانی دراوسێ، لە هەمان کات سەرەرای ز یانی دارا یی ز یانی گیانی شی ت ێدا بوو، بەڵام بە دا خەوە نە وەزارە تی ک شتوکاڵ ئەو دەرخ ستانەی بۆ قەرەبوو کردن ئا ماژەی پێ کراوە نەکرای نەوە، نە وەزارە تی شەهیدان و وەزارە تی کاروو باری کۆمەڵا یەتی بە شەهید هەژمار نەکراون، نە بری نداریش بە کەمئە ندام هەژمار نەکراون، بۆیە پێویستە داوای یە کەم لە وەزارە تی ک شتوکال کە قەرەبووی ئەو جوتیارا نە بکرێ تەوە کە زەرەرمە ندی بوون، لە وەزارە تەکانی تریش رێ کاری یا سایی بگر نە بەر بەرام بەر بەو جوتیارە کان و خانەوادەیان، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەرێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بابەتە تەنیا کێشەی دەیان هەزار جوتیار نییە کە ئیستیحقاقی ئەو ساڵانەیە وەرنەگرتووە، ئەو دەیان هەزار جوتیارە قەرزاری دەیان هەزار کەسی ترن، چونکە تۆیەکان بە قەرز کریووە لە دووکانداران، تەنانەت کێڵان و دروونە و ئەمانە قەرزاری خەڵکن، لەبەر ئەوە کێشەی سەدان هەزار کەسە، بۆیە عەرەب و تەنی (الجائع و لا یری الحقیقة الا علی شکلي رغیف)، برسی ئەبێ کۆڵێرەی بدەیتە دەست، بە دانووستان و سەردان نابێ، ئەبێ حکومەتی هەرێم بەشێ لەو ئەرکە بگرێتە ئەستۆ، چونکە جوتیار وەکو توێژی تر نییە، هیچ سەرچاوەیەکی تری داهاتی نییە، ئەگەر هەندێ بەهەدەردان لەولا و ئەولا کەم بکاتەوە ئەتوانێ ئەو برە پارەیە بدات بە جوتیاران، ئەو موافەوەزاتە حکومەت خۆی بیکات نەك جوتیار رو بەرووی حکومەتی ناوەندی بکاتەوە، ئەرکی حکومەتی هەرێمە لە ئەستۆی بگرێ، ئەبێ ئەو دۆسیەیە لای وەزارەتی بازرگانی کراوە بێ و دەعم بکرێ، پارێزەریان هەبێ بۆ ئەوەی بەردەوام ئیشی لەسەر بکرێ، هەموو نوێنەرانی کورد لە بەغدا بە سەرۆك کۆمار و وەزیرەکان و فراکسیۆنە کوردستانییەکانیشەوە ئەبێ لە پێشینە بێ، ئەو بابەتە نابێ بە سیاسی بکرێ، ئەگەر ماددەی (140) ئەمانە و پێشمەرگەش سیاسی بێ ئەم بابەتە پەیوەندی بە سیاسەتەوە نییە، بۆیە ئەبێ لە ئەولەویەتی کارکردنی هەموو لایەك بێ لە بەغدا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەکان ئەکەم، سەبارەت بە وەرگرتنی گەنمی جوتیاران ناکرێ حکومەتی هەرێم و وەزارەتی کشتوکاڵ باوەر بەو بەهانەیە بکات کە ئەڵێ گەنمی هاوردەی وڵاتی بیانی تێکەڵ بە گەنمی جوتیاران کراوە، ئەو گەنمەی وەرگیراوە بە ئامادە بوونی لیژنەکانی عێراق خۆی بووە، بۆچی ئەڵێن ئەو گەنمە بیانییە؟ خۆ ئەکرا ئەو لیژنانە لێرە ئەو گەنمەیان رەفز کردبایەوە، پارەی گەنمی جوتیاران تەنیا یەك ساڵ نییە، ئەگەر لە ساڵێك گەنمی هاوردە هێنراوە ئەی ساڵانی تر بۆ ئەو شایستە داراییانەی جوتیاران نادرێ؟ دیارە بە مەبەست حکومەتی عێراق ئەو پارەیە خەرج ناکات، زەرووورە حکومەتی هەرێم و وەزارەتی کشتوکاڵ ئەکید بکاتەوە لەوە و داکۆکیکاری باش بێ، بۆ ئەوەی ماف و ئیمتیازاتی جوتیاران لە حکومەتی عێراقی وەرگیرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ناسر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی میوانەکان ئەکەین، سەبارەت بە شایستە داراییەکانی جوتیاران بەراستی حکومەتی عێراق غەدرێکی زۆر گەورە بە جوتیارانی کوردستان ئەکات لە پای ئەوەی هاوکاری بکرێن نزیکی یەك ملیۆن تەن گەنم بەرهەم دێنن، کەچی (350) هەزار تەن گەنم لە جوتیارانی کوردستان وەر ئەگرن، کە چی پارەکەی نادەن، دووەم، غەدرێکی تریشیان لێ ئەکرێ کە چەندین ساڵە لە (2٪) گەنمی جوتیاران بۆ بنە تۆ وەرئەگرن کەچی لە سەدا هیچی جوتیارانی کوردستان وەرناگرن، غەدرێکی گەورەیە لە کوردستان ئەکرێ باس نەکراوە، ئەو گەنمە ئەروا و کەس نازانی بۆ کوێ ئەروا، سەرەرای پارەکەشی، لە کاتی وەرگرتنی گەنمی جوتیاران چەند مانگێ دوای ئەخەن بۆ ئەوەی سەرمایەدارەکان لە خوارووی عێراق بێن گەنمی کوردستان بکرن بە نیوە قیمەت، ئەوەش سوودی تەنیا بۆ ئەو سەرمایەدارانە ئەبێ کە لە خوارووی عێرا قەوەن، ئەوەش زەرەری زۆری جوتیارانی کوردستانە، ئەو لیژنانەش دێن بۆ وەرگرتنی گەنم لە حکومەتی عێراقەوە دێن، سەرجەمیان کورد نین، هەموویان بە ئارەزووی خۆیان ئەو گەنمە دەست نیشان ئەکەن، ئەوە دەرجە یەکە، دووە، سێیە، شێوەی گەنم وەرگرتنیش هیچ پاوانێکی جوتیارانی تێدا نییە تەنیا ئەو لیژنانەیە کە لە عێراقەوە هاتوون و خۆشیان بەرپرسیارن، حەقە سکاڵا لەسەر ئەوانە تۆمار بکرێ کە فەحسی ئەو گەنمانەیان کردووە، ئێمە لە سنووری گەرمیان ناوچەیەکی زۆر کەوتۆتە سنووری ماددەی (140)، حکومەتی عێراق ئەوانەش وەرناگرێ، بەڵام حکومەتی هەرێم رێژەیەکی داناوە بۆ ئەو سنوورە هەرچەند ئەو سنوورە بە بەرهەمی کشتوکالی و گەنم زۆر بەرهەم دێنن، بەڵام بەداخەوە گەنمەکانیان بە نیوە قیمەت ئەفرۆشن، لەبەر ئەوەی ئەو رێژەی لە هەرێم دائەنرێ زۆر کەمە، پشتیوانی لە هەڤاڵانم ئەکەم دەربارەی شایستە داراییەکانی هەرێم، پشتیوانی لە داواکاری جوتیارانیش ئەکەم.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لەنجە خان.

بەرێز لەنجە ابراهیم عبدالرحمن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو لە پرسیارەکانم یەکێکیان لە لایەن بەرێز کاك ئومید کرا، سەبارەت بە پلان (ب)ی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەوەی تریان لەلایەن بەرێز دکتۆر شێرکۆ کە ئەوە ماف و دەبێ فشار بۆ وەرگرتنەوەی بکرێ، بەرێزان زۆر لە جووتیارانی هەرێمی کوردستان پێش ئەوەی قەیران بەرۆکی هەرێمی کوردستان بگرێ، قەرزی جووتیاری قەرزی کشتوکاڵیان وەرگرت بۆ پرۆژەکانیان و پاش ئەوەی کەوا بەداخەوە حکومەتی عێراقی فیدراڵ ئەو قەزیەی بە سیاسی کرد ماف و شایستە داراییەکانی نەدانێ، تەبعەن ئەو قەرزانە غەرامەی هاتە سەرێ، پێشنیار دەکەین ئەو غەرامانە بۆ ئەو ساڵانەی کەوا پارەکەیان وەرنەگرتیە لێیان خۆشبن یان دوا کەوتینە و بخرێتە سەر ئەستۆی حکومەتی عێراقی فیدراڵ کە بە هۆی ئەوانەوە بووە، ئەوە روویدایە ئەوە خاڵێکیان، خاڵەکەی تر لە هەندێك لە سایلۆکانی سەر بە حکومەتی عێراقی فیدراڵ کە جووتیارانی خۆمان تەسمیلیان دەکەین لە هەندێك ناوچەکان نا عەدالەتیەك هەیە لە تەقیمی

بەرووبومەكان، ئایا وەزارەتی كشتوكاڵی هەرێمی كوردستان تا جەند دەتوانێ تەداخولی ئەو مەوزوعەی بكاو رێكی بخاتەوە، بەرێزان وەزیری بازرگانی ئاماژەی بە خاڵێك كرد كە زۆر گرنگ بوو پرسیارەكەی ئارا ستەی بەرێز وەزیری كشتوكاڵی حكومەتی هەرێمی كوردستان كرد كە هانی جووتیاران بدەین، بێجگە لە گەنم و جۆ بەرووبومی دی بچێنن، ئا یا بۆ ئەو بابەتە پلانمان هە یە بە پێی پێداویستییەكانی جۆری زەوی و شیاویان، بۆ ئەوەی ج بەرووبومێك غ یری وا نە بچێنن، لە بەر ئەوەی بۆ نمو نە ماوە یەك با بلێین بەرووبومێك وەكو درا خەڵكێكی زۆر رووی تێكرد، سەرەتا قازانجی هەبوو زۆر باش بوو كە خەڵكە كە بە بێ پلان هەمووی چاندی ئەو قازانجەی نەما، بۆیە پلان بۆ ئەو بابەتانە زۆر گرنگە، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێزت گلوستان خان فەرموو تۆ تاوت نە نوسیوە ببورە گلیزار خان فەرموو.

بەرێز كلیزار رشید حاجی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك پرسیارم هەیە ئاراستەی وەزیری بازرگانی دەكەم، جەنابێ باسی سێ سایلۆ كر هاتنە ئا ڤا كرن و هاڤینی دێتە تەمام كرن ژ یەك موافەقەتێ هاتیە سەر كرنێ، ئایا ئەڤ سایلۆیێ هەنێ جەند تەنێ گەنمێ خەزن دكەتن و، هەروەها پێش سایلۆ موافەقەتێ ئەڤ سایلۆیێ ل كیڤە بن؟ سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس كاك هێڤیدار فەرموو.

بەرێز هێڤیدار احمد سلمان:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا لە بەرێز وەزیری كشتوكاڵم پرسی ساڵانە بە موعەدەلی یەك ملیۆن تەن گەنمان هەیە، كەچی ئاردی بازاری كوردستان هەمووی توركییە، بەرێز سەرۆكی پەرلەمان یەك ملیۆن تەن گەنممان هە یە، بەر هەمی ساوارو بەرهەمەكانی گەنم هەمووی ئەم دەوڵەت و ئەو دەوڵەتە یە، تەنا نەت كۆمپانیا كانی ئەو دەوڵەتا نە كێبڕكێیا نە لە سەر بازاری ئێمە، بەر هەمی كا مەیان با شترە، پلا نی ئێمە نازانم بەر هەمی خۆ ماڵی چی لێبكەین لە ساڵێكدا كە یەك ملیۆن تەن گەنممان هەبێ، چەند كار گەمان درو ستكردووە ئەو بەرهەما نەی گەنم دروست بكەین چەند خەڵكی بێكار بە كار دەكەوێت، بۆ چاومان لە دەستی عێراق بێ، تەنێكی گەنم لە ئێمە بكرێ حكو مەتی ع ێراق ئەو خەڵكەی سزا بدات، كە ئەم كار گە درو ستكرا، بەر هەمی گەنم دروستكرا بازاری ناوەراست و باشوری عیراق خۆی بە بێ منەتی پارەی بەرهەمی گەنم دەبێتە پارەو دێتە دەستی جوتیاری ئێمە، بەرێز سەرۆكی پەرلەمان پەرتوكێكم خوێندۆتەوە بە ناوی سلوكی ئیقتسادی كە

چۆن بە بێ قانوون ئەتوانین زۆرترین داهاتی دەوڵەت هەبێ، زۆرترین خەڵکی تۆ بەکار بکەویٚت، بۆ نمو نە ئەتو دەء مى گەنم بـکەی یان بەر هەمی زەیـتون بـکەی یان هەر بەر هەمێکی تر حکو مەت لە سەر مەتعەمەکان فەرزبکات، لەسەر خانووەکان فەرز بکات، تۆ بەرهەمی خۆماڵی بەکار بێنە، ئەوەندە باجت لێ خۆش دەبم ئەوەندە لە حەقی کارەبا بۆتۆ هەرزان دەفرۆشم دەیدەمە تۆ خەڵك دەیکر یٚت، خەڵك سیقەی بە بەرهەمی خۆماڵی هەیە، لە هەموو دنیا تەجروبەی لەسەر ئەوە بووە کە خەڵك بەرهەمی ناوخۆی کڕی جووتیار زیاتر بە ئیش دەکەون، خەڵك زیاتر بە ئیش دەکەون، کارگەی زیاتر دروست دەبن و خەڵکی ئێمە تێدا ئیش دەکا و ئەوکاتە حکومەت لە سەرێ کە لە باج و کارەبا خۆش بووە کە کارگە دا نرا باجە کە لەوێ دەردێنێتن، کە کرێکار بە ئیش کەوت لە پارەکەی ئەودا دا هاتی بۆ حکو مەت دەگەڕێـتەوە، بە بێ ئەوەی پارەی لێ خەرج بکەی تەنها پێویستی بە عەقلێکە با شتر لەم بابە تە ئیش بـکەن و زەر بەی دوذ یا دوای مەسەلەن کە سامانی سروشتیان نییە بە کەرتی کشتوکاڵ ئیش دەکەن بە بێ ئەوەی قانوونـێك بۆ دەر بچێ لە پەرلەمان، بەڵام بە عەقڵی ئیقتـسادی کار بـکەن، ئەو کتێبا نە هەموی تەجروبە نە هـیوادارم خۆ مان وەزارەتی کشتوکاڵ و هەموو کەس ئیستفادەی لێ بکرێتن چاومان لە دەستی عیراق نەبێت، ئەو خەڵکە سزا بدرێت، فەرموون کارگە دروست بکەن خەڵکی بێکار بەکار دە کەوێ، ساواری خۆ ماڵی با بەر هەممان بـێت، پر نجی خۆماڵیـمان با هەبێت، ئەوەی کفـتەی پێ درو ست دە کرێ هی خۆ ماڵی هەبێت، دکـتۆرە بەرێز سەرۆکی پەرلەمان لە بیرمە وەزعی ئابووری کورد ستان زۆر خراپ بوو، دایکم گەنمی ئەکرِی ئەیکولاّ ند ئەیکردە ساوار، ئەیکردە برویٚش، دایـکم ئەیتوانی ئەرزاقی ئێـمە ساڵێك دا بین بـکات، چۆن حکو مەت ناتوانێت ئەمە بیکات لە عەقلی کەس ناڕوات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د یارە با بەتی ئەمڕۆ لە سەر شایـستە دارا یەکانی جوتـیاران بوو، وە کو دەزا نن لە دوو شەممەی را بردوو خۆپیشاندانێك لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان کرا، من نزیکەی کاتژمێرێك لەگەڵ ئەو جووتیارە بەرێزانە لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان بووم و بە ووردی گوێم لە معانات و داواکاریەکانی ئەوان گرت، دیارە ئەوان کۆ مەڵێك کێـشەیان هە یە، تەنها پارە کە نیـ یە بەهۆی دوا کەوتنی پارەی جووتـ یاران، جووتـ یاران لە بارودۆخێکی دارا یی و کۆمەلاّ یەتی سایکۆلۆژی زۆر خرا پدان تەنا نەت هە ندێکیان کێـشەی کۆمەلاّ یەتی و خێزانیشیان بۆ دروست بووە و، بەشێك لەوانە تیجارەت بە چەکەکانیان دە کرێ چەکەکانیان بە نرخێکی رەمزی دەفرۆشێتەوە و بەشێك لە بازرگانەکان ئەمە بە فرسەت دەقۆزنەوەو بۆخۆیان بەکاری دێنن، ئیـنجا یەکێك لە داواکارییەکانی تر ئەو رێژە گەنمەی کەوا جووتیاران تەسلیمی دەکەن، رێژەیەکی کەمە و یەکێك لە داواکاریـیەکان ئەوان ئەوە بووە کە پێویـستە لەم ساڵ و ساڵانی دا هاتوو ر ێژەی وەرگرتـنی گەنمی

جووتیاران زیاد بکرێ، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان دیارە وەکو کورد دەڵێ هەزار قسە یەك کردار ناهێنێ، ئێستا ئێمە ئەوەندەی قسە بکەین لە پەرلەمانی کوردستان پێشتریش چەندین ساڵە قسە دەکەین، بەڵام خەڵك کرداری لە ئێمە دەوێ، خەڵك دەیەوێت ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارەی بدەینەوە ئاخۆ کەی پارەکە دەگاتە دەستیان؟ کەی کێشەکەیان بۆ چارەسەر دەبێ؟ هاووڵاتیان و جووتیارانی هەرێمی کوردستان گەنمەکانیان لە رێی سایلۆکانی هەرێمی کوردستانەوە تەسلیم کردووە، ئەوان حەقی خۆیان لە هەرێمی کوردستان دەوێ و حکومەتی هەرێمی کوردستان بە بەرپرسیار دەزانن کە خەمێکیان لێ بخوا و بە دوای شایستە داراییەکانیان بڕوات، دیارە بەرێز وەزیری کشتوکاڵ لێرە جگە لە خستنەرووی هۆکاری نەدانی شایستە داراییەکان، پێم وایە پلانی چوار ساڵەی خۆشی خستەروو کە وەزارەتی کشتوکاڵ چی دەکات، بۆیە من لێرە بە فرسەتی دەزانم باسی ئەوە بکەم کە یەکێك لەو خاڵانەی کە باسی نەکرد تەلبەندکردنی ئەو سەدان هەزار زەویە یە کشتوکاڵیەیە کە بە شێکە کراوەتە مەزرەعە، بەڵام تا ئێستا نەگەڕێندراوەتەوە، هەرچەندە لە پلانی چەندین چاکسازیش راگەیەندرا، بەڵام نەگەڕاوەتەوە تا ئێستا، ئایا وەزارەتی کشتوکاڵ پلانی چییە بۆ گێڕانەوەی ئەو زەوییانەی کەوا تەلبەندکراون مەزرەعەکانییان لەسەر دروستکراوە بە نایاسایی، خاڵێکی تر کە زۆر گرنگە بەرێز سەرۆکی پەرلەمان فرۆکەخانەی هەریر شارۆچکەی هەریر کە زیاتر لە پێنج هەزار زەوی، جووتیارانی شارۆچکەی هەریر، باسرمە زیاتر لە پێنج هەزار دۆنم زەوی ئەوان بە بەر فرۆکەخانەکە کەوتووە تەلبەندکراوە، زیاتر لە پێنج ساڵە ئەوان چاوەڕێ دەکەن کەوا قەرەبوو بکرێنەوە، هەرچەندە زۆرجار باس لەوە دەکرێ قەرەبووەکەش وەرگیراوە، چونکە فرۆکەخانەکە لەلایەن ئەمریکییەکانەوە بەکار دەهێندرێ، فرۆکەخانە یەکی سەربازییە، پێمخۆشە وەزیری کشتوکاڵ وەڵام بداتەوە، ئایا چی کردووە بۆ ئەو جووتیارانەی کە پێنج ساڵە داوای مافەکانیان دەکەن؟

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شیرین خان.

بەرێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە شایستە داراییەکانی جووتیارانی هەرێمی کوردستان بۆ سالانی (2014) و (2015) و (2016) کە نزیکەی (560) ملیار دیناری عێراقی دەکا، کە رێژەی سەدا پەنجای گەنمی تەسلیم کراو دەبێ، دیارە لە رابردوودا بەغدا بە سێ چەك، با بلێین نیوەی شایستەداراییەکانی جووتیارانی هەرێمی بۆ هەرێمی کوردستان ناردووە، بەڵام لەلایەن وەزارەتی بازرگانی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەو سێ چەکەیان گەڕاندۆتەوە، بۆیە بەبۆچوونی من حکومەتی هەرێم ئەو بڕە پارەیەی وەرگرتبا بە سەر جووتیارانا دابەشی بکردبایە، تا ئەو کاتەی ئەو کێسەیە لە لایەن دادگایەکانی باڵای ئیتحادی و دادگای هەرێمی کوردستان یەکلا دەبۆوە، پێویستە حکومەت و پەرلەمانی کوردستان هاوکار بن و پشتگیری لە هەوڵ و ماندووبونی رێکخراوی جووتیارانی سەردەم کە سکاڵایان تۆمارکردووە لە بەغدا بەمەبەستی

گێڕانەوەی شایستە داراییەکانی جووتیارانی هەرێمی کوردستان و، لەم پەرلەمانەشەوە بڕیاری دروست و لە بەرژەوە ندی جووت یاران بدرێت، وبەد یدی من وەز یرە بەرێزەکان وە کو پێوی ست پلان و رێ کاری چارەسەریان نەخستۆتە روو بۆ گێراند نەوەی بەرژەوەندی یە دارای یەکانی جوت یارانی هەرێمی کورد ستان، بۆیە من دەپرسم ئایا پلانی حکومەتی هەرێم بۆ گێڕانەوەی قەرزی جووتیاران چی دەبێت؟ ئایا حکومەتی هەرێم ئامادە دەبێت سکالاَ دژی بەغدا تۆمار بکات، بۆ پابەندبونی عێراق بە گێڕانەوەی حەقی جووتیارانی هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەرێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گولستان خان فەرموو.

بەرێز گلوستان سعید حمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا بە خێر هاتنی جەنابی وەز یری ک شتوکاڵ و وەز یری بازر گانی دە کەم، من ئە مەوێ ئەوە بـ ڵێم بەراستی زۆری تواناکانی کاری جووتیاری کشتوکاڵی پێویستە پەیرەوی لە بیرۆکەیەك بکەین کە رێگە بدرێ با کار بـ کەن لە پێ ناو بووژا نەوەی کەرتی ک شتوکاڵی، خ ستنەگەڕی توا نای جووت یاران بە ها ندان و بەخشینی پشتیوانی لێکردنیان لە پێناوی بەر هەمی ز یاتر، لە پێ ناوی ئەوەی کە کورد ستان خاکێکی بە پیت و پڕ بەرەکەت و بەرهەمەکەشی پڕ تام و چێژو سرو شتییە کە بە دە یان قات بەرامـ بەر بەر هەمی دەرەوەی کوردستان تام و جێژی هەیە، بۆیە پێویستە پشتیوانی لە جووتیاران بکرێ، ئەگەر ئەو گە نمە کە ئێ ستا گفتوگۆیە کەمان ز یاتر لە سەر گەنمە کەی ساڵی (2014 و 2015 و 2016) یە چۆتە سایلۆکانی عێراق بۆچی وەزارەتی بازرگانی عێراق ناچێتە ژێر باری خەرج کردنی ئەو شایستە داراییە؟ بە پێوی ستی دەزانم حکومەتی هەرێمی کوردستان خۆی بە خاوەنی ئەو دۆ سیەیە بزا نێ و داوا قە ید بـ کا لەبەرامـ بەر وەزارەتی بازرگانی عێراقیدا، پێویستە پـ شتیوانی جووت یارێ بـ کرێ کە سکاڵای نوو سیوە لە سەر وەزارە تی بازرگانی وبەرێوەبەرایەتی گشتی دانەوێڵەی عێراقی بۆ سەرف کردنی پارەکانیان و دادگای بەرایی رە سافە دواتر دادگای ئیستئنافی رەسافە بڕیاری داوە کە پارە کەیان بۆ سەرف بـ کرێ، سەرەتا بە سعری مەدعوم، بەلاَم پاشان ئەو پارەیە لە زومنی نە فەقاتی حاکمەیا بـ ێت کە عـ ێراق بـ یدات و دوا تر وەزارە تی بازر گانی عـ ێراق تەمیزی کردۆ تەوە کە خۆ شیان دڵـ نیان ئەو پارە یە عا یدی خۆیا نە، بەلاَم نەك هەرێم کە چی تەمیزیان دوور کردۆتەوە، تەمیزەکەش زۆر تەئخیر بووە دوایی بڕیاریان داوە کە ئەو پارە یە دە بێ هەرێم بیدات کە ئیستیناکراوەتە سەر کـ تابێکی بەرێوەبەرا یەتی سایلۆی هەولێر، کە وەلاَ می وەزارە تی بازر گانی عێراقی داوەتەوە کە وەزارەتی بازرگانی عێراق داوای روونکردنەوەی کردوە لەوەی کە بۆچی ئەو پارەیە تا ئێستا تەسلیم نەکراوە، ئەوان وتوویانە ئێمە سیولەی نەقدیمان نی یە، وا تا سایلۆی هەولێر جوابی ئەوەی داوەتەوە کە سویلەی نەقدی نییە کە ئەمە کاریگەری دروستکردووە جۆرێك لە وەی دا نان کە ئەو پارە یە ئەبێ هەرێم بیدات، کە ئەوان لە کاتێکا وەزارەتی بازرگانی عێراقی زۆر متما نەیان بەوە هە یە کە دڵـ نیان

که ئەبێ ئەو پارەیە عێراق بیدات، بۆیە ئەم پارەیە راستی لێرەدا، بۆتە گرفتێکی گەورە هەرێم پێویستی ئەو برِ پارەیە کە وەری گرتووە لە بەغدا بیدات بە جوتیارەکان ئەوەی کە بە نرخی تیجاری ئێستا عێراق حساب دەکات و لە دادگاکانی هەرێم دادگای هەرێم، پێویستە رووبەرووی دادگای ئیتیحادی بێتەوە تا یەکلا ئەبێتەوە و ئەو برە پارەی کە دەمینێ هەرێم خۆی بیدات لە مەحکەمەی باڵای ئیتیحادیش سکاڵا تۆمار بکات لە دژی وەزارەتی تیجارەی عیراقی لەسەر باقیبەکەی تری پارەکەو کێشەکە چارەسەر بکرێ و سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

محکەمەی ئیتحادی ئێستا نەماوە، ئیشەکانی راگیراون بەرێزت دەزانی ئەندامی پەرلەمانی و بەرێزیشت دەزانی ئەو دەعوایەی لە مەحکەمەی ئیختساس بردمانەوە وەکو هەرێمی کوردستان لە مەحکەمەی تەمییز دۆراندمان، بەرێزان ئێستا دکتۆرە گەلاوێژ با بفەرموێ.

بەڕێز د.گلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا بەخێرهاتنی میوانانی بەرێز دەکەم، بەراستی ئەگەر بێین باسی شایستە داراییەکانی جووتیاران بکەین، هیچ رەوا نییە جوتیاران کە گەنمیان تەسلیم کردووە و بەغدا گەنمەکەی بەکار هێناوە و ئەوان پارەیان وەرنەگرتوە، چونکە جووتیاران بە قەرز گەنمیان نەداوەتە سایلۆکان، بۆیە ئەوان لەوانەیە دەتوانن داوای قەرەبووکردنەوەی ئەو مودەیەش بکەن کە پارەکانیان وەك بلۆك هەڵگیراوە، نەیان توانیوە کار بە پارەکانیان بکەن، سوود و قازانجیان بکەن، بۆیە من پێم وایە دەتوانین داوای قەرەبوش بکەینەوە بە پێی یاسا و دەبێت بەڵێن وەربگیرێت، دڵنیایی وەربگیرێت کە ئەم بابەتە دوو بارە نەبێتەوە، وەکو وەزیری بازرگانی وتی کە ساڵانە ساڵانی (2014 و 2015 و 2016) کەمتر گەنم تەسلیم کراوە لە پلان تەبعەن زۆربەی جووتیاران بەهۆی بوونی شەری داعش خاسەتەن لە ناوچەی مەخموورو قەراج زەوییەکانیان بە بەتاڵی ماوەتەوە، تۆیان نەکردووە کە ئەمەش پێویستە کار بکرێت لەسەر ئەوەی ئەو جووتیارانە قەرەبوو بکرێنەوە کە ئەو ماوەیە زەوییەکانیان بە بەتاڵی ماوەتەوە و، بەنسبەت ئەو گرنگییانەی کە بۆ وەزارەتی کشتوکاڵ کە بێگەرد خان ئیشارەتی بە چەند خاڵێکی گرنگدا، بەڵام چەند خاڵێکی گرنگی تر هەیە کە پێویستە کاری لەسەر بکەین، گشت ئەو پرۆژە کشتوکاڵییانەی کە دەدرێتن بە مۆڵەتی پێدەدرێت، پێویستە ئەندازیاری کشتوکاڵی پسپۆر سەرپەرشتیار بکات کاتی پێدانی مۆڵەتەکە و دەعمێکی ماددیی و مەعنەوی بکرێتن، چونکە بووژانەوەی کەرتی کشتوکاڵ زۆر گرنگە، ئێمە ساڵانە ئەگەر بێین تەماشای کۆڵێژی کشتوکاڵ بکەین دەبینین خواستی وەرگرتنی قوتابیان لەسەری کەم بۆتەوە، تەنانەت ئەم ساڵە گەیشتۆتە ئەوەی کە بە شێك تەنیا دوو قوتابی وەربگرێت، ئەمەش هۆ کاری چییە؟ هۆ کاری نەبوونی دەعمی

کشتوکاڵییه و که ڤوتابیان تەخەروج دەکەن نازانن چ بکەن، وەزیفەکانی له بواری کشتوکاڵی، بۆیه پێویسته وەزارەتی کشتوکاڵ پلانی هەبێت ساڵانه پێویستی به چەند گەنم هەیەو پێویستی به چەند شەرت نییه، هەمووی گەنم و جۆ بێت، پێویسته مەوادی تریش بچێندرێت و، هەروەها له رووی تەندروستییەوە، پێم باشه جوتیاران کاتێك کە پەینی کیمیایی و مادده ڤەرەکانی ماددەکانی دژە نەخۆشی رووەکەکان به کار دەهێنن زانیاری و هۆشیاری تەواویان هەبێت، چونکه هەر هەڵەیەك له بەکار هێنانی برِو جۆری مادده ڤرکەرەکان کاریگەری لەسەر برِی بەرووبومی کشتوکاڵی و تەندروستی دەبێتن و، هەروەها کار دەکاتە سەر بۆ ماوە ماددەی مرۆڤەکان کە تەندروستی مرۆڤەکان کار دەکاتە سەر وەجە خستنەوەیەکیان وەکو بێگەرد خانیش دەزانێ کە له بواری بایلۆجیا، ئەوا کاریگەرییەکی زۆری هەیە، بۆیه چاودێری کردنی بەکارهێنانی ئەو ماددانەو کاریگەری لەسەر گشتوکاڵ و تەندروستی هاووڵاتیان شتێکی گرنگە، بۆیه ئێمه داوا دەکەین، هەروەها خاڵێکی تریش کە گرنگە هاووڵاتیانی جووتیارانی کە زەرەرمەند بوونه له سەردەمی رژێمی بەعس چەندین پرۆژەیان هەبووە لەسەر ئەو خاکانه، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان وەزیرانی بەرێز بەخێر بێن، هەروەها جوتیارانی بەرێز کە نوێنەریان لێرەیه هەموو لایەك بەخێربێن، بەووردی ڤسە لەسەر ئەوەکرا کە لایەنی عیراڤی خەتابارەو، بابەتی ئەوەی کەوا پرسێکی سیاسیه کە پارەی گەنمی جوتیارانی هەرێمی کوردستان نادەن، بەلاّم من ڤسه لەسەر خۆمان دەکەم، چونکه هەرێمی کوردستانیش لەم بابەته ئەبوو خێرا چارەسەرێك بدۆزێتەوە، لەبەر ئەوەی کە ئەگەر له ساڵی (2014)و ئەو کێشەیه به جدی وەر بگیرابایه.

پێم وایه ئێستا چارەسەری دەبوو، لەبەر ئەوەی کە ئەگەر ئەو گەنمەی کە جوتیاران بەرهەمی دێنن بکرێته ئارد و هەروەها بتوانرایه له ساڵی (2014)و سوودێکی وای لێوەربگیرێت کە گەنمی ورد بە تایبەت بدرێتە خەڵك لە رێگەی گەنمی وردەوە ئارد دابین ئەکرێت، ئێستا جوتیاران دەیانتوانی هەر بەو گەنمەی بەرهەمی دەهێنن، بەرهەمی ئاردی ناوخۆ پر بکەنەوە، بۆ ئەوەی کە ساڵانه زیاتر له (250) هەزار تۆن ئارد له دەرەوە نەکردرێت، ئاردی سپی کە ئەو (250) هەزار تۆنه ئەکرا له هەرێمی کوردستانەوە بەرهەم بێت، نەك له وڵاتانی دراوسێوە بهێندرێتە ناو هەرێمی کوردستان، هەر تاکێك له هەرێمی کوردستان ساڵانه پێویستی به برِێکی زۆر هەیه.

لەبەر ئەوەی کە له هەرێمی کوردستان نان به رێژەیەکی بەرز ئەخورێت، یەعنی هەر تاکێك پێویستی به (150) کیلۆ هەیه کە (50) کیلۆ بۆ ساوەر بەکار دێت و، هەروەها بۆ برویش و شتی دیکەش ئەم (50)

کیلۆیە بڕی زۆری لە تورکیاو ئێرانەوە دێتە ناو هەرێمی کوردستانەوە کە دیسان سوود لەوە وەر نەگیرا، یەعنی دەکرا بە بێ ئەوەی ئێمە چاو لە دەستی حکومەتی عیراق بین دیسان چاوەڕێی ئەوان بین پارەی گەنمی جوتیارانی ئێمە بدەن خۆمان چارەسەرێك بدۆزینەوە، ئەم کێشەیە هیچ نەبێت کەم بێتەوە، نەگ ئەوەی کە هەر چاوەڕێ بین بڵێین ناردیان نەیان نارد، ئەیدەن نایدەن، چونکە بەم جۆرە چارەسەر ئەم بابەتە لەماوەی (10) ساڵ نزیکەی (7) ملیار دۆلار لە هەرێمی کوردستان بەرەو سەرتر بۆ سەوزەو میوەو ئاردوو هەندێك شتی دیکە لە هەرێمی کوردستان چۆتە دەرەوە، ئایا ئەو (7) ملیۆن دۆلارە لە ڕێگەی نەوتەوە دەست هەرێمی کوردستان دەکەوێت، کە لە ڕێگەی کشتوکاڵەوە لە دەستی داوە؟ ئەمە پرسیارێ ئەبێ هەم وەزیرەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان هەمووتان وەڵامی بدەنەوە.

بەرێز وەزیری کشتوکاڵ و هەروەها بەرێزانی حکومەتی هەرێمی کوردستان مەسئولیەتێکی زۆر گەورە لەسەر شانی ئەوە، ئەگەر بێت و جوتیارێکی پێنجوێن ئەمجارە بگریات و تەماتەکانی پێشێڵ بکات و بە لەقە بچێتە سەریان، جەنابتان لێی مەسئولی خەیارو شوتی پێنجوێن و ناو چەکانی دیکەی هەرێمی کوردستان کە باشترین بەرهەمیان تیایە پێشێڵ بکرێن و فرێ بدرێن و بە سەیارە بجێت بەسەریا بڵێت ئەوە بەر هەمی ئەمسالم بوو ئێوە لێی مەسئولن، لە بەر ئەوەی کە ئێستا وەخت لە پێشتانە فەرموون چارەسەرێك بدۆزنەوەو جارێکی دیکە جووتیاری ئێمە بە کزی نەبینرێن و هەموو ڕۆژێك بە دوای ڕێگەیەك نەگەڕێن بۆ ئەوەی کە چۆن وەکو خێرو سەدەقەیەك لە کاتێکا کە کشتوکاڵ دەکرێت سەرچاوەیەکی بەهێز بێ، بۆ ئەوەی کە تۆ دەوڵەتی تیا بنیات بنێی نەك هەر بە تەنیا بە تەمای نەوت بی سەرچاوەیەکی زۆر گرنگی داهاتە، حکومەتی هەرێمی کوردستان لە بەرنامەی کارەکەیدا بەرێز سەرۆك وەزیران باسی ئەوەی کردکە گرنگی بە کشتوکاڵ دەدات تاکو ئێستاش ئەوەمان بە دیکردوە چەند سایلۆیەك کاریان تێدا دەکرێت لە بەردەرەش و کەلار، هەروەها ئاگاشمان لەوە هەیە کە بەرنامەیەك هەیە بۆ ئەوەی کە من باسی دەکەم جی تر ئارد لەدەرەوە نەهێندرێت، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاتت تەواو بوو سێ دەقە قسەت کرد فەرموو کاك سیروان.

بەرێز سیروان فرج محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تۆزێ بە هێواشی قسە دەکەم و لە بەر ئەوەی لە دەقەیەك کەمترم پێ ئەجێت، ئەوەی کە وەزیرە بەرێزەکان ئەوەی دەیزانین کە ساڵانە بڕی یەك ملیار دۆلار بۆ هێنانی ئارد لە دەرەوەی وڵات دەهێنینە ئێرە، ئەو هەموە گەنمە جوانەی بە پیتوو بە بەرەکەتەمان هەیە کە وەریشی ئەگرین، ئایا بۆ بیر نەکراوەتەوە بەرنامەیەك دا بندرێت ئەو ئاشانەی هەمانە بە کاری بخەین و ئاشی تر مەعلومی جەنابتانە ئەو ئاردانەی دێنە ناو کوردستان هەموو دەرمانی تیایە، مەوادی سامی تیایەو، بەکار نایەت ئەمە لە لایەك بەشی دووەمم بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ئەم نامەیەم ئێستا بۆ هاتووە سەعاتێ لەمەو پێش پەیتا پەیتا

جوتیارێك تەلەفۆنم بۆ دەكات بۆتان دەخوێنمەوە یەك سانیەم پێ دەچێ، ئەوە نامەكە یە ئە مە نا مەی جوتیارێكە بۆتان دەخوێنمەوە، سلاّو بۆ ئێوەی وەزیران پرسیارەكەم سادەیەو چاوەڕێی وەلاّمم چەند ساڵە گەنممان بە حكومەتی هەرێم فرۆشتوە، تا ئێستا چاوەڕێی وەرگرتنی پارەكەمانین، من جووتیار و گەنمم داوە بە حكومەت حەقم چییە سیاسەتەو یاسایەو شتە ئێستا پارەی گەنمەكەمان كوا؟ ئەما ندەنێ یان نا ئەمە؟ جوتیارەكە دەڵێ نەشتەرگەریم پێویست، پارەم نییە كورم دەیەوێت ژن بێنێ پارەم نییە، مە شروعی زۆرمان هەیەو پارەم نییە، چووتیارەكە دەڵێ ئەرێ كاكە پارەكەم لای بەغدا یە؟ یا حكومەتی هەرێمە؟ تەلەفزیۆنەكە ناكوژێنمەوە بەدیارتانەوە دا ئەنیشم ناشچم بۆ مزگەوت بۆ نوێژ، وڵامەكەم دەوێتەوە ئەوە پرسیارەكەیەتی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەراستی من هەندێ پێشنیارم هەبوو، قسەكانم و ترا، لە سەر ئەوەی كە حكومەتی هەرێم وەزارەتی بازرگانی وەزارەتی پلان دانان مەفروزە بە بەردەوامی تیمیان هەبێ لەگەڵ حكومەتی عیراقی فیدراڵ و بەردەوام بەدواداچوون بكەن، تا گەیشتن بە ئەنجام لەسەر ئەم گرفتە و چارەسەری ئەم گرفتە، بەلاّم ئەوەی لێرەیا ئیزافەی ئەكا كە ئەتوانی ئێمە لە بەردەم كێشەیەكاین، هەمووومان لەسەر ئەوە كۆكین كە حكومەت بە وتەی وەزیرە بەڕێزەكانیش كە بەدواداچوونی بۆ ئەو كێسەیە كردووە و ئێستاش بەردەوامە، بەلاّم ئێستا ئێمە لە كاتی ئێستا باسی ئەو مەوزوعە دەكەین و جووتیاران چاوەڕێی وەرگرتنی شایستە داراییەكانن حەلێكی با بڵێین چارەسەرێكی بە پەلە.

ئەگەر بكرێ بەڕای من حكومەتی هەرێم لەبەر ئەوەی لە ساڵی (2014 و 2015 و 2016) نزیكەی لە سەدا پەنجای شایستە داراییەكانی جووتیاران وەرگیراوە لە سەدا پەنجای ماوە، یەعنی پارەكە كەم بۆتەوە ئەتوانێ من ئەو خاڵەیەم هەیە حكومەتی هەرێم كۆی ئەو پارەیە لە ئەستۆ بگرێت و بە قەرز بیدا بە جوتیارەكان و هەر كاتێك پارەكە خەرج كرا قەرزەكە هەڵبگرێتەوە، چونكە عیراق ئەو گەنمەی بە نرخی پاڵپشتیكراو كڕیوەو پارەی نەوتی پێداوە و لەو ساڵانەش حكومەتی هەرێم نەوتی خۆی بۆخۆی فرۆشتوە و، ئێستاش ئەگەر جاران فەیرانی دارایی بووبێ ئێستاش ئەو قەیرانە نەماوە، پێم وایە حەلێكی سەریع و ئانیە، ئێمە چارەسەرێكی بە پەلەی بۆ بكەین، پاشان ئەو پارەیە وەرگیراوە لە حكومەتی عیراق بەهۆی دوادا چوونەكانی وەزیرەكانی هەرێم و لیژنەكی بەینی هەرێم بەغدا پارەكە هەڵبگیرێتەوە بۆ خەزێنەی هەرێمی كوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن هەندێك لەلا یەن پەر لەمانتاره بەڕێزەکا نەوە کاك ئومـید و شیرین خان و گلو ستان خان کرا، دکتۆره گەلاو ێژ کران، بەلاّم ئێمە له را ستیدا پـشتیوانی برا جووتیارەکا نمانین کە بە هەموو شێوازێك پێویسته داکۆکیان لێ بکرێ، بەلاّم هەندێك پێشنیارم هەیه بۆ وەزارەتی کـشتوکالّ بۆ ئەوەی کە ئەم کێشەیە دووباره نەبێتەوە، له راستیدا جووتیارانی ئازیزی ئێمە هان بدرێن کە روو له بەرووبومی تر بکەن، بە پێی ئەوەی کە هەرێمی کوردستان بە ملیۆنان تەن سێ و پرتەقالّ میوەی تر له دەرەوەی هەرێمی کورد ستان دا هاوردەی کورد ستان دە کرێ، بۆ ئەوەی وەزاره تی کـ شتوکالّ پلا نی هەبێ، بۆ ئەوەی ئەم بەرووبومانەش له هەرێمی کوردستاندا بچێندرێن بەم هۆ یەوە کۆ مەڵێك له هاوولاّتـ یانی کورد ستان هەلی کاریان بۆ دەرەخسێ و و دەرفەت دەرەخسێ و، هەمیش ئەوە خەڵکی کورد ستان ها ندەدات و هەروەها بۆ ئەوەی نموونەیەکیش بگێڕمەوە ئەو کاتەی کە ئێمە ئاوارەی ئـێران بووین، له را ستیدا کۆ مەڵێکی زۆر له ئاوارەکانی ئێران لەسەر بەرهەمی سێو چنین خۆیان بەخێو دەکرد، بۆیە ئەمە پێشنیاری منه بۆ وەزارەتی کشتوکالّ بەو هۆیەوە له راستیدا بەم شێوەیە هەم رزگارمان دەبێت له هێنانی بەرهەمی دەرەکی و هەمیش هەلی کار بۆ کۆمەڵێکی زۆر له هاوولاّتیانی هەرێمی کوردستان دەرەخسێت و هەمیش ژینگەیەکی پاکمان بۆ دروست دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا بەخێرهاتنی نوێنەری جوتیاران و جوتیاره بەرێزەکان دەکەم، بە پێچەوانەی برادەره کانی تر، چونکه ئە مە له خەم و دەرده د لّی ئەوان ـ ێرەین، ئەو دانیـشتنەش له بەر خاتری وان کراوە، ئیـنـجا بە خێرهاتنی گەرمی رێزداران وەزیری کشتوکالّ و وەزیری بازرگانی و بەرێز بەرێوەبەری گـشتی پلان دا نانی کشتوکالّی له وەزارەت دەکەین، بەخێر بێن، من ئەو رۆژەش ئەو پر سیارەم ئارا ستەی برادەرا نی لیژ نەی دانوسانکاران کرد، دەڵێن پارەکە له ئەنجومەنی وەزیرانی ئیتلاق کراوە له وەزارەتی زراعەش ئیتلاق کراوە، بەلاّم بە ئەمری عەبادی و وەزیری تیجاره راگیراوە، نە عەبادی ماوە، نە وەز یری تیـجاره ئەوە یەك، دوو ئە گەر حکو مەتی عیراق من هە ست دە کەم دە ستی دە ستییە، بەخودای ئەو پاره نەهاتۆ تە حکو مەتی کوردستان و ناش یەت دڵنیاشم دە جەلسەی تر بکرێ ئەو پاره لەوێ نایەت، ئەوە قەزیە کە سیا سیە، لۆ یە دەکرێ حکومەتی هەرێمی کورد ستان بەرا ستی ئەوە الحمدالله پرۆژەی چاکـسازیمان کردووە، رۆی خۆش

بەختانە دەڵێن پارەیەكی باش دەگەڕێتەوە لەو پارەیە پارەی شایستە جووتیارەكان بدرێ، بەراستی ئەوەندە چاوەروان نەكەن، جووتیار چۆن زەوقی دەبێ بەرهەم بێنێ كشتوكاڵی بكا، كاری كشتوكاڵی بكاتن، ئەگەر هیچی لە دەست نەبێتن، یەعنی كە وەبی فازانج سەری مایە دەخوات، دوو، سەبارەت بەوەی بەراستی غەرامە باسكرا ئەو غەرامەی كەوتە سەریان ئەوان هیچیان نییە، باشە داهاتێك یان نییە، پارە یان وەرنەگرتۆتەوە حكومەت قەرزاریانە، ئێ باشە تۆ دێی داوای قەرزی فایدە، ئەوجا فایدەیە، بەراستی بێگومان ئەوە ریبایە، ئەوجا حكومەت بیكاو تاك بیكا، بەخوای ریباش ماڵ وێرانییە، كێ بیكا ماڵی وێران دەبێ، ئەوجە پێم خۆشە قەزیەی غەرامە لەسەریان نەمینێ بەراستی، چونكە ئەو وەزعە بەراستی دیسان دەیڵێمەوە باش نییە بۆ هەمووومان، بەراستی ئەوی تریش سەبارەت دیسان دەیلێمەوە ئەو بەرهەمانەی ئینتاج دەكا جوتیارانی ئێمە ئەمە بۆ نمونە وەختی خۆی هەولێر ماستی هەولێر لە بۆ هەمو سەرۆك وەزیرانی دەوڵەتەكان دەڕۆی، ئەوەی بە عومرە بە بیری دێ ئێستا ئێمە ماستی لە ئێران و لە توركیاو ماست لە یۆنان دێنین، برادەران كورە والله كارەساتە یەعنی ئەو ماستە نازدارە لا یەزالیش مایە بەراستی، جا ئەوە نموونەكە دەینم داوای لێبوردنیش دەكەم دووبارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس فەرموو كاك مەم لێرە نییە، هەلەز خان فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەڵبەت (2014 و 2015 و 2016) گەلێك ساڵ بورین ئەڤ جووتیاری بەریز چارەسەریەك بیتە كرد نێ ژ بەر هندێ ڤێرێ من دوو داخازێت روونكردنەوەێت هەین لایەنێ پەیوەندیدارێ من ئەڤەیە، ئایا بیانۆ حكومەتا عێراقێ چییە بلۆك كردنا پارا ڤان جووتیارا بوو نانەدەن؟ یەعنی فیعلەن ئەم بیانوە نووكە تەرحێت كەن بیانووكە مەعقولە، ئەو مەقبولە لای حكومەتا كوردستانێ یان نا؟ دوو: ئایا ئەڤ جووتیارێ ڤی وەختێ دا وەزع نەیا ئارام بوو ئەڤ جووتیارێ بووینە بەشەكێ ململانێ ناڤ بەینا بازرگانێت ڤاچاخ چی وی دەمێدا یان نا؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزت، بەڕێزەكان وەزیرەكان فەرموون ئەگەر قسەیەكتان هەیە، بەس هەوڵ بدەن چری بكەنەوە بەڕێزان فەرموون.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد شكرالله / وەزیری كشتوكاڵ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە راستی دا پرسیاری زۆر كرا وە پرسیارەكان لە نزیك بوو لە یەكتر بە بێ ناوهێنان، بۆ ئەوەی كاتەكەش بگەڕێتەوە، بۆیە بە شێوەیەكی گشتی ئاماژە بە وەڵامەكان دەدەین، من لە چوار چێوەی قسەكانم قسەم لە

سەر شایستە دارایيەکانی جووتیاران کرد، وە لە هەمان کاتیش دا روونکردنەوەیەك بوو سەبارەت بەو راپۆرتانەی کە بەشێك لە بەڕێزان لە لیژنەی کشتوکاڵ پێشکەشیان کرد کە رایی جیاواز و سەرنج و تێبینی و پێشنیاری جیاوازی بۆ وەزارەتی کشتوکاڵ تێدا بوو، ئەگینا وەکو بەڕێز کاك کاوە ئاماژەی پێدا من بەو جۆرە پلانی خۆمانم لێرە نەخستۆتە روو، بۆ زانیاری جەنابتان تەنها وەلاَمێك بوو بۆ بەڕێزانی لیژنەی کشتوکاڵ کە پرسیاریان ئاراستە کردم، سەبارەت بە رۆڵی ئێمە وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ من لە چوار چێوەی قسەکانیشم ئاماژەم پێدا، بە تەئکید ئێمە کەموکوڕی لە سەر ئەوەی کە ئەم شایستە داراییانە جوتیارانی هەرێمی کوردستان دەبێت لە چوارچێوەی پلانی حکومەتی هەرێمی کوردستان کە وەفدی دانوستانکارمان هەیە، وە جگە لەوەش ئێمە وەکو وەزارەتی مەعنی کە ساڵانە وە ئێمە رۆژانە کۆنتاکتمان هەیە لە گەڵ وەزارەتی زراعەی عێراق دەبێت وە بە ئەرکی سەرشانی خۆمانی دەزانین کە ئەوەی کە لە دستمان دێت بۆ وەرگرتنەوەی ئەو شایستە داراییانە لە گەڵ حکومەتی عێراق ئەنجامی بدەین، وە هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان چ وەزارەتی زراعە وەزارەتی تیجارە وە ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق وە سەرۆکایەتی کۆمار وە فراکسیۆنە کوردستانییەکانمان، بەڕێزان من لە چوارچێوە قسەکانم دوو بارە ئاماژەم بەوە دا کە ئێمە پرۆژەیەکمان ئاراستەی ئەنجومەنی وەزیران کردووە ئەمە وەکو وەلاَمێك بۆ ئەو بەڕێزانە کە قسەیان کرد، کاك هیڤیدار پرسیارێکی لە من کرد لە سەر موعەدەلی عامی بەرهەمی گەنم لە هەرێمی کوردستان، بەڵێ ئێمە ئەو موعەدەلە عامەمان کە بە جەنابت گووت، بەلاَم وابزانم جەنابیشت دەبێت تەرکیزی ئەوەت هەبووبێت لە زمنی قسەکانم ئەوەی کە جەنابت ئاماژەت پێدا من گووتم ئێمە لەو پرۆژەیەدا دامانەتە ئەنجومەنی وەزیران خۆ کڕینەوەی گەنمی جوتیاران تەنها بۆ ئەوە نییە خەزن بکرێت لە سایلۆکانی هەرێمی کوردستان، ئێمە بۆ ئەوەمانە کە بە دامەزراندن ئاشی گەورە لە کەرتی تایبەتەوە بۆیان یان حکومەت خۆی بیکات وە هەموو مەنتوجاتەکانی بەر هەمی دانەوێڵە بخرێتەوە بازاڕەکانی هەرێمی کوردستان، وە باسیشمان لەوە کرد حکومەتی هەرێمی کوردستان دەبێت بچێتە ژێر باری ئەوەی کە مەرجەکانمان تۆکە و تونەد و تۆڵ بکەین وە نەهێڵین بەر هەمی هاوردەکراو کە ئەو دەر ئەنجامی مەنتوجاتەی کە وەرگرتنەوەی گەنم دەخرێتە بازاڕەکانی هەرێمی کوردستان بێتە ناو هەرێمی کوردستان، من دەمەوێت ئەوەش بڵێم کە بەشێك لە پرسیارەکانتان ئاراستەی وەزارەتی کشتوکاڵ بوو، بۆ ئەوەی کە پلانی ئێمە چییە بۆ ئەوەی کە گرنگی بە بەروبوومی ناوخۆیی بدەین؟ بەڕێزان ئێمە لە سەرەتایی دەست بەکار بوونمان لەو کابینەیە، وەزارەتمان دەستمان بەوە کرد کە بە پێی خسوسیەتی ناوچەکان من ئاماژەم پێدا لە زمنی قسەکانم ئێمە ئێستا خەریکین خەریتەی هەرێمی کوردستان بە پێی پارێزگاکانی کوردستان دابڕێژین، بۆ ئەوەی کە فرەچەشنی لە بەرهەم بێنینە ناو بازاڕەکانی هەرێمی کوردستان ئێمە نزیکەی (18000) هەژدە هەزار خانەی پلاستیکیمان هەیە لە هەرێمی کوردستان، تاوەکو ئێستا ئەو خانووە پلاستیکیانە مۆڵەتیان پێ نەدراوە ئێمە لە کۆبوونەوەی چەند رۆژی رابردووی ئەنجومەنی راوێژکاری بڕیارمان دا مۆڵەت بدەینە خانووە پلاستیکیەکانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین

مامەڵەیەکی فەرمی لەگەڵ ئەو خانووە پلا ستیکیانە بکەین وە لەو چوار چێوەیش دا ئێستا پرۆژە یەکمان حازرە، بۆ ئەوەی کە لە گەڵیان کۆببینەوە وە سەرنج و پێشنیاری خۆیان بە هەند وەرگیراوە، وە بۆ ئەوەی بتوانین فرەچەشنیەك لە بەرهەم بخەینە بازاڕە کانی هەرێمی کورد ستان هەم خەریـ تەی زرا عی هەرێمی کوردستان دادەڕێژین هەم فرەچەشنی بەروبووم دەخەیـ نە بازاڕە کانی هەرێمی کورد ستان، بۆ ئەوەی کە جوتیارەکا نمان زەرەرمە ند نەبن، کاك پێ شەوا هەورامانی با سی ئەوەی کرد کە جوتـ یارانی پێنـ جوێن دەگرییێن وە ناراحەت دەبن بەوەی کە بەرهە مەکانیان لە بازاڕە کانی ناوخۆ ساغ ناکرێ تەوە، پێم خۆ شە ئەوتان پیّ بلّێم لە ئێستا دا کە لەگەڵ پارێزگاکانی هەرێمی کورد ستان بە تایـ بەتی یە کەم خـ توە لە گەڵ پارێزگاری هەولێر دەستمان بە ختوەیەکی رەئیسی کردووە، لەوانەیە لە رابردوو ئەمە کاری لە سەر نەکرا بێت، ئەویش دامەزراندنی بازاڕی میللی یە بۆ ساغ کردنەوەی بەر هەمی جوتـ یاران کە جوتـ یار را ستەوخۆ بەرهەمە کەی خۆی بگەیەنێـ تە دە ستی کڕ یار، نەك ئەوەی کە دوو دە ست و سێ دە ست جوتـ یار تێ یدا زەرەرمەندی یەکەم بێت، ئەم بازاڕانە لە سەرجەم شار و شارۆ چکەکانی هەرێمی کورد ستان دەکەیـ نەوە وە تەشجیعی جوتیارەکانی خۆمان دەکەین کە خۆیان ببن بە فرۆ شیاری سەرەکی لەو بازاڕا نە بۆ ئەوەی کە بەرهەمێکی کوالێتی باش وە بەرهەمێك بە نەوعیەتێکی باشەوە بگاتە بازاڕەکانی هەرێمی کورد ستان و لە رێگەی خۆیانەوە بتوانن ئەو بەرهەمانە ساغ بکە نەوە، بەڵام لە گەڵ ئەوە شدا را ستە وەزارە تی کـ شتوکاڵ مەعنییە وە بەرپرسیارە بەوەی کە رێنمایی بداتە جوتیاران، بەڵام لە هەمان کاتیش دا جوتیارانی بەرێزی کوردستان لە کۆنتاکت و پەیوەندی بەردەوام دا بن لە گەڵ وەزارەتەکەمان، بۆ ئەوەی ئێمەش بـ توانین لە زمـ نی ئەو رێنماییا نەی پێشکە شی جوتـ یارانی دە کەین وە کو گووتم هەنگاو بەرەو ساغ کرد نەوەی بەرهەمەکانیشان بنێین، حە تمەن ئە مە تەنها بەوە ناکر ێت کە بازاڕی میللیـ یان بۆ دا بمەزرێنین یاخود فرەچە شنی لە بەر هەم بێنیـ نە ئاراوە، بەڵکو کارێکی تری ئەسا سیمان هەما هەنگی لە گەڵ وەزارە تە پەیوەنـد یدارەکان بە تایـ بەتی لە گەڵ دە ستەی وە بەرهێنان ئێ ستا ئێ مە بە یە کەوە لە سەر خەتین لە هەموارکردنەوەی یاسایی وەبەرهێنان ئەو پەڕی تەسهیلات بکرێت بۆ وەبەرهێن چ لە هەرێمی کوردستان چ وەبەرهێنەرە بیانیەکان، بۆ ئەوەی کە پیشەسازی خۆراك و پیشەسازی کشتوکاڵی بکەینە بنەمایەکی گرنگ، چونکە ئەمە هاوکارییەکی ئەساسی دەبێت لە ساغ کردنەوەی بەرهەمەکانمان چ بۆ بازاڕەکانی ناوخۆیی و چ بۆ بازاڕە کانی عـ ێراقیش، لە را ستی دا بۆ هەناردە کرد نی بۆ دەرەوەش کە ئە مە کۆ مەڵێك ئیـ شکالاتی قانوونی هەیە کە دەکرێت وردە وردە کاری لە سەر بکەین، بۆ ئەوەی ئەو ئیشکالانەش نەهێلین و هەنگاوی جدیمان بۆ ناوە، سەبارەت بەوەی کە ئە گەر حکو مەتی عـ ێراق نەها تە ژ ێر بار حکو مەتی هەرێم چی دەکات؟ بەرێزان ئەمە مافێکی جوتیارانی ئێمە یە بە شێوازێکی قانوونی لە ئە ستۆی حکو مەتی عێرا قی فیدراڵە، لە راستی دا حکومەتی هەرێمی کورد ستان دەبـ ێت پـ ێداگیری لە سەر ئەم ما فە بـکات کە دەبـ ێت حکەمەتی عـ ێراق بێـ تە ژ ێر باری پـ ێدانی ئەم ما فە، وە ئێـ مە وە کو وەزارە تی کـ شتوکاڵ وە کو حکو مەتی هەرێمی کوردستان لە ئەنجومەنی وەزیرانیش کە جەخت کراوە تەوە حکو مەت پـ ێداگیری دە کات لە سەر

گێڕانەوەی ئەم شایستە داراییانە، وە جگە لەوەش خاتوونێك پێشنیازی ئەوەی کرد کە حەقی ئەوە هەیە کە دەبێت قەرەبووی ئەوەندە ساڵەش بکرێنەوە کە بە دڵنیاییەوە ئێمە لە زمنی وەفدەکەی خۆمان ئەمە یەکێك دەبێت لەو خاڵانەی کە بە تەئکید دەیخەینە بەرنامەی کاری خۆمان، وە جەخت لەوەش دەکەینەوە کە جوتیارانی ئێمە چەندین ساڵە زەرەمەند بوونە مەفروزە حسابی ئەو چەندین ساڵەش وەربگرنەوە کە لە ئەنجامی پێنەدانی ئەم شایستە داراییانەی خۆیان نەیانتوانیوە کار بکەن، گلەیی و گازندە بەڵێ لە سەر کەرتی کشتوکاڵ هەیە، بە تەئکید ئێمەش ئەو گلەیی و گازندانە دەزانین، بەڕێزان ئەوەی من دەمەوێت لە حزوری هەمووتان ئاماژەی پێ بدەم ئەوەیە ئێمە لە رابردوو دا بە عام سیاسەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سەر پەرەپێدانی کەرتی نەوت بووە، وە نەوت یەکێك بووە لە بنەما گرنگەکانی ئابووری لە هەرێمی کوردستان وە خۆشتان دەزانن شەڕی نەوت شەڕێکی گەورەیە وە ئێمەش وەکو هەرێمی کوردستان دەبێت لە بواری وەبەرهێنان لە بواری نەوت و دەرهێنانی نەوت و بە بازاڕ کردنی سەرەڕای ئەو گلەیی و گازندانەی کە هەیە، بەڵام ئەمە دەکرێت خاڵێکی گرنگی وەچەرخان بووە لە مێژوویی حکومەتی هەرێمی کوردستان کە یەکێك لە سەرچاوە گرنگەکانمان نەوتە وە بەو بۆنەیەوە کۆمەڵێك کۆمپانیای گەورەی بیانی هاتوونەتە هەرێمی کوردستان لە کۆمەڵێك وڵاتی زلهێزەوە کە وەبەرهێنان دەکەن، بەڵام ئەوە بەو مانایە نایەت کە کەرتەکانی دیکە فەرامۆش بکرێت، چونکە دەرکەوت کە بە هۆی ئەو ئاستەنگانەی کە لە رابردوو چ ئاستەنگە سیاسیەکان بووبێت یا خود قەیرانی دارایی بووبێت کە بە سەرمان دا هاتووە هەمیشە یەکێك لە هۆکارە سەرەکیەکانی کە دەستی ئێمەی پێ گیراوە وەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان چ بە بڕینی بودجەی هەرێمی کوردستان چ بە داخستنی بۆڕیە نەوتیەکانمان، ئێمە دەبێت بیر لەوە بکەینەوە کە وردە وردە سەرچاوەی تری داهات زیاد بکەین، کابینەی نۆیەم لە بەرنامەی کارەکەی خۆیدا ئەوەی ئیعلان کرد کە یەکێك لە بنەما گرنگەکانی ئابووری هەرێمی کوردستان دەبێت کەرتی کشتوکاڵی و کەرتی گەشتیاری بێت وە گرینگی دان بێت بە مە سەلەی پیشە سازی لە هەرێمی کوردستان، ئەوەی کە ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە ئێمە وەکو ئاماژەم پێدا لە قسەکانم دا بە تەئکید ئێمە لە کەرتی کشتوکاڵ پلان و ستراتیژی خۆمان داوەتە ئەنجومەنی وەزیران داومانەتە دەستەی وەبەرهێنان وە وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لە گەڵمان، وە ئێستا نوێنەرایەتی وولاتان لە سەر خەتین بۆ ئەوەی بتوانین دەرگایەکی گەورە لەو بوارە بکەینەوە وە کەرتی کشتوکاڵیش بە هەماهەنگی لە گەڵ کەرتی نەوت بکەینە کۆڵەکەیەکی گرنگی ئابووری هەرێمی کوردستان، ئێمە لە وەزارەتی کشتوکاڵ پێویستیمان بە بەخۆدا چوونەوە هەیە وە پێویستیمان بەوەیە کە سیاسەتێکی تاوەتر بۆ کارەکانمان لە وەزارەتی کشتوکاڵ دابڕێژینەوە، بەڕێزان ئێمە لە وەزارەتی کشتوکاڵ تاوەکو ئێستا کار لە سەر بەشێکی زۆری ئەو یاسایانە دەکەین کە لە لایەن پەرلەمانی عێراقەوە وە بە شێك لە یاساکانیش هی ساڵەکانی پەنجا و شەستەکانن وە بە شێك لەو تەعلیماتانەی کە ئێمە مەحکومین بە جێبەجێ کردنی، لە بەر ئەوەی کە قانوونمان نییە لە هەرێمی کوردستان بۆ خۆمان لە کاتێك دا بە شێك لەو یاسایانە لە پەرلەمانی کوردستان ئینفاز نەکراون، بەڵام ئێمە لە دەر ئەنجام دا

مەحکومین بە جێبەجێ کردنی ئەو تەعلیماتانەی کە وەزارەتی زراعەی عێراق پیادەی دەکات وە ئێمەش لە هەرێمی کوردستان ناچارین کە بچینە ژێر باری جێبەجێ کردنی لە بەر نەبوونی یاسا، ئێمە کۆمەڵێك پرۆژە یاسامان داوەتە ئەنجومەنی شوورای هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی کە بتوانین لە ئایندەیەکی نزیکدا وە نوێنەری خۆمانمان دیاری کردووە لەگەڵ ئەنجومەنی شوورا بۆ ئەوەی کە ئەوی کە بە زووترین کات ئەو پرۆژە یاسایانە بگاتە پەرلەمانی کوردستان، وە دڵنیام ئێوە هاوکارمان دەبن، بۆ ئەوە کە ئێمە بتوانین بە سیاسەتێکی تازە وە لەبەر رۆشنایی ئەو قانوونانەی کە خسوسیەتی هەرێمی کوردستان لە بەر چاودەگرێت لە پەرلەمان ئەگەر دەرچووێنرا بە دڵنیاییەوە من پێموایە هەنگاوێکی گەورە لە هەموو سێکتەرەکانی بواری کشتوکاڵ کە من ناچمە ناو تەفاسیلەوە دەبێت، لە هەمان کاتیش دا من دەمەوێت بڵێم لە رابردوو دا بەڵێ گلەیی و گازندە لە وەزارەتی کشتوکاڵ هەبووە ئەوە بەو مانایە نایەت کە خوا نەخواستە من بڵێم کە کابینەکانی رابردوو یان وەزیرەکانی پێش من، بەڵام واقیعی حاڵی هەرێمی کوردستان لە بەر نەبوونی کۆمەڵێك قانوون و تەعلیمات رۆیشتووە و ئێستا ئێمە لیژنەیەکی تایبەتمەندمان داناوە لە وەزارەت دوێنێ بە خۆشحاڵییەوە لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی راوێژکاری هەموو ئەو تەعلیماتانەی کە لە رابردوو کاریان پێ کراوە لە وەزارەتی کشتوکاڵ هەموار کراوەتەوە وە هەفتەی داهاتوو وەزارەتی کشتوکاڵ بە تەعلیماتی نوێ مامەڵە لە گەڵ جوتیاران و لە گەڵ وەبەرهێنەران و لە گەڵ هەموو ئەو خاوەن پرۆژە کشتوکاڵیانە دەکات کە لە هەرێمی کوردستان رێیان دەکەوێتە وەزارەتی کشتوکاڵ و کاریان دەکەوێتە لای ئێمە، وە من پێشم خۆشە ئەوە بڵێم ئێمە لە رەخساندنی هەلی کار بە دڵنیاییەوە هیچ کەم تەرخەمییەکمان نەکردووە ئومێد دەکەم لە ئایندەیەکی نزیك ئێمە بتوانین وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ و حکومەتی هەرێمی کوردستان پرۆژەیەکی گەورەی هەلی کار رابگەیەنین بۆ دەرچووانی کۆلێژی کشتوکاڵ و ڤێتەرنەری و پەیمانگاکان و ئامادەییەکانی کشتوکاڵی وە بە دڵنیاییەوە هەموو ئەو پرۆژە کشتوکاڵیانەی لە هەرێمی کوردستان هەن پرۆژە پەلەوەرییەکان کە لە هەرێمی کوردستان هەن ئەوانە چانس دەدرێتە دەرچووانی کۆلێژی کشتوکاڵ و ڤێتەرنەری، لە هەمان کاتیش دا ئێمە لە پرۆژە یاساکە سندوقی خانەنشینی مان داناوە بۆ ئەوەی حقوقی فەرمانبەرانی گشتی حکومەتی هەرێمی کوردستان پارێزراو بێت، سەبارەت بە کێشەی زەوی و زار کە ئەخیر تەوەری قسەکانمە دەمەوێت وەلامێك بدەمەوە، بەرێزان کێشەی زۆر لە زەوی و زار هەیە لە هەرێمی کوردستان وە ئێمە کۆمەڵێك هەنگاوی جدیمان ناوە چ ئەو زەویانەی بە تەجاوز باخ ڤێلا یان لە سەر دروست کراوە لە ئێستادا ئێمە لە کۆبوونەوەی هەفتەی رابردووی ئەنجومەنی باڵای ئابووری هەرێمی کوردستان راپۆرتێکمان خستە بەردەم ئەم کۆبوونەوەیە کە ئەمە دەقی راپۆرتەکەیە کە لە بەر دەستمە کە کۆمەڵێك خاڵی زۆر زۆر گرنگ کە زۆری کێشەکانی زەوی و زار لە هەرێمی کوردستان چارەسەر دەکات چ ئەو کێشانەی کە بە زیادەڕۆیی کرابنە سەر زەوی و زاری کشتوکاڵی چ لە تەحویلی عقودی زراعی کە ئێستا خۆتان دەزانن جوتیارانی ئێمە بەشێك لەو گرێبەستانەی کە بە ناویانەوە یە گرێبەستەکان فرۆشراوە ئاڵوگۆڕی پێکراوە وە لە کسێکەوە بۆ کەسێکی تر گوازراوەتەوە، بەڵام بە شێوازێکی یاسایی تاوەکو ئێستا

رێك نەخراوە ئێمە لە هەموو ئەو كێشانەی كە پەیوەندی بە زەوی و زارەوە هەبێت ئێمە لیجانی تایبەتمان تەشكیل كردووە وە لە سەر ئاستی ئەنجومەنی وەزیرانیش دوو لیژنەی سەرەكی دوایی ئەو راپۆرتەی ئێمە بردمانە ئەنجومەنی باڵای ئابووری دوو لیژنەی سەرەكی تەشكیل كراوە كە ئەو دوو لیژنەیە كار دەكات بۆ چارەسەر كردنی هەموو ئەو كێشانەی كە پەیوەند یدارن بە زەوی و زار وە پاراستنی زەوی كشتوكاڵی، بەڕێزێك لێرە نامەی جوتیارێكی خوێندەوە كاك سیروان لە راستی دا جوتیارانی هەرێمی كوردستان حەقی خۆیانە رووی قسەكانیان لە حكومەتی هەرێمی كوردستان وە لە وەزارەتە پەیوەندیدارەكان بێت، چونكە ئەوە ئەركی ئێمەیە كە دیفاعیان لێ بكەین و ئەو مافەیان بۆ بگێڕینەوە، بەڵام ئێمە لە چوار چێوەی قسەكانمان كە تەئكید لەوە دەكەینەوە ئەو مافە لە لای عێراقە بەو مانایە نییە كە ئێمە دەست بەرداری ئەو مافەیان دەبین وەكو لە سەرەتاش گووتم ئێمە خۆمان بە مەسئوول دەزانین بەرامبەر بەو مافە و شایستە دارایینانەی جوتیارانی خۆمان لە هەرێمی كوردستان، بە دڵنیاییەوە ئێمە لە رەوشی ئەو جوتیارە بەڕێزەش تێ دەگەین وە لە خواستی ئەم جوتیارە بەڕێزەش تێ دەگەین بە دڵنیاییەوە قسە كردن لەوانەیە قەناعەت بە دڵی ئەو نەهێنێت وەهیچ لە دۆخی ئەو نەگۆڕێت، بەڵام ئێمە دڵنیای دەكەینەوە هەنگاوی عەمەلیمان دەبێت لە چارەسەر كردنی ئەو كێشانەی كە پەیوەستە بە دۆخی جوتیاران و بەرەو پێش بردنی كەرتی كشتوكاڵ لە هەرێمی كوردستان و زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فایق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری كشتوكاڵ، بەڕێز وەزیری بازرگانی فەرموون.

بەڕێز كمال مسلم سعید قرنی / وەزیری بازرگانی و پیشەسازی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر بەی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان كە قسەیان كرد، وەتەفەهومی ئەوەیان كردووە كە ئەو بابەتە رەهەندێكی سیاسی وەرگرتووە و هیچ پەیوەندی بە قانوونەوە نییە، وە ئەوەی قوربانی ئەو بابەتەشە بە دەرەجە یەكەم جوتیارە بەڕێزەكانن كە بە هیچ شێوەیەك ئەوان گوناحیان نییە لەو بابەتە و دەستیان نییە لەو بابەتە، لە بەر ئەوە دیسان دەڵێین ئەو بابەتە بابەتێكی سیاسییە وە هەموو ئەو بیانۆیانەی كە حكومەتی عێراقی هەیتی وە زۆریش لەو بەڕێزانە ئیشارەتیان پێ كرد لە سەر ئەوەی كە ئەندام پەرلەمانێكی بەڕێز لە بەغدا قسەیەكی كردووە كە قاچاخچییەتی پێوە كراوە یا ئەوتا گەنمی خراپ وەرگیراوە یان ئەوە زیاد وەرگیراوە هەموو ئەوانە بیانۆی نادروستن، ئێمە پێشتر باسمان كرد كە ئەم بڕە گەنمە لە سەر چ ئەساسێك وەرگیراوە، لە رووی كەمیەتەوە باسمان كرد وە لە رووی ئەوانی تر نەوعییەت و هەرچییەك بێت قاچاخچیەتی بێت هەر چییەك بێت خودی وەزارەتی بازرگانی عێراقی مۆزەفەكانی ئەوانن لێرە سەرپەرشتیاریان كردووە لە وەرگرتنی ئەو گەنمە، ئەوان دەیانتوانی لەو كاتە هەر كەم و كوڕییەك هەبێت ئەوان نەیاهێشتبا یا رێگریان لەو بابەتە بكردبا، بۆیە ئەو بڕ و بیانۆیانە هیچ ئەسل و ئەساسیان نییە وە ناشكرێت ئەو بابەتە و هەر بابەتێكی تر لە قانوونی لیژنەی مەحاكمیش ناكرێت

ئیستناد بکرێتە سەر قسەیەك کەسێك کە لە سەر بابەتێك ئەگەر قسەیەکی کردبێت مەعلەماتەکەی ئەگەر غەلەت بێت ئەگەر راست بێت، چونکە ئەوە پێویستی بە سەلماندنی ئەو قسەیە هەیە، لە هیچ شوێنێك ئیستناد ناکرێتە سەر قسەیەك کە بە بێ سەنەد باس بکرێت، بەرێزێك باسی ئەوەی کرد کە نوسراوی سایلۆی هەولێر دەڵێت کە سویلە نییە، من پێموایە ئەوەش وەك هەنجەتەکانی تر وایە ناکرێت ئیستناد لە سەر ئەوە بکرێت، چونکە هەر بۆ ئێوەی بەڕێزیش بخوێنمەوە لە سەر ئەوکەلیمەیە کە لە ساڵی (2018) نوسراوە نەسەکە ناخوێنمەوە ئەوەی کە پەیوەندی بەو بابەتە هەیە دەخوێنمە بە عەرەبی نوسراوە (کما نؤکد علی ان هناك الاف من الفلاحین بقیت تکمل مستحقاته المالیة لاعمال 2014،2015، 2016 و لم تسدد لحد الان بسبب العدم وجود سیول النقدیة الازمة لذالك) ئەو نوسراوە ئەو بابەتە من پێم وانییە بکرێتە بنمایەکی ئەوها پتەو کە حکومەتی عێراقی بڵێت وەلا من لەبەر ئەو بابەتە ئەو هەموو بڕە پارەیەم نەداوە، ئەوە هەنجەت و بیانۆیەکە وەکو باسمان کرد زیاتر سیاسیە لەوەی کە قانوونی بێت پشتی پێ ببەستن، باسی ئەوە کرا کە ئایا حکومەتی هەرێم هیچ پلانێکی هەیە بۆ داهاتوو بۆ ئەو کەم و کوڕیانە و دووبارە نەبوونەوەیان؟ بەڵێ بەڕێزان ئێمە لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لە ئێستا وە پێشی ئێستا باسمان لەو بابەتە کردووە وە کۆبوونەوەمان لە گەڵ سەرجەم سایلۆکان کردووە بۆ ئەوەی لە ئێستاوە پلانی ئیدارەدانی وەرگرتنی گەنم ئەم ساڵ بە شێوەیەك بکەین کە هەم کەم و کوڕی تێدا نەبێت، بۆ ئەوەی غەدر لە خەڵك نەکرێت لە سرە گرتنەکە وە خوانەکات هیچ شتێکی خراپ وە واستە و واستەکاری و ئەوانەی تێدا روو نەدات، لە ئێستاوە ئێمە دەستمان بەوە کردووە خۆمان حازر بکەین بۆ وەرزی وەرگرتنی گەنم لە بەغدا، بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کە ئەم بابەتە نابێت بکرێتە خاڵی دانوستاندن، فیعلەن وایە چونکە ئەوە حەقە، بەلام دەبێت بەردەوام بین لە سەری و کۆڵ نەدەین لە لایەنی حکومەتی هەرێمی کوردستان وەکو باسکرا لیژنەی دانوستاندکار لە بەغدا یەکێك لە خاڵەکانی ئەوە بێت کە پێداگیری بکات لە سەر گەڕانەوەی ئەو شایستە داراییانەی کە هی ئێوەی جوتیارانی هەرێمی کوردستانە، بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کە ئەو هەموو گەنمەی لە هەرێمی کوردستان هەیە بۆچی ساڵانە بە سەدان هەزار تەن ئارد دێت؟ بەڵێ ئەمە یەکێك لە کەم و کوڕیەکانە نەك هەر لە بابەتی گەنم و بابەتی ماددەی زراعییەوە، ئێمە لە زۆر بواری تر زۆر شتی ترمان هەیە کە بە داخەوە تا ئێستاش کە لە دەرەوە هاوردە دەکرێت، بەلام حکومەتی هەرێمی کوردستان بە گشتی و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان هەریەکە و پلانی خۆی هەیە بۆ ئەوەی بەرهەمی ناوخۆ زیاد بکات بە شێوەیەك چی تر ئەوەندە پێویستی بە هێنان و هاوردەکردنی کالا و بەرهەم نەبێت لە دەرەوە، بۆ نمونە لە وەزارەتی کشتوکاڵ و ئێمەش لە وەزارەتی پیشەسازی هەر لە مەسەلەی سناعی غەزاییش گرنگیمان پێداوە وە لە بابەتەکانی تری سناعەش گرنگیمان پێداوە کە بەرهەمی خۆماڵیمان هەبێت ئەوەندە پشت بە بەرهەمی دەرەکی نەبەستین بە دڵنیاییەوە ئەو دۆسیەیە لە وەزارەتی بازرگانی لای ئێمە دۆسیەیەکی کراوەیە و داخراو نییە و بەردەوامین لە سەری وە لە سەر ئەو هەموو تێبینیانەی ئێوەی بەڕێز خستانە روو ئێمە بە شێوەیەکی باشتر دەچینە سەر خەت لە گەڵ لایەنە

پەیوەندیدارەکان بە فیعلی بچین داوای تر تەسجیل بکەین لە سەر حکومەتی عێراقی، بۆ ئەوەی کە ئەو بڕیارەی کە دایان نایە هەڵی بوەشێننەوە و پشت بەستن بەو بەڵگانەی کە ئێمە هەمانە بڕیارەکەیان نایاساییە، گولیزار خان باسی ئەوەی کرد کە سێ سایلۆ دروست دەکرێت چەند خەزن دەکەن؟ هەر سایلۆ چل هەزار تەن دەگرێت لەو شوێنانەی کە ئێستا یەکێکیان لە روڤیایە، یەکێك لە قوشتەپەیە وە یەکێك لە کەلار دروست دەکرێت، وە پرسیاری ئەوەی کرد سایلۆکانی تر کە لە بەرنامەمان دایە لە کوێیە؟ ئەوانیش لە دهۆکە، لە زاخۆیە، لە هەریرە، لە هەڵەبجەیە، لە کەلارە، ئەوانەش لەو شوێنانە تەوزیع کراوە بە پێی پێویستی شوێنەکان و ئەو شوێنانەی کە زۆرترین گەنمی لێ وەردەگیرێت، باسی ئەوە کرا کە بە غدا بە سێ چەك پارەی ناردووە، بەلآم وەزارەت وەری نەگرتووە کە پێویست بوو وەریبگرن ئەو بابەتەش هەر نەسی کتابەکەتان بۆ دەخوێنمەوە کە چۆن بووە ئەوەش هەر لە ساڵی (2018) کراوە کتابێك کراوە بۆ (الی شرکة العامة لتجارة الحبوب) باسی ئەوە دەکرێت (نود اعلامکم بأن تمیة ابلاغ من قبل دیوان لوزارة الصناعة فی اقلیم بعدم استلام سکوك الخاصة بمستحقات الفلاحین لمواسن التسوقیة لسنوات (2014، 2015، 2016) الی اذا کان متضمین کامل مبالغة متبقیة من مستحقات الفلاحین علیه نعید الیکم سکوك رقمة) هەنجەتیان ئەوە بوو دەڵێن ئێمە ئەو پارەیە وەرناگرین ئیلا ئەگەر هەمووومان بۆ نەنێرن بە پێی ئەو بەدوادا چوونەی من کردم ئەگەر ئەو بڕە پارەیە وەربگیرایە ئێستا دەمانتوانی ئەوەی کە حکومەتی عێراق بە دوایی ئەو بڕیارە قانوونییەی کە لە مەحکەمەی داوە نەخێرا ئەوەش هەر لە زمنی ئەو بڕەیە دەبوو، یەعنی ئەگەر وەریشگیرا بووایە ئێستا ئەوەندە ئیستیفادەمان لێ نەدەکرد حکومەتی عێراق هەر لە زمنی بڕیاری ئەو بڕەی کە داوەتی زیاد لە پێویست لە هەرێمی کوردستان تەسلیم کراوە، باسی ئەوە کرا کە ساڵانە زیاتر لە یەك ملیۆن دۆلار لە هێنانی ئارد سەرف دەکرێت، هەر چەندە بەشێکی جواب دراوە، بەلآم ئەو بابەتە لە دەستی حکومەتی عێراقییە مەسەلەی تەسلیم کردنی گەنم بە ئاشەکان و مەسەلەی ئارد و ئەوانە خۆتان دەزانن لە سەلەی غەزائیە دایە کە دەدرێتە هاووڵاتیانی کوردستان، بەلآم ئێمە لە گەڵ وەزارەتی تیجارەی عێراقی پێشنیارمان کردووە وە ئەگەر بۆ خۆشمان دیراسەی ئەوەمان کردووە بزانین چۆن دەتوانین جۆری ئاردەکە بگۆڕین بۆ ئەوەی کە ئاردی سفریشی تێدا بێت ئەوانە دیکەشی تێدا بێت دەرەجە یەك و ئاردی سفر و ئەو نەوعانە بۆ ئەوەی پێویستمان نەبێت لە دەرەوە بیهێنین، ئاخیر پرسیار کە کراوە بیانۆیی حکومەتی عێراق چییە کە پارەکە نادات، ئەوەمان باس کرد گێچەڵ پێ کردنە و هەنجەتە و هیچ بیانۆیەکی قانوونی لە دەست نییە و سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری بازرگانی، یەك پرسیار بە دیاریکراوی هیچ بڕە پارەیەك هەیە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان وەریگرتبێت و ئێستا لای حکومەت بێت و نایداتە جوتیاران؟

بەڕێز کمال مسلم سعید قرنی/ وەزیری بازرگانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر هیچ پارەیەك لەو شێوەیە نییە لە بەغداوە هاتبێتە هەرێمی کوردستان و نەیدا بێت، تەنها ئەو برە پارەیە کە باسم کرد چەکەکانی گەڕاندۆتەوە بە بیانۆی ئەوەی کە دەیانەوێت هەر هەمووی بێت ئەوەندە بە نوقستانی وەری ناگرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە ئەم بابەتە گرنگەمان لە سەر داوای بەڕێزان نوێنەری جوتیاران خستە گفتوگۆیەکی کراوە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لیژنە تایبەتمەندەکان وەزیرە تایبەتمەندەکان بەر مەبنای برگەی سێیەم لە ماددەی (67) ی پەیڕەوی ناوخۆ لیژنەی تایبەتمەند رادەسپێرین بۆ ئەوەی پێشنیار و قسە و بۆچوونی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان وە بە لە بەر چاوگرتنی وەڵامی حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەزیرە تایبەتمەندەکان کۆ بکاتەوە وەکو راسپاردەی پەرلەمانی کوردستان، سەبارەت بەم بابەتە ئاراستەی لایەنە پەیوەندیدارەکانی بکات لە دەسەڵاتی جێبەجێ کردن، وە بەدواداچوونیش بکات بۆ پرۆسەی وەرگرتنەوەی شایستە داراییەکانی جووتیارانی هەرێمی کوردستان لە لایەن وەزیرە تایبەمەندەکان وە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەگەر قسەیەکتان هەیە، بەڕێز مامۆستا عبدالستار، فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بابەتە دیارە تەنها باسی شایستەی دارایی گەنمی جوتیاران هی ساڵی (2014) کە کەمێك ماوە (2015 و 2016) بوو، بە راستی من دەمەوێت بێمە سەر ئەوەی کە تەنها ئەمە بابەتی کۆبوونەوەکەمان بوو لە بەر ئەو لق و کۆمپانیای تر کە ئێمە نەکەین ئەم بابەتە گرنگە کە بە راستی گرنگی خۆی هەیە گرنگی تایبەتی هەیە لە بیری بکەین، چونکە ئێمە هەر دێینە سەر ئەم بابەتە، چونکە باسی سێکتەری کشتوکاڵ بکرێت باسی سێکتەری بازرگانی بکرێت ئەوە رەنگە چەند کۆبوونەوەیەکی پێویست بێت وە ئەو کاتەش هەموومان قسەمان دەبێت روونکردنەوەمان دەبێت رەخنە و پێشنیارمان دەبێت ئەوەی کە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان فەرمووی ئێمە ئەوە دەکەین بە ئەساس وە انشاالله وەکو لیژنەی کشتوکاڵ جێبەجێی دەکەین، وە هەڵبەت ئێمە پرۆژەی خۆمانمان حازر و ئامادە کردووە، بەڵام لە دوایی ئەو گفتوگۆیەی کە لە لایەن بەڕێزتانەوە کراوە و دەوڵەمەند کراوە وە شتێکی رێك و پێکی لێ دروست دەبێت وە ئاراستەی بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی دەکەین، وە یەك روونکردنەوە ئەویش ئەوەیە بەڕێزان خۆشەویستان کە باسی رابردوو دەکرێت کە ئێمە ئێستا جیاین ئێستا (2020)ە کە باسی رابردوو دەکرێت دەبێت هەموو ئەو بارودۆخانەی کە لە رابردوو پێیدا تێپەڕین بۆ ئەوەی بێنە بەر چاوی خۆتان ئێمە ئەو کاتە لە چ بارودۆخێك دا بووین...

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا وەکو وەزیری زراعەی پێشوو قسە دەکەیت؟

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نە وەکو ئەوەی کە تەوزیحێك بێت وە شاهدین لە سەر وەزعەکە داوای لێبوردن دەکەم، بەلاّم هەر بۆ بیرهێنانەوە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، چونکە هەندێك جار کە قسە دەکەم هەست دەکەم وەك ئێستا بووبێت لە سەر مەوزوعە کە قسە بکرێت، ئەو کاتەی تەنها ئامانج ئەوە بوو وەکو حکومەتی هەرێم کابینەی هەشتەم تەنها بمێنێتەوە دەزانن؟ وەبیرتانە؟ نە شایستەی دارایی زۆر مەتلەب بوو، نە حقوقی پێشمەرگە زۆر کێشە بوو، نە بودجە بەراستی کێشە بوو، ئێستا سوپاس بۆ خوا سەرۆکی وولآتان و وەزیری خارجی وولآتان دێن بۆ هەرێمی کوردستان، ئەو کاتەجوابیان نەدایەوە حەز دەکەم بیزانن جار وا بوو لە کابینەی هەشتەم سێ وەزیر تەدیمی ڤیزەیان کردهەر سێکی رەفزی دراوەتێ، بەلاّم ئایا ئێستا بارودۆخ بەم شێوەیە؟ خۆشە ئینسان لە بارودۆخێکی ئاسان و ئاسایی ئاوا هەموو قسەیەك بکات، بەلاّم کاتێك بارودۆخ ناخۆش دەبێت هەموو کەس خۆی تێدا رادەگرێت وە هەموو کەسیش بێ ئینساف دەبێت، وەکو کەسێکی موعارەزە خۆ ئەوە قسەیە هی من نییە بیکەم، بەلاّم وەکو ئینساف من پێم خۆشە هەموو هاوولاّتیان و هەموو بەرپرسان کاتێك قسە دەکەن دەربارەی بارودۆخێك کە تێپەڕیوە ئەو بارودۆخە بێننە بەر چاوی خۆیان کە لە چ قۆناغێك دا بووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فایق حسن / سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بە ناوی هەمووتانەوە زۆر بە گەرمی بەخێرهاتنی ئەم بەڕێزانە دەکەین هیوادارین بتوانین بۆ ئایندە بە هەماهەنگی لە گەڵ وەزیرە تایبەتمەندەکان لە گەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان کارێکی زۆر باش بکەین بۆ ئەوەی کە شایستە داراییەکانیان بۆ بگەڕێتەوە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەچینە سەر بڕگەی دووەمی بەرنامەی کارەکەمان بریتییە لە قبوڵ کردنی دەست لە کار کێشانەوەی بەڕێز (ئاشنا عبدالله قادر) لە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت بە پێی حوکمی ماددەی ()لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، لە بەر ئەوەی بەڕێزان بەدەنگدان بووە بە ئەندام ئێستا بە دەنگدان دەیەوێت لە ئەندامەتی نەمێنێت، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لە گەڵ ئەوەیە ئاشنا خان لە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت نەمێنێت با دەست بەرز بکاتەوە، کێ لە گەڵ دایە؟ وەزیرە بەڕێزەکان زۆر زۆر بە خێر بێن دەست خۆش بۆ روونکردنەوەکانتان، بەڕێزان بە دەنگی (57) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان ئاشنا خان لە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت نامێنێت، کی دژە؟ (7) کەس دژە، سوپاس، بڕگەی سێیەم و کۆتایی راگەیاندنی کۆتایی هاتنی خولی پایزە لە خولی یەکەم لە ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەم شێوەیە ئێمە دێینە کۆتایی خولی پاییزەی ساڵی یەکەم لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە (2/1) هەتا (3/1) ئەگەر دۆخێکی نایاسایی نەیێتە پێش داوای دانیشتنی نایاسایی ناکەین و دانیشتنەکانی پەرلەمان ناکرێن، بەلاّم لەو ماوەیە دا هەموو لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستان بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لە سەر کار و دەوامی خۆیان

بەردەوام دەبن وە هەرلیژنەیەکی پەرلەمانی بە هەمان شێوەی کە لە کاتی وەرزی تەشریعی کۆبوونەوەکانی ئەنجام داوە پابە ندە بە ئەنجام دا نی کۆبوو نەوەکان، دەما نەوێت یەك شتی ئیزا فەتان بۆ باس بکەین ئەوپرسیارانەی کە لە دوای جەختکردنەوەی پێشوومان کە ژمارەیان(155) پرسیار بوو وەڵامیان نەهاتبوو دوا یی ئیحسایی کارو باری پەر لەمان بۆ یان هێناوین (39) پر سیارە جارێکی تر هەر ئەمڕۆ بە واژووی سکرتێری پەرلەمانی کوردستان جەختکردنەوە کراوە لە سەر (155) پرسیار کە (39) پرسیاریان ماوە کە وەڵام نەدراوە تەوە ئومێدەوارین وەڵام بدرێتەوە، بەڕێزان ماوەی زیاتر لە ساڵێکە ئێمە لە پەر لەمانی کوردستانین دانیشتنەکانی پەرلەمان (36) دانیشتنی تەواو بوو ئەم داتایەی لە بەر دەستمانە بریتییە لە ئامادە بوونی بەڕێزتان لە ئەندامانی بەڕێزی پەر لەمان لە هەر دوو وەرزی تەشریعی کە ڕاستەوخۆ لە دوایی ئەو کۆبوونەوە جگە لە سایتی پەرلەمان دادەنرێت بە هەمان شێوە ئەگەر دەزگا کانی راگەیاندنیش داوامان لێ بکەن دەیاندەینی، بەڵام گرنگە بۆمان ناوی ئەو بەڕێزانە بخوێنینەوە کە توانیویانە لە سەرجەم دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان ئامادە ببن وە زۆر زۆر سوپاسیان دەکەین ئەمەش ناوەکانیانە، (اومێد عبدالرحمن حسن، پێشەوا طاهر مصطفی، رۆژان ابراهیم علی، خدیجە عمر طە، حکمت محمد عبو زید، حسیبە سعید، ژیان گاهر، سفین اغا عمر، سوسن محمد میرخان، ظاهر محمد، گلیزار رشید، گلاو یژ عبید، گلستان سعید، گۆران عمر، ویسی سعید، یاسین خضر، سارا دلشاد بکر)، زۆر زۆر سوپاسیان دەکەین، ئەو پەرلەمانتارانەی زۆرترین مۆڵەتیان هەیە لە دانیشتنەکانی پەرلەمان لە وەرزی یەکەم (سۆران عمر) شەش دانیشتن ئەو پەرلەمانتارانەی زۆرترین غیاباتیان هەیە لە دانیشتنەکانی پەرلەمان لە وەرزی یەکەم (جمال حویز مصطفی) چوار دانیشتن، ئەو پەر لەمانتارە بەڕێزا نەی زۆر ترین زۆر ترین مۆ ڵەتیان هە یە لە دانیشتنەکانی پەر لەمان لە وەرزی دووەم (زیاد جبار) شەش دانیشتن (هیمداد صباح) شەش دانیشتن، (عباس فتاح) شەش دانیشتن، بەڕێزان ئەمە ڕاستەوخۆ دەدرێتە دەزگا کانی راگەیاندن، سەبارەت بە کۆبوونەوەی ئامادە بوونی بەڕێزتان کۆبوونەوەکانی لیژنەکانی پەرلەمان بە هەمان شێوە ئامادە کراوە، ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی کە تا ئێستا هیچ مۆ ڵەتێکیان وەر نەگرتووە یان غیاب نەبوون لە کۆبوو نەوەی لیژنەکان و لە دانیشتنەکانی پەرلەمان بریتین لە (حسیبە سعید، سوسن محمد، ظاهر محمد)، بەڕێزان ئەمەی لە بەر دەستمانە لە پێناو شەفافییەت بۆ رای گشتی بڵاو دەکرێتەوە لە وەرزی داهاتووی دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان تەقیمی لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستان و دەستەی سەرۆکایەتیش بە هەمان شێوە بڵاو دەکرێتەوە، بەم شێوەیە دانیشتنەکەمان هەڵ دەگرین.

منى نبى قهوچى	هێمن هەورامی	د. ڕێواز فایق حسن
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی

کوردستان - عێراق
کوردستان - عێراق